

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
« Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ »

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΔΙΠΛΩΜΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΘΕΜΑ:

**« Η Ταφική αρχιτεκτονική στην Κρήτη από την ύστερη εποχή του Χαλκού έως
και την Ανατολίζουσα Περίοδο »**

ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ : ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΚΟΠΑΚΑ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΑΛΠΑΞΗΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΛΕΚΤΟΡΙΔΟΥ Α. Μ. 370
ΡΕΘΥΜΝΟ 2009

Στους γονείς μου

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες – Χρονολόγηση.....	5-8
Πρόλογος	9-10
Εισαγωγή	11-15
Κεφάλαιο 1^ο	
Οι λαξευτοί θαλαμοειδείς τάφοι	
i. Τύπος 1: κυκλικοί τάφοι	16-35
ii. Τύπος 2 : ορθογώνιοι τάφοι.....	36-58
iii. Τύπος 3 : τετράγωνοι τάφοι.....	59-88
iv. Τύπος 4 : ελλειψοειδείς τάφοι.....	89-137
v. Τύπος 5 : πεταλοειδείς τάφοι.....	138-155
vi. Τύπος 6 : ακανόνιστοι κυκλικοί τάφοι.....	156-163
vii. Τύπος 7 : ακανόνιστοι τετράπλευροι τάφοι (ορθογώνιοι-τετράγωνοι).....	164-173
viii. Τύπος 8: ακανόνιστοι ελλειψοειδείς τάφοι.....	174-186
ix. Τύπος 9 : ακανονίστου σχήματος τάφοι.....	187-197
x. Τύπος 10 : ακανόνιστοι τάφοι (τριγωνικοί, ασκοειδείς, πεντάγωνοι, παραλληλόγραμμοι, τραπεζιόσχημοι, κ.λ.π).....	198-209
Κεφάλαιο 2^ο	
Οι Θολωτοί Κτιστοί Τάφοι	
i. Τύπος 1 : κυκλικοί τάφοι.....	210-234
ii. Τύπος 2 : ορθογώνιοι τάφοι.....	235-251

iii. Τύπος 3 : τετράγωνοι τάφοι.....	252-266
iv. Τύπος 4 : ελλειψοειδείς τάφοι.....	267-268
v. Τύπος 5 : πεταλοειδείς τάφοι.....	269
vi. Τύπος 6 : τραπεζιόσχημοι τάφοι.....	270-271
vii. Τύπος 7 : ακανόνιστοι κυκλικοί τάφοι.....	272-273
viii. Τύπος 8 : ακανόνιστοι ορθογώνιοι τάφοι.....	274-275
ix. Τύπος 9 : ακανονίστου σχήματος τάφοι.....	275-276

Κεφάλαιο 3^ο

Εξαιρέσεις τύπου τάφων στα Μεγάλα Νεκροταφεία της Κρήτης

1) Νεκροταφείο στο Βρόκαστρο Λασιθίου	277-280
2) Νεκροταφείο στη Δρήρο Μιραμπέλου Λασιθίου	281-283
3) Επαρχία Μιραμπέλου, ταφικά έρηκη.....	283
4) Νεκροταφείο Βροντάς στο Καβούσι Μιραμπέλου Λασιθίου.....	284-297
5) Πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο στα Κρυά Σητείας.....	298-302
6) Νεκροταφείο Πέτρου Φραμένου στο Μεσελέροι Ιεράπετρας Λασιθίου.....	303
7) Νεκροταφείο Ζαφέρ – Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου.....	304-314
8) Βόρειο Νεκροταφείο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου	315-320
9) Νεκροταφείο στις Γυψάδες Ηρακλείου.....	321-322
10) Νεκροταφείο Φαιστού.....	323
11) Γεωμετρικό νεκροταφείο Έλτυνας, Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου.....	323-325

12) Πρωτογεωμετρικό – Γεωμετρικό Νεκροταφείο στο Βρωμόνερο Αρχανών Ηρακλείου.....	326
13) Πρωτογεωμετρικό – Γεωμετρικό Νεκροταφείο στις Φυθιές Αρχανών Ηρακλείου.....	327-328
14) Γεωμετρικό Νεκροταφείο Αρκάδων Ηρακλείου.....	329
15) Νεκροταφείο ΥΜ ΙΙΙ περιόδου, στο χωριό Ατσιπάδες, Αγίου Βασιλείου Ρεθύμνης.....	330-331
16) Γεωμετρικό Νεκροταφείο Ορθής Πέτρας στην Ελεύθερνα Ρεθύμνου....	332-334
17) Νεκροταφείο της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου στην οδό Παλαμά εντός της πόλεως των Χανίων.....	335-339
Κεφάλαιο 4^ο	
Ταφικά Σπήλαια.....	340-347
Κεφάλαιο 5^ο	
Συμπεράσματα	348-384
Παράρτημα	385-461
Βιβλιογραφία.....	462-483
Κατάλογος Εικόνων.....	484-601
Πίνακες δεδομένων.....	602-643
Λαξευτοί.....	603-634
Θολωτοί	635-643

Συντομογραφίες

A. : Ανατολή, Ανατολικός

B. : Βορράς , βόρειος

Δ. : Δύση, δυτικός

N. : Νότος, νότιος

ΒΑ. : βορειοανατολικός

ΒΔ. : βορειοδυτικός

ΝΑ. : νοτιοανατολικός

ΝΔ. : νοτιοδυτικός

Βαθ. : βάθος

διάμ. : διάμετρος

διαστ.: διαστάσεις

εκ. : εκατοστά

μ. : μέτρα

μηκ. : μήκος

παχ.: πάχος

πλ. : πλάτος

χλμ.: χιλιόμετρο

ύψ. : ύψος

αι. : αιώνας

π.Χ. : χρόνια προ Χριστού

μ.Χ. : χρόνια μετά Χριστόν

ΠΠΓ.: Πρώιμη Πρωτογεωμετρική περίοδος

ΜΠΓ. : Μέση Πρωτογεωμετρική περίοδος

ΥΠΓ. : Ύστερη Πρωτογεωμετρική περίοδος

ΠΓ Β.: Πρωτογεωμετρική Β περίοδος

ΠρΓ. : Πρώιμη Γεωμετρική περίοδος

ΜΓ.: Μέση γεωμετρική περίοδος

ΥΓ.: Ύστερη γεωμετρική περίοδος

ΜΜ.: Μέση Μινωική περίοδος

ΥΜ : Ύστερη Μινωική περίοδος

ΥποΜ. : Υπομινωική περίοδος

αριθ. : αριθμός

είκ. : εικόνα

πιν. : πίνακας

τ. : τόμος

σ. : σελίδα

στ. : στίχος

σχεδ.: σχέδιο

βλ. : βλέπε

δηλ. : δηλαδή

κ.α. : και άλλα

κ.λ.π. : και λοιπά

λ.χ. : λόγου χάρη

Θ. : θολωτοί

Λ. : λαξευτοί

μεγ.: μέγιστο

ο.π. : όπου παραπάνω

περ. : περίοδος

πρβ. : παράβαλε

π.χ. : παραδείγματος χάριν

σωζ.: σωζόμενο

cent.: century

fig.: figure

n.: number

pl.: plate

vol.: volume

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΑΑΑ : Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών

ΑΕ : Αρχαιολογική Εφημερίδα

ΑΔ : Αρχαιολογικό Δελτίο

ΕΡΓΟΝ : Το Έργο της Αρχαιολογικής Εταιρείας

Ε.Ε.Κ.Σ. : Επετηρίς Εταιρείας Κρητικών Σπουδών

ΠΑΕ : Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας

ABSA : Annual of British School at Athens

AR. : Archaeological Reports

BCH.: Bulletin de Correspondance Hellenique

Mont. Ant. : Monumenti Antichi

SIMA : Studies in Mediterranean Archaeology

JHS : The Journal of Hellenic Studies

ASAtene : Annuario della Scuola Archeologica di Atene e delle Missioni
Italiane in Oriente

Χρονολόγηση¹

ΥΜ Ιβ: 1480-1425

ΥΜ ΙΙ: 1425-1390

ΥΜ ΙΙΙα1: 1390-1370/60

ΥΜ ΙΙΙα2: 1370/60-1340/30

ΥΜ ΙΙΙβ: 1340/30-1190

ΥΜ ΙΙΙγ: 1190-1070

ΥποΜ: 1070-970

(Κατά Warren P., Hankey V., *Aegean Bronze Age Chronology*, Bristol, 1989)

ΠΠΓ: 970-920 ή 970-900

ΜΠΓ: 920-870 ή 900-870

ΥΠΓ: 870-850 ή 870-840

ΠΓ Β: 850-820 ή 840-810

ΠρΓ: 820-800 ή 810-790

ΜΓ: 800-770 ή 790-745

ΥΓ: 770-735 ή 745-700

(Κατά Brock J.K., *Fortetsa. Early Greek Tombs near Knossos*, Cambridge, 1957 και Coldstream J.N., *Geometric Greece*, London, 1977)

¹ ΞΙΦΑΡΑΣ Ν., Οικιστική της Πρωτογεωμετρικής και Γεωμετρικής Κρήτης. Η μετάβαση από τη «μινωική» στην «ελληνική» κοινωνία. Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα 2002, σ. 321.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το ενδιαφέρον για τη συμμετοχή μου στο πρόγραμμα του μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών «Ο Αρχαίος Ελληνικός Κόσμος : Ιστορία και Αρχαιολογία» του Πανεπιστημίου Κρήτης, είναι αποτέλεσμα της επιθυμίας μου να διευρύνω τις γνώσεις που απέκτησα στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών. Όντας λοιπόν, προπτυχιακή φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο του Ρεθύμνου θεώρησα ότι θα έπρεπε να ασχοληθώ με ένα θέμα που να σχετίζεται με την Κρήτη η οποία είναι γεμάτη από δείγματα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού. Άλλωστε, τέτοια δείγματα συναντούσα πάντοτε μπροστά μου όποια περιοχή της Κρήτης και αν επισκεπτόμουν.

Επέλεξα λοιπόν, ως βασικό αντικείμενο της μελέτης μου την αρχιτεκτονική της κλασικής περιόδου, διότι κατά την περίοδο αυτή ο ελληνικός πολιτισμός έφτασε στο απόγειο της ακμής του τότε σημειώθηκαν τα πιο σημαντικά επιτεύγματα σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, στην κοινωνία, στην πολιτική, στην οικονομία, την τέχνη κ.α. Επικεντρώθηκα κυρίως στην ταφική αρχιτεκτονική που απαντάται κατά την περίοδο αυτή στο νησί.

Πιστεύω ότι η αρχιτεκτονική παρέχει στον αρχαιολόγο τη δυνατότητα να προσεγγίσει πληρέστερα μία κοινωνία μέσω των καταλοίπων του υλικού της πολιτισμού. Αντίστοιχα, μέσα από τη μελέτη των κλειστών ταφικών συνόλων που ανήκουν σε ένα νεκροταφείο και αποτελούν μια εμπειριστατωμένη μικρογραφία της εκάστοτε κοινωνίας μπορούμε να σχηματίσουμε μια εικόνα για την κοινωνία αυτή και τον τρόπο οργάνωσής της.

Ένας ακόμη από τους κύριους λόγους που με παρότρυναν στην επιλογή του συγκεκριμένου θέματος στάθηκε η επίσκεψη μου στον αρχαιολογικό χώρο της Ελεύθερνας. Εκεί, στη θέση Ορθή Πέτρα έχει βρεθεί το Γεωμετρικό νεκροταφείο, στο κέντρο σχεδόν του οποίου στέκεται επιβλητικά ο λαξευτός θαλαμοειδής τάφος Α1Κ1. Πρόκειται για έναν τάφο διαφορετικού αρχιτεκτονικού τύπου συγκριτικά με τους παρακείμενους του. Ένας τάφος, που παρόλη τη διαφορετικότητα του, παρουσιάζει ενδιαφέρον. Επιθυμούσα να ερευνήσω τους τάφους στην Κρήτη για να κατανοήσω το γιατί υπήρχαν διαφορετικοί αρχιτεκτονικοί τύποι τάφων στο νησί αυτό, ποιές ανάγκες εξυπηρετούσε η διαφορετικότητα αυτή και ποια ήταν η ταυτότητα της κοινωνίας που επέλεγε ένα συγκεκριμένο τύπο τάφου.

Στο σημείο αυτό οφείλω να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον επόπτη καθηγητή μου κ. Νικόλαο Χρ. Σταμπολίδη για τις πολύτιμες συμβουλές του που ακολούθησα κατά γράμμα, αλλά και στους επόπτες καθηγητές μου κ. Αικατερίνη Κόπακα και κ. Αθανάσιο Καλπαξή που επέβλεψαν με ζήλο και υπομονή τα αποτελέσματα της εργασίας μου αυτής.

Οφείλω επίσης να διατυπώσω και γραπτώς τις ευχαριστίες μου στον φίλο μου Στέφανο Κλαδάκη και στη φίλη μου Μαρία Κωσταριδάκη για την αμέριστη βοήθεια και συμπαράσταση που μου παρείχαν σε όλο το διάστημα της συγγραφής της εργασίας μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα με το οποίο ασχολείται η παρούσα εργασία είναι η ταφική αρχιτεκτονική στην Κρήτη από την ύστερη εποχή του Χαλκού έως και την Ανατολίζουσα περίοδο. Ο κυριότερος αρχιτεκτονικός τύπος τάφου, ο λαξευτός θαλαμοειδής, που επικρατεί στη συγκεκριμένη περιοχή και εποχή, απαντάται σε όλη την επικράτεια του νησιού. Μέσα απ' τη μελέτη μου γεννήθηκαν μια σειρά από ερωτήματα, όπως : Πώς αυτός ο τύπος διαμορφώνεται ή συνυπάρχει παράλληλα μαζί με άλλους τύπους; Ποιό σχήμα – τύπος του λαξευτού θαλαμοειδή τάφου είναι επικρατέστερο στο νησί και ποιά γεωγραφική περιοχή καταλαμβάνει; Υπάρχουν ομοιότητες ή διαφορές μεταξύ των διαφορετικών αυτών τύπων τάφων;

Για την ανάλυση του θέματος αυτού συμβουλευτήκα μία σχετικά μεγάλη βιβλιογραφία, κυρίως ελληνική και αγγλική, αλλά και ιταλική, γερμανική και γαλλική. Η κύρια πηγή απ' την οποία συγκέντρωσα υλικό ήταν τα άρθρα περιοδικών, καθώς οι μονογραφίες που αναφέρονται στη συγκεκριμένη περίοδο είναι περιορισμένες και αναφέρονται κυρίως στην περιοχή του Ηρακλείου. Συγκεκριμένα βασίστηκα στον συλλογικό τόμο των COLDSTREAM J.N.-CATLING H.W. Knossos, North cemetery-Early Greek tombs, και στη μονογραφία του BROCK J.K. Fortetsa, early Greek tombs near Knossos.

Οι δυσκολίες που συνάντησα βιβλιογραφικά ήταν πολλές, καθώς από το 1968 που πρωτοδημοσιεύθηκε ο κατάλογος του INGO PINI, Beiträge zur minoischen gräberkunde, δεν έχει γίνει μια συγκεντρωτική δημοσίευση που να εμπεριέχει τα ταφικά αυτά μνημεία και τη διαμόρφωση τους από την ύστερη εποχή του Χαλκού έως και την Ανατολίζουσα περίοδο. Ωστόσο, ο παραπάνω κατάλογος, αν και αναφέρεται στην ταφική αρχιτεκτονική της μινωικής περιόδου, αποτέλεσε για μένα το έναυσμα για να ξεκινήσω την αναζήτηση του υλικού μου. Έτσι, κινήθηκα μελετώντας κυρίως τα άρθρα, τα χρονικά, τις αρχαιολογικές ειδήσεις, τα πρακτικά των ανασκαφών και συνεδρίων που δημοσιεύτηκαν σε διάφορα αρχαιολογικά περιοδικά, τα οποία όμως αν και πολλές φορές είχαν ελλείψεις στην περιγραφή και συχνά παρέλειπαν κάποια σημαντικά στοιχεία που αφορούσαν την περιγραφή του κάθε ταφικού μνημείου, με βοήθησαν αρκετά στην καταγραφή του υλικού μου και στη διαμόρφωση του τελικού καταλόγου μου.

Θεώρησα καλύτερο για την ανάλυση του θέματός μου να χωρίσω το κείμενο σε τέσσερα κεφάλαια, αναφερόμενα το καθένα στους τύπους των τάφων που έχουν

ανασκαφεί κατά καιρούς στις διάφορες τοποθεσίες της Κρήτης. Στη συνέχεια διαχώρισα το καθένα από αυτά σε υποκεφάλαια όπου διακρίνονται οι τύποι τους με βάση το σχήμα του ταφικού τους θαλάμου, ξεκινώντας την περιγραφή των τάφων κάθε υποκεφαλαίου από αυτούς που εντοπίστηκαν από τα ανατολικά προς τα δυτικά του νησιού.

Τα κεφάλαια αυτά μαζί με τα υποκεφάλαια τους είναι τα εξής:

Κεφάλαιο Πρώτο: Οι λαξευτοί θαλαμοειδείς τάφοι.

Υποκεφάλαια

- I. Τύπος 1: κυκλικοί τάφοι.
- II. Τύπος 2 : ορθογώνιοι τάφοι.
- III. Τύπος 3 : τετράγωνοι τάφοι.
- IV. Τύπος 4 : ελλειψοειδείς τάφοι.
- V. Τύπος 5 : πεταλοειδείς τάφοι.
- VI. Τύπος 6 : ακανόνιστοι κυκλικοί τάφοι.
- VII. Τύπος 7 : ακανόνιστοι τετράπλευροι τάφοι (ορθογώνιοι-τετράγωνοι).
- VIII. Τύπος 8: ακανόνιστοι ελλειψοειδείς τάφοι.
- IX. Τύπος 9 : ακανονίστου σχήματος τάφοι.
- X. Τύπος 10 : ακανόνιστοι τάφοι (τριγωνικοί, ασκοειδείς, πεντάγωνοι, παραλληλόγραμμοι, τραπεζιόσχημοι, κ.λ.π).

Κεφάλαιο Δεύτερο: Οι Θολωτοί Κτιστοί Τάφοι.

Υποκεφάλαια

- I. Τύπος 1 : κυκλικοί τάφοι.
- II. Τύπος 2 : ορθογώνιοι τάφοι.
- III. Τύπος 3 : τετράγωνοι τάφοι.
- IV. Τύπος 4 : ελλειψοειδείς τάφοι.
- V. Τύπος 5 : πεταλοειδείς τάφοι.
- VI. Τύπος 6 : τραπεζιόσχημοι τάφοι.
- VII. Τύπος 7 : ακανόνιστοι κυκλικοί τάφοι.
- VIII. Τύπος 8 : ακανόνιστοι Ορθογώνιοι τάφοι.
- IX. Τύπος 9 : ακανονίστου σχήματος τάφοι.

Κεφάλαιο Τρίτο: Εξαιρέσεις τύπου τάφων στα Μεγάλα Νεκροταφεία της Κρήτης.

Υποκεφάλαια

1. Νεκροταφείο Βροκάστρου Λασιθίου .
2. Νεκροταφείο, Δρήρος Μιραμπέλου Λασιθίου.
3. Επαρχία Μιραμπέλου, ταφικά έρκη.
4. Νεκροταφείο Βροντάς, Καβούσι Μιραμπέλου Λασιθίου.
5. Πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο στα Κρυά Σητείας.
6. Νεκροταφείο Πέτρου Φραμένου, Μεσελέροι Ιεράπετρας Λασιθίου.
7. Νεκροταφείο Ζαφέρ – Παπούρα, Κνωσός Ηρακλείου.
8. Βόρειο Νεκροταφείο Κνωσός Ηρακλείου.
9. Νεκροταφείο Γυψάδες Ηρακλείου.
10. Νεκροταφείο Φαιστού.
11. Γεωμετρικό νεκροταφείο Έλτυνας, Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου.
12. Πρωτογεωμετρικό – Γεωμετρικό Νεκροταφείο στο Βρωμόνερο Αρχανών Ηρακλείου.
13. Πρωτογεωμετρικό – Γεωμετρικό Νεκροταφείο στις Φυθιές Αρχανών Ηρακλείου.
14. Γεωμετρικό Νεκροταφείο Αρκάδων Ηρακλείου.
15. Νεκροταφείο ΥΜ ΙΙΙ περιόδου, στο χωριό Ατσιπάδες, Αγίου Βασιλείου Ρεθύμνης.
16. Γεωμετρικό Νεκροταφείο Ορθής Πέτρας, Ελεύθερα Ρεθύμνου.
17. Νεκροταφείο της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου στην οδό Παλαμά εντός της πόλεως των Χανίων.

Κεφάλαιο Τέταρτο: Ταφικά Σπήλαια.

Στα κεφάλαια αυτά ακολούθησα τις περιγραφές και τις παρατηρήσεις των εγχειριδίων που συμβουλευτήκα, προσθέτοντας και τη δική μου άποψη, όπου ήταν αναγκαίο. Σε κάθε κεφάλαιο προσπάθησα να διακρίνω την αντίστοιχη τυπολογία των ταφικών θαλάμων ανάλογα με το σχήμα της κάτοψης τους, το σχήμα του δρόμου, της εισόδου, το εσωτερικό του θαλάμου, τις διαστάσεις και γενικά να βγάλω συμπεράσματα μόνο για την αρχιτεκτονική τους διαμόρφωση, ανά περιοχή και χρονική στιγμή χρήσης και κατά πόσο αυτοί εξελίσσονται ή παρουσιάζουν κάποιες αλλαγές με το πέρασμα στην εποχή του σιδήρου.

Σχετικά με το περιεχόμενο τους, προσπάθησα να διακρίνω το συνηθέστερο τρόπο ταφής ανά τύπο, περιοχή και εποχή κάνοντας μία μικρή αναφορά στην κεραμική και στα υπόλοιπα ευρήματα-κτηρίσματα των τάφων αυτών, λόγω έλλειψης χρόνου για μελέτη του περαιτέρω υλικού, κυρίως γιατί το θέμα μου δίνει έμφαση στην αρχιτεκτονική δομή και όχι στο περιεχόμενο των τάφων στην Κρήτη.

Ο βαθμός δυσκολίας του θέματος έγκειται στο γεγονός ότι αρκετοί από τους τάφους αυτούς παραμένουν ακόμη αδημοσίευτοι, είναι ελλιπείς ή δεν έχουν ακόμα μελετηθεί εξολοκλήρου ή γίνεται γι' αυτούς μόνο μία μικρή αναφορά από τους ανασκαφείς τους. Έτσι δημιουργούνται προβλήματα σχετικά με το πώς, το πότε και το γιατί χρονολογούνται οι τάφοι αυτοί σε μία συγκεκριμένη περίοδο, σύμφωνα με τη γνώμη των ανασκαφών τους, εφόσον τα στοιχεία που δίνουν οι ίδιοι δεν επαρκούν για τέτοιου είδους συμπεράσματα.

Ορολογία

Είδη – τύποι τάφων:

Λαξευτοί θαλαμοειδείς (chamber tombs).

Οι τάφοι αυτοί λαξεύονται συνήθως στον τοπικό μαργαϊκό ασβεστόλιθο (κούσκουρα), με διάφορα εργαλεία. Και το σχήμα του θαλάμου τους ποικίλει. Η στέγη τους είναι και αυτή λαξευτή και σχηματίζει θόλο, την οποία σε κάποιες περιπτώσεις στηρίζει κάποιος πεσσός. Στη βιβλιογραφία τους συναντάμε και ως λαξευτούς θαλαμωτούς, χωρίς να γίνεται καμία ιδιαίτερη διάκριση, οπότε στην παρούσα εργασία χρησιμοποίησα τον όρο *λαξευτοί θαλαμοειδείς*. Οι λαξευτοί θαλαμοειδείς τάφοι συνεχίζουν την παράδοση του λαξευτού τάφου της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ. ΑΔ 39, ΜΕΛΕΤΕΣ Α' «*Τάφοι της πρόιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Αθήνα 1984, σ. 232-245.

Θολωτοί κτιστοί (Tholos tombs).

Πρόκειται για συνέχεια του αρχιτεκτονικού ταφικού τύπου της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου. Οι τάφοι αυτοί είναι κτιστοί με λίθους, διαφόρων σχημάτων στην κάτοψη τους, ακολουθούν το εκφορικό σύστημα δόμησης και έχουν θολωτή επιστέγαση. Σε αρκετές περιπτώσεις ο μαλακός βράχος λαξεύεται πρώτα και στη συνέχεια γίνεται επένδυση με πέτρες και κτίζεται η στέγη.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ. ΑΔ 39, ΜΕΛΕΤΕΣ Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Αθήνα 1984, σ. 232-245.

Ταφικά Σπήλαια (caves – rock shelters)

Πρόκειται για φυσικά σπήλαια ή και βραχοσκεπέδες, που έχουν χρησιμοποιηθεί με ή χωρίς κάποια αρχιτεκτονική διαμόρφωση για ταφές κατά την πρώιμη εποχή του σιδήρου.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ. ΑΔ 39, ΜΕΛΕΤΕΣ Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Αθήνα 1984, σ. 232-245.

Ψευδοθολωτοί

Με τον όρο «Ψευδοθολωτοί», ο Δαβάρας ορίζει τους τάφους που είναι χτισμένοι γύρω και πάνω από έναν ταφικό πίθο ως πυρήνα. Η Τσιμποπούλου στη δημοσίευσή της αναφέρει ότι πρόκειται για έναν ταφικό πίθο τοποθετημένο οριζόντια και κτισμένο γύρω-γύρω με λίθους, ώστε να σχηματίζονται ψευδοθόλοι.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 29 (1973-1974) : Β'3 ΧΡΟΝΙΚΑ «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1980, σ. 931-932 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ. ΑΔ 39, ΜΕΛΕΤΕΣ Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Αθήνα 1984, σ. 232-245.

Ταφικά Έρκη – Ταφικοί περίβολοι (bones- enclosures)

Πρόκειται για κτιστούς τάφους (ταφικοί περίβολοι), αποτελούμενοι από ένα ή περισσότερα μικρά διαμερίσματα με τετράγωνη, ορθογώνια ή και ακανόνιστη κάτοψη απαντούν σε πέντε περιοχές της ανατολικής Κρήτης. Σε δύο τουλάχιστον περιοχές (Βρόκαστρο και Δρήρο) απαρτίζουν οργανωμένα νεκροταφεία.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ. ΑΔ 39 : ΜΕΛΕΤΕΣ Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*», Αθήνα 1984, σ. 232-245.

Κιβωτιόσχημοι κτιστοί (cist-graves) στο εσωτερικό δωματίων

Πρόκειται για ιδιαίτερη περίπτωση κιβωτιόσχημων τάφων, που τους συναντάμε στο νεκροταφείο που βρίσκεται στο Καβούσι Λασιθίου και συγκεκριμένα στην περιοχή Βροντά. Οι τάφοι αυτοί είναι κτιστοί κιβωτιόσχημοι της γεωμετρικής περιόδου και περιλαμβάνονται στο εσωτερικό δωματίων, με δευτερογενή χρήση, της Υστερομινωικής – υπομινωικής περιόδου.

COULSON W.D.E. - GESELL G.C., - DAY L.P., ΑΔ 42 (1987): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' 2 «*ΚΕ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων, Καβούσι*» Αθήνα 1992, σ. 581-582.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΟΙ ΛΑΞΕΥΤΟΙ ΘΑΛΑΜΟΕΙΔΕΙΣ ΤΑΦΟΙ

- ✓ Τύπος 1 Κυκλικοί: σύνολο 50
- ✓ Τύπος 2 Ορθογώνιοι: σύνολο 53
- ✓ Τύπος 3 Τετράγωνοι: σύνολο 69
- ✓ Τύπος 4 Ελλειψοειδείς: σύνολο 117
- ✓ Τύπος 5 Πεταλοειδείς: σύνολο 44
- ✓ Τύπος 6 Ακ/στοι Κυκλικοί: σύνολο 24
- ✓ Τύπος 7 Ακ/στοι Τετράπλευροι: σύνολο 22
- ✓ Τύπος 8 Ακ/στοι Ελλειψοειδείς: σύνολο 28
- ✓ Τύπος 9 Ακ/στου Σχήματος τάφοι: σύνολο 32
- ✓ Τύπος 10 Ακανόνιστοι (τριγωνικοί-ασκοειδείς-πεντάγωνοι-παραλληλόγραμμοι-τραπεζιόσχημοι ακα/στοι διπλοί-τριπλοί- τετραπλοί κ.λ.π) : σύνολο 24

ΤΕΛΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΛΑΞΕΥΤΩΝ ΤΑΦΩΝ : 463

ΤΥΠΟΣ 1 : ΚΥΚΛΙΚΟΙ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 1. Τοποθεσία Παλαίκαстро Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει προσανατολισμό Β.-Ν. και διαστάσεις, μήκ. 8,00 μ. και πλ. 1,15-1,45 μ. μπροστά στην είσοδο. Η είσοδος του έκλεινε με φράγμα από μικρούς λίθους, το ύψος του οποίου έφθανε στα 1,60 μ. και το πάχος στα 0,80 μ. Ο θάλαμος του είχε σχήμα κυκλικό και μικρό μέγεθος διαμέτρου 2,40 μ.

Ταφές : Περιείχε μία ταφή παιδιού τα οστά του οποίου είχαν αποσαθρωθεί εντελώς διότι βρέθηκαν κάτω από τα υπολείμματα της πτώσης της οροφής. Πιθανόν περιείχε μια ακόμη υστερότερη ταφή και κάποια κτερίσματα όπως ένα ξυράφι, ένα εγχειρίδιο και μια οινόχρη. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

SMEE M.H. ABSA 61 “*A late minoan tomb at Palaikastro*” London 1966 σ. 157-162.

Τάφος 2. Τοποθεσία Λούμα Μιραμπέλου Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά τη διάνοιξη δρόμου στον οικισμό Σέλλες. Το στόμιο του θαλάμου με τους λίθους του φράγματος που βρέθηκαν κατά χώρα, βρίσκονταν στα ΒΑ. Στην είσοδο υπήρχε ένα σκαλοπάτι. Ο θάλαμός του ήταν σχεδόν κυκλικός με διάμετρο 1,65 μ. και ύψος 1,30 μ.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε έναν ταφικό πίθο ξαπλωμένο στο πλάι, με το στόμιο στα Α. και φραγμένο με στενή επίπεδη πλάκα, διαστ. 0,50Χ0,40Χ0,12 μ. μέσα στον οποίο βρέθηκε ένα κρανίο και λίγα οστά-εγχυτρισμός. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ. ΑΔ. 34 (1979): Β'2 ΧΡΟΝΙΚΑ «*Ανατολική Κρήτη*», Αθήνα 1987., σ. 405, & CATLING H.W., AR 34 (1987-1988), "*Archaeology in Greece, Crete 1987-1988*", Athens 1988 σ. 72.

Τάφος 3. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πλαισιώνεται από δρόμο μήκους 3,40 μ. και πλάτους 1,00 μ. Η είσοδος του βρίσκεται στα ανατολικά, με διαστ. 0,85 μ., ύψος και 0,60 μ. πλάτος κάτω, φραζόταν από λίθινη πλάκα. Το σχήμα του θαλάμου του ήταν περισσότερο κυκλικό από ότι συνήθως, με διάμετρο 1,73 μ. από Α. - Δ. και 1,81 μ. από Β. - Ν. Η οροφή είχε καταρρεύσει.

Ταφές : Τα οστά δύο σκελετών ήταν τοποθετημένα στο δάπεδο με τα κεφάλια τους προς Δ. ανάμεσα τους βρέθηκαν δύο χάλκινα εγχειρίδια.

EVANS A.J., P.T.K., (1906), σ. 46 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 18.

Τάφος 4. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Είναι λαξευτός θαλαμοειδής με είσοδο στα Α. Η είσοδος πλαισιώνεται από έναν απότομο δρόμο και βρέθηκε κλειστή. Ο θάλαμος είναι σχεδόν κυκλικός με διάμετρο 2,00 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν οστά σε πλήρη διατάραξη αλλά κοντά στο Δ. τμήμα του θαλάμου βρέθηκε ένα χάλκινο εγχειρίδιο.

EVANS A.J., P.T.K., (1906), σ. 59 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 38.

Τάφος 5. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πλαισιώνεται από δρόμο μήκους 5,50 μ. και πλάτους 1,50 μ. Η είσοδος του θαλάμου ήταν προσεκτικά φραγμένη με τοίχο από λίθους. Ο θάλαμος ήταν κυκλικός με διαστάσεις 2,25 Χ 1,75 μ.

Ταφές : Περιείχε 45 περίπου αγγεία. Παρόλο που οι ανασκαφείς δεν αναφέρουν οστά ή ίχνη καύσης. Ο Payne (*JHS* 1933,289), αναφέρει ότι ο κρατήρας με αριθμό 8 (της δημοσίευσης) ήταν αγγείο πρόθεσης. Κανένα όμως από τα άλλα αγγεία δεν περιείχε εγχυτρισμούς με εξαίρεση τους πίθους 4-6 και 7 (της δημοσίευσης), καθώς και σε ένα χάλκινο αγγείο θραύσματα του οποίου βρέθηκαν στην Β. πλευρά του θαλάμου. Ο αριθμός των νεκρών δεν είναι σίγουρος, υπολογίζεται περίπου σε τρεις

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

με τέσσερις. Χρυσά δαχτυλίδια και κοσμήματα που βρέθηκαν σ' αυτόν αλλά και ένα σιδερένιο όπλο φανερώνουν ότι στον τάφο δεν υπήρχε μόνο μια γυναικεία ταφή. Σύμφωνα, λοιπόν με την κεραμική του, ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ύστερη πρωτογεωμετρική περίοδο (**Εικ. 1**).

BROCK J. K. FORTETSA., (1957), σ. 11-15 πρόκειται για το τάφο VI της δημοσίευσης.

Τάφος 6. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 3,50 μ. και πλ. 1,25 μ., ο οποίος όμως έχει διαταραχθεί από μεταγενέστερες ταφές. Η είσοδος που οδηγούσε στον κυκλικό θάλαμο έκλινε με μία μεγάλη πλάκα. Πρόκειται για τάφο μικρό σε μέγεθος με διάμετρο 1,00 μ. που περιείχε μόνο μία ταφή. Η οροφή του είχε καταρρεύσει στο εσωτερικό του θαλάμου. Στη Β. πλευρά του, στη δεξιά γωνία, υπήρχε μία ταφή των ελληνοιστικών χρόνων, όπου βρέθηκαν και πίθοι.

Ταφές : Ποιο αγγείο περιείχε την μία και μοναδική ταφή του τάφου, δεν μπορεί να εξακριβωθεί, σύμφωνα με το ανασκαφέα, αναφέρεται ένας κρατηρόσχημος πίθος
BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 26., πρόκειται για τον τάφο V, της δημοσίευσης.

Τάφος 7. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει πλάτος 1,25 μ. και η είσοδος στον σχεδόν κυκλικό θάλαμο έκλινε με φράγμα λίθων. Η περιοχή αυτή όμως χρησιμοποιήθηκε ως νεκροταφείο των ελληνοιστικών και ρωμαϊκών χρόνων με συνέπεια την μερική καταστροφή του συγκεκριμένου τάφου. Η κεραμική που βρέθηκε από τον τάφο αυτό ανήκει στην πρωτογεωμετρική και γεωμετρική και ύστερη γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 2**).

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 39 πρόκειται για τον τάφο LST, της δημοσίευσης.

Τάφος 8. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι ιδιαίτερα μικρός με διάμετρο λιγότερη από 1,25 μ.

Ταφές : Περιείχε δεκαπέντε ταφές, δώδεκα στο θάλαμο και τρεις σε μία κοιλότητα λαξευμένη στη δεξιά πλευρά του δρόμου. Η περίοδος χρήσης του με βάση την χρονολόγηση της κεραμικής (πίθοι, κρατήρες αρύβαλλοι) κυμαίνεται σε διάρκεια από την πρωτογεωμετρική Β στην πρώιμη ανατολίζουσα περίοδο. Σε κάποια χρονική στιγμή επεκτάθηκε η δεξιά πλευρά της εισόδου, πιθανόν για να τοποθετηθούν

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

περισσότεροι πίθοι, και οι δύο τελευταίες ταφές οι οποίες τοποθετήθηκαν σε σωρό στο πλάι του σκαλοπατιού που οδηγούσε κάτω από το δρόμο **(Εικ. 3)**.

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 60-61 πρόκειται για τον τάφο TFT, της δημοσίευσης.

Τάφος 9. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δε σώζεται σε καλή κατάσταση, πολλά από τα αγγεία του έχουν καταστραφεί μερικώς ή ολοσχερώς διότι είχε λαξευτεί σε μικρό βάθος από την επιφάνεια του εδάφους. Η διάμετρος του κυκλικού θαλάμου πλησιάζει τα 1,25 μ. Δε σώθηκε τίποτα από το φράγμα της εισόδου, γεγονός που οδηγεί τον ανασκαφέα στο συμπέρασμα ύπαρξης κάποιας κτιστής υποδομής, λόγω του ότι ο τάφος βρισκόταν σε μικρό βάθος.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε 13 ή 14 ταφές, που χρονολογούνται από την πρωτογεωμετρική Β έως την πρώιμη ανατολίζουσα περίοδο. Οι πρώιμες ταφές ήταν τοποθετημένες στο πίσω μέρος του θαλάμου, ενώ κάποια αγγεία είχαν τοποθετηθεί σε σωρούς προκειμένου να τοποθετηθούν οι υστερότερες ταφές **(Εικ. 4)**.

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 67-71 πρόκειται για τον τάφο F, της δημοσίευσης.

Τάφος 10. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δε σώζεται σε καλή κατάσταση, είναι κυκλικός ο θάλαμος του και έχει διάμετρο 1,25 μ.

Ταφές : Περιείχε δώδεκα ταφές σε ζεύγη των έξι. Ακόμη υπήρχαν δύο ταφές στο δρόμο, ο ένας από τους οποίους βρισκόταν σε ύπτια στάση πάνω στην πλάκα της εισόδου. Για την προστασία των υστερότερων ταφών είχε κτισθεί ένας λίθινος τοίχος κατά πλάτος του δρόμου. Σε μία κόγχη, στη Β. πλευρά του δρόμου και σε απόσταση 1,50 μ. από την είσοδο, βρέθηκε μία λάρνακα. Αυτή στις τρεις πλευρές της περιβαλλόταν από μικρές πέτρες και μικρά αγγεία τα οποία βρέθηκαν γύρω της. Στο Α. άκρο της υπήρχαν μικρά δόντια και στον πυθμένα της μία πυξίδα και ένας αρύβαλλος της ύστερης γεωμετρικής περιόδου. Αμέσως στα Δ. της λάρνακας βρέθηκαν τα οστά ενός ενταφιασμού της ελληνιστικής περιόδου. Οι πρώιμες ταφές χρονολογούνται στη μέση ή ύστερη πρωτογεωμετρική περίοδο, ενώ οι μεταγενέστερες, στην ανατολίζουσα περίοδο **(Εικ. 5)**.

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 72-76 πρόκειται για τον τάφο VII, της δημοσίευσης.

Τάφος 11. Τοποθεσία Φορτέτσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Όλα τα ίχνη του δρόμου του είχαν καταστραφεί. Η είσοδος του είχε ένα σκαλοπάτι που οδηγούσε

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

στο εσωτερικό του θαλάμου και μόνο μία πλάκα από το φράγμα της παρέμενε πάνω στο σκαλοπάτι. Ο θάλαμος του ήταν σχεδόν κυκλικός στο σχήμα του είχε διαμ. 1,50 μ. με το δάπεδο του 0,50 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Η επίχωση του έφτανε τα 0,15-0,20 μ. και άφηνε μόνο τα 0,30 μ. του τάφου χωρίς διατάραξη. Το δάπεδο του παχ. 0,05 μ. είχε επιστρωθεί με μικρές πέτρες.

Ταφές : Στο πάνω μέρος της επίχωσης του θαλάμου βρέθηκαν αρκετά αγγεία και αποτεφρωμένα οστά, τα οποία βρίσκονταν ακριβώς πάνω από το δάπεδο του θαλάμου και μπροστά στην είσοδο. Επομένως οι ταφές ήταν όλες καύσεις, όπως μία σε έναν αμφορέα και πιθανόν και σε άλλους 2 αμφορείς, 2 πίθους και έναν κρατήρα, (αριθ. 1,2,3,5,6,7, στη δημοσίευση). Η κεραμική του χρονολογείται από την ΥΓ περίοδο και φτάνει μέχρι την πρώιμη ανατολίζουσα (**Εικ. 6**).

HOOD M.S.F.-BOARDMAN J. ABSA 56 “*Early iron age tombs at Knosos*”, Athens 1961 σ. 68-80., πρόκειται για τον τάφο Α της δημοσίευσης.

Τάφος 12. Τοποθεσία Φορτέσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Η είσοδος του είχε 0,50 μ. ύψος και έφραζε με πλάκες, τρεις από τις οποίες βρέθηκαν στο εσωτερικό του θαλάμου. Ο θάλαμος του ήταν σχεδόν κυκλικός στο σχήμα του είχε διαμ. 1,20 -1,30 μ. και βρίσκεται 0,80 μ. κάτω από την σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου και ακριβώς πάνω στο δάπεδο του βρέθηκαν λίγα ελάσματα σιδήρου, υπολείμματα από χάλκινα δακτυλίδια και οστά, ανάμεσα τους και δύο κρανία, που ανήκαν πιθανόν σε δύο ενταφιασμούς. Οι ανασκαφείς πιστεύουν ότι ο τάφος αυτός ταυτίζεται με τον τάφο TFT που είχε ανασκάψει ο Payne (Knossos Survey 26). Όμως παρά τις συγκρίσεις τους παρατηρούν ότι ο τάφος αυτός διαφέρει αρκετά ως προς το σχήμα και τις διαστάσεις με τον TFT και δεν καταλήγουν σε κάποιο συγκεκριμένο συμπέρασμα. Γι' αυτό και τον παραθέτω αυτούσιο στο σημείο αυτό και με ξεχωριστή αρίθμηση.

HOOD M.S.F.-BOARDMAN J. ABSA 56 “*Early iron age tombs at Knosos*”, Athens 1961 σ. 68-80., πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης.

Τάφος 13. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι κατωφερικός με αδρά λαξευμένα στο μαλακό βράχο σκαλοπάτια και με μία μεγάλη κόγχη διαστ. 1,90X1,15 μ. στη Ν. πλευρά του. Η είσοδος του θαλάμου βρίσκεται στα δυτικά με λαξευτές και λίθινες παραστάδες. Ο θάλαμος του

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

έχει κυκλική κάτοψη με διάμετρο 2,00-2,10 μ. και σωζόμενο ύψος τοιχωμάτων του φτάνει στα 0,75 μ. Ο τάφος είχε συληθεί από την αρχαιότητα, αλλά τα περισσότερα αγγεία βρέθηκαν σπασμένα και στη θέση τους. Από τον τάφο αυτό συντηρήθηκαν περίπου τριάντα αγγεία, όπως κάλπες, αμφορείς, αρύβαλλοι, σκυφοειδή, λεκανίδια με γραπτές διακοσμήσεις χαρακτηριστικές της ΥΓ περιόδου καθώς και μερικά θραύσματα από σιδερένια όπλα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκε πεσμένος ένας κυβόλιθος με λαξευτή άβαθη κοιλότητα στη μία πλευρά η οποία περιείχε άφθονα σπασμένα και καμένα οστά και χρησίμευε πιθανόν ως τράπεζα προσφορών για ταφικές τελετουργίες, σύμφωνα με τη γνώμη του ανασκαφέα.

ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 37 (1982): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων», Αθήνα 1989, σ. 375 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 5 στη δημοσίευση.

Τάφος 14. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι (οικόπεδο Κοιλιάδη Στ.) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε μήκος 2,35 μ. και πλάτος 1,20 μ. από τον οποίο σώθηκε το ανατολικό όριο. Ο θάλαμος του ήταν κυκλικός, με διάμετρο 1,45-1,70 μ. και 2,20 μ. ύψος. Ο τάφος αυτός είχε διαταραχθεί από την πτώση της οροφής και του φράγματος την οποία προξένησαν οι ρίζες μεγάλου δέντρου.

Ταφές : Έξω από το δρόμο του και σχεδόν σε επαφή με τη ΒΑ. πλευρά του εντοπίστηκε ένας εγχυτρισμός. Γύρω του και σε έκταση 0,50Χ0,70 μ. το έδαφος είχε έντονα ίχνη καύσης. Ακριβώς μπροστά από το φράγμα υπήρχε ταφή κτερισμένη με τέσσερα κύπελλα. Στο ανώτερο τμήμα του θαλάμου υπήρχε πλήθος σπασμένων αγγείων με σκόρπια καμένα οστά αλλά και 12 ακέραια αγγεία (πρόχοι, αμφορίσκοι, κύπελλα και χάλκινη περόνη). Στο δάπεδο βρέθηκαν ανέπαφοι και όρθιοι δύο ταφικοί αμφορείς και ταφικός πίθος με καύσεις, δύο προχοϊσκες, ζωόμορφο αγγείο και πήλινη τριποδική βάση. Η χρήση του τάφου ξεκινά στην γεωμετρική και φτάνει μέχρι και την ανατολίζουσα περίοδο (**Εικ. 7**).

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων», Αθήνα 1998, σ. 449 πρόκειται για τον τάφο Τ1 της δημοσίευσης.

Τάφος 15. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι (οικόπεδο Κοιλιάδη Στ.) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε μήκος 2,90 μ. και πλάτος 1,00-1,30 μ. Ενδιαφέρον έχει το φράγμα κατασκευασμένο από πήλινες πλίνθους που βρέθηκε σε

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ελάχιστη απόσταση από το λίθινο φράγμα της εισόδου, το οποίο είχε παραβιαστεί κατά την αρχαιότητα (τμήματά του βρέθηκαν σε όλο τον δρόμο και τους θαλάμους). Μεταξύ της πλίνθινης κατασκευής και του λίθινου φράγματος, υπήρχαν πολλά κάρβουνα. Ο τάφος αυτός αποτελούνταν από δύο θαλάμους: έναν κεντρικό κυκλικό (διαστ. 2,05X1,56 μ.) και έναν πλευρικό ελλειψοειδή (διαστ. 1,75X1,18 μ.) που βρισκόταν στη δυτική πλευρά του δρόμου. Ο κεντρικός θάλαμος βρέθηκε διαταραγμένος.

Ταφές : Ο κεντρικός θάλαμος περιείχε δύο ταφές και επτά ακέραια αγγεία. Ο πλευρικός θάλαμος περιείχε μία ακτέριστη ταφή όπου ο νεκρός ήταν σε πλάγια θέση με το δεξί πόδι κεκαμμένο και το δεξί χέρι προς τη σιαγόνα. Η χρήση του τάφου αυτού ξεκινά στην γεωμετρική και φτάνει μέχρι και την ανατολίζουσα περίοδο.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων», Αθήνα 1998, σ. 449, πρόκειται για τον τάφο Τ2 της δημοσίευσης.

Τάφος 16. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι (οικόπεδο Κοιλάδη Στ.) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δρόμο μήκους 2,80 μ. και πλάτους 0,85-1,16 μ. Το φράγμα της εισόδου ήταν κατασκευασμένο από τρεις όρθιες πλάκες, βρέθηκε ανέπαφο και ο τάφος αδιατάρακτος. Ο θάλαμός του είχε κυκλικό σχήμα και διαστάσεις 1,06X1,00 μ.

Ταφές : Στο δρόμο εντοπίσθηκε και ένας πίθος όρθιος, στηριγμένος με πέτρες, που περιείχε μία καύση. Ο θάλαμος περιείχε έναν πίθο και έναν αμφορέα με καύσεις στο εσωτερικό τους και άλλους δύο μικρούς πίθους. Η χρήση του τάφου ξεκινά στην γεωμετρική και φτάνει έως και την ανατολίζουσα περίοδο.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 48 (1993) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων», Αθήνα 1998, σ. 449, πρόκειται για τον τάφο Τ3 της δημοσίευσης.

Τάφος 17. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι (οικόπεδο Κοιλάδη Στ.) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε καταστραφεί εν μέρει κατά τις εκσκαφές, ανασκάφηκε μόνο σε μήκος 0,80 μ. Ο θάλαμος του έχει κυκλικό σχήμα διαστ. 1,50X1,30 μ. και είχε διαταραχθεί από την πτώση της οροφής.

Ταφές : Στο ανώτερο επίπεδο του θαλάμου του βρέθηκαν αγγεία μεταξύ των οποίων και ένας πίθος με καύση, όλα σπασμένα. Η χρήση του τάφου ξεκινά στην γεωμετρική και φτάνει έως και την ανατολίζουσα περίοδο.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 48 (1993) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων», Αθήνα 1998, σ. 449, πρόκειται για τον τάφο Τ7 της δημοσίευσης.

Τάφος 18. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δρόμο μήκ. 1,80 μ. και το στόμιο της εισόδου του είχε καταστραφεί. Ο θάλαμος του είχε σχεδόν κυκλικό σχήμα με διάμετρο 1,26 μ. και οι τοίχοι του σώζονταν σε ύψ. 0,32 μ. Είχε προσανατολισμό ΒΔ.-ΝΑ. με τον θάλαμο στα Α. του δρόμου. Δεν αναγνωρίστηκαν ακόμη τα λιγοστά ευρήματα του.

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. Ι σ. 59, πρόκειται για τον τάφο 8 της δημοσίευσης.

Τάφος 19. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 1,70 μ., πλ. 1,15 μ. και το στόμιο της εισόδου του βρέθηκε κατεστραμμένο. Ο δρόμος γειτνιάζε ή καλύτερα οδηγούσε σε δεύτερο αρκετά μικρό και κενό θάλαμο στη μία πλάγια πλευρά του. Ο δρόμος ήταν επιστρωμένος με ένα κίτρινο ή καλύτερα ελαφρά καστανού χρώματος πηλό, στον οποίο είχε σκαφτεί ένας κυκλικός λάκκος διαστ. 1,44X1,36 μ. και 1,55 μ. βάθους. Το φράγμα της εισόδου του αποτελούνταν από επτά επίπεδες πλάκες στο τέλος του δρόμου δύο από τις οποίες βρέθηκαν πεσμένες στο εσωτερικό του θαλάμου, η μία είχε διαστάσεις 0,56X0,22 μ. και η άλλη 0,35X0,20 μ. Ένα σκαλοπάτι οδηγούσε στο εσωτερικό του κυκλικού θαλάμου, μέσα στον οποίο είχε καταρρεύσει η οροφή. Ο θάλαμος του είναι μικρών διαστάσεων 1,30X1,25 μ. Βρισκόταν σε περιοχή όπου βρέθηκαν και άλλοι τάφοι που χρονολογούνται στους σκοτεινούς αιώνες και σε ένα σημείο όπου υπάρχουν και ενταφιασμοί της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου. Είχε προσανατολισμό ΒΔ-ΝΑ με τον θάλαμο στην Β. πλευρά του δρόμου.

Ταφές : Μέσα στον λάκκο του δρόμου βρέθηκαν τα υπολείμματα από τα οστά ενός ανθρώπινου σκελετού. Ο θάλαμος περιείχε τα υπολείμματα τριών ενταφιασμών στο δάπεδο του, μίας γυναίκας 25 περίπου ετών (II), ενός παιδιού 6 περίπου ετών (III) και ενός άνδρα 35 περίπου ετών (I) ο οποίος βρέθηκε *in situ* και σε συνεσταλμένη στάση, τοποθετημένος στην αριστερή πλευρά του με κεκαμμένα τα πόδια προς τα πάνω, ενώ το κρανίο του ήταν ΒΔ. και τα πόδια στα Ν. Κάτω από τον νεκρό αυτό, βρέθηκαν τρία αγγεία, ένα φλασκί, κοντά στην λεκάνι του, μια οινόχρηστα κοντά στα γόνατα και ένα ακόμη φλασκί στα Β. Και οι τρεις ενταφιασμοί ήταν τοποθετημένοι στην Α. πλευρά του θαλάμου. Ακόμη βρέθηκε και ένας σωρός με αρκετά

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

αποσαθρωμένα οστά απέναντι από την Α. πλευρά του θαλάμου. Ο τάφος αυτός είχε χρησιμοποιηθεί σε δύο τουλάχιστον περιπτώσεις όταν τα σώματα είχαν ενταφιαστεί **(Εικ. 8)**.

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I σ. 164-165, πρόκειται για τον τάφο 121 της δημοσίευσης.

Τάφος 20. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε μήκ. 3,00 μ. και πλ. 1,10-1,20 μ. που πλαταίνει ελαφρώς μπροστά στην είσοδο. Η είσοδος του είχε πλατ. 0,80 μ. και βρισκόταν σε βάθος 1,20 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Σε απόσταση 0,90 μ. από την είσοδο του θαλάμου υπήρχαν πέτρες και κάτω από αυτές βρέθηκε μία πλάκα διαστ. 0,67X0,43X0,18 μ. που πιθανόν αποτελούσε το κύριο στοιχείο του φράγματος της εισόδου, αυτές είχαν μετακινηθεί εκεί κατά τη σύληση του τάφου. Υπήρχε μία μικρή κλίση 0,40 μ. σε βάθος, που οδηγούσε στο εσωτερικό του κυκλικού θαλάμου. Ο θάλαμος είχε διάμετρο 1,00 μ. και τα πίσω τοιχώματα του σώζονταν σε ύψος 0,90 μ. Η οροφή του είχε καταρρεύσει. Το δάπεδο του βρισκόταν 2,00 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο προσανατολισμός του ήταν Α.-Δ. με τον θάλαμο στην Α. πλευρά του δρόμου. Ο τάφος είχε εξολοκλήρου συληθεί. Μόνο ένα κύπελλο και μια οινοχόη, που βρέθηκαν στο δρόμο, της ύστερης ανατολιζουσας περιόδου, υποθέτουν την τελική φάση χρήσης του τάφου αυτού. Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν μία χάλκινη ταινία και όστρακα της ελληνοιστικής και ύστερης ρωμαϊκής περιόδου **(Εικ. 9)**.

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I σ. 178-179, πρόκειται για τον τάφο 146 της δημοσίευσης.

Τάφος 21. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δε γνωρίζουμε πολλά για τον τάφο αυτό διότι σώζεται αρκετά αποσπασματικά. Αποτελούνταν από δύο δρόμους, ο πρώτος στη Ν. πλευρά, σε ύψος 0,18 μ. από τον θάλαμο και είχε διαστ. 1,50X0,60-0,70 μ., ενώ ο δεύτερος στη Δ. πλευρά με διαστ. 1,04X0,84-1,04 μ. Μόνο αβαθή λαξεύματα απέμειναν από τον τάφο αυτό και από τον μικρό κυκλικό θάλαμό του διαμέτρου 1,02 μ. Η περιοχή γύρω από τον τάφο περιείχε πολλούς άλλους τάφους με ενταφιασμούς της ελληνοιστικής και ρωμαϊκής περιόδου. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τέσσερις κενοί πίθοι και κωνικά πώματα της ύστερης γεωμετρικής περιόδου **(Εικ. 10)**.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY., (1996), τ. I σ. 179-180., πρόκειται για τον τάφο 147 της δημοσίευσης.

Τάφος 22. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δρόμο μήκ. 3,40 μ. και πλ. 1,06 μ. με παράλληλες πλευρές οι οποίες συγκλίνουν ελαφρώς προς τα πάνω. Το άνοιγμα της εισόδου είχε καταστραφεί. Ο θάλαμος του ήταν σχεδόν κυκλικός στο σχήμα του με διαστ. 1,90X1,60 μ. και η οροφή του είχε καταρρεύσει με σωζόμενο μόνο το πίσω τμήμα των τοιχωμάτων του θαλάμου σε ύψ. 0,60 μ. Το δάπεδο του θαλάμου είχε βάθ. 1,00 μ. περίπου από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο προσανατολισμός του ήταν Α.-Β. και Δ.-Ν. Στο δρόμο βρέθηκαν όστρακα της πρώιμης πρωτογεωμετρικής περιόδου. Το μοναδικό εύρημα από το θάλαμο ήταν ένα τμήμα σιδερένιου μαχαιριού. Πάνω από τον τάφο και στην ΒΑ., πλευρά του βρέθηκαν δύο ενταφιασμοί της ελληνιστικής περιόδου (**Εικ. 11**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I σ. 89-90 πρόκειται για τον τάφο 44 της δημοσίευσης.

Τάφος 23. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δρόμο μήκ. 9,00 μ. και πλ. 1,08-1,18 μ. Το άνοιγμα της εισόδου είχε διαστ. 0,94X0,34 μ., ήταν όμως κατεστραμμένο, αυτό ήταν σε βάθος 2,10 μ. από το υψηλότερο σημείο του δαπέδου του θαλάμου, μπροστά σ' αυτό υπήρχε ένα σκαλοπάτι 0,20 μ. ύψ. που οδηγούσε από τον δρόμο στην είσοδο και έπειτα στο εσωτερικό του θαλάμου, αυτό επίσης ίσως αποτελούσε τη βάση για το φράγμα της εισόδου. Ο θάλαμος ήταν κυκλικός στο σχήμα του με διαστ. 1,80X2,11 μ. και τα τοιχώματα του είχαν σωθεί σε ύψος 1,16 μ., ενώ το δάπεδο του βρισκόταν σε βάθ. 2,75 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο προσανατολισμός του ήταν Α.-Δ. Στην αρχή του δρόμου βρέθηκε ένας πίθος και μία οινόχρη που μεταφέρθηκαν εκεί ίσως από το εσωτερικό του θαλάμου. Ο τάφος είχε καταστραφεί αρκετά από ενταφιασμούς της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου.

Ταφές : Αρκετή κεραμική συλλέχθηκε από το εσωτερικό του θαλάμου, ένα κρανίο και νόμισμα της ελληνιστικής-ρωμαϊκής περιόδου. Ακόμη βρέθηκαν αρκετά χάλκινα και σιδερένια αντικείμενα. Δεν υπήρχαν εγχυτρισμοί, αλλά σύμφωνα με τα ευρήματα και την γνώμη των ανασκαφών του, ο τάφος αυτός περιείχε ενταφιασμούς ανδρών και γυναικών (**Εικ. 12**).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. Ι σ. 132-133 πρόκειται για τον τάφο 100 της δημοσίευσης.

Τάφος 24. Τοποθεσία Οικόπεδο Πανεπιστημίου στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αποκαλύφτηκε μόνο ο κυκλικός θάλαμος του, ύστερα από εργασίες για τη διάνοιξη αποχετευτικού φρεατίου. Ο θάλαμος αυτός είχε διάμετρο 1,00 μ., μέγιστο σωζόμενο ύψος τοιχωμάτων 0,60 μ. και βάθος από την επιφάνεια του εδάφους 0,60 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του διαπιστώθηκαν τα ίχνη εννέα νεκρικών καύσεων μέσα σε αντίστοιχες κάλπες και βρέθηκαν συνολικά 44 αγγεία, αλλά και μία χάλκινη περόνη, τρία σιδερένια στελέχη και ένα πήλινο σφονδύλι. Τα περισσότερα αγγεία ανήκαν στην υστερογεωμετρική περίοδο (8^ο αι. π.Χ.).

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗ Ν. ΑΔ 37 (1982): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989 σ. 374-375 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 9.

Τάφος 25. Τοποθεσία Γυψάδες (αγρός Παπαδάκη Κ.) Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του πιθανότατα εκτεινόταν προς Ν. αλλά δεν ήταν δυνατόν να ανασκαφεί. Ο τάφος αυτός είχε προσανατολισμό Β.-Ν., αποτελούνταν από ένα κυκλικό θάλαμο διαστ. 1,80X1,90 μ. που επικοινωνούσε στα Ν. μέσα από ένα στενό πέρασμα με δεύτερο τετράγωνο θάλαμο διαστ. 1,45X1,45 μ. Η οροφή είχε κατολισθήσει και ο τάφος είχε παραβιαστεί πιθανότατα από τη δυτική πλευρά του θαλάμου, όπου σε ανώτερο επίπεδο εκτεινόταν προς Δ. ο δεύτερος τετράγωνος θάλαμος.

Ταφές : Ο τετράγωνος θάλαμος είχε ταφές γεωμετρικών χρόνων (Γ). Από το Β. θάλαμο προήλθαν άωτα κύπελλα και προχοΐδια, καθώς και ψήφος από ορεία κρύσταλλο. Ο νότιος θάλαμος ήταν κενός. Νότια του τάφου υπήρχαν πολλά ακανόνιστα λαξεύματα που πιθανόν είχαν γίνει κατά τους ελληνοιστικούς χρόνους.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998., σ. 446 πρόκειται για τον Τ1 της δημοσίευσης .

Τάφος 26. Τοποθεσία Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δρόμο μήκ. 5,00μ. και πλ. περισσότερο του 1,00 μ. ο οποίος οδηγούσε με σκαλοπάτια σε μία είσοδο πλ. 0,57 μ. μπροστά στην οποία βρέθηκε το φράγμα της ύψ. 1,30 μ. και στο δάπεδο της υπήρχαν τρεις πλάκες μια τετράγωνη και δύο

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ορθογώνιες. Ο θάλαμος ήταν σχεδόν κυκλικός στο σχήμα του με διαμ. 2,10 μ. και βρισκόταν σε βάθ. 2,00 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου και συγκεκριμένα στο κέντρο του βρέθηκαν τα οστά ενός σκελετού (ενήλικα άνδρα), όλα τα οστά βρέθηκαν 0,10 μ. πάνω από το δάπεδο, πράγμα που υποθέτει και την ύπαρξη κάποιου ξύλινου φορείου, ίχνη του οποίου όμως δεν υπήρχαν πουθενά. Στη Β. πλευρά του θαλάμου υπήρχε μια κόγχη 0,15 μ. ύψ. όπου βρέθηκαν ένα ξυράφι και τα οστά μίας δεύτερης ταφής (μάλλον ενήλικα άνδρα). Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ IIIA-III B περίοδο (**Εικ. 13**).

HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο V της δημοσίευσης.

Τάφος 27. Τοποθεσία Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δρόμο με σωζ. μήκ. 1,50 μ. και πλ. 1,30 μ. Μπροστά στην είσοδο του θαλάμου υπήρχε ένα λάκκος 0,60 μ., ενώ η είσοδος έκλεινε με μεγάλη πλάκα διαστ. 0,86X0,50X0,13 μ. και μικρές πέτρες γύρω της. Ο θάλαμος ήταν κυκλικός με διαμ. 1,30 μ.

Ταφές : Περιείχε μία μόνο ταφή τοποθετημένη 0,10 μ. πάνω από το δάπεδο. Χρονολογείται στην ΥΜ III περίοδο (**Εικ. 14**).

HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο VIII της δημοσίευσης.

Τάφος 28. Τοποθεσία Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος και η είσοδος του είχαν καταστραφεί και το μόνο που σωζόταν ήταν τα ίχνη από το φράγμα της. Ο θάλαμος είχε σχεδόν κυκλικό σχήμα διαστ. 2,00X1,95 μ.

Ταφές : Περιείχε μία λάρνακα με λίγα οστά και τρία κρανία, ένα μικρό αγγείο της ΥΜ III B2 περιόδου και ένα χάλκινο ενώτιο (**Εικ. 15**).

HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο IX της δημοσίευσης.

Τάφος 29. Τοποθεσία Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δρόμο, για τον οποίο όμως δεν γνωρίζουμε τις διαστάσεις του. Η είσοδος του θαλάμου έφραζε με μικρές πέτρες και ο θάλαμος του ήταν σχεδόν κυκλικός με διαμ. 2,00 μ. και το δάπεδο του βρέθηκε σε 0,50 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν μόνο ίχνη από ξύλο πιθανόν από κάποιο φορείο. Ανάμεσα στα ευρήματα συγκαταλέγονται ένα χάλκινο ξίφος και ένα κράνος. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙ-ΙΙΙΑ περίοδο (**Εικ. 16**).

HOOD M.S.F.-JONG P. ABSA XLVII, “*Late minoan warrior-graves from Ayios Ioannis and the new hospital site at Knosos*” London 1952, σ. 243-277 πρόκειται για τον τάφο V της δημοσίευσης.

Τάφος 30. Τοποθεσία Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δρόμο μήκ. 2,10 μ. ο οποίος κατέληγε σε είσοδο. Η είσοδος αυτή είχε στα Δ. της φράγμα από πέτρες, μερικές από τις οποίες είχαν τετράγωνο σχήμα. Ο θάλαμος του είχε κυκλικό σχήμα και διάμετρο 1,70 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά τριών νεκρών και ενός βρέφους, και μερικά κτερίσματα, όπως διάφορα αγγεία, 1 αμφορέας και 2 κρατήρες καθώς και ένα χάλκινο δακτυλίδι. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙ-ΙΙΙΑ περίοδο (**Εικ.17**).

BOARDMAN J. ABSA 55 “*Protogeometric graves at Ayios Ioannis near Knosos*” London 1960, σ.128-148 πρόκειται για τον τάφο VI της δημοσίευσης.

Τάφος 31. Τοποθεσία Μάλια Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του δεν ερευνήθηκε. Η είσοδος του βρισκόταν στα Δ. του θαλάμου, και ήταν κλεισμένη με φράγμα λίθων. Ο θάλαμος του ήταν κυκλικός με διάμετρο 2,00 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου, βρέθηκαν πέντε κιβωτιόσχημες λάρνακες, μικροί ψευδόστομοι αμφορίσκοι, κυπελλάκια και ένα μόνωτο κύπελλο. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Α2 περίοδο.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΑΔ 29 (1973-1974): ΧΡΟΝΙΚΑ Β’3 «*Κεντρική και Ανατολική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 899.

Τάφος 32. Τοποθεσία Κάτω – Βάθια Ηρακλείου. Πρόκειται για κυκλικό γεωμετρικό τάφο για τον οποίο δεν γνωρίζουμε το είδος του, δεν το αναφέρει ο ανασκαφέας, τον τοποθέτησα όμως στους λαξευτούς διότι ο ανασκαφέας δεν αναφέρει κάποιο κτιστό στοιχείο του, μάλλον ήταν λαξευτός. Η διάμετρος του θαλάμου του ήταν 1,80 μ. περίπου.

Ταφές : Περιείχε νεκρικές κάλπες με τέφρα και καμένα οστά στο εσωτερικό τους, αλλά και μέσα και γύρω από αυτές υπήρχαν και άλλα μικρότερα αγγεία.

ΜΕΣΟΓΕΙΤΗΣ Π., Ε. Ε. Κ. Σ. τ. Α, «*Αρχαιολογική Περιφέρεια Ανατ. Κρήτης – Πεπραγμένα 1937, Ειδήσεις*» Αθήνα 1938, σ. 615.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 33. Τοποθεσία Κόλλυβα Μετόχι στα δυτικά του Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε δρόμο στα Δ. και θάλαμο κυκλικό διαμέτρου 1,60 μ. περίπου. Η στέγη του είχε καταρρεύσει λόγω της καλλιέργειας του εδάφους. Σ' αυτόν βρέθηκαν τέσσερα αγγεία της πρωτογεωμετρικής περιόδου: δύο κρατηρίσκοι, μια τριφυλλόσχημη πρόχους και ένας αμφορέας.

ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ ΣΠΥΡ. Ι. ΑΔ 14 (1931-1932): ΧΡΟΝΙΚΑ Β2 «Πρωτογεωμετρικά και γεωμετρικά ευρήματα εκ κεντρικής και ανατολικής Κρήτης» Αθήνα 1935, σ. 1-2.

Τάφος 34. Τοποθεσία Γούρνες Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός. Ο τάφος αυτός είναι λαξευτός στον τοπικό βράχο (άσπρουγα). Ο δρόμος του είχε αρχικό πλ. 0,75 μ. και καθώς προχωρούσε σε βάθ. 0,55 μ. έφτανε σε πλ. 1,45 μ. Ο δρόμος κατέληγε σε κυκλικό θάλαμο διαμ. 3,40 μ. και βάθ. 0,95 μ., ο συγγραφέας τον αναφέρει ως *κυκλικό λάκκο*. Στο δάπεδο του θαλάμου αυτού και στη δεξιά πλευρά κοντά στην είσοδο υπήρχε ένας κυκλικός λάκκος διαμ. 0,15 μ. και βαθ. 0,76 μ. στον μικρό αυτό λάκκο βρέθηκε μια λάρνακα (Γ). Ενώ στο μεγάλο λάκκο – θάλαμο βρέθηκαν δύο λάρνακες (Α, Β).

Ταφές : Στον λάκκο κοντά στην είσοδο βρέθηκε η λάρνακα Γ ενώ στο μεγάλο θάλαμο οι λάρνακες Α και Β, αυτές βρέθηκαν στην αρχική τους θέση. Και οι τρεις είχαν θηκοειδές σχήμα και αμφικλινή καλύμματα. Στην λάρνακα Α ο νεκρός βρισκόταν σε ύπτια θέση και έστρεφε το κεφάλι του στα δεξιά, ενώ τα σκέλη του ήταν κεκαμμένα και ανήκε σε έναν ώριμο άνδρα. Οι σκελετοί των δύο άλλων λαρνακών ήταν πολύ αποσθρωμένοι (**Εικ. 18**).

ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ Ι. ΑΔ. 4 (1918): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Μινωικοί τάφοι εν Κρήτη» Αθήνα 1921, σ.79-84, πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 4 στη δημοσίευση.

Τάφος 35. Τοποθεσία Ανώπολη Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Λίγα πράγματα γνωρίζουμε από τη δημοσίευση του. Ο δρόμος του είχε το τυπικό λαξευτό σχήμα που κατέληγε σε είσοδο τραπεζοειδή με λαξευτές παραστάδες και κυκλικό θάλαμο.

Ταφές : Περιείχε κιβωτιόσχημες λάρνακες ακόσμητες με σαμαρωτά καλύμματα, δύο πήλινα αγγεία και ένα φυσικό τρίγωνο. Η μία λάρνακα ήταν κενή, ενώ οι άλλες περιείχαν από μία ταφή η καθεμία, βρέθηκε επίσης και μία τρίτη ταφή μέσα σε ένα

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ελλειψοειδές σκάμμα που είχε λαξευτεί κάτω από την κενή λάρνακα. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΑ2 περίοδο (**Εικ. 19 α-β**).

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α. ΑΔ. 40 (1985): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΤ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1990, σ.296.

Τάφος 36. Τοποθεσία Καλυβότοπος στο λόφο Κεφάλας κοντά στην εκκλησία της Παναγίας στην Επισκοπή Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε αναμοχλευτεί από την καλλιέργεια του εδάφους. Και ο θάλαμος του σωζόταν μόνο στο κατώτερο τμήμα του, η είσοδος του δεν ήταν ευκρινής. Ο θάλαμος του είχε κυκλική κάτοψη.

Ταφές: Περιείχε σαρκοφάγους (άγνωστος ο αριθμός τους, δεν διευκρινίζεται στη δημοσίευση) οι οποίες περιείχαν τα οστά ενηλίκων. Τα κτερίσματα του τάφου ήταν φτωχά και ανάμεσα τους υπήρχαν κωνικά άωτα κύπελλα, πρόχοι, αμφορείς, σφονδύλια διαφόρων σχημάτων, ψήφοι σαρδίου, κρυστάλλου, αμέθυστου κ.α. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΒ περίοδο (**Εικ. 20**).

ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ (1952) «*Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ τάφων Επισκοπής και Σταμνίων Ηρακλείου*» Αθήνα 1955, σ. 621-623 πρόκειται για τον τάφο Δ της δημοσίευσης & FRENCH E.B. AR., 36 (1989-1990) «*Archaeology in Greece 1989-1990, Crete*» Athens 1990, σ. 71

Τάφος 37. Τοποθεσία Καλυβότοπος στο λόφο Κεφάλας κοντά στην Εκκλησία της Παναγίας στην Επισκοπή Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Η είσοδος του ήταν κλεισμένη με φράγμα. Ο θάλαμος του είχε κυκλικό σχήμα και διευρυνόταν με δύο κόγχες σε βάθος και είχε ψηλά πεζούλια στην τετράβαθμη κλίμακα καθόδου. Ο θάλαμος σωζόταν άθικτος και έμπαινε κανείς σ' αυτό περπατώντας πάνω σε λαξευμένες βαθμίδες. Στη δεξιά πλευρά της καθόδου ανοιγόταν δεύτερος διάδρομος επίσης με τετράβαθμη κλίμακα που πιθανόν οδηγούσε σε δεύτερο θάλαμο ο οποίος ήταν ημιτελής.

Ταφές : Ο τάφος αυτός είχε συληθεί, ενώ στο εσωτερικό του βρέθηκε πλήθος οστράκων και ίχνη ταφών.

ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ (1952) «*Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ τάφων Επισκοπής και Σταμνίων Ηρακλείου*» Αθήνα 1955, σ. 623-624 πρόκειται για τον τάφο Ε της δημοσίευσης.

Τάφος 38. Τοποθεσία Κεφάλα Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός βρέθηκε διαταραγμένος. Ο θάλαμος του ήταν περίπου κυκλικός και άνοιγε μπροστά με ένα ευρύ στόμιο, όπου υπήρχε ένα βαθύ σκάμμα το οποίο

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

περιείχε μια μικρή κιβωτιόσχημη λάρνακα με το κάλυμμά της. Οι υπόλοιπες λάρνακες ήταν κατεστραμμένες. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 «*Χρονικά*» Ηράκλειο - Κρήτης, 1952 τεύχος 1, σ. 474.

Τάφος 39. Τοποθεσία Λιγόρτυνος Μονοφατσίου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Η είσοδος του είχε κατώφλι και μονολιθικές παραστάδες ύψους 1,00 μ. που επιστεγάζονταν με ένα υπέρθυρο μήκους 1,52 μ. Ο θάλαμος του είχε κυκλικό σχήμα.

Ταφές : Ο τάφος αυτός είχε συληθεί από την αρχαιότητα, αλλά περιείχε μία τεφροδόχο κάλπη, πρόχους, κύαθους και αρυβάλλους. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στη γεωμετρική περίοδο.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ , τ. 17 «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1963, τεύχος 1, σ. 385.

Τάφος 40. Τοποθεσία Τέρτσα Βιάννου στη θέση Πανωκκλησιά Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε κυκλική κάτοψη διαμέτρου 1,40 μ. και γνωρίζουμε ότι περιείχε 17 αγγεία και μια σαρκοφάγο. Τα αγγεία χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΙ Α2 περίοδο.

ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 36 (1981): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1988., σ.389.

Τάφος 41. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 4,65 μ. και έξι σκαλοπάτια. Την είσοδο έκλεινε μία μεγάλη πλάκα με μικρές πέτρες στα πλάγια. Ο θάλαμος είναι μικρός, διαστ.1,42 Χ1,15 μ. και σχεδόν κυκλικός.

Ταφές : Περιείχε τρεις σκελετούς (Α-Γ) από τους οποίους ο Γ ήταν *in situ* (νεότερη ταφή). Στους νεκρούς Α-Β ανήκαν: ένας στάμνος, ένα αλαβαστροειδές τριποδικό, τρία χάλκινα δαχτυλίδια, μία χάντρα από φαγεντιανή, τέσσερις χάντρες από χαλκό και εννιά από ημιπολύτιμες πέτρες. Από την κεραμική φαίνεται ότι ο τάφος χρησιμοποιήθηκε στην ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1984, σ.380 πρόκειται για τον τάφο 117 στη δημοσίευση.

Τάφος 42. Τοποθεσία Μονή Αρσανίου Ρεθύμνου και συγκεκριμένα 300 μ. ΒΔ. της Μονής. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του τάφου και μέρος της εισόδου είχαν

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

καταστραφεί κατά τη διάνοιξη της οδού. Για τον θάλαμο του γνωρίζουμε ότι ήταν κυκλικός και ότι η οροφή του είχε καταρρεύσει.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν τα οστά ενός νεκρού και σε θραύσματα τρία αγγεία της ΥΜ IIIA-III B περιόδου οπότε χρονολογείται και ο τάφος.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 25 (1970): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Λυτική Κρήτη*» Αθήνα 1973, σ. 477-478.

Τάφος 43. Τοποθεσία Μέση θέση Λίσματα Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά το όργωμα του χωραφιού του κ. Ν. Παπαδάκη. Ήταν ασύλητος και λαξευμένος στο υπόλευκο κουσκουρόχρωμα της περιοχής. Έσωζε το κατώτερο τμήμα του και αποκαταστάθηκε σχεδιαστικά το κυκλικό περίγραμμα του θαλάμου του ο οποίος είχε διαστ. 1,70X1,70 μ. Ο μικρός θάλαμος καταλαμβάνονταν από δύο σαρκοφάγους οι οποίες σώζονταν στη θέση τους.

Ταφές : Στη μια σαρκοφάγο σώζονταν τα ίχνη ενός σκελετού και πέντε χάνδρες από φαγεντιανή. Στη δεύτερη σώζονταν συνεσταλμένα στη θέση τους τα κάτω άκρα ενός νεκρού που πιθανόν ήταν προσανατολισμένος στα Δ. Έξω από τη λάρνακα βρέθηκαν δύο κωνικά κύπελλα. Κάτω και πίσω από την ανατολική στενή πλευρά της λάρνακας υπήρχαν δύο μακρά οστά και ένα κρανίο που προέρχονταν από ανακομιδή παλαιότερης ταφής. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ III A/B περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 36 (1981): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1988, σ. 402 πρόκειται για τον δεύτερο τάφο της δημοσίευσης & FRENCH E.B. AR., 36 (1989-1990) "*Archaeology in Greece 1989-1990, Crete*" Athens 1990, σ. 80.

Τάφος 44-45. Τοποθεσία Χουμέρι Μυλοποτάμου θέση Λαριά Ρεθύμνου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκαν δύο λαξευτοί τάφοι, οι οποίοι περιείχαν πηλίνα αγγεία, έναν μικρό πίθο γεμάτο με οστά και μια κιβωτιόσχημη σαρκοφάγο με το κάλυμμά της. Ο δεύτερος τάφος (ο οποίος στη δημοσίευση αναφέρεται ως tomb 1) ήταν μεγαλύτερος και περισσότερο κυκλικός με διάμετρο γύρω στα 2,60 μ. Και οι δύο αυτοί τάφοι χρονολογούνται στην ΥΜ III περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ε', «*Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το έτος 1951*» Ηράκλειο-Κρήτης 1951, σ. 445. & HOOD S-WARREN P.-CADOGAN G., ABSA 59 "*Travels in Crete 1962*" London 1964, σ. 55.

Τάφος 46. Τοποθεσία οδός Πρίγκιπα Γεωργίου πάνω από την περιοχή των Δικαστηρίων της πόλης των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του τάφου

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

αυτού δεν ερευνήθηκε, διότι εισχωρούσε στη γειτονική στα δυτικά του οικία, οπότε είναι αμφίβολο το σχήμα και ο προσανατολισμός του. Ο τάφος αυτός είναι λαξευμένος στο μαλακό βράχο. Ο θάλαμος του είναι κυκλικός με διάμετρο 2,80 μ. και ύψος 2,50 μ. Περιείχε αρκετά κτερίσματα : 8 ψευδόστομοι αμφορείς, 2 φιάλες, 2 χάλκινα κάτοπτρα, 2 ξίφη, 2 μαχαίρια κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ περίοδο γύρω στο 1200 π. Χ.

ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ Β.Δ., Ε. Ε. Κ. Σ. τ. Β. «*Αρχαιολογική Περιφέρεια Δυτ. Κρήτης – Πεπραγμένα 1938, Ειδήσεις*» Αθήνα 1939, σ. 529.

Τάφος 47. Τοποθεσία Ισόπεδο Μαζαλή στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε το καλοκαίρι του 1990 κατά τις εργασίες διαμόρφωσης της νότιας περιφραξης του ακάλυπτου χώρου του ναού των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου στο ισόπεδο Μαζαλή πίσω από το Μέγαρο των Δικαστηρίων και στις Επανορθωτικές Φυλακές Χανίων. Η περιοχή είναι γνωστή ως τμήμα της μινωικής νεκρόπολης στην πόλη των Χανίων. Ο τάφος είναι λαξευτός στο φυσικό βράχο (κούσκουρα), με προσανατολισμό Α.-Δ. Έχει έντονα κατηφορικό δρόμο, μήκ. 7,00 μ. πλ. 0,70-1,55 μ. και βάθ. 0,81-3,10 μ. Ο θάλαμος του είναι κυκλικός με διάμετρο 3,00 μ. και υψ. 2,10 μ. Στο εσωτερικό του είχε καταπέσει το ανώτερο τμήμα του φράγματος της εισόδου, το οποίο ήταν κατασκευασμένο από ακατέργαστες ασβεστολιθικές πέτρες και χώμα ως συνδετικό υλικό. Το φράγμα διευρύνεται στη βάση του έως τη νότια παρειά του δρόμου.

Ταφές : Στη δεξιά και αριστερή πλευρά του θαλάμου είναι λαξευμένα δύο χαμηλά θρανία. Ο θάλαμος είχε δεχτεί δύο νεκρούς (Α και Β) της μεταβατικής ΥΜΙΙΑ2-Β1 περιόδου, οι οποίοι ήταν τοποθετημένοι εκτάδην με το κρανίο προς την είσοδο. Για την ταφή του πρώτου νεκρού έστρωσαν κιτρινωπό ασβεστολιθικό χώμα παχ. 0,10 μ. για εξομάλυνση της επιφάνειας του δαπέδου. Αυτοί όταν ήταν να εναποθέσουν το δεύτερο νεκρό δεν αρκέστηκαν στη στρώση αυτή, αλλά γέμισαν όλο το τμήμα που καταλάμβανε ο νεκρός με στρώμα καθαρής άμμου, που περιείχε ποταμίσινα βότσαλα, μικροσκοπικά διαβρωμένα όστρακα και κομμάτια ελαφρόπετρας έως ακριβώς την επιφάνεια του Ν. θρανίου. Στα Δ. του τάφου ανασκάφηκε μικρό ανάβαθο τετράγωνο όρυγμα βαθ. 0,30 μ. περίπου και πλευράς μήκ. 1,10 μ. απροσδιόριστης χρήσης που ίσως σχετίζεται με άτυχη προσπάθεια λάξευσης. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο (Εικ. 21).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 45 (1990): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1995, σ. 442 πρόκειται για τον τάφο 1 & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 4 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1989-1991: Νομός Χανίων» Χανιά 1991/93, σ. 207-209 πρόκειται για τον τάφο 1.

Τάφος 48. Τοποθεσία Καλάμι Χανίων, κοντά στη μικρή γέφυρα του ποταμού Κοιλιάρη και κατά τη διάνοιξη της νέας εθνικής οδού Χανίων-Ρεθύμνου, τον Μάρτιο του 1969. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στο μαλακό βράχο (κούσκουρα). Σώζεται σε καλή κατάσταση και βρέθηκε ασύλητος. Το μήκος του δρόμου του είναι 1,85 μ. και το πλάτος του 0,80 μ. Πρόκειται για έναν υπόγειο κυκλικό σε κάτοψη τάφο με μικρό και χαμηλό θάλαμο.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε μία ταφή. Ο νεκρός κείτονταν εκτάδην με το κεφάλι προς ΝΔ. Τα αγγεία που βρέθηκαν εντός του θαλάμου τον χρονολογούν στην ΥΜ ΙΙΙΑ φάση.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 25 (1970): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Δυτική Κρήτη» Αθήνα 1973, σ. 469 πρόκειται για τον τάφο 2 της δημοσίευσης & ΑΑΑ 2 (1969) τεύχος 3 «Αρχαιολογικά Χρονικά» Αθήνα 1969, σ. 365-369.

Τάφος 49. Τοποθεσία Καλάμι Χανίων, κοντά στη μικρή γέφυρα του ποταμού Κοιλιάρη κατά τη διάνοιξη της νέας εθνικής οδού Χανίων-Ρεθύμνου, τον Μάρτιο του 1969. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στο μαλακό βράχο (κούσκουρα). Το μόνο που γνωρίζουμε για αυτόν είναι ότι πρόκειται για έναν υπόγειο κυκλικό τάφο από τον οποίο σώζονται μόνο τμήμα του θαλάμου.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν ίχνη ενός σκελετού. Χρονολογείται και αυτός στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 25 (1970) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Δυτική Κρήτη» Αθήνα 1973, σ.469 πρόκειται για τον τάφο 3 της δημοσίευσης & ΑΑΑ 2 (1969) τεύχος 3 «Αρχαιολογικά Χρονικά» Αθήνα 1969, σ. 365-369.

Τάφος 50. Τοποθεσία Καλάμι Χανίων, κοντά στη μικρή γέφυρα του ποταμού Κοιλιάρη κατά τη διάνοιξη της νέας εθνικής οδού Χανίων-Ρεθύμνου, τον Μάρτιο του 1969. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στο μαλακό βράχο (κούσκουρα). Το μόνο που γνωρίζουμε για αυτόν είναι ότι πρόκειται για υπόγειο κυκλικό θαλαμωτό τάφο που σώζεται μόνο ο θάλαμος του σε ύψος 0,40 μ.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου σημειώθηκαν τρεις ταφές και βρέθηκαν μερικά κτερίσματα όπως κύπελλα, δύο χάλκινα εγχειρίδια, ένα ξίφος, τέσσερις περόνες και άλλα, από τα οποία ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΒ φάση.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 25 (1970): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1973, σ.469 πρόκειται για τον τάφο 4 της δημοσίευσης & ΑΑΑ 2, τεύχος 3 «*Αρχαιολογικά Χρονικά*» Αθήνα 1969, σ. 365-369.

ΤΥΠΟΣ 2 : ΟΡΘΟΓΩΝΙΟΙ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 51. Τοποθεσία Μίλατος Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει κοντό δρόμο και είσοδο πλ. 0,75 μ. ύψους 1,20 μ. η οποία έφραζε με ξερολιθιά. Ο θάλαμος του είναι σχεδόν ορθογώνιος με διαστάσεις 2,68X1,80X1,40 μ. Η οροφή του ήταν σχεδόν επίπεδη.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε δύο ομάδες αγγείων τοποθετημένες εκατέρωθεν της εισόδου η καθεμία αντίστοιχα της ΥΜ περιόδου, καθώς και δύο σαρκοφάγους (I-II) που περιείχαν τα οστά δύο νεκρών. Βρέθηκαν επίσης και θραύσματα από τρίτη σαρκοφάγο (**Εικ. 22**).

EVANS A.J. P.T.K. (1906) “*Comparative note on a chamber – Tomb at Milatos*” σ. 93-100 & CATLING H.W., AR 35 (1988-1989) “*Archaeology in Greece, Crete 1988-1989*” Athens 1989, σ. 103-104.

Τάφος 52. Τοποθεσία Σταυρός ανατολικά της Γαλιάς Καινουρίου Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του τάφου είχε μήκος 4,30 μ. και διατηρούσε ίχνη εργαλείου. Η είσοδος του τάφου βρέθηκε φραγμένη και είχε εξωτερικά μία καλοφτιαγμένη αναθύρωση, πράγμα που προσθέτει ένα ακόμη στοιχείο στην προσεγμένη γενικά κατασκευή του. Ο τάφος είχε σχεδόν ορθογώνιο θάλαμο, τα τοιχώματα του οποίου ήταν καλοδουλεμένα και διατηρούσαν αρκετά ίχνη του αξινοπέλεκου που χρησιμοποιήθηκε για το λάξευμα τους.

Ταφές: Στο τάφο βρέθηκαν τέσσερις νεκροί, μια γυναίκα μέσα σε μια πήλινη κιβωτιόσχημη σαρκοφάγο και δύο άνδρες πάνω σε ξύλινα φορεία κατά μήκος της ανατολικής και δυτικής πλευράς του. Ανάμεσα στη σαρκοφάγο και στον πρώτο νεκρό βρέθηκαν μερικά οστά, τα οποία ανήκαν στον τέταρτο νεκρό. Οι νεκροί ήταν φτωχά κτερισμένοι. Ο ένας από τους άνδρες είχε κτερισθεί με χάλκινα όπλα: εγχειρίδιο μονόστομο μαχαίρι, φυλλόσχημο ξυράφι και το δόρυ από το οποίο σώθηκε η αιχμή του. Ο δεύτερος άνδρας είχε κτερισθεί με ένα μικρό χάλκινο αρυτήρα. Τέλος στη ΒΔ. γωνία του θαλάμου βρέθηκαν : ένα άωτο κωνικό κύπελλο ανεστραμμένο και το πάνω μέρος ενός ψευδόστομου αμφορίσκου της ΥΜ IIIB περιόδου.

ΚΑΡΕΤΣΟΥ ΑΛ., ΠΑΕ (1975) «*Περισυλλογή αρχαίων στην κεντρική Κρήτη*» Αθήνα 1977, σ. 522-524.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 53. Τοποθεσία Ασπροσπηλιά στη Μυρσίνη Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι ο τάφος αυτός είχε ψηλό φράγμα και ορθογώνιο θάλαμο.

Ταφές: Στο εσωτερικό του βρέθηκαν μία σαρκοφάγος σε θραύσματα και είκοσι αγγεία, όλα διαταραγμένα. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.13 «*Η αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1959*» Ηράκλειο-Κρήτης 1959, σ. 373 πρόκειται για τον τάφο 1Α της δημοσίευσης.

Τάφος 54. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αυτός είναι γνωστός ως "Tomb of the Tripod Hearth". Πλαισιώνεται στα Α. από δρόμο μήκ. 14,50 μ. και πλ. από 1,30-1,55 μ. μπροστά στην είσοδο του θαλάμου. Η κάθοδος του είναι απότομη, γίνεται με σκαλοπάτια και φτάνει σε βάθος 6,80 μ. κάτω από το ύψος της εισόδου του. Το χαρακτηριστικό του είναι ότι αυτός σκεπάζεται από ένα είδος τούνελ γύρω στα 2,00 μ. ύψ. το οποίο είναι λαξευμένο στο μαλακό ασβεστόλιθο. Οι πλευρές του οποίου συγκλίνουν λίγο. Το φράγμα της εισόδου βρέθηκε ανοιχτό διότι ο τάφος είχε συληθεί. Η είσοδος ήταν προσεκτικά λαξευμένη στο βράχο διαστ. ύψ. 1,90 μ. και πλ. 0,72 μ. κάτω και 0,50 μ. πάνω με καμπύλη την επάνω πλευρά της. Ο θάλαμος ορθογώνιου σχήματος έχει διαστ. 3,70X2,80 μ. στο εσωτερικό του βρέθηκαν ίχνη καμένων στοιχείων, πιθανόν από τελετουργικό για το ζέσταμα του νεκρού, καθώς και μία ομάδα από χάλκινα αγγεία και μια χάλκινη τριποδική εστία με κάρβουνα στο εσωτερικό της.

Ταφές : Στη ΒΔ. γωνία του θαλάμου υπήρχε μία ορθογώνια κοιλότητα που ήταν λαξευμένη στο δάπεδο με διαστ. 1,00X0,40X0,45 μ. στο εσωτερικό της περιείχε αρκετά οστά που από την κατεύθυνση τους φανερώνουν ότι ο νεκρός είχε τοποθετηθεί σε συνεσταλμένη στάση. Περίπου 1,00 μ. Α. βρέθηκαν και άλλα πλούσια κτερίσματα: ένα χάλκινο ξίφος, μία αιχμή δόρατος, ένα εγχειρίδιο, δύο τριγωνικές λεπίδες, ένα ζεύγος χάλκινων κατόπτρων κ.α. Στο μέσο του θαλάμου και απέναντι από την είσοδο βρέθηκαν ανακατεμένα οστά και κτερίσματα. Αυτά υποθέτουν ότι ο νεκρός που βρέθηκε στην ΒΔ. κοιλότητα ήταν μάλλον ένας δούλος ή ακόλουθος ή ένα μέλος της οικογένειας που κατείχε δευτερεύουσα θέση από τον νεκρό που είχε ταφεί στον τάφο και είχε κτερισθεί πλουσιοπάροχα (**Εικ. 23**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 34-45 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 14.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 55. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 4,50 μ. Η είσοδος του θαλάμου έχει υψ. 1,33 μ. και πλ. 0,52 μ. κάτω, η οποία σταδιακά στενεύει προς τα πάνω. Ο θάλαμος ορθογώνιου σχήματος με στρογγυλεμένες γωνίες βρέθηκε ασύλητος με διαστάσεις 1,95X1,45 μ.

Ταφές : Πάνω στο δάπεδο του θαλάμου του βρέθηκαν τα οστά δύο σκελετών με τα πόδια τους προσανατολισμένα ανατολικά προς την είσοδο. Ανάμεσα στα κρανία τους βρέθηκαν : ένα αγγείο, ένα μικρό εγχειρίδιο κ.α. **(Εικ. 24)**.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 32-33 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 12.

Τάφος 56. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πλαισιώνεται στα Α. από δρόμο μήκους 5,80 μ. αρκετά καθοδικό με σκαλοπάτια ο οποίος φτάνει σε βάθος 3,00 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Το φράγμα της εισόδου βρέθηκε ανέπαφο με ύψος 1,60 μ. και πλατ. 0,55 μ. Οι διαστάσεις του ορθογώνιου με στρογγυλεμένες γωνίες θαλάμου είναι 2,40X2,07 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου του βρέθηκαν τα οστά ενός ενήλικα, ο οποίος είχε προσανατολισμό προς τα Β. Στα αριστερά του πρώτου νεκρού βρέθηκαν τα οστά ενός δεύτερου σκελετού και ένα πολύ μικρό χρυσό δαχτυλίδι, το οποίο πιθανόν ανήκε σε ένα παιδί καθώς και λίγα οστά τα οποία σώζονταν σε κακή κατάσταση **(Εικ. 25)**.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 46-47 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 21.

Τάφος 57. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πλαισιώνεται από δρόμο πλάτους 1,00 μ., έχει είσοδο στα ανατολικά, η οποία βρέθηκε ανοιχτή και έχει πλάτος 0,70 μ. Ο θάλαμος έχει ορθογώνιο σχήμα με στρογγυλεμένες γωνίες και διαστ. 1,60X2,10 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου υπήρχε μία λάρνακα με το κάλυμμα της τοποθετημένη στη Β. πλευρά (διαστ. 1,50X0,40X1 μ.). Τα οστά βρέθηκαν άθικτα στο εσωτερικό της λάρνακας με τα πόδια διπλωμένα και λυγισμένα στα γόνατα, ενώ το κρανίο βρισκόταν στα ανατολικά και στο άκρο της λάρνακας. Δεν βρέθηκε τίποτα άλλο στο εσωτερικό της, αλλά κάτω από τη λάρνακα υπήρχαν τρεις δακτύλιοι από στεατίτη και μία υάλινη χάντρα **(Εικ. 26)**.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 83 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 93.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 58. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής ΥΜ περιόδου. Ο δρόμος του δεν ανασκάφηκε, έχει όμως πλάτος μπροστά στην είσοδο 1,10 μ. και 3,00 μ. βάθος κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Η είσοδος βρίσκεται στα Α. και έχει άνοιγμα πλάτους 0,67 μ. Ο θάλαμος είναι ορθογώνιος με στρογγυλεμένες γωνίες και έχει διαστάσεις 2,45X1,60 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του και κατά μήκος του θαλάμου του βρέθηκαν τρεις λάρνακες (a,b,c) το άνω τμήμα τους είχε σπάσει και μέσα σ' αυτές βρέθηκαν τα οστά τριών νεκρών στις b και c τα κεφάλια βρίσκονταν στα Δ., ενώ στην a στα Α. (**Εικ. 27**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 90-92 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 100.

Τάφος 59. Τοποθεσία Κατσαμπάς Ηρακλείου. Λαξευτός Θαλαμοειδής ΥΜ II-IIIΑ περιόδου. Τα τοιχώματα του δρόμου συγκλίνουν καθοδικά προς την είσοδο και έχουν πλάτος στο δάπεδο μπροστά από την είσοδο 2,00 μ. Επίσης συγκλίνουν οι παραστάδες, οι οποίες απέχουν μεταξύ τους 0,75 μ. κάτω και 0,65 μ. στο πάνω τμήμα. Μία διακοσμητική αναθύρωση πλάτους 0,15 μ. σχηματίζεται καθ' όλον το ύψος των παραστάδων και συνεχίζεται πιθανόν κατά μήκος του υπερθύρου, αλλά δεν σώζεται όλο το υπέρθυρο. Η θύρα έχει ύψος 1,50 μ. Ο θάλαμος σχήματος ορθογωνίου έχει διαστάσεις 2,80X 2,65 μ. και ύψος 1,80 μ. Η λάξευση είναι επιμελημένη και φαίνεται ιδιαίτερα στην πρόσοψη του τάφου. Σε διάφορα σημεία των τοιχωμάτων του θαλάμου παρατηρήθηκαν ίχνη του εργαλείου με το οποίο έγινε η λάξευση. Μάλλον χρησιμοποιήθηκε ο αξινοπέλεκτος (μαναροσκαλίδα). Το δάπεδο του θαλάμου βρίσκεται σε βάθος 3,60 μ., από την επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρίσκονταν τρεις νεκροί τοποθετημένοι εντός ξύλινων λαρνακών από τις οποίες σωζόταν καλύτερα αυτή που βρέθηκε στην Ν. πλευρά του θαλάμου και ήταν διακοσμημένη με λευκό επίχρισμα. Οι νεκροί κείτονταν σε ύπτια στάση και είχαν την κεφαλή τους, οι δύο ακριανοί προς Δ. και ο μεσαίος προς Α. Τα κάτω άκρα τους ήταν συνεσταλμένα και οι λάρνακες ήταν πολύ πιο επιμήκεις από τα σώματα. Ο νεκρός που βρέθηκε στη Β. πλευρά του θαλάμου είχε τους πήχεις συνεσταλμένους προς τους ώμους, ενώ ο νεκρός κοντά στη Ν. πλευρά είχε το αριστερό χέρι προς την οσφύν και το δεξί προς τον δεξί ώμο (**Εικ 28, 29 α-β, 30 α-β**).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), σ. 18-25 πρόκειται για τον τάφο Ζ της δημοσίευσης & ΠΑΕ (1953), σ. 301-305.

Τάφος 60. Τοποθεσία Κατσαμπάς Ηρακλείου. Λαξευτός Θαλαμοειδής ΥΜ ΙΙ-ΙΙΙα περιόδου. Ο δρόμος του παρουσίαζε την ιδιομορφία ότι δεν ήταν ανοικτός, αλλά είχε οροφή ελαφρώς θολωτή λαξευμένη στον μαλακό βράχο, της οποίας σωζόταν τμήμα στην είσοδο μπροστά. Το βάθος του δρόμου στο Α. άκρο έφτανε τα 7,90 μ. και στο Δ. άκρο τα 8,98 μ. και σχημάτιζε κατωφέρεια προς τον θάλαμο. Το μήκος του δρόμου ήταν 9,30 μ. και το πλάτος 1,38 μ. μπροστά στο θάλαμο και 0,95 μ. στο Α. άκρο του. Τα τοιχώματα του συγκλίνουν προς τα πάνω και απέχουν μεταξύ τους περίπου 1,00 μ. στο σημείο όπου σχηματίζεται η οροφή. Ο χώρος της εισόδου κλεινόταν με φράγμα λίθων τοποθετημένων σε τρεις σειρές συνολικού πάχους 1,00 μ. περίπου και σωζόταν σε ύψος 0,70 μ. πιθανόν εξωτερικά του στομίου υπήρχε ξηρολιθικός τοίχος που καταλάμβανε ολόκληρο το ύψος του μετώπου του βράχου πάνω από την είσοδο, διότι βρέθηκε σωρός λίθων σε βάθος 3,50 μ. από την επιφάνεια του εδάφους πάνω από το στόμιο του τάφου. Η είσοδος βρίσκεται στα Α. με μήκος 1,60 μ. και πλάτος 1,15 μ. προς τον θάλαμο και 0,80 μ. προς το δρόμο. Το πάχος των τοιχωμάτων της εισόδου μειώνεται ελαφρώς προς τα πάνω, και τα τοιχώματα αυτά είναι ελαφρώς ασύμμετρα. Ο θάλαμος του έχει σχήμα περίπου ορθογώνιο διαστ. 4,30 X 5,60 μ. Το δάπεδο του βρίσκεται σε βάθος 9,00 μ. περίπου από την σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Κατά τον άξονα του θαλάμου με μήκος 5,60 μ. και πλάτος 5,20 μ. και κοντά στον Δ. τοίχο υπάρχει λαξευτός πεσσός διαστ. 1,46X1,44 μ. με πλευρές όχι τελείως παράλληλες προς τις αντίστοιχες πλευρές του θαλάμου. Οι πλευρές του θαλάμου δεν είναι εντελώς ευθείες, αλλά η μία είναι ελαφρώς κοίλη και οι δύο άλλες είναι ελαφρώς κυρτές.

Ταφές : Κοντά στην είσοδο βρέθηκε το πώμα της πρώτης λάρνακας. Στο ΝΔ. τμήμα του θαλάμου βρέθηκε η δεύτερη μικρή παιδική λάρνακα, ενώ μια άλλη βρέθηκε στα Δ. του πεσσού. Οι λάρνακες αυτές είχαν μετακινηθεί από την αρχική τους θέση. Τα κρανία τριών νεκρών βρέθηκαν στον χώρο μεταξύ του πεσσού και της εισόδου. Ένας από τους οποίους πρέπει να είχε τοποθετηθεί πάνω σε στρώμα κυανού χρώματος. Ένας τέταρτος νεκρός, βρέθηκε στην ΝΔ. γωνία του δρόμου μπροστά στην είσοδο, αρχικά κείτονταν εσωτερικά του θαλάμου στο Ν. τμήμα του όπου βρέθηκαν ίχνη ξύλινου φορείου ή λάρνακας (**Εικ 31**).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), σ. 26-40 πρόκειται για τον τάφο Η της δημοσίευσης και ΠΑΕ (1963) σ. 189-200 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1963 «*ΚΡΗΤΗ. Κατσαμπάς*» Αθήνα 1964, σ. 177-185 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1964 «*ΚΡΗΤΗ. Κατσαμπάς*» Αθήνα 1965, σ. 130-131.

Τάφος 61. Τοποθεσία Α. όχθη ποταμού Καιράτου Κατσαμπάς Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του δεν ανασκάφθηκε. Η είσοδος του είναι στα Δ. έχει πλάτος 0,94 μ. και κλεινόταν με φράγμα λίθων σωζόμενο σε ύψος 1,10 μ. Οι πλευρές της εισόδου σώζονται μέχρι ύψους 2,35 μ. Το δάπεδο του περίπου ορθογώνιου θαλάμου του, του οποίου οι πλευρές είναι άνισες: η Ν. έχει μήκος 2,95 μ. και η Β 4,10 μ., βρίσκεται σε βάθος 5,30 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Ο θάλαμος είχε συληθεί από την αρχαιότητα. Βρέθηκε μόνο ένας νεκρός, ο οποίος κείτονταν στο μέσο του θαλάμου, όπου υπήρχαν διαλυμένα οστά και ίχνη καστανής ύλης, πιθανόν από ξύλο ή δέρμα φορείου. Ακόμη σ' αυτόν βρέθηκαν 11 δόντια αγριόχοιρου που είχαν χρησιμοποιηθεί για την επένδυση ενός κράνους. Επίσης κοντά στην Α. πλευρά βρέθηκε ένα μικρό λίθινο αντικείμενο επενδυμένο με φύλλο χρυσού, αλλά και πολλά άλλα φύλλα χρυσού στο εσωτερικό του τάφου αυτού. Η κεραμική ανήκει στην ΥΜ ΙΙΙ Α2 περίοδο, ενώ η χρήση του τάφου στην ΥΜ ΙΙ-ΙΙΙΑ2 περίοδο (**Εικ. 32**).

ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΑΑΑ 3 (1970), σ. 233-236 πρόκειται για τον τάφο Θ της δημοσίευσης & ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΑΕ (1970) «*Εις νέος τάφος παρά τον λιμένα Κνωσού*» Αθήνα 1971, σ. 1-12 & ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΠΑΕ (1969) «*Μικραί ανασκαφαί και περισυλλογή Αρχαίων εις Κρήτην*» Αθήνα 1971, σ. 238-240 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1969 «*ΚΡΗΤΗ. Περισυλλογή αρχαίων*» Αθήνα 1970, σ. 190-195.

Τάφος 62. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι (οικόπεδο Κοιλάδη Στ.) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αποτελείται από δρόμο πλ.1,15 μ. που ανασκάφηκε σε μήκος 2,20 μ. Ο ορθογώνιος θάλαμος του διαστ. 1,80-2,14X2,88 μ. είχε δύο κόγχες : η μία στη ΒΔ. Και η άλλη στη Δ. πλευρά του. Εκεί υπήρχαν κατά χώραν δύο ταφικοί πίθοι, και στη διαμετρικά αντίθετη προς το δρόμο πλευρά υπήρχε επίμηκες ρηχό λάξευμα με λάκκο που βρέθηκε κενό. Ο τάφος είχε συληθεί από την αρχαιότητα. Πλήθος σπασμένων αγγείων βρέθηκε στο δρόμο και στην περιοχή του φράγματος. Ακόμα στο εσωτερικό του βρέθηκαν θραύσματα χάλκινων αγγείων, μαχαιριών, σιδερένιες λόγχες, σιδερένιοι οβελοί, περόνες και ψήφοι. Ο τάφος χρονολογείται από την πρωτογεωμετρική έως και την ανατολίζουσα περίοδο.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 449-450 πρόκειται για τον τάφο Τ4 της δημοσίευσης.

Τάφος 63. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι (οικόπεδο Κοιλάδη Στ.) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής διπλός. Ανασκάφηκε μόνο ο δρόμος του μήκ. 3,12 μ. και πλ. 0,88 μ. και ο πλευρικός ορθογώνιος θάλαμος στην ανατολική πλευρά ο οποίος είχε διαστ. 2,05X1,60 μ. Ο τάφος είχε συληθεί από την αρχαιότητα καθώς στο δρόμο βρέθηκαν εγκατεσπαρμένα σε αλλεπάλληλα στρώματα σπασμένα μικρά και μεγάλα αγγεία μεταξύ τους και τρεις ταφικοί πίθοι. Ακόμη βρέθηκαν μικρογραφικά πήλινα πτηνά, πήλινο ειδώλιο βοδιού, χάλκινο μαχαίρι, θραύσματα σιδερένιων οβελών και χάλκινος πέλεκυς.

Ταφές : Ο πλευρικός θάλαμος ήταν ασύλητος. Περιείχε αμφορέα με καύση γύρω από τον οποίο ήταν τοποθετημένα σε κυκλική διάταξη πήλινο κύπελλο, φλασκή και πέντε αρύβαλλοι. Η χρήση του τάφου ξεκινά στην πρωτογεωμετρική και συνεχίζει μέχρι και την ανατολίζουσα περίοδο.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε., ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 450 πρόκειται για τον τάφο Τ5 της δημοσίευσης.

Τάφος 64. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι (οικόπεδο Μαρκομανωλάκη) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι ορθογώνιος λαξευτός και χρονολογείται στον 15^ο αι. π.Χ. (ΥΜ ΙΙ) έχει σωζόμενες διαστάσεις 1,30X0,60 μ. Αποκαλύφθηκε σε βάθος 1,37 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Το ΝΑ. άκρο του ήταν κατεστραμμένο.

Ταφές : Τα οστά που βρέθηκαν στο εσωτερικό του ήταν σχεδόν διαλυμένα. Ο νεκρός είχε τοποθετηθεί ανάσκελα με τα πόδια λυγισμένα στο στήθος. Πάνω στο στήθος του νεκρού ήταν τοποθετημένη μία χάλκινη λόγχη, στο πλάι του ένα χάλκινο ξίφος, ενώ κοντά στα πόδια του ένα μικρό αρτόσχημο πήλινο αλάβαστρο. Προς βορρά ο τάφος οριζόταν από μία κτιστή κατασκευή (διαστ. 1,50X0,95 μ.) η οποία σχημάτιζε μέτωπο μόνο στη Ν. πλευρά.

ΜΠΑΝΟΥ Ε., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 9 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Ηρακλείου*» Χανιά 2002, σ.308 πρόκειται για τον τάφο Ι της δημοσίευσης & WHITLEY J., AR 49 (2002-2003) “*Archaeology in Greece, Central Crete 2002-2003*” Athens 2003 σ. 81.

Τάφος 65. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει διαστ. 5,00X1,50-0,60 μ. Ο θάλαμος του είναι μικρός ορθογώνιος

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

στο σχήμα του με διαστ. 1,50X1,75X1,75X1,60 μ. Από το εσωτερικό του προήλθε αρκετή κεραμική και σιδερένια κτερίσματα καθώς και μία λάρνακα, σύμφωνα με τα οποία, η χρήση του τάφου ξεκινά στην πρωτογεωμετρική και φτάνει έως και την ανατολίζουσα περίοδο.

BOARDMAN J., ABSA 62 (1967) σ. 70-71 πρόκειται για τον τάφο 3 της δημοσίευσης.

Τάφος 66. Τοποθεσία Χανιάλε –Τεκέ Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκος 5,00 μ. Ο θάλαμος του είναι μικρός ορθογώνιος στο σχήμα του με μήκος 1,50 μ. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν: ένα σιδερένιο σπαθί, δύο ήλοι, δύο μικρά φλασκιά και δύο μονόχρωμοι πίθοι κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο. Στη δημοσίευση αναφέρεται η πιθανή στέγαση του τάφου αυτού με ξύλινη οροφή (**Εικ. 33**).

HUTCHINSON R.W., ABSA XLIX “*The Khaniale Tekke tombs*” London 1954, σ. 215-228 πρόκειται για τον τάφο I της δημοσίευσης.

Τάφος 67. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο διαστ. 3,60X0,72-0,90 μ. τα τοιχώματα του οποίου πλαταιίνουν ελαφρώς όσο πλησιάζει κανείς προς την είσοδο. Η είσοδος πλ. 0,56 μ. και βάθ. 0,24 μ. έκλινε με μία πλάκα διαστ. 0,97X0,72 μ. Δεν υπήρχε κανένα σκαλοπάτι που να οδηγεί στο εσωτερικό του σχεδόν ορθογώνιου θαλάμου διαστ. 1,20X1,30X0,90 μ. Η οροφή ήταν θολωτή καθώς σωζόταν τμήμα της στις γωνιές του θαλάμου. Ο τάφος αυτός είχε συληθεί και περιείχε θραύσματα διαφόρων περιόδων : γεωμετρικά, ελληνιστικά και ρωμαϊκά.

Ταφές : Έναντι της Β. πλευράς του δρόμου του βρέθηκαν πέντε τεμάχια από οστά που πιθανόν περιέχονταν σε σαρκοφάγο καθώς και ίχνη καμένων οστών. Ακόμη στη Β. πλευρά του δρόμου αυτού υπήρχε κρύπτη πλ. 1,10 μ. βαθ. 0,43 μ. και ύψ. 0,52 μ. πάνω από το δρόμο, η οποία περιείχε υπολείμματα μίας λάρνακας της ΥΜ ΙΙΙ φάσης. Γύρω από τις πλευρές του θαλάμου και πίσω υπήρχε ένα χαμηλό θρανίο πάνω στο οποίο βρέθηκε μία τεφροδόχος κάλπη. Ο τάφος αυτός περιείχε τουλάχιστον 42 αγγεία σύμφωνα με τα οποία χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά κατά την μέση γεωμετρική περίοδο και συνεχίστηκε σποραδικά η χρήση του στην ύστερη γεωμετρική και πρώιμη ανατολίζουσα περίοδο, όπως αποδεικνύεται και από την

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

τεφροδόχο λήκυθο της ΜΓ περιόδου και των ΥΓ και πρώιμων αρχαϊκών ληκύθων (Εικ. 34).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 170-171 πρόκειται για τον τάφο 132 της δημοσίευσης.

Τάφος 68. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής διπλός. Έχει δρόμο μήκ. 2,00 μ. και πλ. 1,32 μ. Το άνοιγμα της εισόδου είχε καταστραφεί. Υπήρχε μία μεγάλη σε μήκος και ευδιάκριτη παραστάδα στην Β. πλευρά και υπολείμματα της δεύτερης στη Ν. πλευρά. Αποτελούνταν από δύο θαλάμους έναν Α. και έναν Δ. του δρόμου. Ο Α. θάλαμος διαστ. 1,06X1,66 μ. ορθογώνιου περίπου σχήματος με στρογγυλεμένες γωνίες είχε ένα σκαλοπάτι καθόδου 0,26 μ. στην είσοδο του και η οροφή κατέβαινε διαγωνίως προς τα πίσω τοιχώματα και είχε κυκλική θόλωση. Το δάπεδο του βρισκόταν σε βάθ. 1,40 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο Δ. θάλαμος διαστ. 1,00X1,30 μ. ήταν ακανόνιστου σχήματος με μικρές ακανόνιστες παραστάδες. Στο δάπεδο και των δύο θαλάμων υπήρχε ένας μικρός λάκκος βάθους 0,52X0,44 πάνω και 0,50 μ. κάτω.

Ταφές : Στο δρόμο βρέθηκαν τα οστά από έναν ενταφιασμό πιθανόν άντρα σύμφωνα με τα κτερίσματα που τον συνόδευαν : ΥΜ οινόχοη, σιδερένιο δόρυ, μαχαίρι κ.α. Και στον Δ. θάλαμο υπήρχαν τεμάχια από καμένα οστά μέσα στο λάκκο που ανήκαν πιθανόν σε καύση (Εικ. 35).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 58-59 πρόκειται για τον τάφο 2 της δημοσίευσης.

Τάφος 69. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 3,01 μ. και πλ. 0,66-0,80 μ., ενώ ένας λάκκος κυκλικού σχήματος με διαστ. 0,64X0,42 μ. είχε λαξευτεί στο δάπεδο του σε βάθος 0,50 μ. ο οποίος στην ΒΑ. πλευρά του ήταν κενός. Το άνοιγμα της εισόδου που οδηγούσε στο εσωτερικό του θαλάμου είχε καταστραφεί. Ο θάλαμος διαστ. 1,00X1,38 μ. είχε σχεδόν ορθογώνιο σχήμα και η οροφή του είχε καταρρεύσει. Τα τοιχώματα του θαλάμου σώθηκαν σε ύψ. 0,44 μ. και το δάπεδο του βρισκόταν 1,25 μ. σε βάθος κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Στο δρόμο βρέθηκαν δύο πίθοι με καύσεις της ύστερης γεωμετρικής και πρώιμης ανατολίζουσας περιόδου καθώς και καμένα οστά και όστρακα. Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν τέσσερις σωροί με αγγεία, αλλά κανένα in situ ένας

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

εκ των οποίων στη ΒΔ. γωνία του που περιείχε : έναν πολύχρωμο πίθο, έναν σκύφο της ΠΓ περιόδου κ.α. Οι υπόλοιποι τρεις σωροί καταλάμβαναν την Ν. Α. πλευρά, ενώ ένας είχε τοποθετηθεί στο κέντρο του θαλάμου. Ανάμεσα στους σωρούς αυτούς βρέθηκαν: μια βάση από πίθο που περιείχε καύση στην ΒΔ πλευρά του θαλάμου και ένας ακόμη πίθος με καύση στο κέντρο του θαλάμου, αλλά και υδρίες, αρύβαλλοι, κοτύλες κ.α. αγγεία και αντικείμενα (**Εικ. 36**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 63 πρόκειται για τον τάφο 14 της δημοσίευσης.

Τάφος 70. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 9,75 μ. και πλ. 1,10-1,30 μ. τα τοιχώματα του οποίου πλαταιίνουν ελαφρά μπροστά στην είσοδο του θαλάμου. Ο δρόμος είχε μία κόγχη στη Β. πλευρά των τοιχωμάτων του σε απόσταση 1,50 μ. από το άνοιγμα της εισόδου πλάτ. 0,90 μ., βάθ. 1,10 μ. και ύψ. 0,68 μ. και το δάπεδο της βρισκόταν σε ύψ. 0,40-0,55 μ. από το δάπεδο του δρόμου. Ακριβώς πάνω από αυτήν την κόγχη υπήρχε μία δεύτερη υστερότερη πλ. 1,40 μ., βάθ. 0,74 μ. και ύψ. 0,50 μ. το δάπεδο της οποίας βρισκόταν στα 1,15 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Το άνοιγμα της εισόδου διαστ. 0,35X0,78 μ. έφραζε με μία πλάκα (διαστ. 1,20X0,50X0,10 μ.) που βρέθηκε πεσμένη μπροστά στο άνοιγμα αυτό, ακόμα υπήρχε η πλάκα που χρησίμευε ως κατώφλι και πάνω της στέκονταν δύο σχεδόν τετράγωνες πλάκες που πιθανόν αποτελούσαν το ένα μέρος του φράγματος της εισόδου. Ο σχεδόν ορθογώνιος θάλαμος διαστ. 2,15X1,60 μ. είχε τοιχώματα που σωζόταν σε ύψ. 0,60 μ. Το δάπεδό του είχε επιστρωθεί με λεπτό αμμοχάλικο και βρισκόταν σε βάθ. 3,00 μ. από την επιφάνεια του σημερινού εδάφους. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο λίθινα μπλοκ που πιθανόν αποτελούσαν τη βάση για την τοποθέτηση τεφροδόχων πίθων.

Ταφές : Στον τάφο αυτό βρέθηκαν περίπου 40 με 50 τεφροδόχοι πίθοι όχι μόνο στο θάλαμο αλλά και στις κόγχες του δρόμου καθώς και σε ένα λάκκο που βρέθηκε στην επίχωση του δρόμου. Στον τάφο αυτό βρέθηκε μία πληθώρα κεραμικών αντικειμένων από τα οποία θεωρείται ότι ο τάφος χρησιμοποιήθηκε από την ΜΓ έως και ιδιαίτερα κατά την ελληνιστική περίοδο. Σύμφωνα με την γνώμη των ανασκαφών φαίνεται ότι ο τάφος αυτός έμεινε ανέπαφος από την τελευταία ταφή που έλαβε χώρα στο εσωτερικό του κατά την ύστερη ανατολίζουσα περίοδο και ότι χρησιμοποιήθηκε από αρκετές γενεές ανθρώπων (**Εικ. 37**).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 107-111
πρόκειται για τον τάφο 75 της δημοσίευσης.

Τάφος 71. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει σχεδόν ορθογώνιο θάλαμο με στρογγυλεμένες γωνίες και ο δρόμος του φαίνεται ότι συνδεόταν στη ΝΔ. πλευρά του με το δρόμο ενός άλλου τάφου (106 της δημοσίευσης) με ένα άνοιγμα 0,80 μ. και πλ. 0,70 μ. το οποίο έφρασσε από τρεις ακανόνιστες πλάκες. Ο θάλαμος είχε διαστ. 2,86X2,40 μ. και ήταν αρκετά κατεστραμμένος.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου του βρέθηκε μία ταφή σε πίθο (εγχυτρισμός) κ.α. Ο τάφος αυτός χρησιμοποιήθηκε από την ΥΜ έως και την πρώιμη ανατολίζουσα περίοδο (**Εικ. 38**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 130-131
πρόκειται για τον τάφο 98 της δημοσίευσης.

Τάφος 72. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 3,20 μ. και πλ. 0,85 μ. σε κάποιο σημείο του οποίου, σχεδόν στον μέσο του, υπήρχε το άνοιγμα της εισόδου προς το θάλαμο ή καλύτερα είναι να πούμε το φράγμα της πλ. 0,75 μ. Αυτό το φράγμα ήταν υποτυπώδης και απείχε αρκετά από τις παραστάδες της εισόδου. Δεν υπήρχε τίποτα που να φράζει την ίδια την είσοδο, αλλά ένας τοίχος είχε κτιστεί σε κάποιο σημείο του δρόμου, που πιθανόν αποτελούσε το κανονικό φράγμα της εισόδου πλ. 0,90 μ., μήκ. 0,38 μ. και ύψ. 0,58 μ. Ο θάλαμος ήταν σχεδόν ορθογώνιος στο σχήμα του με στρογγυλεμένες γωνίες, διαστ. 2,13X1,64X0,95 μ. και η οροφή του είχε διατηρηθεί σε ύψ. 1,75 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο προσανατολισμός του ήταν ΝΑ.-ΒΔ. με τον θάλαμο στα Α. του δρόμου. Τόσο ο δρόμος όσο και ο θάλαμος ήταν γεμάτοι με κεραμική. Τα 72 αγγεία που συλλέχθηκαν από το εσωτερικό του τον χρονολογούν στην ΥΜ με πρώιμη πρωτογεωμετρική και ύστερη πρωτογεωμετρική περίοδο.

Ταφές : Δε βρέθηκαν πίθοι άρα δεν μπορούμε να κάνουμε υποθέσεις για εγχυτρισμούς, λίγα οστά μόνο από το δρόμο ανήκαν πιθανόν σε κάποιο ενταφιασμό (**Εικ. 39**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 195-197
πρόκειται για τον τάφο 207 της δημοσίευσης.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 73. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 2,90 μ. και πλ. 1,00-1,12 μ. του οποίου οι πλευρές πλαταιίνουν ελαφρώς προς την είσοδο. Στην Β. πλευρά του δρόμου και σε απόσταση 1,80 μ. από το στόμιο της εισόδου υπήρχε μία κόγχη διαστ. 0,64X0,50X0,65 μ. Το άνοιγμα της εισόδου πλ. 0,82 μ. και βαθ. 0,40 μ. είχε δύο παραστάδες ορθογώνιου σχήματος. Η είσοδος έκλεινε με δύο μεγάλες ορθογώνιες ασβεστολιθικές πλάκες που ήταν τοποθετημένες η μία δίπλα στην άλλη. Οι διαστάσεις της πρώτης πλάκας ήταν 0,90X0,50 μ. Ο θάλαμος είχε ορθογώνιο σχήμα και διαστ. 1,90X1,50 μ. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τρεις ασβεστολιθικοί λίθοι: ο πρώτος στη ΒΔ. πλευρά είχε μία οπή στο κέντρο του, ο δεύτερος ήταν ακατέργαστος και βρισκόταν στη ΒΑ. πλευρά και ο τρίτος σχεδόν ορθογώνιος στη Ν. πλευρά.

Ταφές : Από την ανασκαφή βρέθηκαν στο τάφο τμήματα οστών 0,40 μ. ψηλότερα από το στόμιο και τμήμα κρανίου καθώς και ίχνη οστών από έναν τουλάχιστον ενταφιασμό ίσως ενός ενήλικα άνδρα. Τουλάχιστον 45 αγγεία βρέθηκαν στο εσωτερικό του από τα οποία τα 16 ήταν πίθοι, τα 3 αμφορείς και τα 2 κρατήρες που είχαν χρησιμοποιηθεί ως τεφροδόχα αγγεία. Ενώ 42 αντικείμενα συλλέχθηκαν κατασκευασμένα από χαλκό, σίδηρο και θραύσματα κεραμικής. Η χρήση του τάφου ξεκινά στην πρώιμη γεωμετρική και φτάνει μέχρι και την ανατολίζουσα περίοδο (**Εικ. 40**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 230-239 πρόκειται για τον τάφο 283 της δημοσίευσης.

Τάφος 74. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 2,70 μ. και πλ. 1,00-1,05 μ. και πλαισιώνεται από δύο κόγχες στο Β. τοίχωμα του, η πρώτη κόγχη Δ. έχει διαστ. 1,16X0,60 μ. και ύψ. 0,40-0,60 μ. κάτω από το δάπεδο του δρόμου. Η δεύτερη στο Α. τμήμα του Β. τοίχου του δρόμου έχει διαστ. 0,86X0,95 και βαθ. 0,24X0,32 μ. κάτω από το δάπεδο του δρόμου. Μία τρίτη κόγχη ή καλύτερα ένας πλευρικός θάλαμος είχε λαξευτεί στο Ν. τοίχωμα του δρόμου το σχήμα του οποίου είναι σχεδόν ορθογώνιο με διαστ. 1,66X0,90 μ. Στον πλευρικό αυτό θάλαμο έμπαινε κανείς από ένα σκαλοπάτι 0,45 μ. σε βαθ. από το δάπεδο του δρόμου, είχε στενό άνοιγμα εισόδου και παραστάδες ορθογώνιες στο σχήμα που βρέθηκαν in situ. Ο κυρίως θάλαμος του τάφου αυτού έχει και αυτός όπως ο πλευρικός, ορθογώνιο σχήμα και διαστ. 1,66X1,16X0,94 μ. Η

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

είσοδος του, όπως και το φράγμα της δεν είχαν σωθεί, το δάπεδό του έφτανε σε βαθ. 1,85 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο κυρίως θάλαμος ήταν στα Α. του δρόμου.

Ταφές : Από το εσωτερικό του θαλάμου προήλθαν αρκετά αγγεία ανάμεσα στα οποία πίθοι και αμφορείς της ΜΓ-ΥΓ περιόδου που περιείχαν καύσεις, δύο ενηλίκων τουλάχιστον. Ακόμη βρέθηκε ο εγχυτρισμός ενός νεαρού ατόμου σε έναν κρατήρα και ο ενταφιασμός ενός νεκρού στο δάπεδο του κυρίως θαλάμου τα οστά του οποίου βρέθηκαν αποσπασματικά (**Εικ. 41**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 254-257 πρόκειται για τον τάφο 287 της δημοσίευσης.

Τάφοι 75-76. Τοποθεσία Γυψάδες (αγρός Κ. Παπαδάκη) Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Ο τάφος T10 της δημοσίευσης είχε ορθογώνια κάτοψη, ήταν συλημένος και περιείχε μια πήλινη σαρκοφάγο, από την οποία βρέθηκαν μόνο θραύσματα. Ο τάφος T11 της δημοσίευσης είχε ορθογώνιο σχήμα και περιείχε μία ταφή με κτερίσματα: έναν πιθαμοφορίσκο και έναν χάλκινο ξύρο. Ανασκάφηκε και ο δρόμος του τάφου T11 της δημοσίευσης, ο οποίος είχε μηκ. 1,05 -1,12 μ. Ανατολικά και σε επαφή με το δρόμο ανασκάφηκε ένα λάξευμα διαμ. 0,60 μ. και βαθ. 1,30 -1,70 μ. που περιείχε καμένο χώμα. Το νότιο άκρο του δρόμου είχε διαταραχθεί από την κατασκευή ορθογώνιου λαξευτού τάφου των ελληνιστικών χρόνων. Και οι δύο τάφοι χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΑΓ2 περίοδο.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 987 πρόκειται για τον T10-11 τάφο της δημοσίευσης.

Τάφος 77. Τοποθεσία Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 3,00 μ. και πλ. 0,85-0,90 μ. Μία ορθογώνια κόγχη είχε λαξευτεί στη μία του πλευρά διαστ. 1,78X0,75 μ. και ύψ. 0,80 μ. η οποία έφραζε με φράγμα λίθων. Ο θάλαμος είχε σχήμα σχεδόν ορθογώνιο, σύμφωνα με τη δημοσίευση, η οροφή του οποίου είχε καταρρεύσει όπως και το πάνω τμήμα της εισόδου.

Ταφές : Στην κόγχη του δρόμου υπήρχαν τα οστά ενός σκελετού καθώς και μερικά ίχνη από ένα ξύλινο φορείο, ενώ πάνω από το νεκρό βρέθηκε ένα χάλκινο εγχειρίδιο και ένα ξυράφι. Η μοναδική αυτή ταφή που βρέθηκε στο εσωτερικό του θαλάμου, ήταν τοποθετημένη λοιπόν μέσα σε ξύλινο φορείο, το οποίο βρισκόταν στη Ν. πλευρά

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

του θαλάμου. Από το φορείο αυτό σώθηκαν ίχνη γαλάζιου χρώματος με το οποίο είχε διακοσμηθεί. Ακόμα στο θάλαμο βρέθηκαν και ίχνη καύσης τα οποία πιθανόν προέρχονταν από κάποιο τελετουργικό που είχε γίνει στη διάρκεια της ταφής, καθώς και ένα χάλκινο μαχαίρι και τέσσερα αγγεία της ΥΜ ΙΙΙΑ περιόδου. (**Εικ. 42**)

HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” Athens 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο I της δημοσίευσης.

Τάφος 78. Τοποθεσία Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 3,50 μ. και πλ. 0,90 μ. Στο θάλαμο του έμπαινε κανείς από μια είσοδο διαστ. 0,70X0,65X1,45 μ. η οποία είχε ένα τετράγωνο υπέρθυρο, και έφραζε με λίθους. Ο θάλαμος ήταν σχεδόν ορθογώνιος στο σχήμα του και είχε διαστ. 1,80X2,20 μ.

Ταφές : Στη ΝΑ. πλευρά του θαλάμου υπήρχε μία ακανόνιστη κόγχη και έναντι του πίσω τοίχου μία λάρνακα που περιείχε τα υπολείμματα ενός σκελετού με το κεφάλι στα Ν. Κάτω και στο Ν. άκρο της λάρνακας βρέθηκε ένας μικρός ορθογώνιος λάκκος διαστ. 0,80X0,60X0,40 μ. που περιείχε σωρό από οστά, που ανήκαν πιθανόν σε ενήλικη γυναίκα και ένα χάλκινο δαχτυλίδι κ.α. (**Εικ. 43**).

HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” Athens 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο IV της δημοσίευσης.

Τάφος 79. Τοποθεσία Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 2,00 μ. και πλ. 1,10 μ. μπροστά στην είσοδο του από την οποία δε σώζεται τίποτα παρά κάποια ίχνη από το φράγμα της. Ο θάλαμος του είχε σχεδόν ορθογώνιο σχήμα, σύμφωνα με τη δημοσίευση, διαστ. 2,40X3,00 μ. και 1,30 μ. βάθος κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν τέσσερις λάρνακες τοποθετημένες ανά δύο, σε ζεύγη, της ΥΜ ΙΙΙΑ2 περιόδου κάθε μια από αυτές περιείχε από μια ταφή, ακόμα κάποια αγγεία βρέθηκαν στο δάπεδο του, όπως ένα κύπελλο, μία οινόχρηστη κ.α. (**Εικ. 44**).

HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” Athens 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο VI της δημοσίευσης.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 80. Τοποθεσία Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος του έχει σχεδόν ορθογώνιο σχήμα διαστ. 1,95X1,85 μ. και είναι ιδιαίτερος διότι περιείχε δύο ξεχωριστά στρώματα επίχωσης.

Ταφές : Το πρώτο στρώμα περιείχε δύο λάρνακες που περιείχαν τμήματα οστών, ενώ στη ΒΔ. γωνία του θαλάμου υπήρχε ένα μικρός λάκκος που περιείχε τα υπολείμματα ενός σκελετού (νεαρού ανθρώπου) και ένα μικρό φλασκή της ΥΜ ΙΙΑ2 περιόδου. Η δεύτερη επίχωση που βρισκόταν πάνω από το πραγματικό δάπεδο του θαλάμου, περιείχε δύο σκελετούς με τα κεφάλια τους στα Δ. Ο πρώτος ήταν τοποθετημένος σε έκταση και ο δεύτερος σε συνεσταλμένη στάση, πιθανόν ο πρώτος να ανήκε σε έναν άνδρα και ο δεύτερος σε μια γυναίκα. Και οι δύο νεκροί ήταν τοποθετημένοι 0,15-0,20 μ. πάνω από το επίπεδο του δαπέδου και για τον λόγο αυτό υπάρχει πιθανότητα να είχαν τοποθετηθεί σε ξύλινα φορεία. Πάνω από τον δεύτερο σκελετό βρέθηκε ένα χάλκινο κάτοπτρο και αρκετές χάνδρες. Ανάμεσα τους υπήρχε μία κοιλότητα διαστ. 0,44X0,22 μ. που περιείχε ίχνη ξύλινου κουτιού (**Εικ. 45**).

HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” Athens 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο X της δημοσίευσης.

Τάφος 81. Τοποθεσία Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 2,00 μ. και πλ. 0,80 μ. στον οποίο έμπαινε κανείς από ένα ψηλό σκαλοπάτι. Η είσοδος του θαλάμου είχε καταστραφεί εξολοκλήρου εκτός από τμήμα του φράγματος της που σωζόταν σε ύψ. 1,25 μ. και πλ 0,75 μ. Ο θάλαμος σχεδόν ορθογώνιου σχήματος (σύμφωνα με το σχέδιο), είχε διαστ. 1,55X1,00 μ. περίπου.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε μία ταφή (νεαρού ατόμου) η οποία είχε τοποθετηθεί σε ξύλινο φορείο που βρισκόταν κατά μήκος της Β. πλευράς του θαλάμου. Στο δάπεδο του βρέθηκαν επίσης δύο αγγεία και ένα κύπελλο της ΥΜ ΙΙΑ2 περιόδου (**Εικ. 46**).

HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” Athens 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο XV της δημοσίευσης.

Τάφος 82. Τοποθεσία Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει θάλαμο ορθογώνιου σχήματος και διαστ. 1,40X1,30 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν θραύσματα αγγείων της γεωμετρικής περιόδου και λίγα οστά που ανήκαν σε μια ταφή.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

BOARDMAN J. ABSA 55 “*Protogeometric graves at Ayios Ioannis near Knosos*” Athens 1960, σ.128-148 πρόκειται για τον τάφο II της δημοσίευσης.

Τάφος 83. Τοποθεσία Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει μικρό θάλαμο ορθογώνιου περίπου σχήματος και διαστ. 1,80X0,65 μ. και στη ΝΔ. γωνία του είχε λαξευτεί ένας λάκκος. Οι δύο πλάκες του φράγματος της εισόδου βρισκόταν στα Α. Το δάπεδο του θαλάμου βρισκόταν στα 0,55 μ. από το δάπεδο της εισόδου.

Ταφές : Κοντά στους λίθους του φράγματος βρέθηκαν θραύσματα ενός μόνο αγγείου και λίγα οστά ενός ενταφιασμού. Χρονολογείται στην ΥΜ έως πρώιμη γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 47**).

BOARDMAN J. ABSA 55 “*Protogeometric graves at Ayios Ioannis near Knosos*” Athens 1960, σ.128-148 πρόκειται για τον τάφο VII της δημοσίευσης.

Τάφος 84. Τοποθεσία Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος και η είσοδος του, που δεν σώζονται, πιθανόν βρισκόνταν στην Δ. πλευρά του θαλάμου. Έχει μικρό ορθογώνιο θάλαμο διαστ. 1,80X2,00 μ. και ο δρόμος του είχε κοπεί στα 1,80 μ. στην Β. πλευρά του. Ο μισός τάφος είχε καταστραφεί. Το δάπεδό του ήταν στο ίδιο επίπεδο με την επιφάνεια του δρόμου και έφτανε σε βάθ. 2,35 μ. στο Β. τμήμα του.

Ταφές : Στο Β. τμήμα του θαλάμου υπήρχαν τα οστά ενός πολεμιστή λόγω των όπλων που τον πλαισιώναν ως κτερίσματα. Ο νεκρός αυτός είχε τοποθετηθεί σε ένα ξύλινο φορείο ή λάρνακα. Τμήματα καμένων οστών ζώων βρέθηκαν κοντά στο νεκρό πιθανόν από κάποιο τελετουργικό που είχε γίνει κατά τη διάρκεια της ταφής του νεκρού. Ο τάφος ήταν πλούσιος σε κτερίσματα (κοσμήματα με σφραγιδολίθους, ξυράφι, χρυσό κύπελλο, πέντε αιχμές βελών κ.α. και χρονολογείται στην ΥΜ III περίοδο (**Εικ. 48**).

HOOD M.S.F. ABSA 51 “*Another warrior – grave at Ayios Ioannis near Knossos*” London 1956, σ. 81-99.

Τάφος 85. Τοποθεσία - θέση Συκιά τρία χιλιόμετρα και στα ΒΑ του χωριού Γούβες Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δε γνωρίζουμε τίποτα για το δρόμο και την είσοδο του παρά μόνο ότι έσωζε το φράγμα της που αποτελούνταν από λίθους. Ο θάλαμος του έχει ορθογώνιο σχήμα με στρογγυλεμένες γωνίες διαστ. 2,20X1,55 μ.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο λάρνακες, δύο σφονδύλια, μικρές ψήφοι, αρτόσχημο αλάβαστρο και δύο μικρά αγγεία. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ IIIB περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ.. ΑΔ 19 (1964): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1966, σ. 441-442.

Τάφος 86. Τοποθεσία Καλυβότοπος στο λόφο Κεφάλας Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε αναμοχλευτεί αρκετά από την καλλιέργεια του εδάφους γι' αυτό σώθηκε μόνο το κατώτερο τμήμα του θαλάμου. Ο θάλαμος του έχει ορθογώνιο σχήμα, αλλά δε γνωρίζουμε τις διαστάσεις του.

Ταφές : Περιείχε τρεις σαρκοφάγους ενηλίκων. Τα κτερίσματα του ήταν λίγα κυρίως αγγεία όπως κωνικά άωτα κύπελλα, αμφορείς υψίποδες κύλικες, κύαθοι κ.α. (Εικ. 20).

ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ (1952) «Ανασκαφή ΥΜ III τάφων Επισκοπής και Σταμνίων Ηρακλείου» Αθήνα 1955, σ. 621-623 πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης & ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 «Χρονικά» Ηράκλειο - Κρήτης 1952 τεύχος 1, σ. 474.

Τάφος 87. Τοποθεσία Κεφάλα Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε διαταραγμένος. Αποτελούνταν από δύο θαλάμους, ο ένας ορθογώνιος και ο άλλος μάλλον κυκλικός.

Ταφές : Συνολικά περιείχε πέντε λάρνακες, αρκετά κατεστραμμένες. Χρονολογείται στην ΥΜ III περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 «Χρονικά» Ηράκλειο - Κρήτης 1952 τεύχος 1, σ. 474.

Τάφος 88. Τοποθεσία Παλιάλωνα κοντά στην Επισκοπή Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Σωζόταν μόνο το κάτω μέρος του θαλάμου και του δρόμου του. Ο θάλαμος του έχει σχεδόν ορθογώνιο σχήμα.

Ταφές : Περιείχε τα οστά δύο νεκρών και κτερίσματα όπως ψευδόστομους αμφορείς, σκύφους, πρόχους, ψήφους, χάλκινα ξυράφια, τριχολαβίδα, εγχειρίδιο κ.α. Χρονολογείται στην ΥΜ III περίοδο (Εικ. 49 α).

ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ (1952) «Ανασκαφή ΥΜ III τάφων Επισκοπής και Σταμνίων Ηρακλείου» Αθήνα 1955, σ. 626-627 πρόκειται για τον τάφο Γ της δημοσίευσης.

Τάφος 89. Τοποθεσία Παλιάλωνα Επισκοπής Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του δε σώζεται και μόνο το κατώτερο τμήμα του θαλάμου είναι γνωστό. Ο θάλαμος του έχει σχεδόν ορθογώνιο σχήμα.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Περιείχε περισσότερους από δέκα νεκρούς των οποίων τα οστά είχαν μετακινηθεί προκειμένου να τοποθετηθούν άλλες ταφές, λόγω της συνεχούς χρήσης του τάφου. Στο βάθος του θαλάμου υπήρχε λάκκος ο οποίος περιείχε οστά. Ο τάφος περιείχε αγγεία : αμφορείς και λεκανίδες καθώς και χάλκινα αντικείμενα, ξυράφια, εγχειρίδια, λαβή, κοσμήματα, ψήφους, σφονδύλια κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο (**Εικ. 49 β**).

ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ (1952) « *Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ τάφων Επισκοπής και Σταμνίων Ηρακλείου*» Αθήνα 1955, σ. 627-628 πρόκειται για τον τάφο Ε της δημοσίευσης.

Τάφος 90. Βρέθηκε στο χωριό Άγιο Μύρωνα Μαλεβυζίου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του δε βρέθηκε. Ο θάλαμος του είχε ορθογώνιο σχήμα. Ο τάφος ήταν κατεστραμμένος στο μπροστινό τμήμα του.

Ταφές : Περιείχε τέσσερις στο σύνολο λάρνακες και μικρά κτερίσματα όπως ψευδόστομοι αμφορίσκοι, άωτα κύπελλα, πυξοειδή αγγεία και λίθινο ολμοειδές. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., Ε. Ε. Κ. Σ. τ. Δ «*Αρχαιολογική Περιφέρεια Ηρακλείου, Διαμέρισμα Κεντρικής και Ανατολικής Κρήτης – Πεπραγμένα 1940, Ειδήσεις*» Αθήνα 1941, σ. 269.

Τάφος 91. Τοποθεσία Μετόχι Σελλοπούλου στην περιοχή της Κνωσού Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο αρκετά πλατύ με επικλινή τοιχώματα και κατωφερικό σε βάθος μεγαλύτερο των 7,00 μ. στα τοιχώματα του οποίου σχηματίζονται κοιλώματα. Η είσοδος έχει τοξοειδή απόληξη και μειώνεται προς τα πάνω. Το φράγμα της είχε επανοικοδομηθεί, όπως φαίνεται από τα τμήματα των αγγείων που βρέθηκαν μεταξύ των λίθων. Ο θάλαμος είναι ορθογώνιου σχήματος με στρογγυλεμένες γωνίες. Η οροφή παρουσιάζει μικρή θόλωση.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν πέντε ταφές συμπεριλαμβανομένου και μία μέσα σε όρυγμα. Οι ταφές αυτές είχαν διαταραχθεί, μόνο ένας νεκρός βρέθηκε στη θέση του, σε μία γωνία του θαλάμου και σε συνεσταλμένη στάση. Ο τάφος έσωζε πληθώρα κτερισμάτων παρά τη σύληση του. Πήλινα αγγεία, υψίποδες κύλικες, λίθινα αγγεία, ψήφοι περιδεραιών και ίχνη δερμάτινης θήκης ή πυξίδας με πλήθος βελόνων και σφονδυλίων, σφραγιδόλιθοι κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΑ2-ΙΙΙΒ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.11 «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1957, τεύχος 1, σ. 333-334 πρόκειται για τον δεύτερο τάφο της δημοσίευσης & HOOD M.S.F. AR 4 (1957)

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

“*Archaeology in Greece, 1957, Crete*” Athens 1958, σ. 24 πρόκειται για τον δεύτερο τάφο της δημοσίευσης.

Τάφος 92. Τοποθεσία Σελλοπούλου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 5,50 μ. και πλ. 1,30 μ. στο δάπεδο του, βαθαίνει αρκετά μπροστά στην είσοδο και φτάνει στα 1,50 μ. βαθ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο θάλαμος του είναι σχεδόν ορθογώνιος στο σχήμα του με στρογγυλεμένες γωνίες και οι διαστ. του είναι 1,50X1,70X1,20 μ.

Ταφές : Ο τάφος αυτός είχε εξολοκλήρου συληθεί. Στον θάλαμο του βρέθηκαν λίγα οστά και όστρακα, μερικές χρυσές ροζέτες καθώς και χάλκινα τμήματα (αιχμές δοράτων και ξίφη κ.λ.π) τα οποία πιθανόν αποτελούσαν τμήματα από κάποια οικιακά εργαλεία και όπλα (**Εικ. 50**).

POPHAM M.R. ABSA 69 “*Sellopoulo tombs 3 and 4, two late minoan graves near Knosos*” Athens 1974, σ. 195-257 πρόκειται για τον τάφο 3 της δημοσίευσης.

Τάφος 93. Τοποθεσία Ισόπατα στο λόφο Κεφάλια της Κνωσού Ηρακλείου. Έχει δρόμο μήκ. 4,00 μ. πλ. μπροστά στην είσοδο 1,20 μ. και στο υπόλοιπο μήκος του 1,35 μ. Η είσοδος του θαλάμου έκλινε με λίθους από τους οποίους ένας βρισκόταν πεσμένος στο δάπεδο του θαλάμου. Ο θάλαμος του έχει σχεδόν ορθογώνιο σχήμα διαστ. 2,00X1,60 μ. και η οροφή του είχε καταρρεύσει.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε μία ταφή τοποθετημένη στη Ν. πλευρά του κτερισμένη με έναν αμφορέα και ένα ακόμη αγγείο. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στη μέση πρωτογεωμετρική περίοδο (**Εικ. 51**).

COLDSTREAM ABSA 58 “*Five tombs at Knosos: III middle protogeometric tomb near Isopata*” Athens 1963, σ. 30-43.

Τάφος 94. Τοποθεσία Γιοφυράκια Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ήταν λαξευτός στο μαλακό βράχο. Ο δρόμος του βρέθηκε στο μεγαλύτερο μέρος του με φράγμα. Το σχήμα του θαλάμου του ήταν ορθογώνιο και η οροφή του είχε καταρρεύσει εντελώς.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τρεις ακέραιοι σαρκοφάγοι και τμήματα τέταρτης με αξιόλογη διακόσμηση. Οι σκελετοί στο εσωτερικό των λαρνακών ήταν εντελώς διαταραγμένοι. Λίγα ήταν τα κτερίσματα όπως κύαθοι, κύπελλα, ψευδόστομοι αμφορείς και άλλα που συνόδευαν τις ταφές. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.13 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1959, τεύχος 1-2, σ. 367-368.

Τάφος 95. Τοποθεσία Νέο Χωριό στη θέση Κλησιάκι Μονοφατσίου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος του είναι μικρός και ορθογώνιου σχήματος. Περιείχε δύο αιχμές δοράτων και λίγα όστρακα της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 «Χρονικά» Ηράκλειο - Κρήτης 1952 τεύχος 1, σ. 479.

Τάφος 96. Τοποθεσία «Σταυρός» Α. της Γαλιάς Καινουρίου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε μήκος 4,30 μ. και διατηρούσε ίχνη εργαλείου λάξευσης. Η θύρα του τάφου, που βρέθηκε φραγμένη, είχε εξωτερικά μια καλοφτιαγμένη αναθύρωση που αποτελεί στοιχείο για την προσεγγμένη γενικά κατασκευή του. Ο τάφος αυτός είχε σχεδόν ορθογώνιο θάλαμο, τα τοιχώματα του ήταν καλοδιατηρημένα και διατηρούσαν και αυτά ίχνη του εξινοπέλεκου, που χρησιμοποιήθηκε για το λάξευμα του. Η οροφή του θαλάμου ήταν επίσης λαξευμένη και θολωτή.

Ταφές : Στον τάφο βρέθηκαν τέσσερις νεκροί, μια γυναίκα (ταφή ΙV) μέσα σε μια πηλίνη κιβωτιόσχημη σαρκοφάγο και δύο άνδρες πάνω σε ξύλινα φορεία κατά μήκος της ανατολικής και δυτικής πλευρά του. Ανάμεσα στη σαρκοφάγο και στον πρώτο νεκρό βρέθηκαν μερικά οστά για τα οποία η μελέτη έδειξε ότι ανήκουν σε ένα τέταρτο νεκρό (Ταφή Ι). Η νεκρή ήταν φτωχά κτερισμένη. Ο ένας από τους άνδρες είχε κτερισθεί με τα χάλκινα όπλα του: εγχειρίδιο, μονόστομο μαχαίρι, φυλλόσχημο ξυράφι και δόρυ, φλασκό και μόνωτο ποτήρι. Ο δεύτερος νεκρός (ταφή ΙΙΙ) είχε κτερισθεί με έναν χάλκινο αρυτήρα. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Α2-Β περίοδο (**Εικ. 52**).

ΚΑΡΕΤΣΟΥ Α., ΠΑΕ (1975) «Περισυλλογή αρχαίων στην Κεντρική Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 522-524.

Τάφος 97. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος είναι υπόγειος, λαξευμένος στον σκληρό βράχο, έχει δρόμο και είσοδο, η οποία βρέθηκε ανοιχτή και δεν φραζόταν ούτε με πλάκα ούτε με φράγμα λίθων. Ο θάλαμος είναι ορθογώνιος με ελαφρώς καμπύλη οροφή. Ήταν γεμάτος με χώματα και στο εσωτερικό του βρέθηκαν λίγα όστρακα, όπως ένα μικρό τριγωνικό χάλκινο μαχαίρι και ένα χάλκινο έλασμα. Ο τάφος είχε συληθεί, ενώ ο

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

δρόμος του δεν είχε ανασκαφεί σε όλο το μήκος του. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΒ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 25 (1970): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1973, σ. 476 πρόκειται για τον τάφο Α στη δημοσίευση.

Τάφος 98. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι υπόγειος, ενώ η είσοδος που οδηγούσε στο θάλαμο βρέθηκε κλειστή και καλυμμένη με λίθινη πλάκα.

Ταφές : Παρόλο που ο τάφος ήταν ασύλητος, το εσωτερικό του είχε διαταραχθεί από την παρουσία αρκάλων. Έτσι δεν κατέστη δυνατός ο έλεγχος του ακριβούς αριθμού των νεκρών. Στο εσωτερικό του ορθογωνίου θαλάμου βρέθηκαν εκτός από τα οστά και τρία αγγεία, όστρακα, αιχμή δόρατος κ.α. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΒ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 25 (1970): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1973, σ. 477 πρόκειται για τον τάφο Γ στη δημοσίευση.

Τάφος 99. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι υπόγειος και λαξευμένος στο βράχο. Ο δρόμος του φέρει βαθμίδες και καταλήγει σε ευρύ πλάτωμα μπροστά από την είσοδο, η οποία φραζόταν με μία μεγάλη λίθινη πλάκα. Ο θάλαμος του ήταν ορθογώνιου σχήματος και δεν είχε υποστεί καμία διατάραξη, γι' αυτό βρέθηκαν όλα in situ.

Ταφές : Η προσεκτική μελέτη έδειξε ότι ο τάφος είχε χρησιμοποιηθεί σε δύο διαφορετικές περιόδους: η πρώτη ταφή –δύο νεκροί- ανήκει στην ΥΜ ΙΙΒ φάση. Οι σκελετοί αυτοί βρέθηκαν συσσωρευμένοι στη Ν. πλευρά του θαλάμου μαζί με τρεις ψευδόστομους αμφορείς, στην ίδια περίοδο πρέπει να ανήκει και τμήμα σαρκοφάγου, που βρέθηκε στη ΝΑ. γωνία του θαλάμου. Το υπόλοιπο τμήμα της σαρκοφάγου αυτής βρέθηκε στο κέντρο του θαλάμου και στο εσωτερικό του είχε τοποθετηθεί το πάνω μέρος ενός σκελετού που ανήκει στη δεύτερη ταφική φάση. Δε βρέθηκε το κάλυμμα της σαρκοφάγου, αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η σαρκοφάγος έσπασε κατά τη στιγμή της ταφής και ότι ο νεκρός τοποθετήθηκε εκτάδην. Κατά την προηγούμενη ΥΜ ΙΙΒ φάση πραγματοποιήθηκε δεύτερη ταφή (τρεις νεκροί) στη Β. πλευρά του θαλάμου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 25 (1970): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1973, σ. 477 πρόκειται για τον τάφο ΣΤ στη δημοσίευση.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 100. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι υπόγειος και λαξευτός στο βράχο. Ο δρόμος έχει μήκ. 13,50 μ. χωρίς βαθμίδες. Η είσοδος του θαλάμου κλείνεται με λίθους. Μπροστά από αυτήν βρέθηκαν πολλά τεμάχια πλάκας, ενώ ανάμεσα στους λίθους της εισόδου υπήρχε ορθογώνια λαξευμένη πλάκα, η οποία έφερε κάθετες και οριζόντιες εγχάρακτες γραμμές (επιτύμβια πλάκα). Ο τάφος σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία φαίνεται ότι είχε συληθεί. Ο θάλαμος έχει ορθογώνιο σχήμα διαστ. 5,00X5,00X1,90 μ. και στο κέντρο αυτού υπάρχει πεσσός, ενώ κατά μήκος της ανατολικής, βόρειας και νότιας πλευράς έχει λαξευτεί θρανίο ύψ. 0,17 μ. και πλ. 0,35 μ.

Ταφές : Στο δάπεδο του θαλάμου βρέθηκαν δύο θραυσμένες λάρνακες, εννέα αγγεία, ένα χάλκινο εγχειρίδιο και δύο σφραγιδολίθοι. Από τη μελέτη των κεραμικών ευρημάτων θεωρείται ότι η πρώτη ταφή έγινε κατά την ύστερη ΥΜ IIIA περίοδο, ενώ η δεύτερη ανάγεται στην πρώιμη ΥΜ IIIB περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1974, σ.516 πρόκειται για τον τάφο 24 στη δημοσίευση.

Τάφος 101. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι υπόγειος, με δρόμο που φέρει έντεκα βαθμίδες και έχει συνολικό μήκ. 7,20 μ. Η είσοδος προς το θάλαμο κλείνεται με δύο πλάκες. Ο θάλαμος του είναι ορθογώνιου σχήματος, διαστ. 3,30X4,10X1,57 μ.

Ταφές : Στη Ν. πλευρά του θαλάμου βρέθηκε μία ταφή, στα δάκτυλα του νεκρού βρέθηκαν τέσσερα δακτυλίδια, ενώ στον βραχίονα του ένα χάλκινο ψέλι και στο λαιμό πλήθος ψήφων από περιδέραιο. Στη Β. πλευρά και δεξιά της εισόδου βρέθηκε σαρκοφάγος σε πλάγια θέση και το κάλυμμα της σε θραύσματα. Δεύτερη σαρκοφάγος βρέθηκε στην ΒΔ. γωνία. Και οι δύο λάρνακες έφεραν από ένα νεκρό στο εσωτερικό τους. Στο διάστημα ανάμεσα στις δύο σαρκοφάγους υπήρχαν εκτάδην δύο νεκροί και διάφορα αγγεία γύρω από αυτές. Στη Β. πλευρά του τάφου υπήρχαν οστά παλαιότερων ταφών. Έτσι έχουμε δύο ταφικές φάσεις: στην πρώτη ανήκουν οι παλαιότερες ταφές ΥΜ IIIA2, ενώ στη δεύτερη οι δύο λάρνακες και οι τρεις εκτάδην νεκροί ΥΜ IIIB1 περίοδο (**Εικ. 53**).

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*», Αθήνα 1977., σ. 642, πρόκειται για τον τάφο 55 στη δημοσίευση.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 102. Τοποθεσία Καυκάλα Αγ. Κυριακής Χαλέπας Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι ιδιόρρυθμος, διότι καμπυλώνει προς τον θάλαμο και μπροστά στην είσοδο γίνεται κυκλότερος. Αυτό οφείλεται στη σκληρότητα του πετρώματος. Ο θάλαμος του είναι σχεδόν ορθογώνιος.

Ταφές : Περιείχε στο δάπεδο του δύο ταφές και ένα μοναδικό κτέρισμα, ένα θήλαστρο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΑΔ 17 (1961/62): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' «Κρήτη» Αθήνα 1963, σ. 292-293.

Τάφος 103. Τοποθεσία Μαζαλή Αγ. Ιωάννη, και στο ΝΔ. άκρο του ισόπεδου των Δικαστηρίων μέσα στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στο θάλαμο οδηγούσε δρόμος στενός, επιμήκης και επικλινής με τοιχώματα τα οποία συγκλίνουν προς τα πάνω. Η είσοδος του είχε πλάτος 0,75 μ. στο πάνω τμήμα της και 1,30 μ. στο κάτω. Ο θάλαμός του είναι μάλλον ορθογώνιος και βαθύς με αρχικές διαστάσεις 2,30X1,40 μ. Φαίνεται ότι παλαιότερα είχε διαταραχθεί από κάποιο ισχυρά βαθύ και διαμπερές ρήγμα από τα Α. προς Δ. που προκλήθηκε από κατολίσθηση των πετρωμάτων. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν.- ΔΑΒΑΡΑΣ Κ. ΑΔ 17 (1961/2) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β' «Κρήτη» Αθήνα 1963, σ.291

ΤΥΠΟΣ 3 : ΤΕΤΡΑΓΩΝΟΙ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 104. Τοποθεσία Μαντάλια Τουρτούλων Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος του είναι τετράγωνος στο σχήμα του και έχει διαστ. 1,00X1,00X0,70 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε μία ταφή και κτερίσματα μεταξύ των οποίων 14 αγγεία όπως κύαθοι, πρόχοι, αμφορείς, αλλά και δύο χάλκινες πόρπες. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ.. ΑΔ 19 (1964): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1966, σ. 442.

Τάφος 105. Τοποθεσία Επισκοπή Ιεράπετρας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. βρέθηκε 100 μ. Β. του χωριού Επισκοπής. Ο δρόμος του είχε καταστραφεί κατά την κατασκευή σύγχρονου δρόμου. Η είσοδος ήταν λαξευτή καμαρωτή και είχε ύψος 1,70 μ. και πλ. 1,60 μ. και έκλεινε με ξηρολιθικό τοίχο. Ο θάλαμος είχε σχεδόν τετράγωνο σχήμα με διαστάσεις 2,20X2,00 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τρεις πήλινες λάρνακες και 26 αγγεία.

ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΑΔ. (1920-1921) Παράρτημα «Λαξευτός μνηναϊκός τάφος Επισκοπής Ιεραπέτρας» Αθήνα 1923, σ. 157-158.

Τάφος 106. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει στα Α. δρόμο διαστ. 4,50X0,50-0,90 μ. με σκαλοπάτια και επικλινή τοιχώματα. Το φράγμα της εισόδου με πλάτος 0,50 μ. βρέθηκε σπασμένο μαζί με τα υπολείμματα μίας σαρκοφάγου στο τέλος του δρόμου. Ο θάλαμος του είναι τετράγωνος με στρογγυλεμένες γωνίες και έχει διαστάσεις 2,00X2,00 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα κατάλοιπα από τέσσερις λάρνακες, όλες συλημένες, δύο από αυτές στο δάπεδο και οι υπόλοιπες τοποθετημένες σταυρωτά πάνω από αυτές (**Εικ. 54**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 27 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 8 στη δημοσίευση.

Τάφος 107. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο με σκαλοπάτια, μήκ. 5,00 μ. και πλάτους από 0,80-1,00 μ. που αυξάνει σταδιακά όσο πλησιάζει κανείς το άνοιγμα της εισόδου. Το φράγμα της εισόδου βρέθηκε σπασμένο μαζί με τα θραύσματα λάρνακας στο δρόμο. Το φράγμα

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

αποτελούνταν από δύο με τρεις πλάκες. Στο εσωτερικό του σχεδόν τετράγωνου με στρογγυλεμένες γωνίες θαλάμου, ο οποίος έχει διαστάσεις 2,10X2,10 μ., και στα αριστερά του βρέθηκε δεύτερη λάρνακα σπασμένη σε κομμάτια (**Εικ. 55**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 28-29 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 9.

Τάφος 108. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι μικρός και επικλινής και βρίσκεται στα Α. Η είσοδος του θαλάμου βρέθηκε άθικτη. Ο θάλαμος είναι τετράγωνος με στρογγυλεμένες γωνίες και οι διαστάσεις του είναι 1,60X1,60 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του και στα δεξιά της εισόδου βρέθηκε μία λάρνακα με ένα σαμαρωτό κάλυμμα, η οποία περιείχε ένα σκελετό με τα πόδια λυγισμένα προς τα πάνω και τις κνήμες σε οριζόντια θέση. Στα αριστερά της λάρνακας βρέθηκε σωρός από οστά απλά τοποθετημένα στο δάπεδο, από τα οποία, αν και ήταν αρκετά φθαρμένα, αναγνωρίστηκε το κρανίο μίας γυναίκας (**Εικ. 56 α**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 32 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 11.

Τάφος 109. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πλαισιώνεται στα Α. από δρόμο με σκαλοπάτια πλ. 1,00 μ. μπροστά στο άνοιγμα της εισόδου όπου βρέθηκαν και θραύσματα αγγείων της ΥΜ περιόδου. Η είσοδος είχε καταστραφεί. Ο θάλαμος του είναι τετράγωνος με στρογγυλεμένες γωνίες και διαστάσεις 1,80X1,80 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου και αμέσως μετά την είσοδο υπήρχαν τα υπολείμματα δύο σκελετών με τα κεφάλια τους στα Β. και δίπλα τους και με προσανατολισμό Β.-Ν. βρισκόταν μία λάρνακα χωρίς το κάλυμμα της. Στο εσωτερικό της και συγκεκριμένα στο Β. άκρο της υπήρχε ένα κρανίο, αλλά τα υπόλοιπα οστά ήταν πολύ ανακατεμένα. Δεν βρέθηκε τίποτα άλλο στον τάφο (**Εικ. 56 β**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 45 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 17.

Τάφος 110. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει κοντό δρόμο πλ. 1,00 μ. και είσοδο θαλάμου προς τα ανατολικά με πλ. 0,50 μ. Παρόλο που η είσοδος βρέθηκε ανέπαφη ο θάλαμος είχε διαταραχθεί από πάνω. Στο δρόμο βρέθηκαν όστρακα της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου. Ο θάλαμος είναι σχεδόν τετράγωνος με στρογγυλεμένες γωνίες και έχει διαστ. 3,00X3,30 μ.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο λάρνακες σε κομμάτια και αποσαθρωμένα οστά από την πτώση της οροφής. Υπήρχαν και υπολείμματα που ανήκαν σε άλλες τέσσερις σαρκοφάγους, δύο από τις οποίες πρέπει να είχαν τοποθετηθεί στο υψηλότερο σημείο. Το κάλυμμα της μίας σαρκοφάγου είχε κερατοειδής απόληξη που πιθανόν σχετίζεται με τη μινωική λατρεία (**Εικ. 57 α**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 49-50 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 32.

Τάφος 111. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πλαισιώνεται από δρόμο στα Α. με ένα σκαλοπάτι καθόδου. Το μήκος του είναι 4,50 μ. και το πλάτος του αυξάνεται σταδιακά μέχρι την είσοδο από 0,85-1,05 μ., ακολουθεί μία καθοδική πορεία με σκαλοπάτια σε κεκλιμένο επίπεδο και φτάνει σε βάθος 3,35 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Οι λαξευμένοι τοίχοι αυτού του περάσματος αφήνουν ένα μικρό άνοιγμα 0,35 μ. στην οροφή. Η είσοδος έχει διαστάσεις ύψ. 1,40 μ., πλ. 0,70 μ. κάτω και 0,65 μ. πάνω, και έφραζε με τριπλό τοίχο. Ο θάλαμος, σχεδόν τετράγωνος, με στρογγυλεμένες γωνίες έχει διαστ. 1,75X1,95 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του υπήρχαν τρεις σκελετοί με τα κεφάλια τους στα Δ. γύρω τους βρέθηκαν μία μικρή χάλκινη οινόχρη και δύο λίθινα πινάκια (**Εικ. 57 β**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 51 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 35.

Τάφος 112. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πλαισιώνεται από κοντό δρόμο πλ. 1,10 μ. Η είσοδος προς το θάλαμο βρίσκεται στα ανατολικά με πλ. 0,75 μ. παράλο που οι τοίχοι της βρέθηκαν ανέπαφοι το εσωτερικό του θαλάμου είχε διαταραχθεί από την πτώση της οροφής. Ο θάλαμος είναι τετράγωνος με στρογγυλεμένες γωνίες και έχει διαστάσεις 1,60X1,45 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά τριών σκελετών, οι δύο από τους οποίους σε οριζόντια στάση εκτάδην, ενώ τα οστά του τρίτου βρίσκονταν ανακατεμένα σε σωρό και τοποθετημένα κοντά στο Β. τοίχο. Φαίνεται ότι είχαν τοποθετηθεί εκεί για να κάνουν χώρο για τις υστερότερες ταφές. Τα κτερίσματα ήταν λίγα όπως μία ελεφαντοστέινη λαβή κατόπτρου και ένα κύπελλο από στεατίτη (**Εικ. 58 α**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 63 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 49.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 113. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο και είσοδο στα ανατολικά πλάτους 0,40 μ. Το φράγμα της εισόδου βρέθηκε σπασμένο. Ο θάλαμος του ήταν σχεδόν τετράγωνος με στρογγυλεμένες γωνίες και διαστ. 1,10X1,20 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο λάρνακες (Α, Β) στη θέση τους και μέσα σ' αυτές υπήρχαν αποσαθρωμένα οστά, με τα κρανία στη δυτική πλευρά της καθεμίας. Στην Α λάρνακα βρέθηκε ένα χάλκινο δαχτυλίδι, ενώ ανάμεσα στις δύο λάρνακες βρέθηκε μία χάλκινη περόνη και Ν. ένα κύπελλο από στεατίτη κ.α. (**Εικ. 58 β**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 75-76 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 72.

Τάφος 114. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει κοντό δρόμο πλ. 1,00 μ. με τρία σκαλοπάτια και είσοδο στα Α. Το φράγμα της εισόδου (διαστ. πλ. 0,50 μ. και ύψ. 1,40 μ.) ήταν στη θέση του και αποτελούνταν από αργούς λίθους. Ο μικρός θάλαμος είναι σχεδόν τετράγωνος με στρογγυλεμένες γωνίες και έχει διαστ. 1,20X1,20 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε μία μόνο λάρνακα στη Β. πλευρά του και μέσα σ' αυτήν βρέθηκε ανέπαφος ένας σκελετός σε συνεσταλμένη θέση με τα πόδια λυγισμένα προς τα πάνω και το αριστερό χέρι ακουμπισμένο στο μηρό. Στα πόδια του υπήρχαν δύο εγχειρίδια και ένα αιχμηρό εργαλείο (**Εικ. 59**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 79-80 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 80.

Τάφος 115. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο πλ. 1,00 μ. και εκτείνεται σε βάθος 2,70 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Η είσοδος βρισκόταν στα Α. με διαστάσεις πλ. 0,70 μ. και ύψ. 1,30 μ. Ο θάλαμος είναι σχεδόν τετράγωνος και έχει διαστάσεις 1,60X1,40X1,30 μ.

Ταφές : Περιείχε τρεις σαρκοφάγους τοποθετημένες στα ανατολικά και δυτικά με τους σκελετούς τριών ανθρώπων των οποίων τα κεφάλια βρισκόνταν στα δυτικά.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 80 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 81.

Τάφος 116. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για έναν διπλό τάφο. Ένα λαξευμένο σκαλοπάτι στο δρόμο πλ. 1,00 μ. οδηγεί απευθείας σε μία απλή κοιλότητα η οποία περιέχει τα κατάλοιπα μίας

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

λάρνακας, ενώ στα αριστερά αυτής της εσοχής υπάρχει κοντός δρόμος που οδηγεί σε θάλαμο, σχεδόν τετράγωνο με στρογγυλεμένες γωνίες, διαστ. 2,00X2,20 μ. Το φράγμα της εισόδου του αποτελείται από αργούς λίθους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν τρεις λάρνακες (A, B,C), μία από τις οποίες (C) είχε τοποθετηθεί πάνω στις δύο άλλες, αλλά σώζονται αποσπασματικά λόγω της πτώσης της οροφής. Στο πάνω τμήμα της (A) βρέθηκαν τα οστά από δύο σκελετούς και κάποια κτερίσματα (**Εικ. 60**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 80-81 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 83-84.

Τάφος 117. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει είσοδο στα ανατολικά. Τα τοιχώματα της βρέθηκαν σε καλή κατάσταση, αυτή είχε προσεγγμένη λάξευση με τοξωτή απόληξη και διαστάσεις πλ. 0,60-0,40 μ. και ύψ. 1,53 μ. Ο θάλαμος, διαστ. περίπου στα 2,50 μ., ήταν τετράγωνος, αλλά βρέθηκε σε κακή κατάσταση.

Ταφές : Στη ΒΔ. πλευρά του θαλάμου υπήρχαν αποσαθρωμένα οστά που πιθανόν ανήκαν σε ένα παιδί.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 83 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 94.

Τάφος 118. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκους 5,00 μ. και πλάτους μπροστά στην είσοδο 1,15 μ. Η είσοδος βρίσκεται στα ανατολικά με πλάτος 0,62 μ. και έκλεινε με αργούς λίθους που έφταναν σε ύψος 1,30 μ. Ο θάλαμος του σχεδόν τετράγωνος με στρογγυλεμένες γωνίες έχει διαστάσεις 2,50X2,15 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν αρκετά αποσαθρωμένα τα οστά δύο σκελετών με τα κεφάλια του στα Δ., ενώ στα πόδια του καθενός υπήρχε από ένα κάτοπτρο ως κτερίσμα και ένα κοντό εγχειρίδιο στο κέντρο του θαλάμου που πιθανόν ανήκε στην δεύτερη ταφή που ήταν τοποθετημένη κατά μήκος του Β τοίχου του (**Εικ. 61 α**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 83-85 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 95.

Τάφος 119. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πλαισιώνεται από δρόμο μήκ. 3,50 μ. και πλ. 1,00 μ. Η είσοδος βρίσκεται στα Α. με

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

διαστάσεις 0,60 μ. πλ. και 1,10 μ. ύψ. Η οροφή του τετράγωνου θαλάμου είχε πέσει και φαίνεται ότι έφτανε σε ύψος 1,84 μ.

Ταφές : Τα υπολείμματα ενός σκελετού βρέθηκαν στο εσωτερικό του θαλάμου του με το κεφάλι στα Δ. Κοντά στο Β. τοίχο υπήρχαν δύο περιδέραια από ορεία κρύσταλλο, ένα γυναικείο ειδώλιο από στεατίτη κ.α.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 85-86 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 97.

Τάφος 120. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πλαισιώνεται από δρόμο πλ. 0,80 μ. μπροστά στο άνοιγμα της εισόδου, η οποία βρίσκεται στα Α. και έχει άνοιγμα πλάτους 0,55 μ. Ο θάλαμος, σχεδόν τετράγωνος με στρογγυλεμένες γωνίες, διαστάσεων 2,30X2,00 μ. έχει στο εσωτερικό του και συγκεκριμένα κατά μήκος του Ν. τοίχου λαξευμένο θρανίο ύψ. 0,45 μ. πάνω από την επιφάνεια του δαπέδου του θαλάμου.

Ταφές : Περιείχε δύο ενταφιασμούς ο ένας ανήκε στην περίοδο της επίχωσης που κάλυπτε τα 0,15 μ. πάνω από το δάπεδο του θαλάμου. Η υστερότερη ταφή βρισκόταν σε μία λάρνακα στη Β. πλευρά του θαλάμου με το κεφάλι προς την Α. πλευρά. (**Εικ. 61 β**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 86-87 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 98.

Τάφος 121. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πλαισιώνεται από δρόμο μη ανεσκαμμένο και είσοδο στην Α. πλευρά πλ. 0,80 μ. Η οροφή του θαλάμου είχε καταρρεύσει αλλά το φράγμα της εισόδου βρέθηκε ανέπαφο. Ο θάλαμος είναι τετράγωνος με στρογγυλεμένες γωνίες και έχει διαστάσεις 2,20X2,20 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του και κατά μήκος του Ν. τοίχου περιείχε τα οστά δύο τουλάχιστον νεκρών με το κεφάλι τους στα Δ. ο ένας από τους οποίους ανήκε σε παιδί. Πολλά μικρά αγγεία βρέθηκαν γύρω τους καθώς και ένα σπειροειδές χρυσό δαχτυλίδι και ένα αγγείο από στεατίτη. Η Β. πλευρά του θαλάμου περιείχε τα οστά ενός άλλου σκελετού που ανήκε σε ενήλικα, επίσης με το κεφάλι στα Δ. στο στήθος του βρέθηκαν υπολείμματα περιδεραίου καθώς και ένας σκαραβαίος κ.α. Από τα κτερίσματα συμπεραίνεται ότι ο σκελετός στα Β. ανήκε σε έναν άντρα και οι άλλοι δύο στη σύζυγο και στο παιδί του (**Εικ. 62**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 87-90 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 99.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 122. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αυτός καταστράφηκε από ένα λακκοειδή τάφο ο οποίος λαξεύτηκε ακριβώς από πάνω του καθώς έφτανε σε βάθος μόνο 2,55 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο δρόμος του έχει πλ. 1,00 μ. και εκτείνεται σε απόσταση 5,75 μ. από την είσοδο του θαλάμου. Το φράγμα της εισόδου πλ. 0,70 μ. βρέθηκε σε κακή κατάσταση. Ο θάλαμος είναι σχεδόν τετράγωνος με διαστ. 2,43X2,20 μ.

Ταφές : Περιείχε λίγα αποσπασμένα οστά που ανήκαν σε έναν νεκρό με το κεφάλι στα Ν. και συνοδευόταν από τέσσερα χάλκινα δαχτυλίδια κ.α. κτερίσματα.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 75 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 69.

Τάφος 123. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πλαισιώνεται από δρόμο μήκ. 5,80 μ. και πλ. 1,10-1,15 μ. με είσοδο στα Α. η οποία έχει πλάτος 0,55 μ. και έκλινε με φράγμα από λίθους. Ο θάλαμος, σχεδόν τετράγωνος με στρογγυλεμένες γωνίες, έχει διαστ. 2,40X2,40 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε μία ταφή στη Ν. πλευρά του τοποθετημένη εκτάδην στο έδαφος. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ περίοδο (**Εικ. 63**).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 4-6 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 92.

Τάφος 124. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκος 2,00 μ. και πλάτος 1,00 μ. το οποίο μειώνεται στο εξωτερικό του τέλο, και οι τοίχοι του συγκλίνουν αρκετά προς τα πάνω. Η είσοδος έκλινε με μία μεγάλη πλάκα την οποία περιέβαλλαν μικρότερες πέτρες για την καλύτερη στερέωση της. Ο θάλαμος, σχεδόν τετράγωνος, με στρογγυλεμένες γωνίες είχε διαστάσεις 1,00X1,00 μ. περίπου.

Ταφές : Περιείχε οκτώ αγγεία από τα οποία τα τρία (αριθ. ευρετηρίου δημοσίευσης 2, 4 και 7) είχαν στο εσωτερικό τους ίχνη καύσης. Οι καύσεις αυτές πιθανόν είχαν γίνει ταυτόχρονα. Το αγγείο με αριθμό (7) καλύπτονταν με μια επίπεδη πέτρα. Τα αγγεία (2) και (7) περιείχαν και από δύο χάλκινες περόνες το καθένα. Τα αγγεία χρονολογούνται στην πρωτογεωμετρική περίοδο όπου πιθανόν ανήκουν και οι τρεις ταφές (**Εικ 64**).

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 28 πρόκειται για τον τάφο III, της δημοσίευσης.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 125. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει πλάτος 0,75 μ. σ' αυτόν και μπροστά από την είσοδο του θαλάμου βρέθηκαν τέσσερα άδεια αγγεία που είχαν τοποθετηθεί έξω από τον θάλαμο, επειδή δεν υπήρχε χώρος στο εσωτερικό του. Η είσοδος του θαλάμου φραζόταν με μία μεγάλη πλάκα ύψους 1,00 μ. η κορυφή της οποίας έφτανε στο σύγχρονο αυτοκινητόδρομο κάτω από τον οποίο εκτεινόταν ο τάφος. Ο θάλαμος είναι σχεδόν τετράγωνος έχει μικρό μέγεθος και διαστάσεις 0,75X0,75 μ. προς κάθε κατεύθυνση.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε 30 αγγεία από τα οποία τα τέσσερα περιείχαν καύσεις (Α, Β, C και D), όπως αναφέρονται στη δημοσίευση. Οι καύσεις αυτές είχαν γίνει την ίδια χρονική στιγμή. Η κεραμική του τάφου αυτού χρονολογείται στην πρωτογεωμετρική Β περίοδο και οι ταφές πρέπει να ανήκουν στην ίδια περίοδο (**Εικ. 65**).

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 35 πρόκειται για τον τάφο OD, της δημοσίευσης.

Τάφος 126. Τοποθεσία Κατσαμπάς Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος στο δάπεδο του έχει πλάτος 1,25 μ. και στην επιφάνεια του εδάφους 0,75 μ. Εκατέρωθεν της εισόδου που οδηγεί στο θάλαμο υπάρχουν δύο χαμηλά θρανία, πλάτους ίσου με αυτό των παραστάδων. Σε απόσταση 1,20 μ. από την είσοδο και στο μέσο της Ν. πλευράς του δρόμου υπήρχε κόγχη τραπεζοειδής που ευρύνονταν προς τα πάνω. Ο θάλαμος είναι σχεδόν τετράγωνος με διαστάσεις 2,25 X 2,089 μ. και βρίσκεται σε βάθος 2,30 μ. από την επιφάνεια του εδάφους με μακρύτερη την πλευρά έναντι της εισόδου και με επιμελημένη λάξευση των τοιχωμάτων. Η οροφή βρισκόταν σε ύψος 1,30 μ. από το δάπεδο του θαλάμου.

Ταφές : Στο Β. ήμισυ του θαλάμου υπάρχει χαμηλό θρανίο πάνω στο οποίο κείτονταν ένας νεκρός με την κεφαλή στα Α. Ένας δεύτερος κείται κατά μήκος του νότιου τοιχώματος του θαλάμου με την κεφαλή στα Δ. και με τα σκέλη συνεσταλμένα. Ίχνη αποσυντεθειμένου ξύλου πιθανολογούν ότι οι νεκροί ήταν τοποθετημένοι σε ξύλινα φορεία. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙ - ΥΜ ΙΙΙΑ περίοδο (**Εικ. 66 α-β, 67**).

ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), σ. 13-16 πρόκειται για τον τάφο Δ της δημοσίευσης και ΠΑΕ (1953) σ. 300.

Τάφος 127. Τοποθεσία Κατσαμπάς Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος έχει πλάτος μπροστά στην είσοδο 1,35 μ. και έχει θρανία εκατέρωθεν της

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

πόρτας σε πλάτος ίσα με αυτά των παραστάδων. Ο θάλαμος είναι τελείως τετράγωνος με διαστάσεις 2,40 X 2,40 μ. και το δάπεδο του βρίσκεται σε βάθος 3,20 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου και κατά μήκος της Β. και Ν. πλευράς υπάρχουν θρανία πλατιά και χαμηλά ανάμεσα στα οποία υπάρχει στενός διάδρομος πλάτους 1,10 μ. Πάνω στα θρανία αυτά ήταν τοποθετημένοι δύο νεκροί πλήρως αποσυντεθειμένοι με την κεφαλή στα Α. Οι νεκροί ήταν τοποθετημένοι σε ξύλινες λάρνακες, διότι βρέθηκαν ίχνη ξύλου. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙ - ΥΜ ΙΙΙΑ περίοδο (**Εικ. 68**).

ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), σ. 17-18 πρόκειται για τον τάφο Ε της δημοσίευσης και ΠΑΕ (1953) σ. 300-301.

Τάφος 128. Τοποθεσία Κατσαμπάς Ηρακλείου. Λαξευτός με οριζόντια οροφή. Η είσοδος κλίνεται με πλάκα ύψους 1,24 μ. και πλάτους 0,51 μ. η οποία βρισκόταν στον χώρο και πίσω από αυτήν υπήρχε φράγμα λίθων. Ο θάλαμος είναι σχεδόν τετράγωνος διαστάσεων 2,32X2,50 μ. και το δάπεδο του βρίσκεται σε βάθος 3,70 μ. Από τη Ν. παραστάδα μέχρι τη Δ. πλευρά εκτείνεται λαξευτό θρανίο ή «πεζούλι» ύψους 0,20 μ. αντίστοιχο, αλλά σε μικρότερο μέγεθος θρανίο υπάρχει και στην ΒΔ. πλευρά του θαλάμου. Η οροφή ήταν τελείως οριζόντια, τμήμα της σώζεται στη ΝΑ. γωνία ύψους 1,25 μ. Η λάξευση του τάφου ήταν γενικά επιμελημένη.

Ταφές : Βρέθηκε ένα κρανίο στο Δ. άκρο του μεγάλου θρανίου όπου υπήρχε επίσης και ένα λεπτό στρώμα καστανού χρώματος που υποδείκνυε τη χρήση μίας μικρής ξύλινης λάρνακας. Τα οστά ενός ακόμη νεκρού υπήρχαν πάνω στο ίδιο θρανίο. Πάνω στο μικρό θρανίο βρέθηκε το κρανίο τρίτου ανθρώπου, ενώ οστά από μία τέταρτη ταφή βρέθηκαν κάτω από έναν ανακτορικό αμφορέα. Τα οστά αυτά ίσως τα τοποθέτησαν εκεί ύστερα από περισυλλογή για επαναχρησιμοποίηση του τάφου. Στο δάπεδο βρέθηκε και ένα ακόμη κρανίο και οστά υστερότερων ταφών, αλλά είχαν και αυτά μετακινηθεί από την αρχική τους θέση. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙ - ΥΜ ΙΙΙΑ περίοδο (**Εικ. 69**).

ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), σ. 3-6 πρόκειται για τον τάφο Α της Δημοσίευσης & ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 « *Νέα στοιχεία δια την υστέραν Αιγαιακήν χρονολογίαν και ιστορίαν*» Ηράκλειο - Κρήτης 1952, τεύχος 1 σ. 9-41.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 129. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μόνο που γνωρίζουμε από τη δημοσίευσή του είναι ότι έχει δρόμο με κατεύθυνση ΒΑ.-ΝΑ., τετράγωνη κάτοψη και ότι περιείχε διαταραγμένα οστά και αγγεία της ΥΜ ΙΙΙ-υπομινωικής περιόδου. Η χρήση του ξεκινά από τα υπομινωικά χρόνια έως και τα ύστερα πρωτογεωμετρικά χρόνια.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ. 46 (1991): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1996, σ. 392 πρόκειται για τον τάφο Τ95.

Τάφος 130. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος του είναι τετράγωνος και έχει δρόμο με κατεύθυνση ΒΑ.-ΝΑ. Δυστυχώς όμως δε γνωρίζουμε τις διαστάσεις του.

Ταφές : Περιείχε ταφές της πρώιμης γεωμετρικής περιόδου. Η χρήση του ξεκινά από τα υπομινωικά χρόνια έως και τα ύστερα πρωτογεωμετρικά χρόνια.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ. 46 (1991)): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1996, σ. 392 πρόκειται για τον τάφο Τ113.

Τάφος 131. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκους 3,00 μ. και πλ. 0,86 μ. ο οποίος πλαταίνει αρκετά μπροστά στην είσοδο όπου πιθανόν υπήρχε κόγχη. Η κόγχη αυτή είχε λαξευτεί κατά την ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο. Στο εσωτερικό της βρέθηκαν όστρακα από διάφορες περιόδους και ανθρώπινα οστά ενηλίκων πιθανόν της παλαιοχριστιανικής περιόδου παρά της ελληνιστικής και ρωμαϊκής. Δε σώθηκε τίποτα από το φράγμα της εισόδου ούτε από το στόμιο. Υπήρχε ένα πρόχειρο λάξευμα 0,44 μ. που οδηγούσε από το δρόμο στο θάλαμο. Ο θάλαμος σχεδόν τετράγωνος διαστ. 1,33X1,20 μ. είχε στο δάπεδο του δύο λαξευμένες μικρές ακανόνιστες κοιλότητες τη μία στη ΒΔ. γωνία (0,60X0,44X0,20 μ. βάθ.) και την άλλη στο κέντρο (0,80X0,40X0,20 μ. βαθ.). Η οροφή είχε καταρρεύσει. Το δάπεδο του βρισκόταν σε βάθος τουλάχιστον 1,40 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Ένας ρηχός και τεράστιος λάκκος είχε ανοιχτεί κατά πλάτος του όλου θαλάμου και στα πρώτα 2,00 μέτρα μήκους του δρόμου, που πιθανόν αποτελούσε τον λάκκο των δύο υστερότερων ενταφιασμών της πρώιμης χριστιανικής περιόδου, γι' αυτό και δεν γνωρίζουμε τίποτα για τις ταφές του τάφου αυτού. Ανάμεσα στα ευρήματα από το δρόμο υπήρχε και μία οινοχόη και ένας σκύφος της πρώιμης πρωτογεωμετρικής περιόδου (**Εικ. 70**).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 93-94 πρόκειται για τον τάφο 55 της δημοσίευσης.

Τάφος 132. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 2,30 μ. και πλ. 0,54-0,93 μ. και είχε δύο σκαλοπάτια που οδηγούσε από το δρόμο στο στόμιο του θαλάμου όπου και γινόταν πιο πλατύς. Το άνοιγμα της εισόδου είχε πλ. 0,58 μ. και βάθ. 0,14 μ. μπροστά στο οποίο υπήρχε μία αβαθής κοιλότητα βάθους 0,25 μ. και πλάτους ίσο με αυτό του στομίου. Στο εσωτερικό της κοιλότητας αυτής και έξω από την είσοδο ακριβώς έξω από τις παραστάδες της, υπήρχε μία ορθογώνια πλάκα διαστ. 0,32X0,26X0,12 μ. η οποία είχε τοποθετηθεί εκεί και χρησίμευε ως σκαλοπάτι. Η Β. παραστάδα είχε ορθογώνιο σχήμα ενώ η Ν. ακανόνιστο. Παρόλο που υπήρχε ένα κανονικό φράγμα βρέθηκε και ένας σωρός από λίθους στο Α. άκρο του δρόμου. Ο θάλαμος ήταν σχεδόν τετράγωνος με κυκλικές τις γωνίες του και είχε διαστ. 1,50X1,30X0,85 μ. Η οροφή του σώθηκε αέραιη, ενώ το δάπεδο του βρισκόταν τουλάχιστον 1,00 μ. κάτω από την επιφάνεια του σημερινού εδάφους και επικαλυπτόταν με λάσπη και μικρά βότσαλα ανάμεσα στα οποία είχε τοποθετηθεί ένα μεγάλο μπλοκ ασβεστόλιθου διαστ. 0,30X0,32X0,12 μ. πιθανόν για την τοποθέτηση αγγείων.

Ταφές : Το άνω σημείο του δρόμου περιείχε οστά αρκετά αποσπασμένα και όστρακα, ενώ σε ένα άλλο σημείο του στα Δ. βρέθηκαν ίχνη καύσης και καμένα οστά. Στην αρχή του θαλάμου και κοντά στην είσοδο βρέθηκαν : μία λήκυθος, μία οινοχόη, μία όλπη, ένας σκύφος, τρία αγγεία πόσεως και τρία πρόχυσης που υποθέτουν ένα τελετουργικό πόσεως και πρόχυσης που έλαβε χώρα πριν το κλείσιμο του τάφου. Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν και τέσσερα τεφροδόχα αγγεία και τα καμένα οστά ενός ενήλικα, αλλά και ο πρωιμότερος εγχυτρισμός στο εσωτερικό ενός πίθου της ΥΓ περιόδου. Ένας ακόμη πίθος, της πρώιμης ανατολίζουσας περιόδου, βρέθηκε στην ΒΔ. πλευρά του θαλάμου ο οποίος περιείχε τα οστά ενός όχι τόσο νεαρού ενήλικα. Ο τρίτος πίθος, της πρώιμης ανατολίζουσας περιόδου, βρέθηκε κοντά στην είσοδο και περιείχε την τελευταία καύση του τάφου αυτού, ενός ενήλικα άνδρα καθώς και οστά από ζώα με πιο αξιοσημείωτο την λεκάνη ενός αλόγου, όπως πιθανολογείται από τον αρύβαλλο της ύστερης ανατολίζουσας περιόδου που βρέθηκε στο εσωτερικό του. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΓ έως και την ύστερη ανατολίζουσα περίοδο, σύμφωνα με την κεραμική του (**Εικ. 71-72 α-β**).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 70-72 πρόκειται για τον τάφο 19 της δημοσίευσης.

Τάφος 133. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 4,60 μ. και πλ. 1,40-1,12 μ. και κοντά στην είσοδο είχε ένα σκαλοπάτι 0,48 μ. ύψ. Το Β. γέμισμα του δρόμου αποτελούνταν από κούσκουρα και μάλλον βρέθηκε ασύλητο, ενώ το Ν. αποτελούνταν από καστανό χρώμα αναμεμιγμένο με όστρακα και από έναν πίθο της ανατολίζουσας περιόδου σε κάθε πλευρά του με ύψος πάνω από 1,00 μ. από το δάπεδο του δρόμου. Το άνοιγμα της εισόδου είχε πλ. 0,96-0,26 μ. και έκλεινε με φράγμα αποτελούμενο από κτιστό τοίχο στο κατώτερο τμήμα του και από δύο μεγάλες πλάκες ακριβώς από πάνω. Το άνοιγμα ήταν μικρό παρά την παρουσία των παραστάδων της εισόδου. Υπήρχε ένα σκαλοπάτι ύψ. 0,65 μ. που οδηγούσε κάτω στο δάπεδο του θαλάμου. Το δάπεδο του θαλάμου βρισκόταν σε βάθος τουλάχιστον 2,55 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Οι γωνίες του σχεδόν τετράγωνου θαλάμου διαστ. 1,82X1,78 μ. ήταν στρογγυλεμένες. Η οροφή είχε καταρρεύσει και στην πρώτη φάση της θα είχε ύψος 1,85 μ., ενώ το σημερινό ύψος της φτάνει τα 1,40 μ. Ο θάλαμος βρισκόταν στα Α. του δρόμου.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου και σε βάθος 2,00 μ. περίπου από την σημερινή επιφάνεια του εδάφους βρέθηκαν όστρακα της ύστερης γεωμετρικής και ύστερης ανατολίζουσας περιόδου και οστά που ανήκαν πιθανόν σε έναν ενταφιασμό της ΥΜ περιόδου. Ακόμη βρέθηκε και ένα τμήμα από τεφροδόχο αγγείο που περιείχε μικρά καμένα οστά καθώς και δύο πίθοι της ύστερης ανατολίζουσας περιόδου που περιείχαν πιθανόν εγχυτρισμούς. Κάτω από το πρόπεριγραφόμενο δάπεδο του θαλάμου και αναμεμιγμένα με τον κούσκουρα, και τους πεσμένους λίθους την οροφής, βρέθηκαν μη καμένα οστά που ανήκαν σε τρεις νεκρούς, ένας από τους οποίους ήταν ένας νεαρός ενήλικας. Τα αγγεία της ΥΜ περιόδου πιθανολογούν την ύπαρξη ταφών σε δύο περιόδους, πρώιμες- υστερότερες ταφές (**Εικ. 73**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 86-89 πρόκειται για τον τάφο 40 της δημοσίευσης.

Τάφος 134. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 4,95 μ. και πλ. 1,10-1,35 μ. ο οποίος στην αρχή του είχε διαταραχθεί από ένα λάκκο, που τον είχαν σκάψει οι ληστές του τάφου. Ο

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

δρόμος κατέληγε στην είσοδο του θαλάμου πλ. 0,70 μ., βάθ. 0,50 μ. και ύψ. 1,00 μ. Στην Β. πλευρά του τοίχου του δρόμου είχε λαξευτεί μία κόγχη διαστ. 1,50X1,50 μ. από την οποία εισερχόταν κανείς σε γειτονικό τάφο (πρβ τάφο με αριθ. δημοσίευσης 152). Το φράγμα της εισόδου βρέθηκε στη θέση του και αποτελούνταν από μία επίπεδη πλάκα διαστ. 0,75X0,44 μ. Ένα σκαλοπάτι οδηγούσε από το δρόμο στο άνοιγμα της εισόδου 0,08 μ. ύψ., ενώ ένα δεύτερο σκαλοπάτι 0,25 μ. ύψ. οδηγούσε από την είσοδο στο εσωτερικό του θαλάμου. Ο θάλαμος ήταν σχεδόν τετράγωνος στο σχήμα του, είχε ευθύγραμμες όλες του τις πλευρές και οι διαστ. του ήταν 2,56X2,56 μ. με βάθ. 2,25 μ. Ακόμη βρέθηκαν τμήματα από ένα τοίχο ο οποίος είχε κτισθεί κατά τους υστερότερους χρόνους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου που ήταν αρκετά διαταραγμένος, βρέθηκε μία λάρνακα ΜΓ περιόδου και τμήματα από μια ακόμη της πρώιμης – μέσης γεωμετρικής περιόδου, αλλά και υστερότερες ταφές της ελληνοιστικής περιόδου. Στα κτερίσματα συγκαταλέγονται πίθοι και κύπελλα της γεωμετρικής και ανατολίζουσας περιόδου, καθώς και μία Κρητο-Κυπριακή οινοχόη, μία Αττική λήκυθος κ.α. αντικείμενα (**Εικ. 38**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 145-148 πρόκειται για τον τάφο 106 της δημοσίευσης.

Τάφος 135. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε καταστραφεί σχεδόν εξολοκλήρου, αλλά υπολείμματα από μία κόγχη βρέθηκαν στη Δ. πλευρά του πλ. 0,70 μ. και βάθ. 0,62 μ. Το φράγμα της εισόδου σώθηκε στη θέση του πλ. 0,40 μ. και ύψ. 0,50 μ. και υπήρχε εκεί και ένα σκαλοπάτι σε βαθ. 0,16 μ. που οδηγούσε στο εσωτερικό του θαλάμου. Ο θάλαμος ήταν σχεδόν τετράγωνος στο σχήμα του διαστ. 2,28X2,00 μ. και στο πίσω μέρος υπήρχαν τρεις ορθογώνιες πλάκες (Α, Β, Γ). Οι πλάκες αυτές είχαν τοποθετηθεί εκεί παράλληλα η μία στην άλλη ως στηρίγματα από Β. προς Ν. και είχαν διαστάσεις η Α 0,75X0,28 μ., η Β 0,35X0,25 μ. και η Γ 0,65X0,20 μ. Το δάπεδο του θαλάμου είχε επιστρωθεί με βότσαλα. Ο προσανατολισμός του ήταν Α. – Δ. με τον θάλαμο στα Α. του δρόμου. Ο τάφος αυτός ήταν σε χρήση από την ύστερη πρωτογεωμετρική περίοδο έως και την ανατολίζουσα.

Ταφές : Εκατό ή ογδόντα αγγεία βρέθηκαν τοποθετημένα στα γύρω τοιχώματα του ανάμεσα στα οποία και 14 που περιείχαν εγχυτρισμούς. Ακόμη βρέθηκαν και

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

θραύσματα από 13 τεφροδόχες κάλπες κάποιες από τις οποίες διέσωζαν το περιεχόμενο τους και χρονολογούνται στην πρωτογεωμετρική έως την ανατολίζουσα περίοδο. Υπήρχαν επίσης και τα οστά ενός ενταφιασμού που συνοδευόταν από τρία όπλα ως κτερίσματα από τα οποία χρονολογείται στην ανατολίζουσα περίοδο **(Εικ. 74)**.

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 200-210 πρόκειται για τον τάφο 218 της δημοσίευσης.

Τάφος 136. Τοποθεσία Γυψάδες Κνωσός (αγρός Παπαδάκη Κ.) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Σώθηκε ανέπαφος και ασύλητος. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Ο δρόμος του έχει μήκος 5,20 μ. και πλάτος 1,00 μ. με απότομη κλίση από τη μέση περίπου (ύψ. 1,30-2,90 μ.) και είχε κοπεί εγκάρσια από δύο ορθογώνιους λακκοειδείς ελληνιστικούς τάφους. Ο θάλαμος είχε τετράγωνο σχήμα και διαστάσεις 1,40X1,70X2,27 μ.

Ταφές : Ο θάλαμος περιείχε δύο πήλινες κιβωτιόσχημες σαρκοφάγους με σαμαρωτά καλύμματα, που περιείχαν μόνο αποσαθρωμένα οστά. Βορειοδυτικά των σαρκοφάγων και μέχρι το τοίχωμα του θαλάμου υπήρχε παραμερισμένος σωρός από θραύσματα άλλων σαρκοφάγων, οστά, θραύσματα πολλών μικρών αγγείων, κύπελλο με προχοή και χρυσό κρικοειδή δακτύλιο. Πίσω από τη δεύτερη σαρκοφάγο είχαν τοποθετηθεί στο δάπεδο, ξεχωριστά από το σωρό, κυλινδρικό ψευδόστομο αγγείο ΥΜ ΙΙΙΒ περιόδου και χάλκινη φιάλη μέσα στην οποία βρέθηκαν ένας χάλκινος αρυτήρας, ένας ξυρός και ακέραιο χάλκινο ξίφος. Από τη διάταξη των ευρημάτων συνάγεται ότι τα κτερίσματα αυτά συνδέονται με την ταφή της σαρκοφάγου που θα πρέπει να ανήκε σε πολεμιστή. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ.447-448 πρόκειται για τον τάφο Τ3 της δημοσίευσης.

Τάφος 137. Τοποθεσία Γυψάδες Κνωσός (αγρός Παπαδάκη Κ.) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Σώθηκε ανέπαφος και ασύλητος με προσανατολισμό Β.-Ν. Ο δρόμος του έχει μήκ. 4,90 μ. και πλ. 0,90 μ. σε τμήμα του οποίου υπάρχουν λαξευμένα σκαλοπάτια. Δύο ελληνιστικοί λακκοειδείς τάφοι που είχαν κατασκευαστεί σε επαφή με το δυτικό όριο του δρόμου και ένας τρίτος στη νοτιοδυτική πλευρά του

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

θαλάμου δεν κατέστρεψαν την οροφή. Ο θάλαμος του έχει τετράγωνο σχήμα και διαστάσεις 1,78X1,95X1,87 μ.

Ταφές : Ο θάλαμος περιείχε δύο κιβωτιόσχημες ακόσμητες λάρνακες με σαμαρωτό κάλυμμα και αποσαθρωμένα οστά. Στο δάπεδο βρέθηκε ένα πήλινο θυμιατήρι και ένα υψίποδο μόνωτο κύπελλο. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ.448 πρόκειται για τον τάφο Τ4 της δημοσίευσης.

Τάφος 138. Τοποθεσία Άγιος Ιωάννης, Βενιζέλειο Νοσοκομείο, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει προσανατολισμό Δ.-Α., βρίσκεται κατά μήκος της πλαγιάς του λόφου στον οποίο βρέθηκε ο τάφος αυτός και το τέλος του σταματά από έναν σύγχρονο αγωγό νερού. Έχει λαξευτεί στο τοπικό κούσκουρα. Ο δρόμος του φτάνει σε μήκ. 8,50 μ. έχει ένα βαθύ σκαλοπάτι στο τέλος του και λίγα μικρότερα ακόμη μπροστά στην είσοδο του θαλάμου όπου βρισκόταν και το βαθύτερο σημείο του 4,00 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Το πλάτος του δρόμου έφτανε στα 1,25 μ. στο επίπεδο του δαπέδου του και περιοριζόταν στα 0,45 μ. στο σημείο όπου τελείωνε ο βράχος σε έναν λάκκο 0,60-0,75 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους και 3,30 μ. κάτω από το δάπεδο του. Η είσοδος του έχει ύψ. 1,50 μ., πλ. 0,64 μ. που στενεύει στο δάπεδό του και φτάνει στα 0,53 μ., στην εξωτερική πλευρά της και εκατέρωθεν της υπήρχε από μία κοιλότητα αρκετά ρηχή. Αυτή έφραζε με λίθινα μπλοκ τα οποία βρέθηκαν στη θέση τους. Ο θάλαμος ήταν τετράγωνος στο σχήμα του με διαστάσεις 2,40X1,90X2,60 μ.

Ταφές : Στον εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν δύο νεκροί τοποθετημένοι στο δάπεδο και σε συνεσταλμένη θέση, ο ένας από τους δύο ανήκε σε γυναίκα διότι βρέθηκε κτερισμένος με δύο χάλκινες περόνες από μια στον κάθε ώμο της της ΥΜ ΙΙ περιόδου. Τα κτερίσματα που συνόδευαν της ταφές ήταν: ένα αλάβαστρο, ένα χάλκινο πινάκιο, ένας ήλος κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙ – ΙΙΙΑ περίοδο (**Εικ. 75**).

HOOD M.S.F.-COLDSTREAM J.N. ABSA 63 "A late minoan tomb at Ayios Ioannis near Knosos" Athens 1968, σ. 205-218 πρόκειται για τον τάφο Ι της δημοσίευσης.

Τάφος 139. Τοποθεσία λόφος Κεφάλας, Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι κατηφορικός με μήκος 4,87 μ. Δύο σκαλοπάτια

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

οδηγούν στο εσωτερικό του θαλάμου, όπου βρέθηκαν πεσμένοι και οι λίθοι από το φράγμα της εισόδου. Ο θάλαμος είναι τετράγωνος με πλευρά 2,44 μ.

Ταφές : Στο τάφο αυτό βρέθηκαν δύο ενταφιασμοί. Ο πρώτος νεκρός ήταν τοποθετημένος στο δάπεδο του θαλάμου και πλαισιωμένος από πέντε μυκηναϊκά αγγεία. Ο δεύτερος νεκρός βρέθηκε στο δρόμο κοντά στην είσοδο του θαλάμου και πλαισιωνόταν από ένα χάλκινο κάτοπτρο και ένα μικρό αντικείμενο της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

COLDSTREAM J.N., ABSA 97 “*Knossos : Geometric tombs excavated by D. G. Hogarth, 1900*” London 2002, σ. 201-216 πρόκειται για τον τάφο 1 της δημοσίευσης.

Τάφος 140. Τοποθεσία Γιοφυράκια Τεμένους Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του ήταν κλεισμένος με φράγμα. Ο θάλαμος είχε ορθογώνια κάτοψη, αλλά δεν δίνονται οι διαστάσεις του στη δημοσίευση και η οροφή του είχε καταρρεύσει.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε ταφές σε σαρκοφάγους και λίγα κτερίσματα όπως κύαθους, κύπελλα, ψευδόστομους κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 13 «*Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το έτος 1959*» Ηράκλειο 1959, σ. 367.

Τάφος 141. Τοποθεσία Καλυβιανή Φαιστού Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για τετράπλευρο λάξευμα στο μαλακό φυσικό βράχο (κούσκουρα), διαστ. 9,50 X 10,00 μ. με είσοδο στη ΝΔ. πλευρά και δρόμο γεμάτο με αργές πέτρες.

Ταφές : Στις τρεις πλευρές του τάφου και απέναντι από την είσοδο ήταν τοποθετημένα μεγάλα τεφροδόχα αγγεία, ενώ γύρω και πάνω τους βρέθηκε ένας μεγάλος αριθμός αγγείων τοποθετημένων πολλές φορές το ένα μέσα στο άλλο καθώς και άλλα κτερίσματα της πρώιμης πρωτογεωμετρικής περιόδου οπότε χρονολογείται και ο τάφος αυτός.

ΧΑΤΖΗ-ΒΑΛΛΙΑΝΟΥ Δ. ΑΔ. 34 (1979): Β'2 ΧΡΟΝΙΚΑ «*Κεντρική Κρήτη*» Αθήνα 1987, σ. 384 & CATLING H.W., AR 34 (1987-1988) “*Archaeology in Greece, Crete 1987-1988*” Athens 1988, σ. 67.

Τάφος 142. Τοποθεσία Σώπατα, περίπου 800 μ. από τη διακλάδωση Κάτω Βάθειας-Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του δεν ανασκάφηκε διότι προχωρούσε σε γειτονικό αμπελώνα. Το φράγμα της εισόδου του θαλάμου είχε καταπέσει στο εσωτερικό του. Η είσοδος του ανοιγόταν προς Α. και είχε

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

πλάτος ανοίγματος 1,00 μ. και βάθος (παρειών) 1,05 μ. Ο θάλαμος του τάφου βρισκόταν κάτω από το οδόστρωμα του επαρχιακού δρόμου προς Σταμνιούς. Το δάπεδο του αποκαλύφθηκε σε βάθος 5,50 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο θάλαμος είχε σχεδόν τετράγωνο σχήμα διαστ. 3,40X3,20 μ. Ο τάφος χρησιμοποιήθηκε επανειλημμένα όπως υποδεικνύεται από ίχνη πυρών που βρέθηκαν στο δάπεδο, και προορίζονταν για απολύμανση του θαλάμου κατά καιρούς αλλά και θραύσματα αγγείων και σαρκοφάγου.

Ταφές : Διαπιστώθηκαν έξι ταφές στο δάπεδο. Υπολείμματα οργανικής ύλης δήλωναν ίσως τη χρήση ξύλινων φορείων. Γύρω από τις ταφές υπήρχαν κηλίδες από σκόνη γαλάζιας ουσίας, του λεγόμενου αιγυπτιακού μπλε. Από τα κτερίσματα αναφέρονται: πήλινη τριποδική εστία με μεγάλα κομμάτια κάρβουνου σκορπισμένα επάνω και δίπλα της, φρουτοδόχη με κόσμηση λευκών ταινιών, δύο πύραυλα διαφορετικών σχημάτων, ένα κωνικό κύπελλο, δύο λίθινα αγγεία του γνωστού τύπου με διακόσμηση φύλλων, το μισό λίθινου κυλινδρικού σκεύους, μία δισκοειδής οστέινη ψήφος και μία ακόμη κωνική από υαλόμαζα. Τα ευρήματα χρονολογούνται προς την ΥΜ ΙΙΑ2-Β περίοδο.

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗ Ν. ΑΔ 38 (1983): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 « ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 356-357.

Τάφος 143. Τοποθεσία Στάμνιοι, θέση Παλιάλωνα, Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός έχει τετράγωνο θάλαμο, η οροφή του οποίου είχε καταρρεύσει, κανονικό δρόμο και είσοδο που έκλεινε με φράγμα λίθων.

Ταφές : Περιείχε τρεις ταφές συνοδευόμενες από 16 πήλινα αγγεία, ένα χάλκινο, δύο ξυράφια, ένα εγχειρίδιο, μια τριχολαβίδα και μερικά σφονδύλια. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 « Χρονικά » Ηράκλειο - Κρήτης 1952 τεύχος 1, σ. 475.

Τάφος 144. Τοποθεσία Γούρνες Πεδιάδος, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευτός στον τοπικό βράχο (άσπρουγα). Ο θάλαμος του είναι τετράγωνος και έχει μήκος και πλάτος 2,00 μ. και βάθος 1,00 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε μία λάρνακα και 3-4 μηριαία οστά ανθρώπων. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στο τέλος της μινωικής περιόδου.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ Ι. ΑΔ. 4 (1918): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Μινωϊκοί τάφοι εν Κρήτη*» Αθήνα 1921, σ. 84 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 6 στη δημοσίευση.

Τάφος 145. Τοποθεσία Επισκοπή Πεδιάδος, θέση Μαλαθρέ, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε δρόμο με βαθμίδες μήκους 2,50 μ. και πλάτους 0,80 –0,70 μ. και τετράγωνο θάλαμο επιμελώς λαξευμένο.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε δύο σαρκοφάγους, μία κιβωτιόσχημη και μία λουτηροειδή. Εκτός από τους νεκρούς που βρέθηκαν στο εσωτερικό των σαρκοφάγων αυτών υπήρχαν και οστά νεκρών οι οποίοι ήταν τοποθετημένοι κατά μήκος των τοιχωμάτων και σε στάση οκλαδόν ή συνεσταλμένη. Μερικά αγγεία είχαν τοποθετηθεί γύρω τους ως κτερίσματα όπως κύπελλα, μία πρόχους και ένα φλασκί. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ε' «*Η αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1951*» Ηράκλειο-Κρήτης 1951, σ. 445

Τάφος 146. Τοποθεσία Αρτσά, μεταξύ των δύο χωριών Εληάς και Κάτω Βάθειας, Επαρχίας Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μήκος του δρόμου του είναι άγνωστο διότι καταστράφηκε από την καλλιέργεια του εδάφους. Ήταν λαξευμένος στο μαλακό υποκίτρινο βράχο (άσπρουγα). Είχε τετράγωνο σχήμα κάτω και θόλο πάνω. Είχε προσανατολισμό από Β. προς Ν. και δρόμο προς Β. με ελαφρώς κατηφορικό έδαφος. Το πλάτος της εισόδου είναι 0,96 μ., ενώ το πλάτος του θαλάμου είναι 1,75 μ., το μήκος 2,15 μ. και το ύψος 1,10 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου υπήρχαν δύο λάρνακες με προσανατολισμό Β.-Ν. Σε κάθε μια ήταν τοποθετημένος από ένας νεκρός, οι σκελετοί αυτοί διατηρούνταν σε καλή κατάσταση και είχαν το κεφάλι τους στα Β. Το φύλο αυτών έχει αναγνωρισθεί, η λάρνακα Α περιείχε έναν ενήλικα άνδρα, ενώ η Β μια ενήλικη γυναίκα. Πιθανόν στην λάρνακα Α έχουμε τον αρχηγό της οικογένειας. Δύο ακόμη νεκροί ήταν τοποθετημένοι και στο δάπεδο του θαλάμου μεταξύ των δύο λαρνακών, των οποίων τα οστά ήταν αποσαθρωμένα. Οι δύο αυτοί νεκροί θα ήταν πιθανόν άλλα μέλη της οικογένειας. Ο ανασκαφέας θεωρεί ότι πρόκειται για έναν οικογενειακό τάφο, ο οποίος ανοιγόταν κατά καιρούς και περιείχε τα τέσσερα μέλη μιας οικογένειας. Ο τάφος αυτός περιείχε και κτερίσματα όπως αμφορείς, μία οινοχόη, ένα χάλκινο ξυράφι κ.α. Χρονολογείται στα μυκηναϊκά χρόνια.

ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΑΕ (1903) «*Εκ Κρήτης* » Αθήνα 1904, σ. 1-20.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 147. Τοποθεσία Θραφανό, Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Η είσοδος του ήταν στενή και ο θάλαμος του είχε τετράγωνο σχήμα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε μία σαρκοφάγος και κανένα άλλο κτερίσμα. Δεν αναφέρεται στη δημοσίευση η χρονολόγηση του τάφου αυτού, αλλά μάλλον ανήκει στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο, σύμφωνα με άλλους τάφους που περιγράφει ο ανασκαφέας στη δημοσίευση του.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., Ε. Ε. Κ. Σ. «*Αρχαιολογική Περιφέρεια Ανατ. Κρήτης – Πεπραγμένα 1939, Ειδήσεις*» Αθήνα 1940, τόμος Γ, σ.489.

Τάφος 148. Τοποθεσία Μονή Μαλεβυζίου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αυτός είχε δρόμο στο ένα άκρο της ανατολικής πλευράς και θάλαμο τετράγωνου σχήματος.

Ταφές : Περιείχε τρεις κιβωτιόσχημες σαρκοφάγους και θραύσματα τέταρτης, σ' αυτές υπήρχαν ταφές, αλλά δε γνωρίζουμε τον αριθμό τους. Διάφορα αγγεία συνόδευαν τις ταφές ως κτερίσματα όπως πρόχοι, χάλκινη φυάλη καθώς και χάλκινο γλωσσοειδές μαχαίρι.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 12 «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1958, τεύχος 1, σ. 467 & HOOD M.S.F. AR 5 (1958) “*Archaeology in Greece, 1958, Crete*” Athens 1959, σ. 16.

Τάφος 149. Τοποθεσία Μετόχι Σελλοπούλου στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι αρκετά μακρύς και στενός με επικλινή τοιχώματα τα οποία συγκλίνουν προς τα πάνω και καταλήγουν σε τοξωτή είσοδο. Ένα μέρος του φράγματός της εισόδου είχε πέσει στο εσωτερικό του θαλάμου. Έξι βαθμίδες σχηματίζονται στη μέση του δρόμου και σε δύο σημεία του σώζονται ίχνη φραγμάτων που έφρασαν τη δίοδο. Ο θάλαμος είναι ευρύχωρος, τετράγωνος, με κατεστραμμένο στήριγμα στη μέση του, στον οποίο διασταυρώνονται λαξευτοί στο βράχο δοκοί, και σχηματίζουν τετράκλινο. Δύο πλάγια λαξευμένες ταινίες απομιμούνται τα ζεύγματα γυψολιθικών επενδύσεων.

Ταφές : Στο δάπεδό του βρέθηκαν δέκα ταφές και τρία ορύγματα που χρησιμοποιήθηκαν ως οστεοφυλάκια και δύο επιφανειακά σκάμματα. Οι νεκροί δεν είχαν τοποθετηθεί κανονικά, ένας είχε τοποθετηθεί καθιστός για να φρουρεί πιθανόν την είσοδο, σύμφωνα με την άποψη του ανασκαφέα. Τα περισσότερα κτερίσματα ανήκουν στην ΥΜ ΙΙΙΑ2-ΙΙΙΒ περίοδο. Ο τάφος είχε συληθεί ήδη από την αρχαιότητα,

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

μόνο τα ορύγματα βρέθηκαν αδιατάραχτα. Τρεις επιχρισμένοι βωμοί βρέθηκαν στα τρία ορύγματα. Μεταξύ των κτερισμάτων ήταν πολλά πήλινα αγγεία, σφραγιδόλιθοι ποικίλων σχημάτων, ψήφοι περιδεραίων, επίχρυσοι δακτύλιοι, αργυρές περόνες κλπ.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.11 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1957, τεύχος 1, σ. 332-333 πρόκειται για τον πρώτο τάφο της δημοσίευσης & HOOD M.S.F. AR 4 (1957) “*Archaeology in Greece, 1957, Crete*” Athens 1958, σ. 24 πρόκειται για τον πρώτο τάφο της δημοσίευσης.

Τάφος 150. Τοποθεσία Τρόχαλος – Καλυβορούακα, Τεφέλι Μονοφατσίου, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε μικρό τετράγωνο θάλαμο και στοιχειώδη στενό δρόμο.

Ταφές : Περιείχε μια σαρκοφάγο και κτερίσματα όπως πρόχους, κύλικες, κύπελλα, και χάλκινα αντικείμενα όπως κοπίδες, ξυράφια κ.α. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 10 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1956, τεύχος 1, σ. 416.

Τάφος 151. Τοποθεσία νεκρόπολη Ορθής Πέτρας, Ελεύθερνα Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος είναι λαξευμένος στο μαργαϊκό ασβεστολιθικό πέτρωμα του λόφου με προσανατολισμό Α.-Δ. Το θυραίο του άνοιγμα βρίσκεται στο μέσο της δυτικής πλευράς και έχει πλάτος 0,75 μ. αφήνοντας ένα διάστημα πλευρικών τοιχωμάτων πλάτους $\pm 0,40$ μ. ένθεν και ένθεν προς την ΒΔ. και τη ΝΔ. γωνία του τάφου, περίπου ίσο με το πλάτος του θρανίου. Το ύψος της θύρας προφανώς έφθανε έως το ύψος της οροφής. Σειρές από αργούς λίθους έφρασαν τη θύρα από τη βάση έως περίπου τα 2/3 του ύψους της, ενώ το υπόλοιπο υψηλότερο τμήμα έφρασε μια ακανόνιστη πλάκα διαστάσεων 1,18X0,45X0,09 μ. Η διαφορά στον τρόπο οικοδόμησης των αργών λίθων στο βαθύτερο σε σχέση με το μεσαίο τμήμα της εισόδου, έγκειται στο γεγονός ότι οι αργοί λίθοι του μεσαίου τμήματος εξέχουν από τους κατώτερους στα ανατολικά και τέλος η διαφοροποίηση τόσο του υλικού όσο και του τρόπου φραγής στο υψηλότερο σημείο του θυραίου ανοίγματος, αποτελούν στοιχεία που προβληματίζουν συνηγορώντας για μια σειρά διαφορετικών αποθέσεων τεφροδόχων αγγείων στον τάφο που διήρκεσε επί δεκάδες χρόνια πριν ο θάλαμος πληρωθεί και η θύρα κλείσει ερμητικά με την επάνω ακανόνιστη πλάκα. Ο θάλαμος τετράγωνος στη βάση του έχει διαστάσεις 2,00X1,80 μ. Το ύψος του δεν ήταν δυνατό να μετρηθεί , αλλά στην ΒΑ. γωνία του διατηρείται ένα τμήμα που φθάνει

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

σε ύψος περίπου τα 1,80 μ. Ένα χαμηλό θρανίο, υψ. 0,20 μ. περίπου και πλατ. 0,30 μ. περιτρέχει τη βόρεια, ανατολική και τη νότια πλευρά του.

Ταφές : Ο τάφος αυτός βρέθηκε ασύλητος. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δεκάδες τεφροδόχα αγγεία με ή χωρίς καλύμματα στα στόμια τους καθώς και πλουσιότατο, παντοειδές κτερισματικό υλικό, το οποίο έχει λεπτομερώς καταγραφεί, αποτυπωθεί σχεδιαστικά και φωτογραφηθεί. Η χρήση του τάφου αυτού τοποθετείται στα τέλη του α' τετάρτου του 9^{ου} και έως τα μέσα του 7^{ου} αι. π.Χ. Πρόκειται για πήλινους πίθους, αμφορείς, αλλά και χάλκινους λέβητες. Συνήθως τα τεφροδόχα είναι καλυμμένα με κάποιο χάλκινο αγγείο : μια φιάλη, μια χέρνιβα ή καρποδόχη, ένα λέβητα, με πήλινα αγγεία, λεκανίδες, οινοχόες, μια φορά και με μια ασπίδα χάλκινη. Το κτερισματικό υλικό εντός των τεφροδόχων συνίστατο σε ένα ή περισσότερα πήλινα μικρά, αρωματικά αγγεία (ληκύθια), ο αριθμός των οποίων εξαρτάται και από τον αριθμό των ατόμων που περιέχοντο στις κάλπες. Μεγαλύτερα αγγεία πήλινα ή χάλκινα και - φαγιεντιανά- συνόδευαν πολλές φορές τα τεφροδόχα αγγεία, τοποθετημένα έξω αλλά σε επαφή ή γύρω από αυτά. Άλλες φορές πάλι, λυγισμένα όπλα, ξίφη, σιδερένιοι αμφίστομοι πέλεκεις, σιδερένιοι οβελοί αποτελούσαν κτερισματικά σύνολα πλάι σε τεφροδόχα. Μετά το κλείσιμο της θύρας, ο δρόμος του τάφου συνέχισε να δέχεται τεφροδόχα αγγεία για αρκετό χρονικό διάστημα, αλλά τα κτερίσματα ήταν λιγότερα τόσο εντός όσο και εκτός των τεφροδόχων (**Εικ. 76 α-β**).

ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΕΛΕΥΘΕΡΝΑ, Πόλη – Ακρόπολη- Νεκρόπολη, Αθήνα 2004, σ.122-124 πρόκειται για τον τάφο Α1Κ1 της δημοσίευσης & ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν., «*Το Αιγαίο στην πρώτη εποχή του σιδήρου*» Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου Ρόδος 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 61 & ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τ. 8 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις*» Χανιά 2000-2001, σ. 210-212.

Τάφος 152. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος είναι υπόγειος. Ο δρόμος του έχει μήκος 7,50 μ. και φέρει εννέα ανισομεγέθεις βαθμίδες. Η είσοδος του τετράγωνου θαλάμου με στρογγυλεμένες τις τρεις άκρες του κλείνεται με λίθους. Ο θάλαμος έχει διαστάσεις 2,30Χ2,10Χ1,25 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο λάρνακες (I-II) και 23 αγγεία. Από τη λάρνακα I λείπει το κάλυμμα, ενώ στο εσωτερικό της βρέθηκε ένας σκελετός. Στον χώρο προς Ν. των λαρνακών βρέθηκαν διάσπαρτα τα οστά τριών νεκρών. Από τη συλλογή όλων των ευρημάτων, κεραμικής – λαρνακών - όψης τάφου, φαίνεται ότι ο

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

τάφος χρησιμοποιήθηκε σε δύο φάσεις. Η πρώτη ταφή ανάγεται στην ΥΜ ΙΙΑ περίοδο σε αυτήν ανήκουν η λάρνακα ΙΙ, οι νεκροί που βρέθηκαν στο δάπεδο και τα αγγεία κάτω από τη λάρνακα. Η δεύτερη ταφή ανάγεται στην πρώιμη ΥΜ ΙΙΒ περίοδο και σε αυτήν ανήκουν η λάρνακα Ι και τα υπόλοιπα αγγεία (**Εικ. 77**).

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Λυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 513 πρόκειται για τον τάφο 10 της δημοσίευσης.

Τάφοι 153-154. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Πρόκειται για δύο τάφους λαξευμένους στον υπόλευκο μαργαϊκό ασβεστόλιθο (κούσκουρα). Οι δρόμοι τους αρχίζουν με κεκλιμένο επίπεδο. Οι διαστάσεις των θαλάμων τους κυμαίνονται από 1,70 μ. έως 2,54 μ. μήκος, πλάτος από 1,54 έως 2,40 μ. και ύψος από 0,75 έως 1,04 μ. Το σχήμα τους είναι τετράγωνο.¹

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ Περ. Δ', τ. 2 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1987, Προϊστορικές και Κλασικές Αρχαιότητες*» Χανιά 1988, σ. 296-297.

Τάφοι 155-156. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτοί υπόγειοι θαλαμοειδείς. Πρόκειται για δύο τάφους λαξευμένους στον υπόλευκο μαργαϊκό ασβεστόλιθο (κούσκουρα). Με προσανατολισμό ΝΑ.-ΒΔ. Οι δρόμοι τους είναι επικλινείς με συγκλίνοντα προς τα πάνω τοιχώματα σε κάποιες περιπτώσεις με κεκλιμένο επίπεδο και σε κάποιες με σκαλοπάτια. Το μήκος τους κυμαίνεται από 1,56 έως 5,50 μ., το πλ. τους 0,90 - 1,20 μ. και βαθ. μπροστά στην είσοδο 1,53-2,40 μ. Μία κρύπτη σε πλευρικό τοίχωμα του δρόμου εντοπίστηκε μόνο σ' έναν τάφο. Η είσοδος των θαλάμων είναι τετράγωνη και σε μια περίπτωση μόνο είναι αψιδωτή. Το ύψος της εισόδου ποικίλλει από 0,62 έως 1,18 μ. και το πλ. της ξεκινά από 0,44 έως 0,90 μ. Το σφράγισμα του συνίσταται από μια καλυπτήρια πλάκα μαργαϊκού ασβεστόλιθου και μικρές σφηνοειδείς, για την καλύτερη στερέωση της. Οι θάλαμοι είναι τετράγωνου σχήματος.

Ταφές: Οι θάλαμοι περιείχαν τις ανακομιδές προγενέστερων νεκρών που παραμερίστηκαν σε σωρούς στα πλευρικά τοιχώματα και τις κατά χώραν ταφές σε συνεσταλμένη στάση, ενώ αρκετές ήταν οι περιπτώσεις διαταραγμένων ταφών,

¹ Ο Τζεδάκις στη δημοσίευση του αναφέρεται γενικά σε 12 τάφους, από τους οποίους οι 2 είναι τετράγωνης κάτοψης (176-187 συνολικά ο αριθμός δημοσίευσης τους). Συνολικά σ' αυτούς βρέθηκαν 10 νεκροί in situ, 29 σε ανακομιδή και 18 διαταραγμένοι και 57 αγγεία της ΥΜΙΙ Α-ΙΙ Β περιόδου.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

εξαιτίας της εισχώρησης νερού, ριζών ή μικρών ζώων ή της πτώσης της οροφής. Η κτέριση των νεκρών περιλαμβάνει αγγεία διαφόρων σχημάτων της ΥΜ ΙΙΙ Α-Β περιόδου όπως χάλκινα όπλα, σφραγιδολίθοι, χάνδρες φαγεντιανής κ.λ.π. Τα αγγεία ήταν τοποθετημένα δεξιά ή αριστερά του νεκρού και σε μια περίπτωση είχαν διαταχθεί περιμετρικά γύρω από την κεφαλή του².

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περ. Δ' τ. 3 «Προϊστορικές και κλασικές αρχαιότητες, Νομός Ρεθύμνης» Χανιά 1989-1990, σ. 264-265.

Τάφος 157. Τοποθεσία χωριό Καλαμάς Μυλοποτάμου Ρεθύμνου. Λαξευτός διπλός θαλαμοειδής. Το μόνο που γνωρίζουμε γι' αυτόν από τη δημοσίευση του είναι ότι πρόκειται για ένα λαξευτό μνημείο με τετράγωνους θαλάμους και πρόσβαση από δύο χωριστές κλίμακες.

ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 3 «Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το έτος 1949» Ηράκλειο 1949, σ. 595.

Τάφος 158. Τοποθεσία Άγιοι Απόστολοι Αμαρίου Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Εντοπίστηκε κατά τη διάρκεια χωματουργικών εργασιών σε απόσταση 2,5 χλμ. Β. του οικισμού. Ο δρόμος του είχε εξολοκλήρου καταρρεύσει, είχε κατεύθυνση Α.-Δ. Η είσοδος του ήταν ανοιγμένη Α. όπου βρέθηκαν και υπολείμματα μιας ξηρολιθικής κατασκευής που υποδείκνυαν την ύπαρξη φράγματος. Ο θάλαμος είχε σχεδόν τετράγωνο σχήμα με στρογγυλεμένες γωνίες και διαστάσεις 2,40Χ2,30 μ. Το ύψος του δεν ήταν δυνατό να μετρηθεί, λόγω της πτώσης της οροφής, η οποία οφείλεται στον εύθρυπτο χαρακτήρα του εδάφους.

Ταφές : Στη ΒΔ. πλευρά του θαλάμου είχε σκαφτεί πρόχειρος και αβαθής παραλληλόγραμμος λάκκος για να δεχτεί μία σαρκοφάγο, η οποία έθετε προβλήματα λόγου του μεγέθους της. Ο τάφος βρέθηκε ασύλητος. Τέσσερις ομάδες κτερισμάτων εντοπίστηκαν γύρω και κάτω από τη σαρκοφάγο, ενώ η παρουσία δύο χάλκινων αντικειμένων: εγχειρίδιο και μαχαιροπέλεκυς υπογράμμιζαν την ταυτότητα του νεκρού. Η μελέτη του υλικού τοποθετεί χρονολογικά το εύρημα στην ΥΜ ΙΙΙΑ2-ΙΙΙΒ περίοδο.

ΓΑΒΡΙΑΚΗ-ΝΙΚΟΛΟΥΔΑΚΗ Ε. ΑΔ 43 (1988): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» σ.556-557.

² Ο Τζεδάκις αναφέρει ότι κατά την περίοδο αυτή ανασκάφθηκαν συνολικά εννέα τάφοι εκ των οποίων οι 7 ήταν ελλειψοειδείς και οι 2 τετράγωνου σχήματος (188-196 συνολικά ο αριθμός δημοσίευσης τους). Δεν γνωρίζουμε την ακριβή περιγραφή των δύο αυτών τάφων.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 159. Τοποθεσία Μεζάρια (αγρός Γιαννουλάκη Ε.) στο χωριό Μαρουλάς Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Εντοπίστηκε κατά τη διάρκεια έρευνας που πραγματοποιήθηκε στη συγκεκριμένη περιοχή μετά από καταγγελία του ιδιοκτήτη για απόπειρα λαθρανασκαφής στο αγροτεμάχιο του. Ο δρόμος του τάφου αυτού είναι στενός και έντονα κατηφορικός, λαξευμένος στο μαργαϊκό ασβεστόλιθο με μηκ. 4,36 μ. και πλ. 1,00 μ. και καταλήγει σε σχεδόν τετράγωνο θάλαμο διαστάσεων 2,24Χ2,18 μ. Η ορθογώνια είσοδος και το ισχυρό φράγμα που την έκλεινε καταστράφηκαν εν μέρει στην προσπάθεια σύλησης του τάφου που έγινε σε άγνωστη χρονική στιγμή. Μεγάλη ποσότητα χωμάτων και λίθων η οποία κάλυπτε το εσωτερικό του θαλάμου προερχόταν από τμήματα της πεσμένης οροφής, αλλά και από το κατεστραμμένο μέτωπο της εισόδου. Μετά την αφαίρεση τους αποκαλύφθηκαν πήλινα αγγεία τοποθετημένα κυρίως κατά μήκος του Α. τοιχώματος του θαλάμου. Μεταξύ των ευρημάτων συγκαταλέγονται επίσης χάλκινα όπλα, σκεύη και εργαλεία κ. α. Η πρώτη εξέταση της κεραμικής χρονολογεί τον τάφο στην ΥΜ ΙΙΑ2 περίοδο.

Ταφές : Ελάχιστα και διάσπαρτα ήταν τα οστά που βρέθηκαν χωρίς να αποσαφηνίζεται η θέση του νεκρού.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ.1033-1034 & ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε. ΚΡΗΤΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, Περ. Δ' τ.8, « Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Ρεθύμνης» Χανιά 2000-2001, σ. 287-288.

Τάφος 160. Τοποθεσία χωριό Μέση βρίσκεται σε απόσταση 10 χλμ. ΝΑ. της πόλης του Ρεθύμνου και συγκεκριμένα την τοποθεσία Φωκιανά. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 2,90 μ. και πλ. 1,45 μ. Ο θάλαμος βρέθηκε παραβιασμένος και συλημένος με γκρεμισμένη την οροφή. Το σχήμα της κάτοψης του είναι τετράγωνο. Τα μοναδικά ευρήματα του τάφου είναι μικρή κυλινδρική χάντρα, κομμάτια σαρκοφάγου και λίγα διαβρωμένα όστρακα. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 31(1976):ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ.372 & CATLING H. W., AR 31 (1984-1985) "Archaeology in Greece, Crete 1984-1985" Athens 1985, σ. 65.

Τάφος 161. Τοποθεσία Στρατόπεδο Ι. Μαρκοπούλου στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά τη διάρκεια σωστικής ανασκαφής που πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 1982. Ήταν λαξευμένος στο φυσικό βράχο (μαργαϊκό ασβεστόλιθο) με προσανατολισμό Β.-Ν. Ο δρόμος του είχε μάκος 1,50 μ.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

και πλάτος 0,50 μ. με πέντε βαθμίδες επιμελώς λαξευμένες. Αυτός οδηγούσε σε μικρό προθάλαμο με λαξευμένες παραστάδες όπου βρέθηκε πεσμένη η μεγάλη μονολιθική πόρτα. Ο κυρίως θάλαμος που ήταν τετράγωνος σε κάτοψη με στρογγυλεμένες γωνίες είχε διαστάσεις 1,80X1,90 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκε ένας σκελετός τοποθετημένος εκτάδην πάνω στο δάπεδο και δύο μόνο άβαφα όστρακα κοντά στον αριστερό του ώμο. Σύμφωνα με τα ανασκαφικά δεδομένα θεωρήθηκε ότι δεν πρόκειται για μία ακτέριστη ταφή, αλλά ότι ο τάφος είχε συληθεί σε παλαιότερη εποχή. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο, αν συγκρίνει κανείς την κατασκευή του με τους τάφους του ίδιου νεκροταφείου (**Εικ. 78**).

NINIOY-KINΔEΛH B., AΔ 37 (1982) :ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 376.

Τάφος 162. Τοποθεσία Ν. του κτιρίου των Δικαστηρίων, στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για τάφο με τετράγωνο θάλαμο και δρόμο προς Β.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν ένας σκελετός και τρεις μικροί λάκκοι, που χρησιμοποιήθηκαν ως οστεοθήκες 8-10 ατόμων. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.7 «Χρονικά» Ηράκλειο - Κρήτης 1953 ,τεύχος 1, σ. 490-491.

Τάφος 163. Τοποθεσία οικόπεδο κληρονόμων Μανωλικάκη, στην οδό Δημοκρατίας μέσα στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του σώζεται σε μήκος 2,40 μ. και έχει πλάτος 1,10 μ. Η είσοδος του θαλάμου φραζόταν με αργολιθοδομή που είχε διαταραχθεί στο ανώτερο τμήμα της, δημιουργώντας στρογγυλό άνοιγμα από όπου έγινε η σύληση του τάφου. Η προσεκτικά λαξευμένη είσοδος έχει διαστάσεις 2,10X0,60-0,70 μ. και οδηγεί στο θάλαμο διαμέσου ενός σύντομου και στενού διαδρόμου διαστ. 1,00X0,62 μ. Ο θάλαμος έχει σχεδόν τετράγωνη κάτοψη με πρόχειρα λαξευμένα τοιχώματα και ελαφρά θόλωση στην οροφή διαστ. 1,80X1,90X2,40 μ.

Ταφές : Περιείχε ελάχιστα οστά, θραύσματα αγγείων, ενός οστέινου πλακιδίου κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 47 (1992): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1997, σ. 572 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 3 στη δημοσίευση.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 164. Τοποθεσία οικόπεδο κληρονόμων Μανωλικάκη, στην οδό Δημοκρατίας μέσα στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Σώθηκε μόνο ελάχιστο τμήμα του δρόμου του. Το φράγμα της εισόδου αποτελούνταν από λίγους αργούς λίθους με χώμα ανάμεσα. Στο κατώτερο τμήμα οι λίθοι ήταν μεγαλύτεροι. Το άνοιγμα είχε διαστάσεις 1,40 μ. ύψος και 0,70 μ. πλάτος. Ένας στενός και κοντός διάδρομος μηκ. 1,10 μ. οδηγούσε στον τετράγωνης κάτοψης θάλαμο διαστ. 1,50X1,73X1,90 μ. Τμήμα της οροφής είχε καταρρεύσει με αποτέλεσμα να υπάρχει πολλή επίχωση στο εσωτερικό του θαλάμου.

Ταφές : Η αφαίρεση της επίχωσης αποκάλυψε αρχικά μία ταφή στη δεξιά πλευρά του θαλάμου και σε συνεσταλμένη στάση. Βαθύτερα ήρθαν στο φως τρεις ακόμα νεκροί: μία παιδική ταφή στην αριστερή πλευρά με την κεφαλή κοντά στην είσοδο και το αριστερό σκέλος διπλωμένο πάνω στο δεξί, ένας νεκρός εκτάδην στο κέντρο και ένας ακόμη σε συνεσταλμένη στάση στη δεξιά πλευρά. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στη ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 47 (1992): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1997, σ. 573-574 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.8 στη δημοσίευση.

Τάφος 165. Τοποθεσία οικόπεδο κληρονόμων Μανωλικάκη, στην οδό Δημοκρατίας μέσα στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει προσανατολισμό ΝΑ.-ΒΔ. με κατηφορικό δρόμο διαστ. 4,94X1,12-1,27X2,10 μ. βάθος. Βρέθηκε συλημένος όπως δήλωνε η οπή στο κάτω τμήμα της εισόδου. Το κάτω μέρος του φράγματος αποτελούνταν από αργούς λίθους. Το αρχικό ύψος της εισόδου ήταν 2,40 μ. περίπου και το πλάτος 0,70 μ. Ένας κοντός διάδρομος μηκ. 1,40 μ. οδηγούσε στο θάλαμο ο οποίος εκτός από την παλαιά σύληση είχε παραβιαστεί και στα νεότερα χρόνια. Οι διαστάσεις του θαλάμου ήταν 2,38X2,42X2,85 μ. και είχε τετράγωνη κάτοψη και ελαφρά θόλωση στην οροφή.

Ταφές : Παρόλες τις παραβιάσεις διασώθηκε στη μέση του θαλάμου μετακινημένη μια ταφή, ενώ στη δεξιά πλευρά του είχε τοποθετηθεί ανάποδα ένα μόνωτο κύπελλο πάνω σε ανακομιδή οστών δύο τουλάχιστον νεκρών. Στην αριστερή πλευρά του θαλάμου υπήρχε άλλο μόνωτο κύπελλο όρθιο με ελαφρά ίχνη καύσης γύρω του το οποίο στηριζόταν πάνω σε μικρά κομμάτια οστών, μάλλον τυχαία. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ περίοδο.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 47 (1992): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1997, σ. 573 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 10 στη δημοσίευση.

Τάφος 166. Τοποθεσία οδός Μαλίνου και Κριτοβουλίδου (οικόπεδο Ροβιθάκη) στη συνοικία του Αγίου Ιωάννη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είναι λαξευμένος στο μαργαϊκό ασβεστόλιθο και βρέθηκε συλημένος. Έχει προσανατολισμό ΝΔ.-ΒΑ. και επιμήκη δρόμο διαστ. 14,40X1,40X5,80 μ. με απότομη κατηφορική κλίση. Το φράγμα της εισόδου ήταν πρόχειρα κατασκευασμένο από αργούς και ημίεργους λίθους με το επάνω τμήμα του φανερά διαταραγμένο από τη σύληση. Ο θάλαμος του είχε τετράγωνο σχήμα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν μέρος του σκελετού δύο νεκρών σε κακή κατάσταση διατήρησης, η ανακομιδή τρίτου νεκρού και η ταφή ενός σκύλου δίπλα στη είσοδο. Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η παρουσία δύο μακρόστενων τεμαχίων ασβεστοκονιάματος με ενδιαφέρουσα γραπτή διακόσμηση τα οποία προφανώς κοσμούσαν ξύλινο νεκρικό φορείο. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ περίοδο (**Εικ. 80**).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1008-1009 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.1 στη δημοσίευση & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 7 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων » Χανιά 1999, σ. 143 πρόκειται για τον τάφο με αριθμ. δημοσίευσης 1.

Τάφος 167. Τοποθεσία οδός Μαλίνου και Κριτοβουλίδου (οικόπεδο Ροβιθάκη), στη συνοικία του Αγίου Ιωάννη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είναι λαξευμένος στο μαργαϊκό ασβεστόλιθο είχε υποστεί βίαιη σύληση. Ο επικλινής δρόμος του πλ. 2,00 μ. και βαθ. έως 8,55 μ. αποκαλύφθηκε σε μήκος μόνο 11,40 μ. καθόσον η αρχή του βρίσκεται κάτω από την οικία Μαραγκάκη στα δυτικά. Ανάμεσα στους λίθους του φράγματος εντοπίστηκε μεγάλος γωνιόλιθος που ίσως αρχικά είχε χρησιμοποιηθεί ως σήμα του τάφου. Ο τετράγωνος θάλαμος του παρουσίαζε πολύ διαταραγμένη εικόνα από τον μεγάλο όγκο ανασκαλευμένων χωμάτων και λίθων και από τα πεσμένα χώματα της οροφής και των πλευρικών τοιχωμάτων. Στη Ν. πλευρά του συγκοινωνεί με μικρό πλευρικό θάλαμο ορθογώνιας κάτοψης που είχε σφραγιστεί με λίθινο τοίχιο επιχρισμένο με πηλό το οποίο οι τυμβωρύχοι είχαν καταστρέψει σχεδόν ολοσχερώς.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Πάνω στο δάπεδο του κυρίως θαλάμου διασώθηκαν τα ίχνη μιας πλούσια κτερισμένης ταφής με περιδέραια από υαλόμαζα και φαγεντιανή, πήλινα αγγεία και λίγα μικρά φύλλα χρυσού. Ανάμεσα σε αυτά ξεχωρίζουν τα ανάγλυφα πλακίδια από κόκκαλο ιπποπόταμου και ελέφαντα με απεικονίσεις προτομών κρανοφόρων πολεμιστών, γυναικείων θεοτήτων, λιονταριών σε εραλδική στάση, οκτώσχημων ασπίδων κ.α., τα οποία συνθέτουν τη διακόσμηση ξύλινου κυβωτιδίου, ανάλογα με αυτά των θολωτών τάφων των Αρχανών και της Φυλακής. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ IIIA-III B περίοδο (**Εικ. 79**).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1009-1010 πρόκειται για το τάφο με αριθ. 2 στη δημοσίευση & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 7 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων » Χανιά 1999, σ. 143-145 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 2.

Τάφος 168. Τοποθεσία οδός Μαλίνου και Κριτοβουλίδου (οικόπεδο Ροβιθάκη) στη συνοικία του Αγίου Ιωάννη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός βρέθηκε στη Β. πλευρά του οικοπέδου και είναι κατεστραμμένος κατά το ύψος από το εκσκαφικό μηχάνημα. Δε δίνονται στοιχεία για τις διαστάσεις του δρόμου στη δημοσίευση του. Το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι είχε πιθανόν τετράγωνη κάτοψη (σύμφωνα με το γενικό πλάνο-σχέδιο χώρου).

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου και κάτω από τα πεσμένα τμήματα των τοιχωμάτων βρέθηκαν ελάχιστα ίχνη ταφής κατά χώραν, ανακομιδή οστών σε τετράγωνο λάξευμα και πήλινο κύπελλο. Χρονολογείται και αυτός στην ΥΜ IIIA-III B περίοδο (**Εικ. 80**).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ.1010 πρόκειται για το τάφο με αριθ. 3 στη δημοσίευση & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 7 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων » Χανιά 1999, σ. 145-146 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 3.

Τάφος 169. Τοποθεσία οδός Μαλίνου και Κριτοβουλίδου (οικόπεδο Ροβιθάκη) στη συνοικία του Αγίου Ιωάννη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του βρίσκεται κάτω από την οικία Μαραγκάκη, γι' αυτό ανασκάφηκε σε μήκ. μόνο 3,60 μ., το πλάτος του είναι 1,80 μ. και το βάθος του μπροστά στην είσοδο 6,85 μ. Αξιοσημείωτη είναι η παρουσία ασυνήθιστα μεγάλου μεγέθους αργών και

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ημίεργων λίθων ριγμένων λίγο υψηλότερα από την είσοδο μαζί με τμήμα πιθανού σήματος. Το φράγμα της εισόδου παρουσιάζει ίχνη διατάραξης αλλά με τις εξής δύο ιδιαιτερότητες: α) η βάση του είναι ενισχυμένη με διπλή σειρά αργών λίθων και β) πάνω στο απείραχτο τμήμα του και στους πεσμένους προς το εσωτερικό λίθους είχε τοποθετηθεί σκληρή επίχωση με δύο ταφές της υπομινωικής περιόδου. Ο θάλαμος, σύμφωνα με το σχέδιο της δημοσίευσης, είναι τετράγωνου σχήματος και είχε συληθεί στα μεταγενέστερα χρόνια με συνέπεια την ολοκληρωτική καταστροφή μίας ταφής.

Ταφές : Από το εσωτερικό του θαλάμου περισυνελέγησαν πέντε κρανία, λίγα σκόρπια οστά καθώς και λίγα οστά σκύλου και αιγοπροβάτων. Ο τάφος αυτός χρονολογείται επίσης στην ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ περίοδο (**Εικ. 80**).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ.1010 πρόκειται για το τάφο με αριθ. 4 στη δημοσίευση & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 7 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων » Χανιά 1999, σ. 146-147 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 4.

Τάφος 170. Τοποθεσία οδός Μαλίνου και Κριτοβουλίδου (οικόπεδο Ροβιθάκη) στη συνοικία του Αγίου Ιωάννη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός έχει προσανατολισμό ΒΔ.-ΝΑ. Ο δρόμος του διαστ. 7,90Χ1,53Χ4,70μ. έχει απότομη κλίση. Ο θάλαμος του (σύμφωνα με τα σχέδια της δημοσίευσης) είχε τετράγωνο σχήμα.

Ταφές : Στο Α. τμήμα του θαλάμου βρέθηκε κατά χώραν η μοναδική ταφή που διασώθηκε ακέραιη σε όλη αυτή τη συστάδα καθώς και τμήμα δεύτερης ταφής. Ο νεκρός ήταν τοποθετημένος στο δεξί πλευρό και τα οστά του σώζονταν σε κακή κατάσταση. Ο τάφος αυτός χρονολογείται επίσης στην ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ περίοδο (**Εικ. 80**).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ.1010 πρόκειται για το τάφο με αριθ. 5 στη δημοσίευση ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 7 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων » Χανιά 1999, σ. 146-147 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 5.

Τάφος 171. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στην αρχή του δρόμου του βρέθηκε μια πλάκα που πιθανόν χρησίμευε ως σήμα. Ο δρόμος μήκους 5,25 μ. και πλ. 0,82 μ. στην αρχή του και 0,60 μ. μπροστά στην είσοδο ήταν κατηφορικός με τρία λαξευτά σκαλοπάτια που βοηθούσαν στην κατάβαση του. Το φράγμα που έφραζε την είσοδο (διαστ. εισόδου :

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

υψ. 1,28 μ. πλ. 0,44 μ. στο πάνω τμήμα της και 0,60 μ. στη βάση της) βρέθηκε ανέπαφο αποτελούμενο από λίθους τοποθετημένους σε διπλή σειρά με τους μεγαλύτερους στην μπροστινή πλευρά και τους μικρότερους από πίσω. Ο θάλαμος του είχε σχεδόν τετράγωνο σχήμα διαστάσεων 1,30X1,70X1,22 μ. και προσανατολισμό Α.-Δ. με την είσοδο στα Α.

Ταφές : Ο τάφος αυτός βρέθηκε ασύλητος. Στο εσωτερικό του θαλάμου και στη ΒΔ. γωνία του βρέθηκαν τα οστά μιας γυναίκας με το κεφάλι της στα Δ. και μερικά οστά και δόντια που ανήκαν σε δύο μικρά παιδιά της ίδιας περίπου ηλικίας. Τρεις χάνδρες και ένα οστέινο περιδέριο βρέθηκαν στο δάπεδο του. Στο γέμισμα του δρόμου βρέθηκε αρκετή θραυσμένη κεραμική, μια κύλικα, κύπελλα και διάφορα άλλα αγγεία της ΥΜ ΙΙΑ2-Β περιόδου (**Εικ. 81-83 α-β**).

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 10 (tomb 10) της δημοσίευσης.

Τάφος 172. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος και η είσοδος του δεν ανασκάφηκαν εξολοκλήρου. Το φράγμα της εισόδου του είχε καταστραφεί από το εκσκαφικό μηχάνημα, αλλά φαίνεται ότι αυτό αποτελούνταν από διπλή σειρά λίθων. Ο θάλαμος του είχε σχεδόν τετράγωνο σχήμα διαστάσεων 1,70X1,88X1,50-1,60 μ. και προσανατολισμό Α.-Δ., ενώ η είσοδος του βρισκόταν όχι στο κέντρο αλλά στα δεξιά της Α. πλευράς του θαλάμου. Το δάπεδο του βρέθηκε 5,00 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου και στα αριστερά της εισόδου βρέθηκαν οι σκελετοί δύο ανδρών. Το κρανίο του ενός βρισκόταν στα Ν. και του άλλου στα Β. Δε βρέθηκε κανένα κτέρισμα στον τάφο αυτό. Πιθανόν ο τάφος αυτός καθαρίστηκε και ξαναχρησιμοποιήθηκε για ένα νέο ενταφιασμό ο οποίος για κάποιο λόγο δεν πραγματοποιήθηκε. Ο τάφος αυτός δεν ήταν δυνατό να χρονολογηθεί (**Εικ. 84**).

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 16 (tomb 16) της δημοσίευσης.

ΤΥΠΟΣ 4 : ΕΛΛΕΙΨΟΕΙΔΕΙΣ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 173. Τοποθεσία Κρυά Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Εκεί υπήρχε ΥΜ νεκροταφείο του οποίου η χρήση συνεχίστηκε ως την γεωμετρική περίοδο. Το στόμιο του τάφου αυτού πρέπει να βρισκόταν στη ΒΔ. πλευρά η οποία είχε καταστραφεί. Ο θάλαμος του, ελλειψοειδούς σχήματος, είχε διαστάσεις 2,16X1,70X1,65 μ. και είχε συληθεί εξολοκλήρου.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ. ΑΔ 32 (1977): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 337-338 πρόκειται για τον τάφο 25 της δημοσίευσης.

Τάφος 174. Τοποθεσία Παλαίκαстро, περιοχή Ρουσσόλακκος, Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκος 7,50 μ. και το πλάτος του εντείνεται από 1,15 έως 1,45 μ. μπροστά στην είσοδο του τάφου. Η είσοδος του ήταν κλεισμένη με τοίχο από λίθους τοποθετημένους σε έξι σειρές καθ' ύψος. Πίσω από αυτό το φράγμα υπήρχε το άνοιγμα της εισόδου πλάτους 0,80 μ. και λαξευμένο στο βαθύ κόκκινο υπέδαφος, ενώ το υπέρθυρο και οι παραστάδες είχαν καταστραφεί. Ο θάλαμος ήταν σχεδόν ελλειψοειδής στην κάτοψη με μέγιστη σωζόμενη διάμετρο 2,30 μ. Η οροφή είχε καταρρεύσει, αλλά ο τάφος αυτός δεν είχε συληθεί.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν ένας ψευδαμφορέας ο οποίος στεκόταν πάνω σε ένα σωρό από οστά, σχεδόν στο κέντρο του θαλάμου και σε βάθος 0,70 μ. κάτω από το επίπεδο του εδάφους. Το κρανίο ήταν τοποθετημένο ανάμεσα στα οστά. Κοντά στο κρανίο βρέθηκε ένα ασημένιο δαχτυλίδι. Το ότι το κρανίο βρέθηκε τοποθετημένο στην κορυφή του σωρού υποδηλώνει ότι ανήκε σε πρώιμη ταφή, θυμίζει, κατά την άποψη του Bosanquet, την τακτική που ακολουθούσαν στο νεκροταφείο των Καμαρών. Ακόμη βρέθηκαν θραύσματα από άλλους τρεις ψευδαμφορείς και ένα κύπελλο που ανήκουν στην μυκηναϊκή περίοδο κ.α. (**Εικ. 85**). BOSANQUET R.C. ABSA VIII "Excavations at Palaikastro, the bee-hive tomb" London 1901-1902, σ. 303-305.

Τάφος 175. Τοποθεσία Πραισός Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Η είσοδος του έχει ύψος 0,90 μ. και βρίσκεται πάνω από το δάπεδο του θαλάμου. Στην πρόσοψη της εισόδου υπάρχει μια μικρή εσοχή ακανόνιστου σχήματος πλάτους 0,75 μ. και ύψους 0,46 μ. Ο θάλαμος είναι ελλειψοειδούς σχήματος. Στο εσωτερικό του

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

περιείχε μόνο πέτρες από την επίχωση του και κατάλοιπα από την ελληνοιστική οικία που βρίσκονταν κοντά του (**Εικ. 86**).

BOSANQUET R.C. ABSA VIII "Excavations at Praesos, the early tombs .D" London 1901-1902, σ. 251-254.

Τάφος 176. Τοποθεσία Μίλατος Μιραμπέλλου, αγρός Γ. Ιω. Μανουσάκη, Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε τυχαία κατά τη διάρκεια αγροτικών εργασιών. Μόνο ένα μέρος του δρόμου μπόρεσε να ερευνηθεί. Οι λίθοι του φράγματος βρέθηκαν άθικτοι στη θέση τους. Το στόμιο είχε πλ. 0,80 μ. και ήταν στα Β. Ο θάλαμος είχε ελλειψοειδές σχήμα διαμ. 2,20X1,50 μ. με τη μεγάλη διάμετρο από Α. προς Δ.

Ταφές : Μέσα στο θάλαμο υπήρχαν τρεις κιβωτιόσχημες λάρνακες τοποθετημένες η μια δίπλα στην άλλη. Η πρώτη λάρνακα (Α) ήταν προσανατολισμένη Β.-Ν. ενώ οι άλλες δύο (Β. Γ.) Α.-Δ. Ο νεκρός της λάρνακας (Α) βρέθηκε σε συμπτυγμένη στάση με τα γόνατα ψηλά, δίπλα στο ισχίο του νεκρού είχε τοποθετηθεί ένα κρανίο και μερικά οστά που ανήκαν σε άλλο νεκρό, πιθανόν παλαιότερης ταφής που παραμερίστηκε για να τοποθετηθεί η νέα ταφή. Ως κτέρισμα είχε μόνο ένα τεμάχιο ελεφάντινου χτενιού όπως και η λάρνακα (Γ). Αντίθετα η λάρνακα (Β) περιείχε μια πληθώρα κτερισμάτων: μια προχυτική φιάλη, ένα λίθινο αγγείο και άλλα αγγεία καθώς και πλήθος ψήφων από ήλεκτρο, φαγεντιανή, ορεία κρύσταλλο κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Α-Β περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ. ΑΔ. 35 (1980):ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 521-523.

Τάφος 177. Τοποθεσία Αράπη Σκάλα στο χωριό Γρα Λυγιά Ιεράπετρας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει σωζ. μήκ. 0,85 μ. και πλ. 1,10 μ. χωρίς σημαντική κλίση με λαξευτές κατακόρυφες παρειές και οδηγούσε μέσα από μία είσοδο στον ταφικό θάλαμο, στον οποίο κατέβαινε κανείς περνώντας πάνω σε ένα λίθινο κατώφλι, διαστ. 0,90X0,65 μ. Η είσοδος βρισκόταν στα Α. και ήταν κλεισμένη με ξερολιθιά από εννέα σειρές αργών λίθων. Έχει πλ. 0,78 μ. και ύψ. 1,23 μ. Στο κάτω τμήμα της και μετά την αφαίρεση του φράγματος υπήρχε ένα σκαλοπάτι. Ο θάλαμος του ήταν ελλειψοειδής με μεγαλύτερη διάμετρο 2,10 μ. από Β. προς Ν. και μικρότερη 1,60 μ. από Α. προς Δ., ενώ το ύψ. του θαλάμου του στο κέντρο έφθανε τα 1,30 μ.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο λάρνακες που περιείχαν από ένα σκελετό και πλήθος αγγείων γύρω από αυτές σε μεγάλη διατάραξη: τρεις μεγάλοι κρατήρες, μία πρόχους, δύο ψευδόστομοι αμφορείς κ.α. Ανάμεσα στους λίθους της εισόδου βρέθηκαν και θραύσματα μίας ακόμα σαρκοφάγου που πιθανόν ανήκαν σε μία πρωιμότερη ταφή, που μεταφέρθηκε εκεί για να χωρέσουν οι δύο νέες σαρκοφάγοι. Οι σαρκοφάγοι και τα αγγεία του τάφου χρονολογούνται στην ΥΜ IIIA-III B περίοδο. Δίπλα στο νότιο τοίχωμα του θαλάμου βρέθηκαν παραμερισμένα οστά παλαιότερων ταφών, αλλά και ελάχιστα τμήματα οστών βρέθηκα και στο βόρειο τμήμα του θαλάμου (**Εικ. 87**).

COULSON W.D.E.-GESELL G.C.-DAY L.P. ΑΔ 47 (1992): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1997, σ. 602-603 πρόκειται για τον τάφο Ι της δημοσίευσής & ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ Β. ΑΔ 53 (1998): ΜΕΛΕΤΑΙ Α' «Υστερομινωϊκοί ΙΙΙ τάφοι στη Γρα Λυγιά Ιεράπετρας» Αθήνα 2002, σ. 25-87 & BLACKMAN D., AR 44 (1997-1998) "Archaeology in Greece, Crete 1997-1998" σ. 118, Athens 1998 πρόκειται για τον τάφο Ι της δημοσίευσής.

Τάφος 178. Τοποθεσία Αράπη Σκάλα στο χωριό Γρα Λυγιά Ιεράπετρας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δε σώζεται σε καλή κατάσταση είναι μικρών διαστάσεων και ελλειψοειδής. Οι διαστάσεις του θαλάμου του είναι 1,50X1,65 μ. και είχε είσοδο και δρόμο στα ανατολικά που καταστράφηκαν κατά τις εργασίες για την ισοπέδωση του αγρού. Η οροφή του θαλάμου είχε καταρρεύσει και όλος ο θάλαμος ήταν γεμάτος με χώμα. Ο θάλαμος ήταν λαξευμένος στον μαλακό κούσκουρα και είχε μεγαλύτερο άξονα από Β. προς Ν. (2,50 μ.) και μικρότερο από Α. προς Δ. (1,40 μ).

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε μία λουηροειδής σαρκοφάγος που περιείχε τα οστά δύο νεκρών αναμεμιγμένα με τριμμένο κούσκουρα, τα κρανία των οποίων βρέθηκαν στα δυτικά, στις γωνίες της λάρνακας. Φαίνεται όμως πως μόνο του ενός νεκρού, αυτού δίπλα στη βόρεια πλευρά της λάρνακας, τα οστά δεν ήταν διαταραγμένα, ενώ του άλλου ήταν τραβηγμένα προς το νότιο-δυτικό τμήμα της, προφανώς για να δημιουργηθεί χώρος για τη νεότερη ταφή. Δίπλα στους νεκρούς είχαν τοποθετηθεί και κτερίσματα όπως ένας σκύφος, μία οινόχρη και ένας κάλαθος κ.α. Στο Δ. τμήμα του τάφου βρέθηκαν διάσπαρτα οστά που ανήκαν πιθανόν σε παλαιότερη ταφή. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ IIIA-III B περίοδο (**Εικ. 88**).

COULSON W.D.E.-GESELL G.C.-DAY L.P. ΑΔ 47 (1992): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1997, σ. 603-604 πρόκειται για τον τάφο ΙΙ της δημοσίευσής & ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ Β. ΑΔ 53 (1998): ΜΕΛΕΤΑΙ Α' «Υστερομινωϊκοί

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

III τάφοι στη Γρα Λυγιά Ιεράπετρας» Αθήνα 2002, σ. 25-87 & BLACKMAN D., AR 44 (1997-1998) “*Archaeology in Greece, Crete 1997-1998*” Athens 1998, σ. 118 πρόκειται για τον τάφο II της δημοσίευσής.

Τάφος 179. Τοποθεσία Παχυάμμος Ιεράπετρας και συγκεκριμένα στην κλιτή του χαμηλού υψώματος Αλατσομούρι Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ήταν λαξευμένος στο μαλακό βράχο- κούσκουρα- και είχε δρόμο στα Α. που ανασκάφηκε σε μήκ. 2,50 μ. και πλ. μπροστά στην είσοδο 0,95 μ. Ο δρόμος ήταν επικλινή και στο δάπεδο του βρέθηκαν τμήματα χάλκινων ήλων, εγχειριδίων και βελών. Το φράγμα της εισόδου αποτελούνταν από λίθους οι οποίοι είχαν αφαιρεθεί. Ο θάλαμος του είχε ελλειψοειδές σχήμα και βρισκόταν σε βάθος 2,50 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τοποθετημένες τρεις λάρνακες Α-Γ. Ο νεκρός της Α είχε τοποθετηθεί με το κεφάλι στα ανατολικά, η λάρνακα Β ήταν κενή και η Γ περιείχε διαλυμένα οστά. Στο δάπεδο μεταξύ των λαρνακών υπήρχε μικρό όρυγμα βαθ. 0,10 μ. και διαμ. 0,35 μ. που περιείχε οστά και τμήμα κρανίου. Πάνω από το όρυγμα βρισκόταν μικρός τριποδικός βωμός και μία κυλινδρική πυξίδα με πώμα στο εσωτερικό της οποίας υπήρχαν ψήφοι περιδεραίων, περόνη και ψήφοι σαρδίου, αμέθυστου και χρυσού. Πιθανόν τα οστά του ορύγματος να ανήκαν στη λάρνακα Β η οποία εκκενώθηκε για να χρησιμοποιηθεί για μία νέα ταφή. Ο ανασκαφέας υποστηρίζει ότι η τοποθέτηση του βωμού πάνω ακριβώς από το όρυγμα υποδεικνύει το σκοπό του εξευγενισμού του νεκρού και με τον τρόπο αυτό αποτρεπόταν η έξοδος του από τον τάφο. Σύμφωνα με τα κτερίσματα του, ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ IIIA-IIIΒ περίοδο (**Εικ. 89**).

ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 8 «*Υστερομινωϊκός Τάφος Παχυάμμου*» Ηράκλειο – Κρήτης 1954, τεύχος 1, σ. 399-412.

Τάφος 180. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει δύο σκαλοπάτια και πλάτος 1,50 μ. Η διάμετρος του ελλειψοειδούς θαλάμου πλησιάζει τα 2,50 μ. Στο εσωτερικό του περιείχε είκοσι μικρά αγγεία τοποθετημένα στη Β. πλευρά του θαλάμου και έναν σιδερένιο ήλο.

Ταφές : Δε σώθηκαν ίχνη ταφής. Ο τάφος αυτός φαίνεται ότι είχε συληθεί. Τα αγγεία ανήκουν όλα στην ΥΜ περίοδο. Ο ανασκαφέας υποθέτει ότι υπήρχαν καύσεις νεκρών σύμφωνα με τα ίχνη στάχτης που βρέθηκαν στο εσωτερικό κάποιων αγγείων. Ακριβώς δίπλα στον τάφο αυτό και στην Β. πλευρά του υπήρχε ένα δεύτερος μικρός

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

τάφος ο οποίος μάλιστα επικάλυπτε τον προηγούμενο. Χρονολογείται στην ύστερη πρωτογεωμετρική περίοδο. Το δάπεδο του ήταν 1,00 μ. πιο ψηλά από το δάπεδο του προηγούμενου τάφου. Οι δύο δρόμοι ήταν παράλληλοι. Ο τάφος αυτός περιείχε μια δωδεκάδα αγγείων, κυρίως σε θραύσματα, διότι βρισκόταν σε βάθος λιγότερο του 0,50 μ.

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 8-9. πρόκειται για τον τάφο Π της δημοσίευσης.

Τάφος 181. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε σε αρκετά κακή κατάσταση και η στέγη του είχε καταρρεύσει. Ο σχεδόν ελλειψοειδής θάλαμός του είχε διάμετρο 1,50 μ. και περιείχε είκοσι περίπου αγγεία, όλα αποσπασματικά, τα οποία ανήκαν στην πρωτογεωμετρική περίοδο.

Ταφές : Κάποια από τα παραπάνω αγγεία ίσως χρησιμοποιήθηκαν ως ταφικά, όπως ο πίθος με αριθμό ευρητηρίου 1, στη δημοσίευση του, όπου αναφέρεται η μοναδική ταφή, αλλά και μια δεύτερη ταφή ίσως υπήρχε στο αγγείο με αριθμό ευρητηρίου 8, το οποίο χρησιμοποιείται συνήθως για καύσεις (**Εικ. 90**).

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 16 πρόκειται για τον τάφο Θ της δημοσίευσης.

Τάφος 182. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει πλάτος 1,25 μ. και στη Β. πλευρά του και σε απόσταση 2,00 μ. από την είσοδο του θαλάμου υπάρχει υπάρχει μια ημιτελής κόγχη, ενώ ένας τοίχος είχε κτιστεί πάνω από τον μη λαξευμένο κούσκουρα. Η είσοδος ήταν προσεκτικά φραγμένη με τοίχο από λάσπη και λίθους που στηριζόταν σε δύο επιμήκης πλάκες περισσότερο του 1,00 μ. μήκους. Αμέσως στο εσωτερικό του ελλειψοειδούς θαλάμου, διαμέτρου 2,00-2,50 μ., βρισκόνταν τρεις επίπεδες πλάκες που υποστήριζαν τις επιμήκεις πλάκες της εισόδου.

Ταφές : Περιείχε 35 περίπου αγγεία από τα οποία τα τέσσερα περιείχαν απανθρακωμένα οστά με αριθμούς ευρητηρίου 2, 3, 6 και 19. Η χρήση του τάφου τοποθετείται στο τέλος της πρωτογεωμετρικής περιόδου (**Εικ. 91**).

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 18-19 πρόκειται για τον τάφο ΧΙ της δημοσίευσης.

Τάφος 183. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δε σώζεται σε καλή κατάσταση, διότι πέντε λακκοειδείς τάφοι είχαν λαξευτεί κατά πλάτος και πάνω στα όρια του τάφου αυτού κατά την ύστερη αρχαϊκή περίοδο. Σώζεται μόνο το

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

σχεδόν ελλειψοειδές περίγραμμα του θαλάμου καθώς και το περίγραμμα του δρόμου με το φράγμα από λίθους που έκλεινε την είσοδο του θαλάμου. Το μόνο που έμεινε από το περιεχόμενο του θαλάμου ήταν τέσσερα αγγεία της πρωτογεωμετρικής περιόδου (**Εικ. 92 α**).

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 29 πρόκειται για τον τάφο IX της δημοσίευσης.

Τάφος 184. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε προσανατολισμό Α.- Δ., αλλά δυστυχώς δε σώζεται, το ίδιο συμβαίνει και με το Α. τμήμα του θαλάμου. Το σωζόμενο μέρος του περίπου ελλειψοειδούς θαλάμου έχει διαστάσεις 2,60Χ1,40 μ.

Ταφές : Περιείχε οκτώ μεγάλα και ποικιλία άλλων μικρότερων αγγείων, δύο από τα οποία περιείχαν ίχνη καύσης (αγγεία με αριθ. ευρετηρίου 3 και 7) και πιθανόν και ο πίθος με αριθ. 3. Κάτω από το αγγείο με αριθμό ευρετηρίου 2, βρέθηκαν και οστά τοποθετημένα στο δάπεδο που ανήκαν στον ενταφιασμό ενός μικρού παιδιού. Βρέθηκαν επίσης και λίγα σιδερένια όπλα και μία χρυσή ταινία. Η κεραμική χρονολογεί τον τάφο στην πρωτογεωμετρική Β περίοδο (**Εικ. 92 β**).

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 31-32 πρόκειται για τον τάφο L της δημοσίευσης.

Τάφος 185. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος έχει ελλειψοειδές σχήμα διαστάσεων 1,30Χ1,70 μ. και ήταν γεμάτος με αγγεία από τα οποία τα πιο πρόσφατα είχαν τοποθετηθεί σε τέσσερα διαφορετικά επίπεδα κοντά στην είσοδο. Ένα αρκετά ενισχυμένο φράγμα εισόδου προφύλασσε το περιεχόμενο του θαλάμου. Εκτός από τη χαρακτηριστική λάξευση του κούσκουρα *υπήρχαν στην είσοδο αμελώς λαξευμένοι κίονες σε κάθε πλευρά της*. Η καθιερωμένη πλάκα είχε ενισχυθεί από ένα σωρό λίθων ανάμεσα στον οποίο βρέθηκαν τα θραύσματα ενός πίθου και σε λίγη απόσταση τα θραύσματα ενός δεύτερου.

Ταφές : Περιείχε 18 ταφές μέσα στο θάλαμο και 10 έξω οι οποίες χρονολογούνται από την ύστερη πρωτογεωμετρική έως την ύστερη αρχαϊκή περίοδο. Σε μικρή απόσταση και στην αντίθετη πλευρά του δρόμου βρέθηκε ένας χάλκινος δίνος ο οποίος περιείχε μία καύση. Σε μία κόγχη στην αριστερή πλευρά της εισόδου 0,70 μ. κάτω από την επιφάνεια του δρόμου υπήρχαν πέντε ακόμη ταφικοί πίθοι. Ενώ στο Δ. άκρο του δρόμου υπήρχε από μία κόγχη και στις δύο πλευρές του αντίστοιχα που περιείχε η κάθε μια από έναν πίθο, ενώ ένας τρίτος πίθος βρισκόταν κατά μήκος του

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

δρόμου (αριθ. ευρετηρίου x, y, z). Όλοι τους ήταν παράλληλα τοποθετημένοι μεταξύ τους και καλύπτονταν με λίγους λίθους, αλλά δεν περιείχαν οστά, πιθανόν, σύμφωνα με την γνώμη του ανασκαφέα, οι πίθοι αυτοί να βρίσκονταν αρχικά στο εσωτερικό του τάφου και να είχαν μεταφερθεί έξω υστερότερα, προκειμένου να τοποθετηθούν νέες ταφές στον θάλαμο. Στο δάπεδο του ο θάλαμος περιείχε έναν αριθμό από όστρακα της γεωμετρικής περιόδου. Ο δρόμος περιείχε λίγα όστρακα της πρωτογεωμετρικής περιόδου τα οποία όμως, στην πλειοψηφία τους, ανήκαν στην γεωμετρική και ανατολίζουσα περίοδο (**Εικ. 93**).

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 84-88 πρόκειται για τον τάφο II της δημοσίευσης.

Τάφος 186. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δεν έχει ερευνηθεί ο δρόμος του. Ο θάλαμος του, ελλειψοειδούς σχήματος, έχει μικρές διαστάσεις 1,50X1,15 μ. και βρίσκεται σε βάθ. 0,50 μ. από την επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν αγγεία της πρώιμης και ύστερης γεωμετρικής περιόδου καθώς και αρκετές πλάκες που πιθανόν είχαν πέσει από τους τοίχους. Κάτω από τις πλάκες αυτές βρέθηκαν μερικά κρανία και οστά αρκετά αποσπασμένα (**Εικ. 94-95**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W. NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 285 πρόκειται για τον τάφο F/67, 3, της δημοσίευσης.

Τάφος 187. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκους 3,50 μ. και πλάτους 1,50 μ. του οποίου το δάπεδο παρουσιάζει μια κλίση προς τα κάτω. Ο ελλειψοειδής θάλαμος του διαστ. 1,75X1,50μ. έχει προσανατολισμό ΝΑ.-ΒΔ. και το μόνο που περιείχε ήταν μόνο μερικά θραύσματα αγγείων της ύστερης γεωμετρικής περιόδου (**Εικ. 96**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W. NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ.288 πρόκειται για τον τάφο F/67, 8, της δημοσίευσης.

Τάφος 188. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο πλάτους 0,60 μ. ο οποίος έχει ένα σκαλοπάτι μπροστά στο άνοιγμα της εισόδου. Ο θάλαμος του, ελλειψοειδούς σχήματος, έχει διαστάσεις 0,90X0,75 μ. και στο δάπεδο του υπήρχε μια επίστρωση καστανού χρώματος πάχους 0,15 μ. Πάνω στο

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

δάπεδο του βρέθηκαν όστρακα από πίθους και άλλα αγγεία της ύστερης γεωμετρικής και πρώιμης αρχαϊκής περιόδου (**Εικ. 96-97**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W. NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ.288 πρόκειται για τον τάφο F/67, 9, της δημοσίευσης.

Τάφος 189. Τοποθεσία Φορτέσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το δάπεδο της εισόδου του βρισκόταν 0,45 μ. ψηλότερα από αυτό του θαλάμου. Ο θάλαμος του σχεδόν ελλειψοειδής έχει διαστ. 1,20X1,48 μ. και βρίσκεται 1,30 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Τίποτα δεν βρέθηκε κατά την ανασκαφή του, εκτός από κάποια τμήματα χάλκινης περόνης και τμήματα οστών ανάμεσα στα οποία και τα οστά που ανήκαν σε ένα κρανίο, γεγονός που υποδεικνύει την ύπαρξη ενός ενταφιασμού, και που χρονολογεί τον τάφο στην πρωτογεωμετρική και όχι στη γεωμετρική περίοδο. Οι ανασκαφείς του θεωρούν ότι ο τάφος αυτός ίσως να είχε ανασκαφθεί στο παρελθόν από άλλους αρχαιολόγους, αλλά δεν είναι σίγουροι γι' αυτό.

HOOD M.S.F.-BOARDMAN J. ABSA 56 “*Early iron age tombs at Knosos*” Athens 1961, σ. 68-80 πρόκειται για τον τάφο C της δημοσίευσης.

Τάφος 190. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκος 4,50 μ. και πλάτος 1,15-1,20 μ. είναι πιο πλατύς κοντά στην είσοδο και έχει ένα σκαλοπάτι που οδηγεί στο εσωτερικό του θαλάμου. Το άνοιγμα της εισόδου είχε καταστραφεί. Ο θάλαμος έχει ελλειψοειδές σχήμα με διαστάσεις 1,80X1,20 μ. Αρκετοί λίθοι βρέθηκαν in situ στο δάπεδο του δρόμου 2,50-2,70 μ. από την είσοδο, ίσως είχαν επαναχρησιμοποιηθεί. Ο τάφος αυτός χρησιμοποιήθηκε και κατά τον 2^ο αι. μ.Χ. σύμφωνα με τα όστρακα που βρέθηκαν στο εσωτερικό του. (**Εικ. 98-99 α-β**)

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 4-6 πρόκειται για τον τάφο D, της δημοσίευσης.

Τάφος 191. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 2,28 μ. και πλ. 0,80-1,18 μ. Το άνοιγμα της εισόδου έχει ακανόνιστο σχήμα και διαστ. 0,72X0,37 μ. και υπάρχει ένα σκαλοπάτι 0,09-0,12 μ. ύψους το οποίο οδηγεί από το δρόμο στην είσοδο. Ένα τεράστιο μπλοκ από πωρόλιθο διαστ. 0,74X0,48X0,20 μ. ήταν τοποθετημένο στην είσοδο. Ο θάλαμος, ελλειψοειδούς σχήματος, έχει διαστ. 1,06X0,85 μ. και ύψ. 0,57 μ. και το δάπεδο του

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

καλύπτεται από άμμο και μικρά βότσαλα και βρίσκεται 2,70 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο θάλαμος βρισκόταν στην ΝΑ. πλευρά του δρόμου και είχε συληθεί. Αρκετές πλάκες βρέθηκαν στο δρόμο και στο θάλαμο καθώς και αρκετά όστρακα, αλλά και ένας σωρός από λίθους, ο οποίος πιθανόν αποτελούσε τμήμα τοίχου του θαλάμου.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν όστρακα από ένα πίθο της πρώιμης ανατολίζουσας περιόδου, που περιείχε ίχνη καύσης και πολλά καμένα οστά διάσπαρτα και αναμεμιγμένα με χώμα και όστρακα κ.α. (**Εικ. 100-101 α-β**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 23-25 πρόκειται για τον τάφο Η, της δημοσίευσης.

Τάφος 192. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για έναν διπλό τάφο. Ο δρόμος του εκτείνεται σε μήκος 1,90 μ. και το πλάτος του είναι 1,14-0,90 μ., ενώ σε μεταγενέστερη χρήση του τάφου αυξήθηκε το μήκος του κατά 1,05 μ. και υπήρχαν δύο σκαλοπάτια που οδηγούσαν από το δρόμο στο άνοιγμα της εισόδου του Β. θαλάμου καθώς και ένα σκαλοπάτι που αύξαινε κατά μήκος του δρόμου. Στη Β. πλευρά του δρόμου είχε λαξευτεί μία κόγχη πλ. 0,65 μ. και βάθ. 0,45 μ., ενώ στη Ν. πλευρά υπήρχε δεύτερη κόγχη πλ. 0,65 μ. και βάθ. 0,40 μ. Η είσοδος στο Ν. θάλαμο είχε ένα σκαλοπάτι το οποίο εκτεινόταν σε μικρή απόσταση μέχρι το Β. θάλαμο. Οι θάλαμοι έχουν σχήμα ελλειψοειδές. Ο Β. θάλαμος έχει διαστ. 2,00X1,50 μ., οι τοίχοι του είχαν αρκετά ακανόνιστο σχήμα και στον πίσω τοίχο του είχε ανοιχτεί η είσοδος που οδηγούσε στο Ν. θάλαμο διαστ. 1,15X1,55X0,90 μ. οι τοίχοι του οποίου είχαν λαξευτεί κάθετα εκτός από τον πίσω τοίχο που είχε κυκλική απόληξη. Μία επίπεδη πλάκα διαστ. 0,38X0,48X0,08 μ. βρέθηκε μπροστά από κάθε είσοδο και πιθανόν είχε χρησιμοποιηθεί ως φράγμα εισόδου. Οι θάλαμοι είχαν προσανατολισμό ΝΑ.-ΒΔ. και ήταν στην Α. πλευρά του δρόμου.

Ταφές : Στον δρόμο βρέθηκαν μη καμένα οστά αλλά και ίχνη στάχτης σε αγγεία (πίθοι πρώιμης-μέσης πρωτογεωμετρικής και γεωμετρικής περιόδου) κάποια από τα οποία χρησιμοποιήθηκαν ως τεφροδόχα και κάποια για εγχυτρισμούς, αλλά και στην κόγχη της Β. πλευράς βρέθηκαν ίχνη καύσης. Στους θαλάμους βρέθηκαν ίχνη από κόκκινο χώμα στο δάπεδο τους, που περιείχε όστρακα διαφόρων περιόδων τα οποία υποδεικνύουν τη σύληση του τάφου. Ο δρόμος και η κόγχη της Β. πλευράς υποθέτουν τον καθαρισμό του εσωτερικού του θαλάμου από πρώιμους εγχυτρισμούς

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

για την τοποθέτηση των υστερότερων. Στον τάφο αυτό βρέθηκαν θραύσματα αγγείων διαφόρων περιόδων. Σύμφωνα με την γνώμη του ανασκαφέα : ο δρόμος και ο Β. θάλαμος είχαν λαξευτεί στην ΠΓ περίοδο. Αυτά είχαν γεμίσει με ταφές κατά την πρώιμη γεωμετρική περίοδο, όπου τα αγγεία τα μετέφεραν στην Β. κόγχη του δρόμου και κατά στην ΜΓ είχε καταρρεύσει ο Β. θάλαμος και τότε λαξεύτηκε ο Ν. θάλαμος. Σ' αυτόν τοποθετήθηκε και ο πρώτος εγχυτρισμός του (πίθος 15 δημοσίευσης). Στην ΥΓ περίοδο ο θάλαμος αυτός ήταν γεμάτος από αγγεία, τα οποία μεταφέρθηκαν και αυτά στην Β. κόγχη του δρόμου και ο Ν. θάλαμος χρησιμοποιήθηκε τότε για εγχυτρισμούς (πίθος 19 δημοσίευσης και πίθος 24 δημοσίευσης ανατολίζουσας περιόδου), όπου και τοποθετείται και η τελευταία χρήση του τάφου **(Εικ. 102)**.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 38-43 πρόκειται για τον τάφο Ο, της δημοσίευσης.

Τάφος 193. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 1,34 μ. και πλ. 1,29 μ. και το δάπεδό του έχει λαξευτεί σε βάθος 2,62 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους, ενώ οι τοίχοι του στενεύουν στην κορυφή τους, που σώζεται σε ύψ. 1,23 μ. Ένα σκαλοπάτι 0,04 μ. ύψ. οδηγούσε στο κατώφλι της εισόδου και ένα δεύτερο 0,08 μ. οδηγούσε από την είσοδο στο εσωτερικό του θαλάμου. Όλο το κατώφλι πιθανόν αποτελούνταν από μία τετράγωνη πλάκα την οποία είχαν μετακινήσει οι ληστές του τάφου. Το άνοιγμα της εισόδου σωζόταν πάνω από το κατώφλι και Δ. σε ύψος 0,62 μ., βάθος 0,53 μ. και πλάτος 0,83-0,80 μ. Ο θάλαμος είναι σχεδόν ελλειψοειδής στο σχήμα του και έχει διαστ. 2,51X2,26X1,25 μ., ενώ το δάπεδο του φαίνεται ότι είχε πλακοστρωθεί, διότι βρέθηκαν έξι ασβεστολιθικές πλάκες *in situ*, τοποθετημένες πάνω στον κούσκουρα, ενώ κάποιες άλλες ήταν σε σωρό στο μπροστινό μέρος του θαλάμου. Υπήρχε ποικιλία όσον αφορά το πάχος των πλακών αυτών από 0,40X0,10 μ. έως 0,50X0,35 μ. Στον εσωτερικό Ν. τοίχο του θαλάμου υπήρχε μία κόγχη, ενώ πάνω από το δάπεδο του Ν. τοίχου είχε λαξευτεί μία εσοχή πλ. 0,30 μ. Το δάπεδο του θαλάμου βρισκόταν 4,40 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Ο τάφος είχε προσανατολισμό ΝΑ.-ΒΔ. με τον θάλαμο να βρίσκεται στην Α. πλευρά του δρόμου.

Ταφές : Στο τάφο αυτό βρέθηκαν όστρακα και μία λάρνακα της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου, η οποία όμως ήταν τοποθετημένη στο δρόμο του. Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκε ένας πίθος με ίχνη καύσης της ανατολίζουσας περιόδου (αριθ. 1 δημοσίευσης) καθώς

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

και καμένα οστά διάσπαρτα στον χώρο, αλλά και τμήματα από δύο ακόμη λάρνακες. Ο τάφος ήταν τόσο συλημένος ώστε δεν μπορούμε να πούμε με σιγουριά για τον τρόπο ταφής που χρησιμοποιήθηκε σ' αυτόν (**Εικ. 103 α-β**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 44-52 πρόκειται για τον τάφο Q, της δημοσίευσης.

Τάφος 194. Τοποθεσία Αμπελόκηποι (οικόπεδο Δαφερμου Ι.) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αποτελούνταν από τμήμα δρόμου που καταστράφηκε από τα χωματουργικά μηχανήματα. Ο θάλαμος του είχε ελλειψοειδές σχήμα. Η επίχωση ήταν διαταραγμένη και περιείχε ελάχιστα όστρακα υπομινωικά και γεωμετρικά, ένα μικρό χάλκινο διαβρωμένο νόμισμα, θραύσμα οψιανού και γυαλιού. Χρονολογείται στην πρωτογεωμετρική περίοδο.

ΣΕΡΠΕΤΣΙΔΑΚΗ Ι. ΑΔ 49 (1994): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1999, σ. 698 πρόκειται για τον τάφο 1 της δημοσίευσης.

Τάφος 195. Τοποθεσία Αμπελόκηποι (οικόπεδο Δαφερμου Ι.) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει ένα φαρδύ διάδρομο. Στο θάλαμο του, ελλειψοειδούς σχήματος, υπάρχουν στη Β. και Α. πλευρά τρεις βαθιές θολωτές εσοχές – κόγχες – που χρησιμοποιήθηκαν ως χώροι εναπόθεσης ενταφιασμών. Οι δύο μεγαλύτερες στη Β. πλευρά ήταν ελλειψοειδούς σχήματος και χωρίζονται μεταξύ τους από ένα είδος πεσσού αποτελούμενου από χύμα και μεγάλη λίθινη πλάκα, σχήματος τραπεζίου. Η τρίτη εσοχή είναι μικρότερη, σχεδόν ωοειδής. Ο τάφος πρέπει να είχε χρησιμοποιηθεί κατά την πρωτογεωμετρική περίοδο. Από τα ευρήματα αναφέρονται: δύο περόνες με διακοσμημένη κεφαλή, μία οστέινη και μία χάλκινη, 23 όμοιες πήλινες σφαιρικές ψήφοι με επικάλυψη μαύρου χρώματος και εγχάρακτη διακόσμηση με δύο οφθαλμούς και στιγμές, ένα σφονδύλι από στεατίτη κ.α. Ο τάφος παρουσιάζει έντονα τα στοιχεία της σύλησης, τόσο από τα θραυσμένα και διαταραγμένα οστά και θραύσματα αγγείων, που βρέθηκαν διάσπαρτα σε διάφορα σημεία και βάθη της επίχωσης, όσο και από τις λίθινες ορθογώνιες πλάκες-φράγματα εισόδων των κογχών, που βρέθηκαν μετακινημένες.

Ταφές : Στις εσοχές της Β. πλευράς του θαλάμου υπάρχει από ένα ελλειψοειδές λάξευμα με χρήση αποθέτη, που περιείχε πλήθος σκελετικού υλικού, όπως όστρακα και λίγα αγγεία.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΣΕΡΠΕΤΣΙΔΑΚΗ Ι. ΑΔ 49 (1994): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1999, σ. 698-699 πρόκειται για τον τάφο 5 της δημοσίευσης.

Τάφος 196. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δεν ανασκάφηκε ολόκληρος. Ο δρόμος του έχει μήκ. 1,80 μ. και πλ. 1,25 μ. Ο θάλαμος του είχε πιθανόν ελλειψοειδές σχήμα σύμφωνα με το σχέδιο του. Η κεραμική του χρονολογείται από την πρώιμη πρωτογεωμετρική περίοδο μέχρι και την ύστερη πρωτογεωμετρική περίοδο.

Ταφές : Περιείχε λίγα οστά στο εσωτερικό ενός πίθου (εγχυτρισμός βρέφους) και στο δάπεδο του δρόμου τα οστά ενός ενήλικα. Επίσης βρέθηκε ένας αμφορέας και ένας κρατήρας που πιθανόν περιείχαν καύσεις (αριθ. 1 και 3 αντίστοιχα στη δημοσίευση). **(Εικ.104)**

COLDSTREAM J. N. ABSA 58 “Five tombs at Knosos: II early protogeometric tomb at Teke” London 1963 σ. 30-43.

Τάφος 197. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει παράλληλα τοιχώματα και διαστ. 4,40X1,00 μ. Καταλήγει μπροστά στο στόμιο της εισόδου πλ. 0,70 μ., ενώ τμήμα του φράγματος της πλ. 0,80 μ. βρέθηκε στη θέση του με κύριο στοιχείο μία ασβεστολιθική πλάκα διαστ. 0,40X0,40X0,20 μ. την οποία περιέβαλλαν μικρότερες ακατέργαστες πέτρες. Ο θάλαμος είχε ελλειψοειδές σχήμα και διαστ. 1,30X1,70 μ. Το κατώτερο τμήμα της οροφής παρουσιάζεται σε ύψος 0,75 μ. και ήταν κυκλικό-καμπύλο. Ο προσανατολισμός του είναι ΝΑ.-ΒΔ. με τον θάλαμο στα Ν. του δρόμου.

Ταφές : Στην Α. πλευρά του δρόμου βρέθηκε τμήμα πίθου που περιείχε έναν εγχυτρισμό (αριθ. 8 δημοσίευσης) και γύρω του βρέθηκαν καμένα οστά που πιθανόν βρίσκονταν αρχικά στο εσωτερικό του θαλάμου. Ακόμα βρέθηκαν αρκετά όστρακα από λάρνακα (αριθ. 15 δημοσίευσης) που πιθανόν περιείχε ενταφιασμό. Ο θάλαμος περιείχε δύο ενταφιασμούς, η υστερότερη ταφή ανήκε σε ένα νεαρό ενήλικα με το κεφάλι του στα Δ. ο οποίος πιθανόν ήταν τοποθετημένος ανάσκελα κατά μήκος του θαλάμου. Η πρώιμη ταφή ανήκε σε ένα νεαρό ενήλικα πιθανόν άνδρα τοποθετημένο σε ψηλότερο επίπεδο από τον προηγούμενο με το κεφάλι στα ΝΔ. και κάποια οστά του στα ΝΑ. Ακόμα βρέθηκαν και ίχνη καμένων οστών συμπεριλαμβανομένου και ενός εν μέρει καμένου χεριού, τα οποία ανήκουν σε μια πρώιμη ταφή. Ακόμη

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

εντοπίστηκαν και διάφορα αγγεία, όπως αμφορέας, όλπη, οινοχόη, υδρία ή λήκυθος, της ΥΜ και πρώιμης γεωμετρικής περιόδου (**Εικ. 105**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 67-69 πρόκειται για τον τάφο 18 της δημοσίευσης.

Τάφος 198. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκους 4,00 μ. και πλάτους 1,20 μ. στην Α. πλευρά του οποίου βρέθηκε κόγχη πλ. 0,82 μ. και βάθ. 0,60 μ. η οποία έφραζε με μία πλάκα, ενώ το βάθος της βρισκόταν στα 0,28-0,18 μ. από το δάπεδο του δρόμου. Στο εσωτερικό της κόγχης υπήρχε ένας πίθος της ύστερης γεωμετρικής περιόδου που περιείχε καμένα οστά. Το άνοιγμα της εισόδου πλ. 1,00 μ. και βάθ. 0,32 μ. αποτελούνταν από μικρές λίθινες ακανόνιστου σχήματος παραστάδες. Η είσοδος έκλεινε από μία μονή επενδυμένη πλάκα διαστ. 1,16X0,55X0,13 μ. μεγαλύτερη σε πλάτος παρά σε ύψος. Ο καλά λαξευμένος θάλαμος διαστ. 2,00X1,30X0,82 μ. έχει σχεδόν ελλειψοειδές σχήμα. Η οροφή σωζόταν λίγο στα πίσω τοιχώματα του θαλάμου και είχε μεγαλύτερο ύψος από αυτό του στομίου. Το δάπεδο του θαλάμου βρισκόταν σε βάθος 2,20 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο προσανατολισμός του ήταν ΒΔ.-ΝΑ. με τον θάλαμο στην Β. πλευρά του δρόμου.

Ταφές : Ο τάφος είχε συληθεί και στο δρόμο του στην άκρη της Β. πλευράς του βρέθηκε ένας ενταφιασμός. Σε άλλα σημεία του σποραδικά βρέθηκε μία πυξίδα, ένας πίθος, ένας μικρός αρύβαλλος και καμένα τεμάχια οστών πιθανόν από το εσωτερικό κάποιου από τα προηγούμενα αγγεία καθώς και θραύσματα της ρωμαϊκής περιόδου. Στο θάλαμο βρέθηκε ένας τουλάχιστον ενταφιασμός (ένα κρανίο και λίγα οστά) στην Δ. πλευρά του θαλάμου και μία καύση (καμένα οστά πιθανόν ενός ενήλικα και ενός παιδιού) κοντά στα όστρακα πίθου που βρέθηκαν κοντά στην είσοδο του θαλάμου. Ακόμη καμένα οστά εντοπίστηκαν και στο εσωτερικό ενός πίθου της πρωτογεωμετρικής περιόδου (αριθ. 10 στη δημοσίευση). Στην κεραμική του τάφου συγκαταλέγονται επιπλέον και ένας αμφορέας, μία πυξίδα, δύο σκύφοι της ύστερης πρωτογεωμετρικής περιόδου και ένας κρατήρας της κ.α. (**Εικ. 106**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 77-79 πρόκειται για τον τάφο 28 της δημοσίευσης.

Τάφος 199. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο διαστ. 5,40X0,90-1,14 μ. και ένα σκαλοπάτι σε απόσταση

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

3,40 μ. από την είσοδο του θαλάμου ύψ. 0,25 μ. που σηματοδοτούνταν από επίπεδες πλάκες στις άκρες του. Το δεύτερο σκαλοπάτι βρισκόταν σε απόσταση 2,00 μ. από την είσοδο. Το άνοιγμα της εισόδου είχε καταστραφεί και το μόνο που επέμεινε από αυτό ήταν μία σειρά από ακατέργαστες πλάκες σε δύο σωρούς διαστ. 0,90X0,60X0,40 μ. Υπήρχε ακόμη ένα σκαλοπάτι διαστ. 0,35X0,40 μ. που οδηγούσε στο εσωτερικό του θαλάμου. Ο ελλειψοειδής θάλαμος είχε διαστ. 1,30X1,86 μ. και το δάπεδο του βρισκόταν σε βάθος 2,00 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο προσανατολισμός του ήταν Α.-Δ. με τον θάλαμο στα Α. του δρόμου. Ο τάφος είχε συληθεί και στο δρόμο βρέθηκαν ένας σκύφος, μία οινοχόη ανατολίζουσας περιόδου, ενώ στο θάλαμο υπήρχαν κυρίως όστρακα της ρωμαϊκής περιόδου και ένας αμφορέας της ΠΓ περιόδου. Πιθανόν ο τάφος αυτός είχε χρησιμοποιηθεί για πρώτη φορά στην πρώιμη πρωτογεωμετρική περίοδο και συνεχίστηκε η χρήση του τουλάχιστον μέχρι την ανατολίζουσα περίοδο (**Εικ. 107**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 79-80 πρόκειται για τον τάφο 30 της δημοσίευσης.

Τάφος 200. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει παράλληλα τοιχώματα και διαστ. 5,80X1,08-1,12 μ. Καταλήγει μπροστά στο στόμιο της εισόδου πλ. 0,75 μ. και βάθ. 0,30 μ. με ύψ. 0,97 μ. στο οποίο οδηγείται από ένα στενό σκαλοπάτι. Στη Β. πλευρά του δρόμου και πάνω από το δάπεδο του και σε απόσταση 2,00 μ. από το άνοιγμα της εισόδου είχε λαξευτεί ελλειπτική κρύπτη διαστ. 0,88X0,56-0,59 μ. και βάθ. 0,80 μ. Οι παραστάδες της εισόδου έχουν πλ. 0,24 μ. και 0,13 μ. Δε βρέθηκε τίποτα στη θέση του από τους λίθους του φράγματος, ενώ ένα σκαλοπάτι 0,20 μ. οδηγούσε στο εσωτερικό του θαλάμου. Ο θάλαμος είναι σχεδόν ελλειψοειδής στο σχήμα του διαστ. 1,66X2,10X1,38 μ. και τμήμα των τοιχωμάτων του διασώθηκε στην πίσω πλευρά του, που υποδεικνύει ότι η οροφή του ήταν επίπεδη. Ο προσανατολισμός του ήταν ΝΑ.-ΒΔ. Η επίχωση του δρόμου περιείχε όστρακα της γεωμετρικής, ελληνιστικής, και ρωμαϊκής περιόδου.

Ταφές : Κοντά στην είσοδο του θαλάμου βρέθηκαν μερικά καμένα οστά. Τα υπολείμματα ενός σκελετού σε συνεσταλμένη στάση βρέθηκαν στο δάπεδο του θαλάμου με το κρανίο του κοντά στην Β. παραστάδα της εισόδου και ανάμεσα στα πόδια του ένας αμφορέας της ΥΜ ή πρώιμης πρωτογεωμετρικής περιόδου καθώς και

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

μία οινόχρηστη της ίδιας περιόδου. Ο τάφος αυτός κατά τη γνώμη των ανασκαφέων, χρησιμοποιήθηκε πιθανόν για μία μόνο φορά και για έναν και μόνο ενταφιασμό της ΥΜ - πρωτογεωμετρικής περιόδου, ενώ ο δρόμος και η είσοδος χρησιμοποιήθηκαν κατά τα ρωμαϊκά και χριστιανικά χρόνια (**Εικ. 108**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 72-73 πρόκειται για τον τάφο 24 της δημοσίευσης.

Τάφος 201. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο διαστ. 1,40X0,70-0,90 μ. ο οποίος είναι κοντός αλλά αρκετά πλατύς και έχει ένα περίεργο λάξευμα από κόκκινο χώμα, που δεν περιείχε τίποτα στο εσωτερικό του, αλλά χώριζε το δρόμο από το θάλαμο. Ένα σκαλοπάτι οδηγούσε από το δρόμο κάτω και στο εσωτερικό του θαλάμου. Δε βρέθηκε το άνοιγμα της εισόδου. Το δάπεδο του μικρού ελλειψοειδούς θαλάμου διαστ. 1,00X0,78 μ. βρισκόταν σε βάθος 0,80 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Η οροφή είχε καταστραφεί, ενώ τα τοιχώματα του θαλάμου σώζονταν σε ύψ. 0,45 μ.

Ταφές : Ο τάφος αυτός είχε συληθεί. Περιείχε ωστόσο, αρκετά οστά κάποια καμένα κάποια όχι, και αρκετά όστρακα αγγείων με ίχνη καύσης, πιθανόν και έναν εγχυτρισμό σε πίσω της πρώιμης γεωμετρικής περιόδου (αριθ. 5 δημοσίευσης) που ήταν τοποθετημένος στο πίσω μέρος του θαλάμου καθώς και κεραμική της γεωμετρικής, της ρωμαϊκής και της παλαιοχριστιανικής περιόδου (**Εικ. 109**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 169-170 πρόκειται για τον τάφο 129 της δημοσίευσης.

Τάφος 202. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει παράλληλα τοιχώματα και διαστ. 3,70X1,36 μ. ο οποίος καταλήγει μπροστά στο στόμιο της εισόδου διαστ. 0,25X0,65 μ. Υπήρχαν δύο φάσεις χρήσης του φράγματος του στομίου τέσσερις σωροί από πέτρες τοποθετημένες πάνω σε μία πλάκα διαστ. 0,75X0,44X0,16 μ. η οποία πατούσε πάνω σε μέρος του πρώτου φράγματος. Ένα σκαλοπάτι 0,25 μ. οδηγούσε από το στόμιο στο εσωτερικό του ελλειψοειδούς θαλάμου διαστ. 1,80X1,50 μ. του οποίου η οροφή είχε καταρρεύσει, ενώ τα πίσω τοιχώματα του σώζονταν σε ύψ. 0,80 μ. Το δάπεδο του θαλάμου βρισκόταν σε βάθ. 2,00 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Πάνω από τον τάφο είχαν τοποθετηθεί δύο τάφοι της ελληνιστικής περιόδου, γι' αυτό και δεν βρέθηκε τίποτα από τις πρώιμες ταφές του. Στο δρόμο βρέθηκε κεραμική της

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

πρώιμης πρωτογεωμετρικής περιόδου, όπως ένας πίθος, μια οινοχόη, μερικοί αμφορείς, σκύφοι κ.α. (**Εικ. 110 α-β**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 90-91 πρόκειται για τον τάφο 45 της δημοσίευσης.

Τάφος 203. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 5,60 μ. και πλ. 1,10-1,20 μ. ο οποίος είχε ένα σκαλοπάτι που οδηγούσε από το δρόμο στο στόμιο του θαλάμου, που βρέθηκε κατεστραμμένο. Μόνο ένας σωρός από λίθους εντοπίστηκε στη θέση όπου βρισκόταν το φράγμα της εισόδου ύψ. 0,40 μ. και πλ. 0,70 μ. Ο θάλαμος ελλειψοειδούς σχήματος έχει διαστ. 2,68X1,65 μ. από τον οποίο σώθηκε μόνο το 0,12 μ. του ύψους στο πίσω μέρος των τοιχωμάτων του και το δάπεδο του βρισκόταν σε βάθος 2,00 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Λίγα ευρήματα υπήρχαν στο δρόμο, στον οποίο υπήρχε λάκκος (από τους ληστές του τάφου) που εκτεινόταν σε όλο το μήκος του. Μέσα σ' αυτόν βρέθηκαν θραύσματα χαλκού, ένας σκαραβαίος κ.α. Ο θάλαμος ήταν άδειος, λόγω της σύλησης του, και τα μόνα όστρακα που συλλέχθηκαν από αυτόν χρονολογούνται στην ΥΜ και πρώιμη πρωτογεωμετρική περίοδο (**Εικ. 111 α-β**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 91-93 πρόκειται για τον τάφο 48 της δημοσίευσης.

Τάφος 204. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του ανασκάφηκε σε μήκ. 2,40 μ. και πλ. 1,20-1,30 μ. Στον Β. τοίχο του και κοντά στο άνοιγμα της εισόδου υπήρχε μια ακανονίστου σχήματος κόγχη 0,80X0,40μ. Δεν υπήρχε σκαλοπάτι που οδηγούσε από το στόμιο διαστ. 0,25X0,65 μ. το οποίο ήταν αρκετά κατεστραμμένο, στο εσωτερικό του θαλάμου. Ο θάλαμος έχει ελλειψοειδές σχήμα διαστ. 1,70X1,20 μ., ενώ η οροφή του είχε καταρρεύσει και τα τοιχώματα του σώζονταν σε ύψ. 0,60 μ. Το δάπεδο του θαλάμου βρισκόταν σε βάθος 2,30 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Στο δρόμο βρέθηκαν αρκετά αγγεία της ύστερης ανατολίζουσας περιόδου, μία λάρνακα και μία ορθογώνια πλάκα διαστ. 0,56X0,44X0,16 μ. που πιθανόν προερχόταν από το φράγμα της εισόδου. Στο θάλαμο βρέθηκαν τρία σιδερένια αντικείμενα και όστρακα αγγείων που χρονολογούνται στην ΥΜ και πρώιμη πρωτογεωμετρική περίοδο (**Εικ. 112-113**).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 94-98 πρόκειται για τον τάφο 56 της δημοσίευσης.

Τάφος 205. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 6,62 μ. και πλ. 1,15-1,10 μ. με παράλληλα τοιχώματα. Αυτός οδηγεί στο στόμιο του θαλάμου διαστ. 0,50X0,30 μ. από το οποίο σώθηκε μία πλάκα, πιθανόν υπέρθυρο, διαστ. 0,31X0,15X0,05 μ. Το φράγμα βρέθηκε αμέσως μπροστά από τις παραστάδες καλύπτοντας κυρίως όλο το πλάτος του δρόμου και αποτελούνταν από διάφορες πλάκες, οι κατώτερες ήταν τοποθετημένες επίπεδα στο κάτω τμήμα, τρεις πιο πάνω η μία δίπλα στην άλλη εκ των οποίων η μεγαλύτερη είχε διαστ. 0,45X0,30 μ. Ένα σκαλοπάτι πάχους 0,10 μ. οδηγούσε κάτω στο εσωτερικό του ελλειψοειδούς θαλάμου διαστ. 1,60X1,94X1,00 μ. μέσα στον οποίο είχε καταπέσει το μεγαλύτερο μέρος της οροφής, ενώ ο πίσω τοίχος του σωζόταν σε όλο το ύψος του. Στο πίσω τμήμα του θαλάμου υπήρχε ένας ελλειψοειδής λάκκος βαθ. 0,45X0,41X 0,10 μ.

Ταφές : Τα ευρήματα του δρόμου είχαν αναμοχλευτεί από το λάκκο των ληστών στο κέντρο του οποίου βρέθηκε ένας πίθος με καύση (αριθ. 1 δημοσίευσης) καθώς και άλλα αγγεία. Ο θάλαμος περιείχε αρκετή κεραμική της ΠΓ και ΥΓ περιόδου και έναν πίθο (αριθ. 13 δημοσίευσης) με καύση και τεμάχια μη καμένων οστών, όλα διάσπαρτα πάνω στον κούσκουρα, αλλά η χρονολόγηση οποιουδήποτε ενταφιασμού είναι αβέβαιη (**Εικ. 114**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 100-104 πρόκειται για τον τάφο 60 της δημοσίευσης.

Τάφος 206. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 3,50 μ. και πλ. 0,90-1,24 μ. στη Β. πλευρά του οποίου υπάρχει μία ακανόνιστη κόγχη διαστάσεων 1,00X1,00 μ. που φθάνει σε υψ. 0,85 μ. πάνω από το επίπεδο του δρόμου και 1,30 μ. υψ. πάνω από το δάπεδο του θαλάμου. Στη Ν. πλευρά του δρόμο υπήρχε αντίστοιχο λάξευμα 1,50X0,80 μ. του οποίου το σχήμα ήταν μία διαγώνια γωνία. Το άνοιγμα της εισόδου έχει διαστ. 0,82X0,30 μ. από το οποίο οι λίθοι του φράγματός είχαν όλοι μετακινηθεί. Ο μικρός ελλειψοειδής θάλαμος, διαστ. 1,00X1,44X0,85 μ., είχε δάπεδο επιστρωμένο με αμμοχάλικο ή ακατέργαστους λίθους και άμμο και βρισκόταν σε βάθος 1,52 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο θάλαμος περιείχε αγγεία, διάφορα

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

αντικείμενα και λίγα όστρακα. Τα οποία ανήκαν σε διάφορες περιόδους ελληνιστική, ρωμαϊκή και ανάμεσα τους και κάποια της πρωτογεωμετρικής και της πρώιμης γεωμετρικής περιόδου.

Ταφές : Στην Β. κόγχη του δρόμου εντοπίστηκε ένας ενταφιασμός και ένας πίθος (αριθ. 3 δημοσίευσης) που περιείχε πιθανόν καύση διότι βρέθηκε στο εσωτερικό του ένα αποτεφρωμένο οστό που ανήκε σε ένα νεαρό ενήλικα. Η χρήση του τάφου ξεκίνησε από την πρωτογεωμετρική Β έως και την πρώιμη γεωμετρική και εγκαταλείφθηκε κατά την ανατολίζουσα περίοδο. Από την χρονολόγηση και από τα αγγεία και τα υπολείμματα στάχτης και οστών θεωρείται ότι ο τάφος αυτός περιείχε 12 περίπου καύσεις και αρκετούς εγχυτρισμούς (**Εικ. 115**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 60-63 πρόκειται για τον τάφο 13 της δημοσίευσης.

Τάφος 207. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αποτελείται από έναν σχετικά ελλειψοειδή θάλαμο τον οποίο πλαισιώνουν δύο πλαϊνές κόγχες, η μία έναντι της άλλης. Η πρώτη κόγχη στα ΒΔ. έχει διαστ. 0,40Χ0,25 μ. και η δεύτερη στα ΝΑ. 0,76Χ0,60 μ. Η Β. πλευρά του θαλάμου αποτελείται από μία κτιστή δομή η οποία τον διαχωρίζει από τον τάφο με αριθ. 134 της δημοσίευσης. Το δάπεδο του θαλάμου είχε επιστρωθεί με μικρές πέτρες σε έκταση 1,20Χ0,70 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο πίθοι της ΠΓ περιόδου, ένας αρύβαλλος, μία κυπριακή λήκυθος και ίχνη καύσης και άλλα αγγεία, αλλά και μία ταφή των ελληνιστικών χρόνων. Ο τάφος αυτός σύμφωνα με τα ευρήματά του φανερώνει μία συνεχή χρήση από την πρωτογεωμετρική περίοδο έως και τα ελληνιστικά χρόνια (**Εικ. 116**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 138-145 πρόκειται για τον τάφο 104 της δημοσίευσης.

Τάφος 208. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 6,55 μ. και πλ. 0,80-0,90 μ. Αυτός είχε από τρεις κόγχες σε κάθε πλευρά των τοιχωμάτων του : η πρώτη στα ΒΔ. έχει ορθογώνιο σχεδόν σχήμα πλ. 1,10 μ., βαθ. 0,68 μ. και δάπεδο 0,48 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους, ενώ από το δρόμο 0,60 μ. Η δεύτερη έχει ακανόνιστο σχήμα σχεδόν ορθογώνιο πλ. 1,95 μ., βαθ. 1,28 μ. και δάπεδο 1,65 μ. κάτω από τη

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

σημερινή επιφάνεια του εδάφους, ενώ από το δάπεδο του δρόμου 0,40 μ. Η τρίτη στο Α. άκρο του είναι σχεδόν ορθογώνια και αυτή και έχει πλ. 1,24 μ. και βαθ. 0,35 μ. Η τέταρτη είναι κυκλική διαμ. 0,90 μ., πλ. 1,24 μ. και βαθ. 1,00 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους, ενώ 0,70 μ. από το δάπεδο του δρόμου. Η πέμπτη είναι ελλειψοειδής πλ. 0,54 μ., βαθ. 1,00 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους και 0,84 μ. από το δάπεδο του δρόμου. Η έκτη και τελευταία είναι ορθογώνια και έχει πλ. 0,96 μ., βαθ. 1,00 μ. και 0,60 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους, ενώ 0,75 μ. από το δάπεδο του δρόμου. Το άνοιγμα της εισόδου είχε καταστραφεί. Ο θάλαμος διαστ. 1,98X1,90 μ. έχει ελλειψοειδές σχήμα και τοιχώματα που σώθηκαν σε ύψ. 0,64 μ. με το δάπεδό του στα 2,45 μ. βάθος κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Η οροφή του είχε καταρρεύσει. Ο προσανατολισμός του ήταν ΝΑ.-ΒΔ. με τον θάλαμο στην Α. πλευρά του δρόμου.

Ταφές : Ο τάφος χρησιμοποιήθηκε αρκετά. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν 33 τεφροδόχοι πίθοι, δύο απλοί πίθοι και δύο λάρνακες της ΥΜ περιόδου, που περιείχαν το λιγότερο 37 ταφές, καύσεις, εγχυτρισμούς και ενταφιασμούς οι οποίες χρονολογούνται από την πρωτογεωμετρική έως και την ανατολίζουσα περίοδο καθώς και άλλα κτερίσματα. Στις κόγχες του δρόμου και συγκεκριμένα στην τέταρτη αναγνωρίστηκαν 40 πίθοι που περιείχαν καύσεις και μικρότερα αγγεία λ.χ. αρύβαλλους. Στην πέμπτη κόγχη του δρόμου υπήρχαν 13 πίθοι με καύσεις και άλλα αγγεία (**Εικ. 117**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 148-162 πρόκειται για τον τάφο 107 της δημοσίευσης.

Τάφος 209. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Επικοινωνούσε με το δρόμο του τάφου (αριθ. 106 της δημοσίευσης), οπότε σώζεται μόνο ο θάλαμος του, σχεδόν ελλειψοειδής στο σχήμα του και με διαστ. 1,90X2,00 μ. Δε σώζεται το άνοιγμα της εισόδου. Βρέθηκε αρκετά διαταραγμένος λόγω του ότι πάνω στη Δ. πλευρά του λαξεύτηκε ο τάφος με αριθ. 152 της δημοσίευσης. Το δάπεδο του βρισκόταν σε βαθ. 1,70 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Η οροφή του είχε καταρρεύσει. Ο τάφος είχε εξολοκλήρου συληθεί και το μοναδικό αγγείο που βρέθηκε στο εσωτερικό του τον χρονολογείται στην ΥΓ με πρώιμη ανατολίζουσα περίοδο (**Εικ. 38**).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 184 πρόκειται για τον τάφο 168 της δημοσίευσης.

Τάφος 210. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δρόμο μήκ. 3,80 μ. και πλ. 1,10 μ. Ο δρομος είχε τρεις κόγχες δυο στα Β. και μία στα Ν. τοιχώματα του και ήταν κατηφορικός με τρία διαφορετικά επίπεδα, που διακρίνονταν από τρία ρηχά σκαλοπάτια. Οι κόγχες του δρόμου στον Β. τοίχο του ήταν ελλειψοειδούς σχήματος, η ΒΔ. είχε διαστ. 1,20X0,80X0,60 μ. και η ΒΑ. 0,50X0,50X0,60 μ. Η κόγχη στη Ν. πλευρά του ήταν μεγάλη σε μέγεθος πλ. 2,00 μ. και βάθ. 1,15 μ. Το άνοιγμα και το φράγμα της εισόδου είχαν καταστραφεί. Στο θάλαμο σχεδόν ελλειψοειδή στο σχήμα του, διαστ. 1,78X1,40X0,95 μ., έφθανε κανείς από ένα σκαλοπάτι ύψ. 0,15 μ. Το μεγαλύτερο τμήμα της οροφής είχε διατηρηθεί, εκτός από τον πίσω τοίχο. Το δάπεδο του βρισκόταν σε βαθ. 2,10 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Είχε προσανατολισμό Α.-Δ. με τον θάλαμο στα Α.

Ταφές : Ο τάφος περιείχε τα οστά μίας ταφής ελληνιστικών-ρωμαϊκών χρόνων. Είχε συληθεί και μόνο 24 αγγεία βρέθηκαν κατά την ανασκαφή του από τα 74 που αναφέρονταν στον κατάλογο των ευρημάτων. Στον δρόμο βρέθηκαν ίχνη καύσης και μερικά αποτεφρωμένα οστά, που πιθανόν προέρχονταν από το εσωτερικό κάποιου τεφροδόχου αγγεία, που υπήρχε στο θάλαμο και είχε μεταφερθεί εκεί κατά τη σύληση του τάφου. Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο τάφος αυτός φαίνεται ότι χρησιμοποιήθηκε από την πρώιμη πρωτογεωμετρική περίοδο έως και την ανατολίζουσα (**Εικ. 118 α-β**). COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 184-189 πρόκειται για τον τάφο 175 της δημοσίευσης.

Τάφος 211. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δρόμο μήκ. 1,85 μ. και πλ. 1,25 μ. ο οποίος ήταν ασυνήθιστα πιο πλατύς από το θάλαμο. Αυτός είχε μία μικρή κόγχη στη ΒΑ. πλευρά του και αποτελούνταν από δύο επίπεδα, τα οποία χωρίζονταν από το δάπεδο του θαλάμου με ένα σκαλοπάτι. Το άνοιγμα της εισόδου είχε καταστραφεί. Ο θάλαμος, ελλειψοειδούς σχήματος, είχε διαστ. 0,84X0,60-0,70 μ. και το πίσω μέρος των τοιχωμάτων του σωζόταν σε ύψ. 0,80 μ., ενώ το δάπεδο του βρισκόταν σε βάθ. 1,90 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Η οροφή του είχε καταρρεύσει. Είχε προσανατολισμό ΒΑ.-ΝΔ. με τον θάλαμο στα Α.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Ο τάφος είχε διαταραχθεί σε υστερότερες εποχές. Λίγα αγγεία βρέθηκαν στο εσωτερικό του και ανάμεσα σ' αυτά και κάποια καμένα οστά που πιθανόν αποτελούσαν το περιεχόμενο μίας τεφροδόχου κάλπης. Σύμφωνα με την κεραμική του χρονολογείται στην ΜΓ περίοδο (**Εικ. 119**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 166-168 πρόκειται για τον τάφο 125 της δημοσίευσης.

Τάφος 212. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Μπροστά στην είσοδο του υπάρχει ένας λάκκος σχεδόν τετράγωνος διαστ. 1,60X1,60 μ. στον οποίο βρέθηκαν πεσμένοι λίθοι από το κτιστό τοίχο του φράγματος. Το άνοιγμα της εισόδου έχει διαστ. 0,70X0,50 μ. με δύο μεγάλες παραστάδες ορθογώνιου σχήματος. Έξω από την είσοδο του τάφου και στην Δ. πλευρά του λάκκου υπήρχε ένα σωρός από ακατέργαστους λίθους, που πιθανόν προέρχονταν από το φράγμα της εισόδου. Ο θάλαμος είναι ελλειψοειδούς σχήματος με διαστ. 1,63X1,10 μ. και στο πίσω μέρος του βρέθηκε μία τετράγωνη πλάκα διαστ. 0,36X0,34X0,10 μ. Το δάπεδο του θαλάμου και του λάκκου βρισκόταν σε βάθος 1,35 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους, ενώ η είσοδος βρισκόταν 0,03 μ. ψηλότερα. Ο προσανατολισμός του ήταν ΒΔ.-ΝΑ. με τον θάλαμο στα Δ.

Ταφές : Ο θάλαμος περιείχε μια ταφή σε πίθο της πρώιμης-μέσης πρωτογεωμετρικής περιόδου (αριθ. 24 δημοσίευσης) και μία καύση σε πίθο (αριθ. 33 δημοσίευσης) της ανατολίζουσας περιόδου, ακόμη βρέθηκαν και τρεις καύσεις σε τεφροδόχα (αριθ. 1, 6 και 7 δημοσίευσης) στο πρώτο τεφροδόχο που βρέθηκε στην Ν. πλευρά του θαλάμου, το οποίο χρονολογείται στην ύστερη γεωμετρική περίοδο, υπήρχαν τα αποτεφρωμένα οστά ενός νεαρού ενήλικα πιθανόν άνδρα, ενώ στο δεύτερο που βρέθηκε στην πίσω πλευρά του θαλάμου υπήρχαν τα αποτεφρωμένα οστά μιας ενήλικης γυναίκας που χρονολογούνται στην ΥΓ έως και την ανατολίζουσα περίοδο (**Εικ. 120 α-β**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 225-228 πρόκειται για τον τάφο 229 της δημοσίευσης

Τάφος 213. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 5,90 μ. και πλ. 1,80 μ. ο οποίος κατέληγε σε μία ορθογώνια πλάκα διαστ. 0,76X0,26X0,18 μ. Η πλάκα αυτή είχε τοποθετηθεί ακριβώς έξω από το άνοιγμα της εισόδου και πιθανόν χρησίμευε ως ένα χαμηλό σκαλοπάτι

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

από το οποίο εισερχόταν κανείς στο θάλαμο. Το στενό άνοιγμα της εισόδου είχε πλ. 0,60-0,65 μ. και βαθ. 0,40 μ. με παραστάδες ορθογώνιου σχήματος. Ακόμα βρέθηκε και μία πλάκα η οποία κάλυπτε το κατώφλι με διαστ. 1,20X0,88X0,18 μ. και πιθανόν αποτελούσε το φράγμα της εισόδου. Ο θάλαμος είχε σχεδόν ελλειψοειδές σχήμα διαστ. 2,84X2,05 μ., ενώ το πίσω μέρος των τοιχωμάτων του σωζόταν σε ύψ. 1,10 μ. και το δάπεδο του βρισκόταν στα 1,85 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Τρεις λίθοι στέκονταν στο εσωτερικό του θαλάμου: η πρώτη στα ΒΔ. κοντά στην Β. παραστάδα της εισόδου, η οποία είχε κυκλικό σχήμα διαμ. 0,53-0,56 μ. και ύψ. 0,15 μ., η δεύτερη στα ΒΑ. ήταν ορθογώνια διαστ. 0,035X0,025 μ. και η τρίτη στο πίσω μέρος του θαλάμου και έναντι της εισόδου και είχε ορθογώνιο σχήμα διαστ. 0,34X0,24X0,12 μ. ο προσανατολισμός του ήταν ΒΑ.-ΝΔ. με τον θάλαμο στα Α. Ο τάφος είχε καταστραφεί κατά το κτίσιμο μίας εκκλησίας και το περιεχόμενό του είχε διαταραχθεί. Η επίχωση του δρόμου έμεινε αδιατάρακτη από την τελευταία ταφή.

Ταφές : Βρέθηκαν όστρακα από τεφροδόχες κάλπες και άλλα αγγεία από τα οποία συμπεραίνεται ότι υπήρχαν ενταφιασμοί στο δρόμο της πρώιμης πρωτογεωμετρικής και πρωτογεωμετρικής περιόδου. Οι ενταφιασμοί είχαν μεταφερθεί εκεί από το εσωτερικό του θαλάμου, για να κάνουν χώρο, προκειμένου να τοποθετηθούν άλλες ταφές στο εσωτερικό του. Μέσα στον θάλαμο βρέθηκαν αρκετά διαταραγμένα όστρακα, ανάμεσα στα οποία και τεφροδόχες κάλπες, μια περιείχε τα αποτεφρωμένα οστά ενός εφήβου. Ακόμη βρέθηκαν και σιδερένια αντικείμενα, αιχμές, δόρατα και οβελοί, που πιθανόν ανήκαν στους πίθους με καύση της ΥΓ περιόδου (αριθ. 38 και 45 της δημοσίευσης), αλλά και χάλκινα αντικείμενα και άλλα. Στο κέντρο του θαλάμου υπήρχε μία κοιλότητα στο εσωτερικό της οποίας υπήρχαν κάρβουνα και καμένα οστά καθώς και εγχυτρισμοί. Η χρήση του τάφου ξεκινά στην ύστερη πρωτογεωμετρική περίοδο και φτάνει μέχρι και την ύστερη γεωμετρική (**Εικ. 121 α-β**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 210-224 πρόκειται για τον τάφο 219 της δημοσίευσης.

Τάφος 214. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 3,50 μ. και πλ. 1,16-1,22 μ. και πλάταινε ελαφρά κοντά στο άνοιγμα της εισόδου. Η είσοδος είχε πλ. 0,60X0,30 μ. μαζί με τις παραστάδες και 1,00X0,25 μ. χωρίς αυτές. Μία παραστάδα ορθογώνιου σχήματος

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

υπήρχε στη Β. πλευρά της και έναντι αυτής υπήρχε μια δεύτερη «παραστάδα» ορθογώνια και διαστ. 0,28X0,16 μ. και ύψ. 0,62 μ. Ο θάλαμος είχε σχεδόν ελλειψοειδές σχήμα διαστ. 2,14X1,50X1,38 μ. και το δάπεδο του είχε επιστρωθεί με βότσαλα εκεί είχαν τοποθετηθεί τρεις ακανόνιστου σχήματος πλάκες, η πρώτη 0,40X0,22 μ. στη Β. πλευρά, η δεύτερη 0,48X0,26 μ. στη ΒΑ. πλευρά και η τρίτη 0,38X0,30 μ. στη ΝΑ. πλευρά.

Ταφές : Στον δρόμο και στο θάλαμο συνολικά βρέθηκαν 14 καύσεις στο εσωτερικό αγγείων-πίθων κατανεμημένες ως εξής : δύο της πρώιμης και μέσης πρωτογεωμετρικής περιόδου (αριθ. 58-59, δημοσίευσης), δύο της ύστερης πρωτογεωμετρικής και ΠΓΒ, μία της ΠΓ (αριθ. 61, 79, δημοσίευσης), μια της ΜΓ (αριθ. 71 δημοσίευσης), τέσσερις της μέσης ανατολίζουσας (αριθ. 33,36,40,41 δημοσίευσης) και τέσσερις της ύστερης ανατολίζουσας (αριθ. 12,13,25,27, δημοσίευσης), ακόμη και σε άλλους δύο κρατήρες (αριθ. 60, 82, της δημοσίευσης), βρέθηκαν καύσεις της πρώιμης και μέσης πρωτογεωμετρικής περιόδου. Ο πίθος, με αριθμό 12 στη δημοσίευση, περιείχε τα οστά ενός ενήλικα που ανήκαν πιθανόν σε γυναίκα, το ίδιο και ο πίθος, με αριθμό 25 στη δημοσίευση. Ο πίθος με αριθμό 27 στη δημοσίευση, περιείχε και αυτός μια γυναίκα ηλικίας 26 με 35 ετών, ενώ ο πίθος με αριθμό δημοσίευσης 33 περιείχε και αυτός γυναικεία ταφή, το ίδιο και ο πίθος με αριθ. δημοσίευση 36. Τα υπόλοιπα έξι τεφροδόχα, βρέθηκαν στο εσωτερικό του θαλάμου και κατά μήκος των τοίχων του (**Εικ. 122 α-β, 123 α-β**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 239-253 πρόκειται για τον τάφο 285 της δημοσίευσης.

Τάφος 215. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 1,50 μ. και πλ. 0,80-0,70 μ. Το άνοιγμα της εισόδου ήταν ατελής και σωζόταν σε πλ. 0,66 μ. και βαθ. 0,15 μ. Η σχεδόν τετράγωνη παραστάδα του βρισκόταν στη Β. πλευρά. Δε σώθηκε τίποτα από το φράγμα της εισόδου. Ο ελλειψοειδής θάλαμος του είχε διαστ. 0,95X0,92 μ. και τα πίσω τοιχώματα του διασώθηκαν σε ύψ. 0,36 μ. Η οροφή του είχε καταρρεύσει. Ο προσανατολισμός του ήταν ΒΑ.-ΝΔ. με τον θάλαμο στα Α. Ο δρόμος του είχε διαταραχθεί από μία ελληνιστική ταφή σε λακκοειδή τάφο.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν δύο ομάδες αγγείων που πιθανόν περιείχαν ενταφιασμούς, όπως τρεις πίθοι της πρώιμης γεωμετρικής περιόδου, μία οινόχρη, ένας αρύβαλλος και ένας σκύφος της ίδιας περιόδου (**Εικ. 124**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 253-254 πρόκειται για τον τάφο 286 της δημοσίευσης.

Τάφος 216. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του ανασκάφηκε σε μήκ. 2,80 μ. και πλ. 0,75-1,10 μ. και είχε δύο κόγχες στα πλαϊνά τοιχώματα του, η μία Β. και άλλη Ν. οι οποίες είχαν σχεδόν ορθογώνιο σχήμα. Αυτές βρίσκονταν σχεδόν απέναντι η μία από την άλλη και κοντά στην είσοδο του θαλάμου. Η Β. κόγχη είχε πλάτ. 1,00 μ., βαθ. 0,40 μ. και το δάπεδο της βρισκόταν 0,70 μ. πάνω από το δάπεδο του δρόμου, αυτή βρέθηκε κενή. Η Ν. κόγχη είχε πλάτ. 1,60X0,50 μ. και το δάπεδο της ήταν 0,85 μ. πάνω από το δάπεδο του δρόμου, αυτή περιείχε μία λάρνακα και όστρακα. Το άνοιγμα της εισόδου, είχε καταστραφεί στην Β. πλευρά του και είχε πλ. 0,80 μ., βαθ. 0,24 μ., ενώ η μία του παραστάδα ήταν τετράγωνη. Η είσοδος στο θάλαμο γινόταν από ένα σκαλοπάτι ύψ. 0,09 μ. Ο θάλαμος του τάφου είχε σχεδόν ελλειψοειδές προς κυκλικό σχήμα διαμ. 1,80 μ. Γύρω από τα τοιχώματα του θαλάμου υπήρχε λαξευτό θρανίο 0,07 μ. ύψους και 0,24 μ. πλάτους. Το δάπεδο του ήταν επιστρωμένο με μικρά βότσαλά. Ο προσανατολισμός του ήταν ΒΑ.-ΝΔ. με τον θάλαμο στα Α.

Ταφές : Στο θάλαμο βρέθηκαν δύο λάρνακες in situ στην Α. πλευρά του καθώς και κάποια οστά αποτεφρωμένα και μη ΜΓ, ΥΓ και ανατολίζουσας περιόδου. Σύμφωνα με την γνώμη του ανασκαφέα, στο θάλαμο είχαν τοποθετηθεί δύο ενταφιασμοί στις λάρνακες που ήταν τοποθετημένες παράλληλα κατά την ΜΓ περίοδο, η μία από τις δύο μεταφέρθηκε και χρησιμοποιήθηκε στην Ν. κόγχη του δρόμου κατά την ανατολίζουσα περίοδο. Ο τάφος με αριθ. δημοσίευσης 294 λαξεύτηκε πάνω στον συγκεκριμένο τάφο κατά την ελληνιστική περίοδο και διατάραξε τη διαμόρφωση και το περιεχόμενο του προϋπάρχοντος τάφου. Έπειτα έγινε η σύληση του. Έτσι με βάση τη δημοσίευση του, ο τάφος αυτός περιείχε 12 περίπου τεφροδόχα αγγεία : 3 ΜΓ, 5 ΥΓ, 1 πρώιμης ανατολίζουσας, 1 μέσης ανατολίζουσας και 1 ύστερης ανατολίζουσας περιόδου (**Εικ. 125**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 274-279 πρόκειται για τον τάφο 294 της δημοσίευσης.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 217. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του ανασκάφηκε σε μήκ. 1,70 μ. και πλ. 0,90-1,00 μ. και είχε μία κόγχη στην Β. πλευρά του βάθ. 0,45 μ. και 1,15 πλ. και βρισκόταν 0,94 μ. πάνω από το δάπεδο του δρόμου. Το άνοιγμα της εισόδου είχε πλ. 0,74 μ. και βαθ. 0,28 μ. και έκλεινε με μία ακανόνιστου σχήματος πλάκα διαστ. 0,50X0,45X0,12 μ. Ο θάλαμος είχε ελλειψοειδές σχήμα διαστ. 2,00X1,80 μ. Ο προσανατολισμός του ήταν ΝΑ.-ΒΔ. με τον θάλαμο στα Α. του δρόμου.

Ταφές : Ο τάφος είχε συληθεί. Στον δρόμο βρέθηκαν μέρη από αποτεφρωμένα οστά. Στο εσωτερικό του θαλάμου, στο πίσω μέρος του απέναντι από την είσοδο και στα ΝΔ. υπήρχαν τα υπολείμματα από πέντε τουλάχιστον τεφροδόχα της ΥΓ περιόδου Στην Β. πλευρά του θαλάμου εντοπίστηκε λαξευτό θρανίο διαστ. 0,50X0,20X0,03-0,04 μ., στην πάνω πλευρά του οποίου υπήρχ μαύρα και γκρι ίχνη που προέρχονταν πιθανόν από κάποια καύση. Αρκετά αποτεφρωμένα οστά εντοπίστηκαν σε όλο το τον θάλαμο που υποδεικνύουν καύση των νεκρών. Η χρήση του τάφου κυμαίνεται από την ΜΓ έως και την πρώιμη ανατολίζουσα περίοδο, σύμφωνα με την κεραμική του (**Εικ. 126**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. Ι, σ. 279-282 πρόκειται για τον τάφο 306 της δημοσίευσης.

Τάφος 218. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του ανασκάφηκε σε μήκ. 3,60 μ. και πλ. 1,30-1,40 μ. Είχε δύο σκαλοπάτια βαθ. 0,60 μ. που οδηγούσαν στο εσωτερικό του θαλάμου. Το άνοιγμα της εισόδου είχε διαστ. 0,30X0,80 μ. Ο θάλαμος του είχε ελλειψοειδές σχήμα και διαστάσεις 1,20X2,10 μ. και το δάπεδο του βρισκόταν 1,80 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο προσανατολισμός του ήταν Α.-Δ. με το θάλαμο στα Α.

Ταφές : Ο τάφος είχε συληθεί. Στο εσωτερικό του θαλάμου του βρέθηκε κεραμική λίγα οστά ανάμεσα στα οποία ένα κρανίο και άκρα, που υποδεικνύουν την ύπαρξη ενός ενταφιασμού, ο οποίος συνοδευόταν από έναν αμφορέα της ΥΜ ή της πρώιμης πρωτογεωμετρικής περιόδου.

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. Ι, σ. 74-75 πρόκειται για τον τάφο 25 της δημοσίευσης.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 219. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο μικρός θάλαμος του, για τον οποίο δεν γνωρίζουμε τις διαστάσεις, έχει σχεδόν ελλειψοειδές σχήμα και από μια μικρή κόγχη έναντι των πλευρών του, μια Β. πλατ. 1,20 μ. και βαθ. 1,00 μ. και μια Ν. πλατ. 0,92 μ. και βαθ. 0,66 μ. Οι δύο κόγχες έκλειναν και διαχωρίζονταν από τον θάλαμο με φράγμα λίθων εκ των οποίων σώζεται αυτό της Β. κόγχης που περιλαμβάνει και μια πλάκα διαστ. 0,75X0,18 μ. Ο προσανατολισμός του ήταν Β.-Ν.

Ταφές : Ο τάφος είχε καταστραφεί από έναν τάφο της ελληνιστικής περιόδου. Το μόνο αντικείμενο που βρέθηκε μέσα στον θάλαμο ήταν μια υδρία την πρώιμης γεωμετρικής περιόδου. Στην Ν. κόγχη βρέθηκε ένας πίθος *in situ* και πολλά άλλα ευρήματα, όπως χρυσά ενώτια της πρωτογεωμετρικής περιόδου. Η Β. κόγχη περιείχε μια λάρνακα *in situ* και 77 αγγεία από τα οποία ταυτίστηκαν μόνο τα 44.

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 174-177 πρόκειται για τον τάφο 134 της δημοσίευσης.

Τάφος 220. Τοποθεσία Γυψάδες (αγρός Παπαδάκη Κ.) στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Ο δρόμος του έχει μήκ. 3,05 μ. και πλ. 0,80-1,10 μ. Αποτελείται από δύο ελλειψοειδείς θαλάμους που επικοινωνούν μεταξύ τους με άνοιγμα που βρέθηκε φραγμένο με ακανόνιστες πέτρες. Η οροφή είχε κατολισθήσει, ενώ μεταγενέστερες αρχαίες επεμβάσεις (λαξεύματα ακανόνιστα καθώς και λακκοειδείς τάφοι των ύστερων ελληνιστικών χρόνων) είχαν αλλοιώσει τη μορφή του. Ακόμα ο τάφος είχε παραβιαστεί και κατά τους νεώτερους χρόνους, όπως υποδεικνύει η σύληση του Β. θαλάμου ο οποίος βρέθηκε γεμάτος, στα ανώτερα στρώματα, με μικρές πέτρες και διάφορα άλλα υλικά.

Ταφές : Στο δάπεδο του Β. θαλάμου βρέθηκαν δύο κενές σαρκοφάγοι και θραύσματα τρίτης. Ο Ν. θάλαμος ήταν και αυτός συλημένος και περιείχε δύο κενές σαρκοφάγους, ένα ακέραιο σαμαρωτό κάλυμμα και πολλά θραύσματα κεραμικής. Μοναδικό εύρημα υπήρξε μία ψήφος από στεατίτη στη λάρνακα 4, ενώ ανέπαφο σημείο του θαλάμου ήταν ένας λάκκος διαστ. 0,40X0,30 μ. στο εσωτερικό του οποίου περιείχε μία ανακομιδή κτερισμένη με ένα πήλινο καλαθόσχημο αγγείο, ένα χάλκινο ψέλιο, μία περόνη και έναν κρίκο. Νοτιοδυτικά του τάφου και παράλληλα με το δρόμο υπάρχει επιμήκης λάξευση. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 447 πρόκειται για τον Τ2 της δημοσίευσης.

Τάφος 221. Τοποθεσία Γυψάδες (αγρός Κ. Παπαδάκη) στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε συλημένος και χρονολογείται στα υπομινωικά - πρωτογεωμετρικά χρόνια. Ο θάλαμος είναι ελλειψοειδούς σχήματος και χωρίζεται σε δύο τμήματα με τοίχιο πλ. 0,35 μ. που σώζεται σε ύψος έως 0,64 μ. Το Β. τμήμα του τάφου ήταν καλυμμένο με λιθοσωρό.

Ταφές : Σε διάφορα ανασκαφικά στρώματα βρέθηκαν οκτώ κρανία και διάσπαρτα οστά, θραύσματα σαρκοφάγων και δύο ακέραια αγγεία, όπως ένα θήλαστρο και μια προχοϊσκη. Στο Ν. τμήμα υπήρχαν τρία κρανία και ελάχιστα όστρακα.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 987 πρόκειται για τον Τ5 τάφο της δημοσίευσης.

Τάφος 222. Τοποθεσία Γυψάδες στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ 3,00 μ. και πλ. 1,40 μ. ο οποίος στενεύει αρκετά στην Α. πλευρά του όπου είχε ακανόνιστα λαξευμένα σκαλοπάτια. Στη ΒΑ. πλευρά του δρόμου και πάνω στο δάπεδο του υπήρχε ορθογώνιος λάκκος διαστ. 1,50X0,42 μ. και 0,20 μ. βάθος. Η είσοδος που είχε το ίδιο πλάτος με τον θάλαμο έκλεινε με φράγμα λίθων που συνδεόταν μεταξύ τους με γύψο και ασβεστόλιθους. Ο θάλαμος του ήταν, αρκετά περίεργος, ελλειψοειδούς σχήματος και ιδιαίτερα μικρών διαστάσεων μόλις 1,00 μ. βάθ. και 0,65 μ. πλ. και ύψ. 1,15 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου αυτού βρέθηκε μόνο ένας σκελετός που ανήκε σε ένα παιδί 8-9 ετών με το κεφάλι τοποθετημένο στον Α τοίχο. Την ταφή αυτή συνόδευε ένα απλό χάλκινο δακτυλίδι.

HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 "A minoan cemetery on upper Gypsades" London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο ΙΙΙ της δημοσίευσης.

Τάφος 223. Τοποθεσία Γυψάδες στην Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο ο οποίος είναι κατηφορικός και ένα σκαλοπάτι μπροστά στην είσοδο πλ. 0,85 μ. Η είσοδος πλ. 0,45 μ. είχε καταρρεύσει και μόνο μία ασβεστολιθική πλάκα διαστ. 0,70X0,50 μ. με μία τετράγωνη κοιλότητα στην πάνω πλευρά της διαστ. 0,04X0,04X0,07 μ. στη μία γωνία που πιθανόν προερχόταν από το πάνω μέρος του φράγματος της εισόδου. Ο θάλαμος είναι σχεδόν ελλειψοειδής στο σχήμα του και έχει διαστ. 1,70X1,90 μ.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε μία σαρκοφάγο, η οποία περιείχε τα οστά ενός σκελετού και ένα σιδερένιο μαχαίρι. Επίσης περιείχε αρκετά αγγεία της ΥΜ ΙΙΒ2 περιόδου στη ΝΔ. πλευρά του που πιθανόν ανήκαν σε πρωιμότερη ταφή, οστά της οποίας βρέθηκαν στον δάπεδο και κοντά στα αγγεία αυτά (**Εικ. 127**).

HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο VII της δημοσίευσης.

Τάφος 224. Τοποθεσία Γυψάδες στην Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 2,80 μ. και πλ. 1,00 μ. Το φράγμα της εισόδου βρέθηκε σε καλή κατάσταση. Ο θάλαμος του σχεδόν ελλειψοειδούς σχήματος, σύμφωνα με το σχέδιο του.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε πέντε λάρνακες. Οι τρεις βρέθηκαν σε κακή κατάσταση και θεωρούνται πρώιμες και ότι είχαν διαταραχθεί με σκοπό να κάνουν χώρο για τις δύο υστερότερες λάρνακες των οποίων το περιεχόμενο δεν είχε διαταραχθεί. Ενώ οι δύο υστερότερες λάρνακες περιείχαν : η πρώτη έναν ενήλικα και η δεύτερη τέσσερις ταφές, δύο ενηλίκων και δύο παιδιών. Στο δάπεδο του θαλάμου βρέθηκαν και αγγεία της ΥΜ ΙΙΙΑ περιόδου (**Εικ 128**).

COLDSTREAM J.N. ABSA 58 “*Five tombs at Knossos : I L.M. ΙΙΙΑ Tomb on the Lower Gypsades*”, London 1963 σ. 30-43.

Τάφος 225. Τοποθεσία Γυψάδες στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 4,00 μ. και πλ. 0,90 μ. και είχε προσανατολισμό ΝΑ. Ίχνη από την είσοδο και ένα σκαλοπάτι καθώς και από το φράγμα της εισόδου παρέμεναν διάσπαρτα κατά μήκος του δρόμου. Ο θάλαμος του ήταν σχεδόν ελλειψοειδής στο σχήμα και έχει διαστ. 2,60X1,50 μ. και σωζόταν σε ύψος 0,40 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν 35 καύσεις νεκρών σε πίθους που ήταν τοποθετημένοι απευθείας στο δάπεδο του θαλάμου. Πιθανόν ο τάφος αυτός, σύμφωνα με τη γνώμη των ανασκαφέων του, ήταν οικογενειακός και είχε χρησιμεύσει για τις επτά ή οκτώ γενιές μίας οικογένειας από την πρωτογεωμετρική έως και την ανατολίζουσα περίοδο. Οι 35 πίθοι στο εσωτερικό περιείχαν και μικρότερα αγγεία, όπως μικρές πυξίδες, κύπελλα, κ.α. Εκτός από τις καύσεις βρέθηκαν και αρκετά κτερίσματα π.χ. περόνες κ.α. που συνόδευαν τις γυναικείες ταφές και όπλα τις ανδρικές (**Εικ. 129**).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

COLDSTREAM J.N., - CALLACHAN P.J.,- MUSGRAVE J.H., ABSA 76 “*Knossos : an early greek tomb on Lower Gypsadhes hill*” London 1981, σ. 141-165.

Τάφος 226. Τοποθεσία Άγιος Ιωάννης, Βενιζέλειο Νοσοκομείο, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε καταστραφεί πριν την ανασκαφή του. Ο τάφος αυτός είχε ελλειψοειδές σχήμα διαστ. 1,70X1,40 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν αρκετά αγγεία τοποθετημένα στο δάπεδο του και ένα πρώιμος ενταφιασμός σε έκταση με το κεφάλι στα Α., αλλά και τα οστά τουλάχιστον μιας καύσης, παρόλο που τα αγγεία (ανάμεσα τους 8 αμφορείς και κρατήρες, που πιθανόν είχαν χρησιμοποιηθεί ως τεφροδόχα) ήταν τόσο διαταραγμένα και δεν μπορεί να διευκρινιστεί σε πιο αγγείο ανήκαν, εκτός από ένα ζευγάρι χάλκινα ενώτια, τα οποία βρέθηκαν στο άνω μέρος της επίχωσης που πιθανόν ανήκαν σε μία από της καύσεις. Η χρήση του ξεκινά από την ΥΜ έως και την γεωμετρική περίοδο.

BOARDMAN J. ABSA 55 “*Protogeometric graves at Ayios Ioannis near Knossos*” London 1960, σ.128-148 πρόκειται για τον τάφο I της δημοσίευσης.

Τάφος 227. Τοποθεσία Άγιος Ιωάννης, Βενιζέλειο Νοσοκομείο, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε ελλειψοειδές σχήμα διαστ. 2,00X1,70 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν αποτεφρωμένα οστά τα οποία περιέχονταν σε ένα κωδωνόσχημο κρατήρα της πρώιμη γεωμετρικής περιόδου, ο οποίος στέκονταν κοντά στο Β. τοίχο του θαλάμου, ενώ όλα τα υπόλοιπα αγγεία ήταν σε ομάδες στη Δ. πλευρά του θαλάμου. Η χρήση του τάφου αυτού ξεκινά από την ΥΜ έως και την γεωμετρική περίοδο.

BOARDMAN J. ABSA 55 “*Protogeometric graves at Ayios Ioannis near Knossos*” London 1960 σ.128-148, πρόκειται για τον τάφο III της δημοσίευσης.

Τάφος 228. Τοποθεσία Άγιος Ιωάννης, Βενιζέλειο Νοσοκομείο, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε καταστραφεί. Η είσοδος του ήταν φραγμένη με λίθους και βρισκόταν στον ΝΑ. τοίχο του θαλάμου. Ο θάλαμος είχε ελλειψοειδές σχήμα διαστ. 1,70X2,30 μ.

Ταφές : Τα ευρήματα ήταν διάσπαρτα κατά μήκος του τοίχου της εισόδου εκτός από κάποιες χάνδρες και όστρακα που βρίσκονταν στο δάπεδο του θαλάμου. Δύο ξεχωριστές ομάδες με χάνδρες και δακτυλίδια βρέθηκαν μαζί με ακόμη δύο χρυσά και ένα ασημένιο δακτυλίδι στην κάθε ομάδα, πράγμα που κάνει πιθανή την ύπαρξη δύο

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

καύσεων της πρώιμης και μέσης γεωμετρικής περιόδου. Χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο.

BOARDMAN J. ABSA 55 “*Protogeometric graves at Ayios Ioannis near Knosos*” London 1960, σ.128-148 πρόκειται για τον τάφο V της δημοσίευσης.

Τάφος 229. Τοποθεσία Άγιος Ιωάννης, Βενιζέλειο Νοσοκομείο, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του ήταν επικλινής και είχε πλάτος 1,50 μ. στο δάπεδο του ο οποίος στένευε στο Ν. τμήμα του μπροστά στην είσοδο του τάφου. Η είσοδος στο θάλαμο έφρασσε με πέτρες από τις οποίες οι μεγαλύτερες είχαν τοποθετηθεί στις πλευρές και στο κάτω τμήμα της εισόδου, ενώ οι μικρότερες είχαν τοποθετηθεί ανάμεσα στις μεγάλες με σκοπό την στερέωση του φράγματος. Ο θάλαμος είχε ελλειψοειδές σχήμα, αλλά είχε καταστραφεί από έναν λάκκο που λαξεύθηκε πάνω του σε υστερότερη φάση.

Ταφές : Όλα τα ευρήματα ήταν τοποθετημένα στην Δ. πλευρά του θαλάμου, όπως αγγεία, ανάμεσα τους και ένας τεφροδόχος αμφορέας, τα οποία είχαν τοποθετηθεί σε ένα σημείο για να κάνουν χώρο για έναν ενταφιασμό. Ανάμεσα στα ευρήματα υπήρχαν και οστά από καύσεις. Η χρήση του τάφου αυτού ξεκινά από την ΥΜ και φτάνει στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 47**).

BOARDMAN J. ABSA 55 “*Protogeometric graves at Ayios Ioannis near Knosos*” London 1960, σ.128-148 πρόκειται για τον τάφο VIII της δημοσίευσης.

Τάφος 230. Τοποθεσία Μασταμπάς (οικόπεδο Ρηγάκη Φιλοκτήτου) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε λαξευτεί στο μαλακό βράχο «κούσκουρα» και βρισκόταν σε βάθος 1,40 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο δρόμος του μήκ. 1,50 μ. και πλ. 0,74-0,78 μ. είχε προσανατολισμό Β.-Ν. και το δάπεδο του οδηγούσε με ελαφρά κλίση στην είσοδο του θαλάμου. Οι παρειές του δρόμου δεν ήταν κανονικά λαξευμένες ούτε ισοϋψείς (μεγ. υψ. Α. 0,51 μ. και Δ. 0,38 μ.). Η διαφορά ύψους οφείλεται στην κλίση την οποία παρουσιάζει το στρώμα του «κούσκουρα» από Α. προς Δ. Κατά το μέσο της δυτικής παρειάς υπήρχε επίμηκες φυσικό κοίλωμα το οποίο περιείχε μόνο χώμα. Την είσοδο του θαλάμου έκλεινε μια κατακόρυφα τοποθετημένη πλάκα μηκ. 0,52 μ. και ύψ. 0,71 μ. Επειδή το πλάτος της πλάκας αυτής ήταν μικρότερο από αυτό της εισόδου το υπόλοιπο τμήμα της έφρασσαν λίθοι από τους οποίους μόνο δύο βρέθηκαν στην αρχική του θέση. Δύο λίθοι είχαν κυλήσει στο δρόμο και κάποιοι στο εσωτερικό του θαλάμου. Ο θάλαμος ελλειψοειδούς

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

σχήματος διαστ. 1,25X0,90 μ. βρισκόταν 0,34 μ. βαθύτερα από το δάπεδο του δρόμου. Η οροφή του θαλάμου, η οποία θα είχε ύψος 0,90 μ. περίπου είχε καταρρεύσει. Το σωζόμενο ύψος των παρειών του θαλάμου είναι κατά την Α. πλευρά 0,38 μ., κατά την Ν. 0,65 μ. και κατά την Δ. 0,21 μ.

Ταφές : Στον τάφο βρέθηκαν συνολικά 93 αγγεία και δύο πήλινα ειδώλια ίππων. Από αυτά τα 21 αγγεία βρέθηκαν στο δρόμο μπροστά από το φράγμα της εισόδου και 72 στο εσωτερικό του θαλάμου. Εκτός των αγγείων περισυνελέγησαν καμένα οστά και σιδερένια αντικείμενα. Ο τάφος περιλάμβανε 17 συνολικά καύσεις εντός πίθων. Από αυτούς οι δύο είχαν τοποθετηθεί στο δρόμο πριν την πλάκα που έφρασε την είσοδο. Η μία καύση αντιπροσωπεύεται από τον τεφροδόχο πίθο 21 και εννέα κτερισματικά αγγεία (αριθ. 22-30 δημοσίευσης) και χρονολογείται στην ύστερη γεωμετρική εποχή. Η άλλη καύση στον τεφροδόχο πίθο με αριθ. δημοσίευσης 31 συνοδεύεται από οκτώ αγγεία (αριθ. 32-38 δημοσίευσης) και ανάγεται στην ώριμη ανατολίζουσα περίοδο. Ο διαχωρισμός μεταξύ τους γινόταν με στρώμα χώματος πάχους 0,15 μ. περίπου. Βόρεια των δύο τελευταίων πίθων διαπιστώθηκε η παρουσία επάλληλων πυρών, οι οποίες διαχωρίζονταν σαφώς όπως ακριβώς και οι δύο ως άνω πίθοι. Εντός των πυρών δεν βρέθηκε ίχνος οστού, λόγω περιορισμένου χώρου, ο ανασκαφέας υποθέτει ότι η θέση αυτή είχε χρησιμοποιηθεί για να γίνει κάποια προσφορά στο νεκρό μετά την εναπόθεση του τεφροδόχου πίθου. Από τις 15 καύσεις του θαλάμου οι πέντε βρισκόταν στο Δ. τμήμα. Είχε όμως διαταραχθεί το τμήμα αυτό και ο ανασκαφέας δεν μπορούσε να βγάλει ακριβή συμπεράσματα για τα κτερισματικά αγγεία που τις συνόδευαν. Η πρώτη και παλαιότερη ομάδα (αριθ. 1-10 δημοσίευσης), χρονολογείται στο τέλος της πρωτογεωμετρικής Α περιόδου γύρω στο 870-800 π.Χ. Η νεώτερη ομάδα (αριθ. 11-20 δημοσίευσης) ανάγεται στην ύστερη γεωμετρική εποχή έως την πρώιμη ανατολίζουσα 770-680 π.Χ. Το αδιατάρακτο τμήμα του θαλάμου περιείχε 10 καύσεις οι οποίες καλύπτουν το μακρό χρονικό διάστημα από την ύστερη γεωμετρική εποχή μέχρι και την πρώιμη ανατολίζουσα. Οι δύο παλαιότερες καύσεις (7^η –8^η), βρέθηκαν στο δάπεδο του θαλάμου κατά το δυτικό τμήμα του και αντιπροσωπεύονται από τους πίθους 69 και 77 και από το μόνωτο κύπελλο 78, όπως αριθμούνται στη δημοσίευση τους, και χρονολογούνται στην ύστερη πρωτογεωμετρική έως την πρωτογεωμετρική Β περίοδο. Αξιοσημείωτη είναι η έλλειψη καύσεων στην ώριμη γεωμετρική περίοδο. Μόνο η 4^η καύση που βρέθηκε

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

στα ΝΑ. του θαλάμου, δηλαδή ο πίθος με αριθ. δημοσίευσης 55, σπου συνοδεύεται από τα αγγεία με αριθ. δημοσίευσης 56 και 57 ως κτερίσματα, χρονολογείται στην εποχή αυτή. Στην ύστερη γεωμετρική εποχή ανήκουν και η 5^η και η 8^η καύση, οι οποίες είχαν τοποθετηθεί στο μέσο του νοτίου τοιχώματος του θαλάμου. Οι υπόλοιπες πέντε καύσεις 1^η, 2^η, 3^η, 6^η, και 10^η χρονολογούνται στην πρώιμη ανατολίζουσα περίοδο.

ΛΕΜΠΕΣΗ Α., ΠΑΕ (1970) *«Ανασκαφικά έρευναι εις Ανατολικήν Κρήτην»* Αθήνα 1972, σ. 270-297.

Τάφος 231. Τοποθεσία Πόρος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής διπλός (στην πρώτη του δημοσίευση αναφέρεται ως Σπηλαιώδης διπλός και ότι έχει πεταλοειδές σχήμα, πρβλ. ΛΕΜΠΕΣΗ ΠΑΕ (1967)). Στη δημοσίευση όμως της Mihly είναι λαξευτός θαλαμοειδής και σχεδόν ελλειψοειδής. Έχει προσανατολισμό Α.-Δ. Αποτελείται από προθάλαμο και θάλαμο, έχει λαξευτεί στο μαλακό έδαφος «κούσκουρα» και είναι προσιτός από επιμήκη δρόμο ο οποίος ανασκάφηκε σε μήκος 3,70 μ. και πλάτος 1,00 μ. Ο δρόμος έχει μια μικρή κλίση από τα Α. προς τα Δ. και τέσσερις βαθμίδες που οδηγούν στην είσοδο του τάφου. Η είσοδος του έχει τοξοειδές υπέρθυρο και οι παρειές της κλίνουν προς τα πάνω. Στο κάτω τμήμα της εισόδου υπάρχουν τρεις λίθοι, που πιθανόν αποτελούσαν τμήμα της ξερολιθιάς. Ο προθάλαμος του τάφου έχει μέγιστο μήκ. 4,90 μ. και μέγιστο πλ. 4,30 μ. και η οροφή του είναι χαμηλότερη από αυτή του θαλάμου, ενώ το δάπεδο του έχει μια μικρή κλίση από Α.-Δ. κατά 0,10 μ. ψηλότερα από το δάπεδο του θαλάμου. Ο θάλαμος του έχει ασύμμετρο ελλειπτικό σχήμα με μέγιστο μηκ. 10,00 μ. και μέγιστο πλ. 7,70 μ. και η οροφή του στηρίζεται σε τρεις ακανόνιστα λαξευμένους πεσσούς ύψους 2,20 μ. εκτός από αυτόν που βρίσκεται Δ. ο οποίος έχει ύψος 1,60 μ. Τόσο ο θάλαμος όσο και ο προθάλαμος δεν παρουσιάζουν κανονική λάξευση, γι' αυτό και η οροφή και το δάπεδο τους δεν έχει επίπεδη επιφάνεια. Η σύνδεση της οροφής του θαλάμου με αυτή του προθαλάμου γίνεται με ανοικτή καμπύλη, ενώ του δαπέδου με αμβλεία γωνία. Ο προθάλαμος χωρίζεται από τον θάλαμο με φράγμα το οποίο είναι κτισμένο με ογκόλιθους και μικρότερους αργούς λίθους συνδεδεμένους με λάσπη. Το φράγμα αυτό έχει ύψος 2,00 μ. και καταλαμβάνει το χώρο μεταξύ της Β. παρειάς και του μικρότερου πεσσού και του ΒΑ. άκρου του θαλάμου. Η μεταξύ των δύο χώρων επικοινωνία πραγματοποιείται με μικρό άνοιγμα που βρίσκεται μεταξύ της Ν. παρειάς

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

και του ιδίου πεσσού και του ΝΑ. άκρου του θαλάμου. Το άνοιγμα αυτό έκλεινε πιθανόν με φράγμα ξερολιθιάς, όπως το φανερώνει η παρουσία ενός αργού πλακοειδούς λίθου που βρέθηκε στο σημείο αυτό. Στο ΒΑ. άκρο του θαλάμου υπάρχει μια κόγχη ελλειψοειδούς σχήματος μηκ. 2,50 μ., πλ. 1,65 μ. και βαθ. 0,35 μ. Ίχνη κυανού χρώματος που βρέθηκαν σε διάφορα σημεία του θαλάμου πιθανολογούν την επίστρωση του δαπέδου με το χρώμα αυτό. Η λάξευση των τοιχωμάτων του δεν ακολούθησε ένα συγκεκριμένο προσχέδιο, αλλά έγινε σταδιακά και εμπειρικά. Έτσι ο προθάλαμος διευρύνεται αρκετά συμμετρικά δεξιά και αριστερά του δρόμου, η νότια κόγχη του – που αντιστοιχεί με τη βόρεια μέσα στην οποία λαξεύτηκε ο λάκκος – αποθέτης- ίσως υποδηλώνει ότι είχε προβλεφθεί και ένας δεύτερος χώρος για την απόθεση λειψάνων από παλαιότερες ταφές. Η έκκεντρη θέση του πεσσού Γ εξασφάλιζε πιο άνετη πρόσβαση στο εσωτερικό του τάφου, ενώ η θέση των δύο επόμενων συμπίπτει με τον κύριο άξονα του τάφου, οι πιο στιβαρές διαστάσεις των δύο αυτών στηριγμάτων αναλογούν στο μεγαλύτερο πλάτος της οροφής. Τέλος, η μείωση του πλάτους του τάφου στα δυτικά του λάκκου είναι ενδεικτική μιας υποτυπώδους αλλά συνειδητής διάκρισης του χώρου σε δύο τμήματα που το καθένα είχε διαφορετικό προορισμό, μια και το πρώτο χρησίμευε για τη φύλαξη των λειψάνων που προέρχονταν από τον καθαρισμό του δεύτερου, όπου γίνονταν οι ταφές. Ο διαχωρισμός του σε δύο τμήματα έγινε μεταγενέστερα με έναν κτιστό τοίχο. Τα δύο όμως νέα διαμερίσματα δεν διακρίνονταν πια σαφώς ως προς τη λειτουργία τους, γιατί ο λάκκος – αποθέτης αποτελούσε τώρα τμήμα του ταφικού χώρου. Είναι λοιπόν, πιθανό ο τοίχος να κτίστηκε για να απομονώσει τον προθάλαμο. Ο χρόνος κατασκευής και χρήσης του τάφου αυτού μαρτυρείται από την κεραμική που βρέθηκε στο εσωτερικό του, περίπου 200 αγγεία. Ανάμεσα τους υπήρχαν ραμφόστομοι σκύφοι, πρόχοι, τριποδικές χύτρες, θυμιατήρια, κύπελλα κ.α. Σύμφωνα με τα αγγεία που βρέθηκαν στον προθάλαμο, αυτός χρονολογείται στην ΜΜ ΙΙΙ Β –ΥΜ ΙΒ περίοδο

Ταφές : Η σύληση του κατά την αρχαιότητα προκάλεσε διαταραχή των κτερισμάτων και των ανθρώπινων οστών. Τα οστά βρέθηκαν διάσπαρτα στον θάλαμο χωρίς όμως να αποδίδουν τον ακριβή αριθμό των ταφών, παρά μόνο την εύρεση ενός και μόνο κρανίου. Το οστεοφυλάκιο του τάφου αυτού ήταν η κόγχη του θαλάμου, όπου βρέθηκαν πολλά οστά και τα περισσότερα αγγεία, που

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

αντιπροσωπεύουν την περισυλλογή παλαιότερων κτερισμάτων. Η πρώτη εναπόθεση της κεραμικής χρονολογείται στην MM IIIA περίοδο, ενώ μια δεύτερη χρονολογείται στην MM IIIB – YM IA περίοδο. Η ύπαρξη όμως κεραμικής της YM IIIB περιόδου στον δρόμο σηματοδοτεί την περίοδο πληρώσεως του τάφου αλλά δεν είναι σίγουρο πότε ακριβώς σταμάτησε η χρήση του. Η εύρεση ξύλων στο εσωτερικό του θαλάμου πιθανολογούν τη χρήση φορείων για την εναπόθεση των νεκρών. Τα χάλκινα ευρήματα του τάφου περιορίζονται σε ένα μαχαίρι και μια τριχολαβίδα και ελάχιστα θραύσματα περονών. Η παρουσία ενός σαυρωτήρος, μιας αιχμής και δύο ήλων εγχειριδίου υποδηλώνουν την εντός του θαλάμου ταφή πολεμιστών (Εικ. 130 α-δ).

MUHLY Π., Μινωικός λαξευτός τάφος στον Πόρο Ηρακλείου, Αθήνα 1992, σ. 27-38 & σ. 144-148 & ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ν., ΑΔ 49 (1994): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων, Πόρος Ηρακλείου» Αθήνα 1999, σ. 707-711 & ΛΕΜΠΕΣΗ Α. ΠΑΕ (1967) «Ανασκαφή τάφου εις Πόρον Ηρακλείου» Αθήνα 1969, σ. 195-209 πρόκειται για τον τάφο Ι της δημοσίευσης.

Τάφος 232. Τοποθεσία Φουρνί (κτήμα Μπικάκη Μ.) Αρχάνες Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής, κενοτάφιο. Ο δρόμος του κατηφορίζει ελαφρά και έχει μήκος 2,80 μ., πλάτος 0,90 μ. με κατεύθυνση από τα ΒΑ. προς τα ΝΔ. Ένα τμήμα της νότιας πρόσοψης του δρόμου έχει επενδυθεί με ξερολιθιά, ενώ στη βόρεια πρόσοψη τοποθετήθηκε μια μεγάλη πέτρα. Η πόρτα του τάφου βρέθηκε κλεισμένη με διπλή σειρά μικρών λίθων χωρίς συνδετική ύλη. Μετά την καθαίρεση των λίθων έδειξε πως είχε ύψος 0,90 μ., πλάτος 0,70 μ. και βάθος 0,10 μ. Ο θάλαμος έχει σε κάτοψη αψιδωτό σχήμα με ευθύ τοίχωμα στην πλευρά της εισόδου και με τον μεγάλο άξονα από ΒΔ. προς ΝΑ. Οι διαστάσεις του είναι : μεγ. πλάτος 1,20 μ. και μεγ. μηκ. 1,50 μ. Ο τάφος αυτός είναι λαξευμένος με κάποια επιμέλεια, όπως δείχνει ο ίσιος δρόμος του, η συμμετρική κατασκευή της πόρτας και το κανονικό σχήμα του θαλάμου. Ο τοίχος που βρίσκεται στη νότια πρόσοψη καθώς και η πέτρα τοποθετήθηκε στη βόρεια φαίνεται πως χρησίμευσαν για να συγκρατήσουν τις κατολισθήσεις του μαλακού βράχου που θα έγιναν κατά το σκάψιμο του τάφου.

Ταφές : Στο κέντρο του θαλάμου και απέναντι από την είσοδο βρέθηκε in situ μια ακέραιη κιβωτιόσχημη σαρκοφάγος με το κάλυμμα στη θέση της και στο βάθος πίσω από τη σαρκοφάγο, δύο αγγεία, ένα κύπελλο και μια πρόχους. Η σαρκοφάγος βρέθηκε ερμητικά κλεισμένη, αλλά όταν ανοίχτηκε, δεν περιείχε τίποτα ούτε κάποιον ανθρώπινο σκελετό, όπως έδειξαν οι περαιτέρω μελέτες. Πρόκειται λοιπόν, σύμφωνα

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

με τη γνώμη του ανασκαφέα, για ένα κενοτάφιο. Η μελέτη της κεραμικής έδειξε πως ο τάφος χρονολογείται στην ΥΕ III A περίοδο.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 20 (1965) : ΜΕΛΕΤΕΣ Α «Υστερομινωικό Κενοτάφιο στις Αρχάνες» Αθήνα 1966, σ. 110-118.

Τάφος 233. Τοποθεσία Μετόχι του Καλού, Επαρχία Τεμένους, θέση «Τραπέζα» Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ανήκει στο νεκροταφείο της περιοχής Τεμένους. Είχε δρόμο ο οποίος καταστράφηκε τελείως από τις κατολισθήσεις της πλαγιάς. Η είσοδος του βρισκόταν στα βόρεια σύμφωνα με την κλίση της μαλακής πλαγιάς και το φράγμα της αποτελούνταν από ξερολιθιά. Ο θάλαμος του έχει ελλειψοειδές σχήμα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τέσσερις κιβωτιόσχημες σαρκοφάγοι, διάφορα αγγεία και πλήθος από ψήφους περιδεραιών διαφόρων σχημάτων.

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗ Ν. – ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 33 (1978) : ΜΕΛΕΤΕΣ Α «Υστερομινωικό Νεκροταφείο στο Μετόχι του Καλού Ηρακλείου» Αθήνα 1984, σ. 41-42 πρόκειται για τον τάφο I της δημοσίευσης & CATLING H. W., AR 31 (1984-1985) “*Archaeology in Greece, Crete 1984-1985*” Athens 1985, σ. 60.

Τάφος 234. Τοποθεσία Μετόχι του Καλού, Επαρχία Τεμένους, θέση «Τραπέζα» Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ανήκει και αυτός στο νεκροταφείο του Τεμένους. Είχε δρόμο επικλινή που επίσης καταστράφηκε από τις κατολισθήσεις της πλαγιάς και είσοδο στα βόρεια. Ο θάλαμος του ελλειψοειδούς σχήματος περιείχε μόνο μία σαρκοφάγο και λίγα αγγεία.

Ταφές : Εκτός από τη σαρκοφάγο ίσως περιείχε και κάποιες ταφές στο δάπεδο.

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗ Ν. – ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 33 (1978) : ΜΕΛΕΤΕΣ Α «Υστερομινωικό Νεκροταφείο στο Μετόχι του Καλού Ηρακλείου» Αθήνα 1984, σ. 42-43 πρόκειται για τον τάφο II της δημοσίευσης & CATLING H. W., AR 31 (1984-1985) “*Archaeology in Greece, Crete 1984-1985*” Athens 1985, σ. 60.

Τάφος 235. Τοποθεσία Μετόχι του Καλού, Επαρχία Τεμένους, θέση «Τραπέζα» Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δρόμο επικλινή που καταστράφηκε. Η είσοδος του θαλάμου βρίσκεται στα βόρεια. Το άνοιγμα της με αδιαμόρφωτες παραστάδες παχ. 0,10-0,20 μ. είχε ύψος 0,90 μ., πλάτος 0,80 μ. και έκλεινε με φράγμα ξερολιθιάς. Ο θάλαμος είναι ελλειπτικού σχήματος διαστ. 3,05Χ2,00 μ. με το μεγάλο άξονα από Α. προς Δ., ενώ πίσω στη νότια πλευρά του διαμορφώνεται τρίλοβο με αβαθείς ακανόνιστες κόγχες που δείχνουν τις προσπάθειες διεύρυνσης του θαλάμου που έγιναν σε διάφορα χρονικά διαστήματα, για να περιλάβουν ταφές ή

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

και παραμερισμένα οστά, όπως γινόταν συνήθως. Η οροφή είχε καταπέσει και τα διαβρωμένα τοιχώματα της σωζόταν σε ύψ. 0,60 μ. Το δάπεδο βρέθηκε σε βάθος 2,70-3,00 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο τάφος είχε συληθεί εντελώς, αλλά στα αναμοχλευμένα χώματα βρέθηκαν όστρακα από δύο σαρκοφάγους.

Ταφές : Στο βόρειο-βορειοδυτικό τμήμα του θαλάμου υπήρχαν δύο, κάπως ακανόνιστοι, ορθογώνιοι λάκκοι: ο (Α) διαστ. 0,60Χ0,40Χ0,29 μ. και ο (Β) διαστ. 0,60Χ0,40Χ0,38 μ. που περιείχαν οστά και κτερίσματα παλαιότερων ταφών. Τα πιο χαρακτηριστικά αγγεία ανήκουν στην ΥΜ ΙΙΑ2-ΙΙΒ περίοδο (**Εικ. 131 α**).

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗ Ν. – ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 33 (1978) : ΜΕΛΕΤΕΣ Α «Υστερομινωϊκό Νεκροταφείο στο Μετόχι του Καλού Ηρακλείου» Αθήνα 1984, σ. 43-45 πρόκειται για τον τάφο ΙΙΙ της δημοσίευσης & CATLING H. W., AR 31 (1984-1985) “*Archaeology in Greece, Crete 1984-1985*” Athens 1985, σ. 60.

Τάφος 236. Τοποθεσία Μετόχι του Καλού, Επαρχία Τεμένους, θέση «Τραπέζα» Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Σώζεται ελάχιστο τμήμα του δρόμου του που παρουσιάζει έντονη κλίση. Η είσοδος του ύψ. 1,05 μ. πλ. 0,80 μ. με μία παραστάδα παχ. 0,30 μ. που σχημάτιζε χαμηλό περιχέιλωμα πλ. 0,10 μ. έκλεινε με τη συνηθισμένη ξερολιθιά. Ο θάλαμος είχε ελλειπτικό σχήμα διαστ. 3,35Χ2,40 μ. με το μεγάλο άξονα Α.-Δ. και κάπως ακανόνιστο περίγραμμα, ιδίως στη ΝΔ. άκρη του, όπου σχημάτιζε μια αβαθή ορθογώνια κόγχη μήκ. 0,50 μ. και βαθ. 0,20 μ. για να περιλάβει τη στενή πλευρά μίας σαρκοφάγου. Τα τοιχώματα του θαλάμου σώζονταν σε ύψ. 1,10 μ. στο σημείο όπου άρχιζε η καμπύλωση της οροφής. Το δάπεδο απέχει απ’ την επιφάνεια του εδάφους περίπου 3,80 μ. Ένα μέρος του τάφου έχει συληθεί.

Ταφές : Τρεις σαρκοφάγοι βρέθηκαν στη θέση τους, λίγο σπασμένες, με άξονα Β.-Ν. στην ανατολική πλευρά του θαλάμου. Μία τέταρτη σαρκοφάγος βρέθηκε σπασμένη στα χώματα του θαλάμου. Στα χώματα του θαλάμου βρέθηκαν επίσης και μερικά σκόρπια κομμάτια μίας ακόμη σαρκοφάγου και τριών πωμάτων. Σε καμία από αυτές δε διαπιστώθηκε η θέση του νεκρού, διότι τα οστά ήταν εντελώς διαλυμένα. Τις σαρκοφάγους συνόδευαν διάφορα και αρκετά κτερίσματα. Μετά την αφαίρεση των σαρκοφάγων αποκαλύφθηκαν δύο λάκκοι με οστά που ανήκαν σε παλαιότερες ταφές. Ο πρώτος λάκκος που βρισκόταν στην Α. πλευρά του τάφου με άξονα μήκους από ΒΑ. προς ΝΔ. και διαστ. 1,40Χ0,42Χ0,43 μ. περιείχε πολλά ανακατεμένα και θρυμματισμένα οστά και δύο κρανία στη ΒΑ. άκρη του. Ο δεύτερος λάκκος με άξονα μήκους από ΒΔ. προς ΝΑ. και διαστ. 0,73Χ0,25Χ0,32 μ. λαξεύθηκε μπροστά στην

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

είσοδο. Περιείχε ανακατεμένα θρυμματισμένα οστά παλιών ταφών και από ένα κρανίο στις δύο άκρες του. Σύμφωνα με την κεραμική ο τάφος χρησιμοποιήθηκε κατά την ΥΜ ΙΙΑ2-ΙΙΒ περίοδο (**Εικ. 131 β**).

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗ Ν. – ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 33 (1978) : ΜΕΛΕΤΕΣ Α «Υστερομινωικό Νεκροταφείο στο Μετόχι του Καλού Ηρακλείου» Αθήνα 1984, σ. 45-48 πρόκειται για τον τάφο IV της δημοσίευσης & CATLING H. W., AR 31 (1984-1985) “*Archaeology in Greece, Crete 1984-1985*” Athens 1985, σ. 60.

Τάφος 237. Τοποθεσία Μετόχι του Καλού, Επαρχία Τεμένους, θέση «Τραπέζα» Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο που σώζεται σε μήκος μόνο 0,50 μ., ενώ ο υπόλοιπος καταστράφηκε από τις κατολισθήσεις της πλαγιάς. Η είσοδος ύψ. 1,15 μ. και πλ. 0,75 μ. έκλινε με τη συνηθισμένη ξερολιθιά και συνεχιζόταν με διάδρομο ίδιου πλάτους και μήκους 0,80 μ. που ευρυνόταν στο δρόμο. Διάδρομος και δρόμος είχαν έντονη κλίση. Ο θάλαμος, ελλειψοειδούς σχήματος, διαστ. 2,60X2,00 μ. ακολουθούσε τον μεγάλο άξονα από Α. προς Δ. Η οροφή είχε καταπέσει και τα τοιχώματα του θαλάμου σώζονταν κατακόρυφα σχεδόν σε ύψος 0,80 μ. Το δάπεδο του τάφου απείχε από την επιφάνεια του εδάφους 3,40 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν συμμετρικά τοποθετημένες πέντε σαρκοφάγοι που τις συνόδευαν διάφορα κτερίσματα. Σε όλες βρέθηκαν οστά κρανίων και άλλα οστά αρκετά αποσαθρωμένα. Στις σαρκοφάγους V 7 και V 9 της δημοσίευσης τα οστά των κρανίων βρέθηκαν στην ανατολική πλευρά. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΑ2-ΙΙΒ περίοδο σύμφωνα με την κεραμική (**Εικ. 132**).

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗ Ν. – ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 33 (1978) : ΜΕΛΕΤΕΣ Α «Υστερομινωικό Νεκροταφείο στο Μετόχι του Καλού Ηρακλείου» Αθήνα 1984, σ. 48-49 πρόκειται για τον τάφο V της δημοσίευσης & CATLING H. W., AR 31 (1984-1985) “*Archaeology in Greece, Crete 1984-1985*” Athens 1985, σ. 60.

Τάφος 238. Τοποθεσία Γούρνες Πεδιάδος Ηρακλείου και συγκεκριμένα στον αγρό του Εμμ. Δασκαλάκη. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του τάφου προχωρεί σε βάθος προς το θάλαμο με μεγάλη κλίση και αποτελείται από πέντε ψηλές βαθμίδες. Το συνολικό μήκος του δρόμου είναι 10,50 μ., το πλ. 0,75 μ. και ευρύνεται καθώς προχωρεί μπροστά στην είσοδο στα 1,60 μ. Το βάθος από το δάπεδο της εισόδου μέχρι τη σημερινή επιφάνεια του λόφου είναι 6,90 μ. Οι παρειές του δρόμου συγκλίνουν αρκετά προς τα πάνω. Δύο περίπου μέτρα από την είσοδο του θαλάμου και σε ύψος 1,00 μ. των χωμάτων από το δάπεδο του δρόμου βρέθηκαν τα οστά ενός

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ολόκληρου σκύλου, οστά προβάτου και ίχνη πυράς, τα οποία πιθανόν τοποθετήθηκαν εκεί μετά τη σύληση του τάφου. Μπροστά από την είσοδο του θαλάμου υπήρχαν μεγάλοι ακανόνιστοι λίθοι, ένας από τους οποίους είχε μήκος 0,80 μ. που πιθανόν ανήκαν στον τοίχο που έφραζε την είσοδο από το δάπεδο του δρόμου μέχρι την κορυφή της εισόδου. Οι λίθοι αυτοί πιθανόν έφρασαν και τμήμα του δρόμου, διότι ήταν αρκετοί για να φράξουν μόνο τη θύρα και κανείς δε βρέθηκε στο εσωτερικό του θαλάμου, αλλά βρέθηκαν πολύ ψηλότερα από το ανώφλι της εισόδου. Η είσοδος έχει άνοιγμα ύψ. 1,73 μ. και πλ. 1,10 μ. Οι παραστάδες έχουν πλ. 1,00 μ. η δεξιά και 0,90 μ. η αριστερή και συγκλίνουν ελαφρώς προς τα πάνω. Ο θάλαμος του είναι ένα μικρό λαξευτό σπήλαιο με πλ. 2,62 μ. και ύψ. 1,90 μ. στο κέντρο.

Ταφές : Μπροστά στην είσοδο υπήρχε λάκκος σε βάθος 0,80-1,30 μ. ορθογώνιος διαστ. 1,70X0,90 μ. σκαμμένος στο δάπεδο του δρόμου και περιείχε μία λάρνακα με τα οστά ενός ανακεκλιμένου ανδρός. Διάφορα θραύσματα αγγείων βρέθηκαν στο δρόμο και στο εσωτερικό του θαλάμου καθώς και ψήφοι περιδεραίου στο εσωτερικό της λάρνακας που κείτονταν στην αριστερή πλευρά του θαλάμου. Ο τάφος είχε συληθεί από την αρχαιότητα και οι τρεις λάρνακες βρέθηκαν σε κομμάτια διασκορπισμένα στο δάπεδο του θαλάμου **(Εικ. 133)**.

ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ Ι. ΑΔ 4 (1918): ΧΡΟΝΙΚΑ « Μινωϊκοί τάφοι εν Κρήτη» Αθήνα 1921, σ. 62-70 πρόκειται για τον τάφο 1 της δημοσίευσης.

Τάφος 239. Τοποθεσία Γούρνες Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής Ο δρόμος του έχει μήκος 18,36 μ. Το ύψ. του κατωφλιού της εισόδου έως το σημερινό έδαφος είναι 7,35 μ. Τα τοιχώματα του δρόμου συγκλίνουν προς τα πάνω και σε απόσταση κοντά στην είσοδο η σύγκλιση είναι πιο ισχυρή. Το δάπεδο του δρόμου είναι αρκετά απότομο, αλλά δεν έχει σκαλοπάτια. Στο δάπεδο του δρόμου μπροστά από την είσοδο βρέθηκαν διάφορα αγγεία ανάμεσά τους και ένας μικρός τριποδικός βωμός με πυρήνα στο κέντρο ο οποίος είχε επίχρησμα ασβέστου. Ο θάλαμος του είχε ελλειψοειδές σχήμα, σύμφωνα με το σχέδιο, αλλά δε γνωρίζουμε τις διαστάσεις του.

Ταφές : Σε απόσταση 4,77 μ. από την είσοδο και στο δάπεδο του δρόμου βρέθηκε σκαμμένος τετράγωνος λάκκος που καταλαμβάνει σχεδόν όλο το πλάτος του δρόμου. Σ' αυτόν βρέθηκαν τρεις λάρνακες, η μία εκ των οποίων είχε αμφικλινές κάλυμμα και

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

δεν περιείχε τίποτα, ενώ στις υπόλοιπες δύο βρέθηκαν τα οστά τριών νεκρών (**Εικ. 134**).

ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ Ι. ΑΔ 4 (1918) : ΧΡΟΝΙΚΑ «*Μινωϊκοί τάφοι εν Κρήτη*» Αθήνα 1921, σ.70-79 πρόκειται για τον τάφο 2 της δημοσίευσης.

Τάφος 240. Τοποθεσία Καλυβότοπος λόφος Κεφάλας και στα ΝΑ. της Επισκοπής Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του ήταν καθοδικός είχε σκαλοπάτια από τα οποία ανασκάφηκαν μόνο τα τρία και στα δεξιά του πρώτου υπήρχε μία χαμηλή κρηπίδα. Ο θάλαμος του σώθηκε ανέπαφος και το σχήμα του ήταν ημιελλειψοειδές.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου υπήρχαν δύο κιβωτιόσχημες λάρνακες στη θέση τους (Α & Β). Η Α λάρνακα περιείχε ένα σκελετό ενώ η Β δεν περιείχε τίποτα παρά μόνο ένα κρανίο και λίγα οστά από τα χέρια ενός νεκρού. Ανάμεσα στις δύο σαρκοφάγους και τοποθετημένος στο έδαφος υπήρχε ένας σκελετός ακέφαλος. Τα κτερίσματα του τάφου ήταν μία υψίποδη κύλικα, ένα λοπάδιο, περόνη, κάτοπτρο, μαχαίρι, ξυράφι και ένα λοπαδοειδές αγγείο, τα τελευταία ήταν όλα χάλκινα. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο (**Εικ. 20**).

ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ (1952) «*Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ τάφων Επισκοπής και Σταμνίων Ηρακλείου*» Αθήνα 1955, σ. 619 πρόκειται για τον τάφο Α της δημοσίευσης.

Τάφος 241. Τοποθεσία Επισκοπή Πεδιάδος, θέση Κεφάλα, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος του είναι ελλειψοειδής με διάμετρο 2,40 μ. με είσοδο και δρόμο στην ανατολική πλευρά. Ο θάλαμος έχει ένα θρανίο μπροστά στην είσοδο, ένα μικρό λάκκο στη μέση του δαπέδου του και κόγχη στο τοίχωμα που βρίσκεται απέναντι από την είσοδο. Στο δάπεδο του θαλάμου που βρίσκεται σε βάθος 3,00 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους και κοντά στο λάκκο υπήρχαν τρεις κρατήρες σπασμένοι και διαταραγμένοι από την αρχαιότητα, οι οποίοι χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΙΑ2 φάση.

ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΑΔ 29., (1973-1974). : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Κεντρική και Ανατολική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 899 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ (1974) «*ΚΡΗΤΗ. Περισυλλογή αρχαίων και ελάσσονες ανασκαφαί*» Αθήνα 1975, σ. 112-120.

Τάφος 242. Τοποθεσία Ξυλαγγούρι κοντά στα Στουράκια Μαλεβυζίου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Η είσοδος του βρισκόταν στα ΝΔ. και έκλεινε με φράγμα από αργούς λίθους. Ο θάλαμος του ελλειψοειδούς σχήματος είχε διαστ. 2,40X1,60 μ.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Περιείχε τρεις κιβωτιόσχημες σαρκοφάγους, έναν ψευδόστομο αμφορέα, μία υψίποδη κύλικα και ένα κύπελλο. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ. ΑΔ 18 (1963) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1965 σ. 312 & MEGAW A.H.S. AR 11 (1964-1965) "Archaeology in Greece, Crete 1964-1965" Athens 1965, σ. 28.

Τάφος 243. Τοποθεσία Πρινιάρια, Καλοχωραφίτης Μεσαράς Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του ανασκάφθηκε σε μήκος 1,40 μ. και πλάτος 1,60 μ. Οι προσεκτικά λαξευμένες πλευρές του συγκλίνουν ελαφρά προς τα πάνω. Η είσοδος του ήταν προσεκτικά λαξευμένη, έφραζε με την τυπική ξηρολιθιά οι λίθοι της οποίας βρέθηκαν στη θέση τους. Το ύψος της εισόδου ήταν 1,30 μ., το πλάτος εξωτερικά 0,65 μ. και εσωτερικά 0,80 μ. Ο θάλαμος είχε σχεδόν ελλειπτικό σχήμα, αν και στο σχήμα (πρβλ. Εικ. 135) μοιάζει περισσότερο με πεταλοειδής, το ύψος του στο κέντρο ήταν 1,50 μ. και η διάμετρος του ξεκινούσε από 2,60 μ. μέχρι 3,10 μ. Σώζονταν ίχνη του εργαλείου λάξευσης των τοιχωμάτων το οποίο ήταν πιθανόν σκεπάρνι. Κατά μήκος της ΒΑ. πλευράς του θαλάμου υπήρχε ένα θρανίο διαστ. 2,45X0,60X0,50 μ. Κοντά στην είσοδο και στα δεξιά της υπήρχε ένας ρηχός λάκκος 0,50 μ. πλάτος και 0,20 μ. βάθος, που περιείχε τα υπολείμματα μιας ταφής και 4 αγγεία. Ακόμη κοντά στο θρανίο και την είσοδο βρέθηκε μια λάρνακα, η οποία όμως είχε μετακινηθεί. Στον τάφο αυτό βρέθηκαν 33 μικρά αγγεία in situ.

Ταφές : Φαίνεται ότι περιείχε τρεις ενταφιασμούς, αλλά στην πραγματικότητα μόνο τα κρανία και μερικά οστά βρέθηκαν στο εσωτερικό του και ήταν όλα διαβρωμένα. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο (**Εικ. 135**).

DAVARAS C.-BANOU E., CRETAN STUDIES vol. 8. "A Post-Palatial Tomb at Kalochoraphitis, Mesara" Amsterdam 2003, σ. 41-71.

Τάφος 244. Τοποθεσία Παλιόστερνο στην Πόμπια Μεσαράς Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του βρισκόταν σε ψηλότερο επίπεδο από το θάλαμο και είχε μήκ. 2,50 μ., πλ. 1,00 μ. και ύψ. 1,20 μ. Η είσοδος του θαλάμου έκλεινε με φράγμα λίθων, το οποίο αφαιρέθηκε και στο σημείο αυτό υπήρχαν ίχνη πυράς, που πιθανόν προέρχονταν από κάποια λατρευτική πράξη. Ο θάλαμος βρισκόταν σε χαμηλότερο επίπεδο από αυτό του δρόμου είχε ελλειψοειδές σχήμα διαστ. 1,46X1,05 μ. και περιείχε ένα μικρό ψευδόστομο αμφορέα και ένα χάλκινο εγχειρίδιο (**Εικ. 136**).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΚΑΡΕΤΣΟΥ Α. ΠΑΕ (1974) «Περισυλλογή αρχαίων και ελάσσονες ανασκαφαί» σ. 240, Αθήνα 1976.

Τάφος 245. Τοποθεσία Κουρέντε στο Κανλί Καστέλλι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός διατηρούσε δύο δρόμους από το φράγμα της ξερολιθιάς. Η είσοδος βρισκόταν στα Β. και ο θάλαμος ήταν ελλειπτικού σχήματος με μεγ. μηκ. 1,70 μ. και σωζ. υψ. 1,40 μ.

Ταφές : Στο δάπεδο του βρέθηκαν λείψανα από διαταραγμένη ταφή, αλλά κανένα κτέρισμα. Ο τάφος αυτός ανήκει στο σημαντικό μινωικό οικισμό της «Λυκάστου».

ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 36 (1981): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ.389.

Τάφος 246. Τοποθεσία «Έλληνας» κοντά στο χωριό Κλήμα Πυργιωτίσσης Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 3,00 μ., πλ. 1,20 μ. και βαθ. 1,30-2,00 μ. είχε λαξευτεί στα ΒΑ. του θαλάμου. Η είσοδος έκλεινε με φράγμα από μεσαίου μεγέθους πέτρες. Ο θάλαμος είχε ελλειψοειδές σχήμα και σωζόταν σε ύψος 1,20 μ.

Ταφές : Περιείχε τέσσερις κιβωτιόσχημες λάρνακες αέριαιες και ακόσμητες με επίπεδα καλύμματα οι οποίες πατούσαν πάνω σε πλακοειδείς πέτρες. Γύρω και ανάμεσα στις λάρνακες υπήρχαν 12 αγγεία, όπως ψευδόστομοι αμφορείς, κύλικες, κύπελλα, πρόχοι και μία ατρακτοειδής χάντρα. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ IIIB περίοδο (**Εικ. 137 α**).

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α.Σ. ΑΔ 38 (1983) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 354 πρόκειται για τον τάφο Α της δημοσίευσης & ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΕ (1995) «Μινωική Λάρνακα από το Κλήμα Μεσαράς» Αθήνα 1997, σ. 163 αναφέρεται ως ακανόνιστος κυκλικός και πρόκειται για τον τάφο 1 της δημοσίευσης & FRENCH E.B., AR 37 (1990-1991) "Archaeology in Greece 1990-1991, Crete" Athens 1991, σ. 68.

Τάφος 247. Τοποθεσία «Έλληνας» στο Κλήμα Πυργιωτίσσης Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε τη μορφή πλατιού και αβαθούς σκάμματος δίπλα στο θάλαμο. Το φράγμα της εισόδου είχε καταστραφεί και ο θάλαμος είχε ελλειψοειδές σχήμα.

Ταφές : Περιείχε πέντε λάρνακες ενώ γύρω και ανάμεσα τους υπήρχαν 12 αγγεία: ψευδόστομοι αμφορείς, πρόχοι, κύλικες, κύπελλα, θυμιατήρι και μία πέτρινη ατρακτοειδής χάντρα. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ IIIB περίοδο (**Εικ. 137 β**).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α.Σ. ΑΔ 38 (1983) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 354-355 πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης & ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΕ (1995) «Μινωική Λάρνακα από το Κλήμα Μεσσαράς» Αθήνα 1997, σ. 163-164 αναφέρεται ως ακανόνιστος κυκλικός και πρόκειται για τον τάφο 2 της δημοσίευσης & FRENCH E.B., AR 37 (1990-1991) "Archaeology in Greece 1990-1991, Crete" Athens 1991, σ. 68.

Τάφος 248. Τοποθεσία Καβροχώρι Μαλεβυζίου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός βρέθηκε κατά τη διαπλάτυνση τμήματος του επαρχιακού δρόμου που συνδέει τα χωριά Καβροχώρι και Κεραμούτσι και καταστράφηκε το μεγαλύτερο τμήμα του από το εκσκαφικό μηχάνημα. Ανήκει σε νεκροταφείο θαλαμωτών τάφων οι οποίοι έχουν βρεθεί στη θέση «Ξύπετρα» του Καβροχωρίου. Ο δρόμος του βρισκόταν στα Β. του θαλάμου και ανασκάφηκε σε μήκ. 0,90 μ. και πλ. 0,60 μ. Το άνοιγμα της εισόδου προς το θάλαμο βρέθηκε κλεισμένο με μεγάλους και μικρούς λίθους, από τους οποίους έμειναν στη θέση τους μόνο οι επτά. Ο θάλαμος είχε ελλειψοειδές σχήμα με συγκλίνοντα προς τα πάνω τοιχώματα ύψ. 1,40 μ. και διαστ. δαπέδου 1,50 μ. Α.-Δ. και 2,17 μ. Β.-Ν. Η οροφή του είχε καταρρεύσει και βρέθηκε σε βάθος 1,10-1,20 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο τάφος είχε συληθεί στην αρχαιότητα γιατί το φράγμα της εισόδου ήταν παραβιασμένο.

Ταφές : Στο εσωτερικό του υπήρχαν δύο σαρκοφάγοι: η μια σε κομμάτια και η δεύτερη στη θέση της κατά το ήμισυ. Μέσα στη σαρκοφάγο υπήρχαν τα λείψανα μιας ταφής με το κεφάλι του νεκρού προς Ν. Στο Δ. τμήμα του θαλάμου βρέθηκαν τέσσερα οστά από μηρούς ή κνήμες, υπολείμματα ταφής ή ανακομιδής και κοντά τους προς το τοίχωμα του θαλάμου και στη θέση τους μερικά αγγεία, όπως μια πυξίδα με προχοή, ένας ψευδόστομος και μια κυλινδρική πυξίδα. Το σύνολο των αγγείων χρονολογεί τον τάφο στους ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ χρόνους (**Εικ. 138 α-β**).

ΛΕΜΠΕΣΗ Α. ΑΔ 31 (1976) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 350-351 & ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 34 (1979) ΜΕΛΕΤΑΙ Α' «Λάρνακες και αγγεία από το Καβροχώρι Ηρακλείου» Αθήνα 1986, σ. 228-230 & CATLING H. W., AR 31 (1984-1985) "Archaeology in Greece, Crete 1984-1985" Athens 1985, σ. 60 & CATLING H.W., AR 33 (1986-1987) "Archaeology in Greece, Crete 1986-1987" Athens 1987, σ. 55.

Τάφος 249. Τοποθεσία Ισόπατα στο λόφο Κεφάλας στην Κνωσού Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο ο οποίος περιείχε δύο κόγχες στα τοιχώματα του, σε τέτοιο μέγεθος ώστε να περιέχουν ένα αγγείο η κάθε μία. Ο θάλαμος ήταν σχεδόν ελλειψοειδής.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Τα αγγεία που βρέθηκαν στο εσωτερικό του θαλάμου ανήκουν κυρίως στην γεωμετρική περίοδο, ενώ εκείνα που βρέθηκαν στο δρόμο στην ανατολίζουσα. Στο κέντρο του θαλάμου βρέθηκε ένας πίθος ο οποίος ήταν γεμάτος με στάχτη και αποτεφρωμένα οστά ανάμεσα στα οποία υπήρχαν και δύο μικρά αγγεία, ενώ δίπλα στον πίθο στηριζόταν μια οινοχόη. Επομένως ο πίθος ήταν ταφικός και περιείχε μικρά αγγεία που συνόδευαν την μοναδική ταφή, ενώ η οινοχόη που βρέθηκε δίπλα του περιείχε πιθανόν κρασί. Στον τάφο αυτό ίσως υπήρχαν και άλλες ταφές στο εσωτερικό αγγείων, αφού πρώτα είχαν αποτεφρωθεί τα οστά των νεκρών, αλλά ο ανασκαφέας δεν μας αναφέρει τον ακριβή αριθμό τους (**Εικ. 139**).

PAYNE H.G. ABSA XXIV “Early Greek vases from Knossos” London 1927-1928, σ. 224-227.

Τάφος 250. Τοποθεσία Αγγελιανά Μυλοποτάμου Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στην ανασκαφή του οδήγησε η τυχαία πτώση αλόγου στην γκρεμισμένη οροφή του. Ο τάφος αυτός είναι λαξευμένος στον κούσκουρα και στη Ν. πλαγιά του λόφου στην περιοχή Πλαγάκι ή Καρτερή που βρίσκεται στα Α. του οικισμού. Ο δρόμος του βρέθηκε καλυμμένος με χώμα, του οποίου μεγάλο μέρος προερχόταν από τη λάξευσή του, είναι στενός, κατηφορικός και με πρόχειρο λάξευμα στην αρχή του που βοήθουσε στην κατάβαση (διαστ. 5,00X0,90X1,25-2,30 μ.). Το φράγμα της εισόδου ήταν ξερολιθιά από ακατέργαστες πέτρες πλ.0,60 μ. τμήμα της οποίας είχε κατολισθήσει στο εσωτερικό του θαλάμου. Ο θάλαμος σύμφωνα με το σχήμα ήταν ελλειψοειδής.

Ταφές : Στην αρχή του δρόμου είχαν βρεθεί δύο λάρνακες (Α-Β). Η Α είναι μικρών διαστάσεων και προορίζονταν πιθανόν για κάποιο παιδί, λόγω του μικρού μεγέθους της και η Β προορίζονταν μάλλον για ενήλικα. Οι λάρνακες βρέθηκαν σε βάθος 0,85 μ. και 1,23 μ. αντίστοιχα. Στο εσωτερικό του θαλάμου υπήρχαν άλλες τέσσερις λάρνακες (Γ-ΣΤ) με σαμαρωτά καλύμματα. Στο δάπεδο μπροστά και ανάμεσα στις λάρνακες βρέθηκαν 7 αγγεία. Στο εσωτερικό της λάρνακας Δ σωζόταν ένας σκελετός αποσαθρωμένος από την υγρασία με ένα χάλκινο δακτυλίδι ως μοναδικό κτέρισμα. Στο εσωτερικό της λάρνακας Ε βρέθηκαν διαλυμένα κόκαλα, μία χάλκινη τριχολαβίδα και τρία χάλκινα δακτυλίδια. Στη λάρνακα Γ ο νεκρός ήταν τοποθετημένος σε ύπτια θέση με τα πόδια λυγισμένα προς τα πάνω. Στη λάρνακα ΣΤ τέλος υπήρχαν μισολυωμένα οστά και ένα χάλκινο δακτυλίδι. Πίσω από τις λάρνακες Ε και ΣΤ

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

εντοπίστηκε ένας μεγάλος στάμνος με εγχυτρισμό παιδιού τοποθετημένος στο πλάι. Κάτω από τη λάρνακα ΣΤ βρέθηκε ανακομιδή οστών περισσότερων του ενός νεκρών. Από τη χρονολόγηση της κεραμικής συμπερνεται ότι ο τάφος λαξεύτηκε στην ΥΜ IIIA περίοδο και χρησιμοποιήθηκε από περισσότερες γενιές έως την ΥΜ IIIB περίοδο στην οποία ανήκουν οι ταφές σε λάρνακες (**Εικ. 140**).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 38 (1983): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 370-371.

Τάφος 251. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος είναι υπόγειος. Ο δρόμος του έχει μήκος 3,30 μ. χωρίς βαθμίδες. Η είσοδος του θαλάμου κλείνεται από πλάκα τριγωνικού σχήματος. Ο θάλαμος έχει σχήμα ωοειδές (ελλειψοειδής) και διαστ. 0,75Χ0,60Χ0,45 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν θραυσμένα τεμάχια οστών και δύο σφραγιδολίθοι της ΥΜ IIIB περιόδου. Γίνεται φανερό, από τα λιγοστά ευρήματα, ότι ο τάφος είχε συληθεί.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ.515 πρόκειται για τον τάφο 18 της δημοσίευσης.

Τάφοι 252-260. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Πρόκειται για εννέα τάφους λαξευμένους στον υπόλευκο μαργαϊκό ασβεστόλιθο (κούσκουρα). Οι δρόμοι τους αρχίζουν με κεκλιμένο επίπεδο. Οι διαστάσεις των θαλάμων τους κυμαίνονται από μηκ. 3,30 μ. έως 6,70 μ., το πλ. από 0,70 έως 1,40 μ. και το ύψος από 0,80 μ. έως 2,30 μ. Το σχήμα τους είναι ελλειψοειδές.³

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ Περ. Δ', τ. 2 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1987, Προϊστορικές και Κλασικές Αρχαιότητες*» Χανιά 1988, σ. 296-297.

Τάφοι 261-267. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτοί υπόγειοι θαλαμοειδείς. Πρόκειται για επτά τάφους λαξευμένους στον υπόλευκο μαργαϊκό ασβεστόλιθο (κούσκουρα). Με προσανατολισμό ΝΑ.-ΒΔ. Οι δρόμοι τους είναι επικλινείς με συγκλίνοντα προς τα πάνω τοιχώματα και σε κάποιες περιπτώσεις με κεκλιμένο επίπεδο, ενώ σε κάποιες άλλες με σκαλοπάτια. Το μήκος τους κυμαίνεται από 1,56 μ. έως 5,50 μ., το πλ. τους 0,90-1,20 μ. και βαθ. μπροστά

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

στην είσοδο 1,53-2,40 μ. Μία κρύπτη σε πλευρικό τοίχωμα του δρόμου εντοπίστηκε μόνο σ' έναν τάφο. Η είσοδος των θαλάμων έχουν τετράγωνο σχήμα και σε μια περίπτωση η είσοδος είναι αψιδωτή. Το ύψος ποικίλλει από 0,62 μ. έως 1,18 μ. και το πλ. από 0,44 μ. έως 0,90 μ. Το σφράγισμα του στομίου συνίσταται συνήθως από μια καλυπτήρια πλάκα μαργαϊκού ασβεστόλιθου και γύρω της μικρές σφηνοειδείς πέτρες για καλύτερη στερέωση. Οι θάλαμοι είναι ελλειψοειδούς σχήματος.

Ταφές: Οι θάλαμοι περιείχαν τις ανακομιδές προγενέστερων νεκρών που παραμερίστηκαν σε σωρούς στα πλευρικά τοιχώματα και τις κατά χώραν ταφές σε συνεσταλμένη στάση. Αρκετές ήταν και οι διαταραγμένες ταφές που βρέθηκαν στο εσωτερικό τους εξαιτίας της εισχώρησης νερού, ριζών ή μικρών ζώων ή της πτώσης της οροφής. Η κτέριση των νεκρών περιλάμβανε αγγεία διαφόρων σχημάτων των ΥΜ ΙΙΙ Α-Β περιόδων, χάλκινα όπλα, σφραγιδόλιθους, χάνδρες φαγεντιανής κ.λ.π. Τα αγγεία ήταν τοποθετημένα δεξιά ή αριστερά του νεκρού και σε μια περίπτωση είχαν διαταχθεί περιμετρικά γύρω από την κεφαλή του⁴.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περ. Δ' τ. 3 «Προϊστορικές και κλασικές αρχαιότητες, Νομός Ρεθύμνης» Χανιά 1989-1990, σ. 264-265.

Τάφοι 268-284. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Πρόκειται για 17 ελλειψοειδείς λαξευτούς τάφους. Οι δρόμοι τους είναι κατωφερείς με κεκλιμένο επίπεδο στην αρχή τους. Τα τοιχώματα τους παρουσιάζουν έντονη σύγκλιση. Το μήκος τους κυμαίνεται από 4,50 μ. έως 7,90 μ., το πλ. από 0,72 μ. έως 1,30 μ. και το ύψος από 1,30 έως 2,02 μ. Δεκατρείς κρύπτες είχαν λαξευτεί προσεκτικά στους δρόμους και είχαν σφραγιστεί με πλάκα. Από αυτές 11 είναι στα πλευρικά τοιχώματα, μια είναι στο δάπεδο και μια στις βαθμίδες. Στο εσωτερικό των κογγών βρέθηκαν σποραδικά χάντρες και μια οστέινη περόνη. Οι είσοδοι των τάφων είναι τετράπλευρες ή αψιδωτές με ύψος 0,58 μ. έως 0,77 μ. και πλ. 0,50 μ. έως 0,60 μ., ενώ σε τρεις περιπτώσεις σχηματίζεται αναθύρωση. Ως φράγμα είχε χρησιμοποιηθεί πλάκα από μαργαϊκό ασβεστόλιθο και σφήνες. Ξερολιθιά υπήρχε σε έξι τάφους. Οι θάλαμοι ήταν λαξευμένοι στο φυσικό βράχο, είχαν ελλειπτικό σχήμα και το μηκ. τους κυμαινόταν από 0,80 μ. έως 6,20 μ., το πλ.

³ Ο Τζεδάκις στη δημοσίευση του αναφέρει γενικά 11 τάφους, από τους οποίους οι 9 είναι ελλειψοειδείς κάτοψης (176-187) συνολικά ο αριθμός δημοσίευσής τους. Συνολικά σ' αυτούς βρέθηκαν 10 νεκροί in situ, 29 σε ανακομιδή, 18 ήταν διαταραγμένοι και 57 αγγεία της ΥΜΙΙΙ Α-ΙΙΙ Β περιόδου.

⁴ Ο Τζεδάκις αναφέρει ότι κατά την περίοδο αυτή ανασκάφηκαν συνολικά εννέα τάφοι εκ των οποίων οι 7 ήταν ελλειψοειδείς και οι 2 τετράγωνου σχήματος, με αριθμό δημοσίευσής 188-196.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

από 0,75 μ. έως 3,10 μ. και το ύψ. από 0,40 μ. έως 1,50 μ. Σε μια περίπτωση υπήρχε κρύπτη αντί θαλάμου.

Ταφές : Στους τάφους βρέθηκαν συνολικά 23 νεκροί κατά χώραν, 91 σε ανακομιδή και τουλάχιστον 10 διαταραγμένοι από σύληση. Ως κτερίσματα είχαν εντοπισθεί 139 αγγεία της ΥΜ ΙΙΙ Α1 – ΙΙΙ Β περιόδου, χάλκινα εργαλεία και όπλα, 8 σφραγιδόλιθοι, χάνδρες κ.α.⁵

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ Περ. Δ', τ. 4 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1989-1991, Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 1991-1993, σ. 235-236.

Τάφος 285. Τοποθεσία- χωριό Βούβες Κισάμου στα 26 χλμ. Δ. των Χανίων και συγκεκριμένα ανάμεσα στις Άνω και Κάτω Βούβες. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στον υπόλευκο μαργαϊκό ασβεστόλιθο (κούσκουρα). Αποτελείται από έναν κατηφορικό δρόμο μήκους 3,20 μ. και πλάτους 0,45-1,10 μ. με προσανατολισμό Δ. προς Α. Ο δρόμος είναι κατηφορικός με ανώμαλη στρώση από πέτρες στον πυθμένα του και σχηματίζει -ένα είδος καλντερίμι- που βοηθούσε στην κατάβαση, με μικρά πετραδάκια ανάμεσα στις πέτρες. Μπροστά στην είσοδο βρέθηκαν πλακοειδείς πέτρες που σχηματίζουν ένα πρόσθετο σκαλοπάτι. Τρεις επάλληλες πέτρες ακριβώς στα αριστερά του σκαλοπατιού ίσως αποτελούσαν απομεινάρια φράγματος ή κάποιου ενισχυτικού τοίχου. Ο θάλαμος έχει ελλειψοειδές σχήμα με διαστ. μήκ. 2,00 μ., πλ. 3,55 μ. και ύψ. 1,40 μ. Το δάπεδό του βρίσκεται 0,40 μ. χαμηλότερα από το επίπεδο του δρόμου. Ο θάλαμος ήταν γεμάτος χώμα και κροκάλες οι οποίες φαίνεται ότι ρίχτηκαν εσκεμμένα ή ότι προέρχονταν από το γκρέμισμα πέτρινης κατασκευής ή κάποιας επένδυσης του θαλάμου ή ακόμη και των διαφόρων κατά καιρούς φραγμάτων της εισόδου.

Ταφές : Ο θάλαμος φιλοξένησε πολλές ταφές. Σε δύο αμφορείς βρέθηκαν υπολείμματα καύσεως, ενώ τα μικρά οστά ενός παιδιού βρέθηκαν στον πίθο που περιείχε και δύο αγγεία. Στη δεξιά πλευρά του θαλάμου και σε ανάβαθο λάκκο αποκαλύφθηκαν τα υπολείμματα σκελετού που ανήκε σε ενήλικα σε συνεσταλμένη στάση, ενώ στην αριστερή πλευρά σε αντίστοιχο λάκκο σώζονταν δύο μακρά κόκαλα, το ένα μάλιστα μισοκαμμένο. Ο τάφος ήταν κτερισμένος με δύο σιδερένιες αιχμές δοράτων, ένα σιδερένιο ξίφος, ένα σιδερένιο τσεκούρι κ.α. Στη δεξιά πλευρά του θαλάμου και κάτω από τις πεσμένες πέτρες βρέθηκε ένα ειδικά διαμορφωμένο

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

πεζούλι πάνω στο οποίο είχαν τοποθετηθεί 23 μικρά αγγεία (αμφορίσκοι, θήλαστρο, μικρή υδρία, λεκανίδα κ.α.) από το μέγεθος των οποίων μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι συνόδευαν μία παιδική ταφή της οποίας ίχνη δεν έχουν σωθεί. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στη γεωμετρική περίοδο και ήταν σε χρήση σε τρεις διαφορετικές φάσεις από τον 9^ο έως και τον 8^ο αι. π.Χ. **(Εικ. 141 α-β).**

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ Ε' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ., τ. Α1 «Γεωμετρικά νεκροταφεία στο νομό Χανίων» Ηράκλειο – Κρήτης 1985, σ. 10-35 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. II της δημοσίευσης & ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 33 (1978) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 374.

Τάφος 286. Τοποθεσία Γαβαλομούρι Κισάμου Ν. από τις Βούβες και στη θέση «Σφάκα» Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε σε συστάδα μαζί με άλλους τάφους οι οποίοι ήταν μερικά ή ολικά κατεστραμμένοι από την καλλιέργεια του εδάφους. Σώζεται σε καλή κατάσταση με πεσμένη μόνο την οροφή και με πολλές κροκάλες πεσμένες στο εσωτερικό του. Έχει λαξευτεί στο κοκκινωπό έδαφος της περιοχής που προέρχεται από τη διάβρωση σχιστολιθικών υλικών και που δεν έχει τη στερεότητα του κούσκουρα. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν., κοντό δρόμο μηκ. 1,90 μ., πλ. 0,60 μ. και βαθ. 0,88 μ. Η είσοδος έκλεινε με φράγμα από λίθους. Ο θάλαμος έχει περίπου ελλειψοειδές σχήμα με διαστάσεις 2,18X1,90 μ. και σώζεται σε ύψος 1,14 μ.

Ταφές : Συνολικά ο τάφος περιείχε 16 αγγεία ανάμεσα τους και ένα κρατήρα με διπλές λαβές με διαστάσεις πιθαριού που περιείχε γκρίζες και μαύρες κηλίδες που πιθανόν προέρχονταν από καύση νεκρού. Χρονολογείται στις αρχές του 8^{ου} αι. π. Χ., σύμφωνα με την κεραμική του **(Εικ. 142).**

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ Ε' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ., τ. Α1 «Γεωμετρικά νεκροταφεία στο νομό Χανίων» Ηράκλειο – Κρήτης 1985, σ. 10-35 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. IV της δημοσίευσης & ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 32 (1977) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 330-331 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. IV στη δημοσίευση & CATLING H. W., AR 32 (1985-1986) "Archaeology in Greece, Crete 1985-1986" Athens 1986, σ. 97 & ΤΖΕΔΑΚΙΣ Υ., "Cypriote "Influences" on the Geometric pottery of Western Crete" στο Acts of the International symposium : "The Relation between Cyprus and Crete, c.a. 2000-500 b.C., Nicosia 16 April-22nd April 1978" Nicosia 1979, σ. 192-193.

Τάφος 287. Τοποθεσία Γαβαλομούρι Κισάμου Ν. από τις Βούβες και στη θέση «Σφάκα» Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στο κοκκινωπό έδαφος

⁵ Ο Τζεδάκις στη δημοσίευση του αναφέρεται γενικά σε 19 τάφους, από τους οποίους οι 17 ήταν ελλειψοειδείς κάτοψης με αριθμό δημοσίευσης (197-199, 201-216).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

της περιοχής που προέρχεται από τη διάβρωση σχιστολιθικών υλικών και που δεν έχει τη στερεότητα του κούσκουρα. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Ο δρόμος του είναι κατεστραμμένος και σώζεται μόνο κοντά στην είσοδο σε μήκος 0,92 μ., πλ. 0,56 και βαθ. 0,47 μ. Η είσοδος του έφραζε με λίθους. Ο θάλαμος, διαστ. 1,28-1,60Χ2,06Χ0,62 μ. έχει σχεδόν ελλειψοειδές σχήμα.

Ταφές : Όλα τα αγγεία του είχαν τοποθετηθεί κατά μήκος της Β. πλευράς του θαλάμου και ορισμένα είχαν σπάσει από τις πέτρες του φράγματος της εισόδου, που έπεσαν μέσα στο θάλαμο. Ανάμεσα σ' αυτά ήταν και ένα μεγάλο αγγείο με λεπτά τοιχώματα αποσαθρωμένο, στον πυθμένα του οποίου βρέθηκαν καμένα και θρυμματισμένα κόκαλα. Χρονολογείται στις αρχές του 8^{ου} αι. π. Χ., σύμφωνα με την κεραμική του (Εικ. 143 α-β).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ Ε' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ., τ. Α1 «Γεωμετρικά νεκροταφεία στο νομό Χανίων» Ηράκλειο – Κρήτης 1985, σ. 10-35 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. V της δημοσίευσης & ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 32 (1977) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 331 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. V στη δημοσίευση & CATLING H. W., AR 32 (1985-1986) "Archaeology in Greece, Crete 1985-1986" Athens 1986, σ. 97 & ΤΖΕΔΑΚΙΣ Υ., "Cypriote "Influences" on the Geometric pottery of Western Crete, στο Acts of the International symposium: "The Relation between Cyprus and Crete, c.a. 2000-500 b.C., Nicosia 16 April-22nd April 1978" Nicosia 1979, σ. 192-193

Τάφος 288. Τοποθεσία «Λαγγοί» στο Γαβαλομούρι Κισάμου και 28 χλμ. δυτικά των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Τα γεωργικά μηχανήματα κατέστρεψαν το μεγαλύτερο τμήμα του τάφου και κομμάτισαν τα 100 περίπου αγγεία του. Ο τάφος αυτός είχε λαξευτεί στον πολύ μαλακό βράχο, που είχε χρώμα βαθύ καστανοκόκκινο και κατά τόπους κιτρινωπό. Η έρευνα στο ανέπαφο τμήμα του τάφου έφερε στο φως το μισό ελλειψοειδούς θαλάμου διαστ. 1,40Χ2,90 μ. και ύψ. 0,50 μ. Πιθανό ίχνος της εισόδου εντοπίστηκε στη βόρεια πλευρά. Ακόμη και στο ανέπαφο τμήμα του τάφου δε βρέθηκαν κόκαλα ή στάχτη.

Ταφές : Ορισμένα μεγάλα αγγεία που συγκολλήθηκαν ίσως είχαν χρησιμοποιηθεί ως ταφικές κάλπες. Η εξαφάνιση της στάχτης είναι πιθανό να οφείλεται στη σύσταση του εδάφους, αφού μερικά αγγεία σώζουν στο εσωτερικό τους ίχνη από κάψιμο. Ως προς τις ταφές του θαλάμου, οι συνθήκες κάτω από τις οποίες αποκαλύφθηκε ο τάφος, δε μας βοηθάνε, ώστε να μιλήσουμε με σιγουριά για τον αριθμό τους και την απόλυτη χρονολόγησή τους. Αρκετά από τα αγγεία ανήκουν στην μεσογεωμετρική περίοδο οπότε χρονολογείται ο τάφος αυτός.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 31 (1976) :ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ.365 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. Ι στη δημοσίευση & CATLING H. W., AR 31 (1984-1985) “*Archaeology in Greece, Crete 1984-1985*” Athens 1985, σ. 67.

Τάφος 289. Τοποθεσία λόφος Αϊ-Λιας στα Α. του χωριού Άστρικας Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει σωθεί σχεδόν ολόκληρος εκτός από την οροφή του, διότι το φυσικό πέτρωμα (κούσκουρας) είναι ιδιαίτερα σκληρό και ανθεκτικό στο σημείο αυτό. Ο δρόμος του σώζεται σε μήκος 2,30 μ. και έχει μέγιστο πλάτος μπροστά στην είσοδο του θαλάμου 0,90 μ. Το άνοιγμα της εισόδου έχει διαστ. 1,20Χ0,58 μ. και σχηματίζεται από δύο κάθετες παραστάδες με ελαφριά κλίση προς το εσωτερικό οι οποίες στηρίζουν το υπέρθυρο. Ο θάλαμος έχει ελλειψοειδή κάτοψη με διαστάσεις 2,20Χ2,60 μ. Παρότι πολλοί λίθοι έφραζαν το άνοιγμα της εισόδου. Ο θάλαμος βρέθηκε συλημένος.

Ταφές : Παρά τη σύληση του στο εσωτερικό του εντοπίστηκαν 12 γραπτά αγγεία σχεδόν ακέραια και οστά που δηλώνουν ενταφιασμό. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στη γεωμετρική περίοδο (Εικ. 144).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Χανίων*» Χανιά 1994/96, σ.215-216 πρόκειται για τον τάφο 2 της δημοσίευσης & BLACKMAN D., AR 44 (1997-1998) “*Archaeology in Greece, Crete 1997-1998*” σ. 122 Athens 1998 πρόκειται για τον τάφο 2 της δημοσίευσής & BLACKMAN D., AR 45 (1998-1999) “*Archaeology in Greece, Crete 1998-1999*” Athens 1999, σ. 123 πρόκειται για τον τάφο 2 της δημοσίευσής & ΜΙΛΙΔΑΚΗΣ Μ., «*Γεωμετρικά νεκροταφεία Επαρχία Κισάμου*» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 14-15.

ΤΥΠΟΣ 5 : ΠΕΤΑΛΟΕΙΔΕΙΣ

Τάφος 290. Τοποθεσία Κατερή Κούμο στην Παχυάμμο Ιεράπετρας και κοντά στην έπαυλη Seager στο Νομό Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε διαταραχθεί μαζί με τμήμα της Α. πλευράς του. Ο θάλαμος του είχε πεταλοειδές σχήμα διαστ. 1,50-1,25 μ.

Ταφές : Περιείχε τρεις σαρκοφάγους με ισάριθμους νεκρούς. Και στο εσωτερικό μίας από αυτές βρέθηκε ένας ψευδόστομος αμφορέας, τρεις σφαιρικοί ψήφοι κ.α. Στο δάπεδο βρέθηκαν ψευδόστομοι αμφορείς, κύπελλα και πρόχοι. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΒ περίοδο.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ. ΑΔ 19 (1964): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1966, σ. 441 & MEGAW A.H.S. AR 13 (1966-1967) "Archaeology in Greece, Crete 1964-1965" Athens 1967, σ. 22.

Τάφος 291. Τοποθεσία Επισκοπή Ιεράπετρας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε επικλινή δρόμο και πεταλοειδές σχήμα θαλάμου.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε τρεις σαρκοφάγους, οι δύο κιβωτιόσχημες και η τρίτη λουτηροειδής, με οστά, άλλα στη θέση τους και άλλα σε σωρούς. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Α'. «Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά τα έτη 1941-1947» Ηράκλειο-Κρήτης 1947, σ. 638-639.

Τάφος 292. Τοποθεσία Κατσαμπάς Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Η είσοδος του βρίσκεται Α. και έκλινε με ξηρολιθικό τοίχο. Ο θάλαμος είναι πεταλοειδούς σχήματος. Η οροφή του ήταν ελαφρώς θολωτή. Η λάξευση δεν ήταν επιμελημένη.

Ταφές : Στο Ν. τμήμα του θαλάμου υπήρχαν ίχνη από μια ξύλινη λάρνακα, κυανού χρώματος, η οποία ήταν τοποθετημένη κατά μήκος της πλευράς αυτής. Κατά μήκος της Β. πλευράς της βρέθηκε σειρά λίθων που χρησίμευε ως προστατευτικό φράγμα. Μέσα στην λάρνακα κείτονταν ένας νεκρός με την κεφαλή στα Δ. ο οποίος συνοδευόταν από ένα μόνωτο κύπελλο τοποθετημένο στα πόδια του. Στο Β. τμήμα του θαλάμου υπήρχε ένα χαμηλό θρανίο ύψους 0,20 μ. και πάνω του υπήρχε σωρός από οστά. Ο αριθμός των νεκρών δεν εξακριβώθηκε. Στην ΝΔ. γωνία του θαλάμου

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

βρέθηκε ένας τριποδικός βωμός κάτω από τον οποίο υπήρχε ένας μικρός λάκκος γεμάτος με οστά. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙ-ΙΙΙΑ περίοδο (**Εικ. 145**).

ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΙΑΣ (1967), τάφος Β, σ. 6-11.

Τάφος 293. Τοποθεσία Κατσαμπάς Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος είναι επιμελώς λαξευμένος με δάπεδο σε βάθος 1,40 μ. και κατηφορικός προς τον θάλαμο. Ο θάλαμος είναι πεταλοειδής με μέγιστη διάμετρο 3,20 μ. και το βάθος του βρίσκεται στα 1,50 μ. κάτω από σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Είχε συληθεί από την αρχαιότητα καθώς τα ευρήματα του αποκαλύφθηκαν σε πλήρη διαταραχή και ήταν ολιγάριθμα.

Ταφές : Στην Β. πλευρά του θαλάμου βρέθηκε τεμάχιο ξύλου με κυανό χρώμα και μικρά οστά που πιθανόν προέρχονταν από μια μικρή ξύλινη λάρνακα παιδικής ταφής. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙ-ΙΙΙΑ περίοδο (**Εικ. 146**).

ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΙΑΣ, (1967), τάφος Γ, σ. 11-13 & ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΠΑΕ (1953) «*Ανασκαφαί εν Κατσαμπά*» Αθήνα 1956, σ. 299-300 & ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 «*Νέα στοιχεία δια την υστέραν Αιγαιακήν χρονολογίαν και ιστορίαν*» Ηράκλειο - Κρήτης 1952, τεύχος 1, σ.9-41.

Τάφος 294. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 2,06 μ. και 1,06 πλ. ο οποίος οδηγεί σε είσοδο 0,67-0,60 μ. πλάτους με ένα σκαλοπάτι ύψους 0,10 μ. που οδηγεί στο βάθος του θαλάμου. Ο θάλαμος του, πεταλοειδούς σχήματος, έχει διαστ. 3,15X2,20 μ. και βάθ. 2,10 μ., ενώ το δάπεδο του αποτελούνταν από χώμα και βότσαλα. Τα τοιχώματά του θαλάμου σώζονταν σε ύψος 0,88 μ. Ο προσανατολισμός του ήταν ΝΑ.-ΒΔ., με τον θάλαμο στα ΝΑ. του δρόμου. Η οροφή είχε καταρρεύσει.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε αγγεία τα οποία βρέθηκαν *in situ*. Από αυτά όλα τα τεφροδόχα, όπως πίθοι, αμφορείς κ.α. (δεν γνωρίζουμε τον ακριβή αριθμό τους) περιείχαν καμένα οστά καθώς και μικρότερα αγγεία τα οποία συνόδευαν τις καύσεις αυτές. Η χρήση του τάφου αυτού ξεκινά από την πρωτογεωμετρική περίοδο μέχρι την αρχή της γεωμετρικής (**Εικ. 147 α - β**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. Ι, σ. 11-22, πρόκειται για τον τάφο G της δημοσίευσης.

Τάφος 295. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος έχει μήκος 1,35 μ. και πλάτος 0,84-0,97 μ. Η είσοδος είχε άνοιγμα διαστ.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

0,65X0,29 μ. και σωζόταν η μια παραστάδα στην Ν. πλευρά. Στο εσωτερικό του θαλάμου οδηγούσε μία μικρή προεξοχή – ή καλύτερα ένα λαξευτό σκαλοπάτι ύψ. 0,06-0,08 μ. Δύο πλάκες που βρέθηκαν από το εκσκαφικό μηχάνημα θεωρείται ότι προέρχονταν από το δρόμο ή ότι ανήκαν στο φράγμα της εισόδου. Ο θάλαμος, διαστ. 1,75X1,45 μ., είχε πεταλοειδές σχήμα. Ο προσανατολισμός του ήταν ΒΑ.-ΝΔ. με τον θάλαμο στην ΒΑ. πλευρά του δρόμου. Οι τοίχοι του σώζονταν σε ύψος 0,48 μ.

Ταφές : Ο τάφος είχε συληθεί στην αρχαιότητα γι' αυτό στο εσωτερικό του βρέθηκαν λίγα αγγεία και λίγα μη αποτεφρωμένα οστά δάπεδο του **(Εικ. 148 α)**.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 31-32 πρόκειται για τον τάφο L της δημοσίευσης.

Τάφος 296. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του σώζεται σε μήκος μόλις 0,57 μ., και πλάτος 0,86 μ. Το άνοιγμα της εισόδου, βάθους 0,50X0,23 μ., είχε έναν τετράγωνο πεσσό στη ΒΑ. πλευρά του, του οποίου αντίστοιχος δεν υπήρχε στη ΝΔ. Τμήματα μεγάλων λίθων βρέθηκαν ανάμεσα στα όστρακα, και θεωρείται ότι είχαν χρησιμοποιηθεί για το φράγμα της εισόδου. Μία βαθμίδα 0,05 μ., από οδηγούσε το άνοιγμα της εισόδου, στο εσωτερικό του πεταλοειδούς θαλάμου, διαστ. 1,25X0,96 μ., και μεγ. σωζ. ύψ. 0,80 μ. Ο προσανατολισμός του ήταν ΒΑ-ΝΔ. με τον θάλαμο στην Α. πλευρά του δρόμου.

Ταφές : Ο τάφος είχε συληθεί στην αρχαιότητα. Στο δρόμο και στο εσωτερικό του θαλάμου υπήρχε ένα στρώμα από όστρακα 0,05-0,10 μ., πάνω από το δάπεδό τους, κάτω από αυτό το στρώμα αυτό, βρέθηκαν αποτεφρωμένα οστά και όστρακα από τεφροδόχα. **(Εικ. 148 β)**

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 32-34, πρόκειται για τον τάφο M, της δημοσίευσης.

Τάφος 297. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Οι διαστάσεις του τάφου αυτού είναι εν μέρει υποθετικές, λόγω της μερικής καταστροφής του από τα εκσκαφικά μηχανήματα. Ο δρόμος του σώζεται σε μήκ. 0,80 μ. και πλ. 1,00 μ. Ενώ το φράγμα της εισόδου έχει καταστραφεί ολοσχερώς. Ο θάλαμος είναι σχεδόν πεταλοειδής, έχει διαστ. 3,00 μ. πλάτος, 2,20 μ. βάθος και οι τοίχοι του φτάνουν σε ύψος 0,85 μ. Ο προσανατολισμός του είναι ΒΑ.-ΝΔ. με τον θάλαμο στα Α. του δρόμου.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Στο θάλαμο μαζί με πολλά άλλα όστρακα βρέθηκαν και δύο όστρακα από δύο τεφροδόχα αγγεία και λίγα αποτεφρωμένα οστά (**Εικ. 147 α - β**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 34-38 πρόκειται για τον τάφο N της δημοσίευσης.

Τάφος 298. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 1,30 μ. και πλ. 0,60 μ. Μία σειρά από τρεις πλάκες βρίσκεται μπροστά στην είσοδο απέναντι από ένα σκαλοπάτι 0,25 μ. βαθ. που πιθανόν βρέθηκε *in situ* όπου πιθανόν βρισκόταν και το φράγμα της εισόδου. Το στόμιο είχε καταστραφεί. Ο θάλαμος διαστάσεων 1,55X1,10 μ. είχε πεταλοειδές σχήμα και η οροφή του είχε καταρρεύσει. Το πίσω μέρος των τοιχωμάτων του σωζόταν σε ύψ. 0,80 μ. και το δάπεδο του σε βάθος 2,10 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου υπήρχαν τεμάχια από οστά και πολλά όστρακα της ύστερης ανατολίζουσας περιόδου (**Εικ. 112**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 98-99 πρόκειται για τον τάφο 57 της δημοσίευσης.

Τάφος 299. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 1,20 μ. και πλ. 0,52-0,70 μ. ο οποίος είναι αρκετά στενός. Δεν απέμεινε τίποτα από το άνοιγμα της εισόδου. Ο θάλαμος, πεταλοειδούς σχήματος, έχει διαστ. 2,00X1,45 μ. και τα τοιχώματα του έφταναν σε ύψ. 1,00 μ. Το δάπεδο του βρισκόταν σε βάθ. 2,10 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο προσανατολισμός του ήταν Α.-Δ. με τον θάλαμο στα Α.

Ταφές : Ο τάφος βρέθηκε συλημένος. Από την επίχωση του συλλέχθηκαν αρκετά αντικείμενα της ΥΜ και ύστερης ανατολίζουσας περιόδου. Στο δρόμο βρέθηκε τμήμα από μια μικρή λάρνακα. Από το εσωτερικό του προήλθε και μία πλάκα που πιθανόν αποτελούσε τμήμα του φράγματος της εισόδου. Επίσης συλλέχθηκε μία οινόχρηστη πρώιμης πρωτογεωμετρικής περιόδου, κύπελλα, σκύφοι της ανατολίζουσας περιόδου κ.α., ενώ τμήματα από αποτεφρωμένα οστά βρέθηκαν διάσπαρτα (**Εικ. 112**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 82-85 πρόκειται για τον τάφο 34 της δημοσίευσης.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 300. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για έναν ιδιαίτερο τάφο ο οποίος αποτελείται από ένα σχεδόν τετράγωνο σκάμμα, τις τρεις πλευρές του οποίου πλαισιώνουν οι τρεις θαλαμοειδείς τάφοι περίπου πεταλοειδείς στη Δ. Α. και Ν. πλευρά του σκάμματος αντίστοιχα (200, 201 και 202 της δημοσίευσης). Το σκάμμα έχει διαστ. 1,34X1,34 μ. Ο πρώτος τάφος έχει διαστ. 0,70X0,70 μ. με το άνοιγμα της εισόδου του στην Δ. πλευρά του σκάμματος και ύψ. 0,43 μ., ενώ ο θάλαμος σώζεται σε ύψ. 0,55 μ. Ο δεύτερος τάφος έχει διαστ. 0,54X0,50 μ. με το άνοιγμα της εισόδου στην Α. πλευρά του σκάμματος το οποίο σώζεται σε ύψ. 0,45 μ., ενώ ο θάλαμος σε ύψ. 0,55 μ. Τέλος ο τρίτος τάφος έχει διαστ. 0,55X0,62 μ. και το άνοιγμα της εισόδου του που βρίσκεται στη Ν. πλευρά του σκάμματος έχει ύψ. 0,45 μ. Οι είσοδοι και των τριών θαλάμων έκλειναν με επίπεδες πλάκες. Δεν υπήρχε σκαλοπάτι που οδηγούσε από το σκάμμα στους θαλάμους, αλλά όλοι είχαν μια κλίση στο εσωτερικό τους βάθ. 0,20 μ περίπου. Η οροφή και των τριών βρέθηκε ανέπαφη.

Ταφές : Το σύμπλεγμα αυτό αποκαλύφθηκε κάτω από έναν ελληνιστικό-ρωμαϊκό τάφο. Οι θάλαμοι βρέθηκαν ασύλητοι και μαζί με την καλή κατάσταση που βρέθηκε και το σκάμμα, υποθέτουν ότι είχε χρησιμοποιηθεί για μια μόνο περίπτωση. Ο πρώτος θάλαμος περιείχε τα οστά μιας γυναίκας. Ο δεύτερος θάλαμος περιείχε τα οστά, πιθανόν ενός άνδρα και μιας γυναίκας ή και ενός παιδιού και ο τελευταίος θάλαμος ήταν άδειος, εκτός από ένα μικρό οστό. Είναι πιθανό, αυτοί οι τρεις ή τέσσερις νεκροί να είχαν αποτεφρωθεί την ίδια χρονική στιγμή και περίπτωση. Ίσως γιατί δύο από αυτούς είχαν καεί στην ίδια πυρά και η τέφρα τους βρέθηκε ανακατεμένη και τοποθετημένη στον ίδιο θάλαμο, ενώ ο τρίτος θάλαμος ήταν άδειος, παρόλο που το άνοιγμα του έκλεινε με πλάκα. Ο τάφος αυτός είναι ένας από τους πιο πλούσιους της ΥΜ περιόδου με αρκετή κεραμική, όπως χρυσά, χάλκινα και σιδερένια αντικείμενα, αλλά και ένας από τους πιο πρώιμους τάφους όλου του Β. Νεκροταφείου της Κνωσού (Εικ. 149).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 191-195 πρόκειται για τους τάφους 200,201,202 της δημοσίευσης.

Τάφος 301. Τοποθεσία Γυψάδες στην Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος και η είσοδος είχαν εξολοκλήρου καταστραφεί και μόνο λίγοι

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

λίθοι από το φράγμα της παρέμεναν στη θέση τους. Ο θάλαμος είχε σχεδόν πεταλοειδές σχήμα διαστ. 1,40X1,80 μ.

Ταφές : Περιείχε δύο λάρνακες με ίχνη από ταφές στο εσωτερικό τους, η πρώτη περιείχε τα οστά μιας ενήλικης γυναίκας, αλλά ήταν αρκετά κατεστραμμένη. Κάτω από τη δεύτερη λάρνακα βρέθηκε μια ομάδα από αγγεία της ΥΜ ΙΙΙ Β περιόδου, ενώ κάτω από την πρώτη λάρνακα υπήρχε ένας ελλειψοειδής λάκκος διαστ. 0,50X0,20X0,23 μ. που περιείχε τα οστά ενός νεαρού ατόμου (**Εικ. 150**).

HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο ΧΙ της δημοσίευσης.

Τάφος 302. Τοποθεσία Μαύρο Σπήλαιο στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός αποτελείται από έναν κοντό δρόμο λαξευμένο στον κούσκουρα, μια είσοδο και έναν θάλαμο. Ο θάλαμος είναι πεταλοειδής και στο κέντρο περίπου του δαπέδου του υπήρχε μια κοιλότητα βάθους 0,30 μ.

Ταφές : Ο Forsdyke δεν αναφέρει πόσες ταφές βρέθηκαν στον τάφο αυτό. Παρόλα αυτά στο εσωτερικό του υπήρχαν διάφορα αντικείμενα, όπως χρυσές χάνδρες, ασημένια ενώτια, χάλκινο μαχαίρι, χάλκινο κάτοπτρο, μια χύτρα, ένα κύπελλο, ένα φλασκι κ.α. Ο Evans τον χρονολογεί στην ΥΜΙΙΙ Β περίοδο, παρόλο που στο εσωτερικό του έχουν βρεθεί και όστρακα της ΜΜ ΙΑ-ΙΙ Β περιόδου (**Εικ. 151**).

EVANS A.J. The palace of Minos at Knossos: a comparative account of the successive stages of the early Cretan civilization as illustrated by the discoveries. Vol. II, part II, New York 1964. σ. 555-558 πρόκειται για τον τάφο με αριθμό 3 στην δημοσίευση & FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο Ι της δημοσίευσης & ALBERTI L., «*Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους*» στα Πρακτικά του Β’ Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου «*Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου* » Λαμία 1999, σ. 543-554.

Τάφος 303. Τοποθεσία Μαύρο Σπήλαιο στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για μικρό τάφο ο οποίος ήταν πεταλοειδής στο σχήμα του, αλλά είχε καταρρεύσει εξολοκλήρου. Στα ευρήματα του συγκαταλέγονται μια χύτρα, μια ραμφόστομη πρόχους και ένας λίθος από γκρίζο στεατίτη.

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο ΧΙΙ της δημοσίευσης & ALBERTI L., «*Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους*» στα Πρακτικά

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

του Β' Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου «Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου» Λαμία 1999, σ. 543-554.

Τάφος 304. Τοποθεσία Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για μικρό τάφο με δρόμο ο οποίος ήταν πεταλοειδής στο σχήμα του. Η οροφή του είχε καταρρεύσει.

Ταφές : Στο δρόμο υπάρχει ένα σκάμμα που περιείχε μια λάρνακα, η οποία βρέθηκε κενή. Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκε κεραμική της ΥΜ ΙΙΙ Α περιόδου (Εικ. 152).

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο ΧΙΙΙ της δημοσίευσης. & ALBERTI L., «*Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους*» στα Πρακτικά του Β' Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου « Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου » Λαμία 1999, σ. 543-554 & PINI INGO., Beiträge zur minoischen gräberkunde, Franz Germany 1968, σ. 83/XIV.

Τάφος 305. Τοποθεσία Δ. της λεωφόρου Κνωσού Ηρακλείου, κοντά στο κτήμα Νικολετάκη και στο προάστιο Αγ. Ιωάννης Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος ήταν μικρός. Η είσοδος του θαλάμου βρισκόταν στην Α. πλευρά του και αποτελούνταν από δύο παραστάδες κατασκευασμένες από ένα αδρά πελεκημένο λίθο και μικρότερους λίθους. Οι διαστάσεις της εισόδου είχαν ως εξής : η Β. παραστάδα είχε ύψο. 0,59 μ., μηκ. 0,46 μ. και πλ. 0,22 μ., ενώ η Ν. παραστάδα 0,64 μ., ύψ., 0,49 μ. μηκ. και 0,35 μ. πλ. Το κατώφλι ήταν ψηλό ύψους 0,28 μ. και είχε λαξευτεί στον κούσκουρα πάνω σ' αυτό είχε τοποθετηθεί μια πλάκα πλ. 0,55 μ., ύψ. 0,70 μ. και πάχους 0,15 μ. με κλίση προς το εσωτερικό του θαλάμου. Ο θάλαμος είχε σχεδόν πεταλοειδές σχήμα και μέγιστη διάμετρο 2,15 μ. Το δάπεδο του βρισκόταν σε βάθος 2,65 μ. περίπου από την επιφάνεια του εδάφους. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν ογκόλιθοι που προέρχονταν από την πτώση της οροφής οι οποίοι ίσως αποτελούσαν το «σήμα» του τάφου όντας στην οροφή του όταν βρισκόνταν στην αρχική του θέση.

Ταφές : Απέδωσε αρκετά αγγεία ανάμεσα τους και τεφροδόχα της ΥΜ ΙΙΙ και πρωτογεωμετρικής περιόδου και αρκετά χάλκινα αντικείμενα. Σύμφωνα με τα ευρήματα η χρήση του τάφου φτάνει μέχρι και τον 9^ο και 8^ο αι. π.Χ.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤΥΛ. ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Έτος Δ', τ. 4 «*Παραστάσεις πολύποδος επί πρωτοελληνικών αγγείων εκ Κρήτης*» Ηράκλειο – Κρήτης 1950, τεύχος 1, σ. 294-318.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 306. Τοποθεσία Άγιος Ιωάννης, Βενιζέλειο Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 2,60 μ. και πλ. 0,90 μ. Μπροστά στην είσοδο του θαλάμου βρέθηκαν πεσμένοι λίθοι από το φράγμα της, αυτή είχε πλάτος 0,70 μ. Ο θάλαμος είχε πεταλοειδές σχήμα με διαστ. 1,80X2,10 μ. και το δάπεδό του βρισκόταν σε βάθ. λιγότερο του 1,00 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Ο τάφος περιείχε δύο νεκρούς που είχαν τοποθετηθεί απευθείας στο δάπεδο του και αρκετά κτερίσματα, όπως τρεις μικροί αμφορείς, δύο αλάβαστρα, μια αιχμή δόρατος, ένα χάλκινο ξυράφι κ.α. όλα της ΥΜ IIIA περιόδου (**Εικ. 153**).

HOOD M.S.F.-JONG P. ABSA XLVII“*Late minoan warrior-graves from Ayios Ioannis and the new hospital site at Knosos*” London 1952, σ. 243-277 πρόκειται για τον τάφο III της δημοσίευσης.

Τάφος 307. Τοποθεσία Βαθειάς στο Κυπαρίσσι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μόνο που γνωρίζουμε από τη δημοσίευση του είναι ότι έχει πεταλοειδή θάλαμο.

Ταφές : Περιείχε μία ταφή σε λάρνακα και άλλες πολύ διαταραγμένες ταφές και τοποθετημένες σε ξύλινα φορεία. Σύμφωνα με τα κτερίσματα που βρέθηκαν στο εσωτερικό του, όπως μία μόνωτη φιάλη, ένας χρυσός δακτύλιος κ.α. χρονολογείται στην ΥΜ IIIB περίοδο.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α.Σ., ΑΔ 40 (1985): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 293.

Τάφος 308. Τοποθεσία Βαθειάς στο Κυπαρίσσι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δε γνωρίζουμε τίποτα για το δρόμο του. Η τοξωτή είσοδος του ανοίγεται στα Ν. και διατηρεί στη θέση του το φράγμα από ξερολιθιά. Ο θάλαμος του, πεταλοειδούς σχήματος, έχει θολωτή οροφή της οποίας σώζονται μόνο τα κατώτερα τμήματα της. Τα τοιχώματα της οροφής και του θαλάμου είχαν λαξευτεί με επιμέλεια. Διακρίνονται τα ίχνη από το εργαλείο λάξευσης. Το δάπεδο του θαλάμου καθαρίστηκε σε βάθος 5,70 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο θάλαμος έχει διαστ. 3,70X3,00 μ., πλ. ανοίγματος εισόδου 1,00 μ. και ύψος τοιχωμάτων θαλάμου 1,40 μ. με ολικό σωζόμενο ύψος (περιλαμβάνει τα τοιχώματα οροφής) 1,70 μ. Το φράγμα της εισόδου σωζόταν σε ύψος 1,20 μ.

Ταφές : Ο θάλαμος περιείχε μία κιβωτιόσχημη λάρνακα (στο κέντρο του δαπέδου του) μέσα στην οποία βρέθηκαν λίγα διαβρωμένα οστά καθώς και λείψανα από άλλες

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ταφές στο δάπεδο. Τα κτερίσματα ήταν ένα άωτο κωνικό κύπελλο, μια μόνωτη κύλικα, ένα δίωτο λεκανίδιο και είχαν τοποθετηθεί δίπλα και κατά μήκος της μεγάλης πλευράς του καλύμματος της σαρκοφάγου. Τα αγγεία είναι άβαφα και χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΙΒ φάση. Η ταφή μέσα στη σαρκοφάγο ήταν η τελευταία χρονολογικά, ενώ οι ταφές του δαπέδου είχαν προηγηθεί. Τη Δ., τη Β. και την Α. πλευρά του δαπέδου κάλυπτε μία στρώση υπολειμμάτων από τη σήψη οργανικών ουσιών με ανακατεμένα και διαλυμένα οστά και ίχνη κυανής βαφής. Οι ύλες αυτές, σύμφωνα με την άποψη του ανασκαφέα, προέρχονται από την αποσύνθεση ξύλινων λαρνακών ή φορείων. Λόγω της διατάραξης από τη σύληση της οροφής δεν έγινε δυνατό να διαπιστωθεί ο συγκεκριμένος αριθμός των ταφών, η θέση και η μορφή των ξύλινων φερέτρων. Στη ΝΔ. γωνία του θαλάμου εντοπίστηκε μικρός λάκκος που περιείχε διαλυμένα οστά από ανακομιδή. Από τη στρώση των οργανικών υλών περισυλλέχτηκαν διάφορα κτερίσματα από τις επανειλημμένες χρήσεις του τάφου, όπως μία πήλινη φιάλη, μια φακοειδής σφραγίδα από ορεία κρύσταλλο, ένας χρυσός σφυκωτήρας και ένας χρυσός κρίκος (Εικ. 154).

ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ : τόμος τιμητικός για τον καθηγητή Νικόλαο Πλάτωνα., «Υστερομινωικός Θαλαμωτός Τάφος στο Κυπαρίσσι Ηρακλείου» Ηράκλειο-Κρήτης 1987, σ. 235-243 & CATLING H.W., AR 34 (1987-1988) "Archaeology in Greece, Crete 1987-1988" Athens 1988, σ. 69-70.

Τάφος 309. Τοποθεσία Πάνω Βάθειας Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αποκαλύφθηκε κατά τη διάνοιξη αγροτικής οδού από το συνοικισμό του Αγίου Ιωάννη στο Βαθύ. Η αμελής λάξευση εμπόδισε την ανασκαφή του δρόμου του. Το δάπεδο του δρόμου βρισκόταν σε βάθος 1,65 μ. περίπου από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους της οδού. Το σωζόμενο ύψος της εισόδου ήταν 1,35 μ. και το πλ. του φράγματος της 0,55 μ. το οποίο αποτελούνταν από ογκόλιθους «κούσκουρα» πιθανόν από τη λάξευση του θαλάμου. Ο θάλαμος πεταλοειδούς σχήματος έχει διαστ. 1,75X1,30X1,50 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του υπήρχε μία λάρνακα η οποία καταλάμβανε ολόκληρο το χώρο του μαζί με το πώμα της. Η λάρνακα περιείχε λίγα οστά ενός νεκρού. Κάτω από την λάρνακα και το πώμα της υπήρχαν δύο νεκροί, ο πρώτος στα Β. τοποθετημένος στο πλάι με τους μηρούς κεκαμμένους, ο δεύτερος σε ύπτια στάση έβλεπε προς την είσοδο του τάφου. Κοντά στο κεφάλι του δεύτερου νεκρού βρέθηκε ένα μόνωτο κύπελλο ΥΜ ΙΙΙΒ χρόνων.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ. ΑΔ 20 (1965): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1966, σ. 551-552 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ, 1964 «ΚΡΗΤΗ. β)Βαθύ Ηρακλείου» Αθήνα 1965, σ. 131-134.

Τάφος 310. Τοποθεσία Καβούσι στην Επισκοπή Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος του είχε πεταλοειδές σχήμα και έσωζε μέρος του δρόμου του, του οποίου φαινόταν η τελευταία βαθμίδα.

Ταφές : Ο τάφος περιείχε τρεις κιβωτιόσχημες σαρκοφάγους οι οποίες βρέθηκαν στη θέση τους, αλλά ήταν αρκετά κατεστραμμένες και μία λουτηροειδή σε δύο σωρούς.

ΠΛΑΤΩΝ Ν. Ε.Ε.Κ.Σ., τ. Δ' «Αρχαιολογική Περιφέρεια Ανατ. Κρήτης – Πεπραγμένα 1940, Ειδήσεις» Αθήνα 1941, σ. 269-270.

Τάφος 311. Τοποθεσία Κάμπος στην Επισκοπή Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός ήταν φτωχός, λαξευμένος στον βράχο και ο θάλαμος του είχε σχήμα πετάλου.

Ταφές : Περιείχε μια κιβωτιόσχημη λάρνακα η οποία ήταν τελείως κενή. Στο σκάμμα του δαπέδου του είχε αποτεθεί ένας σκελετός σε συνεσταλμένη στάση. Στη μια γωνία του θαλάμου βρέθηκε ένας ψευδόστομος αμφορέας. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 «Χρονικά» Ηράκλειο - Κρήτης 1952 τεύχος 1, σ. 473.

Τάφος 312. Τοποθεσία Παλιάλωνα στην Επισκοπή Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος δε σώζεται σε καλή κατάσταση διότι είχε χρησιμοποιηθεί και μετατραπεί σε δεξαμενή κατά τους σύγχρονους καιρούς. Έτσι είχε καταστραφεί το πρόσθιο τμήμα της οροφής και το πάνω μέρος της εισόδου και των παραστάδων. Ο δρόμος του είχε βαθμίδες στο μεγαλύτερο μήκος του. Η είσοδος και ο δρόμος συγκλίνουν. Το σχήμα του θαλάμου είναι πεταλοειδές και είχε μία κόγχη στο βάθος. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο (**Εικ. 20**).

ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ (1952) «Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ τάφων Επισκοπής και Σταμνίων Ηρακλείου» Αθήνα 1955, σ. 625-626 πρόκειται για τον τάφο Α.

Τάφος 313. Τοποθεσία Παλιάλωνα στην Επισκοπή Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ήταν λαξευμένος σε λόφο και είχε ευρύ άνοιγμα. Ο θάλαμος του είχε πεταλοειδές σχήμα και λαξευτό λάκκο στην αριστερή του πλευρά.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Ο λάκκος περιείχε τρία κρανία και άλλα μεγάλα οστά. Ο τάφος απέδωσε πολλά αγγεία μεταξύ των οποίων και μια ραφμόστομη, πρόχους, μερικά προχοΐδια, κύπελλα, σφονδύλια, χάλκινη λόγχη κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στη ΥΜ ΙΙΙ περίοδο (Εικ. 20).

ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ (1952) «Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ τάφων Επισκοπής και Σταμνίων Ηρακλείου» Αθήνα 1955, σ. 627 πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης.

Τάφος 314. Τοποθεσία Παλιάλωνα στην Επισκοπή Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το σχήμα του θαλάμου του ήταν πεταλοειδές και περιείχε τα όστρακα μίας σαρκοφάγου και μέσα της υπήρχαν λίγα αγγεία ΥΜ ΙΙΙ περιόδου (Εικ. 20).

ΠΛΑΤΩΝ ΠΑΕ (1952) «Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ τάφων Επισκοπής και Σταμνίων Ηρακλείου» Αθήνα 1955, σ. 627 πρόκειται για τον τάφο Δ της δημοσίευσης.

Τάφος 315. Τοποθεσία Παλιάλωνα στην Επισκοπή Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος του σώζεται ολόκληρος όπως και ο δρόμος με την είσοδο, ενώ το άνω τμήμα του είχε καταστραφεί. Το σχήμα του θαλάμου ήταν σχεδόν πεταλοειδές, αλλά είχε αλλοιωθεί από την διαμόρφωση μιας υστερότερης κόγχης. Περιείχε 15 αγγεία της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 « Χρονικά » Ηράκλειο - Κρήτης 1952 τεύχος 1, σ. 475.

Τάφος 316. Τοποθεσία Παλιάλωνα στην Επισκοπή Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε πεταλοειδή θάλαμο του οποίου η οροφή είχε καταρρεύσει. Στην αριστερή πλευρά του θαλάμου υπήρχε θρανίο.

Ταφές : Από τον αριθμό των κρανίων –τουλάχιστον δέκα- φαίνεται ότι ενταφιάσθηκαν πολλοί νεκροί, αλλά τα οστά τους δεν βρέθηκαν όλα στη θέση τους. Ένας μικρός βόθρος-λάκκος, που βρέθηκε στο βάθος του θαλάμου, περιείχε τα οστά ενός νεκρού. Δέκα πήλινα αγγεία, ένα λίθινο, ξυράφια, ξίφος, λόγχη και σφονδύλια ήταν τα κτερίσματα του τάφου, ο οποίος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 « Χρονικά » Ηράκλειο - Κρήτης 1952 τεύχος 1, σ. 475.

Τάφος 317. Τοποθεσία Μαλαθρές στην Επισκοπή Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι κατηφορικός προς τον τάφο πλ. 0,80 μ. και μπροστά στην είσοδο 0,95 μ. Το φράγμα της εισόδου αποτελούνταν από μεγάλους

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ακανόνιστους λίθους και βρέθηκε άθικτο στη θέση του. Ο θάλαμος είχε σχήμα πιθανόν πεταλοειδές διαστ. 1,90X1,70 μ. με τον μεγαλύτερο άξονα κατά το πλάτος.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου και στη δεξιά πλευρά του υπήρχε μια σαρκοφάγος της MM περιόδου, ενώ τμήματα μιας δεύτερης βρέθηκαν στην αριστερή πλευρά του θαλάμου. Οι σκελετοί ήταν τέσσερις στο σύνολο, σύμφωνα με τα τέσσερα κρανία που βρέθηκαν, ένα εκ των οποίων στο εσωτερικό της πρώτης σαρκοφάγου. Τα κτερίσματα ήταν ένας ψευδόστομος αμφορίσκος, ένα κυάθιο, ένα χάλκινο μαχαίρι, τρεις ήλοι κ.α. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν.- ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 17 (1976/62): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' «Κρήτη» Αθήνα 1963, σ. 284 & HOOD M.S.F. AR 8 (1961-1962) "Archaeology in Greece, 1961-1962, Crete" Athens 1962, σ. 24.

Τάφος 318. Τοποθεσία (αγρός Ελευθεράκη Δ.) Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Ο δρόμος του έχει κατεύθυνση Β.-Ν. Το φράγμα της εισόδου πρέπει να ήταν διπλό και αποτελούνταν από ξερολιθιά. Ο θάλαμος είναι μικρός πεταλοειδούς σχήματος.

Ταφές : Περιείχε ένα διαλυμένο σκελετό καθώς και έναν ψευδόστομο αμφορίσκο, ένα φλασκή και ένα χάλκινο δακτύλιο. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στη γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 155**).

ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ.,- ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ν., ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 465 πρόκειται για τον τάφο 5 της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας» στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Sconavi Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 20 πρόκειται για τον τάφο 5 της δημοσίευσης.

Τάφος 319. Τοποθεσία Πρινάρια στο χωριό Καλοχωραφίτης Πυργιωτίσσης Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του βρισκόταν ΝΔ. και τα τοιχώματα του απέκλιναν προς την έξοδο. Η είσοδος έφραζε με αργούς λίθους σε ύψ. 1,30 μ. και πλ. 0,80 μ. προς τα έξω και 0,65 μ. προς τα μέσα. Υπήρχε χαμηλό σκαλοπάτι που οδηγούσε στο εσωτερικό του θαλάμου και ακολουθούσε την καμπύλωση του τοιχώματος. Ο τάφος αυτός είχε θάλαμο διαστ. 2,40X2,60X1,50 μ. και πεταλοειδές σχήμα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε έναν επιμήκη λάκκο μέσα στον οποίο βρέθηκαν τα οστά ενός νεκρού με το κεφάλι στα Β. και τέσσερα αγγεία. Στο δάπεδο του κείτονταν τρεις νεκροί. Περισυνελέγησαν θραύσματα λαρνακών, ψευδόστομων

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

αμφορέων και προχοϊδίων, δύο μόνωτοι κύαθοι, μικρός κάλαθος και ψήφοι περιδεραίων. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΒ περίοδο.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 17 «Χρονικά, περισυλλογή αρχαίων κατά τα έτη 1961-1963» Ηράκλειο – Κρήτης 1963 τεύχος 1, σ. 385 & ΠΛΑΤΩΝ Ν.- ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 17(1961/2) «Κρήτη» Αθήνα 1963, σ. 286-287

Τάφος 320. Τοποθεσία Ανεμοβόλεμα στο χωριό Καλοχωραφίτης Πυργιωτίσσης Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε πεταλοειδή κάτοψη και μέγιστη διάμετρο 3,80 μ.

Ταφές : Ο θάλαμος περιείχε οκτώ κιβωτιόσχημες λάρνακες.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤΥΛ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Περίοδος Α' τ. 25 (1947-1966) «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1973, τόμος ΚΕ' τεύχος 1, σ. 471.

Τάφος 321. Τοποθεσία Ατσαλένιο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μόνο που γνωρίζουμε γι' αυτόν είναι ότι ο θάλαμος του έχει πεταλοειδές σχήμα διαστ. 1,70X1,10 μ. και ότι περιείχε σειρά καλπών, αρυβάλλων, πρόχων, σκύφων, κυάθων, τρεις τριχολαβίδες και μία περόνη.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ. ΑΔ 18 (1963) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1965, σ. 311-312.

Τάφος 322. Τοποθεσία Ατσαλένιο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 1,00 μ. και πλ. 0,90 μ., ενώ το φράγμα της εισόδου είχε εξαφανιστεί και από το δρόμο ένα σκαλοπάτι οδηγούσε στο εσωτερικό του θαλάμου. Ο θάλαμος του έχει πεταλοειδές σχήμα και διαστ. 1,70X1,10 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε 60 αγγεία, από τα οποία τα 17 ήταν ταφικοί πίθοι με καύσεις, 15 οινοχόες, 7-8 σκύφοι, 1 κοτύλη και μία μικρή οινοχόη καθώς και χάλκινη και σιδερένια περόνη κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στη γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 156-157**).

DAVARAS C. ABSA 63 "Two geometric tombs at Atsalenio near Knossos" London 1968, σ. 133-146 πρόκειται για τον τάφο Α της δημοσίευσης.

Τάφος 323. Τοποθεσία Φαιστός, σε ένα λόφο σε απόσταση 1 χλμ. και Ν. της Φαιστού, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι λαξευμένος στο μαλακό βράχο με επικλινή τοιχώματα και δάπεδο κατηφορικό προς το θάλαμο. Το μήκος του είναι 9,00 μ. και το πλάτος του στην αρχή του 1,57 μ. και στο τέλος του μπροστά στην είσοδο του θαλάμου 1,76 μ. Η είσοδος αποτελούνταν από δύο παραστάδες που δίνουν στο άνοιγμα της εισόδου το σχήμα ενός τραπεζίου διαστ.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

μήκ. 1,00 μ., πλ. 0,75-0,95 μ. Η είσοδος βρέθηκε κλεισμένη με φράγμα από λίθους και λάσπη. Το ανώτερο τμήμα της είχε καταρρεύσει και πιθανόν είχε τοξωτή απόληξη. Ο θάλαμος ήταν σχεδόν πεταλοειδής σε κάτοψη, περιείχε στη δεξιά και αριστερή πλευρά του δύο θρανία πλ. 0,70 μ. και ύψ. 0,30 μ. το Β. και ύψ. 0,16 μ. το Ν. Στο κέντρο του θαλάμου υπήρχε και ένας ελλειψοειδής λάκκος που σκεπάστηκε με πλάκα μετά τη χρήση του. Ο προσανατολισμός του ήταν στα Α.

Ταφές : Τόσο στο δρόμο όσο και στο θάλαμο βρέθηκε αρκετή κεραμική της υπομινωικής περιόδου. Στο Ν. θρανίο υπήρχε ένας σωρός από τα οστά ενός νεκρού που είχαν συλληχθεί εκεί πιθανόν για την εναπόθεση μίας νέας ταφής στο σημείο αυτό. Δύο ακόμη σκελετοί βρέθηκαν ο ένας στο Β. θρανίο και ο άλλος στην κοιλότητα που υπήρχε στο κέντρο του θαλάμου. Σύμφωνα με τις ταφές και τα ευρήματα του πιθανολογείται ότι ο τάφος αυτός ανήκε σε μια οικογένεια και ότι χρησιμοποιήθηκε και από τις μετέπειτά γενεές της. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην υπομινωική - μυκηναϊκή περίοδο (**Εικ. 158**).

SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV “*Scavi e scoperte nella necropolis di Phaestos*” Mainz German 1904, σ. 508-515 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 9 στη δημοσίευση.

Τάφος 324. Τοποθεσία Κεφάλια Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός διασώζει ολόκληρο τον πεταλοειδούς σχήματος θάλαμο του με τη βαθμιδωτή πρόσβαση και τα εκατέρωθεν αυτής «πεζούλια». Φαίνεται ότι ήταν δίδυμος, δηλαδή, αποτελούνταν από δεύτερο θάλαμο ο οποίος είχε χωριστή κλιμακωτή πρόσβαση. Ο δεύτερος θάλαμος μόλις είχε αρχίσει να λαξεύεται. Επειδή ο πρώτος θάλαμος βρέθηκε κενός και χωρίς κτερίσματα και ταφές, ο ανασκαφέας θεωρεί ότι η κατασκευή του είχε διακοπεί για άγνωστη αιτία. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο σύμφωνα με άλλες συστάδες ταφών που βρέθηκαν στην περιοχή αυτή.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 «*Χρονικά*» Ηράκλειο - Κρήτης 1952 τεύχος 1, σ. 474.

Τάφος 325. Τοποθεσία Πρινιάς και συγκεκριμένα στον λόφο Πατέλλα Μαλεβυζίου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι σκαμμένος στον βράχο με πεταλοειδές περίπου σχήμα θαλάμου με μήκ. 3,00 μ. και πλ. 1,55 μ. Σώζεται η είσοδος του πλάτους 0,80 μ. (**Εικ. 159**).

TARAMELI A., Mon. Ant. τ. ΙΧ (1899) “*Ricerca archeologica Cretesi*” Mainz Germany 1899, σ. 329-330.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 326. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι υπόγειος και λαξευτός στο βράχο. Ο δρόμος έχει επτά βαθμίδες και το μήκος του είναι 6,80 μ. Η είσοδος του θαλάμου κλείνεται με πλάκα. Ο θάλαμος είναι πεταλοειδούς σχήματος διαστ. 2,10Χ2,30Χ1,00 μ.

Ταφές : Στη Ν. πλευρά του θαλάμου υπήρχε σαρκοφάγος με κάλυμμα στο εσωτερικό της οποίας βρέθηκε ένας νεκρός. Στη Β. πλευρά κείτονταν ένας νεκρός απευθείας πάνω στο δάπεδο και κοντά του πέντε αγγεία ΥΜΙΙΙ Β1 χρόνων οπότε και χρονολογείται ο τάφος. Βρέθηκαν αρκετά κτερίσματα μεταξύ των οποίων επτά αγγεία και ένα χάλκινο ξίφος και ένα χάλκινο εγχειρίδιο (**Εικ. 160**).

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ.642 πρόκειται για τον τάφο 52 στη δημοσίευση.

Τάφος 327. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του δεν είναι πολύ μακρύς και έχει μήκος 4,05 μ. Δεν έχει σκαλοπάτια αλλά ένα ψηλό, κάπως ημικυκλικό, λάξευμα με δύο κρύπτες. Σε καμία απ' αυτές δε βρέθηκε τίποτα. Δύο μεγάλες πλάκες αποτελούσαν το φράγμα της εισόδου: μία μεγαλύτερη εξωτερικά που σκέπαζε όλο το άνοιγμα της εισόδου και μία χαμηλότερη εσωτερικά που ακουμπούσε στην προηγούμενη. Ο θάλαμος είχε πεταλοειδές σχήμα.

Ταφές : Στο δεξιό τμήμα του θαλάμου (σύμφωνα με το σχέδιο της δημοσίευσης) βρέθηκε σαρκοφάγος όρθια χωρίς καπάκι με το νεκρό σε συνεσταλμένη στάση. Στο δάπεδο του θαλάμου υπήρχαν επτά ακόμη ταφές από τις οποίες μία μόνο παιδική ήταν αδιατάρακτη. Αυτή βρισκόταν αριστερά της σαρκοφάγου, στη μέση του θαλάμου, κτερισμένη με ένα μικρό πυξιδοειδές. Οι υπόλοιποι σκελετοί (Β-Ζ) ήταν σωριασμένοι στο βάθος του θαλάμου. Κοντά τους βρέθηκαν αρκετά αγγεία. Ελάχιστες ταφές ανήκουν στην ΥΜ ΙΙΙΑ περίοδο, όπως διαπιστώνεται από την κεραμική, ενώ οι περισσότερες ταφές και αυτή της σαρκοφάγου ανήκουν στην ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο (**Εικ. 161**).

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ.380-381 πρόκειται για τον τάφο 118 της δημοσίευσης.

Τάφος 328. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Λαξευμένος στον υπόλευκο μαργαϊκό ασβεστόλιθο. Ο δρόμος του έχει μήκ. 3,44 μ., μέσο πλ. 1,00 μ. και μέσο ύψ. τοιχωμάτων 1,00 μ. Στο

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

N. τοίχωμα του δρόμου υπήρχε κρύπτη διαστ. 1,28X0,52X0,40 μ. Το φράγμα της εισόδου σχηματιζόταν από έναν πλακοειδή λίθο και από μικρές πέτρες τοποθετημένες ως σφήνες. Η είσοδος του θαλάμου ήταν ορθογώνια με προσεκτικά λαξευμένες πλευρές. Ο θάλαμος είναι πεταλόσχημος και έχει μεγ. μήκ. 1,92 μ., μεγ. πλ. 1,59 μ. και μεγ. ύψ. 0,86 μ.

Ταφές : Η κρύπτη του δρόμου περιείχε τμήματα παιδικών κρανίων, λίγα οστά, ένα σφραγιδολίθο και μία χάντρα. Στον θάλαμο βρέθηκαν τρεις νεκροί κατά χώραν από τους οποίους ο ένας ήταν διαταραγμένος. Ο θάλαμος περιείχε λίγα κτερίσματα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 1994/96, σ. 245-246 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 217 στη δημοσίευση.

Τάφος 329. Τοποθεσία Μασταμπάς Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μόνο που γνωρίζουμε για τον τάφο αυτό είναι ότι το σχήμα του θαλάμου του ήταν πεταλοειδές, αλλά η πτώση των τοιχωμάτων του κατέστησαν το σχήμα του ακανόνιστο. Ανάμεσα στα κτερίσματα που βρέθηκαν στο εσωτερικό του ήταν και ένας μεγάλος κρατήρας, μία υψίποδη κύλικα και τρεις ψευδόστομους αμφορείς. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Α' «*Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά τα έτη 1941-1947*» Ηράκλειο-Κρήτης 1947, σ. 638-639 & ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ Κ. Η αρχαία Ρίθυμνα, Αθήνα 1950¹, σ. 38-41.

Τάφος 330. Τοποθεσία Λαριά στο Χουμέρι Επαρχίας Μυλοποτάμου Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκαν δύο λαξευτοί τάφοι, οι οποίοι περιείχαν πήλινα αγγεία, έναν μικρό πίθο γεμάτο με οστά και μια κιβωτιόσχημη σαρκοφάγο με το κάλυμμά της. Ο πρώτος τάφος είχε σχεδόν πεταλοειδή θάλαμο πλάτους 1,36 μ. (στη δημοσίευση αναφέρεται ως tomb 2). Και οι δύο αυτοί τάφοι χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ε' «*Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το έτος 1951*» Ηράκλειο-Κρήτης 1951, σ. 445 & HOOD S-WARREN P.-CADOGAN G., ABSA 59 «*Travels in Crete 1962*» London 1964, σ. 55.

Τάφος 331. Τοποθεσία Καυκάλα Αγ. Κυριακής Χαλέπας Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είναι λαξευμένος στο φυσικό βράχο. Η είσοδός του είναι ψηλή με τοξωτή απόληξη. Ο θάλαμος του είναι πεταλοειδούς σχήματος . Δε μπορούμε να δώσουμε ακριβείς διαστάσεις, λόγω του ότι επί Β' Παγκοσμίου είχε

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

χρησιμοποιηθεί από Γερμανούς στρατιώτες ως χαράκωμα και υπέστη αρκετές καταστροφές και διαταραχές. Από τα λίγα κτερίσματα που διασώθηκαν ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΑΔ 17 (1961/2): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' «Κρήτη» Αθήνα 1963, σ.292 πρόκειται για τον τάφο Α της δημοσίευσης.

Τάφος 332. Τοποθεσία Καυκάλα Άγ. Κυριακής Χαλέπας Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Υπέστη και αυτός την ίδια διατάραξη από τους Γερμανούς στρατιώτες. Σώζεται η είσοδος του και το φράγμα της, το οποίο παραμένει στην αρχική του θέση, για τα οποία δυστυχώς δεν αναφέρεται τίποτα επιπλέον από τους ανασκαφείς. Ο θάλαμος του είναι και αυτός πεταλοειδής σε κάτοψη. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΑΔ 17 (1961/2) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β' «Κρήτη» Αθήνα 1963, σ.292 πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης.

Τάφος 333. Τοποθεσία οδός Ηγ. Γαβριήλ στην πόλη των Χανίων. Ανασκάφηκε το 1991 αν και είχε εντοπιστεί το 1990 στο Β κράσπεδο της οδού Ηγ. Γαβριήλ ακριβώς μπροστά από το ναό των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου. Λαξευτός θαλαμοειδής υπόγειος. Ο δρόμος του έχει συνολικό μήκ. 8,30 μ., πλ. 0,90-1,35 μ. και βάθος μπροστά στην είσοδο 2,36 μ. Η κάθοδος γίνεται με κεκλιμένο επίπεδο. Η επίχωση του δρόμου αποτελείται από καστανόξανθο χώμα με μικρές πέτρες και ελάχιστα όστρακα, προϊόν της λάξευσής. Η είσοδος του θαλάμου είναι τοξωτή και επιμελώς λαξευμένη. Ο τάφος κατασκευάστηκε στη ΥΜ ΙΙΙΑ περίοδο αλλά εντοπίστηκε και ξαναχτίστηκε στα κλασικά χρόνια. Το φράγμα της εισόδου αποτελούνταν από αργές, ασβεστολιθικές πέτρες, μεγάλες χαμηλά και μικρότερες ψηλότερα και ακανόνιστα τοποθετημένες. Το ανώτερο τμήμα του φράγματος προεξείχε αισθητά από το κατώτερο, αυτό μπορεί να συμβεί μόνο αν οι πέτρες του ακουμπούν σε επίχωση.

Ταφές : Ο θάλαμος του ήταν σχεδόν πεταλοειδής, σύμφωνα με το σχέδιο και περιείχε όστρακα καθώς και άλλα αντικείμενα του 4^{ου} αι. π.Χ. Κάτω από τα αντικείμενα αυτά βρέθηκαν τα υπολείμματα της ταφής δύο νεκρών της ΥΜ ΙΙΙΑ2 περιόδου. Ο νεκρός Α είχε τοποθετηθεί σε συνεσταλμένη στάση στη δεξιά πλευρά του θαλάμου και κοντά στην είσοδο με τα γόνατα στραμμένα προς αυτήν. Ο νεκρός Β βρέθηκε διαταραγμένος στην αριστερή πλευρά του θαλάμου και κοντά στην είσοδο.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Για να δεχτεί τις ταφές αυτές το δάπεδο είχε στρωθεί με λεπτή στρώση κοκκινωπής άμμου παχ. 0,02 μ. **(Εικ. 162)**.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ.- ΝΙΝΙΟΥ-ΚΙΝΔΕΛΗ Β. ΑΔ 36 (1991): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1996, σ. 410-411 πρόκειται για τον τάφο 3 της δημοσίευσης.

ΤΥΠΟΣ 6 : ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΟΙ ΚΥΚΛΙΚΟΙ ΤΑΦΟΙ

Τάφοι 334-335. Τοποθεσία Βαθείας στο Κυπαρίσσι Ηρακλείου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Το μόνο που γνωρίζουμε γι' αυτούς τους δύο τάφους είναι ότι πρόκειται για δύο ακανόνιστους κυκλικούς σε κάτοψη τάφους οι οποίοι είχαν συληθεί εντελώς και χρονολογούνται στην ΥΜ IIIA2-III B περίοδο, σύμφωνα με τα όστρακα κιβωτιόσχημων λαρνακών με φυτικές και γεωμετρικές διακοσμήσεις που περισυλλέχθηκαν από αυτούς.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α.Σ., ΑΔ 40 (1985): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 293.

Τάφος 336. Τοποθεσία Βόλακας Ηρακλείου όπου υπάρχει ΥΜ νεκροταφείο. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στο μαλακό βράχο και έχει δρόμο στη Ν. πλευρά μηκ. 2,30 μ., πλ. 0,30 μ. και βαθ. 0,60 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο δρόμος αυτός κατηφορίζει ελαφρώς προς τον θάλαμο και αποκτά μεγαλύτερο πλάτος μπροστά στην είσοδο. Ο θάλαμος του είναι ακανόνιστος κυκλικός με διαστάσεις 1,30X1,10X1,15 μ. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν μόνο λίγα όστρακα από τα οποία ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ περίοδο.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Ι., ΑΔ 21 (1966): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 415-416 πρόκειται για τον τάφο Α της δημοσίευσης.

Τάφος 337. Τοποθεσία Βόλακας Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στο μαλακό βράχο και έχει δρόμο στη Ν. πλευρά μηκ. 2,20 μ., πλ. 0,30 μ. και βαθ. 0,30 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο δρόμος αυτός κατηφορίζει ελαφρώς προς τον θάλαμο και αποκτά μεγαλύτερο πλάτος μπροστά στην είσοδο. Ο θάλαμος του είναι ακανόνιστος κυκλικός με διαστάσεις 1,55X1,20X0,30 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν μόνο λίγα όστρακα και ένας νεκρός τοποθετημένος με το κεφάλι στα Δ. και ίχνη πυράς στη Δ. πλευρά του θαλάμου. Βρέθηκαν ακόμη τέσσερις ψήφοι και τμήμα σφενδόνης χάλκινου δακτυλίου ρομβοειδούς σχήματος. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ περίοδο.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Ι., ΑΔ 21 (1966): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968. σ. 416 πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 338. Τοποθεσία Βόλακας Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στο μαλακό βράχο και έχει δρόμο στη Ν. πλευρά μηκ. 1,70 μ., πλ. 1,85 μ. και βαθ. 0,80 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο δρόμος αυτός κατηφορίζει ελαφρώς προς τον θάλαμο και αποκτά μεγαλύτερο πλάτος μπροστά στην είσοδο. Ο θάλαμος του είναι ακανόνιστος κυκλικός με διαστάσεις 1,30X1,05X0,75 μ. στο εσωτερικό του βρέθηκε μόνο ένα μόνωτο κύπελλο. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Ι., ΑΔ 21 (1966): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 416 πρόκειται για τον τάφο Γ της δημοσίευσης.

Τάφος 339. Τοποθεσία Βόλακας Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στο μαλακό βράχο και έχει δρόμο στη Ν. πλευρά μηκ. 2,00 μ., πλ. 0,60 μ. και βαθ. 0,70 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο δρόμος αυτός κατηφορίζει ελαφρώς προς τον θάλαμο και αποκτά μεγαλύτερο πλάτος μπροστά στην είσοδο. Ο θάλαμος του είναι ακανόνιστος κυκλικός με διαστάσεις 1,25X0,85X0,95 μ. στο εσωτερικό του βρέθηκαν μόνο τεμάχια μίας μικρής οινόχους και ενός ψευδόστομου αμφορίσκου. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ περίοδο.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Ι., ΑΔ 21 (1966): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 416 πρόκειται για τον τάφο Δ της δημοσίευσης.

Τάφος 340. Τοποθεσία Βόλακας Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στο μαλακό βράχο και έχει δρόμο στη Ν. πλευρά μηκ. 2,75 μ., πλ. 0,80-0,90 μ. και βαθ. 0,70-1,40 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο δρόμος αυτός κατηφορίζει ελαφρώς προς τον θάλαμο και αποκτά μεγαλύτερο πλάτος μπροστά στην είσοδο. Ο θάλαμος του είναι ακανόνιστος κυκλικός με διαστάσεις 1,20X0,95X0,80-1,90 μ. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ περίοδο.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Ι., ΑΔ 21 (1966): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 416 πρόκειται για τον τάφο Ε της δημοσίευσης.

Τάφος 341. Τοποθεσία Βόλακας Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στο μαλακό βράχο και έχει δρόμο στη Α. πλευρά μηκ. 9,60 μ., πλ. 0,85-1,10 μ. και βαθ. 1,25 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο δρόμος αυτός κατηφορίζει ελαφρώς προς τον θάλαμο και αποκτά μεγαλύτερο πλάτος μπροστά στην είσοδο. Ο θάλαμος του είναι ακανόνιστος κυκλικός με διάμετρο 1,80 μ. και βαθ. δαπέδου από

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

την επιφάνεια του εδάφους 1,30 μ. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο αστράγαλοι και μία σφαιρική ψήφος. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ περίοδο.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Ι., ΑΔ 21 (1966): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 416 πρόκειται για τον τάφο ΣΤ της δημοσίευσης.

Τάφος 342-343. Τοποθεσία Βόλακας Ηρακλείου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Πρόκειται για δύο τάφους οι οποίοι είναι λαξευμένοι στο μαλακό βράχο και έχουν δρόμο στη Ν. πλευρά. Ο θάλαμος του πρώτου είναι ακανόνιστος κυκλικός με διάμετρο 1,75 μ. Κοντά του βρέθηκαν τεμάχια μίας σαρκοφάγου. Για το δεύτερο τάφο ξέρουμε μόνο τη θέση του. Χρονολογούνται στην ΥΜ περίοδο.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Ι., ΑΔ 21 (1966): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 416 πρόκειται για τους τάφους Ζ-Θ αντίστοιχα της δημοσίευσης.

Τάφος 344. Τοποθεσία Λιγόρτυνα Μονοφατσίου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Η είσοδος του τάφου ήταν μνημειώδης με μονολιθικές παραστάδες ύψους 1,00 μ. περίπου και βαρύ υπέρθυρο μήκους 1,52 μ. Το λίθινο κατώφλι ήταν στη θέση του. Ο θάλαμος ήταν ακανόνιστος κυκλικός. Είχε συληθεί εξολοκλήρου και απέδωσε λίγα όστρακα και αγγεία.

ΠΛΑΤΩΝ Ν.- ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 17 (19761/62): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' «Κρήτη» Αθήνα 1963, σ. 284-285 & HOOD M.S.F. AR 8 (1961-1962) "Archaeology in Greece, 1961-1962, Crete" Athens 1962, σ. 24.

Τάφος 345. Τοποθεσία Αρχάνες Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δρόμο με προσανατολισμό Β.-Ν. Το σχήμα το θαλάμου του είναι ακανόνιστο κυκλικό και βρέθηκε ασύλητος.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε μια σαρκοφάγος στην ΒΑ. πλευρά του και περιείχε δύο νεκρούς οι οποίοι συνοδεύονταν από τρία αγγεία. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΑΔ. 16 (1960) : ΧΡΟΝΙΚΑ «Κρήτη» Αθήνα 1962, σ. 255-256 πρόκειται για το δεύτερο τάφο της δημοσίευσης & ΠΛΑΤΩΝ Ν.- ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.14 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1960 τεύχος 1, σ. 507.

Τάφος 346. Τοποθεσία Καλυβότοπος στην Επισκοπή Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Η είσοδος έκλεινε με φράγμα από ξερολιθιά η οποία είχε εν μέρει διασωθεί. Ο θάλαμος είχε ακανόνιστο κυκλικό σχήμα, διαστ. 2,10Χ2,00 μ. με μέγιστο ύψος 2,00 μ. και ύψ. εισόδου 1,40 μ.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Περιείχε δύο κιβωτιόσχημες σαρκοφάγους με σαμαρωτά καλύμματα που περιείχαν από μια ταφή. Σ' αυτόν βρέθηκαν και ψευδόστομοι αμφορείς, χάλκινα εγχειρίδια κ.α. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 36 (1981): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ.389.

Τάφος 347. Τοποθεσία ανατολικά της Παναγίας στην Επισκοπή Πεδιάδος Ηρακλείου. Η είσοδος σ' αυτόν γινόταν από μία τετράβαθμη κλίμακα καθόδου. Ο θάλαμος του σώθηκε άθικτος, έχει ημικυκλικό σχεδόν σχήμα με δύο κόγχες (**Εικ. 20**). ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1952) «Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ λαξευτών τάφων εις την περιοχή Επισκοπής και Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου» Αθήνα 1955, σ. 623-624 πρόκειται για τον τάφο Ε της δημοσίευσης.

Τάφος 348. Τοποθεσία Φαιστός (σε ένα λόφο σε απόσταση 1 χλμ και Ν. της Φαιστού) Ηρακλείου. Ο δρόμος του είχε καταρρεύσει και το μέγιστο ύψος των σωζόμενων τοιχωμάτων του μόλις που έφτανε τα 1,25 μ. Η είσοδος βρισκόταν στα Ν. του θαλάμου. Ο θάλαμος ήταν ακανόνιστος κυκλικός και είχε διάμετρο 6,05 μ. στη μεγαλύτερη πλευρά και 5,45 μ. στη μικρότερη. Στο εσωτερικό του και στη Β. πλευρά υπήρχε ένα θρανίο κατασκευασμένο από λίθους με μήκος 3,30 μ., πλάτος 1,65 μ. και ύψος 0,25 μ.

Ταφές : Μέσα στο θάλαμο βρέθηκαν έξι νεκροί τοποθετημένοι στο δάπεδο και ένας ακόμα τοποθετημένος πάνω σε στρώμα λευκής άμμου. Στα κτερίσματα που συνόδευαν τις ταφές συγκαταλέγονται : ένα περιδέραιο, λεπτά φύλλα χρυσού κ.α. (**Εικ. 163**).

SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV., σ. 526-528 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 1 στη δημοσίευση.

Τάφος 349. Τοποθεσία Φαιστός (σε ένα λόφο σε απόσταση 1 χλμ. και Ν. της Φαιστού) Ηρακλείου. Οι ακριβείς διαστάσεις του δρόμου του ήταν αδύνατο να αποδοθούν αν και είναι σίγουρο ότι ο δρόμος αυτός είχε κατεύθυνση Α.-Δ. και βρισκόταν σε ψηλότερο επίπεδο από αυτό του θαλάμου. Ο θάλαμος βρέθηκε γεμάτος με πέτρες και χώμα γεγονός που δυσκόλεψε την ακριβή αναγνώριση του σχήματος του. Σε γενικές γραμμές το σχήμα του θαλάμου είναι ακανόνιστο κυκλικό με διάμετρο 2,00 μ. περίπου και ύψος 2,00 μ. και αρκετά ακανόνιστος στην Α. πλευρά του. Εκεί βρισκόταν η είσοδος πλάτους 0,83 μ. Η οροφή του ήταν κατασκευασμένη από λίθους (**Εικ.164**)

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV., σ. 628 πρόκειται για τον τάφο Α της δημοσίευσης.

Τάφος 350. Τοποθεσία Φαιστός (σε ένα λόφο σε απόσταση 1 χλμ. και Ν. της Φαιστού) Ηρακλείου. Ο δρόμος του έχει μήκος 3,00 μ. και πλάτος 1,20 μ. στον οποίο βρέθηκαν δύο πόδια από μία λάρνακα και διάφορα θραύσματα αγγείων. Η είσοδος ήταν κλεισμένη με μικρό τοίχο από πέτρες. Ο θάλαμος έχει ακανόνιστο κυκλικό σχήμα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τρεις λάρνακες και χρονολογείται στα μυκηναϊκά χρόνια (**Εικ. 165**).

SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV., σ. 639 πρόκειται για τον τάφο D της δημοσίευσης.

Τάφος 351. Τοποθεσία Άζυμον στα Μάλια Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος είχε λαξευτεί στον τιτανόλιθο και όχι στον μαλακό βράχο. Η άνω επιφάνεια του βράχου ήταν επίπεδη εκ φύσεως. Πάνω στην επιφάνεια αυτή έσκαψαν κανονικό ορθογώνιο λάκκο πλ. 0,82 μ., μηκ. μεγαλύτερο των 2,00 μ., αλλά το τμήμα του που βρισκόταν στην πλευρά της θαλάσσης είχε αποσπασθεί από τους πετροκόπτες. Τον λάκκο αυτό έσκαψαν προς τα κάτω μέχρι 1,65 μ. έπειτα η λάξευση εξακολούθησε ευρυνόμενη γύρω, ώστε να σχηματισθεί μια ακανόνιστη κυκλική κοιλότητα με διάμ. 3,00 μ. περίπου.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τέσσερις πήλινες λάρνακες της υστερομινωικής περιόδου, μια οινοχόη, ένας ψευδόστομος αμφορίσκος, ένα ποτήριο με χαμηλό πόδι και λαβή, τρεις μικρές σφαιρικές οινοχοϊσκες κ.α.

ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ Ι., ΠΑΕ (1915) : «*Ανασκαφαί εν Κρήτη, παρά το Χωριό Μάλια*» Αθήνα 1916, σ. 108-130.

Τάφος 352. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει έντονα συγκλίνουσες πλευρές και το κατέβασμα γίνεται από δύο πρόχειρα λαξεύματα σαν σκαλοπάτια. Το μήκος του είναι 3,80 μ. και το βάθος του 1,45 μ. Στη ΒΑ. άκρη του δρόμου έχει λαξευτεί κρύπτη διαστ. 0,55X0,30X0,30 μ. σκεπασμένη με πλάκα που περιείχε μικρή προχοϊσκη και κυλινδρική χάντρα από ορεία κρύσταλλο. Μία ακόμη κρύπτη διαστ. 0,47X0,37X0,25 μ. ημικυκλικού σχήματος είναι λαξευμένη στο βόρειο τοίχωμα του δρόμου με πλάκα σφηνωμένη στο εσωτερικό της. Περιείχε μόνο χώμα. Η είσοδος του θαλάμου

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

φραζόταν από πλάκα με μικρές πέτρες και χώμα ολόγυρα. Ο θάλαμος ήταν ημικυκλικός με διαστ. 2,25X1,92X1,03 μ. και προσεκτικά δουλεμένος.

Ταφές : Περιείχε 13 νεκρούς, σε δύο σωρούς τοποθετημένους δεξιά και αριστερά. Κανείς δε φάνηκε να ήταν *in situ*. Βρέθηκαν αρκετά αγγεία της ΥΜ ΙΙΙ Α περιόδου, όπως προχοϊσκες, μαχαιροπέλεκυς, ψηφίδες υαλόμαζας και άλλα κτερίσματα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31(1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 369 πρόκειται για τον τάφο 98 της δημοσίευσης.

Τάφος 353. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 3,86 μ. και βαθ.1,42 μ. Στο Α. μέτωπο του δρόμου έχουν λαξευτεί πρόχειρα τρία σκαλοπάτια και οι πλευρές του συγκλίνουν ελαφρά προς την είσοδο. Η είσοδος του θαλάμου φράζεται από μία μεγάλη πλάκα και μία ακόμη μικρότερη δίπλα της σφηνωμένες με πέτρες και χώμα ολόγυρα. Το χείλος της εισόδου έχει λαξευτεί με επιτήδευση, για να εφαρμόζει καλά η πλάκα στην αρχική της θέση. Ο θάλαμος έχει διαστ. 2,35X1,70X1,05 μ., είναι όμορφα λαξευμένος, ημικυκλικός με επίπεδο πάτωμα.

Ταφές : Από τις ταφές που ήταν συγκεντρωμένες στις δύο πλευρές του θαλάμου καμία δεν βρέθηκε *in situ*. Στην αριστερή πλευρά φάνηκαν αρχικά δύο αγγεία ΥΜ ΙΙΙΒ1 και τα οστά του σκελετού Α. κάτω απ' αυτά υπήρχε λάκκος διαστ. 0,70X0,85X0,20 μ. με πολλά οστά και άλλα κτερίσματα. Στη δεξιά πλευρά πάνω σε θρανί ύψ. 0,10 μ. βρέθηκαν διαλυμένα οστά και ίχνη δύο κρανίων (Ε-ΣΤ) ίσως παιδικών ταφών. Μπροστά στο θρανίο ήταν απλωμένα τα οστά πέντε νεκρών (Β-ΣΤ) μαζί με 8 αγγεία και άλλα κτερίσματα. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ1 περίοδο (**Εικ. 166**).

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31(1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 371 πρόκειται για τον τάφο 100 της δημοσίευσης.

Τάφος 354. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε ασύλητος. Ο δρόμος του είναι σχετικά μικρός με συγκλίνουσες μακριές πλευρές και έχει τρία σκαλοπάτια στην αρχή. Απ' αυτά το πρώτο είναι πολύ στενό και ακριβώς από κάτω, μέσα στο δάπεδο του δρόμου υπάρχει λαξευμένη κρύπτη διαστ. 0,45X0,70X0,89 μ., η οποία βρέθηκε σκεπασμένη με δύο πλάκες και τρεις μικρές πέτρες. Περιείχε μόνο χώμα. Η πλάκα που έφραζε την

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

είσοδο είχε διαστ.0,85X0,87X0,14 μ. και βρέθηκε στην αρχική της θέση με μικρές πέτρες στα κενά. Ο θάλαμος είναι μεγάλος, ημικυκλικός, μήκ. 2,25 μ. και πλ. 3,10 μ.

Ταφές : Επτά νεκροί είχαν τοποθετηθεί στη σειρά κατά μήκος της Δ. πλευράς του θαλάμου. Ο Α βρέθηκε *in situ*, ανάσκελα, με διπλωμένα τα πόδια και το κεφάλι στραμμένο στα δεξιά. Τα οστά των Β-Γ νεκρών είχαν ανακατευτεί. Οι νεκροί Δ και Ε είχαν την ίδια στάση με διπλωμένα τα πόδια και γυρισμένα προς τα αριστερά. Τα οστά των ΣΤ-Ζ είχαν επίσης ανακατευτεί λίγο. Ανάμεσα στα κτερίσματα υπήρχαν διάφορα αγγεία και 7 χάντρες και μία ψηφίδα υαλόμαζας. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΒ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31(1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' «Κρήνη» Αθήνα 1984, σ. 371 πρόκειται για τον τάφο 103 της δημοσίευσης.

Τάφος 355. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκος 4,80 μ. και είναι πολύ επικλινής και βαθύς (μπροστά στην είσοδο ξεπερνά τα 2,00 μ.). Στην αρχή του έχει τρία σκαλοπάτια λαξευμένα πολύ πρόχειρα. Μία μεγάλη πλάκα αποτελούσε το φράγμα της εισόδου με μικρές πέτρες στα πλάγια. Η πρόσοψη του ταφικού θαλάμου έχει ένα νέο αρχιτεκτονικό στοιχείο: το πάνω τμήμα της επιστέφεται από μία στενόμακρη λαξευτή πέτρα που τα άκρα της ακουμπούν στις πλευρές του δρόμου. Ο θάλαμος ήταν ημικυκλικός με διαστάσεις 2,63 X1,95 μ.

Ταφές : Περιείχε μία σαρκοφάγο και οκτώ ταφές (Α-Β) από τις οποίες μόνο δύο, πίσω από τη σαρκοφάγο, βρέθηκαν *in situ*. Οι υπόλοιποι νεκροί ήταν σωριασμένοι σε διάφορα σημεία και στο βάθος του θαλάμου. Η σαρκοφάγος βρέθηκε πεσμένη στο πλάι με το καπάκι σπασμένο κοντά στην αριστερή παραστάδα. Τα οστά του νεκρού μέσα στη σαρκοφάγο ήταν σε σαθρή κατάσταση. Ο θάλαμος έδωσε συνολικά 12 αγγεία που ανήκαν στις ανακομιδές, ενώ οι ταφές *in situ* (ΣΤ και Ζ) όπως και της σαρκοφάγου (Ι) – νεότερες ταφές – ήταν ακτέριστες. Οι ταφές αυτές ανήκουν χρονικά στην ΥΜ ΙΙΒ περίοδο, αλλά ανάμεσα τους υπήρχαν και μερικές της ύστερης ΥΜ ΙΙΙΑ, σύμφωνα με την κεραμική που βρέθηκε στον τάφο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήνη» Αθήνα 1984, σ. 379 πρόκειται για τον τάφο 108 της δημοσίευσης.

Τάφος 356. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκος 4,60 μ. και το μεγαλύτερο βάθος του μπροστά

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

στην είσοδο είναι 2,80 μ. Στην αρχή του δρόμου υπάρχουν λίγα πρόχειρα λαξεύματα αντί για σκαλοπάτια. Στο χώρο αυτό υπάρχει και κρύπτη που δεν περιείχε τίποτα. Η είσοδος είναι ιδιαίτερα φροντισμένη. Αυτή έκλεινε με μία μεγάλη τετράπλευρη πλάκα που ενισχυόταν στα πλάγια από μικρές πέτρες. Ο θάλαμος είναι ημικυκλικός και έχει διαστ. 3,40X2,35 μ. Στο εσωτερικό κάθε παραστάδας υπάρχει ένα μικρό θρανίο που δεν συνεχίζεται σ' όλο το μήκος των αντιστοιχίων πλευρών.

Ταφές : Περιείχε πέντε ταφές in situ (A-E) και αρκετές ανακομιδές. Ο νεκρός A βρισκόταν κοντά στην αριστερή άκρη της εισόδου συνεσταλμένος με το κεφάλι προς τα Δ. και ήταν κτερισμένος. Στην αριστερή γωνία του θαλάμου και κοντά στον σκελετό A υπήρχε ανακομιδή τριών παιδικών ταφών. Ο νεκρός B βρισκόταν συνεσταλμένος στη μέση του θαλάμου και σε σαθρή κατάσταση. Στα δεξιά του βρισκόταν ο νεκρός Γ σε ανάλογη στάση με αρκετά κτερίσματα. Ακόμη δεξιότερα υπήρχε ο νεκρός Δ συνεσταλμένος με χάλκινα επίσης κτερίσματα. Δίπλα στα πόδια του νεκρού Δ και στο βορειότερο τμήμα του θαλάμου βρέθηκε in situ μία παιδική ταφή (σκελετός E). Το κρανίο δεν υπήρχε, αλλά στη θέση του βρέθηκε ένα χτένι από ελεφαντόδοντο. Στη ΒΑ. γωνία του θαλάμου βρισκόταν ακόμη μία ανακομιδή. Από την κεραμική και τη διάταξη των νεκρών συμπεραίνεται ότι ο τάφος χρησιμοποιήθηκε τόσο στην ΥΜ ΙΙΑ όσο και στην ΥΜ ΙΙΒ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ.380 πρόκειται για τον τάφο 115 της δημοσίευσης.

Τάφος 357. Τοποθεσία στρατόπεδο Ι. Μαρκοπούλου στην περιοχή Αγίου Ιωάννη Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ήταν λαξευμένος στο μαλακό βράχο. Ο δρόμος του δεν ήταν δυνατό να ερευνηθεί. Η είσοδος είχε ύψ. 1,55 μ. και πλ. 0,80 μ. και ήταν κτισμένη κατά τα τρία τέταρτα του ύψους της με αργολιθοδομή. Ο τάφος είχε ακανόνιστο κυκλικό σχήμα μέγ. μήκ. 2,00 μ. και μεγ. ύψ. 1,60 μ. Δεν βρέθηκαν σκελετικά υπολείμματα στο εσωτερικό του. Περισυνελέγησαν αγγεία της ΥΜ ΙΙΑ2-ΙΙΒ εποχής οπότε και χρονολογείται ο τάφος αυτός. Είχε διαταραχθεί κατά τους νεώτερους χρόνους και στο εσωτερικό του βρέθηκε αβαθής λεκάνη με εφυσάλωση, των νεώτερων χρόνων. Η τοποθεσία αυτή του τάφου βρίσκεται στα Ν. του χώρου Μαζαλή όπου έχει ανασκαφθεί ΥΜ νεκροταφείο όπως είδαμε παραπάνω.

ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ι., ΑΔ 29 (1973-1974) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «Δυτική Κρήτη» Αθήνα 1980, σ. 928.

ΤΥΠΟΣ 7 : ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΟΙ ΤΕΤΡΑΠΛΕΥΡΟΙ (ορθογώνιοι-τετράγωνοι)

Τάφος 358. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει διαστ. 1,60X1,60 μ. και είναι ενισχυμένος με έναν κτιστό τοίχο από λίθους τοποθετημένους σε όλο το πλάτος του δαπέδου του. Πάνω στο δάπεδο του βρέθηκε μία πλάκα διαστ. 1,00X0,60X0,10 μ. από την οποία ο δρόμος οδηγούσε με ένα σκαλοπάτι πλ. 0,40 μ. στον ακανόνιστο ορθογώνιο με στρογγυλεμένες άκρες θάλαμο του τάφου διαστάσεων 2,40X1,80 μ. Ο θάλαμος είχε προσανατολισμό ΝΑ.-ΒΔ. και βρισκόταν στην Β. πλευρά του δρόμου. Στο εσωτερικό του θαλάμου του υπήρχαν δύο στρώματα το πρώτο σε βάθος 1,20 μ. από την σημερινή επιφάνεια του εδάφους που περιείχε υστερορωμαϊκά όστρακα και κάποια υστερογεωμετρικά και το δεύτερο σε βάθος 1,80 μ.

Ταφές : Κανένα από τα όστρακα των αγγείων δεν βρέθηκε στην θέση του. Η κεραμική του τάφου χρονολογείται στην ύστερη μινωική έως την ύστερη γεωμετρική περίοδο. Τα οστά ενός μικρού παιδιού βρέθηκαν στη Β. πλευρά του θαλάμου (**Εικ. 96**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ.287 πρόκειται για τον τάφο F/67, 5 της δημοσίευσης.

Τάφος 359. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκους 4,05 μ. και πλάτους 1,15-1,25 μ., του οποίου οι πλευρές ήταν σχεδόν παράλληλες και έχει τέσσερα σκαλοπάτια σε έκταση 0,80 μ. από την είσοδο. Ένα σκαλοπάτι 0,08 μ. βαθ. οδηγεί από το άνοιγμα της εισόδου διαστ. 1,15X0,15 μ. στον ακανόνιστο ορθογώνιο θάλαμο διαστάσεων 1,20X1,32X0,60 μ. Στο δρόμο του βρέθηκε μία σειρά από λίθους ύψους 1,80 μ. που ανήκαν πιθανόν σε ενισχυτικό τοίχο. Στην πλευρά αυτή του τοίχου βρέθηκαν και διάφορα αγγεία.

Ταφές : Στη ΒΑ. πλευρά του δαπέδου του δρόμου υπήρχε μία κυκλική κοιλότητα 0,05-0,20 μ. κάτω από την σύγχρονη επιφάνεια του εδάφους, η οποία περιείχε τις ισομερείς αρθρώσεις ενός σκελετού καθώς και τα οστά δύο αλόγων και δύο σκύλων. Ο θάλαμος ήταν άδειος και δε γνωρίζουμε πότε ακριβώς έγινε η μετακίνηση του υλικού του από τους ληστές, οι οποίοι μετέφεραν το περιεχόμενο του στο δάπεδο του δρόμου. Στην Δ. πλευρά του θαλάμου υπήρχε ένας λάκκος 1,00X1,80 μ. που

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

περιείχε τον σκελετό μιας αγελάδας, που πιθανόν προέρχεται από την σύγχρονη εποχή.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 7-9 πρόκειται για τον τάφο F της δημοσίευσης.

Τάφος 360. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του εκτείνεται σε μήκος 1,64 μ., πλατ. 1,06 μ. και έχει ακανόνιστο σχήμα. Το άνοιγμα της εισόδου πλ. 1,00 μ. και βάθ. 0,47 μ., όπου σωζόταν η Ν. παραστάδα σε ύψ. 0,45 μ. και έχει ένα σκαλοπάτι 0,14 μ. ύψους που οδηγεί στο εσωτερικό του θαλάμου. Ο θάλαμος έχει σχήμα ακανόνιστο ορθογώνιο διαστάσεων 1,95X1,16 μ. και τοίχο που φτάνει σε ύψος τα 0,90 μ., ενώ το βάθος του δαπέδου του απέχει 2,00-3,00 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Στην Α. γωνία του θαλάμου στεκόταν μία αδρά επεξεργασμένη τετράγωνη πλάκα διαστ. 0,33X0,28X0,11 μ. ένα τμήμα της οποίας ήταν κυκλικό για να προσαρμόζεται στη γωνία του θαλάμου. Ο προσανατολισμός του ήταν ΝΑ.-ΒΔ. με τον θάλαμο στην Α. πλευρά του δρόμου.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου και στην Α. πλευρά βρέθηκαν: ένας πίθος, που περιείχε δυο ταφές, τον εγχυτρισμό μίας γυναίκας, που ήταν τοποθετημένη στο πλάι, έχοντας τα πόδια της κεκαμένα προς τα πίσω και λυγισμένα στα γόνατα και ήταν κτερισμένη και πάνω της τα αποτεφρωμένα οστά μιας καύσης, που πιθανόν ανήκαν σε μια γυναίκα κάτω των 30 ετών. Τα μη καμένα οστά ανήκαν σε πρώιμη ταφή, ενώ τα οστά της καύσης σε μεταγενέστερη και συνοδεύονταν από τα κτερίσματα, έναν κάλαθο, ένα σφραγιδόλιθο από στεατίτη της ΥΜ III, μία απομίμηση διπλού πέλεκου από ορεία κρύσταλλο κ.α. **(Εικ. 167).**

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 25-30 πρόκειται για τον τάφο J της δημοσίευσης.

Τάφος 361. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αποτελείται από δύο τμήματα ένα ακανόνιστο και ένα ορθογώνιο διαστ. 1,58X0,70-0,90 μ. και 1,82X0,78 μ. αντίστοιχα. Αυτοί συνδέονταν με ένα σκάμμα της οθωμανικής περιόδου.

Ταφές : Στο Α. τμήμα του ακανόνιστου θαλάμου βρέθηκαν θραύσματα από έναν πίθο, ο οποίος είχε χρησιμοποιηθεί για καύση καθώς και πολλά όστρακα. Στο Δ. τμήμα του ορθογώνιου θαλάμου βρέθηκαν τμήματα από τρεις χωριστές αποθέσεις

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

αγγείων. Η πρώτη στη ΒΔ. γωνία περιείχε έναν τεφροδόχο πίθο και οι άλλες δύο περιείχαν διάφορα αγγεία. Σύμφωνα με την κεραμική του χρονολογείται πιθανόν στην ανατολίζουσα περίοδο (**Εικ. 168**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 168-169
πρόκειται για τον τάφο 126 της δημοσίευσης.

Τάφος 362. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 2,62 μ. και πλ. 1,10-1,52 μ. Η είσοδος του διαστ. 0,34X1,10-1,18 μ. είχε παραστάδες στις δύο τις πλευρές της διαστ. 0,24 μ. και 0,10 μ. και έσωζε ίχνη από το φράγμα της διαστ. 1,04X0,25 μ. που βρέθηκαν *in situ*. Ένα σκαλοπάτι οδηγούσε από την είσοδο στο εσωτερικό του ακανόνιστου τετράπλευρου θαλάμου, του οποίου η οροφή είχε καταρρεύσει. Ο θάλαμος έχει διαστ.1,08X1,40 μ. Είχε προσανατολισμό ΝΑ-ΒΔ. Ανάμεσα στα ευρήματα του δρόμου συγκαταλέγονται όστρακα της ελληνιστικής περιόδου, αλλά και ένα ασημένιο δαχτυλίδι καθώς και δύο ταφές της ίδιας περιόδου.

Ταφές : Στη ΝΑ. πλευρά του θαλάμου βρέθηκαν δύο οινοχόες της ΥΜ περιόδου με οστά από έναν πρώιμο ενταφιασμό, το κρανίο του ήταν τοποθετημένο κοντά στο Δ. τοίχο. Ένας δεύτερος ενταφιασμός ήταν τοποθετημένος κοντά στο Ν. τοίχο με μια οινοχόη τοποθετημένη ανάμεσα στα πόδια του και πιθανόν ανήκε σε ένα ενήλικα ηλικίας 25-35 ετών. Ακόμη ένας αμφορέας βρέθηκε σε υψηλότερο επίπεδο και φαίνεται ότι περιείχε μία καύση. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ περίοδο και φαίνεται ότι περιείχε και έναν ενταφιασμό και μία καύση (**Εικ. 169**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 162-163
πρόκειται για τον τάφο 112 της δημοσίευσης.

Τάφος 363. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του σώζεται σε μήκ. 1,50 μ. Δε σώζεται το άνοιγμα της εισόδου. Ο θάλαμος του είχε σχήμα ακανόνιστο τετράπλευρο και μηκ. 1,00 μ. και πλ. 1,13 μ. και σωζόταν σε βάθος 0,43 μ. Ο προσανατολισμός του ήταν Β.-Δ.

Ταφές : Ο τάφος είχε καταστραφεί αρκετά από δύο τάφους της ελληνιστικής περιόδου. Ωστόσο στο εσωτερικό του βρέθηκαν κάποια όστρακα ανάμεσα στα οποία και δύο πίθοι της ΥΓ και ανατολίζουσας περιόδου που υποθέτουν την ύπαρξη δύο τουλάχιστον εγχυτρισμών.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 122-123
πρόκειται για τον τάφο 76 της δημοσίευσης.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 364. Τοποθεσία Άγιος Ιωάννης, Βενιζέλειο Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 4,00 μ. και πλ. 1,15 μ. μπροστά στην είσοδο του θαλάμου και δύο σκαλοπάτια που οδηγούσαν στο θάλαμο. Ανάμεσα στο τελευταίο σκαλοπάτι και κοντά στην είσοδο υπήρχε ένα ρηχό λάξευμα μήκ. 7-8 εκ. και ίδιου πλ. με αυτό της εισόδου. Η πρόσοψη της εισόδου είχε προσεγγμένη λάξευση και δύο παραστάδες ύψ. 0,60 μ. πάνω στις οποίες πατούσε το υπέρθυρο. Η είσοδος έκλεινε με ακατέργαστους λίθους και λάσπη ανάμεσα τους. Ο θάλαμος είχε ακανόνιστο ορθογώνιο σχήμα και διαστ. 2,60X2,20μ. και βρισκόταν σε βάθος 1,40 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Ο θάλαμος του περιείχε τους σκελετούς δύο νεκρών, πιθανόν ενός ανδρός και μίας γυναίκας κοντά στην οποία βρέθηκαν περόνες και αρκετά αγγεία. Και οι δύο νεκροί φαίνεται να είχαν τοποθετηθεί σε ξύλινα φορεία ή φέρετρα, διότι καφέ ίχνη τους βρέθηκαν στο δάπεδο του θαλάμου με πάχος λίγων χιλιοστών. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο (**Εικ. 170**).

HOOD M.S.F. - JONG P., ABSA XLVII, “*Late minoan warrior-graves from Ayios Ioannis and the new hospital site at Knosos*” London 1952, σ. 243-277 πρόκειται για τον τάφο Ι της δημοσίευσης.

Τάφος 365. Τοποθεσία Άγιος Ιωάννης, Βενιζέλειο Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε το σχήμα ενός τετράπλευρου και διαστάσεις 1,50X0,85X1,35X1,40 μ.

Ταφές : Τα ευρήματα ήταν τοποθετημένα την Β. γωνία και ήταν όλα αγγεία, ένα από τα οποία περιείχε καύση και στηρίζονταν στην Α γωνία. Στον ΒΑ. τοίχο του θαλάμου υπήρχε μια κόγχη 0,55X0,48 μ., η οποία περιείχε τα οστά ενός ενταφιασμού. Στο δάπεδο του θαλάμου και μπροστά από την κόγχη υπήρχαν ίχνη καύσης που περιείχε οστά ζώων και ανήκαν πιθανόν σε κάποιο τελετουργικό γεύμα. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο.

BOARDMAN J. ABSA 55 “*Protogeometric graves at Ayios Ioannis near Knosos*” London 1960, σ.128-148 πρόκειται για τον τάφο ΙV της δημοσίευσης.

Τάφος 366. Τοποθεσία Μαύρο Σπήλαιο στην Κνωσός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός αποτελείται από έναν κοντό δρόμο λαξευμένο στον κούσκουρα και είσοδο η οποία είναι στενή. Ο θάλαμος του έχει ακανόνιστο

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

τετράγωνο σχήμα και παρουσιάζει μια κλίση προς τον πίσω τοίχο του. Το εναπομείναν τμήμα της οροφής φανερώνει τη θολωτή στέγαση του.

Ταφές : Ο Forsdyke δεν αναφέρει πόσες ταφές υπήρχαν στον τάφο αυτό. Παρόλα αυτά στο εσωτερικό του βρέθηκαν διάφορα αγγεία, όπως κύπελλα, χύτρες κ.α. **(Εικ. 171 α-β).**

EVANS A.J. The palace of Minos at Knossos: a comparative account of the successive stages of the early Cretan civilization as illustrated by the discoveries. Vol. II, part II, New York 1964, σ. 555-558 πρόκειται για τον τάφο I στη δημοσίευση & FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο I της δημοσίευσης & ALBERTI L., «*Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους*» στα Πρακτικά του Β’ Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου «*Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου* » Λαμία 1999, σ. 543-554.

Τάφος 367. Τοποθεσία Μαύρο Σπήλαιο στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος του είναι ακανόνιστος τετράγωνος στο σχήμα του, αλλά η μπροστινή του όψη είχε καταρρεύσει.

Ταφές : Ο Forsdyke δεν αναφέρει πόσες ταφές βρέθηκαν στον τάφο αυτό. Στο εσωτερικό του βρέθηκε μια χύτρα και ένα κωνικό κύπελλο.

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, 243-296 πρόκειται για τον τάφο II της δημοσίευσης & ALBERTI L., «*Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους*» στα Πρακτικά του Β’ Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου «*Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου* » Λαμία 1999, σ. 543-554.

Τάφος 368. Τοποθεσία Μαύρο Σπήλαιο στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος του είναι ακανόνιστος τετράγωνος και εκατέρωθεν της εισόδου του είχε από έναν μικρό σε βάθος λάκκο.

Ταφές : Ο Forsdyke δεν αναφέρει πόσες ταφές υπήρχαν στον τάφο αυτό. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο χύτρες, μια οινοχόη καθώς και άλλα όστρακα της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου **(Εικ. 172).**

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο XXI της δημοσίευσης & ALBERTI L., «*Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους*» στα Πρακτικά του Β’ Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου «*Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου* » Λαμία 1999, σ. 543-554.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 369. Τοποθεσία Μαύρο Σπήλαιο στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος του είναι ακανόνιστος τετράγωνος. Δυστυχώς, είχε καταρρεύσει εξολοκλήρου.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε μια λάρνακα, μια χάνδρα από κρύσταλλο και κάποιες άλλες από στεατίτη.

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο XXI της δημοσίευσης & ALBERTI L., «*Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους*» στα Πρακτικά του Β’ Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου «*Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου*» Λαμία 1999, σ. 543-554.

Τάφος 370. Τοποθεσία Φαιστός (σε ένα λόφο σε απόσταση 1 χλμ. και Ν. της Φαιστού) Ηρακλείου. Ο τάφος αυτός έχει το σχήμα ενός ακανόνιστου τετραπλεύρου. Δυστυχώς, δε γνωρίζουμε τις διαστάσεις του. Ξέρουμε μόνο ότι η είσοδος του βρισκόταν στα Α. του θαλάμου.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε τρεις λάρνακες από τις οποίες η Ι περιείχε διάφορα οστά μεταξύ των οποίων τρία κρανία, δύο προσανατολισμένα Ν. και το ένα προς τα Δ. Η σαρκοφάγος ΙΙΙ περιείχε πολλά οστά μεταξύ των οποίων τέσσερα κρανία, ενώ η σαρκοφάγος ΙΙ περιείχε ένα μόνο κρανίο και λίγα οστά ενός σκελετού. Ακόμα μερικά οστά βρέθηκαν στο έδαφος, αλλά κοντά στην σαρκοφάγο ΙΙΙ. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στα μυκηναϊκά χρόνια (**Εικ. 173**).

SAVIGNONI L., (1904): *Mon. Ant.* τ. XIV, σ. 648 πρόκειται για τον τάφο Ε της δημοσίευσης.

Τάφος 371. Τοποθεσία Πηγή Ρεθύμνου στα 2 χλμ. περίπου Β. από το χωριό αυτό. Λαξευτός θαλαμοειδής. Λόγω της παλαιότερης καλλιέργειας του εδάφους το μεγαλύτερο μέρος του θαλάμου και του δρόμου είχαν καταστραφεί. Σε ορισμένα σημεία ο θάλαμος, σχήματος ακανόνιστου ορθογωνίου, σωζόταν σε ύψος 0,50 μ. και το άνοιγμα της εισόδου φαίνεται ότι ήταν στα ανατολικά.

Ταφές : Περισυνελέγησαν τα οστά δύο νεκρών, τεμάχια μίας λάρνακας, ενός ξίφους, τέσσερα εγχειρίδια και ένα μαχαίρι, όλα χάλκινα καθώς και 16 αγγεία σε θραύσματα. Η μελέτη της κεραμικής έδειξε ότι έχουμε δύο ταφικές περιόδους μία στην ΥΜ ΙΙΙΑ και μία στην ύστερη ΥΜ ΙΙΙΑ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β’2 «*Λοτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 516-517 & CATLING H.W., AR 22 (1975-1976) “*Archaeology in Greece, Crete 1975-1976*” Athens 1976, σ. 32.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 372. Τοποθεσία Νταμουρού στο χωριό Άδελε Ρεθύμνου και στον αγρό του Εμμ. Μουλαζιμάκη. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του δεν αποκαλύφθηκε ολόκληρος. Ο τάφος αυτός είναι λαξευμένος στον μαλακό βράχο και έχει σχήμα ακανόνιστο τετράγωνο διαστ. 2,75X2,45 μ. Το μηχάνημα είχε ανοίξει οπή στην οροφή από την οποία είχαν εισχωρήσει λίθοι, που προκάλεσαν ζημιές στις δύο λάρνακες και στα εννέα αγγεία που βρέθηκαν στο εσωτερικό του.

Ταφές : Στο δάπεδο του θαλάμου, το οποίο αποτελούνταν από πατημένο χώμα, υπήρχαν δύο λακκοειδή λαξεύματα μέσα στα οποία βρέθηκαν υπολείμματα οστών. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ IIIA-III B περίοδο (**Εικ. 174**).

ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ι., ΠΑΕ (1974) «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1976, σ. 252-256.

Τάφοι 373-374. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Πρόκειται για δύο τετράπλευρους λαξευτούς τάφους. Οι δρόμοι των οποίων είναι κατωφερείς με κεκλιμένο επίπεδο στην αρχή τους. Τα τοιχώματα τους παρουσιάζουν έντονη σύγκλιση. Το μήκος τους δρόμου τους κυμαίνεται από 4,50 μ. έως 7,90 μ., το πλ. από 0,72 μ. έως 1,30 μ. και το ύψος από 1,30 μ. έως 2,02 μ. Οι εισοδοί των τάφων είναι τετράπλευρες ή αψιδωτές με ύψος 0,58 μ. έως 0,77 μ. και πλ. 0,50 μ. έως 0,60 μ. Σε τρεις περιπτώσεις σχηματίζεται αναθύρωση (από το σύνολο των 19)⁶. Ως φράγμα είχε χρησιμοποιηθεί πλάκα από μαργαϊκό ασβεστόλιθο και σφήνες. Οι θάλαμοι ήταν λαξευμένοι στο φυσικό βράχο και το μηκ. κυμαίνεται από 0,80 μ. έως 6,20 μ., το πλ. από 0,75 μ. έως 3,10 μ. και το ύψ. από 0,40 μ. έως 1,50 μ. Οι τάφοι Χρονολογούνται στην ΥΜ III A1-III B περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ Περ. Δ', τ. 4, «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1989-1991, Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 1991-1993, σ. 235-236.

Τάφος 375. Τοποθεσία συμβολή των οδών Ηγ. Γαβριήλ και Γ. Χατζηδάκη στην πόλη των Χανίων. Αποκαλύφθηκε κατά τις εκσκαφικές εργασίες του ΟΑΔΥΚ για την τοποθέτηση υδρευτικού αγωγού στη συνοικία του Αγίου Ιωάννη της πόλης των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός ήταν λαξευμένος στο μαλακό κιτρινωπό βράχο της περιοχής. Εντάσσεται στο μινωικό νεκροταφείο που εκτείνεται κυρίως στη συνοικία του Αγίου Ιωάννη και στην περιοχή των Δικαστηρίων στην ίδια θέση όπου απλωνόταν και η νεκρόπολη της Κυδωνίας των κλασικών, ελληνιστικών

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

και ρωμαϊκών χρόνων. Ο τάφος είχε προσανατολισμό ΝΑ.-ΒΔ. Ο δρόμος του ανασκάφηκε σε μήκος 2,20 μ., ενώ το υπόλοιπο τμήμα του συνεχιζόταν κάτω από το κατάστρωμα της οδού Ηγ. Γαβριήλ, όπου δεν ήταν δυνατό να επεκταθεί η έρευνα. Το φράγμα της εισόδου, που αποτελούνταν από διπλή σειρά αργών λίθων, βρέθηκε ανέπαφο σε ύψος 1,35 μ. Το στόμιο είχε διαστάσεις : ύψ. 1,75 μ., πλ. 1,00 μ. και μήκ., 1,10 μ. Ο θάλαμός του είχε σχήμα ακανόνιστο ορθογώνιο με διαστάσεις μέγ. μήκ. 2,50 μ., μέγ. πλ. 2,30 μ. και μέγ. υψ. από το δάπεδο ως τη θολωτή οροφή 2,10 μ.

Ταφές : Ο τάφος είχε χρησιμοποιηθεί για την ταφή ενός μόνο νεκρού τοποθετημένου πάνω στο βράχο που χρησίμευε ως δάπεδο και κατά μήκος της Β. πλευράς, με το κεφάλι πιθανότατα προς Δ. Ο νεκρός ήταν πλούσια κτερισμένος με μεγάλο αριθμό πήλινων αγγείων και χάλκινων αντικειμένων (αγγεία, όπλα, σφραγιδολίθοι κ.α). Από τη μελέτη των παραπάνω χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ περίοδο (**Εικ. 175**).

ΠΟΛΟΓΙΩΡΓΗ Μ., ΑΔ 39 (1984) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 299-301.

Τάφος 376. Τοποθεσία οδός Σφακίων 59 στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αποκαλύφθηκε κατά την εκσκαφή για οικοδόμηση. Ήταν λαξευμένος στο μαλακό βραχώδες πέτρωμα και σε βάθος 2,00 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο δρόμος του σωζόταν σε μήκος 2,30 μ. Η είσοδος είχε πλάτος 1,00 μ. και ήταν κατεστραμμένη στο πάνω τμήμα της και φραγμένη με αργολιθοδομή. Ο θάλαμος του, σχήματος ακανόνιστου τετράγωνου, είχε μήκος πλευρών 2,65X2,40X2,00 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν λείψανα οστών σχεδόν κονιορτοποιημένα και θραύσματα αγγείων και χάλκινων αντικειμένων, σύμφωνα με τα οποία χρονολογείται στη ΥΜ ΙΙΙΑ2-ΙΙΙΒ εποχή.

ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ι., ΑΔ 29 (1973-1974) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 926.

Τάφος 377. Τοποθεσία οδός Κριτοβουλίδου (οικόπεδο Σπυριδάκη Γ.) στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος καταλάμβανε τη ΝΑ. πλευρά του

⁶ Ο Τζεδάκις στη δημοσίευση του αναφέρεται γενικά σε 19 τάφους, από τους οποίους οι 2 είναι τετράπλευροι (197-199, 201-216) συνολικά ο αριθμός δημοσίευσής τους.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

οικοπέδου. Ο δρόμος του με προσανατολισμό ΝΔ.-ΒΑ. είναι επιμελημένος με έντονη κατηφορική κλίση και με διαστάσεις 7,50X1,14-1,40X0,30-2,60 μ. Το λίθινο φράγμα της εισόδου βρέθηκε διαταραγμένο από τους τυμβωρύχους. Ο θάλαμος έχει σχήμα ακανόνιστο τετράγωνο και διαστάσεις 2,65X2,50X1,75 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε τα υπολείμματα δύο ταφών και κάποια κτερίσματα. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ IIIA-III B περίοδο (**Εικ. 176**).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 9 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων*» Χανιά 2002, σ. 233 πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης.

Τάφος 378. Τοποθεσία οικόπεδο κληρονόμων Μανωλικάκη στην οδό Δημοκρατίας μέσα στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι μακρύς και απότομος διαστάσεων 12,00X1,20-1,40X5,00 μ. και έχει έντονα συγκλίνουσες μακρές πλευρές. Κατά την ανασκαφή του παρατηρήθηκε ότι μετά την ταφή αυτός επιχωματώθηκε από την είσοδο προς την αρχή του, διότι το χώμα κοντά στην είσοδο είναι καθαρό, ενώ στη συνέχεια περιείχε συγκέντρωση από πολλά πετραδάκια που φαίνεται ότι κατακλύησαν κατά την ώρα της επιχωμάτωσης. Παρατηρώντας το ίδιο στοιχείο, φαίνεται ότι το χώμα ριχνόταν από τα αριστερά προς τα δεξιά. Ο τάφος αυτός είχε συληθεί κατά την αρχαιότητα με την εξής μέθοδο: έσπαζαν το ψηλότερο τμήμα της εισόδου και αφαιρούσαν τους λίθους του φράγματος. Όσο τμήμα του φράγματος έμεινε ανέπαφο αποτελείται από μικρές και λίγες μεγάλες πέτρες. Οι διαστάσεις της στενής και ψηλής εισόδου είναι 0,65-0,75 μ. πλάτος και 1,76 μ. το αρχικό ύψος. Ο θάλαμος ήταν μπαζωμένος κατά τα 2/3. Περιείχε ανακατεμένα χώματα με οστά, λίγες πέτρες και κομμάτια από τον κούσκουρα της επίπεδης οροφής. Έχει ακανόνιστη τετράπλευρη κάτοψη και φθαρμένα τοιχώματα. Στο κέντρο ο φυσικός βράχος βρίσκεται βαθύτερα στα 2,00 μ. δημιουργώντας ένα είδος διαδρόμου. Επίσης στη δεξιά παρειά έχει λαξευτεί ψηλό θρανίο σε βάθος 1,00 μ. πάνω στο οποίο βρέθηκε μόνο μία τετράγωνη πέτρα.

Ταφές : Αρχικά ο θάλαμος χρησιμοποιήθηκε με αυτή τη μορφή. Στη συνέχεια έγινε ανακομιδή των τριών τουλάχιστον νεκρών στην αριστερή πλευρά, που καλύφθηκε με αρκετό βοτσαλάκι και μπαζώθηκε όλος ο χώρος κατά 0,50 μ. περίπου για άγνωστο λόγο. Πάνω στο ψηλότερο αυτό επίπεδο τοποθετήθηκαν στη δεξιά πλευρά σε ανάβαθο σκάμμα (βαθ. 1,30 μ.) ένας ή δύο νεκροί μαζί με αρκετό βοτσαλάκι. Με τη

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

φάση αυτή συνδέονται και υπολείμματα καύσης που βρέθηκαν κοντά στην είσοδο. Τέλος, στο κέντρο του θαλάμου τοποθετήθηκε εκτάδην ένας ακόμη νεκρός μέσα σε ανάβαθο σκάμμα με την κεφαλή κοντά στη είσοδο. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στη ΥΜ IIIA-III B περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 47 (1992) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1997, σ. 572 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 4 στη δημοσίευση & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Χανίων» Χανιά 1994/96, σ. 196-199.

Τάφος 379. Τοποθεσία Καλάμι Χανίων κοντά στη μικρή γέφυρα του ποταμού Κοιλιάρη. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά τη διάρκεια εργασιών διάνοιξης της νέας εθνικής οδού Χανίων-Ρεθύμνου. Πρόκειται για υπόγειο ακανόνιστο τετράπλευρο σε κάτοψη τάφο, του οποίου σώζεται μόνο το Δ. τμήμα μήκ. 2,00 μ. και πιθανό ύψ. 1,75 μ.

Ταφές : Δυστυχώς, δεν ήταν εφικτό να δοθεί κάποιο στοιχείο για τον αριθμό και τον τρόπο ταφής των νεκρών. Από την κεραμική που συλλέχθηκε ο τάφος φαίνεται να ανήκει στην πρώιμη ΥΜ III B φάση.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 25 (1970) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Δυτική Κρήτη» Αθήνα 1973, σ. 468-469 πρόκειται για τον τάφο 1 της δημοσίευσης & ΑΑΑ 2, τεύχος 3, «Αρχαιολογικά Χρονικά» Αθήνα 1969, σ. 365-367.

ΤΥΠΟΣ 8 : ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΟΙ ΕΛΛΙΨΟΕΙΔΕΙΣ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 380. Τοποθεσία Φαρμακοκέφαλο στο χωριό Σκλάβοι Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε ακανόνιστο ελλειψοειδές σχήμα διαμέτρου 1,50 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε μία ταφή αδιατάρακτη και τα οστά οκτώ νεκρών σε σωρό. Ο τάφος απέδωσε τρεις τρίωτους αμφορείς, δύο ψευδόστομους, τρεις χάλκινους δακτυλίους και ένα χάλκινο εγχειρίδιο. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 19 (1964): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1966, σ. 442-443.

Τάφος 381. Τοποθεσία Φαρμακοκέφαλο στο χωριό Σκλάβοι Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος ανασκάφηκε σε μηκ. 3,00 μ. Είχε ακανόνιστο ελλειψοειδές σχήμα με διαμ. 2,30 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε οκτώ νεκρούς. Περισυνελέγησαν τρεις τρίωτοι αμφορείς, δύο πήλινα σφονδύλια, μια ψήφος φαγεντιανής κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 19 (1964): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1966, σ. 442-443.

Τάφος 382. Τοποθεσία Φορτέσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκος 3,00 μ., ενώ το πλάτος του αυξάνει σταδιακά από έξω προς το εσωτερικό τέλος 0,90-1,25 μ. Στη δεξιά του πλευρά είχε κόγχη 0,50 μ. και είχε ένα χαμηλό τοίχο υποστήριξης κατά μήκος της παρυφής της. Άλλες πέτρες βρέθηκαν κατά μήκος του δαπέδου του δρόμου σε μικρή απόσταση από την κόγχη που πιθανόν αποτελούσαν πρόχειρο φράγμα για την προστασία των ταφών που είχαν τοποθετηθεί στο δρόμο. Η είσοδος στο θάλαμο έφραζε με δύο μεγάλους λίθους. Ο θάλαμος του είναι ακανόνιστος ελλειψοειδής με διαστ. 2,00-1,50 μ.

Ταφές : Η κόγχη του δρόμου περιείχε πέντε ταφές σε πίθους (εγχυτρισμοί), τρεις στο εσωτερικό της και δύο στο ανώτερο τμήμα της κοντά στην παρυφή. Ο θάλαμος του βρέθηκε γεμάτος με ταφές σε αγγεία (15 αγγεία), τα οποία όμως δεν ήταν στην αρχική τους θέση, διότι είναι φανερά τα στοιχεία σύλησής του. Τα αγγεία της πρωτογεωμετρικής περιόδου ήταν πίθοι, κάποιοι από τους οποίους περιείχαν : σιδερένια όπλα, ενώ ο πίθος με αριθ. δημοσίευσης 1 περιείχε ένα οστό καμένο. Τα

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

αγγεία αυτά είναι τοποθετημένα στην αριστερή πλευρά του θαλάμου, ενώ τα μικρότερου μεγέθους, όπως αρύβαλλοι, κύπελλα κ.α. ανήκουν στην γεωμετρική περίοδο. Ακόμα υπήρχαν και αγγεία προθητικά, όπως αυτά με αριθμό δημοσίευσης 15, 14 και 48. Πιθανόν οι ταφές στο δρόμο έγιναν εφόσον δεν υπήρχε άλλος χώρος στο εσωτερικό του θαλάμου. Η διάρκεια χρήσης του τάφου ξεκινά από την πρωτογεωμετρική Β περίοδο και καταλήγει στην ύστερη γεωμετρική, που ίσως φανερώνει και τη χρήση του τάφου από τις τρεις γενιές μία οικογένειας (**Εικ. 177**).

BROCK J. K., FORTETSA (1957), σ. 41-44 πρόκειται για τον τάφο X, της δημοσίευσης.

Τάφος 383. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του σώζεται σε μήκ. 2,20 μ. Το άνοιγμα της εισόδου έχει διαστ. 0,95X0,70X0,80 μ., ενώ τέσσερις πλάκες από το φράγμα του παρέμεναν στην αρχική τους θέση, μια από τις οποίες είχε διαστ. 0,50X0,40X0,80 μ. Ένα σκαλοπάτι πλ. 0,50 μ. οδηγούσε από την είσοδο στο εσωτερικό του θαλάμου. Ο θάλαμος ακανόνιστος ελλειψοειδής έχει διαστ. 1,70X1,60 μ. και το δάπεδο του βρισκόταν 2,45 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Η οροφή του είχε καταρρεύσει. Ο προσανατολισμός του ήταν ΒΑ.-ΝΔ. με τον θάλαμο στα Α.

Ταφές : Ο τάφος είχε συληθεί. Στο δρόμο βρέθηκαν τμήματα από οστά και κάποια από την ταφή ενός αλόγου, που προέρχονταν πιθανόν από τον τάφο 163 της δημοσίευσης καθώς και ένας μικρός αριθμός από όστρακα της γεωμετρικής περιόδου. Ο θάλαμος είχε διαταραχθεί από τον τάφο 162 της δημοσίευσης και περιείχε και αυτός οστά αλόγου και όστρακα της γεωμετρικής περιόδου, που βρέθηκαν στον λάκκο που είχε σκαφθεί κατά την σύληση του.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 180-181 πρόκειται για τον τάφο 152 της δημοσίευσης.

Τάφος 384. Τοποθεσία προάστιο Μασταμπάς (οικ. Εμμ.Τζουλιαδάκη) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του δεν ερευνήθηκε, διότι συνεχιζόταν κάτω από τα θεμέλια του γειτονικού σπιτιού. Η πρόσβαση από το δρόμο στο θάλαμο γινόταν με ένα σκαλοπάτι ύψ. 0,25 μ. Η είσοδος βρέθηκε φραγμένη από μία μεγάλη πέτρα και από δύο μικρές. Το επιφανειακό στρώμα πάνω από τον τάφο μόλις έφτανε τα 0,30 μ. και η αδιατάραχτη επίχωση του θαλάμου παχ. 0,60 μ. φαίνεται ότι σχηματίστηκε από την κατάρρευση της οροφής του. Επειδή η επίχωση αυτή έχει μικρό πάχος, η ανασκαφέας υποθέτει ότι ο θάλαμος δε θα ήταν ψηλός και η

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

διάμετρος του θα ήταν σχετικά μικρή. Ο θάλαμος του έχει σχήμα ακανόνιστο ελλειψοειδές και είχε σχετικά μικρή διάμετρο.

Ταφές : Περιείχε συνολικά 21 αγγεία ανάμεσα στα οποία υπήρχαν και πέντε τεφροδόχοι πίθοι, με τρία πινάκια, μία λεκανίδα και ένας μεγάλος σκύφος που χρησιμοποιήθηκαν ως πώματα. Τα αγγεία αυτά τοποθετούν τη χρήση του τάφου από την πρωτογεωμετρική Α έως και την πρώιμη ανατολίζουσα εποχή (9^{ος}- 7^{ος} αι. π.Χ.), (**Εικ. 178**).

ΛΕΜΠΕΣΗ Α., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 351 & CATLING H. W., AR 31 (1984-1985) "Archaeology in Greece, Crete 1984-1985" Athens 1985, σ. 58.

Τάφος 385. Τοποθεσία Καλυβότοπος στην Επισκοπή Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο και είσοδο, αλλά δεν γνωρίζουμε τις διαστάσεις τους. Ο θάλαμος του ημιελλειψοειδής είναι μικρών διαστάσεων και σωζόταν ανέπαφος προστατευμένος από το φράγμα της εισόδου. Η κάθοδος γίνεται με βαθμίδες, από τις οποίες ανασκάφηκαν τρεις.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν δύο λάρνακες από τις οποίες η μια σωζόταν θραυσμένη. Η λάρνακα Β της δημοσίευσης δεν περιείχε τίποτα παρά μόνο ένα κρανίο και λίγα οστά, ενώ εκτάδην μεταξύ των δύο σαρκοφάγων υπήρχε ένας σκελετός χωρίς το κεφάλι. Η λάρνακα Α της δημοσίευσης περιείχε έναν σκελετό. Στα κτερίσματα, που βρέθηκαν στον τάφο, συγκαταλέγονται μία υψίποδη κύλικα, μία κυλινδρική πυξίδα, μια χάλκινη περόνη, ένα χάλκινο κάτοπτρο, ένα χάλκινο μαχαίρι κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο (**Εικ. 20**).

ΠΛΑΤΩΝΑΣ Ν. ΠΑΕ (1952) «Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ ταφών Επισκοπής και Σταμνίων Ηρακλείου» Αθήνα 1955, σ. 619-621.

Τάφος 386. Τοποθεσία Καλοχωραφίτης Μεσαράς Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά τις εργασίες διάνοιξης της αγροτικής οδού προς Τυμπάκι και σε απόσταση 1 χλμ. από αυτό. Ο δρόμος του βρισκόταν στα Δ., αλλά καταστράφηκε από το εκσκαφικό μηχάνημα. Οδηγούσε στην είσοδο του θαλάμου, ο οποίος είχε ακανόνιστο ημιελλειψοειδές σχήμα. Το φράγμα της εισόδου βρέθηκε άθικτο και αποτελούνταν από μεγάλους αδρά δουλεμένους λίθους και πηλό. Η οροφή του θαλάμου και τμήμα των τοιχωμάτων του είχαν καταρρεύσει. Οι διαστάσεις του θαλάμου ήταν 4,50Χ3,00 μ., ενώ η οροφή βρισκόταν σε ύψος 1,80 μ. από το δάπεδο του θαλάμου.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Στο δάπεδο του δρόμου βρέθηκε μια κύλικα στο εσωτερικό της οποίας υπήρχαν ίχνη καύσης και κάτω από αυτή το χώμα είχε ίχνη πυράς, που υποδήλωναν μια λατρευτική πράξη. Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν τμήματα κιβωτιόσχημων σαρκοφάγων από τα οποία αποκαταστάθηκαν πέντε σαρκοφάγοι και ογδόντα αγγεία διαφόρων σχημάτων. Στο εσωτερικό των σαρκοφάγων βρέθηκαν αποσαθρωμένα οστά σκελετών και μικρός αριθμός κτερισμάτων. Ενώ στη ΝΔ. πλευρά του θαλάμου βρέθηκαν δύο αποθέσεις νεκρών στο έδαφος με τα κτερίσματα τους. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜΙΙΒ φάση.

ΛΕΜΠΕΣΗ ΑΓΓ., ΑΔ 29 (1973-1974) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «Κεντρική και Ανατολική Κρήτη», Αθήνα 1980, σ. 885-886 & CATLING H.W., AR 28 (1981-1982) "Archaeology in Greece, Crete 1981-1982" Athens 1982, σ. 56.

Τάφος 387. Τοποθεσία Φαιστός (σε ένα λόφο σε απόσταση 1 χλμ και Ν. της Φαιστού) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός βρίσκεται λαξευμένος σε μία κοινή πλατεία με έναν ακόμη τάφο. Σώζεται αποσπασματικά και το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι έχει ακανόνιστο ελλειψοειδές σχήμα μήκους 2,75 μ. και πλάτους 2,15 μ. (**Εικ. 179**).

SAVIGNONI L., (1904), Mon. Ant. τ. XIV., σ. 529-530 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 4 στη δημοσίευση.

Τάφος 388. Τοποθεσία - χωριό Μαρουλάς Ρεθύμνου και μέσα στον αγρό του Ιωάννου Ε. Παπαδάκη. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε μήκ. 2,50 μ. και πλ. 0,70-0,90 μ. Η είσοδος του βρισκόταν στο Δ. άκρο της Β. πλευράς του θαλάμου και ήταν κτισμένη με αργολιθοδομή. Ο θάλαμος είχε σχήμα ακανόνιστο ωοειδές (ελλειψοειδής) και ήταν λαξευμένος στο μαλακό βράχο με διαστ. 1,85X2,10 μ. περίπου και μεγ. ύψος 1,60 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου υπήρχαν τρεις λάρνακες από τις οποίες οι δύο βρίσκονταν στα αριστερά της εισόδου και η τρίτη μπροστά από αυτή. Η μία λάρνακα περιείχε οστά αποσαθρωμένου σκελετού. Επίσης βρέθηκαν και δέκα αγγεία στο εσωτερικό του από τα οποία ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΑ - ΙΙΒ περίοδο (**Εικ. 180**).

ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ι., ΠΑΕ (1974) «Δυτική Κρήτη» σ. 247-252, Αθήνα 1976.

Τάφος 389. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος είναι υπόγειος. Έχει δρόμο μήκ. 4,30 μ. και έξι

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

βαθμίδες ακανόνιστου σχήματος ελαφρώς ημικυκλικές. Μία μονολιθική πλάκα έκλεινε την είσοδο του θαλάμου. Ο θάλαμος είχε σχήμα ακανόνιστο ωοειδές (ακανόνιστος ελλειψοειδής) και διαστ. 1,30X1,20X0,70μ.

Ταφές : Ακριβώς απέναντι από την είσοδο και στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν εκτάδην δύο σκελετοί, τρεις σφραγιδόλιθοι, δύο χάλκινοι δακτύλιοι και επτά αγγεία σύμφωνα με τα οποία ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΒ φάση.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Λυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 515 πρόκειται για τον τάφο 13 της δημοσίευσης.

Τάφος 390. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος είναι υπόγειος. Ο δρόμος του έχει μήκος 4,15 μ. και βάθος 1,45 μ. Στο δρόμο είχαν λαξευτεί δύο κρύπτες, μια στην αρχή του διαστ. 0,53X0,68X0,16 μ. και μια στο βόρειο πλευρικό τοίχωμα κοντά στην πρώτη διαστ. 0,56X0,40X0,34μ. και οι δύο ήταν σκεπασμένες με πλάκα και περιείχαν μόνο χώμα. Η κατάβαση είναι πολύ απότομη και βαθιά. Η είσοδος φραζόταν από πλάκα διαστ. 0,53X0,68X0,16μ. με μικρές πέτρες και χώμα γύρω της. Ο θάλαμος διαστ.1,25X0,75-1,00X0,80 μ. είναι μικρός με ακανόνιστο ελλειψοειδές σχήμα.

Ταφές : Στην αριστερά πλευρά του θαλάμου υπήρχε *in situ* ο νεκρός Α με φωλιά ζώου στα δεξιά του, στην οποία οφείλεται και η μετακίνηση ορισμένων από τα κόκαλα του. Στη δεξιά πλευρά είχαν παραμεριστεί τα κόκαλα πέντε σκελετών (Β-ΣΤ). Ο θάλαμος περιείχε και δύο αγγεία της ΥΜ ΙΙΑ περιόδου και ένα σταμνίσκο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1984, σ. 369 πρόκειται για τον τάφο 94 της δημοσίευσης.

Τάφος 391. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του μήκος 3,10 μ., πλ.1,10-1,20 μ. και βαθ. 1,28 μ. στην αρχή του έχει λαξευτεί προσεκτικά και έχει ένα μόνο στενό σκαλοπάτι. Η είσοδος του θαλάμου φραζόταν από μία μεγάλη πλάκα και πολλές μικρές πέτρες ολόγυρα της. Ο θάλαμος, ακανόνιστου ελλειψοειδούς σχήματος, έχει διαστάσεις 1,70X1,98X0,85 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου περιείχε τέσσερις τουλάχιστον νεκρούς. Στην αριστερή πλευρά υπήρχε ένας νεκρός, ο οποίος βρέθηκε τοποθετημένος στο πλάι με τα χέρια στο στήθος και τα πόδια διπλωμένα. Στη δεξιά πλευρά ήταν συγκεντρωμένα σε ημικυκλικό λάκκο τα οστά τριών τουλάχιστον νεκρών μαζί με δύο σφραγιδόλιθους και μία μικρή χάντρα.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ.513 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.121 στη δημοσίευση.

Τάφος 392. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του μήκ. 3,57 μ., πλ. 1,17 μ. και βαθ. (μπροστά στην είσοδο) 2,10 μ. αντί για σκαλοπάτια είχε πρόχειρα λαξεύματα που βοηθούσαν στην κάθοδο. Η είσοδος του θαλάμου φραζόταν από μία μεγάλη πλάκα και μικρότερες πέτρες για την κάλυψη των κενών. Ο θάλαμος, ακανόνιστος ελλειψοειδής, είχε διαστ. 1,44X1,48X1,05 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε τρεις νεκρούς. Στη δεξιά πλευρά είχε εναποτεθεί η τελευταία ταφή, που βρέθηκε κατά χώρα. Τον νεκρό που ήταν τοποθετημένος στο πλάι με τα χέρια στο στήθος και τα πόδια λυγισμένα συνόδευε ένα χάλκινο ξυράφι και δύο ακονόπετρες. Στην αριστερή πλευρά ήταν παραμερισμένα τα κόκαλα των δύο νεκρών ανάμεσα στα οποία βρέθηκαν τέσσερις χάντρες και τρεις σφραγιδόλιθοι. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ.513 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.123 στη δημοσίευση.

Τάφος 393. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι μικρός με διαστ. 3,50X0,90X1,60 μ. Αποτελείται από τρία στενά και ψηλά σκαλοπάτια τα οποία εξυπηρετούν την κάθοδο. Την είσοδο κάλυπτε μεγάλη πλάκα με μικρές πέτρες στα πλάγια. Ο θάλαμος είναι ακανόνιστος ελλειψοειδής και μικρός με διαστ. 1,10X0,40X0,80 μ.

Ταφές : Περιείχε μόνο έναν νεκρό στραμμένο προς τ' αριστερά με τα χέρια στο στήθος και τα πόδια λυγισμένα. Μοναδικό κτέρισμα ήταν ένα χάλκινο βραχιόλι που βρέθηκε στο δεξί μπράτσο του νεκρού. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ.514 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 124 στη δημοσίευση.

Τάφος 394. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 3,53 μ., πλ. 1,20 μ. και βαθ. 1,59 μ. Στο ανατολικό μέτωπο του δρόμου έχουν λαξευτεί δύο κρύπτες, η μία στην οριζόντια επιφάνεια (Α) και η άλλη στην κατακόρυφη (Β). Η είσοδος του ακανόνιστου ελλειψοειδούς θαλάμου, φραζόταν, όπως συνήθως, από μία πλάκα περικυλισμένη

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

από πολλές πέτρες. Ο θάλαμος ήταν ακανόνιστος ελλειψοειδής με διαστ. 2,80X1,57X0,95 μ.

Ταφές : Η κρύπτη Β του δρόμου ήταν καλυμμένη με πλάκα και περιείχε τα υπολείμματα παιδικής ταφής που συνοδευόταν με 16 χάντρες από ημιπολύτιμες πέτρες και χαλκό, ένα σφραγιδόλιθο και ένα χάλκινο δαχτυλιδάκι. Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν πέντε νεκροί. Ο τελευταίος νεκρός βρέθηκε τοποθετημένος στην αριστερή πλευρά του θαλάμου με τα πόδια διπλωμένα, ενώ πίσω του είχαν τοποθετηθεί αγγεία της ΥΜ ΙΙΒ περιόδου. Τα οστά των άλλων τεσσάρων νεκρών ήταν συγκεντρωμένα στο μέσο του θαλάμου και πίσω από τον πέμπτο νεκρό. Τα αγγεία που συνόδευαν τις ταφές αυτές ήταν συγκεντρωμένα στη δεξιά πλευρά του θαλάμου. Χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΙΑ2-ΙΙΙΒ περίοδο, οπότε τοποθετείται και η χρήση του τάφου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ.514 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.125 στη δημοσίευση.

Τάφος 395. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 4,30 μ., πλ. 1,23 μ. και βάθ. (μπροστά στην είσοδο) 2,22 μ. Στην αρχή του έχουν λαξευτεί τέσσερα σκαλοπάτια. Κάτω από το ψηλότερο σκαλοπάτι υπάρχει κρύπτη που έκλεινε με μία πλάκα και ήταν γεμάτη με κιτρινωπό λεπτόκοκκο χώμα χωρίς ευρήματα. Μία μεγάλη πλάκα έφραζε την είσοδο του ακανόνιστου ελλειψοειδούς θαλάμου, ο οποίος είχε διαστ. 1,94X1,57X1,00 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε τέσσερις ταφές. Στο μέσο ήταν τοποθετημένος ένας νεκρός ανάσκελα με τα πόδια τεντωμένα και το ένα χέρι κάτω από το στήθος, ενώ το άλλο διπλωμένο. Κανένα κτέρισμα δεν τον συνόδευε. Στην αριστερή πλευρά ήταν παραμερισμένα τα κόκαλα δύο άλλων νεκρών μαζί με ένα στάμνο της ΥΜ ΙΙΙΒ περιόδου. Ανάμεσα τους ξεχώριζαν και λίγα παιδικά κόκαλα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ.514 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.126 στη δημοσίευση.

Τάφος 396. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει διαστάσεις 4,75X1,15X1,88 μ. Στην αρχή του έχει λαξευτεί μέσα στο δάπεδο τετράγωνη κρύπτη διαστ. 0,62X0,60X0,82 μ., η οποία βρέθηκε γεμάτη με χώμα και μικρές πέτρες. Μοναδικά της ευρήματα ήταν λίγα όστρακα, τα περισσότερα μικρά και διαβρωμένα. Τον ακανόνιστο ελλειψοειδή θάλαμο

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

διαστ. 2,02X1,60X0,98 μ. έκλεινε μεγάλη πλάκα με μικρότερες πέτρες στα πλάγια. Ανάμεσα στις παραστάδες της εισόδου ήταν τοποθετημένα επτά αγγεία της ΥΜ ΙΙΒ περιόδου.

Ταφές : Στην αριστερή πλευρά του θαλάμου είχαν συγκεντρωθεί τα οστά των παλαιότερων χρονολογικά ενταφιασμών. Πρόκειται για τουλάχιστον τρεις νεκρούς, διότι σώθηκαν τρία κρανία. Μαζί τους και ένας ΥΜ ΙΙΒ στάμνος με τέσσερα χάλκινα όπλα στο εσωτερικό του : ένας μαχαιροπέλεκυς, ένα εγχειρίδιο, ένα μαχαίρι και μία φυλλόσχημη λόγχη. Στη δεξιά πλευρά του θαλάμου βρέθηκαν *in situ* οι δύο τελευταίες ταφές μαζί με κτερίσματα της ΥΜ ΙΙΒ περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 514 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.127 στη δημοσίευση.

Τάφος 397. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει διαστ. 4,05X1,00-1,43X1,90 μ. και είναι πολύ ωραία δουλεμένος. Στην αρχή του έχουν λαξευτεί με προσοχή τέσσερα σκαλοπάτια. Από αυτά τα δύο πρώτα καταλαμβάνουν όλο το πλάτος του δρόμου, ενώ τα δύο τελευταία μόνο το μισό ώστε να δημιουργείται αρκετός χώρος για τη λάξευση μιας κρύπτης διαστ. 0,40X0,58X0,54 μ. Το φράγμα του ανοίγματος της ήταν όμοιο μ' αυτό που συνηθιζόταν στις εισόδους των θαλάμων, δηλαδή αποτελούνταν από μία μεγάλη πλάκα με λίγες πέτρες στα πλάγια της εισόδου, οι οποίες τοποθετούνταν δημιουργώντας ένα στεφάνι γύρω της. Το εσωτερικό της εισόδου ήταν γεμάτο χώμα και μόνο στον πυθμένα της βρέθηκαν τρεις χάντρες και δύο χάλκινα παιδικά δαχτυλιδάκια. Ο ακανόνιστος ελλειψοειδής θάλαμος του τάφου είχε διαστάσεις 2,38X1,62X1,10 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του ταφικού δωματίου υπήρχαν παραμερισμένες ταφές τόσο στη δεξιά όσο και στην αριστερή πλευρά. Στο μέσο υπήρχαν ένας ή δύο νεκροί ίσως κατά χώρα. Δυστυχώς, όμως, τα οστά ήταν λιωμένα και είναι δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς τους σκελετούς. Οι ταφές ήταν κτερισμένες με αγγεία της ΥΜ ΙΙΙΑ2-ΙΙΒ περιόδου, οπότε χρονολογείται και η συνεχόμενη χρήση του τάφου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ.514-515 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.129 στη δημοσίευση.

Τάφος 398. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι σύντομος μήκ. 3,05 μ., πλ. 0,95 μ. και βαθ. 1,76 μ.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

μπροστά στη είσοδο. Στην αρχή του το επίπεδο είναι κεκλιμένο και δεν έχουν λαξευτεί σκαλοπάτια. Η είσοδος του θαλάμου φράζεται από μία μεγάλη πλάκα με λίγες πέτρες στα πλάγια. Ο θάλαμος του ακανόνιστος ελλειψοειδής είχε διαστ. 1,17X1,13X0,73 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του υπήρχε ένας νεκρός κατά χώραν στη δεξιά πλευρά και τα παραμερισμένα οστά τουλάχιστον δύο άλλων στην αριστερή. Ο πρώτος ήταν τοποθετημένος σε ύπτια θέση με το κεφάλι στο πλάι και το σώμα σε κλίση προς τα δεξιά του. Δεν τον συνόδευε κανένα κτέρισμα. Ανάμεσα στα παραμερισμένα οστά βρέθηκε μία χάντρα από ορεία κρύσταλλο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ.515 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.130 στη δημοσίευση.

Τάφος 399. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου και συγκεκριμένα στο ψηλό Δ. τμήμα του. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός έχει πολύ επιμελημένη λάξευση. Ο δρόμος του είναι πολύ μακρύς μήκ. 6,10 μ., πλ. 0,38-1,20 μ. και βαθ. 2,28 μ. Οι μακρές πλευρές του συγκλίνουν έντονα. Στην αρχή του έχουν λαξευτεί με ιδιαίτερη επιμέλεια εννέα σκαλοπάτια. Την είσοδο του θαλάμου έφραζε ξερολιθιά από ακατέργαστες πέτρες τοποθετημένες σε διπλή σειρά κατά πλάτος. Ο ακανόνιστος ελλειψοειδής θάλαμος είχε διαστ. 3,00X2,00X1,70 μ.

Ταφές : Μέσα στον θάλαμο και στη δεξιά πλευρά του υπήρχε ένας νεκρός κατά χώραν σε ύπτια θέση στραμμένος προς τα δεξιά του. Στην αριστερή πλευρά ήταν τοποθετημένη μεγάλη πήλινη λάρνακα που σωζόταν ακέραια. Το κάλυμμα της είχε σαμαρωτό σχήμα και στο εσωτερικό της υπήρχαν δύο νεκροί με λυγισμένα τα πόδια και το κεφάλι στραμμένο προς τα δεξιά. Επτά αγγεία βρέθηκαν στριμωγμένα μπροστά στη μία στενή πλευρά της λάρνακας, τα οποία χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΒ περίοδο (**Εικ. 181**).

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ.515-516 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.132 στη δημοσίευση.

Τάφος 400. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι σύντομος διαστ. 3,29X1,20X1,78 μ. Στην αρχή του η κάθοδος γίνεται με απλά λαξεύματα στο βράχο σαν υποτυπώδη σκαλοπάτια. Η είσοδος του ακανόνιστου ελλειψοειδούς θαλάμου του, ως συνήθως, φραζόταν από

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

μία μεγάλη πλάκα με λίγες πέτρες στα πλάγια. Ο θάλαμος είναι μικρός διαστ. 1,65X1,28X0,78 μ.

Ταφές : Στη δεξιά πλευρά του θαλάμου ήταν παραμερισμένα τα οστά τεσσάρων ή πέντε ενηλίκων και ενός παιδιού. Στην αριστερή πλευρά υπήρχε ένας νεκρός κατά χώραν με το κεφάλι προς την είσοδο και τα πόδια προς το πίσω μέρος του θαλάμου. Κατά μήκος της εσωτερικής πλευράς είχαν τοποθετηθεί αγγεία της ΥΜ ΙΙΒ και ΙΙΙΑ2 περιόδου. Στο μέσο του θαλάμου είχε τοποθετηθεί τελευταία και ένας ακόμη νεκρός που σκέπαζε μέρος του προηγούμενου, ήταν ακτέριστος.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 516 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.133 στη δημοσίευση.

Τάφος 401. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι μικρός και αρκετά πλατύς με μακρές πλευρές που συγκλίνουν ελάχιστα, ενώ στην ανατολική άκρη του υπάρχουν τρία πρόχειρα λαξεύματα που χρησιμεύουν για σκαλοπάτια και έχει διαστ. 4,25X1,20X1,98 μ. Το φράγμα της εισόδου έφραζε με μία μεγάλη πλάκα. Ο θάλαμος είχε ακανόνιστο ελλειψοειδές σχήμα και διαστ. 1,00X0,96X0,72 μ.

Ταφές : Στη δεξιά πλευρά του θαλάμου ήταν τοποθετημένος ένας νεκρός σε συνεσταλμένη στάση, ενώ στην αριστερή ήταν συγκεντρωμένα τα οστά δύο άλλων νεκρών. Μοναδικό κτέρισμα αποτελούσε ένα μικρό πήλινο χειροποίητο αλάβαστρο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 516 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.136 στη δημοσίευση.

Τάφος 402. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι μικρός μήκ. 3,70 μ., πλ. 1,24 μ. και βαθ. 1,14 μ. Στην αρχή του υπάρχει μόνο ένα πρόχειρα λαξευμένο πλατύσκαλο. Ο ακανόνιστος ελλειψοειδής θάλαμός του έχει διαστ. 1,62X1,82X1,01 μ. και φραζόταν από δύο μεγάλες πλάκες και μερικές μικρότερες πέτρες.

Ταφές : Στην αριστερή και δεξιά πλευρά του θαλάμου έχει λαξευτεί από ένας ρηχός λάκκος αντίστοιχα για την ανακομιδή των οστών παλαιότερων ταφών. Στον αριστερό λάκκο εκτός από τα οστά βρέθηκαν και τρία αγγεία ΥΜ ΙΙΒ περιόδου, ενώ στον δεξιό δύο αγγεία, ένα εκ των οποίων της ίδιας ως άνω περιόδου και το δεύτερο της ΥΜ ΙΙΙΑ. Στο μέσο του θαλάμου υπήρχε ένας νεκρός κατά χώραν με μισολιωμένα

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

οστά και ακτέριστος. Τόσο στους δύο λάκκους όσο και στο μέσο του θαλάμου βρέθηκαν παιδικά οστά.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 516 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 137 στη δημοσίευση.

Τάφος 403. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείων Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι μικρών διαστ. 3,88X1,26X1,50 μ. με απότομη κάθοδο και υποτυπώδη λαξεύματα που ίσως χρησίμευαν ως σκαλοπάτια. Στο αριστερό τμήμα του ανατολικού μετώπου του δρόμου έχει λαξευτεί κρύπτη διαστ. 0,40X0,24X0,54 μ. που φραζόταν από δύο πλάκες, η οποία ήταν γεμάτη με χώμα, αλλά χωρίς ευρήματα. Την είσοδο του θαλάμου έφραζε μία μεγάλη πλάκα, η οποία ήταν σφηνωμένη μέσα σ' αυτήν. Το εσωτερικό του ακανόνιστου ελλειψοειδούς θαλάμου διαστ. 2,90X2,00X1,16 μ. ήταν γεμάτο χώμα, λόγω διατάραξης, όπου και βρέθηκε το πάνω τμήμα της εισόδου. Μέσα στο χώμα βρέθηκαν λίγα όστρακα ΥΜ ΙΙΙ περιόδου καθώς και ένα όστρακο αμφορέα των ιστορικών χρόνων.

Ταφές : Μετά την αποχωμάτωση του θαλάμου βρέθηκαν κατά χώραν δύο αγγεία της ΥΜ ΙΙΙΒ περιόδου καθώς και τα οστά δύο τουλάχιστον νεκρών, όλα στην αριστερή πλευρά. Στη δεξιά πλευρά πάλι βρέθηκαν λίγα οστά και ανάμεσα τους 44 μικρά καρφάκια και ελεφάντινη οχτώσχημη ασπίδα, πιθανόν από διακόσμηση ξύλινου αντικειμένου, και διάφορα άλλα κτερίσματα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 516 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 138 στη δημοσίευση.

Τάφος 404. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει επιμελημένη λάξευση. Ο δρόμος του είναι μακρύς και πλατύς με διαστ. 7,26X1,46X2,50 μ. Έχει οκτώ σκαλοπάτια, πρόχειρα λαξευμένα, τα έξι πρώτα πολύ στενά και τα δύο τελευταία πλατιά. Την είσοδο του ακανόνιστου ελλειψοειδούς θαλάμου έφραζε μία μεγάλη πλάκα με μικρές πέτρες γύρω της. Στην αριστερή πλευρά του θαλάμου διαστ. 2,80X3,52X1,84 μ. υπήρχε μία λάρνακα, της οποίας το κάλυμμα και τα πόδια έσπασαν από την πτώση της οροφής.

Ταφές : Μέσα στη λάρνακα του θαλάμου υπήρχαν οστά που ανήκαν σε τέσσερις ενήλικες και δύο τουλάχιστον βρέφη, πιθανόν ενός εμβρύου. Πάνω, κάτω και γύρω από τη λάρνακα βρέθηκαν διάφορα κτερίσματα και 10 αγγεία ΥΜ ΙΙΙΒ περιόδου. Στη

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

δεξιά πλευρά του θαλάμου ήταν τοποθετημένος ένας νεκρός με τα χέρια στη μέση και το κεφάλι στραμμένο αριστερά. Σ' έναν σπόνδυλό του βρέθηκε χάλκινη αιχμή βέλους.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 517 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 139 στη δημοσίευση.

Τάφος 405. Τοποθεσία ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει πολύ επιμελημένη λάξευση. Ο δρόμος του είναι αρκετά μακρύς και βαθύς με διαστ. 5,50X1,40X2,37 μ. Έχει επτά σχετικά στενά σκαλοπάτια. Το τελευταίο καταλαμβάνει μόνο το μισό πλάτος του δρόμου, γιατί στο υπόλοιπο έχει λαξευτεί μια κρύπτη διαστ. 0,40X0,32X0,42 μ. την οποία έφραζαν μερικές ακατέργαστες πέτρες. Η κρύπτη ήταν γεμάτη με χώμα, αλλά χωρίς κανένα εύρημα. Στην αρχή του δρόμου βρέθηκε μια μεγάλη ταφόπλακα πεσμένη λοξά στο έδαφος. Την είσοδο του θαλάμου έφραζε μια μεγάλη πλάκα με λίγες πέτρες στα πλάγια και πολλές μπροστά στη βάση της. Δεν ξέρουμε τις διαστάσεις του ακανόνιστου ελλειψοειδούς θαλάμου του.

Ταφές : Στο εσωτερικό του υπήρχε ένας νεκρός κατά χώραν τοποθετημένος στη δεξιά πλευρά με έξι αγγεία κοντά του, που ανήκαν στην ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο. Στην αριστερή πλευρά βρέθηκαν παραμερισμένα τα κόκαλα τριών τουλάχιστον νεκρών με 15 αγγεία γύρω τους, δύο χάλκινα βραχιόλια, δαχτυλίδια, χάντρες και δύο περιάπτα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 517 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 140 στη δημοσίευση.

Τάφος 406. Τοποθεσία Ολύμπια (οικόπεδο Κληρονόμων Κωστάκη) στην οδό Δημοκρατίας και Καλιτσουνάκη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός βρίσκεται στο Α. τμήμα του οικοπέδου και έχει προσανατολισμό ΝΑ.-ΒΔ. Ο δρόμος του έχει διαστάσεις 6,00X0,60X2,60 μ. Ένας λάκκος είχε λαξευτεί στο δάπεδο του δρόμου ακριβώς μπροστά στην είσοδο προς το θάλαμο με διαστ. 1,00X0,80 μ., ο οποίος ήταν καλυμμένος με πλακοειδή λίθο. Από το φράγμα της εισόδου που οδηγούσε στο εσωτερικό του θαλάμου έλειπε το άνω τμήμα. Κάτι συνηθισμένο για τους συλημένους τάφους της μινωικής Κυδωνίας. Ο θάλαμος είχε ακανόνιστη ελλειψοειδή κάτοψη. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στη ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ περίοδο.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Ο λάκκος του δρόμου περιείχε μια ταφή, ένω ο θάλαμος μία ταφή και μία ανακομιδή, που ήταν ακτέριστες, εκτός από μια χάντρα φαγεντιανής που βρέθηκε στο χώρο (**Εικ. 182**).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 52 (1997) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1011-1012 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.1 στη δημοσίευση & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τ. 7, Περίοδος Δ' «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων» Χανιά 1999, σ.150 πρόκειται για τον τάφο 1 στη δημοσίευση.

Τάφος 407. Τοποθεσία Ολύμπια (οικόπεδο Κληρονόμων Κωστάκη) στην οδό Δημοκρατίας και Καλιτσουνάκη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει διαστ. 4,20Χ0,80Χ1,60 μ. και διευρύνεται ελαφρά μπροστά στο θάλαμο, όπου σχηματίζει έναν αναβαθμό. Η νότια πλευρά του δρόμου φέρει πλευρική κόγχη. Σχεδόν αντικριστά την πρώτης κόγχης είχε λαξευτεί δεύτερη. Ο θάλαμος είχε ακανόνιστο ελλειψοειδές σχήμα.

Ταφές : Η πρώτη κόγχη του δρόμου περιείχε μια ταφή με καλοδιατηρημένο κρανίο και σαθρό σκελετό και η δεύτερη μια ταφή ακτέριστη. Στο θάλαμο αποκαλύφθηκαν κατά χώραν δύο ταφές ενηλίκων σε ύπτια θέση με τα κάτω άκρα ελαφρώς κεκαμμένα. Μοναδικό κτέρισμα υπήρξε ένας φακοειδής σφραγιδόλιθος. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Α-ΙΙΒ περίοδο (**Εικ. 182**).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 52 (1997) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1011-1012 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.6 στη δημοσίευση & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τ. 7, Περίοδος Δ' «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων» Χανιά 1999, σ.151-152 πρόκειται για τον τάφο 6 στη δημοσίευση.

ΤΥΠΟΣ 9 : ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 408. Τοποθεσία Αγίου Φανουρίου στη Μίλατο Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Λαξεύτηκε στον τοπικό βράχο (κούσκουρα) και είχε μικρό δρόμο στα Β. και στόμιο θαλάμου που έφραζε με ξερολιθιά. Ο θάλαμος του είχε ακανόνιστο σχήμα και διαστ. 2,90X2,65X1,40 μ.

Ταφές : Περιείχε τέσσερις πήλινες σαρκοφάγους οι δύο λουτροειδείς και η μία κιβωτιόσχημη, μέσα στις οποίες υπήρχαν μη καμένα οστά αρκετά αποσασθρωμένα. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στα υπομινωικά-μυκηναϊκά χρόνια.

ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΑΔ. (1920-1921) : ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «*Λαξευτός μυκηναϊκός τάφος Επισκοπής Ιεραπέτρου*» Αθήνα 1923, σ. 154-157 πρόκειται για τον τάφο 1 της δημοσίευσης.

Τάφος 409. Τοποθεσία Αγίου Φανουρίου στη Μίλατο Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε λαξευτεί στον τοπικό βράχο (κούσκουρα) και είχε μικρό δρόμο στα Β. και στόμιο θαλάμου που έφραζε με ξερολιθιά. Ο θάλαμος του είχε ακανόνιστο σχήμα με διαστ. 2,30X1,50X1,20 μ.

Ταφές : Περιείχε δύο πήλινες κιβωτιόσχημες σαρκοφάγους με τετράκλιτα καλύμματα και κτερίσματα, όπως δύο φακοειδείς λίθους, ψήφους, χάλκινο εγχειρίδιο και πήλινα αγγεία. Στις σαρκοφάγους υπήρχαν και μη καμένα οστά που βρέθηκαν αρκετά αποσασθρωμένα από την υγρασία. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στα μυκηναϊκά χρόνια. Ο ανασκαφέας αναφέρει ότι οι δύο αυτοί τάφοι της τοποθεσίας Αγίου Φανουρίου μαρτυρούν την ύπαρξη ενός συνοικισμού μυκηναϊκών και νεώτερων χρόνων. Η νεκρόπολη του οικισμού αυτού με τους οικογενειακούς τάφους βρισκόταν στην πλαγιά του λόφου του Αγίου Φανουρίου και νότια του σημερινού χωριού της Μιλάτου.

ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΑΔ. (1920-1921) ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «*Λαξευτός μυκηναϊκός τάφος Επισκοπής Ιεραπέτρου*» Αθήνα 1923, σ. 154-157 πρόκειται για τον τάφο 2 της δημοσίευσης.

Τάφος 410. Τοποθεσία ύψωμα Κάψαλος στη Νέα Πραισό Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για ακανόνιστου σχήματος λαξευτό τάφο, ο δρόμος του οποίου μόλις που διακρίνεται. Οι διαστάσεις του θαλάμου είναι εξωτερικά 3,20X1,20 μ. και εσωτερικά 2,70X1,40 μ. Σε σχετικά καλή κατάσταση διατηρείται

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ολόκληρο το κάτω μέρος της θολώσεως στις γωνίες του θαλάμου. Το δάπεδο του είναι ο σκληρός ασβεστολιθικός βράχος.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε μια κιβωτιόσχημη λάρνακα και μικρά αγγεία της ΥΜ ΙΙΙ Β περιόδου.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1960) : «*Ανασκαφαί περιοχής Πραισού*» Αθήνα 1966, σ. 301-303.

Τάφος 411. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 1,00 μ. και πλ. 0,80 μ. Η είσοδος του έκλεινε με φράγμα λίθων 0,50 μ. σε ύψος πίσω από το οποίο υπήρχε μία μεγάλη πλάκα, που στηριζόταν σε έναν ογκόλιθο. Ο θάλαμος του είχε ακανόνιστο σχήμα και διαστ. 1,80-1,40 μ.

Ταφές : Περιείχε δώδεκα αγγεία από τα οποία τα δύο, με αριθμό δημοσίευσης 1 και 6, φαίνεται ότι είχαν χρησιμοποιηθεί για ταφές καύσεις ή εγχυτρισμούς (**Εικ. 183**). BROCK J. K., FORTETSA (1957), σ. 24-25 πρόκειται για τον τάφο IV, της δημοσίευσης.

Τάφος 412. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκος 3,00 μ. και πλάτος 1,00 μ. Σε απόσταση 0,60 μ. από την είσοδο υπάρχει εσοχή στο δάπεδο του, ενώ στην αριστερή πλευρά του υπάρχει κόγχη. Ο θάλαμος του είχε ακανόνιστο σχήμα και διαστάσεις 0,80-1,60 μ. Δύο τάφοι με ενταφιασμούς της ελληνιστικής περιόδου είχαν λαξευτεί στην αριστερή και δεξιά πλευρά του δρόμου και είχαν καταστρέψει μέρος αυτού σε βάθος 1,50 μ. από την επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Ο τάφος είχε συληθεί ήδη από την γεωμετρική περίοδο, ενώ μία ταφή ενός άντρα είχε τοποθετηθεί στο δρόμο και κυρίως πάνω στην πλάκα που πιθανόν έφραζε το άνοιγμα της εισόδου. Στο εσωτερικό του θαλάμου περιείχε ταφές της πρώιμης πρωτογεωμετρικής περιόδου. Στον δρόμο και σε βάθος 0,20 μ. από την επιφάνεια του εδάφους βρέθηκαν 6 καύσεις (**Εικ. 184**).

BROCK J. K., FORTETSA (1957), σ. 55-56 πρόκειται για τον τάφο VIII, της δημοσίευσης.

Τάφος 413. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο πλάτους 0,75 μ., ο οποίος είχε λαξευτεί σε βάθος 1,10-1,50 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Οι διαστάσεις του ακανόνιστου σχήματος θαλάμου δεν είναι καθορισμένες. Είχε προσανατολισμό ΝΑ.-ΒΔ. και βρισκόταν στα Β. του δρόμου. Σώθηκαν λίγα όστρακα από το εσωτερικό του τα οποία ανήκουν στην πρωτογεωμετρική και γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 94**).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 288 πρόκειται για τον τάφο F/67, 10 της δημοσίευσης.

Τάφος 414. Τοποθεσία Φορτετσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο διαστ. 0,50-0,70 μ. και το βάθος του έφτανε τα 0,80 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Για τον ακανόνιστου σχήματος θάλαμο του δε γνωρίζουμε τις διαστάσεις, διότι είχε καταστραφεί από τις ρίζες ενός ελαιόδένδρου σε μια έκταση που κάλυπτε τα 1,80X0,20 μ. Τα όστρακα που βρέθηκαν σ' αυτόν χρονολογούνται στην μέση γεωμετρική - ανατολίζουσα περίοδο (**Εικ. 96**).

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 286 πρόκειται για τον τάφο F/67, 4 της δημοσίευσης.

Τάφος 415. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει διαστ. 2,20X1,04-1,14 μ. και καταλήγει σε ένα σκαλοπάτι 0,20 μ. βάθ. μπροστά στην είσοδο του θαλάμου. Το στόμιο της εισόδου πλ. 0,94 μ. έκλινε με δύο ορθογώνιες πλάκες που βρέθηκαν στη θέση τους, από αυτές η μία είχε διαστ. 0,42X0,50X0,12 μ. Ο ακανόνιστου σχήματος θάλαμος του έχει διαστ. 1,30X1,20 μ. και το δάπεδο του βρίσκεται σε βάθος 0,45 μ. κάτω από το δάπεδο του δρόμου και 1,25 μ. κάτω από την επιφάνεια του σημερινού εδάφους. Το πίσω τμήμα (N.) των τοιχωμάτων του θαλάμου καταλήγει σε μία καμπύλη που πιθανόν αποτελούσε τμήμα της οροφής.

Ταφές : Στο εσωτερικό του ήταν γεμάτος με χώματα και πέτρες που οφείλεται στην πτώση της στέγης. Ανάμεσα σ' αυτά βρέθηκαν: ένα μικρό κύπελλο, ένα σιδερένιο μαχαίρι, ενώ στην πίσω πλευρά του θαλάμου βρέθηκαν μη αποτεφρωμένα οστά, τμήματα κρανίου στα Δ. και μερικά οστά των άκρων στα Α. που ανήκαν πιθανόν σε ένα ενήλικα καθώς και τμήματα από το κρανίο ενός βρέφους (**Εικ. 185**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 66 πρόκειται για τον τάφο 16 της δημοσίευσης.

Τάφος 416. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ 2,15 μ. και πλ. 0,78-0,94 μ. και ακανόνιστα τοιχώματα. Το άνοιγμα της εισόδου είχε καταστραφεί. Μόνο δύο πλάκες από το φράγμα αυτό παρέμειναν in situ μία από τις οποίες είχε διαστ. 0,28X0,47 μ. και στεκόταν σε ύψ. 0,71 μ. πάνω από το δάπεδο του δρόμου. Ο θάλαμος βρέθηκε

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

αρκετά κατεστραμμένος με διαστ. 1,50X1,50 μ. Είχε ακανόνιστο περίπου σχήμα διότι ένα μεγάλο τμήμα του είχε κοπεί από το δρόμο άλλου τάφου.

Ταφές : Στην επίχωση του δρόμου βρέθηκαν όστρακα πίθων, ένας ΥΓ σκύφος και μία εξαγωνική πλάκα κάτω από την οποία υπήρχε τμήμα μίας λάρνακας και θραύσμα από ένα σιδερένιο ξίφος. Ο τάφος αυτός είχε χρησιμοποιηθεί για πρώτη φορά στην πρωτογεωμετρική περίοδο, ξαναχρησιμοποιήθηκε στην γεωμετρική και ανατολίζουσα περίοδο, έπειτα καταστράφηκε. Την πιο μεγάλη ζημία την δέχτηκε όμως στην ελληνιστική περίοδο όταν λαξεύτηκε πάνω σ' αυτόν ο τάφος 60 της δημοσίευσης και για το λόγω αυτό δεν σώζονται και δεν γνωρίζουμε τίποτα για τις ταφές που έλαβαν χώρα στο εσωτερικό του **(Εικ. 186)**.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 178. πρόκειται για τον τάφο 138 της δημοσίευσης.

Τάφος 417. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 4,20 μ. και πλ. 1,00-0,90 μ. και είχε τρία ακανόνιστα λαξευμένα σκαλοπάτια που αναπτύσσονταν σε απόσταση 1,86 μ. από το άνοιγμα της εισόδου. Στην ανατολική πλευρά του δρόμου και κοντά στην είσοδο του θαλάμου υπήρχε μία κόγχη ακανόνιστου σχήματος πλ. 1,30 μ. και βάθ. 0,60 μ. και το δάπεδο της βρισκόταν 1,00 μ. ψηλότερα από το δάπεδο του δρόμου. Το άνοιγμα της εισόδου και το φράγμα της είχαν καταστραφεί από έναν τάφο της ελληνιστικής περιόδου. Το άνοιγμα σώθηκε σε πλ. 0,60-0,70X0,60 μ. Ο θάλαμος είχε ακανόνιστο σχήμα και διαστ. 2,40X1,90 μ., ενώ το δάπεδο του βρισκόταν σε βάθος 2,00 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε θραύσματα αγγείων και αναμοχλευμένα οστά που πιθανόν προέρχονταν από κάποια ταφή που είχε τοποθετηθεί κοντά στο άνοιγμα της εισόδου. Περιείχε επίσης και αποτεφρωμένα όστρακα και τεμάχια οστών που χρονολογούνται από την ανατολίζουσα μέχρι και την κλασική και ελληνιστική περίοδο **(Εικ. 187)**.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 126-128 πρόκειται για τον τάφο 82 της δημοσίευσης.

Τάφος 418. Τοποθεσία Γυψάδες Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Η είσοδος του ξεπερνούσε τα 2,00 μ. ύψος και πλ. 0,40 μ. και είχαν σωθεί ίχνη από το φράγμα της. Ο θάλαμος ήταν ακανόνιστος στο σχήμα του.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Αν και είχε διαταραχθεί αρκετά ήδη από την αρχαιότητα, ωστόσο βρέθηκε στο εσωτερικό του μία λάρνακα της ΥΜ ΙΙΑ2 περιόδου και λίγα όστρακα από δεύτερη σαρκοφάγο **(Εικ. 188)**.

HOOD S. - HUXLEY G.-SANDARS N., ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο XIII της δημοσίευσης.

Τάφος 419. Τοποθεσία Γυψάδες Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δε σώθηκε ούτε ο δρόμος του ούτε η είσοδος του. Ο θάλαμος ήταν αρκετά μικρός και είχε ακανόνιστο σχήμα με πλάτος 1,00 μ.

Ταφές : Περιείχε δύο λάρνακες και μία οينوχόη της ΥΜ ΙΙΒ περιόδου, ενώ κάτω από τη μία λάρνακα υπήρχε μία κοιλότητα διαστ. 0,15X0,10X0,026 μ. που περιείχε γκρι στάχτη και καμένα ξύλα **(Εικ. 189)**.

HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N., ABSA 53-54“*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο XIV της δημοσίευσης.

Τάφος 420. Τοποθεσία Γυψάδες Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στον τάφο αυτό έμπαινε κανείς από ένα αρκετά πλατύ άνοιγμα πλ. 1,50 μ., το οποίο έκλεινε με φράγμα από λίθους και χώμα. Η είσοδος στον προθάλαμο γινόταν με δύο χαμηλά σκαλοπάτια. Ο τάφος αυτός έχει περίεργο σχήμα και αποτελείται από δύο θαλάμους, ο πρώτος είναι κάτι σαν προθάλαμος και το δάπεδο του βρίσκεται 0,70 μ. ψηλότερα από αυτό του κυρίου θαλάμου. Ο προθάλαμος είχε περίπου ελλειψοειδές σχήμα διαστ. 2,00 X 2,80 μ., αλλά δεν περιείχε ίχνη ταφής ούτε υπολείμματα κεραμικής. Ο κύριος θάλαμος είχε ακανόνιστο σχήμα.

Ταφές : Ο κύριος θάλαμος περιείχε τα οστά εννέα νεκρών στο δάπεδο του, έξι στο Β. τμήμα του και τρεις στο Ν. Οι δύο νεκροί στο Β. τμήμα του ανήκαν πιθανόν σε έναν άνδρα και μια γυναίκα και ήταν οι υστερότερες ταφές του τάφου αυτού, διότι βρέθηκαν αδιατάρακτες και σε πολύ καλή κατάσταση. Στον θάλαμο αυτό βρέθηκαν και τέσσερα μικρά αγγεία, δύο ασημένια ενώτια κ.α. Η χρήση του ξεκινά από τη ΜΜ ΙΙ περίοδο και φτάνει έως και την ΥΜ ΙΙΙ **(Εικ. 190)**.

HOOD S. - HUXLEY G.-SANDARS N., ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο XVIII της δημοσίευσης.

Τάφος 421-422. Τοποθεσία Τραπέζα, Μετόχι του Καλού, στο Κυπαρίσσι Ηρακλείου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Πρόκειται για δύο τάφους ακανονίστου σχήματος.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Από τον πρώτο τάφο περισυνελέγησαν τέσσερις κιβωτιόσχημες λάρνακες με πώματα και τμήματα μίας ακόμη, μικρά αγγεία και σειρά περιδεραιών από ψήφους υαλόμαζας ποικίλων σχημάτων. Από τον δεύτερο τάφο που περιείχε μία λάρνακα κιβωτιόσχημη με πώμα και κυματοειδείς ταινίες περισυνελέγησαν δύο ψευδόστομοι αμφορείς και μία εισηγμένη κύλικα ΥΕ III Β περιόδου.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΠΑΕ (1970) «*Μικραί ανασκαφαί και περισυλλογή αρχαίων εις Κρήτην*», Αθήνα 1972, σ. 253-256 & ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Τ. 23 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης, 1971, τεύχος 1, σ. 496 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ, 1970 «*ΚΡΗΤΗ. Περισυλλογή αρχαίων*» Αθήνα 1971, σ. 185-191.

Τάφος 423. Τοποθεσία «Χριστός» στην Επισκοπή Πεδιάδος Ηρακλείου. Ο δρόμος του οδηγεί σε είσοδο που είχε φραχθεί με αργούς λίθους. Ο θάλαμος του έχει ακανόνιστο σχήμα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν οχτώ κιβωτιόσχημοι σαρκοφάγοι σε κακή κατάσταση. Πολλά υπήρξαν τα κτερίσματα που συνόδευαν τις ταφές και είχαν τοποθετηθεί στις σαρκοφάγους, οι οποίες είχαν χρησιμοποιηθεί κατ' επανάληψη. Ανάμεσα στα κτερίσματα βρέθηκαν και ένας χάλκινος επιχρυσωμένος δακτύλιος, ψήφοι υαλόμαζας, κρυστάλλου και σαρδίου, αγγεία κ.α. Χρονολογείται στην ΥΜ III περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., Ε.Ε.Κ.Σ., τόμος Δ' «*Αρχαιολογική Περιφέρεια Ανατ. Κρήτης – Πεπραγμένα 1940, Ειδήσεις*» Αθήνα 1941, σ. 270.

Τάφοι 424-425. Τοποθεσία Καλυβότοπος, λόφος Κεφάλας, στην Επισκοπή Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Πρόκειται για δύο ακανονίστου σχήματος τάφους μικρών διαστάσεων. Στον πρώτο κατεβαίνει κανείς με σκαλοπάτια από τα οποία ανασκάφθηκαν τρία. Ο τάφος αυτός διαιρείται σε δύο τμήματα ένα Δ. και ένα βαθύτερο ακανόνιστο, αλλά είχε συληθεί ήδη από την αρχαιότητα. Ο δεύτερος τάφος έχει θάλαμο με κτιστούς τοίχους εκατέρωθεν της εισόδου. Η είσοδος κλεινόταν με φράγμα λίθων. Και αυτός ο τάφος είχε συληθεί και βρέθηκε μόνο ένα σφονδύλι **(Εικ. 20)**.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1952) «*Ανασκαφή ΥΜ III τάφων Επισκοπής και Σταμνίων Ηρακλείου*» Αθήνα 1955, σ. 624 πρόκειται για τους τάφους Θ & Η αντίστοιχα της δημοσίευσης.

Τάφος 426. Τοποθεσία Ατσαλένιο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά τη διάρκεια αποχετευτικών έργων για την κατασκευή μίας οικοδομής. Δεν γνωρίζουμε τίποτα για το δρόμο του. Ο θάλαμος είχε ακανόνιστο σχήμα.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Ήταν γεμάτος με αγγεία, τεφροδόχες κάλπες, πρόχους, κύαθους, αρύβαλλους κ.α. Ο τάφος αυτός ανήκει στη γεωμετρική περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 12 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1958, τεύχος 1, σ. 468 & HOOD M.S.F. AR 5 (1958) “*Archaeology in Greece, 1958, Crete*” Athens 1959, σ. 16.

Τάφος 427. Τοποθεσία Σελλοπούλου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 3,40 μ. στο σημείο που ανασκάφηκε και πλ. 1,30 μ. Λίγοι λίθοι βρέθηκαν μπροστά στην είσοδο, που πιθανόν προέρχονταν από το φράγμα της εισόδου. Ο θάλαμος είχε ακανόνιστο σχήμα με πλ. 2,80 μ. και βαθ. 2,30 μ.

Ταφές : Περιείχε τρεις ταφές η μία στο πλάι (I) με το κεφάλι κοντά στην είσοδο του τάφου και οι άλλες δύο (I-II) σε έκταση με το κεφάλι ακριβώς στην απέναντι πλευρά της εισόδου. Ο νεκρός (I) είχε τοποθετηθεί πιθανόν σε ξύλινο φέρετρο, διότι βρέθηκαν ίχνη γαλάζιου χρώματος και ξύλου από κάτω του και ήταν κτερισμένος με ένα κύπελλο, δύο χάλκινα πινάκια κ.α. Ο νεκρός (II) ήταν αρκετά διαταραγμένος και υπήρχαν και σ’ αυτόν ίχνη ξύλου, από κάποιο ξύλινο φέρετρο ή φορείο και ήταν κτερισμένος με δύο κύλικες, ένα σπαθί, ένα ξυράφι, ένα μικρό χάλκινο μαχαίρι κ.α. Τέλος ο νεκρός (III) βρέθηκε κτερισμένος με τρία χάλκινα αγγεία, ένα χάλκινο κάτοπτρο κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στη ΥΜ ΙΙΙ περίοδο (**Εικ. 191**).

POPHAM M.R. ABSA 69 “*Sellopoulo tombs 3 and 4, two late minoan graves near Knosos*” London 1974 σ. 195-257 πρόκειται για τον τάφο 4 της δημοσίευσης.

Τάφος 428. Τοποθεσία Φαιστός (σε ένα λόφο σε απόσταση 1 χλμ. και Ν. της Φαιστού) Ηρακλείου. Ο τάφος αυτός φαίνεται να είναι κυρίως ένας λάκκος παρά ένας θάλαμος και το σχήμα του είναι ακανόνιστο. Δε γνωρίζουμε τις ακριβείς διαστάσεις ούτε του θαλάμου ούτε του δρόμου.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τρεις λάρνακες προσανατολισμένες προς τα ανατολικά και δύο αγγεία. Οι λάρνακες περιείχαν λίγα αποσπασμένα οστά (**Εικ. 192**).

SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV, σ. 646-647. πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης.

Τάφος 429. Τοποθεσία Φαιστός (σε ένα λόφο σε απόσταση 1 χλμ. και Ν. της Φαιστού) Ηρακλείου. Έχει ακανόνιστο σχήμα μοιάζει με τετράπλευρος. Βρέθηκε σε πολύ κακή κατάσταση.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε τέσσερις λάρνακες αρκετά κατεστραμμένες. Στη βόρεια πλευρά του θαλάμου υπήρχε ένας σωρός από οστά και στη νότια ένα κύπελλο καθώς και πολυάριθμα θραύσματα αγγείων (**Εικ. 193**).

SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV, σ. 647 πρόκειται για τον τάφο C της δημοσίευσης.

Τάφος 430. Τοποθεσία Μαύρο Σπήλαιο στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για μικρό τάφο, ο οποίος είχε ακανόνιστο σχήμα, αλλά είχε καταρρεύσει εξολοκλήρου. Στα ευρήματα του συγκαταλέγονται θραύσματα από χυτροειδή αγγεία και τέσσερις χάνδρες φαγεντιανής.

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο XIV της δημοσίευσης & ALBERTI L., «*Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους*» στα Πρακτικά του Β’ Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου «*Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου, Λαμία 1999*» Αθήνα 2003, σ. 543-554.

Τάφος 431. Τοποθεσία Μαύρο Σπήλαιο στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για μικρό τάφο, ο οποίος έχει ένα δρόμο μεγάλο σε μήκος, οι τοίχοι του οποίου συγκλίνουν προς τα πάνω, ενώ το δάπεδο του κατηφορίζει προς την είσοδο του θαλάμου. Η είσοδος του θαλάμου έφραζε με δύο ακατέργαστους λίθους, αλλά αυτή είχε καταρρεύσει, όπως και η οροφή του θαλάμου. Ο θάλαμος έχει ακανόνιστο σχήμα.

Ταφές : Μερικά οστά βρέθηκαν μόνο στο εσωτερικό του. Στο δρόμο υπήρχε ένα σκάμμα που περιείχε μια λάρνακα την οποία κάλυπταν τρεις πλάκες. Στα ευρήματα του συγκαταλέγονται ένα χάλκινο κάτοπτρο, χάνδρες από στεατίτη κ.α. (**Εικ. 194 α-β**).

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο XV της δημοσίευσης & ALBERTI L., «*Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους*» στα Πρακτικά του Β’ Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου «*Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου, Λαμία 1999*» Αθήνα 2003 σ. 543-554 & PINI INGO., Beiträge zur minoischen gräberkunde, Franz Germany 1968, σ. 84/XV.

Τάφος 432. Τοποθεσία Μαύρο Σπήλαιο στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για μικρό τάφο με δρόμο μεγάλο σε μήκος του οποίου οι τοίχοι του συγκλίνουν προς τα πάνω, ενώ το δάπεδο του κατηφορίζει προς την είσοδο του θαλάμου. Ο δρόμος αυτός σχεδόν στο κέντρο του διακόπτεται από έναν τάφο πρωιμότερο χρονολογικά και στο τέλος του μήκους του υπάρχει ο λαξευτός

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

θαλαμοειδής τάφος που περιγράφεται παρακάτω. Στην αριστερή πλευρά του δρόμου υπάρχει μια κόγχη. Η είσοδος του θαλάμου έφραζε με δύο ακατέργαστους λίθους. Ο θάλαμος έχει ακανόνιστο σχήμα και στο κέντρο του δαπέδου του υπάρχει ένας λάκκος.

Ταφές : Η κόγχη του δρόμου περιείχε ένα λίθινο αγγείο, ένα κωνικό κύπελλο και μια χύτρα. Στο εσωτερικό του θαλάμου υπήρχε μια λάρνακα, η οποία περιείχε μερικά οστά (Εικ. 195 α-β).

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο XVI της δημοσίευσης & ALBERTI L., «*Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους*» στα Πρακτικά του Β’ Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου «*Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου, Λαμία 1999*» Αθήνα 2003, σ. 543-554,.

Τάφος 433. Τοποθεσία Μαύρο Σπήλαιο στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για μικρό τάφο, του οποίου ο θάλαμος είχε ακανόνιστο σχήμα, αλλά έχει καταρρεύσει εξολοκλήρου. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν όπλα, ένα χάλκινο σπαθί, ένα χάλκινο ξιφίδιο, χάλκινα μαχαίρια, κ.α.

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο XVIII της δημοσίευσης & ALBERTI L., «*Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους*» στα Πρακτικά του Β’ Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου «*Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου, Λαμία 1999*» Αθήνα 2003 σ. 543-554.

Τάφος 434. Τοποθεσία Μαύρο Σπήλαιο στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για μικρό τάφο, του οποίου ο θάλαμος είχε ακανόνιστο σχήμα, αλλά έχει καταρρεύσει εξολοκλήρου. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν χάλκινα μαχαίρια, ένα χάλκινο κάτοπτρο και ένα διπλό κύπελλο.

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο XIX της δημοσίευσης & ALBERTI L., «*Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους*» στα Πρακτικά του Β’ Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου «*Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου, Λαμία 1999*» Αθήνα 2003 σ. 543-554.

Τάφος 435. Τοποθεσία Μαύρο Σπήλαιο στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για τάφο που αποτελείται από δύο θαλάμους, διπλός θαλαμοειδής.

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemetery at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο XXII της δημοσίευσης & ALBERTI L., «*Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους*»

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

στα Πρακτικά του Β' Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου «Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου, Λαμία 1999» Αθήνα 2003, σ. 543-554.

Τάφος 436. Τοποθεσία Μάλια Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του δεν ανασκάφηκε. Ο θάλαμος του είχε ακανόνιστο σχήμα με μέγιστη διάμετρο 2,00 μ. και είσοδο στην Δ. πλευρά, η οποία έκλεινε με φράγμα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν πέντε κιβωτιόσχημες λάρνακες και μικρά αγγεία, όπως τρεις ψευδόστομοι αμφορίσκοι, δύο άωτα και ένα μόνωτο κύπελλα, ένα ελλiptές μόνωτο ποτήριον και ένα μικρογραφικό πιθοειδές αγγείο. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1974 «ΚΡΗΤΗ. Περισυλλογή αρχαίων και ελάσσονες ανασκαφαί» Αθήνα 1975, σ. 112-120.

Τάφος 437. Τοποθεσία στρατόπεδο Ζομπανάκη (πάρκο Ειρήνης και Φιλίας) Κυδωνίας Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στην περιοχή αυτή βρέθηκε νεκροταφείο η χρήση του οποίου ξεκινά από την πρωτομινωική περίοδο και φτάνει μέχρι και την Ρωμαϊοκρατία. Έως το 1988, οπότε ολοκληρώθηκε η έρευνα ανασκάφηκαν συνολικά 35 τάφοι εκ των οποίων οι περισσότεροι ανήκουν χρονολογικά στην υστεροκλασική περίοδο και στα πρώιμα ελληνιστικά χρόνια. Μόνο ο τάφος αυτός χρονολογείται στην υστερομινωική περίοδο. Ο προσανατολισμός του ήταν από τα Δ. προς τα Α. Ο δρόμος του ήταν μακρύς και κατηφορικός, ενώ η είσοδος του έκλεινε με φράγμα από αργούς μετρίου μεγέθους λίθους. Ο θάλαμος του ήταν μικρός και είχε ακανόνιστο σχήμα.

ΝΙΝΙΟΥ- ΚΙΝΔΕΛΗ Β., - ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ.,- ΜΑΡΚΟΥΛΑΚΗ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περ. Δ' τ. 3 «Προϊστορικές και κλασικές αρχαιότητες, Νομός Χανίων» Χανιά 1989-1990, σ. 242-247 πρόκειται για τον τάφο 35 της δημοσίευσης.

Τάφος 438. Τοποθεσία Λαγγοί στο Γαβαλομούρι Κισάμου Ν. από τις Βούβες Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε σε συστάδα μαζί με άλλους τάφους οι οποίοι ήταν μερικά ή ολικά κατεστραμμένοι από την καλλιέργεια του εδάφους. Ο δρόμος του είχε καταστραφεί, ενώ η είσοδος του βρισκόταν πιθανότατα στη ΒΑ. πλευρά. Σώζεται μόνο ένα τμήμα του θαλάμου του, ακανόνιστου σχήματος, διαστάσεων 2,40Χ2,20Χ0,75 μ. (ο Τζεδάκης στις δημοσιεύσεις του θεωρεί ότι οι διαστάσεις του θαλάμου είναι 1,95Χ2,70Χ0,72-0,91 μ.) και το εσωτερικό του ήταν

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

γεμάτο χώματα και πέτρες, που προέρχονταν πιθανόν από την πτώση της οροφής και την καλλιέργεια του εδάφους.

Ταφές : Από τα 26 πήλινα αγγεία που διασώθηκαν, τα περισσότερα ανήκουν σε μία παιδική ταφή. Από το ίδιο το παιδί σώθηκε μόνο τμήμα της κάτω γνάθου καθώς και μερικά σκόρπια δόντια του, ορισμένα προσωρινά κι ορισμένα μόνιμα, που βοήθησαν τη Ph. McGeorge, να καθορίσει την ηλικία του στα 9 χρόνια. Από τα ανασκαφικά δεδομένα δεν προκύπτει ο ακριβής αριθμός των νεκρών. Ο τάφος χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο και συγκεκριμένα στα τέλη του 8^{ου} ή στην αρχή του 7^{ου} αι. π. Χ.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ Ε' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ., τ. Α1 «Γεωμετρικά νεκροταφεία στο νομό Χανίων» Ηράκλειο – Κρήτης 1985, σ.18 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. Π, της δημοσίευσης, & ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31(1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 365-366 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. Π στη δημοσίευση & CATLING H. W., AR 31 (1984-1985) "Archaeology in Greece, Crete 1984-1985" Athens 1985, σ. 67 & ΤΖΕΔΑΚΙΣ Υ. "Cypriote "Influences" on the Geometric pottery of Western Crete" στο Acts of the International symposium "The Relation between Cyprus and Crete, c.a. 2000-500 b.C., Nicosia 16 April-22nd April 1978" Nicosia 1979, σ. 192-193.

Τάφος 439. Τοποθεσία Άστρικας Κισάμου Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στον μαργαϊκό ασβεστόλιθο και έχει δρόμο μέγιστου σωζόμενου μήκ. 1,80 μ. και μέσου πλ. 1,15 μ., ο οποίος ήταν γεμάτος με ριγμένες πέτρες, όπως και ο θάλαμος. Η είσοδος σχηματίζεται από δύο κάθετες πλάκες ως παραστάδες που ίσως στήριζαν υπέρθυρο. Ο θάλαμος έχει διαστάσεις 3,15Χ2,15 μ. περίπου και ακανόνιστο σχήμα. Τα τοιχώματα του και η οροφή του είναι σχεδόν κατεστραμμένα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν 53 αγγεία, τα οποία χρονολογούνται στις αρχές του 8^{ου} αι. π.Χ. Τρία είδη ταφών αναγνωρίστηκαν μέσα στο θάλαμο : ένας ενταφιασμός, μάλλον γυναίκας τοποθετημένος στη Β. άκρη, μία καύση με τα υπολείμματα της μέσα σε τεφροδόχο κάλπη και πέντε εγχυτρισμοί σε πίθους, αμφορείς και κρατήρες (**Εικ. 196**).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Χανίων» Χανιά 1994/96, σ. 215-216 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 1 στη δημοσίευση & BLACKMAN D., AR 44 (1997-1998) "Archaeology in Greece, Crete 1997-1998" Athens 1998, σ. 122 πρόκειται για τον τάφο 1 της δημοσίευσής & BLACKMAN D., AR 45 (1998-1999) "Archaeology in Greece, Crete 1998-1999" Athens 1999, σ. 123 πρόκειται για τον τάφο 1 της δημοσίευσής & ΜΙΛΙΔΑΚΗΣ Μ., «Γεωμετρικά νεκροταφεία, επαρχία Κισάμου» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 14-15.

**ΤΥΠΟΣ 10 : ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΟΙ (τριγωνικοί-ασκοειδείς
-πεντάγωνοι-παραλληλόγραμμοι-τραπεζιόσχημοι κ.λ.π)**

Τάφος 440. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 2,40 μ. και πλ. 0,80-1,16 μ., ο οποίος στα πλευρικά τοιχώματα του είχε έξι λαξευμένες κόγχες σε διάφορα επίπεδα και το δάπεδο τους ήταν 1,00 μ. πάνω από το δάπεδο του δρόμου. Για τις πρώτες τρεις δεν γνωρίζουμε διαστάσεις, η τέταρτη κόγχη είχε διαστ. 1,36X1,50 μ., η πέμπτη 0,80X0,50 μ. και δάπεδο 1,36 μ. κάτω από την σημερινή επιφάνεια του εδάφους και η έκτη κόγχη είχε διαστ. 1,46X0,76 μ. και βρισκόταν τουλάχιστον 2,48 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Το άνοιγμα της εισόδου έχει διαστ. 0,86X0,34 μ. και αποτελείται από δύο μικρές παραστάδες. Οι δύο λίθοι του φράγματος βρίσκονταν στη θέση τους, η μία πάνω διαστ. 0,86X0,23X0,12 μ. κατείχε το κενό ανάμεσα στις παραστάδες, πάνω δεξιά, και η άλλη στο κάτω μέρος 0,66X0,36X0,17 μ. και πλαισιώνονταν από μικρότερους λίθους. Υπήρχε ένα σκαλοπάτι 0,30 μ. που οδηγούσε από την είσοδο στον θάλαμο. Ο θάλαμος είναι περισσότερο ρομβοειδούς σχήματος παρά ορθογώνιος με αρκετά οξείες τις γωνίες στα ΒΔ. και ΝΑ. Και έχει διαστ. 2,08X1,80X1,38 μ. οι γωνίες ήταν αδρά λαξευμένες, ενώ οι πλευρές λείες. Το δάπεδο του βρισκόταν περίπου 3,00 μ. κάτω από την σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Είχε προσανατολισμό ΝΑ.-ΒΔ. με τον θάλαμο στα Α. του δρόμου.

Ταφές : Ο τάφος είχε συληθεί και όλα τα ευρήματα ήταν αναμοχλευμένα. Στις κόγχες του δρόμου και στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκε κεραμική της πρωτογεωμετρικής Β περιόδου και της πρώιμης γεωμετρικής. Ανάμεσα σ' αυτήν συγκαταλέγονται δύο εγχυτρισμοί της ΜΓ και της ΥΓ-ΥΑ περιόδου αντίστοιχα, που βρέθηκαν στις κόγχες και τρία τεφροδόχα της μέσης γεωμετρικής περιόδου, που βρέθηκαν στο εσωτερικό του θαλάμου. Ακόμα ο τάφος αυτός περιείχε αρκετά οστά αποτεφρωμένα και μη που ανήκαν σε αρκετές άλλες καύσεις, εγχυτρισμούς και ενταφιασμούς που δεν έχουν αναγνωρισθεί (**Εικ. 197**).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. I, σ. 257-273
πρόκειται για τον τάφο 292 της δημοσίευσης.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 441. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος δεν έχει βρεθεί. Το άνοιγμα της εισόδου σωζόταν σε πλ. 0,96 μ. Ο θάλαμος του είχε διαστ. 1,60X1,70 μ. πιθανόν είχε δημιουργηθεί από την ένωση δύο διαφορετικών τάφων και είχε τραπεζιόσχημο θάλαμο. Περιείχε δύο σκάμματα το ένα Ν. διαστ. 0,47X0,28X0,11 μ. και το άλλο Β. 0,80X0,61X0,37 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου του βρέθηκαν αρκετά κρανία και πιθανόν ένας σχεδόν ολόκληρος σκελετός που ανήκε ίσως στον τελευταίο ενταφιασμό της ΥΜ περιόδου. Ένας ακόμη νεκρός είχε τοποθετηθεί στο πλάι με την σπονδυλική του στήλη παράλληλη στην Α. πλευρά του θαλάμου. Το σκάμμα της Ν. πλευράς περιείχε δυο κρανία και ένα μηριαίο οστό, τα οποία συνοδεύονταν από ένα χάλκινο δακτυλίδι. Το Β. σκάμμα περιείχε ένα κρανίο, πλευρά και άλλα οστά, που ανήκαν σε άλλο ενταφιασμό. Αρκετή κεραμική βρέθηκε στο εσωτερικό του θαλάμου ανάμεσα στην οποία συγκαταλέγονται και δύο ΥΓ τεφροδόχοι πίθοι (αριθ. 13, 16 της δημοσίευσης) και ένας τρίτος της ανατολίζουσας περιόδου.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. Ι, σ. 75-77 πρόκειται για τον τάφο 26 της δημοσίευσης.

Τάφος 442. Τοποθεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου, Κνωσός, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μόνο που γνωρίζουμε για τον τάφο αυτό ήταν ότι είχε τραπεζιόσχημο θάλαμο. Δεν σώζονται οι διαστάσεις του. Είχε ένα ελλειψοειδές σκάμμα που περιείχε ένα πίθο της πρώιμης ανατολίζουσας περιόδου. Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν κάποια σιδερένια αντικείμενα, μαχαίρι, ήλοι, κ.α.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) τ. Ι, σ. 165-166 πρόκειται για τον τάφο 123 της δημοσίευσης.

Τάφος 443. Τοποθεσία Χανιάλε – Τεκκέ Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε μήκ 5,00 μ. και πλάτος 1,50 μ. που στένευε μπροστά στην είσοδο πλ. 0,60 μ. Ο τάφος αυτός είχε τραπεζιόσχημη κάτοψη διαστάσεων 1,50X1,75 X1,75X1,60 μ. και περιείχε μια χρυσή χάνδρα, ένα ζεύγος χάλκινες τριχολαβίδες, ένα σιδερένιο σπαθί, δύο κρατήρες της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου και τμήματα λάρνακας στον δρόμο. Η κεραμική που βρέθηκε στο εσωτερικό του χρονολογείται στην πρωτογεωμετρική έως την ανατολίζουσα περίοδο, οπότε χρησιμοποιήθηκε και ο τάφος αυτός (**Εικ. 33**).

HUTCHINSON R.W., ABSA XLIX, “*The Khaniale Tekke tombs*” London 1954, σ. 215-228 πρόκειται για τον τάφο ΙΙΙ της δημοσίευσης & BOARDMAN J., ABSA 62 “*The Khaniale-*

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Tekke tombs, II London 1967, σ. 57-75 πρόκειται για τον τάφο 3 της δημοσίευσης, όπου το σχήμα του αναφέρεται ως ακανόνιστο ορθογώνιο.

Τάφος 444. Τοποθεσία Γυψάδες Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 3,50 μ. με τέσσερα πλατιά σκαλοπάτια στην αρχή του και με κατηφορική κλίση όσο πλησιάζει στην είσοδο του θαλάμου. Η είσοδος έκλεινε με φράγμα λίθων το οποίο βρέθηκε ανέπαφο, αυτό αποτελούνταν από τέσσερα ή πέντε στρώματα λίθων έχοντας ως συνδετικό υλικό ασβεστοκονίαμα. Ο θάλαμος είχε σχήμα τραπεζίου με διαστ. 1,96X1,48 μ. και το δάπεδο του βρισκόταν σε βάθ. 1,80 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Από την οροφή του σωζόταν μόνο τμήμα της στο πίσω τοίχο του θαλάμου. Η επίχωση του δρόμου περιείχε μερικά όστρακα της YM II-IIIΑ περιόδου.

Ταφές : Ο τάφος αυτός δεν είχε συληθεί και στην πραγματικότητα είχε χρησιμοποιηθεί μόνο μία φορά. Στα δεξιά της εισόδου και στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκε μια οινοχόη και χάνδρες που πιθανόν ανήκαν σε περιδέραιο, αυτά συνόδευαν μια ταφή πιθανόν ενός νεαρού κοριτσιού. (**Εικ.198**)

POPHAM M., ABSA 75 "A late minoan tomb on Lower Gypsades" London 1980, σ. 169-173.

Τάφος 445. Τοποθεσία Νέα Αλικαρνασός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δρόμο στα Α. με βαθμίδες και ένα δεύτερο φράγμα από λίθους στο μέσο του Α. φράγματος που έκλεινε την είσοδο του θαλάμου. Ο θάλαμος σχήματος τραπεζίου έχει μία μεγάλη παραστάδα λαξευτή σε εξέχουσα πλευρά στο βάθος και έναντι της εισόδου. Το δάπεδο έχει δύο λάκκους και στα πλευρικά τοιχώματα του θαλάμου υπάρχουν τρεις κόγχες. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν: ψήφος σαρδίου, κύπελλο με πρόχυση από φαγεντιανή, μία πρόχους και ένας ψευδόστομος αμφορίσκος της YM IIIΓ περιόδου. Ο τάφος χρονολογείται στην YM IIIΑ περίοδο.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, τ. 25 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1973, τεύχος 1., σ. 463.

Τάφος 446. Τοποθεσία Νέα Αλικαρνασός Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει μακρύ δρόμο μήκ. 8,60 μ. του οποίου η έρευνα σταμάτησε στη μέση και σε βάθος 2,70 μ. λόγω κινδύνου καταρρεύσεως της παρακείμενης οικίας. Στην αρχή του είχε λαξευμένες ψηλές αναβαθμίδες. Η στενή αναθύρωση στις λαξευμένες παρειές του δρόμου μετά τη δεύτερη αναβαθμίδα υποδηλώνει την παρουσία κεκλιμένου

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

κινητού ξύλινου επιπέδου το οποίο τοποθετούνταν κάθε φορά κατά το άνοιγμα του τάφου για να διευκολύνει την πρόσβαση στο εσωτερικό του τάφου. Στο μέσο του δρόμου υπάρχει δεύτερο φράγμα επάλληλων δομών από καλά πελεκημένους λιθόπλινθους. Το δεύτερο αυτό φράγμα αποτέλεσε πιθανόν μεταγενέστερη προσθήκη, η οποία επιβλήθηκε ίσως για την χρησιμοποίηση του μεταξύ των δύο φραγμάτων τμήματος του δρόμου ως χώρου για την εναπόθεση ταφών. Το φράγμα της εισόδου αποτελούνταν από αργούς λίθους και τρεις σχιστολιθικές πλάκες διαστ. 0,95X0,70 μ. Ο τάφος έχει θάλαμο τραπεζιόσχημο και διαστ. 3,50X3,20 μ., ο οποίος διαιρείται σε τρεις χώρους από μεγάλους πεσσούς, συμφυείς με την Ν. πλευρά του θαλάμου. Η οροφή του καταστράφηκε μερικώς φαίνεται όμως ότι είχε καμπύλες πλευρές. Οι παρειές του θαλάμου έχουν λαξευτεί με αξινοπέλεκυ, όπως και οι τρεις κόγχες, οι οποίες είχαν ανοιχθεί στα πλευρικά τοιχώματα και αντιστοιχούσαν στην καθεμία από τις πλευρές του θαλάμου. Οι κόγχες αυτές ήταν κενές.

Ταφές : Ένας λάκκος βρίσκεται στα αριστερά της εισόδου διαστ. 1,25X0,60 μ. και βάθους 0,60 μ. Αυτός περιείχε πολλά οστά και δύο σχεδόν ακέραια κρανία και διάφορα κτερίσματα. Η διάρκεια χρησιμοποίησης του τάφου σύμφωνα με τα αγγεία που βρέθηκαν σ' αυτόν ξεκινά από την ΥΜ ΙΙΙΓ.

ΛΕΜΠΕΣΗ ΑΓΓ., ΑΔ 28 (1973) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κεντρική και Ανατολική Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 564-567 & CATLING H.W., AR 25 (1978-1979) "Archaeology in Greece, Crete 1978-1979" Athens 1979, σ. 36.

Τάφος 447. Τοποθεσία Σταυρός στην Γαλιά Καινουρίου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει μακρύ δρόμο διαστ. 4,30X1,20 μ. που ανοίγει προς Β. και τραπεζοειδή θάλαμο διαστ. 1,80X2,20 μ. επιμελώς λαξευμένο.

Ταφές : Περιείχε μια ακόσμητη κιβωτιόσχημη λάρνακα με έναν νεκρό, ενώ δύο άλλοι νεκροί κείτονταν εκατέρωθεν αυτής, πάνω σε ξύλινα φορεία. Ο ένα από αυτούς είχε κτερισθεί με τα όπλα του (ξίφη, εγχειρίδια, μαχαιρίδιον, δόρυ, ξύρον) και μικρό αρυτήρα. Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν επίσης : ένα φλασκή, μία μόνωτη κύλικα και δύο άωτα κύπελλα. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο.

ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ, 1975 «Περισυλλογή αρχαίων και ελάσσονες ανασκαφαί εις Κεντρικήν Κρήτην» Αθήνα 1976, σ. 195-222 & CATLING H.W., AR 22 (1975-1976) "Archaeology in Greece, Crete 1975-1976" Athens 1976, σ. 31.

Τάφος 448. Τοποθεσία Φαιστός (σε ένα λόφο σε απόσταση 1 χλμ. και Ν. της Φαιστού) Ηρακλείου. Ο τάφος αυτός έχει περίεργο σχήμα και αποτελείται από δύο

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

δωμάτια που συνδέονται μεταξύ τους με ένα διάδρομο. Ο δρόμος που οδηγούσε σ' αυτόν δεν έχει βρεθεί. Αυτός βρέθηκε εντελώς συλημένος. Ο πρώτος θάλαμος έχει πενταγωνικό σχήμα με μέγιστο πλάτος 3,00 μ., ενώ ο δεύτερος θάλαμος έχει ορθογώνιο σχήμα και διαστάσεις 1,90X2,81 μ. Ο δεύτερος θάλαμος θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι χρησιμοποιήθηκε ως προθάλαμος.

Ταφές : Στον τάφο αυτό βρέθηκαν τρεις σκελετοί αρκετά αποσπασμένοι, ενώ κοντά στο κεφάλι του ενός βρέθηκαν και δύο χρυσά δαχτυλίδια κ.α. (**Εικ. 199**).

SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. T. XIV, σ. 528-529 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 2 στη δημοσίευση.

Τάφος 449. Τοποθεσία Φαιστός (σε ένα λόφο σε απόσταση 1 χλμ. και Ν. της Φαιστού) Ηρακλείου. Βρέθηκε σε πολύ κακή κατάσταση και σώζει μόνο τα ίχνη από το δρόμο του, ο οποίος δεν βρίσκεται στη μέση μίας πλευράς του θαλάμου, αλλά στην άκρη. Το μήκος του δρόμου είναι 1,47 μ. και το πλάτος του 1,20 μ. Ο θάλαμος είναι ακανόνιστος πεντάγωνος με μήκος 2,70 μ. και πλάτος 3,72 μ.

Ταφές : Περιείχε τα οστά τριών νεκρών (**Εικ. 200**).

SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. T. XIV, σ. 529 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 3 στη δημοσίευση.

Τάφος 450. Τοποθεσία Φαιστός (σε ένα λόφο σε απόσταση 1 χλμ. και Ν. της Φαιστού) Ηρακλείου. Ο δρόμος του έχει μήκος 5,40 μ. και πλάτος που κυμαίνεται από 1,15 μ. έως 1,37 μ. Ο θάλαμος του είναι ακανόνιστος πεντάγωνος και έχει πλ. 2,55 -1,50 μ., ενώ το μέγιστο μήκος του είναι 2,40 μ. Η οροφή του βρίσκεται σε βάθος 0,60 μ. κάτω από την επιφάνεια της πλατείας. (**Εικ. 179**)

SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. T. XIV, σ. 529-532 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 5 στη δημοσίευση.

Τάφος 451. Τοποθεσία Καλυβότοπος, λόφος Κεφάλας, Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε αναμοχλευτεί αρκετά από την καλλιέργεια του εδάφους γ' αυτό σώθηκε μόνο το κατώτερο τμήμα του θαλάμου. Ο θάλαμος του έχει ασκοειδές σχήμα το οποίο προήλθε από την σύμπτωση δύο θαλάμων, σύμφωνα με τη γνώμη του ανασκαφέα.

Ταφές : Ο θάλαμος του περιείχε σαρκοφάγους ενηλίκων, οι οποίες είχαν ένα ιδιόρρυθμο σχήμα : ελλειψοειδείς ή σχήματος ατράκτου ή σημερινού φέρετρου (**Εικ. 20**).

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1952) « *Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ τάφων Επισκοπής και Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου*» Αθήνα 1955, σ. 621-623 πρόκειται για τον τάφο Γ της δημοσίευσης.

Τάφος 452. Τοποθεσία Μαύρο Σπηλιό στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής τριπλός. Ο τάφος αυτός αποτελούνταν από δύο ή τρεις θαλάμους ακανονίστου σχήματος, του οποίου η μπροστινή όψη είχε καταρρεύσει και το μόνο που σωζόταν ήταν κάποια τμήματα του πίσω τοίχου και των τοίχων στήριξης της οροφής.

Ταφές : Στο ανώτερο σημείο της επίχωσης του βρέθηκαν 14 γεωμετρικοί πίθοι, που περιείχαν εγχυτρισμούς, μικρά κύπελλα και οινοχόες. Ενώ στο δάπεδο του δεξιού θαλάμου υπήρχαν τμήματα από μια λάρνακα της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου καθώς και μια δεύτερη λάρνακα ελαφρώς θραυσμένη. Στο θάλαμο, που βρίσκεται στα αριστερά της εισόδου βρέθηκε μια πλάκα, η οποία είχε πέσει πιθανόν από την είσοδο. Ανάμεσα στα κτερίσματα συγκαταλέγονται διάφορες χάνδρες από χαλκό, φαγεντιανή, αμέθυστο κ.α. υλικά.

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο ΙV της δημοσίευσης.

Τάφος 453. Τοποθεσία Μαύρο Σπηλιό στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής τριπλός. Ο τάφος αυτός έχει κοντό δρόμο και διάδρομο (D βλ. Εικ. 201 α) με τοίχους κτιστούς από μικρούς λίθους. Αποτελούνταν από τρεις θαλάμους (Α,Β,Σ βλ. Εικ. 201 α) ακανονίστου σχήματος. Στο εσωτερικό του δωματίου Σ υπήρχε μια κόγχη.

Ταφές : Στο εσωτερικό της παραπάνω κόγχης βρέθηκε ένα κρανίο. Τμήματα από λάρνακες βρέθηκαν και στους τρεις θαλάμους. Μια ολόκληρη λάρνακα βρέθηκε στο κέντρο του θαλάμου Σ. Ανάμεσα στα ευρήματα συγκαταλέγονται : ένα χάλκινο μαχαίρι, χάλκινα δακτυλίδια, χύτρες, κύπελλα κ.α.

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο V της δημοσίευσης.

Τάφος 454. Τοποθεσία Μαύρο Σπηλιό στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής διπλός. Ο τάφος αυτός έχει κοντό κατηφορικό δρόμο και διάδρομο, ο οποίος οδηγεί σε δύο θαλάμους (Α-Β αντίστοιχα) ακανονίστου σχήματος. Η μπροστινή του όψη έχει καταρρεύσει.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Στην επίχωση και πάνω από την ταφική απόθεση κάθε θαλάμου βρισκόταν ένας γεωμετρικός πίθος που περιείχε από έναν εγχυτρισμό. Το δάπεδο των θαλάμων καλυπτόταν με θραύσματα από λάρνακες. Ανάμεσα στα ευρήματα συγκαταλέγονται : χρυσά ενώτια, χρυσό περιδέραιο, χάλκινα δακτυλίδια, χύτρες, κύπελλα κ.α. **(Εικ. 201 β).**

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο VII της δημοσίευσης.

Τάφος 455. Τοποθεσία Μαύρο Σπηλιό στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής τετραπλός. Ο τάφος αυτός έχει κοντό κατηφορικό δρόμο. Η είσοδος σ’ αυτόν γινόταν από ένα άνοιγμα του βράχου αντίστοιχο με αυτό των σπηλαίων. Ο τάφος αποτελείται από τέσσερις θαλάμους (B, C, D, E στη δημοσίευση) και στο εσωτερικό του έχει έναν χώρο υποδοχής (χολ, A) γύρω από τον οποίο είναι τοποθετημένοι οι υπόλοιποι θάλαμοι. Οι θάλαμοι B και D πλαισιώνονται από έναν διάδρομο μεγάλο σε μήκος. Ο θάλαμος E και ο διάδρομος του θαλάμου D έχουν κόγχες στους τοίχους τους. Ο A έχει στο κέντρο του δαπέδου του έναν λάκκο.

Ταφές : Στον λάκκο του A βρέθηκαν αρθρώσεις οστών, κάρβουνα και θραύσματα από αγγεία. Στον διάδρομο του B βρέθηκε βρέθηκε μια λάρνακα της YM III περιόδου. Στο κέντρο του D υπήρχε μια άλλη λάρνακα με οστά και στην κόγχη του E βρέθηκε μια τρίτη λάρνακα που περιείχε ένα κρανίο και τα οστά από τα άκρα ενός σκύλου. Κοντά στην είσοδο του B υπήρχαν τμήματα από ταφικούς πίθους και λάρνακες. Ανάμεσα στα ευρήματα συγκαταλέγονται και ένα χάλκινο κάτοπτρο και μαχαίρι, χρυσό δακτυλίδι και χάνδρες, χύτρες, κύπελλα της YM III περιόδου κ.α. **(Εικ. 202 α).**

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο IX της δημοσίευσης.

Τάφος 456. Τοποθεσία Μαύρο Σπηλιό στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής πιθανόν διπλός. Η μπροστινή πλευρά του τάφου έχει καταρρεύσει και οι θάλαμοι διαχωρίζονται από έναν κεντρικό στύλο που πιθανόν έχει σχηματιστεί από την πτώση του βράχου. Ο ανασκαφέας διακρίνει δύο θαλάμους ακανονίστου σχήματος (A-B) αντίστοιχα στη δημοσίευση. Στον αριστερό τοίχο του A θαλάμου υπάρχει μια κόγχη 0,30 μ., ενώ στο δάπεδο και στην δεξιά πλευρά του B θαλάμου υπάρχει ένας λάκκος βαθ. 1,00 μ.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου Β βρέθηκαν τρεις λάρνακες της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου τοποθετημένες η μια πίσω από την άλλη, η πρώτη από αυτές ήταν άδεια, ενώ οι δύο άλλες περιείχαν από ένα κρανίο και οστά αδιατάρακτα. Στον θάλαμο Α υπήρχε μόνο μια λάρνακα, η οποία περιείχε ένα κρανίο και μερικά οστά. Όταν καθαρίστηκε το δάπεδο του θαλάμου Β διαπιστώθηκε ότι αυτό είχε επιστρωθεί με όστρακα από πίθους της ΜΜ περιόδου. Κάτω από την επίστρωση αυτή βρέθηκε και ο προαναφερθείς λάκκος, ο οποίος περιείχε κρανία, οστά και χάνδρες της ΜΜ περιόδου. Ανάμεσα στα κτερίσματα του τάφου αυτού συγκαταλέγονται και ένα χάλκινο δακτυλίδι, χάλκινο μαχαίρι, διάφορες χάνδρες, κύπελλα, οινόχοες κ.α. **(Εικ. 202 β, 203).**

FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296 πρόκειται για τον τάφο XVII της δημοσίευσης.

Τάφος 457. Τοποθεσία Λόφος Κόφινια (αγρός Α. Γεραρχάκη) στο Μελιδόνι Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αποκαλύφθηκε και εν μέρει καταστράφηκε από εργασίες εκρίζωσης παλαιών ελαιοδέντρων και διαπλάτυνσης του πατώματος κάτω από την κορυφή του λόφου. Ο τάφος αυτός βρίσκεται στη Δ. πλαγιά του λόφου Κόφινιας. Είναι λαξευμένος στο μαλακό ασβεστόλιθο της περιοχής. Από το δρόμο του σωζόταν μόνο η αρχή, ενώ το υπόλοιπο τμήμα του είχε καταστραφεί από το εκσκαφικό μηχάνημα και λόγω της καλλιέργειας της πεζούλας. Φαίνεται πάντως ότι ο δρόμος βρισκόταν σε ψηλότερο επίπεδο και ήταν κατηφορικός προς το θάλαμο. Η είσοδος βρισκόταν στη Δ. πλευρά έκκεντρα διανοιγμένη προς τα νότια. Σωζόταν η κατώτερη σειρά λίθων του φράγματος και μέρος της δεύτερης (μεγ. υψ. 0,35 μ.). Ο θάλαμος είχε κάτοψη σχήματος περίπου παραλληλόγραμμου με ελαφρά ακανόνιστες πλευρές.

Ταφές : Βρέθηκε γεμάτος με χώμα που οφείλεται στην κατάρρευση της οροφής. Μία πήλινη σαρκοφάγος βρέθηκε στη θέση της. Ανήκει στον τύπο των κιβωτιόσχημων με σαμαρωτό κάλυμμα. Η αναμόχλευση του εσωτερικού της δεν επιτρέπει την εξαγωγή ασφαλών στοιχείων σχετικά με τον αριθμό των νεκρών στο εσωτερικό της. Ο τάφος περιείχε μία παλαιότερη ταφή, ενώ μετά την αφαίρεση της λάρνακας εντοπίστηκαν κάτω από αυτήν οστά που πιθανόν ανήκαν σε ανακομιδή. Επίσης στον τάφο βρέθηκαν και δέκα αγγεία, τα οποία είχαν τοποθετηθεί γύρω και κάτω από τη λάρνακα, όπως ένας ψευδόςτομος αμφορέας, ένα μόνωτο κύπελλο,

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

μερικοί ψευδόστομοι αμφορίσκοι κ.α., σύμφωνα με τα οποία, ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ-ΙΙΙΑ2 περίοδο.

ΚΑΡΑΜΑΛΙΚΗ Ν., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 874-875 & ΚΑΡΑΜΑΛΙΚΗ Ν., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 9 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Ρεθύμνης» Χανιά 2002, σ. 292-293 & WHITLEY J., AR 51 2004-2005 "Archaeology in Greece, Crete 2004-2005" Athens 2005 σ. 116.

Τάφος 458. Τοποθεσία Παγκαλοχώρι Ρεθύμνου και σε απόσταση 350 μ. προς ΝΑ. του χωριού στην άκρη του χωματόδρομου προς Λούτρα και Αρκάδι. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του τάφου είναι επικλινής με έξι πρόχειρα λαξευμένα σκαλοπάτια και ο θάλαμος έχει κάτοψη τραπεζιόσχημη (μεγ. διαστ. 2,20Χ2,20 μ.). Το φράγμα της εισόδου είχε κατασκευαστεί με αργούς λίθους. Ο προσανατολισμός του ήταν Β.-Ν. υπαγορεύτηκε εμφανώς από την κλίση του εδάφους.

Ταφές : Παρά την καταστροφή του διαπιστώθηκε ότι οι λάρνακες που βρέθηκαν στο εσωτερικό του ήταν τοποθετημένες σε σχήμα Π. Από το περιεχόμενο των δύο που έσπασαν προέρχονται ελάχιστα ίχνη οστών. Η ακέραιη λάρνακα περιείχε μία γυναικεία ταφή και ίχνη οστών βρέφους με πλούσια κτέριση: ένα χάλκινο κάτοπτρο με οστέινη λαβή που έφερε παραστάσεις κ.α. Ο θάλαμος περιείχε 13 αγγεία, σύμφωνα με τα οποία, ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΑ με χρήση έως και τις αρχές της ΥΜ ΙΙΙΒ περιόδου (**Εικ. 204**).

ΜΑΡΚΟΥΛΑΚΗ ΣΤ., ΑΔ 38 (1983): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 373-374 & FRENCH E.B., AR 37 (1990-1991) "Archaeology in Greece 1990-1991, Crete" Athens 1991, σ. 77.

Τάφος 459. Τοποθεσία Αγγελιανά Μυλοποτάμου Ρεθύμνου και συγκεκριμένα στο λόφο Τσουνής 3 χλμ. περίπου ΒΔ. του οικισμού. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός ήταν συλημένος και λαξευμένος στο μαργαϊκό ασβεστόλιθο (κούσκουρα ή άσπρουγα) και σε πλάκες σκληρότερου ασβεστόλιθου που εμφανίζονται μέσα στον κούσκουρα. Δεν είχε διαμορφωμένο δρόμο, διότι η λάξευση του θαλάμου ακριβώς στην πλαγιά του λόφου δεν καθιστούσε αναγκαία την ύπαρξη του. Το φράγμα της εισόδου δε διασώθηκε λόγω της καταστροφής του κατά το παρελθόν, όταν ο θάλαμος διαταράχθηκε. Διατηρήθηκε μόνο ένας πλακοειδής λίθος στο δάπεδο της εισόδου, ο οποίος έχει πλάτος 0,75 μ. Επίσης βρέθηκαν πεσμένοι μικροί λίθοι στην επίχωση μπροστά από την είσοδο. Τα παραπάνω ίσως υποδηλώνουν τη χρησιμοποίηση

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

μονολιθικής πλάκας ως φράγμα και τη συμπλήρωση των κενών με αργολιθοδομή. Ο θάλαμος του, σκαμμένος στον κούσκουρα, έχει ως οροφή μία πλάκα σκληρού ασβεστόλιθου, η οποία είχε σπάσει στη μέση και είχε λίγο καταρρεύσει, λόγω του υπερβολικού βάρους της υπερκείμενης πολύ παχιάς επίχωσης του λόφου με αποτέλεσμα να μειωθεί το ύψος του θαλάμου και να διαταραχθεί το εσωτερικό του. Μπροστά στην είσοδο μετράται το υψηλότερο σημείο του 1,30 μ., ενώ το χαμηλότερο 0,60 μ. βρίσκεται στο σημείο κατάρρευσης της οροφής. Η μορφή του θαλάμου παρουσιάζει μοναδικότητα: είναι ένας μακρόστενος χώρος μήκ. 4,50 μ. Πρόκειται λοιπόν για έναν τύπο λαξευτού θαλαμοειδούς τάφου αρκετά ιδιόρρυθμοι για την ΥΜ ΙΙΙ περίοδο, ο οποίος ασφαλώς υπαγορεύτηκε από τη ξεχωριστή μορφολογία του εδάφους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν δέκα λάρνακες και εννέα καλύμματα. Η καταστροφή και η μετακίνηση διαφόρων υλικών προκλήθηκε κυρίως από την κατάρρευση της οροφής με συνέπεια την ολική καταστροφή και των σκελετικών καταλοίπων. Έτσι συλλέχθηκαν μόνο θραύσματα από τρία κρανία και ελάχιστα των άκρων. Ο τάφος απέδωσε 23 πήλινα αγγεία που χρονολογούν τις ταφές στην ΥΜ ΙΙΙΑ2-ΥΜ ΙΙΙΒ1 περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 45 (1990): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1995, σ. 446-448 & FRENCH E.B., AR 41 (1994-1995) " *Archaeology in Greece 1994-1995, Crete*" Athens 1995, σ. 71 & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 4 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1989-1991: Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 1991/93, σ. 264-265.

Τάφος 460. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 5,20 μ. και βάθ. μπροστά στην είσοδο 1,65 μ. Στα πλευρικά τοιχώματα του δρόμου έχουν ανοιχτεί δύο κρύπτες. Η νότια (α) σκεπαζόταν από δύο επάλληλες σειρές από πλάκες και περιείχε μια ημισφαιρική χάντρα από ορεία κρύσταλλο. Η καλυπτήρια πλάκα της βόρειας (β) είχε πέσει στο εσωτερικό της που ήταν γεμάτο χώμα. Δύο σκαλοπάτια είχαν κοπεί πρόχειρα στην αρχή του. Η πλάκα της εισόδου διαστ. 0,90Χ0,72Χ0,14 μ. περιβαλλόταν από μικρές πέτρες και χώμα. Ο θάλαμος ήταν μακρόστενος με διαστ. 3,87Χ2,65Χ1,22 μ. και βρέθηκε ασύλητος.

Ταφές : Κανένας νεκρός δεν ήταν *in situ*. Οι ταφές ήταν συνολικά 14 τοποθετημένες σε δύο σωρούς δεξιά και αριστερά του θαλάμου και τα αγγεία επτά

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

των ΥΜ ΙΙΙΑ και Β χρόνων. Ανάμεσα στα αγγεία αυτά ξεχωρίζει μια πρόχους μεταλλικού προτύπου καθώς και το πάνω τμήμα μικρού αλαβάστρου από φαγεντιανή. Ακόμη βρέθηκαν και ένα χάλκινο μαχαίρι, μια χάλκινη χάνδρα, χάνδρες από υαλόμαζα που ανήκαν πιθανόν σε περιδέραιο κ.α. **(Εικ. 205)**.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31(1976):ΧΡΟΝΙΚΑ Β' 2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1984, σ. 369 πρόκειται για τον τάφο 95 της δημοσίευσης.

Τάφος 461. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος είναι υπόγειος. Ο δρόμος του έχει μεγ. μήκ. 7,50 μ. και φέρει επτά βαθμίδες. Η είσοδος του θαλάμου κλείνεται με λίθο ακανόνιστου σχήματος. Ο θάλαμος έχει σχήμα σχεδόν παραλληλόγραμμο και διαστ. 2,35X2,75X1,60 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν πέντε νεκροί εκτάδην, εννέα ψευδόστομοι αμφορείς, τρία χάλκινα εγχειρίδια και ένας χάλκινος δακτύλιος. Από τη μελέτη των ευρημάτων θεωρείται ότι η πρώτη χρήση του τάφου έγινε κατά την ΥΜ ΙΙΙΑ περίοδο και η δεύτερη κατά την ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ.515-516 πρόκειται για τον τάφο 20 της δημοσίευσης.

Τάφος 462. Τοποθεσία Κουμπές, οικόπεδο Σαγανάκη Α, στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά την εκσκαφή για την ανέγερση οικοδομής και ήταν λαξευμένος στο μαλακό βράχο (μαργαϊκό ασβεστόλιθο) της περιοχής. Ο τάφος αυτός είχε προσανατολισμό Β.-Ν., ενώ από το δρόμο του σκάφτηκε τμήμα μήκ. 2,30 μ. χωρίς να αποκαλυφθεί ολόκληρος, επειδή η συνέχεια του βρισκόταν κάτω από τη διπλανή οικοδομή. Η είσοδος του θαλάμου φραζόταν από αργούς λίθους. Ο θάλαμος του είχε τριγωνικό περίπου σχήμα διαστάσεων 1,70X1,90 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε μία λάρνακα με παράσταση δύο σχηματοποιημένων χταποδιών σε κάθε πλευρά. Η ταφή της λάρνακας αποτελούσε τη δεύτερη χρήση του τάφου κατά την ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο. Η πρώτη ταφή είχε τοποθετηθεί στο δάπεδο του θαλάμου. Τα ελάχιστα οστά που διασώθηκαν είχαν μετατοπισθεί στην ανατολική πλευρά του για την τοποθέτηση της λάρνακας. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο **(Εικ. 206)**.

ΝΙΝΙΟΥ-ΚΙΝΔΕΛΗ Β., ΑΔ 38 (1983): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1989, σ. 360.

Λαξευτοί Θαλαμοειδείς Τάφοι

Τάφος 463. Τοποθεσία ισόπεδο Μαζαλή στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε το καλοκαίρι του 1990 κατά τις εργασίες διαμόρφωσης της νότιας περιφράξης του ακάλυπτου χώρου του ναού των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου στο ισόπεδο Μαζαλή πίσω από το Μέγαρο των Δικαστηρίων και τις Επανορθωτικές Φυλακές Χανίων. Η περιοχή είναι γνωστή ως τμήμα της μινωικής νεκρόπολης στην πόλη των Χανίων. Ο τάφος είναι λαξευτός στο φυσικό βράχο (κούσκουρα). Πρόκειται στην ουσία για έναν επιμήκη τάφο με συνολικό μήκος 2,80 μ. και πλάτος 1,00 μ. στην ανατολική άκρη του οποίου σχηματίζεται μικρός θύλακας που παρουσιάζει ρωγμή στο έδαφος. Δε γνωρίζουμε αν ξεκίνησε ως κανονικός θαλαμοειδής και άλλαξε χρήση εξαιτίας των ρωγμών του πετρώματος. Βρέθηκε γεμάτος με ασβεστολιθικές πέτρες, κιτρινωπό χώμα και πολλά όστρακα από πίθο με σχοινοειδή διακόσμηση και διακόσμηση ιχθυάκανθας. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο (**Εικ. 162**).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 45 (1990) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1995, σ. 442 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 2 στη δημοσίευση & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 4 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1989-1991: Νομός Χανίων» Χανιά 1991/93, σ. 207-209 πρόκειται για τον τάφο 2.

ΟΙ ΘΟΛΩΤΟΙ ΚΤΙΣΤΟΙ ΤΑΦΟΙ

- ✓ Τύπος 1 Κυκλικόι : σύνολο 46
 - ✓ Τύπος 2 Ορθογώνιοι : σύνολο 34
 - ✓ Τύπος 3 Τετράγωνοι : σύνολο 50
 - ✓ Τύπος 4 Ελλειψοειδείς : σύνολο 4
 - ✓ Τύπος 5 Πεταλοειδείς : σύνολο 2
 - ✓ Τύπος 6 Τραπεζιόσχημοι : σύνολο 3
 - ✓ Τύπος 7 Ακανόνιστοι κυκλικόι : σύνολο 4
 - ✓ Τύπος 8 Ακανόνιστοι ορθογώνιοι : σύνολο 2
 - ✓ Τύπος 9 Ακανονίστου σχήματος : σύνολο 3
- ΤΕΛΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΘΟΛΩΤΩΝ ΤΑΦΩΝ : 148**

ΤΥΠΟΣ 1: ΚΥΚΛΙΚΟΙ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 1. Τοποθεσία Ζήρος Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός είναι κυκλικός με διάμετρο 1,90 μ. και σώζεται σε μικρό ύψος.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τμήματα από κιβωτιόσχημες λάρνακες και ένας ψευδόστομος αμφορέας. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ. 19 (1964) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «Κρήτη» Αθήνα 1967, σ. 442.

Τάφος 2. Τοποθεσία Κατελιώνας Ζήρος Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του είχε μήκος 7,00 μ. και πλάτος 1,00 μ. Οι τοίχοι του θαλάμου του είχαν καταρρεύσει από τους οποίους σώζονταν δύο σειρές της θόλου. Ο τάφος αυτός είναι κυκλικός με διάμετρο 2,50 μ. και στο εσωτερικό του βρέθηκαν τμήματα από λάρνακες και όστρακα αγγείων. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο. Ο Branigan υποθέτει ότι είναι ο ίδιος τάφος με αυτόν που ανέσκαψε ο Δαβάρας (ΑΔ 19 Β'3, σ. 442), παρόλα αυτά όμως δίνει διαφορετικές διαστάσεις από αυτές του Δαβάρα, όσον αφορά τη διάμετρο του τάφου, αλλά και ο Δαβάρας δεν αναφέρει την ακριβή τοποθεσία που βρέθηκε ο τάφος αυτός στη δημοσίευση του (**Εικ. 207**).

BRANIGAN K., ABSA 93 (1998) "Prehistoric and early historic settlement in the Ziros region, eastern Crete" London 1998, σ. 71.

Τάφος 3. Τοποθεσία Ζένια Μιραμπέλλου Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος ανήκει στον οικισμό της ΥΜΙΙΙ περιόδου Καστροκεφάλα Ζενίων. Σώζεται ολόκληρος, εκτός από το στόμιο του, που παρασύρθηκε από τον εκσκαφέα κατά τη διαπλάτυνση της επαρχιακής οδού. Το στόμιο του, που φωτογραφήθηκε πριν την εξαφάνιση του, ήταν κανονικό τρίλιθο καθαρού ύψους 0,60 μ. περίπου με παραστάδες και υπέρθυρο. Έχει κτιστεί με τον εκφορικό τρόπο με επένδυση ορύγματος του σχιστολιθικού βράχου με ασβεστολιθικούς λίθους. Το ύψος του

είναι 1,15 μ. (9 σειρές λίθων) το πάχος των τοιχωμάτων του θόλου 0,40 μ. και το δάπεδο του θαλάμου του κυκλικό διαμέτρου 1,90 – 2,00 μ.

Ταφές : Υπήρχαν δύο ταφικά στρώματα που χωρίζονταν κατά 0,15 μ. Ο τάφος όμως βρέθηκε συλημένος και οι σκελετοί και τα κτερίσματα σε πολύ κακή κατάσταση. Στο κατώτερο ταφικό στρώμα παχ. 0,10 μ. διακρίθηκαν 6-7 κρανία, ενώ ακόμη βαθύτερα και επί βραχώδους δαπέδου παρατηρήθηκαν πλήθος τριμμάτων οστών που δεν συνιστούσαν πλέον πραγματικό ταφικό στρώμα αλλά μαρτυρούσαν μακρόχρονη και εντατική χρήση του τάφου. Το ανώτερο ταφικό στρώμα, το οποίο περιοριζόταν μπροστά στην είσοδο, περιείχε δύο μόνο κρανία, προφανώς από τις τελευταίες ταφές πριν από την εγκατάλειψη του τάφου. Περί τα 0,50 μ. πάνω από τα δάπεδο υπήρχαν οστά αιγών που είχαν απορριφθεί σε υστερότερους χρόνους. Από την κεραμική του τάφου αυτού που βρέθηκε εντελώς κατακερματισμένη διακρίνεται ένας σκύφος, πρόχοι, θήλαστρο κ.α. Ακόμη βρέθηκαν και ψήφοι, τρία χάλκινα δαχτυλίδια, ελάσματα κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΒ-Γ περίοδο.

ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Θ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΔ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 880-881 & WHITLEY J., AR 51 2004-2005 "Archaeology in Greece, Crete 2004-2005" Athens 2005, σ. 106.

Τάφος 4. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφί Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός είναι από του πιο μεγάλους και εντυπωσιακούς τάφους που βρέθηκαν στην περιοχή αυτή. Έχει έναν μακρύ δρόμο που ήταν κτισμένος με μία σειρά από μεγάλες πλάκες στην κάθε πλευρά του, οι οποίες συνδέονταν μεταξύ τους με μικρότερους λίθους. Η είσοδος του που βρισκόταν στα Ν. έκλεινε με μια μεγάλη πλάκα. Ο θάλαμος είχε κυκλική κάτοψη και ήταν κατασκευασμένος από μεγάλους και καλά διαμορφωμένους λίθους, το ίδιο και οι εξωτερικοί τοίχοι που τον περιέβαλλαν, οι οποίοι σώζονταν σε ύψος 0,40-0,60 μ. Το υπέρθυρο αποτελούνταν από τρεις λίθους. Το ύψος της θόλου δεν μπορεί να ξεπερνούσε το 1,00 μ. Δεν υπήρχαν ίχνη επίστρωσης του δαπέδου.

Ταφές : Στην ΝΑ. γωνία του τάφου υπήρχαν ίχνη επίστρωσης και πάνω σ' αυτήν βρέθηκαν οστά. Αρκετή από την κεραμική βρέθηκε στον εξωτερικό χώρο του τάφου αυτού και κυρίως στη Δ. πλευρά του. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 208**).

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) "Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete" London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο Μ4 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93 αριθ. 36, 1.

Τάφος 5. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφί Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός είναι μικρός και δεν έχει καλή τοιχοποιία. Η είσοδος του βρισκόταν στα Ν. και η μοναδική πλάκα του υπερθύρου σωζόταν αλλά όχι στη θέση της, είχε πέσει. Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν λίθοι που πιθανόν προέρχονταν από το φράγμα της εισόδου, η οποία είχε ύψος 0,50 μ. Ο θάλαμος ήταν κυκλικός σε κάτοψη και το ύψος της θόλου του έφτανε τα 1,00 μ. Το δάπεδο του θαλάμου έσωζε ίχνη λιθόστρωσης.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά ενός νεκρού και όστρακα από έναν κρατήρα και από άλλα αγγεία. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 208**)

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο M6 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 6. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφί Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Από τον τάφο αυτό σώθηκαν μόνο λίγοι λίθοι και μερικοί τοίχοι της κάτοψης του, οι οποίοι φανέρωναν ότι ο θάλαμος του ήταν κυκλικός. Η είσοδος του φαίνεται ότι ήταν προσανατολισμένη στα Δ.

Ταφές : Δεν βρέθηκαν οστά στον τάφο αυτό, παρά μόνο δύο χάλκινες περόνες και λίγα όστρακα που ανήκαν πιθανόν σε ένα κύπελλο. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 209**).

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο M13 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 7. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφί Λασιθίου. Κτιστός Θολωτός. Είναι ο μοναδικός τάφος στο Καρφί, ο οποίος είναι κυκλικός και εξωτερικά και εσωτερικά το ίδιο. Το υπέρθυρο του είναι μεγάλο και η είσοδος του, που βρισκόταν στα Δ. έφραζε με πλάκες ύψους 0,36 μ. Ο τάφος αυτός είναι αρκετά μικρός και χαμηλός και βρέθηκε εντελώς καλυμμένος από το χώμα. Το δάπεδο του θαλάμου του ήταν επιστρωμένο με πλάκες.

Ταφές : Στον τάφο αυτό βρέθηκαν τα οστά ενός νεκρού, τέσσερις οινόχοες, δύο βάσεις από κύπελλα κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 209**).

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο M14 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 8. Τοποθεσία Αστιβίδερο στο Καρφί Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός δεν έχει δρόμο, αλλά αποτελεί τμήμα ενός ζεύγους ταφών.¹ Η είσοδος του βρισκόταν Ν. και έκλεινε με φράγμα από μικρούς λίθους, ενώ σώζεται μια πλάκα από αυτές του υπερθύρου, η οποία έχει πέσει από τη θέση της πάνω στους λίθους του φράγματος. Ο τάφος αυτός είχε χτιστεί με τον πίσω τοίχο του θαλάμου του να ακουμπά στον φυσικό βράχο. Ο θάλαμος του είναι κυκλικός και το δάπεδο του έχει επιστρωθεί με λίθους. Το ύψος της θόλου του φτάνει τα 0,90 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν αρκετά αλλά θραυσμένα οστά, μια οινοχόη, δύο κύπελλα, κ.α. Η χρήση του τάφου αυτού τοποθετείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 210**).

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο A3 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 9. Τοποθεσία Πλατύσκινος στα Αχλάδια Σητείας (5 χλμ. από το λιμάνι και συγκεκριμένα στον αγρό Λεβαντάκη Ι.) Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του είχε βαθμίδες και διαπλατυνόταν ελαφρά από 1,30 – 1,50 μ. Η είσοδος είχε εξωτερικά προστέγασμα, που το συγκρατούσαν όπως φαίνεται ξύλινοι δοκοί, οι οποίοι ήταν σφηνωμένοι στα πλάγια, όπως το αποδεικνύουν τετράγωνες κοιλότητες. Άλλες κοιλότητες - οπές αποδεικνύουν το σύστημα εξασφάλισης του μοχλού της θύρας, η οποία έκλεινε με δύο ξηρολιθικά φράγματα. Είναι κατασκευασμένος από μεγάλους λίθους, που παρέχουν την μορφή κυκλώπειας τοιχοδομίας, έχει κυκλικό θάλαμο και σώζεται ακέραιος μέχρι την κλείδα της θόλου. Η διάμετρος του είναι ίση με το ύψος των 4,00 μ. περίπου όσο περίπου είναι και το ύψος του (4,12 μ. μέχρι την κλείδα). Ο θόλος αυτός παρουσιάζει την ιδιορρυθμία ότι ακριβώς απέναντι από την είσοδο ανοίγεται μια ακόμη είσοδος που οδηγούσε πιθανόν σε παλαιότερο μικρότερο θάλαμο ή σε κόγχη λαξευμένη στο μαλακό βράχο, η οποία καταστράφηκε ή σε θύρα διοχέτευσης σπονδών.

Ταφές : Περιείχε τρεις σαρκοφάγους, το περιεχόμενο των οποίων είχε διαταραχθεί. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο (**Εικ. 211**).

¹ Στη δημοσίευση του αναφέρεται ότι χτίστηκε μαζί με έναν άλλο κυκλικό τάφο. Οι δύο αυτοί τάφοι (A2-A3 της δημοσίευσης) των οποίων ο πίσω τοίχος έχει χτιστεί στον βράχο διαχωρίζονταν από έναν τοίχο κατασκευασμένο από μεγάλα μπλοκ. Ακόμη αναφέρεται η ύπαρξη ενός ακόμη τοίχου που βρισκόταν στα Δ. του τάφου A3.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., Ε. Ε. Κ. Σ., τ. Γ «*Αρχαιολογική Περιφέρεια Ανατ. Κρήτης – Πεπραγμένα 1939, Ειδήσεις*» Αθήνα 1940, σ. 488-489 & ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ (1952) «*Ανασκαφαί περιοχής Σητείας*» Αθήνα 1955, σ. 643-646 & ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. ΣΤ' «*Η αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1952*» Ηράκλειο 1952, σ. 476 & CAVANACH W.G., - LAXTON R.R. ABSA 77 “*Corbelled vaulting in the late minoan tholos of Crete*” London 1982, σ. 65-77 & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 75, αριθ. 5.

Τάφος 10. Τοποθεσία χωριό Σφακιά, σε απόσταση 1 ώρα από το χωριό Ζου, στη Σητεία Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Πρόκειται για μικρό θολωτό τάφο με στρογγυλό θάλαμο και κοντό δρόμο.

Ταφές : Περιείχε μια σαρκοφάγο της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου και μικρά αγγεία.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. Θ' «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1955, τεύχος 1, σ. 563 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ (1954) «*ΚΡΗΤΗ . α) Σητεία* » Αθήνα 1955, σ. 99-102.

Τάφος 11. Τοποθεσία Πραισός στη Σητεία Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το σήμα που βοήθησε στην ανακάλυψη του ήταν ένας σωρός από μεγάλου πλάτους μπλοκ, τα οποία σώζονταν κοντά στον πίσω τοίχο του τάφου. Η είσοδος βρίσκεται στα ΒΑ. και εκεί οδηγεί ένας μικρός δρόμος λαξευμένος στο υπέδαφος. Στις πλευρές των τοίχων της εισόδου έχουν σωθεί ίχνη από τη λάξευση, όπου πιθανόν στηρίζονταν οι ξύλινες παραστάδες της. Ο δρόμος οδηγεί σε μια ασυνήθιστη δομή, έναν διάδρομο διαστάσεων 2,30X1,50 μ. (ορθογώνιο προθάλαμο, όπως τον αποκαλεί η Τσιμποπούλου). Στη συνέχεια του διαδρόμου αυτού υπάρχει ένα κατώφλι και ένα πέρασμα πλάτους 0,85 μ. διαμέσου του πάχους των τοίχων το οποίο έχει πλάτος 1,60 μ. στο επίπεδο του εδάφους και μικραίνει καθώς οι τοίχοι αυξάνονται καθ' ύψος. Το δάπεδο του θαλάμου βρίσκεται σε βάθος 2,60 μ. κάτω από την επιφάνεια του δρόμου. Ο θάλαμος είναι κυκλικός σε κάτοψη² και έχει διάμετρο 4,07 μ. Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε για το χτίσιμο του τάφου αυτού προέρχεται από το λατομείο των Βαβέλλων, μαλακοί λευκοί λίθοι, τοποθετημένοι σε σειρές πάχους 0,20 μ. περίπου. Ο τάφος ήταν γεμάτος με λίθους που είχαν πέσει από την οροφή και κεραμική. Ένα στρώμα από πατημένη κεραμική και μπλοκ που βρέθηκε σε κατώτερο επίπεδο υποδεικνύουν ότι είχε ανακαλυφθεί νωρίτερα και πιθανόν ότι είχε χρησιμοποιηθεί κατά τον 1^ο και 2^ο αι. π.Χ. Κάτω από το επίπεδο αυτό βρέθηκε κεραμική και διάφορα αντικείμενα αναμεμιγμένα με κόκκινο χώμα, η οποία ανήκε στο μεγαλύτερο τμήμα της στην

² Ο Bosanquet αποκαλεί τον τάφο αυτό bee-hive, δηλαδή κυψελοειδή, εγώ τον τοποθετώ στους κυκλικούς, λόγω του ότι η κάτοψη του είναι κυκλική και είναι λαξευτός.

γεωμετρική περίοδο. Εκτός από την κεραμική βρέθηκαν και μερικά φύλλα χρυσού, ένα χρυσό δακτυλίδι, ένα χάλκινο μαχαίρι, μια ασημένια περόνη κ.α.

Ταφές : Δεν βρέθηκε κανένα οστό, παρά μόνο μερικά δόντια (ανδρός, αλεπού ή σκύλου). Ο Bosanquet θεωρεί ότι ο τάφος αυτός είχε χρησιμοποιηθεί όχι για επάλληλους ενταφιασμούς αλλά για ανταπόδοση τιμών σε έναν νεκρό, όπως συνέβη και στην περίπτωση του κυψελοειδούς τάφου στο Μενίδι. Η κεραμική που βρέθηκε στον τάφο αυτό υποδηλώνει τη χρήση του επί πολλές γενεές και κυρίως ως μέρος τελετουργιών παρά ως ένα ταφικό μνημείο. Τα υπόλοιπα ευρήματα πιθανόν φανερώνουν έναν ενταφιασμό της γεωμετρικής περιόδου, αλλά δεν συμπεριλαμβάνουν την πιθανότητα ότι η πρώτη χρήση του τάφου αυτού ήταν στην ΥΜ περίοδο (**Εικ. 212**).

BOSANQUET R.C., ABSA VIII *“Excavation at Praesos I, the early tombs. A”* London 1901-1902, σ. 240-245 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α. *«Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη»* Ηράκλειο 1987, σ. 263.

Τάφος 12. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών (οικ. Αντ. Μαθιουδάκη) θέση Τσάχαλη ή Ορθή Πέτρα στη Σητεία Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το στόμιο του έχει πλάτος 0,58 μ. Πρόκειται για τελείως στρογγυλό τάφο διαμ. 1,20 μ., ενώ το εσωτερικό ύψος της θόλου είναι 1,45 μ.

Ταφές : Στο ταφικό στρώμα και ακριβώς στο μέσο του τάφου βρέθηκαν δύο αγγεία πάνω σε ένα σωρό από οστά. Ένα από τα αγγεία, ανοιχτό πάνω, είχε μέσα του οστά προερχόμενα από καύση. Κάτω από το αγγείο βρέθηκαν δύο χαλασμένα μέταλλα αντικείμενα, ασαφούς προορισμού, ένα χάλκινο και ένα σιδερένιο. Στον τάφο αυτό συνυπάρχει η ταφή με την καύση μόνο που η καύση είναι μεταγενέστερη.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., 31 (1976) : Β'2 ΧΡΟΝΙΚΑ *«Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης»*, Αθήνα 1984, σ. 382 πρόκειται για τον τάφο 11 της δημοσίευσης.

Τάφος 13. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός βρέθηκε συλημένος. Το δάπεδο του έχει λαξευτεί στον τοπικό βράχο (Τσακάλι) πάνω στο οποίο κτίστηκε ο τάφος αυτός αποτελούμενος από ακανόνιστους λίθους συνδεδεμένους με λάσπη. Ο δρόμος του είχε πλάτος 0,80 μ. Το φράγμα της εισόδου αποτελούνταν από δύο μεγάλους επίπεδους λίθους συνδεδεμένους με μικρούς λίθους μεταξύ τους. Το ύψος της εισόδου του σωζόταν κατά 0,35 μ. και το μήκος του υπερθύρου ήταν 1,00 μ. Ο θάλαμος του ήταν κυκλικός με διάμετρο 2,10 μ. και ύψ. 2,00 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν 13 αγγεία, δύο χάλκινα δακτυλίδια, πήλινα σφονδύλια και αρκετά όστρακα. Τμήματα από τρεις σκελετούς καθώς και ένα κρανίο βρέθηκαν στον τάφο αυτό. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην υπομινωική περίοδο και στην αρχή της γεωμετρικής περιόδου.

BOYD H.E. AJA V “*Excavation at Kavousi, Crete, in 1900*” London 1901, σ. 125-157 πρόκειται για τον τάφο 1 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 82, αριθ. 1.

Τάφος 14. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός σωζόταν σε σχετικά καλή κατάσταση. Έχει κτιστεί από μικρούς ακανόνιστους λίθους συνδεδεμένους με λάσπη. Ο δρόμος του είχε πλάτος 0,80 μ. Το ύψος της εισόδου του σωζόταν κατά 0,35 μ. και το μήκος του υπερθύρου ήταν 1,00 μ. Ο θάλαμος του ήταν κυκλικός με διάμετρο 2,10 μ. και ύψ. 2,00 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν : ένας πίθος τοποθετημένος στο πλάι γύρω από τον οποίο ήταν συγκεντρωμένα 40 αγγεία, χάλκινες πόρπες, ένα χάλκινο δακτυλίδι, μια σιδερένια λαβή ξίφους κ.α. Τέσσερις σκελετοί ήταν τοποθετημένοι εκτάδην κατά μήκος του πίθου και έξω από αυτόν, με τα κεφάλια τους στα Β. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην υπομινωική περίοδο και στην αρχή της γεωμετρικής περιόδου.

BOYD H.E. AJA V, “*Excavation at Kavousi, Crete, in 1900*” London 1901, σ. 125-157 πρόκειται για τον τάφο 3 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 82, αριθ. 1.

Τάφος 15. Τοποθεσία Σκουριασμένος στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Έχει κτιστεί από λίθους συνδεδεμένους με λάσπη ακολουθώντας το εκφορικό σύστημα δόμησης και σώζεται σε καλή κατάσταση. Ο δρόμος του έχει μήκος μεγαλύτερο από 1,70 μ. Η είσοδος έχει πλάτος 0,70 μ. κάτω και 0,38 μ. πάνω και ύψος 1,10 μ. Το υπέρθυρο αποτελούνταν από μια μόνο πλάκα με μήκ. 0,88 μ. και παχ. 0,08 μ. Υπάρχουν συνολικά 11 σειρές λίθων κάτω από το υπέρθυρο και 12 πάνω από αυτό. Ο θάλαμος του είχε κυκλικό σχήμα με διαμ. 2,20 μ. και υψ. 2,20 μ. Το δάπεδο του ήταν ο φυσικός βράχος. Η πλάκα επίστεψης του θόλου ήταν τραπεζιόσχημη με μήκος 1,17 μ., πλάτος 0,70 και πάχος 0,09 μ.

Ταφές : Ο τάφος αυτός είχε συληθεί από την αρχαιότητα. Ωστόσο στο εσωτερικό του βρέθηκαν : μια υδρία, δύο αμφορείς, χάλκινες αιχμές βελών, δύο σιδερένια ξίφη κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην υπομινωική περίοδο και

στην αρχή της γεωμετρικής περιόδου και παρουσιάζει χρήση μέχρι και τα πρώιμα χρόνια της ανατολίζουσας περιόδου, ενώ ο Pini τον χρονολογεί στην γεωμετρική με ανατολίζουσα περίοδο (**Εικ. 213**).

BOYD H.E. AJA V, “*Excavation at Kavousi, Crete, in 1900*” London 1901, σ. 125-157 πρόκειται για τον the beehive “Rusty Ridge” tomb & DAY L.P.,-GESELL G.C.,-COULSON W.D.E. ΑΜΑΛΘΕΙΑ τ. 16 « *Το αρχαιολογικό πρόγραμμα έρευνας στο Καβούσι*» Άγιος Νικόλαος –Κρήτης 1985, σ. 91-96 & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 80, αριθ. 21, 4.

Τάφος 16. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Μπροστά από το στόμιο της εισόδου υπήρχε ένα κοντό ορθογώνιο σκάμμα λαξευμένο στο τσακάλι (λευκό και εύθρυπτο φυσικό έδαφος της περιοχής) που εξυπηρετούσε ως δρόμος (ψευδό-δρόμος³) στον τάφο αυτό. Η είσοδος του βρίσκεται στα Β. και το μήκος του ανοίγματος της είναι 1,00 – 1,04 μ. Το υπέρθυρο έλειπε, αλλά μια μεγάλη επίπεδη πλάκα βρέθηκε κοντά στην είσοδο που πιθανόν εξυπηρετούσε τον σκοπό αυτό. Ο θάλαμος εξωτερικά είχε περίπου κυκλικό σχήμα διαμ. 2,80-3,00 μ., ενώ εσωτερικά ήταν περίπου πεταλοειδής. Όσον αφορά την κατασκευή του θαλάμου οι λίθοι ήταν τοποθετημένοι απευθείας στο τσακάλι, είχε πιθανόν καλή εξωτερική κατασκευή, αλλά δεν ανασκάφηκε εξολοκλήρου, διότι υπήρχε κίνδυνος να καταρρεύσει. Γενικά οι τάφοι στην περιοχή αυτή είναι εν μέρει κτιστοί και αυτό γιατί αρχικά λαξεύονταν ένας λάκκος διαστ. 1,20 – 1,60 μ. στο τσακάλι και μέσα σ’ αυτόν τον λάκκο κατασκευάζονταν έπειτα με ακατέργαστους ασβεστόλιθους οι τοίχοι των τάφων, χρησιμοποιώντας ως συνδετικό υλικό ασβεστοκονίαμα με λάσπη. Η καλυπτήρια πλάκα της οροφής καθώς και τμήματα λίθων της άνω κατασκευής του έλειπαν. Το εσωτερικό του αποτελούνταν από 8 στρώματα επίχωσης, λόγω και της κατάρρευσης της οροφής. Στο επίπεδο 7 της επίχωσης υπήρχε ένα σκάμμα βάθους 0,80 μ. το οποίο είχε λαξευτεί κάτω από τους τοίχους και ήταν γεμάτο με οστά από ζώα σκύλων, αλεπούδων κ.α. Θραύσματα από αγγεία της πρωτογεωμετρικής περιόδου βρέθηκαν στην επίχωση του τάφου αυτού. Παρόλα αυτά φαίνεται ότι ο τάφος αυτός είχε κτιστεί κατά την ΥΜ περίοδο και διατηρήθηκε η χρήση του μέχρι και την πρώιμη γεωμετρική Β περίοδο (**Εικ. 214**).

COULSON W., - DAY L., - GESELL G., HESPERIA 52 no. 4 “*Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981*” Athens 1983, σ. 389 - 420 πρόκειται για τον τάφο X της δημοσίευσης.

³ Με τον όρο ψευδό-δρόμο ο ανασκαφέας εννοεί έναν είδος ορθογώνιου σκάμματος που υπάρχει μπροστά από την είσοδο του τάφου και είναι μικρό σε μήκος. Θεωρεί ότι το σκάμμα αυτό εξυπηρετούσε τις λειτουργίες του κανονικού δρόμου που συναντάμε σε άλλους θολωτούς ή λαξευτούς τάφους της ίδια περιόδου.

Τάφος 17. Τοποθεσία Άγιος Γεώργιος Παπούρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του ήταν μικρός και βρισκόταν στα Α. Η είσοδος του βρέθηκε κλειστή με φράγμα από πλάκες, δύο από τις οποίες βρέθηκαν στη θέση τους. Πάνω από την πλάκα του υπερθύρου της εισόδου υπήρχε μια ημικυκλική περιοχή, που παρέμενε ανοιχτή και καταλάμβανε τη θέση του ανακουφιστικού τριγώνου. Ο τάφος αυτός ήταν λαξευμένος σε έναν βράχο ο οποίος περιέβαλε την Β. και Δ. πλευρά του κτιστού κυκλικού θαλάμου. Το δάπεδο του θαλάμου είχε επιστρωθεί με μικρούς λίθους. Ένας σωρός από λίθους περιέβαλε το όλο κτίσμα του τάφου αυτού και δημιουργούσε ένα είδος ορθογώνιας περίφραξης. Αντίστοιχη περίφραξη υπήρχε στην είσοδο και στο δρόμο που πιθανόν είχαν προστεθεί υστερότερα. Ο θάλαμος περιείχε περόνες, σφονδύλια, ένα σιδερένιο πελέκι και ένα μαχαίρι. Ο Pendlebury πίστευε ότι ο τάφος αυτός χρησιμοποιήθηκε κατά το χρονικό διάστημα 900-700 π.Χ. καθώς και ο δρόμος και η θόλος είχαν χρησιμοποιηθεί για την εναπόθεση ταφών. Η μελέτη της κεραμικής του όμως τον χρονολογεί στο χρονικό διάστημα 800-750 π. Χ. με την τελική χρονολόγηση του τάφου στο α' μισό του 8^{ου} αι. π.Χ. Στη δημοσίευση δεν αναφέρεται ο αριθμός των ταφών και ο τρόπος ταφής των νεκρών (**Εικ. 215 α-β**).

WATROUS L. V., ABSA 75 "J.D.S. Pedlebury's excavations in the plain of Lasithi. The iron age sites" London 1980, σ. 269-283.

Τάφος 18. Τοποθεσία Χαλασμένος στο βόρειο άκρο του Ισθμού της Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Πρόκειται για μικρό και στρογγυλό τάφο χωρίς δρόμο. Η είσοδος του θαλάμου του έχει πλάτος 0,90 μ. και βρίσκεται στα δυτικά. Ο θάλαμος έχει διάμετρο 1,60 μ. και το ύψος του θόλου του φτάνει τα 1,40 μ. και είναι κτισμένος με την εκφορική τεχνική από μέτριες προς μεγάλες ακατέργαστες πέτρες οι οποίες συνδέονται μεταξύ τους με μικρότερους λίθους. Στο εσωτερικό του θαλάμου και στο κέντρο του βρέθηκε μια πλάκα μεγίστου μηκ. 0,68 μ. η οποία πιθανόν είχε χρησιμοποιηθεί ως καλυπτήρια πλάκα του θόλου.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε πέντε ενταφιασμούς τοποθετημένους σε συνεσταλμένη θέση και απευθείας στο δάπεδο του και 27 αγγεία διαφόρων τύπων, από ψευδόστομους αμφορείς ως σκύφους, δεκατέσσερα εκ των οποίων βρέθηκαν ακέραια. Τα αγγεία και οι ταφές καλύπτουν μια μικρή χρονική περίοδο προς το τέλος της ΥΜ ΙΙΙΓ περιόδου, δηλαδή στο πρώτο ήμισυ του 11^{ου} αιώνα π.Χ. Την τελευταία ταφή συνόδευαν τέσσερα αγγεία, ενώ κοντά στο κρανίο υπήρχε ένας εξαιρετος κάλαθος με γεωμετρικά κοσμήματα. Στα πόδια του υπήρχε

ένας ρηχός μονόχρωμος σκύφος και ένας ψευδόστομος αμφορέας. Οι κάτοχοι του τάφου ήταν ένας νέος, δύο γυναίκες, ένας άνδρας και ένας ενήλικος του οποίου δεν προσδιορίστηκε το φύλο, όλοι με καλοφτιαγμένα και μικροκαμωμένα αλλά μάλλον στιβαρά σώματα (**Εικ. 216-217**).

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ – NOWICKI Κ., «*Μινωίτες και Μυκηναίοι στο τέλος της εποχής του Χαλκού στην ανατολική Κρήτη*» στα Πρακτικά του Β' Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου : «*Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου, Λαμία 1999*» Αθήνα 2003, σ. 561-580 & COULSON W.D.E., «*Η Υστερη εποχή του Χαλκού και η πρόιμη εποχή του Σιδήρου στην περιοχή του κόλπου του Μιραμπέλλου στην ανατολική Κρήτη*» στα Πρακτικά του Α' Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου: «*Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 25-29 Σεπτεμβρίου, Λαμία 1994*» Λαμία 1999, σ. 321-330 & COULSON W., - ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., AEGEAN ARCHAEOLOGY vol. 1 “*Preliminary investigations at Halasmenos, Crete, 1992-1994*” Warsaw 1994 σ. 65-97 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ – COULSON W.D.E., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Λασιθίου*» Χανιά 1994/96, σ. 375-378.

Τάφος 19. Τοποθεσία Χανιάλε – Τεκκέ Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Η κάτοψη του τάφου αυτού είναι κυκλική. Οι διαστάσεις τόσο του δρόμου όσο και του θαλάμου δε δίνονται στη δημοσίευση. Ο δρόμος του καλυπτόταν από άμμο πάνω στην οποία υπήρχε στάχτη από τις πρωιμότερες καύσεις. Ένα σκαλοπάτι οδηγούσε από το δρόμο στο εσωτερικό του θαλάμου. Στον θάλαμο και κυρίως μπροστά στην είσοδο υπήρχαν δύο λάκκοι έναντι της Β. και Ν. πλευράς της, οι οποίοι περιείχαν από ένα αγγείο γεμάτο με χρυσά κτερίσματα το καθένα.

Ταφές : Ανάμεσα στα ευρήματα του δρόμου ήταν και ένας χρυσός κριοφόρος και η κεφαλή μια γυναίκας κριοφόρου που πιθανόν κοσμούσαν κάποιο ξύλινο αντικείμενο. Στο δρόμο βρέθηκαν επίσης και ωειδείς τεφροδόχοι πίθοι. Στην κεραμική που βρέθηκε στον τάφο αυτό συγκαταλέγονται 120 περίπου αγγεία ανάμεσα τους τουλάχιστον 17 πίθοι καθώς και ένα πήλινο ομοίωμα οικείας. Η κεραμική αυτή χρησιμοποιήθηκε από στην πρωτογεωμετρική περίοδο (850-820 π.Χ.) έως την ανατολίζουσα περίοδο (735-680 π.Χ.). Περιείχε τουλάχιστον 19 καύσεις που έλαβαν χώρα κατά το χρονικό διάστημα 850-630 π.Χ. σε ωειδείς πίθους, σε έναν αμφορέα και ένας απροσδιόριστος αριθμός ενταφιασμών που έλαβαν χώρα κατά την εποχή του χαλκού (**Εικ. 218**).

HUTCHINSON R.W. ABSA XLIX., “*The Khaniale- Tekke tombs*” London 1954, σ. 215-228 πρόκειται για τον τάφο II της δημοσίευσης & BOARDMAN J., ABSA 62, “*The Khaniale - Tekke tombs, II*” London 1967, σ. 57-75 πρόκειται για τον τάφο 2 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 83 αριθ. 83/VIII,1.

Τάφος 20. Τοποθεσία Αρκάδες (Γεωμετρικό Νεκροταφείο) κοντά στο χωριό Αφρατί της πεδιάδος της Μεσαράς Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Βρέθηκαν ίχνη

του εν μέρει πλακόστρωτου δρόμου του. Αυτός είχε πλάτος 1,02 μ. και στένευε μπροστά στην είσοδο όπου έφτανε τα 0,95 μ. Η είσοδος βρέθηκε φραγμένη από δύο μεγάλες πλάκες, είχε τραπεζοειδές σχήμα και το πλάτος της στένευε καθ' ύψος. Το κατώφλι της ήταν απλό και οι παραστάδες αποτελούνταν εσωτερικά από 6-7 σειρές τετράγωνων λίθων καλά συνδεδεμένων. Ο τάφος αυτός είναι ο μεγαλύτερος του νεκροταφείου και έχει προσανατολισμό στα ΝΑ. Ο θάλαμος του έχει κυκλική κάτοψη διαμ. 3,57-3,75 μ. και ύψ. 3,21 μ. Η θολωτή στέγαση του είναι εξολοκλήρου κυκλική και αν δεν είχε καταστραφεί σε ένα σημείο της, ο Levi υποθέτει ότι το συνολικό ύψος της θα έφτανε στα 3,72 μ. στο πάνω μέρος της. Το άνοιγμα της θόλου έκλεινε με μια πλάκα. Η τοιχοδομία του αποτελείται από σχεδόν ορθογώνιους λίθους τοποθετημένους σε σειρές που συνδέονται μεταξύ τους με μικρές πέτρες και χώμα.

Ταφές: Στο εσωτερικό του περιείχε μια λίθινη σαρκοφάγο, τεφροδόχα αγγεία, και πάνω από 250 άλλα αγγεία, ανάμεσα στα οποία κύπελλα, ληκύθια, αρύβαλλους, οινοχόες ακόμη και χάλκινα και σιδερένια όπλα κ.α. (**Εικ. 219-221**).

LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) "*Arkades, una citta cretese all' alba della civiltà ellenica*" Bergamo 1931-1939, σ. 177-184 πρόκειται για τον τάφο R της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 76, αριθ. 67.

Τάφος 21. Τοποθεσία Αρκάδες (Γεωμετρικό Νεκροταφείο) κοντά στο χωριό Αφρατί της πεδιάδος της Μεσαράς Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός βρίσκεται στα ανατολικά του νεκροταφείου. Πιθανόν δεν είχε δρόμο. Η είσοδος του βρίσκεται στα Α. και ο θάλαμος του είναι κυκλικός αλλά δεν δίνονται οι διαστάσεις του στη δημοσίευση.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε καύσεις σε τεφροδόχα και σαράντα αγγεία ανάμεσα στα οποία αρύβαλλους, ληκύθια, μια ομφαλωτή χάλκινη φιάλη κ.α. (**Εικ. 222-223**).

LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) "*Arkades, una citta cretese all' alba della civiltà ellenica*" Bergamo 1931-1939, σ. 202 & 304-312 πρόκειται για τον τάφο M της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 76, αριθ. 67.

Τάφος 22. Τοποθεσία Αρκάδες (Γεωμετρικό Νεκροταφείο) κοντά στο χωριό Αφρατί της πεδιάδος της Μεσαράς Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός βρίσκεται στα ανατολικά του νεκροταφείου. Ο δρόμος και η είσοδος του βρίσκονται στα Δ. Ο δρόμος του είναι κοντός 0,85 μ. μήκος και 1,00 μ. ύψος τοιχωμάτων. Μπροστά από το δρόμο υπήρχε ένα ορθογώνιο κτίσμα διαστ. 1,77X0,70 μ. στο εσωτερικό του οποίου βρέθηκαν τεφροδόχα αγγεία. Ο θάλαμος

του τάφου είναι κυκλικός με διάμετρο 3,20 μ. και μεγ. σωζ. ύψος τοιχωμάτων 2,20 μ. Η οροφή του είχε καταρρεύσει. Οι λίθοι που χρησιμοποιήθηκαν στην κατασκευή του προέρχονταν από οικοδομήματα της γύρω περιοχής, σύμφωνα με τον Levi, λόγω της καλής λάξευσης τους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκε η καλυπτήρια πλάκα της θόλου και τεφροδόχα αγγεία, μία οينوχόη με ζωόμορφη προχοή, ένα αγγείο από φαγεντιανή κ.α. **(Εικ. 224 α-β).**

LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ. 202 & 312-380 πρόκειται για τον τάφο L της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 76, αριθ. 67.

Κατά τη γνώμη των ΚΑΝΤΑ-ΚΑΡΕΤΣΟΥ οι τάφοι αυτοί R, M, L, περιείχαν τουλάχιστον 67 ταφές και οι τρεις τους και σύμφωνα με την αρχιτεκτονική τους και τον αριθμό των ταφών τους ανήκαν σε μια κοινωνική ομάδα, πιθανόν μια φυλή, της μυκηναϊκής περιόδου σε αντίθεση με τους τάφους A,B και C.

ΚΑΝΤΑ Α.,- ΚΑΡΕΤΣΟΥ Α., “*From Arkhadhes to Rytion. Interactions of an isolated area of Crete with the Aegean and the East Mediterranean*” στο STAMPOLIDIS N., - ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΣ V., Eastern Mediterranean, Cyprus-Dodecanese-Crete 16th -6th cent.B.C., Αθήνα 1998, σ. 159-173.

Τάφος 23. Τοποθεσία Αρκάδες (Γεωμετρικό Νεκροταφείο) κοντά στο χωριό Αφρατί της πεδιάδος της Μεσαράς Ηρακλείου. Στα Β. του νεκροταφείου βρέθηκε σωρός από λίθους, που πιθανόν αποτελούσαν τμήμα ενός κατεστραμμένου κυκλικού τάφου. Από αυτόν προήλθαν δύο ταφές σε πίθους, οι οποίοι χρονολογούνται στο 640-630 π. Χ. όταν το νεκροταφείο ήταν ακόμη σε χρήση **(Εικ. 225).**

LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ. 189-193 πρόκειται για τον τάφο D της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 76, αριθ. 67.

Τάφος 24. Τοποθεσία Κεφάλια κοντά στον Καρτερό Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του τάφου αυτού, μηκ. 3,80 μ. και πλ. 0,90 μ., βρισκόταν στα Α. και είχε λαξευτεί στον τοπικό κούσκουρα. Αυτός είχε τοίχους και στις δύο πλευρές του κατασκευασμένους από ορθογώνια μπλοκ λίθων, αλλά δεν σωζόταν η στέγη του παρά μόνο κάποια ίχνη από ξύλο και λάσπη στο δυτικό τμήμα του. Ο δρόμος είχε τη μορφή ενός διαδρόμου με δύο πλαϊνά δωμάτια σχεδόν απέναντι το ένα με το άλλο, τα οποία στεγάζονταν με τραπεζοειδείς λίθους. Τα πλαϊνά αυτά δωμάτια μηκ. 1,80 μ. και 1,35 μ. και πλ. 0,60 και 0,70 μ. αντίστοιχα το καθένα δεν

έκλειναν στην πίσω πλευρά τους με τοίχο. Μία ξηρολιθιά έφραζε την είσοδο του δρόμου και μία δεύτερη το υψηλότερο σημείο της εισόδου του θαλάμου. Στην παραστάδα της εισόδου υπήρχε μια επιγραφή με σύμβολα της Γραμμικής Α ή Β γραφής που τα συναντάμε συχνά σε τάφους του 1300 π. Χ. Ο θάλαμος ήταν κυκλικός 22,90 τ.μ. και είχε τέσσερις λάκκους στο δάπεδο του, σε τρεις από τους οποίους είχε λαξευτεί προεξοχή για την τοποθέτηση της καλυπτήριας πλάκας. Ο θάλαμος περιείχε μερικά όστρακα των γεωμετρικών, ελληνιστικών και υστερότερων χρόνων.

Ταφές : Φαίνεται ότι ο τάφος αυτός είχε χρησιμοποιηθεί για αρκετούς ενταφιασμούς από τους οποίους οι πρωιμότεροι είχαν διασκορπιστεί στην γύρω περιοχή. Από τις ταφές αυτές τα πρώτα οστά βρέθηκαν σε βάθος 0,70 – 1,00 μ. κάτω από το δάπεδο του θαλάμου, ενώ η τέταρτη απόθεση που βρέθηκε σε κατώτερο επίπεδο στα 1,00-1,70 μ. έδωσε τα κρανία δύο ενηλίκων. Το αμέσως επόμενο στρώμα μέχρι τα 2,10 μ. έδωσε τέσσερα κρανία από την Δ. και Α. πλευρά του θαλάμου τα οποία συνοδεύονταν και από δύο αγγεία. Στο τελευταίο στρώμα κάτω από το δάπεδο του θαλάμου βρέθηκε ένα μεγάλος αριθμός οστών **(Εικ. 226 - 227 α-γ).**

HUTCHINSON R.W. ABSA 51 “ *A tholos tomb on the Kephala*” London 1956, σ. 74-80 & GADOGAN G. ABSA 62 “ *Late Minoan III C pottery from the Kephala tholos tomb near Knossos*” London 1967, σ. 257-265 & PRESTON L., ABSA 100 “*The Kephala tholos at Knossos : a study in the reuse of the past*” London 2005, σ. 61-123.

Τάφος 25. Τοποθεσία λόφος Κεφάλας στην Κνωσό Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του ήταν απλός και οδηγούσε σε κτιστή είσοδο. Ο θάλαμος ήταν κυκλικός με διάμετρο 3,04 μ. και σωζόταν σε ύψος 51,72 μ. Ο τάφος αυτός είχε συληθεί από την αρχαιότητα, αλλά στο εσωτερικό του βρέθηκαν 23 ακέραια αγγεία της ΥΜ πρωτογεωμετρικής και της πρώιμης γεωμετρικής περιόδου. Ακόμη βρέθηκαν μερικά όστρακα, 7 περόνες και θραύσματα από ένα κάτοπτρο κ.α.

COLDSTREAM J.N., ABSA 97 “*Knossos : Geometric tombs excavated by D. G. Hogarth, 1900*” London 2002, σ. 201-216 πρόκειται για τον τάφο 6 της δημοσίευσης.

Τάφος 26. Τοποθεσία Έργανος στη ΝΔ. πλευρά της πεδιάδος Ηρακλείου και στα Α. της Λύττου⁴. Κτιστός θολωτός. Πρόκειται για υπόγειο τάφο, ο οποίος έγινε αντιληπτός από το σωρό των λίθων που ήταν τοποθετημένος στο σημείο της οροφής του. Στο μπροστινό τμήμα του είχε ένα είδος διαδρόμου-τούνελ, που

⁴ Στην περιοχή αυτή βρέθηκε νεκροταφείο της μυκηναϊκής περιόδου από το οποίο ο ανασκαφέας περιγράφει μόνο τρεις τάφους. Το νεκροταφείο αυτό ανήκει σε μια πόλη, ίχνη της οποίας σώζονται στο λόφο που βρίσκεται πιο πάνω από το νεκροταφείο.

έμοιαζε με τετράγωνο αγωγό, διαστ. 0,30 μ. πλάτος και 0,40 μ. ύψος και έφτανε σε μήκος λιγότερο του 1,00 μ. Η είσοδος του θαλάμου ήταν κλειστή με φράγμα από λίθους. Ο θάλαμος ήταν κυκλικός με διάμετρο 1,30 μ., ενώ η διάμετρος της θόλου μίκραινει και το ύψος της έφτανε τα 0,80 μ. Ήταν κατασκευασμένος με το εκφορικό σύστημα δόμησης και η οροφή έκλεινε με μια μεγάλη πλάκα την οποία κάλυπταν μικρότεροι λίθοι και χώμα.

Ταφές : Στο μικρό θάλαμο του περιείχε έξι ταφές, πέντε στο έδαφος και μια σε οστεοθήκη. Η θέση των κρανίων και των οστών του σώματος φανερώνουν ότι αυτά δεν βρίσκονταν στην αρχική τους θέση, λόγω και της στενότητας χώρου, πιθανόν οι πρώτοι νεκροί να είχαν τοποθετηθεί αρχικά εκτάδην και κατά μήκος των τοίχων και έπειτα στις μεταγενέστερες ταφές να έγινε ανακομιδή των οστών τους. Η οστεοθήκη ήταν ένα αγγείο το οποίο όμως ήταν τόσο μικρό που δεν χωρούσε ολόκληρο τον σκελετό ενός ενήλικα. Από τον ενήλικα αυτό στο εσωτερικό του αγγείου βρέθηκαν μόνο το κρανίο και μερικά οστά του, που πιθανόν να τα έσπασαν για να τα χωρέσουν μέσα σ' αυτό. Τα κτερίσματα που συνόδευαν τους νεκρούς ήταν πέντε αμφορείς. Η ερώτηση που θα μπορούσε να τεθεί είναι πως τοποθετήθηκαν οι νεκροί μέσα στον τάφο αυτό, λόγω του ότι ο διάδρομος – τούνελ εισόδου ήταν πολύ μικρός και στενός. Ο Halbherr θεωρεί πιθανή την τοποθέτηση των νεκρών από την οροφή της θόλου, αφού πρώτα αφαιρούσαν την πλάκα επίστεψης της και μερικούς ακόμη λίθους. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην μυκηναϊκή εποχή (**Εικ. 228**).

HALBHERR FED. AJA (1901) “CRETAN EXPEDITION XI: *Three Cretan Necropolises, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, τ. V, σ. 259-291 πρόκειται για το τάφο που περιγράφεται πρώτος στη δημοσίευση.

Τάφος 27. Τοποθεσία Έργανος στη ΝΔ. πλευρά της πεδιάδος Ηρακλείου και στα Α. της Λύττου. Κτιστός θολωτός. Πρόκειται για υπόγειο τάφο ο οποίος έγινε αντιληπτός από το σωρό των λίθων που ήταν τοποθετημένος στο σημείο της οροφής του. Στο μπροστινό τμήμα του είχε ένα είδος διαδρόμου-τούνελ, που έμοιαζε με τετράγωνο αγωγό, του οποίου το πλάτος διευρύνεται από την είσοδο του θαλάμου προς τα έξω από 0,35 μ. έως 0,50 μ., ενώ το ύψος του φτάνει τα 0,65 μ. και το μήκος τους τα 1,30 μ. Η είσοδος του θαλάμου ήταν κλειστή με φράγμα από λίθους. Ο θάλαμος ήταν κυκλικός με διάμετρο 1,70 μ., ενώ το ύψος της θόλου έφτανε το 1,00 μ. Το δάπεδο του ήταν επιστρωμένο με ακατέργαστες πλάκες πάνω στις οποίες ήταν τοποθετημένοι οι νεκροί. Ήταν κατασκευασμένος

με το εκφορικό σύστημα δόμησης και η οροφή έκλεινε με μια μεγάλη πλάκα, την οποία κάλυπταν μικρότεροι λίθοι και χώμα.

Ταφές : Στο θάλαμο του περιείχε τα οστά τριών νεκρών σε προχωρημένη κατάσταση αποσάθρωσης. Οι νεκροί φαίνεται ότι ήταν τοποθετημένοι στην επίστρωση του δαπέδου σε συνεσταλμένη στάση και ακουμπούσαν με την πλάτη τους τον τοίχο του θαλάμου. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην μυκηναϊκή εποχή **(Εικ. 229)**.

HALBHERR FED. AJA (1901) “CRETAN EXPEDITION XI: *Three Cretan Necropolises, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, τ. V, σ. 259-291 πρόκειται για το τάφο που περιγράφεται δεύτερος στη δημοσίευση.

Τάφος 28. Τοποθεσία Έργανος στη ΝΔ. πλευρά της πεδιάδος Ηρακλείου και στα Α. της Λύττου. Κτιστός θολωτός. Πρόκειται για υπόγειο τάφο ο οποίος έγινε αντιληπτός από το σωρό των λίθων που ήταν τοποθετημένος στο σημείο της οροφής του. Στο μπροστινό τμήμα του είχε ένα είδος διαδρόμου-τούνελ, που έμοιαζε με τετράγωνο αγωγό, του οποίου το μήκος φτάνει τα 1,40 μ. Η είσοδος του θαλάμου ήταν κλειστή με φράγμα από λίθους, αυτή είχε πλάτος 0,58 μ. και ύψος 0,75 μ. Ο θάλαμος ήταν κυκλικός με διάμετρο 1,90 μ., ενώ το ύψος της θόλου φαίνεται ότι έφτανε τα 1,25 μ. με 1,30 μ. Δυστυχώς ο τάφος αυτός είχε συληθεί, διότι η πλάκα επίστεψης της θόλου είχε μετακινηθεί και ο ανασκαφέας δεν μας δίνει πληροφορίες για το περιεχόμενο του θαλάμου του. Ο Halbherr θεωρεί ότι όλοι αυτοί οι τάφοι που βρέθηκαν στη Έργανο ανήκαν σε οικογενειακούς τάφους κοινών ανθρώπων πιθανόν βοσκών ή κυνηγών και των μελών της οικογένειάς τους, οι οποίοι προέρχονταν από τον γειτονικό οικισμό, ίχνη του οποίου βρέθηκαν λίγο πιο πάνω από το νεκροταφείο.

HALBHERR FED. AJA (1901) “CRETAN EXPEDITION XI : *Three Cretan Necropolises, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, τ. V, σ. 259-291 πρόκειται για το τάφο που περιγράφεται ως ο μεγαλύτερος που ανέσκαψε ο Halbherr, στη συγκεκριμένη δημοσίευση.

Τάφος 29. Τοποθεσία Κούρτες (θέση Κουρτοκεφάλια ή Πλακούρα ή του Φράγκου η καθέδλα) στα ΝΑ. της Ίδης Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός είναι ο πιο μικρός που βρέθηκε στην περιοχή. Είναι κυκλικός σε κάτοψη και η διάμετρος του φτάνει το 1,00 μ.

Ταφές : Ο ανασκαφέας αναφέρει ότι στους τάφους της περιοχής αυτής συνυπάρχει το έθιμο του ενταφιασμού με αυτό της καύσης των νεκρών, όπως συμβαίνει και σε άλλες νεκροπόλεις της Κρήτης που χρονολογούνται στην γεωμετρική περίοδο. Στον συγκεκριμένο τάφο βρέθηκε και ένα αγγείο το οποίο

περιείχε στο εσωτερικό του αποτεφρωμένα οστά. Έξω από τον τάφο αυτό και σε βάθος 0,30 μ. βρέθηκαν πέντε μικρά αγγεία που είχαν πιθανόν τελετουργική χρήση. Ο Pini τον χρονολογεί στην πρωτογεωμετρική- γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 230**).

HALBHERR FED. AJA (1901) “CRETAN EXPEDITION XI : *Three Cretan Necropolises, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, τ. V, σ. 259-291 πρόκειται για τον δεύτερο τάφο που περιγράφεται στην περιοχή Κούρτες στη συγκεκριμένη δημοσίευση & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 86, αριθ. 97.

Τάφος 30. Τοποθεσία Κούρτες (θέση Κουρτοκεφάλα ή Πλακούρα ή του Φράγκου η καθέδρα) στα ΝΑ. της Ίδης Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός βρίσκεται σε μικρό βάθος από την επιφάνεια του εδάφους. Δεν έχει ούτε δρόμο ούτε διάδρομο- τούνελ. Η είσοδος του πιθανό να γινόταν αντιληπτή από την κατάβαση του εδάφους, παρόλο που φαίνεται ότι επικρατούσε το έθιμο της κάλυψης της μετά την ταφή. Ο θάλαμός του έχει κυκλική κάτοψη διαμέτρου 2,90 μ. και ύψος θόλου 1,80 μ. περίπου. Η ελλειψοειδής θόλος είναι κτισμένη με το εκφορικό σύστημα δόμησης και καλύπτεται με μια πλάκα στην οροφή της.

Ταφές : Το περιεχόμενο του τάφου αυτού, ανήκει στην γεωμετρική περίοδο και σύμφωνα με τον Taramelli, όσον αφορά στους τάφους που έχουν βρεθεί στην συγκεκριμένη νεκρόπολη, ο τάφος αυτός πιθανόν περιείχε τον ενταφιασμό ενός ή περισσότερων νεκρών σε συνεσταλμένη στάση (**Εικ. 231**).

TARAMELLI A., AJA (1901) “CRETAN EXPEDITION XII : Notes on the *Necropolises, of Courtes*” London 1901, τ. V, σ. 292-301 πρόκειται για το τάφο που περιγράφεται ως ο μεγαλύτερος που ανέσκαψε ο Taramelli στη συγκεκριμένη δημοσίευση & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 86, αριθ. 97.

Τάφος 31. Τοποθεσία Κούρτες (θέση Κουρτοκεφάλα ή Πλακούρα ή του Φράγκου η καθέδρα) στα ΝΑ. της Ίδης Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός βρίσκεται σε μικρό βάθος από την επιφάνεια του εδάφους. Δεν έχει ούτε δρόμο ούτε διάδρομο - τούνελ. Η είσοδος του πιθανό να γινόταν αντιληπτή από την κατάβαση του εδάφους, παρόλο που φαίνεται ότι επικρατούσε το έθιμο της κάλυψης της μετά την ταφή. Ο θάλαμός του έχει κυκλική κάτοψη διαμέτρου 1,40 μ. Η ελλειψοειδής θόλος είναι κτισμένη με το εκφορικό σύστημα δόμησης και καλύπτεται με μια πλάκα στην οροφή της. Το ύψος της θόλου κατά μέσο όρο όσον αφορά τους τάφους στη νεκρόπολη αυτή φτάνει τα 1,70 μ. περίπου.

Ταφές : Το περιεχόμενο του τάφου αυτού ανήκει στην γεωμετρική περίοδο και σύμφωνα με τον Taramelli, όσον αφορά στους τάφους που έχουν βρεθεί στην

συγκεκριμένη νεκρόπολη, ο τάφος αυτός πιθανόν περιείχε τον ενταφιασμό ενός ή περισσότερων νεκρών σε συνεσταλμένη στάση (**Εικ. 232 α**).

TARAMELLI A., AJA (1901), "CRETAN EXPEDITION XII: Notes on the *Necropoles, of Courtes*" London 1901, τ. V, σ. 292-301 & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 86, αριθ. 97.

Τάφος 32. Τοποθεσία Κούρτες (θέση Κουρτοκεφάλια ή Πλακούρα ή του Φράγκου η καθέδρα) στα ΝΑ της 1ης Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός βρίσκεται σε μικρό βάθος από την επιφάνεια του εδάφους. Δεν έχει ούτε δρόμο ούτε διάδρομο - τούνελ. Η είσοδος του πιθανό να γινόταν αντιληπτή από την κατάβαση του εδάφους, παρόλο που φαίνεται ότι επικρατούσε το έθιμο της κάλυψης της μετά την ταφή. Ο θάλαμός του έχει κυκλική κάτοψη διαμέτρου 1,15 μ. Η ελλειψοειδής θόλος είναι κτισμένη με το εκφορικό σύστημα δόμησης και καλύπτεται με μια πλάκα στην οροφή της. Το ύψος της θόλου, κατά μέσο όρο όσον αφορά τους τάφους στη νεκρόπολη αυτή φτάνει τα 1,70 μ. περίπου.

Ταφές : Το περιεχόμενο του τάφου αυτού ανήκει στην γεωμετρική περίοδο και σύμφωνα με τον Taramelli, όσον αφορά στους τάφους που έχουν βρεθεί στην συγκεκριμένη νεκρόπολη, ο τάφος αυτός περιείχε πιθανόν τον ενταφιασμό ενός ή περισσότερων νεκρών σε συνεσταλμένη στάση (**Εικ. 232 β**).

TARAMELLI A., AJA (1901) "CRETAN EXPEDITION XII: Notes on the *Necropoles, of Courtes*" London 1901, τ. V, σ. 292-301 & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 86, αριθ. 97.

Τάφος 33. Τοποθεσία Φαιστός, Άγιος Ιωάννης, και συγκεκριμένα στον αγρό Φασουλάκη-Κατσαμά Π., στο Ηράκλειο. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του τάφου είχε σκαφτεί στο χώμα και ύστερα από το τέλος της χρήσης του τάφου γεμίστηκε με πολλές πέτρες και χώμα. Η είσοδος του ήταν τρίλιθη με λαξευμένες μονολιθικές παραστάδες και υπέρθυρο και είχε ύψος 1,20 μ. και πλάτος 0,70 μ. Οι διαστάσεις της θόλου ήταν: ύψ. 3,00 μ., διάμετρο 3,23-3,26 μ. και πάχος τοίχου 0,60-0,80 μ. Ο θόλος είχε κτισθεί κατά το εκφορικό σύστημα με ισοπαχείς δόμους από πλακοειδείς πέτρες. Στο εσωτερικό του κυκλικού θόλου διακρίθηκαν τέσσερα στρώματα επίχωσης, το πρώτο υστεροκλασικών – ελληνοιστικών χρόνων, το δεύτερο γεωμετρικών – ελληνοιστικών χρόνων, το τρίτο αποτελούνταν από τις πέτρες της θόλου που είχε καταρρεύσει ένα τμήμα της, με κεραμική γεωμετρική και ελληνοιστική και το τέταρτο στρώμα, περιείχε γεωμετρική κεραμική, μεταλλικά όπλα, ένα ειδώλιο κ.α. Τα αγγεία χρονολογούνται από την πρωτογεωμετρική μέχρι και την ύστερη ελληνοιστική περίοδο (**Εικ. 233**).

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α.Σ., ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 445 & ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α. Σ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Ηρακλείου» Χανιά 1994/96, σ. 334-336.

Τάφος 34. Τοποθεσία Ροτάσι Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Βρέθηκε κατά την καλλιέργεια ενός αγρού. Ο δρόμος του ήταν κτιστός και το φράγμα της εισόδου είχε καταστραφεί. Ο τάφος σωζόταν ακέραιος και ήταν κτισμένος με πολύ παχιά τοιχώματα και με πλακοειδείς λίθους. Η θόλος ήταν κυκλική και είχε διάμετρο 2,50 μ. Η εσωτερική διάμετρος του θαλάμου ήταν 1,70 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του είχε πληθώρα αγγείων 250 στον αριθμό τους, ανάμεσα τους και κάλπες που περιείχαν τέφρα. Υπολογίζεται ότι οι ταφές ξεπερνούσαν τις 40 στο εσωτερικό του θαλάμου. Από τη μελέτη της κεραμικής αποδεικνύεται ότι ο τάφος χρησιμοποιήθηκε από την πρωτογεωμετρική μέχρι και την αρχή της ανατολίζουσας περιόδου, το ίδιο υποστηρίζει και ο Pini στην μονογραφία του.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 12 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1958, τεύχος 1, σ. 468 & HOOD M.S.F. AR 5 (1958) “*Archaeology in Greece, 1958, Crete*” Athens 1959, σ. 16 & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 91, αριθ. 71, 2.

Τάφος 35. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο της Έλτινας, Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του πλάτους 1,30 μ. ήταν έντονα κατωφερής λαξευμένος στο φυσικό βράχο και οδηγούσε σε είσοδο με κατώφλι και πύρινες παραστάδες, που έκλεινε με μια μεγάλη μονολιθική πλάκα. Στη δυτική παρυφή του πλακόστρωτου δρόμου ανασκάφηκε ορθογώνια εστία οριζόμενη από πέτρες, ενώ λίγο βορειότερα αποκαλύφθηκε ρηχός λάκκος στο βράχο που περιείχε εκτός των άλλων και ένα ιδιόμορφο σκεύος διακοσμημένο με ειδώλια ζώων, πτηνών και ένα γυναικείο καθιστό ειδώλιο σε στάση θρηνωδού. Ο τάφος αυτός είναι ιδιαίτερα επιμελημένος και αρκετά καλοδιατηρημένος στο ανατολικό τμήμα του, όπου σώζεται σε ύψος 1,30 μ. Το αρίστης διατήρησης πλακόστρωτο δάπεδο του έχει διάμετρο 2,60 μ.

Ταφές : Περιείχε καύσεις νεκρών σε μεγάλα τεφροδόχα αγγεία και πάνω από μια εκατοντάδα μικρότερα αγγεία. Το τελευταίο εύρημα, τμήματα από σιδερένια όπλα και οβελούς, αλλά και κόκαλα και κρανία ζώων μέσα στον τάφο δηλώνουν την τέλεση νεκρόδειπνων. Ο τάφος αυτός χρησιμοποιήθηκε για περίπου εκατόν πενήντα χρόνια και χρονολογείται στην πρωτογεωμετρική – γεωμετρική περίοδο (9^{ος} –8^{ος} αι π.Χ.) **(Εικ. 234, 235 α-β).**

ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ.- ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ν., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Ηρακλείου*» Χανιά 1994/96, σ. 315-317 & ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ. - ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ν., ΑΔ. 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΤ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1998, σ. 463-465 & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «*Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας*» στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scopani Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 17-18 πρόκειται για τους τάφους με αριθ.1, 3-4 αντίστοιχα της δημοσίευσης & ENGLEZOU Μ., «*Η σχέση της Έλτυνας με την Κνωσό*» στο CADOGAN G.,-ΧΑΤΖΑΚΗ Ε., - ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α., Κνωσός : Ανάκτορο, Πόλη, Πολιτεία, Αθήνα 2004, σ. 421.

Τάφος 36. Τοποθεσία Αγ. Μαρίνα στις Άγιες Παρασκιές Πεδιάδος Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος είναι κτισμένος σε επίπεδο έδαφος. Δεν γνωρίζουμε αν είχε δρόμο. Η τοιχοδομία του αποτελείται εξολοκλήρου από αργούς λίθους χωρίς κανένα συνδετικό υλικό ανάμεσα τους. Το πάχος των τοιχωμάτων του κυμαίνεται μεταξύ 0,35-0,40 μ. Η είσοδος βρίσκεται στα ΒΑ. του θαλάμου και του έκλεινε με μονολιθική πλάκα, η επιφάνεια της οποίας ήταν λεία εσωτερικά προς τον θάλαμο. Οι παραστάδες της εισόδου αποτελούνται από μεγάλους λίθους που έχουν πλάτος ίσο με το βάθος της εισόδου δηλαδή 0,35 μ., ενώ το πλάτος της δεν υπερβαίνει τα 0,45 μ. και το ύψος τα 0,80. Το άνοιγμα αυτό ελαττώνεται στο κατώφλι που αποτελείται από μικρούς λίθους και έχει ύψ. 0,20 μ. του οποίου σκοπός ήταν να εμποδίσει την εισροή όμβριων υδάτων στο εσωτερικό του θαλάμου. Ο θάλαμος είναι κυκλικός σε κάτοψη και έχει διάμετρο 1,40 μ., ενώ το περιφερές τοίχωμα του σώζεται σε ύψος 0,70 μ. προς Δ., 1,00 μ. προς Β, 1,10 μ. προς Α. και 1,20 μ. προς Ν. Η εκφορική απόκλιση είναι ισχυρή έτσι ώστε η θόλος να ξεκινά από ύψος όχι μεγαλύτερο του 1,40 μ. Το δάπεδο του ήταν στρωμένο με μικρά βότσαλα. Η θόλος του τάφου αυτού είναι ελεύθερη και ο θάλαμος του δεν έχει λαξευτεί στον βράχο αλλά αποτελεί κτίσμα που υπερέχει από το έδαφος.

Ταφές : Ο θάλαμος του βρέθηκε γεμάτος με αγγεία, τα οποία πιθανόν εισήχθησαν από την είσοδο διότι κανένα σε υπερέβαινε τα 0,62 μ. σε ύψος μαζί με το κάλυμμα του. Τα αγγεία βρέθηκαν επάλληλα σε τρεις στρώσεις. Περιείχε συνολικά 25 τεφροδόχες κάλπες με τα καλύμματα τους, μία πρόχους, μία χάλκινη λαβίδα και έναν χάλκινο ήλο. Όλες οι κάλπες περιείχαν καμένα οστά και τέφρα και λίγα κτερίσματα, όπως αρύβαλλους. Η απουσία περονών και πορπών μέσα στις κάλπες, πιθανόν οφείλεται στην μεταβολή της ενδυμασίας και όχι στην άποψη ότι οι νεκροί αποτεφρώνονταν γυμνοί, σύμφωνα με την άποψη του συγγραφέα. Δίπλα στις κάλπες βρέθηκαν και κύπελλα, κοτύλες, κύαθοι κ.α. αγγεία. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική-ανατολίζουσα περίοδο, μέσα 8^{ου} με αρχές 7^{ου} αι. π. Χ. (Εικ. 236).

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΑΕ (1945 – 1947) « Γεωμετρικός τάφος Αγ. Παρασκίων Ηρακλείου» Αθήνα 1949, σ. 47-97.

Τάφος 37. Τοποθεσία Γόρτυνα Μεσαράς (στην περιοχή της Γεωργικής Σχολής) Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Έχει δρόμο στενό και βραχύ λαξευμένο μέσα στον βράχο. Η είσοδος προς τον θάλαμο βρίσκεται στα Ν. και είναι στενή και χαμηλή και έχει κατώφλι και παραστάδες μονολιθικές ακανόνιστου σχήματος και συμπληρωμένες με πλακοειδείς λίθους. Κλεινόταν με πλάκα ύψ. 1,30 μ. προσαρμοζόμενη στα τοιχώματα του δρόμου. Πάνω από το υπέρθυρο μήκ. 0,88 μ., πλ. 0,50 μ. και παχ. 0,15 μ. σώσονταν οκτώ δόμοι του τοιχώματος του τάφου, που σχημάτιζαν κανονικό λαξευτό «πρόσωπο» εντός του δρόμου. Ο τάφος είχε κυψελοειδή - κυκλική κάτοψη και είχε οικοδομηθεί επιμελώς με μικρούς και μεγάλους λίθους, καλά λαξευμένους στην ορατή πλευρά τους προς το εσωτερικό του τάφου και με μικρά λιθάκια τοποθετημένα στα μεταξύ των μεγαλύτερων λίθων κενά. Ο τάφος είχε εσωτερική διάμετρο 2,70 μ. και ύψος 3,00 μ., ενώ βρισκόταν σε επίπεδη έκταση που είχε μικρή κλίση προς τα Β. και ήταν υπόγειος. Η σωζόμενη κορυφή της θόλου βρίσκεται σήμερα σε βάθος 0,15 μ. (είναι ημιυπόγειο) από την επιφάνεια του εδάφους. Ο τάφος αυτός θα ήταν φανερός εξ αρχής αλλά αφαιρέθηκαν οι λίθοι του υπέργειου τμήματος του.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν αρκετά τεφροδόχα αγγεία, τα περισσότερα τοποθετημένα στο πλάι και λίγα όρθια. Τα πιο πολλά τεφροδόχα βρέθηκαν κοντά στην είσοδο. Αυτά ήταν πίθοι, αμφορείς και κάλπες που περιείχαν εκτός από τα καμένα οστά και μικρά αγγεία, όπως προχοΐδια, κρατηρίδια, κύπελλα, αλλά και σιδερένια όπλα, αιχμές λογχών κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην πρωτογεωμετρική περίοδο με τις τελευταίες ταφές να χρονολογούνται στα τέλη του 9^{ου} αι. π.Χ. σύμφωνα με τη χρονολόγηση των πίθων χωρίς λαιμό που βρέθηκαν στον τάφο αυτό (**Εικ. 237**).

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΠΑΕ (1966) «Μικρά ανασκαφαί και περισυλλογή αρχαίων εις Κρήτην» Αθήνα 1968, σ.189-192 & COLDSTREAM J.N., Γεωμετρική Ελλάδα (ελλην. μετφρ. Κεφαλίδου Ευρ., εκδόσεις Καρδαμίτσα) Αθήνα 1997 (London 1977¹), σ. 65-68.

Τάφος 38. Τοποθεσία Έμπασος ή Μπερδελέτο μεταξύ Ροτσανής Κεφάλας και Φαρμακάρας στο Ροτάσι Μονοφατίου Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Πρόκειται για μικρό θολωτό τάφο με κυκλικό θάλαμο διαμ. 1,70X1,50 μ. οικοδομημένου με πλακοειδείς μεγάλους λίθους και με κοντό δρόμο. Το ύψος του θαλάμου φτάνει στο 1,00 μ. Χρονολογείται στην πρωτογεωμετρική περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. Θ' «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1955, τεύχος 1, σ. 567 & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 91, αριθ. 71, 1.

Τάφος 39. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Υπόγειος κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του είναι κατωφερείς με κεκλιμένο επίπεδο και τρεις βαθμίδες. Το στόμιο του είναι βαθύ και στενό μήκους 1,16 μ., πλ. 0,82 μ. και ύψους 0,75-0,81 μ. και έχει κτιστές παραστάδες και ανώφλι αποτελούμενο από δύο μεγάλες πλάκες τοποθετημένες κατά το βάθος. Η θόλος του έχει κυκλικό σχήμα με διάμετρο 2,34 μ. και ύψος 2,19 μ. και είναι κτισμένη με αδρά λαξευμένες ασβεστολιθικές πέτρες κατά το εκφορικό σύστημα δομής. Χρονολογείται στην ΥΜ III A1- III B περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ Περ. Δ', τ. 4 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1989-1991, Νομός Ρεθύμνης» Χανιά 1991-1993, σ. 235-236 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 200.

Τάφος 40. Τοποθεσία «Καλοσυκιάς» στις Μαργαρίτες Μυλοποτάμου Ρεθύμνου. Κτιστός θολωτός. Η πρόσβαση στη θόλο που είναι προσανατολισμένη στα ανατολικά γίνεται από μακρύ και στενό κατηφορικό δρόμο με συγκλίνοντα τοιχώματα μήκους 13,70 μ. και πλάτους 1,90 μ. Εξαιρετική είναι τόσο η τοιχοδομία των πλευρικών του τοιχωμάτων, τα οποία έχουν μήκ. 6,00 μ. από την είσοδο του θαλάμου και έχουν επενδυθεί, με μεγάλους πλακοειδείς λίθους όσο και η κατασκευή του δαπέδου του στο συγκεκριμένο κτισμένο τμήμα από μικρά βότσαλα στερεωμένα με ασβεστοκονίαμα. Αξιοσημείωτη είναι επίσης η διαπίστωση ότι πάνω από το συγκεκριμένο δάπεδο εντοπίστηκε, σε δύο διαφορετικά επίπεδα, προσεκτικά πατημένο χώμα με εκτεταμένο κάψιμο στην επιφάνεια του. Κατά την αποχωμάτωση του βρέθηκε σημαντικός αριθμόν κυλίκων, ορισμένα θραύσμα από αποθηκευτικά σκεύη, λίγα τεμάχια χαλκού και υπόλειμμα από χρυσό έλασμα. Ο δρόμος καταλήγει σε μνημειακή είσοδο ύψους 1,94 μ., πλ. 0,86 μ. και βαθ. 1,10 μ. με κτιστές παραστάδες και υπέρθυρο. Το φράγμα της ήταν σχεδόν εξολοκλήρου κατεστραμμένο από τη σύληση που είχε προηγηθεί σε άγνωστη χρονική στιγμή. Η θόλος έχει διάμ. 4,60 μ. και ύψους 4,31 μ. Είναι λαξευμένη στο μαλακό κούσκουρα και επενδεδυμένη με μεγάλους πλακοειδείς λίθους κτισμένους κατά το εκφορικό τρόπο δομής, η όψη των λίθων αυτών έχει λαξευτεί με επιμέλεια, ώστε να επιτευχθεί η κυκλική κάτοψη του εσωτερικού της.

Ταφές : Ο αριθμός των ταφών δεν είναι γνωστός, αφού δεν έχει πραγματοποιηθεί μελέτη των αποσαθρωμένων οστών που βρέθηκαν διασκορπισμένα παντού. Ωστόσο, διακρίνονται τεμάχια από δύο τουλάχιστον

κρανία και πολλά μικρά κομμάτια από πήλινες σαρκοφάγους. Ο τάφος αυτός σύμφωνα με την κεραμική του χρησιμοποιήθηκε από την ΥΜ ΙΙΙ Α2 περίοδο μέχρι και την ΥΜ ΙΙΙ Β.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 8 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 2000-2001, σ. 303-304 & ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε. ΑΔ. 52 (1997) :ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων*» Αθήνα 2003, σ. 1040 & WHITLEY J., AR 50 (2003-2004) "*Archaeology in Greece, Crete, 2003-2004*" Athens 2004, σ. 92.

Τάφος 41. Τοποθεσία Αποδούλου Ρεθύμνου. Κτιστός θολωτός. Είχε κατωφερικό δρόμο μηκ. 7,00 μ. και πλ. 1,50 μ. λαξευμένο στο μαλακό βράχο, που οδηγούσε στην είσοδο του ταφικού θαλάμου με μια χαμηλή βαθμίδα. Η είσοδος είχε φράγμα κατασκευασμένο από αργούς λίθους, το οποίο σωζόταν σε ύψος 1,40 μ. Οι παραστάδες ήταν κτισμένες από αργούς λίθους, οι οποίες συγκλίνουν προς τα πάνω και προς το εσωτερικό του τάφου με πλ. έσω και άνω 0,60 μ. και κάτω 1,00 μ., ενώ πλ. έξω και άνω 0,90 μ. και κάτω 1,25 μ. Η θόλος έχει διάμετρο 3,10 μ., ενώ τα ακανόνιστα κτισμένα τοιχώματα της σώζονται σε ύψος 2,40 μ. Η πρόσοψη του τάφου είναι επιμελώς κτισμένη και κατακόρυφη. Ιδιομορφία του τάφου αυτού αποτελεί μια τετράγωνη ανακουφιστική κόγχη διαστ. 0,40Χ0,40 μ. που βρίσκεται πάνω από το υπέρθυρο και εσωτερικά, πάνω από την οποία υπάρχει δεύτερο «υπέρθυρο» πιο ογκώδες από το πρώτο.

Ταφές : Ο τάφος βρέθηκε τελείως συλημένος και απέδωσε τρεις κιβωτιόσχημες λάρνακες και χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ. ΑΔ 18 (1963) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1965, σ. 315 & ΠΩΛΟΓΙΩΡΓΗ Μ., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΤΟΥ ΣΤ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ τ. Α2 «*Παρατηρήσεις στην παράσταση μορφής με υψωμένα χέρια σε υστερομινωική ΙΙΙ λάρνακα από το Αποδούλου, Επαρχίας Αμαρίου*» Χανιά 1990, σ. 207-229. & CAVANACH W.G, - LAXTON R.R. ABSA 77 "*Corbelled vaulting in the late minoan tholos of Crete*" Athens 1982, σ. 65-77 οι οποίοι δίνουν τις διαστάσεις της θόλου ως εξής : 3,25 μ. διάμετρο και 2,70 μ. ύψος & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 76, αριθ. 113.

Τάφος 42. Τοποθεσία Ψιλά Χώματα στο Αποδούλου Ρεθύμνου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος είχε συληθεί κατά την αρχαιότητα και καταστράφηκε ολοκληρωτικά όταν οι πέτρες του χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή καλύβας βοσκών, η μια πλευρά της οποίας ήταν τμήμα του τάφου. Ο δρόμος και η είσοδος είχαν καταστραφεί. Στο ανατολικό τμήμα το τοίχωμα του τάφου σώζεται μέχρι 0,70 μ. ύψ. και στο δυτικό σώζεται μόνο η βάση του που αποτελείται από ακατέργαστες πέτρες. Ο θάλαμος ήταν μάλλον κυκλικός και είχε διάμετρο περίπου 2,50 μ.

Διασκορπισμένα έξω από τον τάφο βρέθηκαν κομμάτια πήλινων λαρνακών, μια μικρή ελλειπής πρόχους κ.α.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ. 34 (1979): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1987, σ. 400-401 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 2 στη δημοσίευση.

Τάφος 43. Τοποθεσία στου Φράγκου το Λουρί στο Αποδούλου Ρεθύμνου. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του είναι λαξευμένος στο μαλακό κούσκουρα και έχει πλ. 1,20 μ. με μεγ. σώζ. μηκ. 1,20 μ. Σε απόσταση 0,80 μ. από την εξωτερική πλευρά της εισόδου βρέθηκε ένα λαξευμένο στο βράχο σκαλοπάτι. Η είσοδος έχει εσωτ. διαστ. ανοίγματος 0,75 μ., εξωτ. 0,95 μ. και είναι κτισμένη με πέτρες. Το χτίσιμο της σώζεται σε ύψος 0,83 μ. Ο θάλαμος είναι κυκλικός και έχει διάμετρο 3,00 μ. περίπου, ενώ το τοίχωμα του, από ακατέργαστες πέτρες, σώζεται σε υψ. 1,28 μ. και έχει παχ. 0,50 μ. δεξιά το οποίο στα αριστερά της εισόδου σχεδόν διπλασιάζεται. Το δάπεδο του τάφου αποτελούσε ο μαλακός βράχος (κούσκουρας). Η θόλος είχε καταπέσει.

Ταφές : Βρέθηκε ασύλητος και περιείχε πέντε λάρνακες τρεις από τις οποίες ήταν τοποθετημένες παράλληλα προς την είσοδο. Δεν σημειώθηκαν ταφές στο δάπεδο. Η λάρνακα στο Β. τμήμα του τάφου περιελάμβανε μια γυναικεία ταφή πλουσιότερη από πλευράς κτερισμάτων και είχε τοποθετηθεί πάνω σε «ιδιαιτερη κατασκευή» από δουλεμένες πέτρες. Ο τάφος περιείχε 17 πήλινα αγγεία, ένα χάλκινο αγγείο, ένα χάλκινο δακτυλίδι, ένα χάλκινο βραχιόλι, δύο περόνες, τμήμα ακονόπετρας κ.α. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο (**Εικ. 238**).

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ. 34 (1979): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1987, σ. 401 πρόκειται για τον τάφο 3 της δημοσίευσης.

Τάφος 44. Τοποθεσία στου Φράγκου το Λουρί στο Αποδούλου Ρεθύμνου. Κτιστός θολωτός. Έχει δρόμο μήκους 2,20 μ. και πλ. 0,80 μ. περίπου. Το φράγμα της εισόδου βρέθηκε ανέπαφο και πάνω από αυτό το υπέρθυρο που ήταν μικρών διαστάσεων. Η είσοδος ήταν προσανατολισμένη ΝΑ. Ο θάλαμος έχει διάμετρο 2,30 μ., ύψος εισόδου 1,00 μ. και πλάτος 0,66-0,70 μ., ενώ το λιθόκτιστο τοίχωμα σώζεται σε ύψος 1,34 μ. Η θόλος είχε καταπέσει.

Ταφές : Περιείχε μια μόνο σαρκοφάγο στη Β. πλευρά. Ο σκελετός είχε εντελώς αποσαθρωθεί και συνοδευόταν από τέσσερις ψευδόστομους αμφορείς, ένα χάλκινο μαχαίρι, ένα χάλκινο ξυράφι, όλα έξω από την λάρνακα. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 36 (1981): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1988, σ. 402-403 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 4 στη δημοσίευση

& FRENCH E.B., AR 36 (1989-1990) “*Archaeology in Greece 1989-1990, Crete*” Athens 1990, σ. 77 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 4 στη δημοσίευση.

Τάφος 45. Τοποθεσία στου Φράγκου το Λουρί στο Αποδούλου Ρεθύμνου. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος δεν βρέθηκε και μάλλον είχε καταστραφεί. Η είσοδος πλ. 0,62 μ. ήταν στα Α. και το φράγμα της αποτελούνταν από ακατέργαστες πέτρες και σωζόταν σε ύψος 0,52 μ. στην εσωτερική πλευρά του τάφου. Ο θάλαμος έχει διάμετρο από Α. προς Δ. 2,46 μ. και από Β. προς Ν. 2,00 μ. είναι δηλαδή περισσότερο ωοειδής και λιγότερο κυκλικός στο σχήμα του. Το τοίχωμα του τάφου διατηρείται σε ύψος 1,39 μ. και είναι σαφής η κλίση για τη δημιουργία της θόλου.

Ταφές : Στον τάφο αυτό είχαν ενταφιαστεί τρεις νεκροί από τους οποίους οι δύο σε πήλινες κιβωτιόσχημες λάρνακες τοποθετημένες στη Β. και Ν. πλευρά και ο τρίτος πάνω στο δάπεδο του τάφου από μαλακό κούσκουρα παράλληλα προς την είσοδο και με προσανατολισμό Ν.-Β. Τα κτερίσματα ήταν : ψευδόστομοι αμφορίσκοι, θυμιατήριο, κύλικα, πυξίδα, ένα μικρό από χαλκό ξυρό και μικρό εργαλείο, ένα δακτυλίδι και μια περόνη, τα δύο τελευταία κοσμήματα ανήκουν στην νεκρή που ήταν τοποθετημένη στη λάρνακα της Ν. πλευράς. Ακόμη στον τάφο αυτό βρέθηκε και ένα κρανίο βοοειδούς τοποθετημένο στο ΒΑ. τμήμα του κοντά στην είσοδο. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Α2 και ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 36 (1981): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1988, σ. 403 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 5 στη δημοσίευση & FRENCH E.B., AR 36 (1989-1990) “*Archaeology in Greece 1989-1990, Crete*” Athens 1990, σ. 77 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 5 στη δημοσίευση.

Τάφος 46. Τοποθεσία Στερνάκι στον Στύλο Αποκορώνου Χανίων. Κτιστός θολωτός. Έχει πλατύ και κτιστό δρόμο, ο οποίος κατηφορίζει με ήπια κλίση διατηρώντας τα επιμελώς κατασκευασμένα τοιχώματα του, αυτός φτάνει σε μήκ. 20,80 μ. και το πλάτος του αυξάνεται από 1,60 μ. έως 2,40 μ. μπροστά στην είσοδο. Στη μέση του δρόμου και εφαπτόμενη με τη Ν. πλευρά του βρέθηκε ορθογώνιος λάκκος διαστ. 1,10 X 0,70 μ. και μεγ. ύψ. τοιχωμάτων 0,60 μ., ο οποίος προοριζόταν για ταφή, αλλά βρέθηκε εξολοκλήρου κενός. Από τον λάκκο αυτό και μέχρι την είσοδο του δρόμου το δάπεδο ήταν στρωμένο με μικρούς λίθους. Η ιδιομορφία του δρόμου ήταν ότι οι κτισμένοι με λίθους τοίχοι του δεν ήταν ισομήκεις, η Ν. πλευρά του ήταν μακρότερη από τη Β. κατά 6,30 μ. στο ύψος όμως, μόλις που υπερβαίνει την προ αυτού έκταση. Η έκταση αυτή καλύπτεται από λιθόστρωτο. Ένα δεύτερο λιθόστρωτο από μεγάλους αργούς λίθους βρέθηκε στην είσοδο του δρόμου μηκ. 4,00 μ. που κάλυπτε την επίχωση της εισόδου του

δρόμου και παρέμενε ορατό ως σήμα του αρχικού τμήματος του δρόμου. Αφού αφαιρέθηκε το λιθόστρωτο αυτό και σε βάθος 0,35 – 0,73 μ. βρέθηκε το κατωφερικό λιθόστρωτο του δρόμου που αναφέραμε πιο πάνω. Το φράγμα το στομίου της εισόδου αποτελούνταν από μεγάλους ακανόνιστους λίθους και σωζόταν στο κατώτερο τμήμα του σε ύψ. 1,00 μ. περίπου. Η είσοδος είναι βαθιά 1,80 μ. και έχει πλάτος 1,05 μ. και ύψος 2,30 μ. χωρίς το υπέρθυρο που σχηματίζει ακανόνιστο ανακουφιστικό τρίγωνο, το οποίο έχει εσωτερικό ύψος 0,70 μ. Οι παραστάδες της εισόδου σχηματίστηκαν από ογκώδεις επάλληλους λίθους. Το υπέρθυρο από τρεις επιμήκεις ογκώδεις λίθους καλά επεξεργασμένους στα εσωτερικά και εξωτερικά πρόσωπα τους. Τα τοιχώματα του κανονικού κυκλικού θαλάμου είναι οικοδομημένα με ογκώδεις λίθους ημιεπεξεργασμένους κατά το κυκλώπειο σύστημα με μικρούς παρέμβλητους λίθους. Ο θόλος ανυψώνεται τοξοειδώς σε συνολικό ύψος 4,80 μ. από το δάπεδο του θαλάμου διαμέτρου 4,30 μ. Ο θάλαμος βρέθηκε εντελώς συλημένος, αλλά συλλέχθηκαν από το εσωτερικό του μεγάλες ποσότητες οστράκων της ΥΜ ΙΙΙΒ περιόδου. Το δάπεδο του τάφου ήταν ο φυσικός βράχος και ήταν λίγο επικλινές. Το ανακουφιστικό τρίγωνο φραζόταν με δύο ή τρεις λίθους **(Εικ. 239 α-γ)**.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ. ΑΔ 26 (1971) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Αντική Κρήτη, Ανασκαφή εις Στύλον Αποκορώνου*» Αθήνα 1975, σ. 517-519 & ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΑΔ 17 (1961/62): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' «*Κρήτη*» Αθήνα 1963, σ. 293 & ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, τ. 17 «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1963, τεύχος 1, σ. 392-393 & CAVANACH W.G, - LAXTON R.R. ABSA 77 “*Corbelled vaulting in the late minoan tholos of Crete*” Athens 1982, σ. 65-77 & HOOD M.S.F. AR 8 (1961-1962) “*Archaeology in Greece, 1961-1962, Crete*” Athens 1962, σ. 25 & ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε.,- ΤΣΙΓΚΟΥ Α., «*Θολωτοί τάφοι Ν. Χανίων*» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 20 & ΤΖΑΝΑΚΑΚΗ Κ., «*Στύλος*» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 40.

ΤΥΠΟΣ 2 : ΟΡΘΟΓΩΝΙΟΙ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 47. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφή Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός δεν είχε δρόμο. Η είσοδος βρίσκεται στα Δ. και έχει ύψος 0,50 μ., ενώ στο κάτω τμήμα της σώζονταν λίθοι από το φράγμα της. Ο θάλαμος ήταν ορθογώνιος σε κάτοψη, δυστυχώς όμως, δεν αναφέρονται διαστάσεις στη δημοσίευση.

Ταφές : Στο εσωτερικό του υπήρχαν τα οστά τριών νεκρών με τα κρανία τοποθετημένα σε διάφορα επίπεδα στην ΝΑ. γωνία του θαλάμου. Μέσα στο θάλαμο και κοντά στην κορυφή της θόλου υπήρχαν ίχνη καύσης. Ανάμεσα στα ευρήματα του τάφου αυτού συγκαταλέγονται ένας χάλκινος ήλος, αρκετά όστρακα και τμήματα από λάρνακα, μια μικρή γεωμετρική οινοχόη κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 208**).

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο M2 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 48. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφή Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός φαίνεται ότι δεν είχε δρόμο, και όλη η μπροστινή του όψη είχε καταστραφεί. Η είσοδος βρισκόταν στα Δ. Ο θάλαμος του είχε ορθογώνια κάτοψη και ήταν κυκλικός όσο πλησίαζε προς τη θόλο, η οποία είχε ύψος 1,25 με 1,50 μ. Κοντά στον πίσω τοίχο του θαλάμου υπήρχε ένα δάπεδο επιστρωμένο με πλάκες, που πιθανόν ανήκε σε ένα είδος εξέδρας- θρανίο.

Ταφές : Πάνω στην εξέδρα - θρανίο βρέθηκαν τα οστά ενός νεκρού και δύο αγγεία. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο. (**Εικ. 208**)

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο M3 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 49. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφή Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός ήταν ορθογώνιος σε κάτοψη για τα τρία επίπεδα της τοιχοποιίας του. Η είσοδος του βρισκόταν στα Ν. και το υπέρθυρο του δεν ήταν στη θέση του, αλλά ένα μεγάλος λίθος μήκ. 1,00 μ. που βρέθηκε κοντά ίσως είχε αυτή τη χρήση. Επίσης σώζονται ίχνη από το φράγμα της εισόδου. Το ύψος της θόλου έφτανε τα 1,50 μ., ενώ οι λίθοι κατασκευής της ήταν μεγάλοι και προσεκτικά διαλεγμένοι.

Ταφές : Δεν βρέθηκαν οστά στο εσωτερικό του τάφου αυτού, παρά μόνο όστρακα από δύο κύλικες. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο **(Εικ. 208)**.

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο M5 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 50. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφί Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός είχε δρόμο. Η είσοδος του ήταν προσανατολισμένη στα Β. και είχε ύψος 0,35 μ., ενώ από το φράγμα της σωζόταν μόνο η κατώτερη σειρά λίθων. Από το υπέρθυρο σώζονταν δύο πλάκες. Ο θάλαμος ήταν ορθογώνιος σε κάτοψη και το ύψος της θόλου του έφτανε τα 1,50 μ. από τα οποία τα 0,30 μ. βρισκόνταν κάτω από το επίπεδο της εισόδου. Το ασυνήθιστο λιθόστρωτο στο δάπεδο του θαλάμου βρέθηκε στη θέση του.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά δύο νεκρών και όστρακα από οινοχόες και μια κύλικα. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο **(Εικ. 208)**.

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο M7 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 51. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφί Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός είναι ο μεγαλύτερος και καλύτερα κτισμένος στην τοποθεσία αυτή. Ο τοίχος που περιβάλλει τον τάφο είναι κτισμένος από τετράγωνους λίθους και αποτελείται από δύο σειρές λίθων. Ο δρόμος του δεν είναι κτιστός και λίγοι μόνοι λίθοι σώζονται μπροστά στην είσοδο. Η είσοδος βρίσκεται στα Β. και έχει ύψος 0,42 μ. Βρέθηκαν δύο λίθοι του υπερθύρου. Υπάρχει υψομετρική διαφορά βαθ. περίπου 0,25 μ. από το δάπεδο του δρόμου προς την είσοδο του θαλάμου. Ο θάλαμος είναι ορθογώνιος σε κάτοψη ενώ η θόλος του είναι σχεδόν πολυγωνική, παρά κυκλική στην οροφή της και φτάνει σε ύψος 1,50 μ. Στο δάπεδο του θαλάμου σώζονται ίχνη λιθόστρωσης. Ακόμη στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο πλάκες που πιθανόν αποτελούσαν το φράγμα της εισόδου. Στη ΒΑ. πλευρά του τοίχου που περιβάλλει τον τάφο υπάρχει ένας επιπλέον τοίχος κατασκευασμένος από αργούς λίθους στα Β. του οποίου και κάτω στη γη βρέθηκαν όστρακα που είχαν μεταφερθεί από το εσωτερικό του τάφου. Πρόκειται στην ουσία για έναν αποθήκη που περιείχε μαύρη γη, ο οποίος εκτείνεται από το δάπεδο του δρόμου

προς το θάλαμο του τάφου και σε ένα τμήμα Δ. του δρόμου. Ο αποθέτης αυτός πιθανόν ανήκει σε μια καύση που έλαβε χώρα σε υστερότερη περίοδο.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά τριών νεκρών, τρία χάλκινα δακτυλίδια, δύο χάλκινες πόρπες, αρκετοί μικροί χάλκινοι δίσκοι, μια οινοχόη, δύο κρατήρες κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 208**).

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο M8 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 52. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφί Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός δεν είχε δρόμο. Η είσοδος του θαλάμου βρισκόταν στα Δ. και έκλεινε με φράγμα πιθανόν από λίθους. Οι παραστάδες αποτελούνταν από δύο πλάκες ύψ. 0,35 μ. πάνω στις οποίες θα είχε τοποθετηθεί το υπέρθυρο. Ο θάλαμος ήταν ορθογώνιος στη κάτοψη του.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά τεσσάρων νεκρών, τα δόντια ενός προβάτου, μια χάλκινη περόνη, και δύο μικρά αγγεία. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 209**).

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο M10 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 53. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφί Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός είχε δρόμο από τον οποίο σωζόταν ο ένας τοίχος. Η είσοδος του θαλάμου βρισκόταν στα Δ. Οι παραστάδες ήταν κτισμένες από λίθους και είχαν τετράγωνο σχήμα, από αυτές σώζονταν δύο σειρές λίθων. Ο θάλαμος ήταν ορθογώνιος στη κάτοψη του.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά δύο νεκρών, τα δόντια μικρών ζώων, το πάνω μέρος πήλινου ρυτού που είχε σχήμα ανθρώπινης κεφαλής, τμήματα από μια μεγάλη σιδερένια πόρπη, κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 209**).

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο M11 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 54. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφί Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός έχει καταστραφεί αρκετά. Οι παραστάδες της εισόδου αποτελούνται από δύο πλάκες πάνω στις οποίες στηριζόταν το υπέρθυρο. Ο θάλαμος είναι

ορθογώνιος σε κάτοψη από τον οποίο σώζονταν δύο σειρές λίθων. Δεν υπήρχαν ίχνη λιθόστρωσης.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά ενός νεκρού και μια οινοχόη. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 209**).

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο M12 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 55. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφί Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός είναι ορθογώνιος εσωτερικά και εξωτερικά. Μόνο ο πίσω τοίχος του κατά το ήμισυ ακουμπά στον λόφο. Δεν γίνεται αντιληπτό το σημείο της εισόδου που πιθανόν να βρισκόταν στα Δ. Στο θάλαμο δεν υπήρχε επίστρωση με πλάκες και το ύψος της θόλου έφτανε τα 0,80 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά δύο νεκρών, δύο μικρές λαβές ενός κυπέλλου πιθανόν της αρχαϊκής περιόδου κ.α. Η χρήση του τάφου αυτού τοποθετείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 209**).

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο M15 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφοι 56-57. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφί Λασιθίου. Κτιστοί θολωτοί. Οι δύο αυτοί τάφοι είναι κτισμένοι μαζί. Ο λόφος είχε λαξευτεί για να δεχτεί το πίσω τοίχο των θαλάμων των τάφων. Και οι δύο έχουν μεγαλύτερο ύψος από τους υπόλοιπους που έχουν βρεθεί στο Καρφί. Ο πρώτος έχει ύψος 2,00 μ. και είχε τρεις πλάκες στην είσοδο που σχημάτιζαν το υπέρθυρο του και ο δεύτερος έχει ύψος 1,75 μ. και είχε δύο πλάκες στην είσοδο που σχημάτιζαν το υπέρθυρο του. Η είσοδος των τάφων αυτών που βρισκόταν στα Δ. έκλεινε με φράγμα λίθων. Ίχνη επίστρωσης του δαπέδου έσωζε μόνο ο πρώτος τάφος.

Ταφές : Στο εσωτερικό του πρώτου τάφου βρέθηκαν τα οστά τεσσάρων νεκρών καθώς και οστά ενός σκύλου, μιας αλεπούς και ενός προβάτου. Στην κεραμική του τάφου αυτού συγκαταλέγονται τρεις οινοχόες και ένας μικρός κάλαθος. Στο εσωτερικό του δεύτερου τάφου βρέθηκαν υπολείμματα τριών νεκρών, ενός αλόγου, μιας αλεπούς και μιας αίγας ή προβάτου. Στην κεραμική που βρέθηκε στο εσωτερικό του ανήκουν και τρεις οινοχόες, δύο μικρά κύπελλα κ.α. Βρέθηκε και ένα χάλκινο δακτυλίδι και ο δακτύλιος από μια χάλκινη περόνη. Η χρήση των δύο αυτών τάφων τοποθετείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 209**).

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τους τάφους M16-M17 αντίστοιχα της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 58. Τοποθεσία Μνήματα στο Καρφή Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Έχει μακρύ δρόμο. Η είσοδος του βρίσκεται στα Δ. και η μπροστινή όψη του είχε καταστραφεί. Ο θάλαμος είχε ορθογώνια κάτοψη και η θόλος σωζόταν σε ύψος 1,25 μ. από τα οποία τα 0,30 μ. βρισκόταν κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Οι λίθοι που περιέβαλαν τη θόλο ήταν τοποθετημένοι σε δύο σειρές. Ο τάφος αυτός ήταν κτισμένος από πολύ μεγάλους λίθους, ενώ ένας χαμηλός τοίχος χώριζε τον τάφο αυτό από τον επόμενο.

Ταφές : Στην κεραμική που βρέθηκε στον τάφο συγκαταλέγονται, θραύσματα από μια λουτηροειδή λάρνακα και από έναν πίθο, μία μικρή γεωμετρική οινόχνη κ.α. Πιθανόν ο τάφος αυτός να φιλοξενούσε έναν ενταφιασμό **(Εικ. 208)**.

PENDLEBURY HW-JDS- MONEY- COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Excavation in the plain of Lasithi. Karfi, a city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-146 πρόκειται για τον τάφο M1 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 59. Τοποθεσία Αστιβίδερο στο Καρφή Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός δεν έχει δρόμο. Η είσοδος του βρισκόταν Ν. και έκλεινε με φράγμα από μικρούς λίθους, ενώ το υπέρθυρο δεν σώζεται. Ο τάφος αυτός είχε χτιστεί με τον πίσω τοίχο του θαλάμου του να ακουμπά στον φυσικό βράχο. Ο θάλαμος του είναι ορθογώνιος μέχρι το πιο υψηλό τμήμα του. Το δάπεδο του έχει επιστρωθεί με πλάκες τμήματα των οποίων σώζονται στις άκρες του θαλάμου. Το ύψος της θόλου έφτανε τα 1,00 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά ενός νεκρού, μια οινόχνη, δύο κύπελλα κ.α. Η χρήση του τάφου αυτού τοποθετείται στην γεωμετρική περίοδο **(Εικ. 210)**.

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο A1 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 60. Τοποθεσία Αστιβίδερο στο Καρφή Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός δεν έχει δρόμο. Αλλά αποτελεί τμήμα ενός ζεύγους ταφών.⁵ Η

⁵ Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι χτίστηκε μαζί με έναν άλλο κυκλικό τάφο. Οι δύο αυτοί τάφοι (A2-A3 της δημοσίευσης) των οποίων ο πίσω τοίχος έχει χτιστεί στον βράχο διαχωρίζονταν από έναν τοίχο κατασκευασμένο από μεγάλα μπλοκ. Ακόμη αναφέρεται η ύπαρξη ενός επιπλέον τοίχου που βρισκόταν στα Δ. του τάφου A3.

είσοδος του βρισκόταν Ν. είχε ύψος 0,45 μ. και έκλεινε με φράγμα από μικρούς λίθους, ενώ σώζεται μια πλάκα από αυτές του υπερθύρου. Ο τάφος αυτός είχε χτιστεί με τον πίσω τοίχο του θαλάμου του να ακουμπά στον φυσικό βράχο. Ο θάλαμος του είναι ορθογώνιος μέχρι και τις τρεις ψηλότερες σειρές των λίθων του. Το δάπεδο του έχει επιστρωθεί με πλάκες.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν λίγα οστά σε κατάσταση αποσάθρωσης και όστρακα από τρία μικρά αγγεία. Η χρήση του τάφου αυτού τοποθετείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 210**).

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο Α2 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 61. Τοποθεσία Αστιβίδερο στο Καρφή Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός έχει δρόμο που ήταν φραγμένος με λίθους ενώ η είσοδος ήταν ανοιχτή. Η είσοδος του βρισκόταν Α. και σώζονταν δύο πλάκες του υπερθύρου, οι οποίες έπρεπε να μετακινηθούν λόγω του ότι ένας πίθος κάλυπτε τον χώρο μεταξύ της εισόδου και του θαλάμου. Ο πίθος αυτός ήταν ολόκληρος και πιθανόν τοποθετήθηκε στο εσωτερικό του θαλάμου από την οροφή της θόλου. Ο θάλαμος του είναι ορθογώνιος μέχρι και τις τρεις ψηλότερες σειρές των λίθων του. Το δάπεδο του έχει επιστρωθεί με πλάκες και η θόλος του φτάνει σε ύψος 1,10 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά ενός ανθρώπου και ο πίθος που αναφέραμε πιο πάνω ο οποίος περιείχε μόνο οστά ψαριών. Ακόμη βρέθηκαν όστρακα από μια οινοχόη και οι βάσεις άλλων δύο. Η χρήση του τάφου αυτού τοποθετείται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 210**).

PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S. – COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145 πρόκειται για τον τάφο Α4 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 93, αριθ. 36, 1.

Τάφος 62. Τοποθεσία Κρυά Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το σχήμα της κάτοψης του θαλάμου είναι κανονικό ορθογώνιο διαστ. 2,00Χ1,10μ. Ο θάλαμος στεγάζεται με θόλο σαμαρωτό και μάλιστα ημικυλινδρικό οξυκόρυφο (ή ανεστραμμένο τροπιδωτό) υψ. 1,30 μ. Η οροφή είχε καταρρεύσει. Στην ΒΔ. στενή πλευρά του θαλάμου ανοίγεται είσοδος πλ. 0,70 μ. και ύψ. 0,60 μ. ουσιαστικά τετράγωνη με φράγμα αργών λίθων που ήταν ακόμα στη θέση του και με ογκώδες μονολιθικό υπέρθυρο. Το δάπεδο του θαλάμου ήταν λιθόστρωτο αλλά μισοχαλασμένο από τους τυμβωρύχους.

Ταφές : Ο τάφος ήταν τελείως συλημένος περιείχε όμως, πάρα πολλά οστά αναμοχλευμένα, τέσσερα κρανία στις άκρες, ψήγματα χαλκού και σιδήρου, μερικά όστρακα και ένα αγγείο. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΓ περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ. 32 (1977): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 337 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη» Ηράκλειο 1987, σ. 261-262.

Τάφος 63. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Δεν γνωρίζουμε πολλά γι' αυτόν λόγω της καλλιέργειας του εδάφους. Ο δρόμος του, σύμφωνα με την μαρτυρία του ιδιοκτήτη του αγρού, βρισκόταν στα Β. όπου υπήρχαν τρεις σκελετοί με το κεφάλι προς την είσοδο. Ο θάλαμος ήταν σχεδόν ορθογώνιος από τον οποίο σώζεται μόνο μια γωνία. Από τον τάφο αυτό προήλθαν 19-23 αγγεία χρονολογημένα από την ΥΜ έως και την πρώιμη γεωμετρική περίοδο.

COULSON W., - DAY L., - GESELL G., HESPERIA 52 no 4 "Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981" Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τον τάφο Vrondas IX της δημοσίευσης.

Τάφος 64. Τοποθεσία Αλώνι στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Σώζεται μόνο το Ν. τμήμα και μέρος των Α. και Δ. τοίχων του θαλάμου. Στο σχέδιο, όπως μας πληροφορεί και ο ανασκαφέας, φαίνεται ότι είχε δρόμο μήκους 1,00 μ. στην Β. πλευρά του. Ο θάλαμος στις σωζόμενες πλευρές του φαίνεται ότι ήταν ορθογώνιου σχήματος, ενώ οι τοίχοι του έχουν κατασκευαστεί από 5-6 σειρές λίθων (ντόπιος σχιστόλιθος). Η ορθογώνια κάτοψη του θαλάμου του, καθώς οι σειρές των λίθων προχωρούν προς το εσωτερικό του θαλάμου, γίνεται ολοένα και πιο κυκλική. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν αρκετά αντικείμενα συμπεριλαμβανομένου και δύο χάλκινα κύπελλα, πόρπες, θραύσματα από αγγεία κ.α. σύμφωνα με τα οποία η χρήση του τάφου αυτού ξεκινά κατά την ΥΜ περίοδο και να φτάνει στην έως την ύστερη γεωμετρική (**Εικ. 240**).

COULSON W.,- DAY L.,- GESELL G., HESPERIA 52 no 4 "Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981" Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τον τάφο Aloni I της δημοσίευσης.

Τάφος 65. Τοποθεσία Αλώνι στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Σώζεται μόνο το Ν. τμήμα και μέρη των Α. και Δ. τοίχων του θαλάμου. Η μικρή είσοδος του που είχε ύψος 0,62 μ. δεν αποδεικνύει την ύπαρξη του δρόμου που πιθανόν να βρισκόταν στην Δ. πλευρά του θαλάμου. Ο θάλαμος στις σωζόμενες πλευρές του φαίνεται ότι ήταν ορθογώνιου σχήματος, ενώ οι τοίχοι του έχουν κατασκευαστεί από σειρές λίθων (ντόπιος σχιστόλιθος). Η ορθογώνια

κάτοψη του θαλάμου του καθώς οι σειρές των λίθων προχωρούν προς το εσωτερικό του θαλάμου (2-3 σειρά λίθων) γίνεται ολοένα και πιο κυκλική. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο λάκκοι από τους οποίους προήλθαν τρεις οινοχόες και θραύσματα αγγείων καθώς και ένα λεπτό χάλκινο πινάκιο και ίχνη αδιάγνωστων ανθρώπινων οστών. Η χρήση του τάφου αυτού ξεκινά στην ΥΜ περίοδο και φτάνει στην ύστερη γεωμετρική.

COULSON W., - DAY L., - GESELL G., HESPERIA 52 no. 4 “*Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981*” Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τον τάφο Aloni II της δημοσίευσης.

Τάφος 66. Τοποθεσία Αλώνι στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ένας μικρού μήκους δρόμος ή ένα μεγάλο μήκους στόμιο 1,20 μ. φαίνεται ότι εξυπηρετούσε ως είσοδο και βρισκόταν στα Δ. του θαλάμου. Σώζεται μόνο ο τοίχος της Β. πλευρά του περίπου ορθογώνιου θαλάμου. Στο εσωτερικό του βρέθηκε κεραμική, όπως θραύσματα πίθων, κυπέλλων, σκύφων κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ύστερη γεωμετρική περίοδο. Οι τάφοι στην περιοχή Αλώνι είχαν χρησιμοποιηθεί πιθανόν ως νεκροταφείο του οικισμού στο Κάστρο, όπως ακριβώς και οι τάφοι που βρέθηκαν στην περιοχή πλάι του Κάστρου και στον Σκουριασμένο, άλλωστε ο οικισμός στο Κάστρο έχει ίχνη κατοίκησης στην πρωτογεωμετρική περίοδο.

COULSON W., - DAY L., - GESELL G., HESPERIA 52 no. 4 “*Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981*” Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τον τάφο Aloni IV της δημοσίευσης.

Τάφος 67. Τοποθεσία Καρακοβίλια στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Είναι λαξευτός στον κούσκουρα στο κατώτερο τμήμα του αλλά καθ' ύψος υπερβαίνει την επιφάνεια του εδάφους και είναι κτισμένος με λίθους. Το άνοιγμα της εισόδου έχει πλάτος 1,00 μ. Ο θάλαμος είναι ορθογώνιος με διαστάσεις 3,10 X 2,12 μ. Το δάπεδο του είχε επιστρωθεί με άμμο και βότσαλα. Στην ΒΔ. γωνία του θαλάμου υπήρχε ένα ορθογώνιος λάκκος διαστάσεων 0,26 X 0,22 X 0,15 μ. στο εσωτερικό του οποίου βρέθηκαν μόνο λίγα όστρακα από αγγεία ο οποίος είχε χρησιμοποιηθεί πιθανόν για σπονδές. Επίσης στον θάλαμο και στον τοίχο που βρίσκεται απέναντι από την είσοδο βρέθηκε ένας κυκλικός λίθος δίπλα στον οποίο υπήρχαν τα περισσότερα οστά και αγγεία.

Ταφές : Από το εσωτερικό του προέρχονται τουλάχιστον 33 αγγεία, από τα οποία 4-5 βρέθηκαν άθικτα, ενώ τα υπόλοιπα σώθηκαν αποσπασματικά, λόγω της εισροής των νερών της βροχής και άλλων φυσικών παραγόντων. Τα οστά που βρέθηκαν στο εσωτερικό του σώζουν ίχνη καύσης, ενώ κάποια είναι εντελώς

αποτεφρωμένα. Σε δύο τουλάχιστον περιπτώσεις αποτεφρωμένα οστά βρέθηκαν μέσα σε κρατήρες, τα οποία όμως δεν μπορούμε να υπολογίσουμε πότε αποτεφρώθηκαν λόγω της σύλησης του τάφου. Κάποια οστά βρέθηκαν σε σωρό, ενώ το κρανίο ενός παιδιού βρέθηκε χωρίς κανένα ίχνος καύσης. Τουλάχιστον έξι ενταφιασμοί βρέθηκαν στον τάφο αυτό. Ανάμεσα στα ευρήματα του τάφου αυτού συγκαταλέγονται και κύλικες, κρατήρες, οινοχόες κύπελλα, φλασκιά, όλα πήλινα, αλλά και ένα χάλκινος τρίποδας, ένα χρυσό δακτυλίδι, μια σιδερένια αιχμή βέλους κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην πρώιμη γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 241**).

HALL E.H., ANTHROPOLOGICAL PUBLICATIONS III no 3. “*Excavations in Eastern Crete, Vrokastro*” Philadelphia 1914, σ. 123-139 πρόκειται για τον τάφο Ι στην περιοχή Καρακοβίλια της δημοσίευσης & PENDLEBURY J.D.S. *The archaeology of Crete*, London 1939, σ. 307-308 & PINI INGO *Beiträge zur minoischen gräberkunde*, Germany 1968, σ. 81, αριθ. 27,1.

Τάφος 68. Τοποθεσία Μαυρίκια στην Πραισό Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι 36 αγγεία παραδόθηκαν στο Μουσείο από την καταστροφή θολωτού τάφου με ορθογώνια κάτοψη θαλάμου. Δεν γνωρίζουμε τίποτα για τις ταφές που έλαβαν χώρα στον τάφο αυτό. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην πρωτογεωμετρική Β. και σε όλη τη διάρκεια της ύστερης γεωμετρικής περιόδου.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α’ «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 265.

Τάφος 69. Τοποθεσία Φωτούλα στα ΒΑ. του χωριού Βαβέλοι στην Πραισό Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Είχε δρόμο χωρίς επένδυση λίθων. Η είσοδος του πλ. 1,10 μ. και βαθ. 1,15 μ. βρισκόταν στα ΝΔ. και ήταν κτισμένη με μεσαίου μεγέθους λίθους έως τις μεγάλες πλάκες του υπερθύρου, ενώ άλλες πλάκες είχαν τοποθετηθεί επικλινώς προς την είσοδο για την καλύτερη στήριξη της. Ο τάφος αυτός ήταν κτισμένος από πολύ μεγάλους λίθους ορθογωνίου σχήματος. Ο θάλαμος ήταν σχεδόν τραπεζοειδής (τον τοποθετώ στο σημείο αυτό διότι η κάτοψη του θαλάμου του στο σχέδιο μοιάζει περισσότερο για ορθογώνια) με εξωτερικές διαστάσεις 7,00Χ4,50 μ. και εσωτερικές 4,50Χ3,00μ. με παχύτερο το πρόσθιο και το οπίσθιο τοίχωμα. Μεγάλοι πλακοειδείς λίθοι σχημάτιζαν κατά τον εκφορικό τρόπο την θόλωση από σχετικά μικρό ύψος από το δάπεδο 1,30-1,50 μ.

Ταφές : Η είσοδος στον τάφο ήταν πολύ μικρή και πιθανόν να αφαιρούσαν ορισμένους λίθους από αυτήν για να τοποθετήσουν τους νεκρούς στο εσωτερικό του. Περιείχε δύο ταφές, η πρώτη στην ΒΔ. πλευρά και κυρίως στη Δ. γωνία, όπου ο νεκρός είχε τοποθετηθεί σε πλάκα πάνω στο δάπεδο του θαλάμου, με το κεφάλι

στα ΒΑ. σε συνεσταλμένη στάση με μοναδικό κτέρισμα του έναν ψευδόστομο σφαιρικό αμφορέα. Και η δεύτερη ταφή στην ΒΑ. πλευρά μέσα σε λουπηροειδή λάρνακα τοποθετημένη στο έδαφος, το χείλος της οποίας έφθανε σχεδόν τις πλάκες της θολωτής οροφής. Στο εσωτερικό της περιείχε τον σκελετό ενός νεαρού προσώπου με συνεσταλμένα τα πόδια και σταυρωμένα στο στήθος τα χέρια του και το κεφάλι στα ΝΑ., στα πόδια του υπήρχε μια κυλινδρική πυξίδα τοποθετημένη σε πλάγια θέση, έτσι ώστε το περιεχόμενο της (καμένα οστά και τέφρα νηπίου) να έχει χυθεί στα πόδια του νεκρού. Στη δεξιά πλευρά της λάρνακας βρέθηκε χρυσό δακτυλίδι, που πιθανόν το έφερε ο νεκρός στο αριστερό χέρι του και φύλλα χρυσού κοντά στην σιαγόνα του. Μπροστά στην λάρνακα υπήρχε μια πλάκα από σχιστόλιθο, η οποία χρησίμευσε για την απόθεση κτερισμάτων. Στην περιοχή της πλάκας αυτής περισυνελέγησαν αιχμή δόρατος, μικρή σφαιρική προχοϊσκη, χάλκινη καρφίς, ένα ξύλινο σκεύος, σε σχήμα κυλινδρικού κάδου, επενδυμένου με χάλκινα σιρίτια σε 4 διαδοχικές ζώνες κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Γ περίοδο περί το 1200 π.Χ. **(Εικ. 242- 243 α-β).**

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1960) : «*Ανασκαφαί περιοχής Πραισού*» Αθήνα 1966, σ. 303-305 & ΠΛΑΤΩΝ Ν.- ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.14 «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1960, τεύχος 1, σ. 514-515 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ, 1960 «*ΚΡΗΤΗ . β*) *Τούρτουλα. Πραισού Σητείας*» Αθήνα 1961, σ. 208-213 & HOOD M.S.F. AR 7 (1960-1961) “*Archaeology in Greece, 1960-1961, Crete*” Athens 1961, σ. 23 & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 91, αριθ.,2/8.

Τάφος 70. Τοποθεσία Ρίζαν στην Πραισό Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Η είσοδος του έχει πλάτος 0,85 μ. και είναι προσανατολισμένη στα Β. Ο θάλαμος του είναι ορθογώνιος με διαστάσεις 2,20X1,84 μ. Το δάπεδο του ήταν μερικώς επιστρωμένο. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στη μυκηναϊκή περίοδο, αλλά δεν βρέθηκε τίποτα στο εσωτερικό ή γύρω από αυτόν **(Εικ. 244).**

BOSANQUET R.C., ABSA VIII “*Excavation at Praesos I, the early tombs. E*” London 1901-1902, σ. 254 & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 90, αριθ. 2/4.

Τάφος 71. Τοποθεσία Σταυρός στην Κερά Πεδιάδος – Σιδεροκεφάλα- και κοντά στην επαρχιακή οδό Αμπέλλου (Σελλίων) Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Βρέθηκε κατά τη διάρκεια εκβραχισμών. Έχει μικρό θάλαμο κτισμένο σε απότομη πλαγιά, ο οποίος είναι τετράγωνος εξωτερικά και θολωτός εσωτερικά με ορθογώνιο πλακόστρωτο δάπεδο πλ. 1,50 μ. και άγνωστο μήκος. Σώθηκε μόνο το πίσω τμήμα του. Στο δάπεδο βρέθηκαν τέσσερα μικρά ακόσμητα ΥΓ ΙΙΙ Γ – υπομινωικά αγγεία: κάλαθος, κύπελλο, σκυφίδιο, κρατηρίσκος.

Ταφές : Κατά μήκος της δυτική πλευράς υπήρχαν τα μακρά οστά μια ταφής κοντά στα οποία βρέθηκε μικρό χρυσό δακτυλίδι από λεπτό έλασμα.

ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Θ., ΑΔ 49 (1994): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1999, σ. 748.

Τάφος 72. Τοποθεσία Αρκάδες (Γεωμετρικό Νεκροταφείο) κοντά στο χωριό Αφρατί της πεδιάδος της Μεσαράς Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος ήταν κατασκευασμένος από μεγάλους ορθογώνιους λίθους συνδεδεμένους μεταξύ τους με χώμα και μικρούς λίθους. Στον ταφικό θάλαμο οδηγούσε λιθόστρωτος δρόμος η είσοδος του οποίου βρισκόταν στα Δ. Αυτή ήταν φραγμένη με μεγάλους λίθους και σωζόταν το κατώφλι της αποτελούμενο από μια λαξευτή πλάκα. Το υπέρθυρο αποτελούνταν από δύο πλάκες διαστ. 0,60 μ. και 0,30 μ. οι οποίες είχαν τοποθετηθεί κάθετα πάνω στις παραστάδες και έφταναν σε ύψος τα 0,40 μ. Η παραστάδα στη νότια πλευρά αποτελούνταν από μια μόνο πλάκα, ενώ η παραστάδα στη βόρεια αποτελούνταν από έναν χαμηλότερο λίθο πάνω στον οποίο είχαν τοποθετηθεί μικρότεροι λίθοι. Ο θάλαμος ήταν ορθογώνιος διαστάσεων 1,90 X 1,80 μ. και ύψους 2,00 μ. περίπου. Η οροφή είχε καταρρεύσει.

Ταφές: Στο εσωτερικό του ταφικού θαλάμου βρέθηκε ένα κρανίο και διάσπαρτα δόντια, καθώς και μερικά δόντια χοίρου. Επίσης βρέθηκαν τρία ταφικά αγγεία (τεφροδόχες κάλπες) καθώς και πίθοι, μία λεκάνη, ένας κρατήρας, τμήμα χάλκινης περόνης και μια χάλκινη πόρπη κ.α. Ο Levi υποθέτει ότι ο τάφος αυτός είχε συληθεί στην αρχαιότητα, λόγω του μικρού αριθμού των ευρημάτων. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ με πρωτογεωμετρική περίοδο (**Εικ. 245**).

LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all' alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ. 177-184 πρόκειται για τον τάφο Α της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 76, αριθ., 67.

Τάφος 73. Τοποθεσία Αρκάδες (Γεωμετρικό Νεκροταφείο) κοντά στο χωριό Αφρατί της πεδιάδος της Μεσαράς Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός είναι ο μικρότερος σε μέγεθος που βρέθηκε στο νεκροταφείο. Ο προσανατολισμός του είναι στα ΝΔ. Είχε κοντό και στενό δρόμο. Μια τετράγωνη πλάκα βρέθηκε στο δρόμο, η οποία πιθανόν έφραζε το μικρό στόμιο του, το οποίο πιθανόν είχε υπέρθυρο παρόμοιο με τον τάφο Β του νεκροταφείου. Το σχήμα του θαλάμου του είναι ορθογώνιο διαστ. 1,35X0,90 μ. με μεγ. σωζ. υψ. τοιχωμάτων 0,60 μ. Η οροφή του είχε καταρρεύσει.

Ταφές: Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο κρανία και λίγα οστά τα οποία υποδεικνύουν την ύπαρξη 2-3 ενταφιασμών. Επίσης βρέθηκε και λίγη κεραμική της ΥΜ-ΠΡΓ περιόδου (**Εικ. 246**).

LEVI D., ASA tene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ.189 πρόκειται για τον τάφο C της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 76, αριθ., 67.

Τάφος 74. Τοποθεσία Έμπαρος (στου Κόφινα το κεφάλι) κοντά στο χωριό Παναγιά στη ΝΔ. πλευρά της πεδιάδος Ηρακλείου και Ν. της Λύττου. Κτιστός θολωτός. Πρόκειται για υπόγειο τάφο, ο οποίος όμως, έχει συληθεί και δεν βρέθηκε τίποτα στο εσωτερικό του. Ο τάφος αυτός έχει κατασκευαστεί σύμφωνα με το εκφορικό σύστημα δόμησης. Δεν έχει ούτε δρόμο ούτε διάδρομο-τούνελ. Η είσοδος του, που ήταν φραγμένη με μια πλάκα ή με πολλούς αργούς λίθους, βρίσκεται στα Δ. και έχει πλάτος 0,60 μ. και ύψος 0,70 μ. Ο θάλαμος του τάφου αυτού είναι ορθογώνιος στην κάτοψη του διαστάσεων 1,90X1,65X1,25 μ. και κυκλικός όσο πλησιάζει στο ύψος της θόλου. Η θόλος είχε δύο καλυπτήριες πλάκες στην οροφή της. Μικρά αντικείμενα που βρέθηκαν εκεί ήταν ένα χάλκινο δαχτυλίδι και δύο σφονδύλια. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην μυκηναϊκή περίοδο (**Εικ. 247 α-β**).

HALBHERR FED. AJA V (1901) “*CRETAN EXPEDITION XI : Three Cretan Necropoles, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, τ. V, σ. 259-291 πρόκειται για τον μοναδικό τάφο που περιγράφεται στην περιοχή Έμπαρος, στη συγκεκριμένη δημοσίευση.

Τάφος 75. Τοποθεσία στου Κόφινα το Κεφάλι στο λόφο του Προφήτη Ηλία της Πεδιάδος Μεσαράς Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός έχει προσανατολισμό προς τα Β. Ο δρόμος έχει μήκος περίπου 1,00 μ. Το άνοιγμα της εισόδου έχει πλ. 0,60 μ. και αποτελείται από δυο μονολιθικές παραστάδες. Δε

βρέθηκε η πλάκα που έκλεινε την είσοδο. Το σχήμα του θαλάμου είναι ορθογώνιο διαστ. 1,40 X 1,10 μ. με μεγ. σωζ. υψ. 1,00 μ. περίπου. Η θόλος είχε καταρρεύσει.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν οστά νεκρών χωρίς ίχνη καύσης (πιθανόν ενταφιασμοί), αλλά δεν στάθηκε δυνατός ο προσδιορισμός του αριθμού τους. Ανάμεσα στα οστά βρέθηκαν και αγγεία όπως σκύφοι, οινοχόες κ.α. Στο δεξί τμήμα του δρόμου βρέθηκαν ίχνη καύσης και καμένα αγγεία, οστά ζώων κ.α. Χρονολογείται στην υπομινωική με πρωτογεωμετρική περίοδο (**Εικ. 248**).

LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*La Necropole di Kofina*” Bergamo 1931-1939, σ. 389-394 πρόκειται για τον τάφο α της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 89, αριθ. 66,2.

Τάφος 76. Τοποθεσία στου Κόφινα το Κεφάλι στο λόφο του Προφήτη Ηλία της Πεδιάδος Μεσαράς Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός σώζεται μόνο κατά της τρεις πλευρές του και το σχήμα της κάτοψης του είναι ορθογώνιο.

Ταφές : Στο δάπεδο του βρέθηκαν αρκετά οστά χωρίς ίχνη καύσης και ένας αμφορέας, ένα κύπελλο κ.α.

LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*La Necropole di Kofina*” Bergamo 1931-1939, σ. 397-398 πρόκειται για τον τάφο γ της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 89, αριθ. 66,2.

Τάφος 77. Τοποθεσία στου Κόφινα το Κεφάλι στο λόφο του Προφήτη Ηλία της Πεδιάδος Μεσαράς Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός έχει προσανατολισμό στα ΝΔ. Έχει καταστραφεί αρκετά και πιθανόν να ήταν διπλός, όπως φαίνεται από ένα σωρό λίθων που βρέθηκε δίπλα από τον κυρίως θάλαμο, ο οποίος έχει ορθογώνια κάτοψη.

Ταφές : Οι λίθοι από την κατασκευή της θόλου είχαν πέσει στο εσωτερικό του και ανάμεσα και κάτω από αυτούς βρέθηκαν σωροί από οστά και αρκετά κρανία καθώς και αγγεία σε θραύσματα, όπως ένας αμφορέας, μια κυλινδρική οινοχόη κ.α. Χρονολογείται στην υπομινωική με πρωτογεωμετρική περίοδο.

LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*La Necropole di Kofina*” Bergamo 1931-1939, σ. 397-398 πρόκειται για τον τάφο δ της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 89, αριθ. 66,2.

Τάφος 78. Τοποθεσία «Λειβαδίτσα» στο Σμάρι Πεδιάδος (οικόπεδο Σπανάκη Κ.) Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Πρόκειται για μικρό υπόγειο τάφο, που του έλειπε η κορυφαία πέτρα της θόλου, το κλειδί, και η αμέσως κατώτερη σειρά λίθων, ώστε να σχηματίζεται οπή «στόμιο» διαστ. 0,80 X 0,70 μ. Η θόλος ήταν γεμάτη χώματα και ο τάφος φαινόταν συλημένος. Στην είσοδο καταλήγει έντονα κατωφερής δρόμος λαξευμένος στο φυσικό βράχο τα δύο τοιχώματα του οποίου

είναι επενδυμένα με τοίχους χτισμένους με σχετικά επιμήκεις ορθογώνιες πέτρες και λάσπη. Ο δρόμος πέρα από ένα κενό μηκ. 1,10 μ. από το στόμιο της θόλου ήταν γεμάτος με χώμα και φαινόταν ασύλητος. Αυτός φτάνει σε μήκ. 5,50 μ. και ήταν καλυμμένος με επτά τουλάχιστον παχιές επιμήκεις και ακανόνιστες πέτρες, οι οποίες πατούσαν στους δύο πλάγιους τοίχους και είχαν κλίση προς Α. Ο δρόμος είχε δύο φράγματα ένα (α) στο στόμιο και ένα δεύτερο (β) κάτω από τη βορειότερη σωζόμενη καλυπτήρια πλάκα. Το φράγμα του στομίου βρέθηκε να έχει ύψος 0,60 μ. και μήκος 1,40 μ. Ήταν κτισμένο με μικρές πέτρες σε δύο σειρές και λίγη λάσπη, εκτός από τη ΝΔ. γωνία, όπου υπήρχε περισσότερο χώμα, ενώ οι μεγαλύτερες και περισσότερες πέτρες είχαν τοποθετηθεί ακριβώς στην είσοδο. Μετά την αφαίρεση των λίθων του φράγματος βρέθηκε λεπτό στρώμα καύσης μηκ. 0,50 μ. και πλ. 0,20 μ. που περιείχε οστά μικρών ζώων. Το άνοιγμα της πόρτας βρίσκεται στη ΒΔ. γωνία του θαλάμου και έχει πλ. 0,70 μ. και ύψος 1,35 μ. Η μορφή του τάφου είναι ενδιαφέρουσα. Στην κάτοψη το ταφικό δωμάτιο είναι τετράπλευρο, σχεδόν ορθογώνιο, διαστ. 2,45 μ. (Α.-Δ.)Χ 2,40 μ. και πάνω από ορισμένο ύψος, αρχίζει να σχηματίζεται η θόλος με οριζόντιες μεγάλες πέτρες, που τοποθετούνται λοξά στις γωνίες των τοίχων και εξέχουν μέσα σ' αυτές. Οι πέτρες αυτές δε βρίσκονται στο ίδιο ύψος, αλλά η ΒΑ. 1,27 μ. υψηλότερη από το δάπεδο, η ΝΑ. 1,40 μ. και η ΝΔ. 1,35 μ. Η ΒΔ. συμπίπτει με το υπέρθυρο, που βρίσκεται 1,35 μ. υψηλότερα του δαπέδου της πόρτας. Οι επόμενες υψηλότερες σειρές πετρών χτίστηκαν με τον γνωστό εκφορικό τρόπο, ώστε σε ύψος 2,50 μ. περίπου να κλείνει η θόλος. Το δάπεδο με τα ίχνη που σώζονται (ο φυσικός βράχος ή στρώμα μικρών λίθων και χώματος κοντά στους τοίχους) έχει κλίση από Β. προς Ν. και από Δ. προς Α. Έτσι, το σωζόμενο εσωτερικό ύψος στο κέντρο της θόλου είναι 2,30 – 2,36 μ. Ο τάφος είναι κτισμένος με μεγάλες άγριες πέτρες από τον ντόπιο βράχο ή πολύ αδρά λαξευμένες, περισσότερο επιμήκεις στο κάτω μέρος των τοίχων, χονδρότερες και περισσότερο ακανόνιστες στη θόλο και λάσπη. Στα κενά ανάμεσα στις μεγάλες πέτρες και περισσότερο στις γωνίες χρησιμοποιήθηκαν μικρές πέτρες για γέμισμα. Οι τοίχοι θεμελιώθηκαν στο φυσικό βράχο και μόνο στα δυτικά παρατηρήθηκε λιθολόγημα. Είναι φανερό ότι για να χτιστεί ο τάφος αυτός ανοίχτηκε πρώτα στο φυσικό βράχο ένας μεγάλος λάκκος διαμ. 7,00 μ. και βάθους 2,60 μ. και ένας επικλινής προς αυτόν δρόμος. Κατόπιν μέσα στο λάκκο χτίστηκαν οι τοίχοι του τάφου και του δρόμου και η θόλος με τις γωνιακές πέτρες κατά τον γνωστό εκφορικό τρόπο.

Ταφές : Ο τάφος ήταν εντελώς συλημένος. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν λίγα όστρακα μεγάλων αγγείων, τεμάχια σαρκοφάγων και λίγα οστά. Ο τάφος αυτός χρονολογείται λίγο πριν από το τέλος της ΥΜ ΙΙΙ Β περιόδου (**Εικ. 249 I-V**).

ΧΑΤΖΗ-ΒΑΛΛΙΑΝΟΥ Δ., ΑΑΑ 8 «*Αρχαιολογικά Χρονικά: Σμύρι Πεδιάδας*» Αθήνα 1980, τεύχος 1, σ. 20-58.

Τάφος 79. Τοποθεσία Δαμάνια Μονοφασίου Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός έχει δρόμο με διεύθυνση Δ.-Α. και είναι κατωφερικός από έξω προς τα μέσα, αυτό γίνεται για να εισχωρεί πιο εύκολα στον εσωτερικό του υπόγειου θαλάμου. Ο δρόμος είναι κτιστός και έχει μηκ. 10,00 μ. και διαιρείται σε δύο ίσα μέρη, το πρώτο τμήμα του το εξωτερικό μηκ. 5,00 μ. δεν βρίσκεται στην ίδια ευθεία με το δεύτερο τμήμα το εσωτερικό, αλλά αποκλίνει και ήταν ασκέπαστο και γεμάτο μόνο με χώμα και με μια ταφή. Το πλάτος του εξωτερικού αυτού δρόμου ήταν 1,12–1,00 μ. στένευε στο σημείο επαφής με τον εσωτερικό δρόμο. Οι τοίχοι του ήταν κτισμένοι με μικρές πέτρες και πηλό. Στο σημείο όπου ενώνονταν οι δύο δρόμοι υπήρχε τοίχος – φράγμα που έκλεινε το δρόμο κατασκευασμένο από λίθους και πηλό, το άθικτο αυτό φράγμα έδειχνε ότι ο τάφος ήταν ασύλητος. Το εσωτερικό τμήμα του δρόμου ήταν σκεπασμένο και οι δύο τοίχοι του ήταν κτισμένοι από μεγάλους λίθους και πλάκες οι οποίες συνέκλιναν προς την είσοδο του τάφου. Ο δρόμος λοιπόν, έμοιαζε με σήραγγα και διαιρούνταν σε δύο μέρη, το εσωτερικό είχε μηκ. 2,40 μ. και πλ. 0,75 μ. και διακόπτονταν στο μέσο περίπου του ύψους από τέσσερις μεγάλες πλάκες σαν υπέρθυρα και αποτελούσε ένα είδος πρόπυλου του τάφου. Ο δρόμος αυτός και το πρόπυλο οδηγούσε στον κυρίως θάλαμο του τάφου. Ο θάλαμος είχε σχήμα ορθογώνιο μήκ. 4,00 μ., πλ. 2,80 μ. και ύψους μέχρι 4,00 μ. περίπου. Ήταν και αυτός κτιστός από μεγάλους λίθους. Οι δύο παράλληλοι τοίχοι των μακρών πλευρών, ήταν κάθετοι σε ύψος 1,00 μ. και από το σημείο αυτό και πάνω άρχιζαν να συγκλίνουν ώστε σε ύψος 3,50 μ. περίπου από το δάπεδο του θαλάμου, σχεδόν εφάπτονταν και σκεπάζονταν στο πάνω τμήμα τους από πλάκες. Οι δύο στενότεροι τοίχοι (Α. & Δ.) του θαλάμου ήταν κτισμένοι κάθετοι από κάτω μέχρι πάνω, ως το σημείο που έπρεπε να συγκλίνουν λίγο για να καλύψουν το κενό. Το δάπεδο του νεκρικού θαλάμου ήταν στρωμένο με μεγάλες πλάκες και χωριζόταν σε δύο άνισα τμήματα, από τα οποία το εσωτερικό ήταν κατά 0,26 μ. ψηλότερο.

Ταφές : Το εσωτερικό τμήμα του θαλάμου αποτελούσε το κυρίως μέρος του νεκρικού θαλάμου, όπου βρίσκονταν και τρεις πήλινες λάρνακες και λίγα οστά που βρέθηκαν μέσα και έξω από αυτές. Το άλλο τμήμα του θαλάμου ήταν χαμηλότερο

και κατασκευάστηκε είτε για να συλλέγονται σ' αυτό τα όμβρια ύδατα και να μην εισχωρούν στο νεκρικό θάλαμο ή για να χρησιμοποιηθεί ως βόθρος χοών. Λίγα κτερίσματα βρέθηκαν στον τάφο αυτό, όπως τρία αγγεία, πιθανόν γιατί οι τελευταίοι κάτοχοι του τάφου είχαν αφαιρέσει από αυτόν τα κτερίσματα των προγενέστερων ταφών, αφού ο τάφος ήταν ασύλητος (**Εικ. 250**).

ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ. ΑΔ 2 (1916) «*Μνημναϊκός τάφος Δαμανίων*» Αθήνα 1917, σ. 171-178.

Τάφος 80. Τοποθεσία «Ερημοκλησιές» Παντάνασσας Αμαρίου Ρεθύμνου. Κτιστός θολωτός. Πρόκειται για υπέργεια κατασκευή με εξωτ. διαστ. 1,82X1,71X1,20 μ. κατασκευασμένη από λιθοδομή και προσαρμοσμένη σε ορθογώνιο λάξευμα στο φυσικό βράχο. Ο τάφος αυτός είχε υποτυπώδη δρόμο με διαστάσεις 0,68X0,80 μ. Η είσοδος του βρίσκεται στη νότια πλευρά τοποθετημένη έκκεντρα στο ανατολικό τμήμα και ήταν φραγμένη με μεγάλη μονολιθική πλάκα. Η πλάκα της εισόδου είχε μήκος μεγαλύτερο από την είσοδο του τάφου και είχε σφηνωθεί μεταξύ του λαξεύματος στο φυσικό βράχο και στα ανατολικά υπήρχε ένας αναβαθμός διαμορφωμένος επίσης στο φυσικό βράχο. Για την καλύτερη στήριξη της πλάκας είχαν τοποθετηθεί εκατέρωθεν δύο μικρές πέτρες ως σφήνες. Το στόμιο του έχει διαστ. 0,41X0,58 μ. και το ανώφλι του αποτελείται από μια μονολιθική πλάκα. Ο θάλαμος είχε προσαρμοστεί σε ορθογώνιο λάξευμα που έγινε για το σκοπό αυτό στο φυσικό βράχο, το πέτρωμα του οποίου είναι ο μαργαϊκός ασβεστόλιθος. Ο τάφος είναι εξωτερικά σχεδόν ορθογώνιος με τις δύο πλευρές του Β. και Α. να εφάπτονται στο βράχο. Οι άλλες δύο Δ. και Ν. είναι ελεύθερες, με τις εξωτερικές όψεις να μην είναι ιδιαίτερα επιμελημένες. Για το χτίσιμο του τάφου χρησιμοποιήθηκαν μικρού και μεγάλου μεγέθους ημίεργες σιδηρόπετρες, με εξωτερικές όψεις όχι ιδιαίτερα επιμελημένες. Ο θάλαμος του που εσωτερικά έχει ορθογώνια κάτοψη έχει εσωτ. διαστ. 1,12X1,40X1,00 μ. Η θόλος του είναι κυψελοειδής, χτισμένη με επιμέλεια ακολουθώντας τον εκφορικό τρόπο και αναπτύσσεται μέχρι ορισμένο ύψος με εμφανείς εσωτερικά τις συγκλίνουσες προς την οροφή τέσσερις ακμές, διατηρώντας μέχρι το ύψος αυτό σταθερά ορθογώνια διατομή, σύμφωνα με την κάτοψη του δαπέδου. Ως επίστεψη του τάφου χρησιμοποιήθηκε μια μεγάλη ακανόνιστου σχήματος πλάκα σπασμένη στα δύο προφανώς, λόγω της πυράς που κάλυπτε όλη την οροφή του τάφου αυτού. Η καλυπτήρια πλάκα σε σχέση με την εξωτερική όψη του τάφου είχε, όπως και η πλάκα της εισόδου, τοποθετηθεί έκκεντρα στο ανατολικό τμήμα της κατασκευής.

Ταφές : Τον θάλαμο γέμιζαν σχεδόν ασφυκτικά δύο τεφροδόχα αγγεία, ένας χάλκινος αμφοροειδής κρατήρας στο ανατολικό τμήμα και ένας πίθος στο δυτικό. Και τα δύο κείτονταν στο έδαφος με κατεύθυνση Β.-Ν. Στο εσωτερικό του πίθου ήταν τοποθετημένος ένας αμφορέας που περιείχε τέφρα μαζί με λίγα θραύσματα χάλκινου αντικειμένου. Ο χάλκινος αμφοροειδής κρατήρας περιείχε εκτός από την τέφρα, ένα αμφορέα, έναν ψευδόστομο αμφορέα, δύο κρατηρίσκους και δύο σιδερένια μαχαίρια. Από τα ανασκαφικά δεδομένα συνάγεται ότι ο τάφος αυτός είχε χρησιμοποιηθεί για την εναπόθεση δύο τεφροδόχων αγγείων, όπου είχαν φυλαχτεί τα υπολείμματα της καύσης δύο νεκρών. Η εναπόθεση στο θάλαμο του τάφου των δύο τεφροδόχων αγγείων είχε επιτευχθεί, λόγω του μεγέθους τους, από την οροφή της θόλου. Η κεραμική χρονολογεί τις ταφές στους ύστερους υπομινωϊκούς χρόνους. Κατά τη μελέτη της ταφικής αρχιτεκτονικής, η ανασκαφείας θεωρεί ότι ο τάφος αυτός δεν είναι μεμονωμένος, αλλά ανήκει σε σχετικά εκτεταμένο νεκροταφείο της πρώιμης εποχής του σιδήρου, το οποίο όμως, παραμένει στο σύνολο του ανεξερεύνητο. Η οστεολογική εξέταση απέδειξε ότι κάθε ένα από τα δύο τεφροδόχα αγγεία περιείχε τα αποτεφρωμένα οστά ενός ενήλικου άνδρα και ότι η ηλικία των νεκρών προσδιορίζεται μεταξύ 35-45 ετών και ότι η καύση των νεκρών πραγματοποιήθηκε σε μεγάλη θερμοκρασία σε άγνωστη θέση. Και στις δύο περιπτώσεις τα αποτεφρωμένα οστά τοποθετήθηκαν στα τεφροδόχα αγγεία αφού περισυνελέγησαν με ιδιαίτερη φροντίδα, ώστε εντός αυτών να αντιπροσωπεύονται όλα τα βασικά μέλη του σκελετού (**Εικ. 251- 252 α-β**).

ΤΕΓΟΥ Ε., « *Θολωτός τάφος της πρώιμης εποχής του Σιδήρου στην Παντάνασσα Αμαρίου Ν. Ρεθύμνης*» στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ. Καύσεις στην εποχή του Χαλκού και την πρώιμη εποχή του Σιδήρου, Ρόδος 29 Απριλίου – 2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ.121-153 & ΤΕΓΟΥ Ε., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 8 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 2000-2001, σ. 317-318 & WHITLEY J., AR 49 (2002-2003) «*Archaeology in Greece, Central Crete 2002-2003*» Athens 2003, σ. 87.

ΤΥΠΟΣ 3 : ΤΕΤΡΑΓΩΝΟΙ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 81. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσαχάλη (οικ. Αντ. Μαθιουλάκη) Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Πρόκειται για κανονικό θολωτό τάφο με τετράπλευρο θάλαμο πλευράς μηκ. 1,35X1,24X1,19X1,32 μ. Στη νότια πλευρά του ανοίγεται στόμιο σχεδόν τετράγωνο πλ. 0,48 μ. και ύψ. 0,52 μ. Ο σχηματιζόμενος θόλος έχει εσωτερικό ύψος 0,84 μ. Η σύληση του πραγματοποιήθηκε με την αφαίρεση λίθων από την οροφή του. Το δάπεδο του αποτελούνταν από το φυσικό πέτρωμα τσαχάλη της περιοχής.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν ταφές τοποθετημένες απευθείας στο δάπεδο τις οποίες συνόδευαν κτερίσματα, όπως βουκράνιο από χρυσό, θραύσματα αγγείου και χάλκινο έλασμα.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 29 (1973-1974) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1980, σ. 931-932 πρόκειται για τον τάφο Ι της δημοσίευσης & CATLING H.W., AR 28 (1981-1982) "*Archaeology in Greece, Crete 1981-1982*" Athens 1982, σ. 57.

Τάφος 82. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσαχάλη (οικ. Αντ. Μαθιουλάκη) Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός βρέθηκε συλημένος. Το εξωτερικό του θαλάμου είναι ακανόνιστο με πλευρά μηκ. 2,00 μ. περίπου. Το εσωτερικό του θαλάμου παρουσιάζει πλευρά μήκ. 1,30X1,17X1,40X1,04 μ., παχ. 0,90 μ. και ήταν πιθανόν τετράγωνος. Ο θόλος έχει ύψος εσωτερικό 1,08 μ. και ολικό 1,16 μ. Κατά την μακρότερη πλευρά του ανοίγεται στόμιο ύψους 0,66 μ. και πλάτους άνω 0,42 μ. και κάτω 0,38 μ. Το δάπεδο του αποτελούνταν από το φυσικό πέτρωμα τσαχάλη της περιοχής.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν λίγα οστά τοποθετημένα απευθείας στο δάπεδο και ψήγματα χαλκού.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 29 (1973-1974) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1980, σ. 931-932 πρόκειται για τον τάφο IV της δημοσίευσης & CATLING H.W., AR 28 (1981-1982) "*Archaeology in Greece, Crete 1981-1982*" Athens 1982, σ. 57.

Τάφος 83. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσαχάλη (οικ. Αντ. Μαθιουλάκη) Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός στο εσωτερικό του σχηματίζει κανονικό τετράγωνο με πλευρά μήκ. 1,45 μ. Το ύψος του θόλου είναι 1,10 μ. και το στόμιο του είναι τετράγωνο ύψ. 0,53 μ. και πλ. 0,52 μ. Το δάπεδο του αποτελούνταν από το φυσικό πέτρωμα τσαχάλη της περιοχής.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν ορισμένα τμήματα του ταφικού στρώματος στην νοτιοανατολική γωνία αδιατάρακτα και απέδωσαν μία πόρπη, μια περόνη και δύο αγγεία.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 29 (1973-1974) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1980, σ. 931-932 πρόκειται για τον τάφο V της δημοσίευσης & CATLING H.W., AR 28 (1981-1982) "*Archaeology in Greece, Crete 1981-1982*" Athens 1982, σ. 57.

Τάφος 84. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσαχάλη (οικ. Αντ. Μαθιουλάκη) Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός βρέθηκε ασύλητος. Το σχήμα του θαλάμου του ήταν πιθανόν τετράγωνο, σύμφωνα με τις υποδείξεις του ανασκαφέα στην αρχή του άρθρου του.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν τέσσερα κρανία, σωρευμένα οστά και 25 αγγεία διαφόρων σχημάτων, όπως πρόχοι, θήλαστρο, αμφορίσκοι κ.α. Ακόμη περιείχε και τρεις μικρές πόρπες και μια χάλκινη περόνη.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 29 (1973-1974) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1980, σ. 931-932 πρόκειται για τον τάφο VI της δημοσίευσης & CATLING H.W., AR 28 (1981-1982) "*Archaeology in Greece, Crete 1981-1982*" Athens 1982, σ. 57.

Τάφος 85. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσαχάλη (οικ. Αντ. Μαθιουδάκη) Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το στόμιο του έχει πλάτος 0,45 μ. είναι προσανατολισμένο στα ΝΑ. και έχει μπροστά του ένα βραχύτατο δρόμο. Ο θάλαμος του είναι ακανόνιστος τετράγωνος πλ. 0,80 μ. και μήκ. 1,70 μ. και στενεύει προς το στόμιο αποκτώντας έτσι ένα σχήμα φιάλης. Το εσωτερικό ύψος της θόλου είναι 0,70 μ. και το δε δάπεδο του θαλάμου, που αποτελείται από το φυσικό πέτρωμα της τσαχάλης, απέχει 1,80 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Η κορυφή της θόλου είχε καταρρεύσει. Η τοιχοδομία της θόλου αποτελούνταν από αργούς ογκόλιθους και ήταν αμελής και ακανόνιστη.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκε μια ταφή, ένα θήλαστρο και ένα προχοϊδίο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1984, σ. 381-382 πρόκειται για τον τάφο 7 της δημοσίευσης & ΚΑΝΤΑ Α.-ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., "*The Cemetery of Krya, District of Seteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*" στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 149-157.

Τάφος 86. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσάχαλη (οικ. Αντ. Μαθιουδάκη) Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το στόμιο του είναι στραμμένο προς τα ΝΑ. επιμελώς φραγμένο και βρίσκεται στο μέσο της μακρύτερης πλευράς ύψ. 0,60 μ. και πλ. 0,50 μ. Το μήκος των πλευρών του τετραγωνικού αυτού τάφου εσωτερικά είναι 1,20X1,00X1,10X1,10 μ. Το εσωτερικό ύψος της θόλου είναι 1,20 μ. Από μια μικρή τρύπα στην κορυφή του ο τάφος συλήθηκε τελείως χωρίς να μείνει ούτε ένα όστρακο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*», Αθήνα 1984, σ. 382 πρόκειται για τον τάφο 9 της δημοσίευσης & ΚΑΝΤΑ Α.-ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., “*The Cemetery of Krya, District of Seteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 149-157.

Τάφος 87. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσάχαλη (οικ. Αντ. Μαθιουδάκη) Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το στόμιο του είναι προσανατολισμένο στα ΝΑ. και έχει μπροστά του ένα βραχύτατο δρόμο. Ο τάφος αυτός συνδυάζει και τους δύο τύπους του νεκροταφείου των Κρυών. Αφού είναι κανονικός θολωτός τετράγωνος εξωτερικών διαστ. 1,30X0,75X1,30X1,10 μ. και εσωτερικών 0,65X0,75X0,65X0,70 μ. με ύψος θόλου 0,93 μ. και στο εσωτερικό του έχει έναν ταφικό πίθο τοποθετημένο στο πλάι και δάπεδο πλακόστρωτο. Το δάπεδο σχηματίζει γύρω – γύρω ένα είδος αναβαθμού, για να προσαρμόζεται καλύτερα και να στερεώνεται στο έδαφος ο πίθος, που χωρούσε πάντως με ευρυχωρία μέσα στον τάφο. Η τοιχοδομία της θόλου αποτελούνταν από αργούς ογκόλιθους και ήταν αμελής και ακανόνιστη **(Εικ. 253)**

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1984, σ. 382 πρόκειται για τον τάφο 17 της δημοσίευσης & ΚΑΝΤΑ Α.-ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., “*The Cemetery of Krya, District of Seteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 149-157.

Τάφος 88. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσάχαλη Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Η είσοδος του πλ. 0,40 μ. βρέθηκε με το φράγμα από τους αργούς λίθους άθικτο. Το φράγμα αυτό πατεί σε επίπεδο ελαφρά υψηλότερο από το δάπεδο του θόλου με τρόπο που να σχηματίζεται ένα είδος βαθμίδας. Το φραγμένο στόμιο του τάφου έχει μηκ. 0,60 μ. Το σχήμα της κάτοψης του θαλάμου είναι τετράγωνο-πεταλοειδή διαστ. 0,80X0,90 μ. Το δάπεδο του έχει ίχνη λιθόστρωτου.

Ταφές : Το ταφικό στρώμα του τάφου παχ. 0,40 μ. ήταν αναμοχλευμένο και συλημένο και απέδωσε μόνο λίγα όστρακα, τεμάχιο χείλους πίθου και μισό αγγείο. Το παράξενο, κατά τη γνώμη του ανασκαφέα, είναι ότι πάνω από το ταφικό στρώμα και ως την κορυφή του θόλου βρέθηκε ένα άλλο στρώμα παχ. 0,50 μ. περίπου αποτελούμενο από τέφρα και μαύρο χώμα, αλλά χωρίς ίχνη οστών ή οστράκων. Η μόνη πιθανή ερμηνεία είναι ότι πρόκειται για λείψανα πολλών καύσεων νεκρών, που συσσωρεύτηκαν μέσα στον ήδη ανοιγμένο και συλημένο παλιότερα τάφο, αλλά τοποθετημένα χωρίς τεφροδόχο αγγείο. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΓ περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ. 32 (1977): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 337 πρόκειται για τον τάφο 22 της δημοσίευσης & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη» Ηράκλειο 1987, σ. 261-262.

Τάφος 89. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσάχαλη Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Βρέθηκε ασύλητος. Το φράγμα του στομίου του ήταν από αργούς λίθους και βρέθηκε άθικτο στη θέση του. Η είσοδος του πλ. 0,40 μ. ήταν τοποθετημένη κατά ασυνήθιστο τρόπο, όχι σε μια πλευρά του τάφου αλλά στη γωνία του και προς ΝΑ. Το σχήμα της κάτοψης του θαλάμου είναι τετράγωνο διαστ. 1,40X1,10X1,15X0,90 και με εσωτερικό ύψος θόλου 1,15 μ. Το δάπεδο του θαλάμου είναι από «τσαχάλη», ενώ η οροφή του είχε καταρρεύσει.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν οστά και τουλάχιστον τέσσερα κρανία που ήταν μαζεμένα στη ΒΔ. γωνία του, ενώ τα περισσότερα κτερίσματα βρίσκονταν κατά μήκος του νοτίου τμήματος της ΒΑ. πλευράς. Ανάμεσα στα κτερίσματα συγκαταλέγονται μια πυξίδα, ένα κύπελλο, ένας ψευδόστομος αμφορέας και μια χάλκινη πόρπη.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 33 (1978) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη, Κρυά Σητείας» Αθήνα 1985, σ. 390-392 πρόκειται για τον τάφο 27 της δημοσίευσης & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη» Ηράκλειο 1987, σ. 261-262.

Τάφος 90. Τοποθεσία Μαυρική ή Καμίни (αγρός Ι. Συκιανάκη) στην Πραισό Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το φράγμα του στομίου του ήταν από αργούς λίθους και βρέθηκε άθικτο στη θέση του. Η είσοδος βρισκόταν στην μέση της ανατολικής πλευράς και είχε πλ. κάτω 0,60 μ. και πάνω 0,55μ., ύψος 0,60 μ. και πλαισιωνόταν από δύο παραστάδες. Ο τάφος αυτός ήταν μικρός με σχήμα θαλάμου τετράγωνο διαστ. 1,35X1,20X1,30X1,25 μ. και με γωνίες κάπως στρογγυλεμένες. Το ύψος του ήταν ίσως 0,70 μ. δε σώζεται όμως, λόγω της

καλλιέργειας του εδάφους. Ο τάφος αυτός απέδωσε μια πλούσια και ενδιαφέρουσα συλλογή από 50 αγγεία περιπτου, διαφόρων σχημάτων, όπως και μερικά σιδερένια όπλα και μαχαίρια. Η Τσιμποπούλου στη δημοσίευσή της τον κατατάσσει στους λαξευτούς θαλαμοειδείς, παρόλο που ο Δαβάρας στην πρώτη δημοσίευσή του τάφου αυτού αναφέρει ότι ανέσκαψε ένα μικρό θολωτό τάφο, κατηγορία όπου τον κατατάσσω και εγώ.

Ταφές : Η ίδια ως άνω αναφέρει ότι δεν υπήρχε καμία καύση, αλλά ότι παρατηρήθηκε ο χωρισμός των κρανίων και η σχετικά προσεκτική τοποθέτησή τους. Ακόμη ότι ο τάφος απέδωσε 46 αγγεία, δύο σιδερένια εγχειρίδια, πέντε αιχμές δοράτων και ένα λίθινο περιάπτο, κατασκευασμένο από κομμάτι μινωικού αγγείου. Δεν υπάρχει ένδειξη για τον ακριβή αριθμό των ταφών. Η κεραμική χρονολογείται σ' όλη τη διάρκεια της ύστερης γεωμετρικής περιόδου (**Εικ. 254**).

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 33 (1978) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 392 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη» Ηράκλειο 1987, σ. 266 & CATLING H. W., AR 32 (1985-1986) "Archaeology in Greece, Crete 1985-1986" Athens 1986, σ. 94.

Τάφος 91. Τοποθεσία Φατσή κοντά στο κάστρο του Λιόπετρου στο Χαμαίζι Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το στόμιο του πλ. 1,31 μ. βρισκόταν στα Δ., όπου το έδαφος ήταν κατωφερικό. Ο θάλαμος είχε τετράγωνο σχήμα διαστάσεων 2,80X1,59X2,85X2,75 μ. Ο τάφος αυτός βρέθηκε εξολοκλήρου συλημένος. Χρονολογείται στην υπομινωϊκή-Πρωτογεωμετρική περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 650 πρόκειται για τον τάφο II της δημοσίευσής & ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΜΑΛΘΕΙΑ τ. 3 «Η Αρχαιολογική Κίνηση στην Ανατολική Κρήτη κατά το 1971» Αγ. Νικόλαος –Κρήτης (Απρ.-Ιούν.)1972, τεύχος 11, σ. 45.

Τάφος 92. Τοποθεσία Φατσή κοντά στο κάστρο του Λιόπετρου στο Χαμαίζι Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το στόμιο του πλ. 1,30 μ. βρισκόταν στα Δ., όπου το έδαφος ήταν κατωφερικό. Ο θάλαμος είχε τετράγωνο σχήμα διαστάσεων 2,20X1,62X2,20X1,65 μ. Ο τάφος αυτός βρέθηκε συλημένος. Σ' αυτόν βρέθηκε ένας φακοειδής σφραγιδόλιθος σαρδίου. Χρονολογείται στην υπομινωϊκή-Πρωτογεωμετρική περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 650 πρόκειται για τον τάφο III της δημοσίευσής & ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΜΑΛΘΕΙΑ τ. 3 «Η Αρχαιολογική Κίνηση στην Ανατολική Κρήτη κατά το 1971» Αγ. Νικόλαος –Κρήτης (Απρ.-Ιούν.)1972, τεύχος 11, σ. 45.

Τάφος 93. Τοποθεσία Φατσή κοντά στο κάστρο του Λιόπετρου στο Χαμαίζι Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το στόμιο του πλ. 0,62 μ. βρισκόταν στο Α.

άκρο της Ν. πλευράς, όπου το έδαφος ήταν κατωφερικό και το φράγμα του ήταν κατασκευασμένο από αργολιθοδομή. Το στόμιο σχηματιζόταν από «τρίλιθο» δηλαδή, ένα μονολιθικό ανώφλι τοποθετημένο σε δύο μονολιθικές πλάκες, σχηματίζοντας ένα Π. Ο θάλαμος είχε τετράγωνο σχήμα διαστάσεων 2,10Χ2,10 μ. περίπου. Περιεσφύλλθησαν ένα αγγείο πτηνόμορφο, ψευδόστομοι αμφορείς, κύαθοι και άλλα αγγεία. Ακόμη και ένα χάλκινο εγχειρίδιο με ελεφαντοστέινη λαβή κ.α. και χρονολογείται στην υπομινωϊκή-Πρωτογεωμετρική περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 650 πρόκειται για τον τάφο V της δημοσίευσης & ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΜΑΛΘΕΙΑ τ. 3 «Η Αρχαιολογική Κίνηση στην Ανατολική Κρήτη κατά το 1971» Αγ. Νικόλαος –Κρήτης (Απρ.-Ιούν.)1972, τεύχος 11, σ. 45.

Τάφος 94. Τοποθεσία Αρφανοπεριβόλια στην Πραισό Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το πέρασμα που οδηγεί στον τάφο βρίσκεται στα ΒΔ. και έχει πλάτος 0,93 μ. Ο θάλαμος είναι τετράγωνος σε κάτοψη και έχει διαστάσεις 2,50 Χ2,50 μ. Οι τοίχοι έχουν πάχος περίπου 1,00 μ. και αποτελούνται από ακανόνιστους λίθους τοποθετημένους σε σειρές που ποικίλουν σε πάχος. Η οροφή είχε καταρρεύσει. Δύο μεγάλες πλάκες που βρέθηκαν μπροστά από την είσοδο του τάφου διαστάσεων 0,46Χ0,42Χ0,95 μ. αποτελούσαν τις παραστάδες της εισόδου. Ακόμη βρέθηκε και το υπέρθυρο διαστάσεων 1,62Χ0,90 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του υπήρχαν τουλάχιστον τρεις ενταφιασμοί. Ένας στην πρώτη μυκηναϊκή περίοδο, ο δεύτερος στην γεωμετρική και ο τρίτος στο 4^ο αι. π.Χ. Τα κτερίσματα του πρώτου ενταφιασμού ήταν τα θραύσματα από δύο λάρνακες και μερικά χρυσά κοσμήματα, του δεύτερου ενταφιασμού ήταν κεραμική και χάνδρες της γεωμετρικής περιόδου. Τον τρίτο νεκρό συνόδευαν αρκετές δωδεκάδες από σιδερένια ξίφη και αιχμές και ένας χρυσός στατήρας του Φιλίππου Β' κ.α. Στις λάρνακες (μια ελλειψοειδής και μια κιβωτιόσχημη) βρέθηκαν ένα χρυσό δαχτυλίδι, χρυσά φύλλα κ.α. (Εικ. 256).

BOSANQUET R.C., ABSA VIII "Excavation at Praesos I, the early tombs. B" London 1901-1902, σ. 245-248 & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 90, αριθ. 2, 3.

Τάφος 95. Τοποθεσία Δρογαρά κοντά στην κοινότητα Σκοπής Χαμαιζίου της Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Δεν διαπιστώθηκε η ύπαρξη δρόμου. Στην Δ. πλευρά βρισκόταν το στόμιο του τάφου πλ. 0,70 μ., του οποίου τα άκρα απείχαν 0,50 μ. και 0,80 μ. από τη Β. πλευρά. Ο θάλαμος είχε τετράγωνο σχήμα με πλευρές κατασκευασμένες από αργούς λίθους. Το μήκος της Β. πλευράς ήταν

2,80 μ., της Ν. 2,65 μ., της Α. 2,25 μ. και της Δ. 1,80 μ. Το ύψος του ήταν 1,70 μ.

Ο τάφος αυτός είχε εξολοκλήρου συληθεί.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 650 & ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΜΑΛΘΕΙΑ τ. 3 «Η Αρχαιολογική Κίνηση στην Ανατολική Κρήτη κατά το 1971» Αγ. Νικόλαος –Κρήτης (Απρ.-Ιούν.)1972, τεύχος 11, σ. 45, & CATLING H.W., AR 24 (1976-1977) “*Archaeology in Greece, Crete 1976-1977*” Athens 1978, σ. 67.

Τάφος 96. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Έχει κτιστεί από μικρούς ακανόνιστους λίθους συνδεδεμένους με λάσπη. Ο δρόμος του είχε πλάτος 0,85 μ. Το ύψος της εισόδου του σωζόταν κατά 0,80 μ. και το μήκος του υπερθύρου ήταν 1,10 μ., πάχους 0,32 μ. και πλάτους 0,75 μ., το οποίο βρέθηκε σπασμένο σε δύο κομμάτια. Ο θάλαμος του ήταν τετράγωνος με διαστάσεις 2,00Χ2,00 μ. και γινόταν κυκλικός σε ύψος 0,67 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν 10 αγγεία, μία χάλκινη πόρπη, μια σιδερένια λαβή ξίφους κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην υπομινωική περίοδο και στην αρχή της γεωμετρικής περιόδου.

BOYD H.E. AJA V, “*Excavation at Kavousi, Crete, in 1900*” London 1901, σ.125-157 πρόκειται για τον τάφο 2 της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany, 1968, σ. 82, αριθ. 19, 1.

Τάφος 97. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Δεν είχε αληθινό δρόμο, αλλά ένα ψευδό-δρόμο του οποίου τα όρια καθορίζονταν από ένα σκάμμα που υπήρχε λαξευμένο στο τσακάλι και τη βάση του υπερθύρου. Η είσοδος βρισκόταν στα ΒΔ. και το άνοιγμα της είχε προσεγγμένη κατασκευή στην πρόσοψή του. Ο θάλαμος ήταν περίπου τετράγωνος με εξωτερικές διαστάσεις 3,20Χ2,60 μ. Στη Β. πλευρά της πρόσοψης υπήρχε ένα τοίχος παράλληλος με τον ψευδό-δρόμο που πιθανόν αποτελούσε ένα είδος μικρού τεμένους που καθόριζε τα όρια της ταφικής περιοχής.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τέσσερις ταφές στο έδαφος διαφορετικής περιόδου και 40 αγγεία που χρονολογούνται στην ΥΜ έως και την πρωτογεωμετρική Β περίοδο και φανερώνουν την συνεχή χρήση του τάφου. Επειδή ο τάφος αυτός βρέθηκε ασύλητος περιείχε και άλλα αντικείμενα, όπως τμήματα από αιχμές δοράτων, πόρπες, κ.α.

COULSON W., - DAY L., - GESELL G., HESPERIA 52, no. 4 “*Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981*” Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τον τάφο IV της δημοσίευσης.

Τάφος 98. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Δεν είχε αληθινό δρόμο, αλλά ένα ψευδό-δρόμο του οποίου τα όρια

καθορίζονταν από λίθους οι οποίοι επεκτείνονταν από την πρόσοψη και από ένα μακρύ σκάμμα που υπήρχε λαξευμένο στο τσακάλι, μπροστά από την είσοδο. Η είσοδος βρισκόταν στα Ν.-ΝΑ. και το άνοιγμα της είχε προσεγγμένη κατασκευή στην πρόσοψή του. Ήταν κατασκευασμένη από τρεις σειρές λίθων. Το φράγμα της εισόδου αποτελούνταν από λάσπη και δύο μεγάλες επίπεδες πλάκες τοποθετημένες η μία πάνω στην άλλη. Ο θάλαμος αποτελούνταν από τρεις σειρές λίθων στα τοιχώματα του και στη βάση του ήταν τετράγωνος με εξωτερική διάσταση πλευράς 3,10 μ. και γινόταν σχεδόν κυκλικός στο δεύτερο και τρίτο στρώμα της λιθοδομής του εσωτερικά. Στη Β. πλευρά της πρόσοψης υπήρχε ένας τοίχος παράλληλος με τον ψευδό-δρόμο, που πιθανόν αποτελούσε ένα είδος μικρού τεμένους που καθόριζε τα όρια της ταφικής περιοχής. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν μόνο όστρακα της γεωμετρικής περιόδου, διότι είχε συληθεί εξολοκλήρου (**Εικ. 257**).

COULSON W., - DAY L., - GESELL G., HESPERIA 52, no. 4 “*Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981*” Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τον τάφο V της δημοσίευσης.

Τάφος 99. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Βρέθηκε στα δυτικά του τάφου 13 (grave 13) της δημοσίευσης. Σώζονται μόνο 2-3 σειρές από τους τοίχους του, οι οποίοι είχαν κατασκευαστεί από λίθους και ασβεστόλιθους της περιοχής. Αντί για δρόμο μπροστά στην είσοδο του έχει ένα λάκκο. Η είσοδος του είχε κατασκευαστεί από αρκετά επιμελημένους μεγάλους λίθους και βρισκόταν στη Ν. πλευρά του τάφου. Ο θάλαμος είχε σχεδόν τετράγωνη κάτοψη διαστάσεων 2,00X2,00 μ., αλλά στα ανώτερα επίπεδα της τοιχοδομίας του γινόταν κυκλικός, λόγω της θολωτής στέγασής του.

Ταφές : Ο τάφος αυτός είχε συληθεί από την αρχαιότητα. Παρόλα τη σύληση του όμως, βρέθηκαν στο εσωτερικό του μερικά οστά και αντικείμενα. Από τη μελέτη των οστών συμπεραίνεται ότι στο εσωτερικό του τάφου αυτού είχαν πραγματοποιηθεί δύο ενταφιασμοί. Στην είσοδο υπήρχαν ακόμη και οστά αιγοειδών και ενός κουνελιού, ενώ στο γέμισμα του τάφου αυτού μετά τη σύληση του βρέθηκε κεραμική της ΥΜ ΙΙΙΓ – ΜΜ περιόδου, οπότε χρονολογείται και ο τάφος αυτός.

GESELL G.C., - COULSON W.D.E. - DAY L.P., HESPERIA 60 n. 2 “*Excavations at Kavousi, Crete, 1988*” Athens 1991, σ. 145-177 πρόκειται για τον τάφο 18 (tholos tomb grave 18) της δημοσίευσης.

Τάφος 100. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Δε γνωρίζουμε αν είχε δρόμο, οι GESELL G.C., - COULSON W.D.E. -

DAY L.P. θεωρούν ότι είναι ένας από τους τάφους που ανέσκαψε ο BOYD αλλά χάθηκε. Ο θάλαμος του είναι τετράγωνος και το υπέρθυρο της εισόδου βρέθηκε έξω από το σημείο της εισόδου. Ένας λάκκος είχε λαξευτεί μπροστά στην είσοδο, ο οποίος ήταν γεμάτος με λίθους.

Ταφές : Τα λίγα οστά που βρέθηκαν στο θάλαμο καθώς και η ελάχιστη κεραμική του ανήκουν στην πρωτογεωμετρική περίοδο (**Εικ. 255**).

GESELL G.,- DAY L., -COULSON W., HESPERIA 64, no. 1 “*Excavations at Kavousi, Crete, 1989 and 1990*” Athens 1995, σ. 91-92 πρόκειται για τον τάφο VII της δημοσίευσης.

Τάφοι 101-102. Τοποθεσία στους Λάκκους στην Κρητσή Λασιθίου. Κτιστοί θολωτοί. Στη πρώτη δημοσίευση αναφέρεται ότι ανεσκάφησαν δύο θολωτοί τάφοι, οι οποίοι είναι τετράγωνοι εξωτερικά και κυψελοειδείς εσωτερικά, (ενώ στη δημοσίευση των Τσιμποπούλου - Little, αναφέρονται ως ακανόνιστοι τετράπλευροι, εγώ τους τοποθετώ εδώ με βάση την πρώτη δημοσίευση τους από τον Πλάτωνα το 1953). Ο θάλαμος τους είναι στενάχωρος και η είσοδος τους πολύ χαμηλή. Ο ένας έχει δρόμο κατηφορικό προς την είσοδο με λίγες βαθμίδες.

Ταφές : Από το εσωτερικό του πρώτου τάφου περισυνελέγησαν αρκετά μικρά αγγεία, χάλκινες πόρπες και περόνες, σιδερένια εργαλεία, ένα μεγάλο κυλινδρικό αγγείο, πιθανόν ταφικός πίθος και ένα αγγείο που περιείχε οστά και λείψανα καύσεως. Στο δρόμο βρέθηκε μια πρόχους και μικρά κύπελλα. Στον δεύτερο τάφο βρέθηκαν, άθικτοι σχεδόν, δύο νεκροί συνοδευόμενοι από μερικά αγγεία, μια πόρπη και ένα μαχαίρι. Οι τάφοι αυτοί κατά τον Πλάτωνα χρονολογούνται στην πρωτογεωμετρική περίοδο, ενώ οι Τσιμποπούλου και Little τους χρονολογούν στην ΥΜ III περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ζ’ «*Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το έτος 1953*» Ηράκλειο-Κρήτης 1953, σ. 485 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., - LITTLE L., «*Καύσεις του τέλους της εποχής του χαλκού στην Κρητσή Μιραμπέλου, Ανατολική Κρήτη*» στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., «*Καύσεις στην εποχή του χαλκού και την πρόιμη εποχή του Σιδήρου*», Πρακτικά Συμποσίου, Ρόδος 29 Απριλίου – 2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ. 83-98 & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 86, αριθ. 28.

Τάφος 103. Τοποθεσία Πλατί, στο υψηλότερο σημείο της πεδιάδας τα Σκαλιά, Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του σωζόταν σε μήκος 1,50 μ. περίπου και το άκρο του σταματά στην πρόσοψη ενός φυσικού βράχου. Η είσοδος του θαλάμου ήταν ανοιχτή. Πιθανόν ο τάφος αυτός να ήταν αρχικά ένα απλό σκάμμα στον βράχο, όπου τοποθετήθηκε η λάρνακα, η οποία σκεπάστηκε έπειτα με χώματα και επίπεδες πέτρες και πάνω σ’ αυτόν να χτίστηκε ο τετράγωνος

θάλαμος, ο οποίος γινόταν ελλειψοειδής στη θόλο του. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου όπως είπαμε και μάλιστα σε έναν λάκκο που είχε λαξευτεί κάτω από το δάπεδο του βρέθηκε μία σαρκοφάγος που περιείχε μια ταφή. Ο λάκκος αυτός είχε σκεπαστεί με χώμα και επίπεδες πέτρες, μετά την εναπόθεση της λάρνακας προκειμένου να προστατευτεί η ταφή αυτή. Πάνω από αυτό το επίπεδο που αποτελούσε το δάπεδο του θαλάμου και του δρόμου βρέθηκαν τα οστά της δεύτερης ταφής (**Εικ. 258 α-β**).

DAWKINS R.M. ABSA XX “*Excavations at Plati in Lasithi, Crete*” London 1913-1914, σ. 1-17 & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 90, αριθ. 39.

Τάφος 104. Τοποθεσία «Σελλάδες», Μέσα Μουλιανά, Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του σώζεται ελάχιστα μπροστά στην είσοδο του τάφου, η οποία βρίσκεται στα Δ. και σε κατηφορικό έδαφος. Η είσοδος έκλινε με ξερολιθιά. Ο θάλαμος έχει τετράγωνη κάτοψη, η οποία με το εκφορικό σύστημα δόμησης καταλήγει σε θολωτή στέγη. Ο προσανατολισμός του είναι Δ.-Α. Το μήκος του από το στόμιο μέχρι τον απέναντι τοίχο είναι 2,42-2,48 μ. και το πλάτος 1,82 μ. Το ύψος της θόλου στο κέντρο θα ήταν 1,60 μ. περίπου. Το δάπεδο του αποτελείται από πατημένο χώμα. Ακριβώς μπροστά από την είσοδο και στο εσωτερικό του θαλάμου βρισκόταν ένας ελλειψοειδής λάκκος, ο οποίος κατελάμβανε όλο το χώρο του στομίου και έφθανε σε βάθος 0,90 μ. Πιθανόν χρησιμοποιήθηκε για χοές προς τιμή του νεκρού.

Ταφές : Σ’ αυτόν παρατηρήθηκαν δύο τρόποι ταφής, η καύση και ο ενταφιασμός. Πολλοί νεκροί είχαν ενταφιασθεί στο έδαφος του θαλάμου και σε δύο αγγεία υπήρχαν καμένα οστά. Αλλά και τα κτερίσματα του τάφου ψευδόστομοι αμφορείς, χάλκινα ξίφη, πόρπες και άλλα, χρονολογούνται όλα, όπως και οι ταφές, στην τελευταία μυκηναϊκή και τη γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 259 α-β**).

ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΑΕ (1903) «*Εκ Κρήτης*» Αθήνα 1904, σ. 21-38 πρόκειται για τον τάφο Α της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Ν., ΑΔ., 52 (1997) «*ΚΓ’ Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων*» Αθήνα 2003, σ. 1044-1046 πρόκειται για τον τάφο Α της δημοσίευσης & WHITLEY J., AR 50 (2003-2004) “*Archaeology in Greece, Crete, 2003-2004*” Athens 2004, σ. 88.

Τάφος 105. Τοποθεσία «Σελλάδες», Μέσα Μουλιανά, Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του έχει κατεύθυνση Δ.-Α. και συνολικό μήκος 3,70 μ., ενώ το βάθος του κυμαίνεται από 0,30 μ. στην επιφάνεια του εδάφους έως 1,30 μ. μπροστά στην είσοδο. Η είσοδος έκλινε με ξερολιθιά, είχε τετράγωνο σχήμα και

είχε δύο μεγάλες πλάκες ως παραστάδες και μια ως υπέρθυρο. Η είσοδος είχε εσωτερικά ύψος 0,70 μ., πλάτος πάνω 0,70 μ. και κάτω 0,90 μ. Ο θάλαμος είχε σχεδόν τετράγωνο σχήμα στην κάτοψη του και ήταν κτισμένος με μεγάλους λίθους και πλάκες. Στο πάνω τμήμα του στένευε και γινόταν θολωτός. Το δάπεδο του αποτελούνταν από πατημένο χώμα. Ο προσανατολισμός του ήταν Α.-Δ. και το στόμιο βρισκόταν στα Δ. Η οροφή της θόλου βρισκόταν σε ύψος 0,80 μ. από την σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Οι διαστάσεις του τάφου είναι : από το στόμιο μέχρι βάθος 2,00 μ. περίπου, ο δεξιός τοίχος 1,90 μ., ενώ ο αριστερός 2,12 μ. και το πλάτος 1,97 μ. Το ύψος του στο κέντρο του θαλάμου είναι 0,87 μ.

Ταφές: Στον τάφο αυτό είχαν ταφεί δύο νεκροί : ο ένας στα αριστερά στο εσωτερικό μιας σαρκοφάγου και σε ύπτια θέση με τα σκέλη προς τα πάνω, σε όμοια στάση, ήταν τοποθετημένος και ο άλλος νεκρός στα δεξιά πάνω σε στρώμα από φερτή άμμο και βότσαλά που κάλυπταν το μισό του δαπέδου του θαλάμου. Και οι δύο νεκροί είχαν τα κεφάλια τους στραμμένα προς την είσοδο του θαλάμου. Τα κτερίσματα ήταν πολλά : αμφορείς, χάλκινα ξίφη, αιχμές δοράτων κ.α. Όλα τα ευρήματα του τάφου χρονολογούνται στην μυκηναϊκή περίοδο.

ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΑΕ (1903) «*Εκ Κρήτης*» Αθήνα 1904, σ. 38-50 πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Ν., ΑΔ., 52 (1997) «*ΚΓ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων*» Αθήνα 2003, σ. 1044-1046 πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης.

Τάφος 106. Τοποθεσία ύψωμα Πατέλα στο χωριό Σφακιά και σε απόσταση μια ώρα από το χωριό Ζου Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Πρόκειται για μικρό θολωτό τάφο με τετράγωνο θάλαμο της πρωτογεωμετρικής περιόδου. Το πρόσθιο τμήμα του θαλάμου και η είσοδος του είχαν καταστραφεί, το πίσω όμως τμήμα του σωζόταν σε ύψος.

Ταφές : Περιείχε πάνω από 15 ταφές, οι οποίες όμως είχαν διαταραχθεί, διότι κανένα κρανίο δεν βρέθηκε στην θέση του μαζί με τα υπόλοιπα οστά του κάθε σκελετού. Ακόμη στο εσωτερικό του βρέθηκαν πάνω από 30 αγγεία, χάλκινες πόρπες και περόνες κ.α. που χρησιμοποιήθηκαν ως κτερίσματα (**Εικ. 260**).

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, τ. Θ' «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1955, τεύχος 1, σ. 563 & ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1955) : «*Ανασκαφαί περιοχής Σητείας*» Αθήνα 1960, σ. 295-296 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ, 1954 «*ΚΡΗΤΗ . α) Σητεία*» Αθήνα 1955, σ. 99-102.

Τάφοι 107-124. Τοποθεσία Συκιά – Αδρόμυλοι Σητείας Λασιθίου. Κτιστοί θολωτοί. Στη δημοσίευση αναφέρονται 18 θολωτοί τάφοι, τετράγωνης κατόψεως, από τους οποίους όμως μόνο ο ένας βρέθηκε άθικτος, ενώ οι υπόλοιποι είχαν

συληθεί από την αρχαιότητα. Οι τρεις ήταν μεμονωμένοι σε γειτονικά υψώματα, ενώ οι υπόλοιποι 15 περιστοιχίζαν χαμηλό ύψωμα και αποτελούσαν συστάδα σε σχετικά πυκνή διάταξη. Οι περισσότεροι από αυτούς είχαν δρόμο και διασώζονταν σε άριστη κατάσταση και με την πλάκα της κλείδας στη θέση της.

Ταφές : Ο τάφος Β περιείχε μια πήλινα λάρνακα και 50 πήλινα αγγεία της πρωτογεωμετρικής περιόδου. Παρά τη σύληση τους οι υπόλοιποι τάφοι απέδωσαν αρκετά κτερίσματα και συνολικά 180 αγγεία, έναν μεγάλο αριθμό πορπών και περονών, χάλκινο εγχειρίδιο, σιδερένια όπλα και εργαλεία κ.α. Οι τάφοι αυτοί χρονολογούνται στην πρωτογεωμετρική με γεωμετρική περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1954) «*Ανασκαφαί περιοχής Σητείας*» Αθήνα 1957, σ. 365-367 & ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Η' «*Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το έτος 1954*» Ηράκλειο 1954, σ. 511-513 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ. ΕΙΛΑΠΙΝΗ «*Τάφοι της πρώτης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 260 & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 75, αριθ., 16.

Τάφος 125. Τοποθεσία Αστοιβιδερό στα Α. του οικισμού Καρφί Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το στόμιο είναι προς Δ., όπου βρίσκεται η κλιτή του λόφου. Βρέθηκε με το λίθινο φράγμα άθικτο, το πλάτος του οποίου είναι 0,68 μ. κάτω και 0,85 μ. πάνω. Ο θάλαμος είναι τετράγωνος και έχει πλευρές μηκ. 2,30 μ. περίπου και ύψ. 2,35 μ. Το δάπεδο του θαλάμου είναι από τσάχαλη. Ο τάφος είχε συληθεί, αλλά περισυλλέχθηκαν κομμάτια από κιβωτιόσχημη λάρνακα και ψήγματα χρυσού και χαλκού. Χρονολογείται στο τέλος της εποχής του χαλκού.

ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ ΣΤ. ΑΔ. 38 (1983): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΔ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1989, σ. 375.

Τάφος 126. Τοποθεσία Αστοιβιδερό στα Α. του οικισμού Καρφί Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο θάλαμος είναι τετράγωνος και έχει διαστάσεις 1,50X1,40X1,05μ. Το στόμιο του είναι περίπου τετράγωνο με διαστάσεις 0,55X0,52μ. Ο τάφος αυτός βρέθηκε εντελώς συλημένος. Χρονολογείται στο τέλος της εποχής του χαλκού.

ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ ΣΤ. ΑΔ. 38 (1983): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΔ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1989, σ. 375.

Τάφος 127. Τοποθεσία Αρμί στα Μνήματα της βουνοσειράς Καρφί Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Αποτελείται από δρόμο που βρίσκεται στα ανατολικά και στενή είσοδο που οδηγεί στο νεκρικό θάλαμο. Ο θάλαμος έχει τετράγωνη θεμελίωση αποτελούμενη από κοινούς ακατέργαστους ασβεστόλιθους, η οποία γίνεται θολωτή όσο πλησιάζει τη στέγη. Ο τάφος είχε συληθεί και περιείχε μόνο ένα σιδερένιο διπλό πέλεκυ. Ανήκει στην γεωμετρική εποχή.

ΜΕΣΟΓΕΙΤΗΣ Π., Ε. Ε. Κ. Σ., τ. Α' «*Αρχαιολογική Περιφέρεια Ανατ. Κρήτης – Πεπραγμένα 1937, Ειδήσεις*» Αθήνα 1938, σ. 612.

Τάφος 128. Τοποθεσία Αρκάδες (Γεωμετρικό Νεκροταφείο) κοντά στο χωριό Αφρατί της Πεδιάδος Μεσαράς Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός είχε κοντό λιθόκτιστο δρόμο, ο οποίος μετά την ταφή έκλεινε με λίθους. Είναι προσανατολισμένος στα ΝΔ. Η είσοδος του βρίσκεται στα Δ. Το ορθογώνιο άνοιγμα της έκλεινε με μία επίπεδη πλάκα. Το υπέρθυρο της αποτελούνταν από ένα μεγάλο μπλοκ τοποθετημένο πάνω στις δύο παραστάδες, οι οποίες έφταναν σε ύψος τα 0,65 μ. Ο θάλαμος είχε τετράγωνη κάτοψη διαστ. 1,50X1,50 μ. περίπου, ενώ η οροφή είχε καταρρεύσει.

Ταφές: Στο εσωτερικό του βρέθηκαν συνολικά 8 ενταφιασμοί. Τέσσερα κρανία ήταν ατάκτως τοποθετημένα στο δρόμο μπροστά από την είσοδο, ενώ άλλα τέσσερα ήταν τοποθετημένα κατά μήκος των τοίχων του θαλάμου. Ακόμα στο θάλαμο υπήρχαν και οστά τοποθετημένα σε λάκκο, που προέρχονταν από πρωιμότερη ταφή. Ο Levi υποθέτει ότι ο τάφος αυτός ανήκε στα μέλη μιας οικογένειας. Διάσπαρτα στο θάλαμο βρέθηκαν και οστά από βοοειδή και χοίρους, που προϋποθέτουν την τέλεση κάποιου τελετουργικού προς τιμή των νεκρών. Όλη η κεραμική του τάφου βρέθηκε σε θραύσματα, ανάμεσα τους ένα κάλυμμα πίθου, μία επίπεδη βάση και ένα ειδώλιο που αναπαριστά μια γυναικεία καθιστή μορφή. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ με πρωτογεωμετρική περίοδο (**Εικ. 261 α-β**).

LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ. 184-188 πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 76, αριθ. 67.

Τάφος 129. Τοποθεσία Φυλακή Αποκορώνου Χανίων. Κτιστός θολωτός. Αποτελείται από στενό κατηφορικό δρόμο μηκ. 11,10 μ. και πλ. 1,35 μ. που οδηγεί σε τετράγωνο θάλαμο διαστ. 3,40X3,65 μ. πάνω στον οποίο στηρίζεται πυραμιδική στέγη. Ο τάφος είναι λαξευμένος στον κούσκουρα και ο θάλαμος του είναι κατασκευασμένος από καλοδουλεμένες ορθογώνιες ασβεστολιθικές πέτρες. Από τη θόλο λείπουν μόνο λίγες πέτρες της κορυφής από όπου έγινε βιαστική σύληση. Έπειτα χρησιμοποιήθηκε ως σκουπιδότοπος από τους κατοίκους της περιοχής.

Ταφές : Ξεχωρίζουν τα οστά ενός τουλάχιστον ενήλικα και ενός παιδιού. Ίχνη πυράς μαζί με καμένα οστά βοοειδούς, οδηγούν στην άποψη για θυσία ζώου. Στα διασωθέντα κτερίσματα συγκαταλέγονται 21 χρυσοί ρόδακες περιδεραιίου, 34

χάνδρες, 4 ασημένια και δύο λίθινα δακτυλίδια κ.α. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο. Ο Catling στη δημοσίευση του αναφέρει ότι βρέθηκαν τουλάχιστον εννέα νεκροί σε αποσαθρωμένη κατάσταση με ίχνη καύσεως και ένα ελέφαντοστεινό κόσμημα, που αποτελούσε τμήμα ενός ξύλινου κουτιού (**Εικ. 262 α-β & Εικ. 263**).

ΤΖΕΛΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 36 (1981): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 398-399 & FRENCH E.B., AR 36 (1989-1990) "Archaeology in Greece 1989-1990, Crete" Athens 1990, σ. 81 & CATLING H.W., AR 28 (1981-1982) "Archaeology in Greece, Crete 1981-1982" Athens 1982, σ. 58 & ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε.,- ΤΣΙΓΚΟΥ Α., «Θολωτοί τάφοι Ν. Χανίων» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 20.

Τάφος 130. Τοποθεσία Μάλεμε Κυδωνίας (επί της βορείου κλιτύς του υψώματος «Καυκάλες») Χανίων. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του είχε μήκος 13,80 μ. η δυτική πλευρά του και 12,75 μ. η ανατολική και πλάτος 2,00 μ. Τα τοιχώματα του δρόμου ήταν επενδυμένα με τοιχοποιία από λίθους αδρομερώς ευθυγραμμισμένους σωζόμενη σε ύψος 3,70 μ. Το δάπεδο του δρόμου, ομαλό και ελαφρώς ανηφορικό από τα έξω προς τα μέσα, ήταν καλυμμένο με λεπτό στρώμα ερυθρωπού χρώματος και δεν έφερε ταφές ή βόθρους. Στην είσοδο του δρόμου το ανατολικό τοίχωμα του συνεχιζόταν με άλλο τοίχο (τοίχο Α) μήκους 5,00 μ. και μεγίστου ύψους 1,90 μ. έχοντας την ίδια κατεύθυνση, αλλά κειμένου κατά 0,40 μ. δυτικότερα, δηλαδή εντός της προεκτάσεως του δρόμου. Η δομή του (τοίχου Α) ήταν ίδια με αυτή των τοίχων του δρόμου. Το δάπεδο του (τοίχου Α) κείτονταν κατά 0,40 μ. βαθύτερα από το δάπεδο του δρόμου. Η μετάβαση από το ένα δάπεδο στο άλλο γινόταν με βαθμίδα λοξή σε σχέση προς τον διάδρομο ως σύνδεση της κατά 1,05 μ. άνισου μήκους πλευράς της. Η βαθμίδα αυτή είχε κατακόρυφη όψη, ήταν επιχρισμένη με πηλό και καλυπτόταν σε ένα σημείο της από μια όρθια πλάκα. Το νέο δάπεδο συνεχιζόταν περαιτέρω προς Β. σε μια τάφο, κατά προέκταση του δρόμου και σε απόσταση 11,00 μ. περίπου από αυτόν. Εικάζεται ότι εκεί είχε σχηματισθεί χώρος για την τέλεση λατρευτικών τελετών προς τιμή των νεκρών και εκτεινόταν στα Δ. Το φράγμα της εισόδου ήταν επιμελέστατα κτισμένο. Βρισκόταν 0,55 μ. εσωτερικά στην αρχή της εισόδου και είχε πάχος 1,10 μ. Πριν από το φράγμα και στο δάπεδο της εισόδου απεκαλύφθησαν δύο λίθοι που έφεραν όλμους για την τοποθέτηση των στροφών της θύρας, προφανώς ξύλινης, η οποία θα κάλυπτε την όψη του φράγματος. Το δάπεδο της θύρας ήταν από χαλικάσβεστο μέχρι το δάπεδο του θαλάμου. Το φράγμα βρισκόταν πάνω στα άκρα λαξευμένων ογκόλιθων μήκους 1,20 μ., ενώ η

προέκταση του ενός έσωζε και τον όλμο. Η είσοδος του τάφου, ύψους 2,00 μ. μηκ. 1,65 μ. και πλ. 1,50 μ. άνω και 1,60 μ. κάτω εσωτερικά, αντιστοιχώς 1,48 μ. και 1,56 μ. εξωτερικά, έφερε μεγάλο υπέρθυρο, ευθύ, μήκ. 3,35 μ. και ύψ. 0,22 μ. αποτελούμενο από δύο παράλληλα τεμάχια, πλάτους 0,73 μ. και 1,00 μ. Το υπέρθυρο είχε θραυσθεί κατά πλάτος, προφανώς λόγω εκρήξεως της βόμβας που είχε πέσει στον τάφο κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, μετατοπίσθηκε όμως ελάχιστα. Πάνω από το υπέρθυρο βρισκόταν το ανακουφιστικό τρίγωνο, το οποίο καλυπτόταν προς την πλευρά του δρόμου με μια μεγάλη όρθια πλάκα, μήκους μεγαλύτερου του πλάτους του δρόμου. Ο θάλαμος είχε τετράγωνο σχήμα με ύψος τοιχωμάτων 2,00 μ. στεγαζόμενο με ακανόνιστη πυραμιδική ή θολωτή στέγη. Το ολικό ύψος υπολογίζεται στα 4,00 μ. Τα κατακόρυφα τμήματα του θαλάμου, κτισμένα με το ισοδομικό σύστημα με μεγάλους πώρινους ογκόλιθους και λιθάρια στο ενδιάμεσο τους, ήταν επιχρισμένα με κονίαμα λευκοκίτρινο, σωζόμενο σε μερικά σημεία και κυρίως στα χαμηλότερα. Ο ανατολικός τοίχος στο μέσο του τρίτου εκ των κάτω δόμου έφερε μικρή τριγωνική κόγχη ακανόνιστου σχήματος πλ. 0,20 μ. και ύψ. 0,50 μ. ίση προς το ύψος του δόμου. Παρόμοια κόγχη, ακανόνιστη τετράγωνη, υπήρχε απέναντι κατά τον δυτικό τοίχο υψ. 0,40 μ. Το δάπεδο του θαλάμου ήταν από χαλικάσβεστο καλά διατηρημένο και έφερε βόθρους. Ο τάφος είχε συληθεί εξολοκλήρου, περισυνελέγησαν αρκετά όστρακα της ΥΜ ΙΙΙ Β περιόδου **(Εικ. 264, 265 α-γ)**.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΠΑΕ (1966) «*Ανασκαφή θολωτού τάφου Μάλεμε*» Αθήνα 1968, σ.185-188 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ, 1966 «*ΚΡΗΤΗ. Μάλεμε Κυδωνίας*» Αθήνα 1967, σ. 144-151 & MEGAW A.H.S. AR 13 (1966-1967) “*Archaeology in Greece, Crete 1964-1965*” Athens 1967, σ. 23-24 & ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε.,- ΤΣΙΓΚΟΥ Α., «*Θολωτοί τάφοι Ν. Χανίων*» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 21.

ΤΥΠΟΣ 4 : ΕΛΛΕΙΨΟΕΙΔΕΙΣ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 131. Τοποθεσία Αζοριάς Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός βρέθηκε άθικτος και τόσο οι πλάκες του στομίου του όσο και η καλυπτήρια πλάκα του θόλου ήταν στη θέση τους. Ο θάλαμος είχε ελλειψοειδές σχήμα στην κάτοψη του και διαστάσεις 0,90-1,42 μ. και 1,25 μ. ύψος. και οδηγούσε από ένα εν μέρει επιστρωμένο δάπεδο στη ελλειψοειδή επιστέγαση της οροφής με μια πλάκα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τρεις ενταφιασμοί ανέπαφοι, οι οποίοι συνοδεύονταν από δύο υδρίες, έναν σκύφο, ένα κύπελλο, ένα χάλκινο δακτυλίδι κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην πρώιμη εποχή του Σιδήρου (**Εικ. 266**).

WITLEY J. et. all AR 53 (2006-2007) "Archaeology in Greece 2006-2007" Athens 2007, σ. 101.

Τάφος 132. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο Έλτυνας (Αγρ. Ελευθεράκη) Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Πρόκειται για μικρό θολωτό τάφο ελλειπτικού σχήματος χωρίς είσοδο. Συλημένος, αλλά με πολλά όστρακα αγγείων και πύθων στο εσωτερικό του. Βρέθηκαν ακόμη 12 πήλινες ψήφοι, χάλκινο σκεύος, χάλκινη περόνη, τεμάχια 2 σιδερένιων εγχειριδίων και ξίφους κ.α. Έμπυρες υγρές προσφορές είχαν τελεσθεί γύρω από τον τάφο: πυρά στο Δ. εξωτερικό άκρο του πάνω στην οποία βρέθηκε κρατήρας, 3 σκύφοι, 2 χάνδρες και ένα φύλλο χρυσού και δύο αβαθή λαξεύματα, με φορά προς την εξωτερική περίμετρο του τάφου για διοχέτευση υγρών, που περιείχαν μικρά προχυτικά αγγεία. Στο Δ. λάξευμα βρέθηκε θήλαστρο και τριφυλλόσχημη πρόχους και στο Α. δύο θήλαστρα, τριφυλλόσχημη πρόχους και προχοΐδιο. Χρονολογείται στην ΠΓ περίοδο.

ΡΕΘΕΜΝΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 845-847 πρόκειται για τον τάφο 11 της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας» στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Sconavi Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 21 πρόκειται για τον τάφο 11 της δημοσίευσης.

Τάφος 133. Τοποθεσία Σάτα, θέση Λαγούδι, Αμαρίου Ρεθύμνου. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του δεν εντοπίστηκε. Η είσοδος του πρέπει να βρισκόταν στο κατεστραμμένο Ν. τμήμα θαλάμου. Η κάτοψη του τάφου έχει ελλειπτικό σχήμα διαμέτρου 4,20 μ. από Β. προς Ν. και 3,20 μ. από Α. προς Δ. Η θόλος είχε καταπέσει. Το τοίχωμα, χτισμένο με μεγάλες ακανόνιστες σχιστολιθικές και ασβεστολιθικές πέτρες κατά το εκφορικό σύστημα, σώζεται σε μέγιστο ύψος 1,50

μ. στην ΒΑ. πλευρά και έχει πάχος γύρω στα 0,50 μ. Το δάπεδο αποτελούσε ο υπόλευκος μαργαϊκός ασβεστόλιθος της περιοχής (κούσκουρας).

Ταφές : Ο τάφος περιείχε πήλινες κιβωτιόσχημες λάρνακες, ο αριθμός των οποίων δεν μπορεί να καθοριστεί, λόγω της μεγάλης καταστροφής που έχουν υποστεί αυτές από την πτώση της θόλου. Η λάρνακα 1 περιείχε τρεις νεκρούς ένας εκ των οποίων σε συνεσταλμένη στάση με προσανατολισμό προς Β., ενώ στο νότιο τμήμα της υπήρχε ανακομιδή οστών δύο νεκρών που ανήκαν σε έναν ενήλικα και σε ένα βρέφος. Η λάρνακα 2 διέσωζε τα οστά τριών νεκρών, ενώ η λάρνακα 3 περιείχε ταφή ενηλίκου σε συνεσταλμένη στάση με προσανατολισμό προς Ν. Στην λάρνακα 4 βρέθηκαν λίγα αποσπασμένα οστά. Εκτός από τις ταφές των λαρνακών αποκαλύφθηκε πάνω στο δάπεδο του τάφου μια ομάδα από πέντε κρανία με το πρόσωπο προς το έδαφος και αραιά αποσπασμένα οστά. Μεταξύ τους βρέθηκαν τρία χάλκινα ακόσμητα δακτυλίδια. Η όλη διάταξη υποδεικνύει ότι πρόκειται για ανακομιδή και όχι ταφή. Τα κτερίσματα του τάφου ήταν σχετικά φτωχά, στα οποία περιλαμβάνονται δύο σφονδύλια από στεατίτη, 8 αγγεία, 2 κύλικες, 2 κύπελλο και 5 ψευδόστομοι αμφορίσκοι. Ο τάφος σύμφωνα με τη χρονολόγηση της κεραμικής πρέπει να χρησιμοποιήθηκε κατά την ΥΜ ΙΙΙ Α2 – ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο (**Εικ. 267**).

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ Ν.- GODART L. – ΤΖΙΚΟΥΝΑΚΗ Α., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΤΟΥ ΣΤ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ τ. Α2 « ΥΜ Θολωτός τάφος Σάτας Αμαρίου Ρεθύμνης» Χανιά 1990, σ. 185-205.

Τάφος 134. Τοποθεσία Στύλος Αποκορώνου Χανίων. Κτιστός θολωτός. Αυτός αποτελείται από έναν τετράγωνο προθάλαμο διαστ. 3,80X2,60μ. στα Ν. και είσοδο πλ. 0,80 μ. που βρίσκεται στο μέσο της ανατολικής πλευράς του. Στη ΝΔ. γωνία του θαλάμου υπήρχε ένα κτιστό θρανίο μηκ. 0,80 μ., πλ. 0,55 μ. και υψ. 0,25 μ. Ο ελλειψοειδής θάλαμος έχει προσανατολισμό Β.-Ν. και έχει διαστ. 7,60X3,00 μ. και ορίζεται από ισχυρό καμπυλόγραμμο τοίχο πλ. 1,00 μ. αποτελούμενο από διπλή σειρά όρθιων επίπεδων ογκόλιθων με εσωτερικό παραγέμισμα. Η είσοδος στο δωμάτιο αυτό βρίσκεται στη Ν. πλευρά και αποτελείται από μονολιθικό κατώφλι πλ. 0,80 μ. και πλαισιώνεται από ψηλές μονολιθικές παραστάδες που φθάνουν σε ύψος 0,85 μ. Το δάπεδο του ελλειψοειδούς δωματίου και του προθαλάμου σχηματίζονται από το φυσικό βράχο, ο οποίος έχει ισοπεδωθεί ελαφρά. Τα ελάχιστα όστρακα που βρέθηκαν σ' αυτόν τοποθετούν τη χρήση του στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο. Παρόλα αυτά ο προορισμός του κτιρίου αυτού είναι ακόμη αμφίβολος.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ. ΑΔ 28 (1973) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Αντική Κρήτη*» Αθήνα 1977, σ. 584.

ΤΥΠΟΣ 5 : ΠΕΤΑΛΟΕΙΔΕΙΣ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 135. Τοποθεσία Κούρτες (θέση Κουρτοκεφάλα ή Πλακούρα ή του Φράγκου η καθέδρα) ΝΑ. της 1ης Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός έχει κατασκευαστεί σύμφωνα με το εκφορικό σύστημα δόμησης. Δεν έχει ούτε δρόμο ούτε διάδρομο-τούνελ. Η είσοδος του αποτελούνταν από δύο λίθους στα αριστερά και δεξιά της που χρησίμευαν ως επιστύλια. Ο θάλαμος είναι πεταλοειδής (ωμεγάσχημος κατά τον Halbherr σ. 291) και έχει ύψος από 1,50 μ. έως 1,75 μ.

Ταφές : Ο ανασκαφέας αναφέρει ότι στους τάφους της περιοχής αυτής συνυπάρχει το έθιμο του ενταφιασμού με αυτό της καύσης των νεκρών, όπως συμβαίνει και σε άλλες νεκροπόλεις της Κρήτης που χρονολογούνται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 268 α-β**).

HALBHERR FED. AJA τ. V (1901) “ CRETAN EXPEDITION XI : *Three Cretan Necropoles, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, σ. 259-291 πρόκειται για τον πρώτο τάφο που περιγράφεται στην περιοχή Κούρτες, στη συγκεκριμένη δημοσίευση.

Τάφος 136. Τοποθεσία Κούρτες (θέση Κουρτοκεφάλα ή Πλακούρα ή του Φράγκου η καθέδρα) ΝΑ. της 1ης Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός σώζεται σε κακή κατάσταση και έχει κατασκευαστεί σύμφωνα με το εκφορικό σύστημα δόμησης. Δεν έχει ούτε δρόμο ούτε διάδρομο-τούνελ. Ο θάλαμος είναι πεταλοειδής (ωμεγάσχημος κατά τον Halbherr σ. 291) και έχει διάμετρο στη μεγάλη πλευρά του 1,55 μ. και 0,83 μ. στη μικρή πλευρά. Οι τοίχοι του έχουν μικρό πάχος 0,36 –0,38 μ.

Ταφές : Ο ανασκαφέας αναφέρει ότι στους τάφους της περιοχής αυτής συνυπάρχει το έθιμο του ενταφιασμού με αυτό της καύσης των νεκρών, όπως συμβαίνει και σε άλλε νεκροπόλεις της Κρήτης που χρονολογούνται στην γεωμετρική περίοδο (**Εικ. 269**).

HALBHERR FED. AJA τ. V (1901), “ CRETAN EXPEDITION XI : *Three Cretan Necropoles, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, σ. 259-291 πρόκειται για τον δεύτερο τάφο που περιγράφεται στην περιοχή Κούρτες, στη συγκεκριμένη δημοσίευση.

ΤΥΠΟΣ 6 : ΤΡΑΠΕΖΙΟΣΧΗΜΟΙ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 137. Τοποθεσία Αμμουδόπλακα Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός . Ο τάφος αυτός έχει τραπεζοειδές σχήμα και είναι προσανατολισμένος από Ν. προς Β. Η Β. πλευρά του έχει μήκος 2,20 μ., η Ν. 2,46 μ., η Α. 2,00 μ. και η Δ. 1,97 μ. Η θύρα ανοίγεται στο κέντρο της Ν. πλευράς και έχει πλ. 0,75 μ., μηκ. 0,60 μ. και καλύπτεται με ένα μονολιθικό υπέρθυρο. Ο τάφος είχε λαξευτεί στο φυσικό βράχο και επενδύεται με τοίχο κτισμένο με μικρούς και μεγάλους ακανόνιστους λίθους. Σώζεται σε καλή κατάσταση και σε πολλά σημεία του σε ύψος 0,95 μ. από το δάπεδο. Μέχρι ένα σημείο, το οποίο ποικίλει στις τέσσερις γωνίες (υψ. 0,45 μ. στην ΒΔ., 0,30 μ. στην ΒΑ., 0,55 μ. στην ΝΑ. και 0,70 μ. στην ΝΔ.) οι τοίχοι είναι κατακόρυφοι, από το σημείο αυτό και πάνω τοποθετούνται στις γωνίες μεγάλες πλακοειδείς πέτρες, οι οποίες προεξέχουν και δημιουργούν μια ακανόνιστη εκφορά. Η στέγη είχε κατασκευασθεί από παρόμοιες πλακοειδείς πέτρες, πολλές από τις οποίες βρέθηκαν στο εσωτερικό του τάφου.

Ταφές : Περιείχε τουλάχιστον πέντε ταφές, οι οποίες συνοδεύονταν με κτερίσματα, όπως οινοχόες, πινάκια, αιχμές ακοντίων, δύο σιδερένια μαχαίρια κ.α. Χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Ι., ΑΔ 21 (1966): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 417 πρόκειται για τον τάφο Α της δημοσίευσης & ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ. ΑΔ 21 (1966) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 407.

Τάφος 138. Τοποθεσία Αμμουδόπλακα Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός έχει τραπεζοειδές σχήμα και είναι προσανατολισμένος από Β. προς Ν. Η είσοδος του θα βρισκόταν στη Ν. πλευρά, αλλά δεν σώθηκε, διότι ολόκληρη η πλευρά καταστράφηκε από αρχαιοκάπηλους. Η Β. πλευρά έχει μήκος 1,70 μ., η Α. 1,38 μ. και η Δ. 1,50 μ. Ο τάφος φαίνεται ότι ήταν ίδιος με τον προηγούμενο όσον αφορά την αρχιτεκτονική του μορφή. Μόνο ένα τμήμα του διέφυγε τη σύληση και απέδωσε ένα αγγείο και έναν λύχνο. Χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Ι., ΑΔ 21 (1996): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 417, πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης & ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ. ΑΔ 21 (1966) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 407.

Τάφος 139. Τοποθεσία στου Κόφινα το Κεφάλι στο λόφο του Προφήτη Ηλία της πεδιάδος Μεσαράς Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός έχει προσανατολισμό στα ΒΔ. Έχει μικρό δρόμο και το ανώφλι της εισόδου του θαλάμου του είναι κατασκευασμένο από δυο οριζόντια μπλοκ τοποθετημένα πάνω στις δύο κάθετες πλάκες των παραστάδων και είναι αρκετά ακανόνιστο. Η πλάκα

που έφραζε το άνοιγμα της εισόδου δεν βρέθηκε. Ο θάλαμος του έχει τραπεζιόσχημη κάτοψη διαστ. 1,94X1,87X1,65X1,56 μ. και μεγ. σωζ. υψ. 1,40 μ. Η θόλος είχε καταρρεύσει.

Ταφές : Κοντά στην είσοδο του και κάτω από ένα λίθο βρέθηκε μια οινοχόη. Από το εσωτερικό του θαλάμου του περισυλλέχθηκαν επτά κρανία και τα οστά των νεκρών, που είχαν λάβει χώρα στο αριστερό τμήμα του θαλάμου και σε σωρούς που είχαν τοποθετηθεί εκεί για να κάνουν χώρο για τις επόμενες ταφές. Ακόμη βρέθηκαν και διάφορα αγγεία μεταξύ των οποίων και δύο αμφορείς *in situ*. Ο τάφος αυτός χρησιμοποιήθηκε κατά την υπομινωική και πρωτογεωμετρική περίοδο (**Εικ. 270**).

LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*La Necropole di Kofina*” Bergamo 1931-1939, σ. 394-397 πρόκειται για τον τάφο β της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 89, αριθ., 66,2.

ΤΥΠΟΣ 7 : ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΟΙ ΚΥΚΛΙΚΟΙ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 140. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο δρόμος του, μήκους 1,50 μ., είχε επιστρωθεί με ακατέργαστους λίθους και οδηγούσε στην είσοδο του τάφου, η οποία βρισκόταν στα Δ. Το άνοιγμα της εισόδου έκλεινε με λίθους και λάσπη καθώς και με δύο μεγάλες επίπεδες πλάκες τοποθετημένες οριζόντια, η μία πάνω στην άλλη. Ο θάλαμος ήταν ακανόνιστος κυκλικός με εξωτερική διάμετρο 2,80 μ. και εσωτερική 1,64 - 1,68 μ. Μερικοί από τους λίθους της βάσης είχαν μεταφερθεί έξω από τον θάλαμο και το δάπεδο του αποτελούνταν από λίθους επιστρωμένους πάνω στο φυσικό έδαφος (τσακάλι), το οποίο είχε λαξευτεί. Μερικά θραύσματα αγγείων που βρέθηκαν τόσο στον θάλαμο όσο και στον δρόμο χρονολογούν τον τάφο αυτόν στον 11^ο -10^ο αι. π.Χ.

COULSON W., - DAY L., - GESELL G., HESPERIA 52, no. 4 “*Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981*” Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τον τάφο Ι της δημοσίευσης.

Τάφος 141. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Δεν είχε αληθινό δρόμο, αλλά ένα ψευδο-δρόμο του οποίου τα όρια καθορίζονταν από τη βάση των λίθων που στήριζαν το υπέρθυρο. Ένα μικρό σε μήκος σκάμμα υπήρχε λαξευμένο στο τσακάλι, μπροστά από την είσοδο, το οποίο είχε επιχωθεί μετά την ταφή. Το φράγμα της εισόδου αποτελούνταν από λάσπη και δύο επίπεδες πλάκες τοποθετημένες η μια πάνω στην άλλη. Η είσοδος βρισκόταν στα ΒΔ. και το άνοιγμα της είχε προσεγμένη κατασκευή στην πρόσοψή του. Ο θάλαμος ήταν ακανόνιστος κυκλικός με εξωτερική διάμετρο 2,60 - 2,80 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τρεις ταφές και 13 αγγεία καθώς και άλλα αντικείμενα. Ένα από τα αγγεία αυτά χρονολογείται στην ΥΜ περίοδο, ενώ τα υπόλοιπα στην πρώιμη πρωτογεωμετρική.

COULSON W., - DAY L., - GESELL G., HESPERIA 52, no. 4 “*Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981*” Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τον τάφο ΙΙ της δημοσίευσης.

Τάφος 142. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Δεν είχε αληθινό δρόμο, αλλά ένα ψευδοδρόμο του οποίου τα όρια καθορίζονταν από το μικρό σε μήκος σκάμμα που ήταν λαξευμένο στο τσακάλι και βρίσκονταν μπροστά από την είσοδο. Το φράγμα της εισόδου αποτελούνταν από λάσπη και τρεις επίπεδες πλάκες τοποθετημένες η μια πάνω στην άλλη. Η

είσοδος βρισκόταν στα Δ. και το άνοιγμα της είχε προσεγγμένη κατασκευή στην πρόσοψή του. Ο θάλαμος ήταν ακανόνιστος κυκλικός με εξωτερική διάμετρο 2,80 – 4,00 μ. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν λίγα όστρακα, διότι ο τάφος αυτός είχε εξολοκλήρου συληθεί. Πιθανόν η χρήση του είναι αντίστοιχη με αυτή των άλλων τάφων που βρέθηκαν στην περιοχή, δηλαδή από την ΥΜ περίοδο μέχρι και την πρώιμη πρωτογεωμετρική.

COULSON W., - DAY L., - GESELL G., HESPERIA 52, no. 4 “*Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981*” Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τον τάφο VI της δημοσίευσης.

Τάφος 143. Τοποθεσία Κοπρανές στα δυτικά του Βρόκαστρου Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Είναι λαξευτός στον κούσκουρα στο κατώτερο τμήμα του, αλλά καθ’ ύψος υπερβαίνει την επιφάνεια του εδάφους και είναι κτισμένος με λίθους. Ο δρόμος του έχει πλάτος 0,64 μ., ενώ το μήκος του δεν έχει ανασκαφεί και το ύψος του είναι 1,38 μ. Ο θάλαμος έχει ακανόνιστο κυκλικό σχήμα στην κάτοψη του και το μέγιστο σωζόμενο πλάτος του είναι 1,66 μ., ενώ το ύψος του φτάνει στα 2,09 μ. Ο τάφος αυτός είχε συληθεί από την αρχαιότητα. Οι ντόπιοι αναφέρουν ότι είχε χρησιμοποιηθεί και ως κατοικία ενός ανδρός.

Ταφές : Στο δρόμο υπήρχαν τα θραύσματα ενός πίθου, ο οποίος ήταν τοποθετημένος στο πλάι και περιείχε μια ταφή. Τα οστά που βρέθηκαν στο εσωτερικό του τάφου είχαν ίχνη καύσης. Στην κεραμική του τάφου αυτού συγκαταλέγονται λίγα φλασκιά, 3 κύλικες, 1 οινόχρηστος κ.α. Ακόμη στον τάφο αυτό βρέθηκαν : ένα σιδερένιο μαχαίρι, χάλκινα ενώτια, χάλκινο δαχτυλίδι, χάλκινη πόρπη κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην πρώιμη γεωμετρική περίοδο.

HALL E.H., ANTHROPOLOGICAL PUBLICATIONS III no 3. “*Excavations in Eastern Crete, Vrokastro*” Philadelphia 1914. σ. 149-151 πρόκειται για τον τάφο V της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 81, αριθ. 27,5.

ΤΥΠΟΣ 8 : ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΟΙ ΟΡΘΟΓΩΝΙΟΙ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 144. Τοποθεσία (ΒΔ Καρακοβίλια - Ματζιχωρτιά) στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Είναι λαξευτός στον κούσκουρα στο κατώτερο τμήμα του, αλλά καθ' ύψος υπερβαίνει την επιφάνεια του εδάφους και είναι κτισμένος με λίθους. Ο δρόμος του έχει πλάτος 0,47 μ., ενώ το μήκος του δεν έχει ανασκαφεί. Ο θάλαμος έχει ακανόνιστο ορθογώνιο σχήμα και το μήκος του από τον δρόμο μέχρι τον πίσω τοίχο είναι 2,04 μ., ενώ στον απέναντι τοίχο είναι 1,70 μ., το μέγιστο σωζόμενο ύψος του είναι 1,09 μ. Η οροφή είχε καταρρεύσει.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν 24 ενταφιασμοί, τρία αγγεία και μια περόνη. Τα κρανία ήταν τοποθετημένα σε σειρές γύρω από το εξωτερικό του τάφου. Μόνο ένας ενταφιασμός σωζόταν στη θέση του, όπου ο νεκρός καταλάμβανε χώρο διαστάσεων 1,87X1,23 μ. και κοντά του βρέθηκαν λίγα δόντια και οστά βοοειδών, τα οποία υποδηλώνουν μια θυσία που πιθανόν έγινε προς τιμή του συγκεκριμένου νεκρού. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην πρώιμη γεωμετρική περίοδο.

HALL E.H., ANTHROPOLOGICAL PUBLICATIONS III no 3. "Excavations in Eastern Crete, Vrokastro" Philadelphia 1914. σ. 139-140 πρόκειται για τον τάφο II της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 81, αριθ. 27,2.

Τάφος 145. Τοποθεσία Ματζιχωρτιά στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Είναι λαξευτός στον κούσκουρα στο κατώτερο τμήμα του, αλλά καθ' ύψος υπερβαίνει την επιφάνεια του εδάφους και είναι κτισμένος με λίθους. Ο δρόμος του έχει πλάτος 0,60 μ. και είναι κτιστός με τοίχους από λίθους μήκους 1,51 μ. Το ύψος της εισόδου ήταν 0,85 μ. Ο θάλαμος έχει ακανόνιστο ορθογώνιο σχήμα και το μήκος του από τον δρόμο μέχρι τον πίσω τοίχο είναι 1,76 μ., ενώ στον απέναντι τοίχο είναι 1,36 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν επτά κρανία, τα οποία δεν έχουν κανένα ίχνος καύσης. Τα κρανία αυτά βρέθηκαν δίπλα στα αγγεία με αριθμό 4, 5, και 6, όπως αναφέρονται στη δημοσίευση, στα οποία υπήρχαν ίχνη καύσης και πιθανόν είχαν χρησιμοποιηθεί ως τεφροδόχα. Κάποια βότσαλα που βρέθηκαν στο δάπεδο υποδηλώνουν την ύπαρξη επίστρωσης του με βότσαλα και άμμο. Στην κεραμική που βρέθηκε στον τάφο αυτό συγκαταλέγονται: 2 οινοχόες, 1 φλασκί, 3 κύπελλα, 1 υδρία κ.α. Ακόμη βρέθηκε ένα χάλκινο δακτυλίδι, μια χάλκινη πόρπη κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην πρώιμη γεωμετρική περίοδο.

HALL E.H., ANTHROPOLOGICAL PUBLICATIONS III no 3. "Excavations in Eastern Crete, Vrokastro" Philadelphia 1914, σ. 141-144 πρόκειται για τον τάφο III της δημοσίευσης & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 81, αριθ. 27,3.

ΤΥΠΟΣ 9 : ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ ΤΑΦΟΙ

Τάφος 146. Τοποθεσία Αμιγδάλι στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Είναι λαξευτός στον κούσκουρα στο κατώτερο τμήμα του, αλλά καθ' ύψος υπερβαίνει την επιφάνεια του εδάφους και είναι κτισμένος με λίθους. Ο δρόμος του δεν περιγράφεται στη δημοσίευση. Ο τάφος αυτός έχει υπέρθυρο κατασκευασμένο από δύο μεγάλες πλάκες μήκ. 1,44 μ., ύψ. 0,40 μ. και πλ. 0,30 μ. Ο θάλαμος έχει ακανόνιστο σχήμα με μέγιστο σωζόμενο μήκος 1,80 μ., πλ. 1,54 μ. και ύψ. 1,15 μ. Η οροφή του είχε καταρρεύσει.

Ταφές : Στα δεξιά της εισόδου και εξωτερικά στην πλευρά του δρόμου υπήρχαν τα θραύσματα από μία υδρία που περιείχε ένα κρανίο και λίγα οστά που έσωζαν ίχνη καύσης. Λίγα καμένα οστά βρέθηκαν και στο εσωτερικό μιας άλλης υδρίας. Αρκετά αποτεφρωμένα οστά βρέθηκαν επίσης διάσπαρτα στο εσωτερικό του θαλάμου. Η κεραμική του τάφου ήταν από τραχύ πηλό και αβαφή. Τα περισσότερα αγγεία ήταν τοποθετημένα απέναντι από την είσοδο, μερικά από αυτά είναι μια οινοχόη, ένα κύπελλο, ένας κρατήρας με οριζόντιες λαβές κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην πρώιμη γεωμετρική περίοδο.

HALL E.H., ANTHROPOLOGICAL PUBLICATIONS III no 3. "Excavations in Eastern Crete, Vrokastro" Philadelphia 1914, σ. 144-148 πρόκειται για τον τάφο IV της δημοσίευσης. & PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968, σ. 81, αριθ. 27,4.

Τάφος 147. Τοποθεσία Κρυά Σητείας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Εντοπίσθηκε στο κτήμα των κληρονόμων Καρακωνσταντάκη. Οι τυμβωρύχοι είχαν καταστρέψει το πλακόστρωτο δάπεδο του θαλάμου. Η κάτοψη του θυμίζει κάπως το σχήμα ενός απιόσχημου αλαβάστρου με διαστ. 2,60 X 1,50 μ. και σωζ. ύψ. 1,75 μ. Το στόμιο του τάφου είναι στα Ν. και έχει πλ. 0,53 μ., ύψ. 0,85 μ. και βαθ. 0,32 μ. Το στόμιο βρέθηκε φραγμένο με δύο όρθιες πλάκες. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΓ περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ. 32 (1977), : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 338 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη» Ηράκλειο 1987, σ. 261-262.

Τάφος 148. Τοποθεσία Ορνέ, λόφος Κάστελλος, Αγίου Βασιλείου Ρεθύμνης. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός ανακαλύφθηκε για πρώτη φορά πριν τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και είχε ενσωματωθεί τον τοίχο ενός υπόστεγου που υπήρχε στη μέση ενός κήπου. Σύμφωνα με τη γνώμη του τωρινού ιδιοκτήτη του αγρού αυτού, ο τάφος αυτός ήταν γεμάτος με αγγεία που καταστράφηκαν στη διάρκεια του πολέμου. Δυστυχώς, ο ίδιος δεν θυμάται την παρουσία σκελετικού υλικού και οστών ή και το σχήμα των αγγείων. Η είσοδος ή κατάλοιπα του δρόμου του δεν βρέθηκαν στην περιοχή. Πιθανόν η είσοδος του να βρισκόταν στο σημείο όπου βρίσκεται σήμερα ο τοίχος του υπόστεγου, όπου υπάρχει και πολύ τσιμέντο. Ο τάφος αυτός είναι κτισμένος με επίπεδες πλάκες ακανονίστου σχήματος. Έχει διαστάσεις : μηκ. 1,20 μ., μεγ. σωζ. πλ. 1,00 μ. περίπου και ύψος περίπου 0,80-0,85 μ. και τα τοιχώματα του είναι επιμήκη και καμπυλώνουν λίγο στη μια πλευρά του. Ο θάλαμος του έχει ακανόνιστη κάτοψη. Το τελείωμα της οροφής του αποτελείται από μια λεπτή σειρά λίθων, η οποία διατρέχει το μήκος του τάφου. Το μικρό μέγεθος του, κατά την άποψη των ανασκαφών, μοιάζει με αυτό των τάφων που βρέθηκαν στην Α. Κρήτη (Κρυά, Καμάρες και Κούρτες), ενώ το τελείωμα της οροφής του συγκρίνεται με του τάφους της Ουγκαρίτ, τον Βασιλικό τάφο στα Ισόπατα και τον τάφο Ρ του Β ταφικού κύκλου των Μυκηνών. Το ακανόνιστο σχήμα του συγκρίνεται με το σχήμα των τάφων της Αναβλόχου οι οποίοι φαίνεται να χρονολογούνται στην πρωτογεωμετρική περίοδο (**Εικ. 271-272**).

ΚΑΝΤΑ Α., - ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν.ΧΡ., “ *Orne (AIIIY) in the Context of the Defensive Settlements of the End of the Bronze Age*” στο KARAGEORGHIS V.,- MORRIS E., *Defensive settlements of the Aegean and the eastern Mediterranean after c. 1200 B.C., Proceedings of an International workshop held at Trinity College Dublin, 7th –9th May, 1999, Nikosia 2001, σ. 95-113.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^οΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΤΥΠΟΥ ΤΑΦΩΝ ΣΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ**1) ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΒΡΟΚΑΣΤΡΟ ΛΑΣΙΘΙΟΥ :****Ταφικά έρκη :**

Ο τύπος αυτός είναι λιγότερο οικείος στην Κρήτη κατά την γεωμετρική περίοδο, οπότε χρονολογούνται οι δώδεκα τάφοι που βρέθηκαν στο νεκροταφείο του Βροκάστρου. Αρχικά έμοιαζαν με υπολείμματα μικρών οικιών, αλλά το μικρό βάθος και το μικρό μέγεθος τους καθώς και τα υπολείμματα οστών έκαναν την ανασκαφέα να αποκαλέσει τα κτίρια αυτά ως “bone enclosures” (ταφικοί περίβολοι). Πρόκειται στην ουσία για σειρά μικρών λίθινων τετράπλευρων δωματίων ακανονίστου σχήματος (συνήθως ένας περίβολος αποτελείται από τέσσερα δωμάτια) που χωρίζονται μεταξύ τους με χαμηλούς τοίχους¹. Η Τσιμποπούλου στη δημοσίευση της τα αποκαλεί ταφικά έρκη γι’ αυτό και εγώ διατήρησα την ονομασία αυτή.

Στο δάπεδο αυτών των περιβόλων βρέθηκαν καμένα οστά, που προέρχονταν από καύση, διάσπαρτα ή και στο εσωτερικό τεφροδόχων αγγείων που χρονολογούνται στον 9^ο αι. π. Χ. Η πρακτική της καύσης φαίνεται να συνυπάρχει με τον εγχυτρισμό μικρών παιδιών σε πίθους και σε αυτό το νεκροταφείο σε μερικές τουλάχιστον περιπτώσεις. (Εικ. 273)

Ταφικό έρκος 1. Τοποθεσία Καρακοβίλια στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Ο τάφος αυτός αποτελούνταν από τρία διαδοχικά δωμάτια - κτίρια από τα οποία μόνο το ένα περιείχε οστά, τα οποία ήταν μαυρισμένα. Επίσης βρέθηκαν αρκετά τμήματα καμένων ξύλων. Στην πραγματικότητα η απόθεση μαύρου χώματος καταλάμβανε τέτοια έκταση ώστε να θεωρείται πιθανή η καύση μέσα στο δωμάτιο αυτό. Από τα τρία δωμάτια το κεντρικό ήταν το μεγαλύτερο, διαστάσεων 2,10–1,80 μ. και βάθος 0,45 μ. κατά μέσο όρο. Τα άλλα δωμάτια, το ένα στα Α. είχε διαστάσεις 1,42 -1,70 μ. και βάθος 0,45 μ., ενώ το δεύτερο στα Δ. 1,55-0,74 μ. και βάθος 0,24 μ. Τα τρία αυτά δωμάτια περιείχαν όστρακα από αγγεία, κύπελλα, κ.α. Στο κεντρικό δωμάτιο βρέθηκαν μεταξύ άλλων και ένα σιδερένιο σπαθί, τμήματα από σιδερένια πόρπη, ένα ζεύγος χάλκινων ενωτίων, χάλκινη περόνη κ.α.

HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications τ. III, no. 3, Philadelphia 1914, σ. 154-156 πρόκειται για τον ταφικό περίβολο I της δημοσίευσης.

¹ DESBOROUGH V.R. d’ A. Οι Ελληνικοί Σκοτεινοί Αιώνες (ελλ. μτφρ. Κόρτη-Κόντη ΣΤ. Εκδόσεις Καρδαμίτσα) Αθήνα 1995, 1972¹, σ. 134 υποσημείωση 1.

Ταφικό έρκος 2. Τοποθεσία Καρακοβίλια στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Ο τάφος αυτός αποτελούνταν από ένα μόνο δωμάτιο, το οποίο είχε ακανόνιστο σχήμα. Τα υπολείμματα των οστών που βρέθηκαν στον περίβολο αυτό είχαν σαφή ίχνη καύσης και ήταν διάσπαρτα στον χώρο και όχι τοποθετημένα σε αγγεία. Δεν βρέθηκε καθόλου κεραμική παρά μόνο μερικά αβαφή όστρακα που ανήκαν σε αγγεία της γεωμετρικής περιόδου. Μερικά από τα αντικείμενα που βρέθηκαν στο εσωτερικό του ήταν : ένα σιδερένιο σπαθί, μια χάλκινη και μια σιδερένια πόρπη, κ.α.

HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications τ. III, no. 3, Philadelphia 1914, σ. 157-159 πρόκειται για τον ταφικό περίβολο II της δημοσίευσης.

Ταφικό έρκος 3. Τοποθεσία Καρακοβίλια στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Ο τάφος αυτός αποτελείται από 4 διαδοχικά δωμάτια, από τα οποία τα δύο περιείχαν όστρακα αγγείων. Στο δωμάτιο Α που βρίσκεται στα Δ. βρέθηκε ένας αμφορέας με τις λαβές στην κοιλιά και με καπάκι στο εσωτερικό του οποίου υπήρχαν καμένα οστά. Στο δωμάτιο C. βρέθηκαν απανθρακωμένα οστά τοποθετημένα απευθείας στο έδαφος. Τα οστά στα δύο υπόλοιπα δωμάτια ήταν τόσα πολλά ώστε δεν ήταν δυνατό να διακριθεί ο τρόπος ταφής τους. Η κεραμική του ταφικού αυτού περιβόλου χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο (Εικ. 274).

HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications τ. III, no. 3, Philadelphia 1914, σ. 159-160 πρόκειται για τον ταφικό περίβολο III της δημοσίευσης.

Ταφικό έρκος 4. Τοποθεσία Καρακοβίλια στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Ο τάφος αυτός αποτελείται από τρία διαδοχικά δωμάτια, τα οποία περιείχαν όστρακα από αγγεία σε αφθονία. Τα μικρότερα αγγεία ίσως ήταν τοποθετημένα στο εσωτερικό των μεγαλύτερων αγγείων. Όλα τα οστά που βρέθηκαν στον περίβολο αυτό ήταν καμένα. Τα δύο από τα τρία δωμάτια δεν περιείχαν τίποτα εκτός από όστρακα. Το τρίτο όμως, δωμάτιο περιείχε αγγεία όπως, μια πρόχους της γεωμετρικής και ανατολίζουσας περιόδου καθώς και χάλκινες περόνες κ.α.

HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications τ. III, no. 3, Philadelphia 1914, σ. 160-162 πρόκειται για τον ταφικό περίβολο IV της δημοσίευσης.

Ταφικό έρκος 5. Τοποθεσία Καρακοβίλια στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Ο τάφος αυτός αποτελείται από ένα μόνο δωμάτιο το περιεχόμενο του οποίου είχε διαταραχθεί. Μόνο λίγα οστά, τμήμα σιδερένιας λεπίδας, θραύσματα από μια πρόχους και ένας αμφορέας με τις λαβές στην κοιλιά βρέθηκαν στο εσωτερικό του.

HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications τ. III, no. 3, Philadelphia 1914, σ. 163 πρόκειται για τον ταφικό περίβολο V της δημοσίευσης.

Ταφικό έρκος 6. Τοποθεσία Καρακοβίλια στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Ο τάφος αυτός αποτελείται από τρία δωμάτια, τα οποία όμως δεν είναι κτισμένα διαδοχικά όπως στους προηγούμενους ταφικούς περιβόλους, αλλά είναι ακανόνιστα. Τα δωμάτια αυτά είναι μικρά και έχουν ακανόνιστο περίγραμμα το καθένα. Στο δωμάτιο 2 υπήρχε ένας πίθος που περιείχε τα οστά ενός παιδιού. Μπροστά από τον πίθο βρέθηκε μια πλάκα που πιθανόν χρησίμευε ως πώμα για τον πίθο. Σε όλα τα υπόλοιπα δωμάτια βρέθηκαν αρκετά οστά τα οποία όμως δεν ήταν τόσο μαυρισμένα, όσο και στους ταφικούς περιβόλους που περιγράψαμε πιο πάνω. Στο εσωτερικό των δωματίων αυτών βρέθηκαν μια σιδερένια πόρπη, μια υδρία της γεωμετρικής περιόδου, μια μικρή οινοχόη, χάλκινη πόρπη κ.α. Παρατηρείται λοιπόν, και εδώ η συνύπαρξη της ταφής σε τεφροδόχα και ο εγχυτρισμός μικρών παιδιών σε αγγείο.

HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications τ. III, no. 3, Philadelphia 1914, σ. 163-165 πρόκειται για τον ταφικό περίβολο VI της δημοσίευσης.

Ταφικό έρκος 7. Τοποθεσία Κοπρανές στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Ο τάφος αυτός αποτελείται από 5 δωμάτια, τα οποία δεν είναι διαδοχικά παρατεταγμένα. Τα δωμάτια αυτά είναι μικρά, έχουν ακανόνιστο σχήμα και είναι κτισμένα σε διαφορετικά επίπεδα, εξαιτίας της επιφάνειας του εδάφους. Κατά μέσο όρο το βάθος τους έφτανε στα 0,60 μ. Σε ένα μόνο δωμάτιο βρέθηκε τοποθετημένος στη μια πλευρά του ένας πίθος που περιείχε τα μη καμένα οστά ενός παιδιού, αλλά κανένα άλλο αντικείμενο. Σε άλλο δωμάτιο βρέθηκαν οστά με σαφή ίχνη καύσης καθώς και ένα φλασκί, μια χάλκινη πόρπη, ένα σιδερένιο μαχαίρι κ.α.

HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications τ. III, no. 3, Philadelphia 1914, σ. 165-166 πρόκειται για τον ταφικό περίβολο VII της δημοσίευσης.

Ταφικό έρκος 8. Τοποθεσία Κοπρανές στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Ο τάφος αυτός αποτελείται από δύο δωμάτια. Οι τοίχοι του ενός έχουν καταστραφεί, ενώ το δεύτερο δωμάτιο έχει διαστάσεις 2,44-1,31 μ. και βάθος 0,30-0,77 μ. Τα οστά που βρέθηκαν στο εσωτερικό του ήταν σαφώς απανθρακωμένα. Ο ταφικός αυτός περίβολος περιείχε και μια χάλκινη πόρπη, τμήματα από μικρή σιδερένια αιχμή κ.α.

HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications τ. III, no. 3, Philadelphia 1914, σ. 166 πρόκειται για τον ταφικό περίβολο VIII της δημοσίευσης.

Ταφικό έρκος 9. Τοποθεσία Κοπρανές στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Ο τάφος αυτός αποτελούνταν από ένα μόνο δωμάτιο και είχε καταστραφεί μερικώς. Ίχνη καύσης βρέθηκαν διάσπαρτα στο εσωτερικό του, όπως και ένα καμένο κρανίο. Τα μόνα αντικείμενα που βρέθηκαν ήταν δύο σιδερένια μαχαίρια.

HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications τ. III, no. 3, Philadelphia 1914, σ. 167 πρόκειται για τον ταφικό περίβολο IX της δημοσίευσης.

Ταφικό έρκος 10. Τοποθεσία Κοπρανές στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Ο τάφος αυτός αποτελείται από ένα μόνο δωμάτιο, στο εσωτερικό του οποίου βρέθηκαν καμένα οστά, τμήμα από πόρπη, θραύσματα από μια πρόχου, και ένα κύπελλο.

HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications τ. III, no. 3, Philadelphia 1914, σ. 167 πρόκειται για τον ταφικό περίβολο X της δημοσίευσης.

Ταφικό έρκος 11. Τοποθεσία Κοπρανές στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Ο τάφος αυτός περιείχε καμένα οστά, ανάμεσα στα οποία και μια χάλκινη πόρπη και δύο χάλκινοι ήλοι.

HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications τ. III, no. 3, Philadelphia 1914, σ. 167 πρόκειται για τον ταφικό περίβολο XI της δημοσίευσης.

Ταφικό έρκος 12. Τοποθεσία Κοπρανές στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Ο τάφος αυτός αποτελείται από μια ομάδα δωματίων ακανόνιστα προσανατολισμένων και ακανόνιστου σχήματος. Περιείχε καμένα οστά, μεταξύ των οποίων και έναν μεγάλο κρατήρα, έναν αμφορέα με οριζόντιες λαβές, μια υδρία κ.α.

HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications τ. III, no. 3, Philadelphia 1914, σ. 168-172 πρόκειται για τον ταφικό περίβολο XII της δημοσίευσης.

Στο συγκεκριμένο νεκροταφείο αναφέρονται και δύο πιθοταφές που έλαβαν χώρα μέσα σε έναν απλό κυκλικό λάκκο, λαξευμένο στο σκληρό λευκό έδαφος. Ο ένας πίθος περιείχε μη καμένα οστά και τα δόντια ενός παιδιού, το στόμιο του οποίου έκλεινε ένας μεγάλος δίσκος. Ο δεύτερος πίθος ήταν τοποθετημένος σε ψηλότερο επίπεδο και στηριζόταν σε μεγάλους λίθους. Τα οστά που περιείχε ανήκαν σε έναν ενήλικα, αλλά δεν είχαν ίχνη καύσης.

HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications τ. III, no. 3, Philadelphia 1914, σ. 172-174.

2) ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΔΡΗΡΟΣ ΜΙΡΑΜΠΕΛΛΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ :**Ταφικά έρκη :**

Το νεκροταφείο αυτό εντοπίστηκε σε μια μικρή πεδιάδα στα Β. της ακρόπολης της Δρήρου και στα Α. της λεκάνης Φουρνί. Η έκταση του που κάλυπτε ήταν περίπου 900 τ.μ. και οριζόταν από ένα χαμηλό περίβολο που συγκρατούσε τα νερά της βροχής. Ο τοίχος αυτός είχε κτισθεί μόνον στα σημεία όπου δεν υπήρχε προστασία από τον φυσικό βράχο. Στο εσωτερικό του νεκροταφείου βρέθηκαν ίχνη πλακόστρωσης και φαίνεται πως αρχικά υπήρχε μια αλέα, που αργότερα ξεριζώθηκε, για να τοποθετήσουν πάνω της τους τελευταίους τάφους. Οι τάφοι, αν και ακατάστατα τοποθετημένοι, δείχνουν ότι αποτελούν μικρές ομάδες, από δύο ως τρεις, με κενά στα ενδιάμεσα. Συνολικά ανασκάφηκαν είκοσι πέντε τάφοι στο συγκεκριμένο νεκροταφείο (Εικ. 275).

Το νεκροταφείο είχε οργανωθεί, κατά την ύστερη γεωμετρική περίοδο, με κέντρο έναν θολωτό υπομινωικό τάφο, ο οποίος καθόρισε τη διάταξη και τον προσανατολισμό των υπολοίπων, που ήταν κτιστοί ορθογώνιοι και φαίνεται να συγγενεύουν με τα ταφικά έρκη του Βροκάστρου. Οι τάφοι αυτοί είχαν χρησιμοποιηθεί για την απόθεση ενός ή δύο νεκρών. Σε εννέα περιπτώσεις βρέθηκαν ταφές σε πίθους και σε έντεκα καύσεις, που είχαν μάλιστα γίνει μέσα στον τάφο. Βρέθηκαν συνολικά 25 τάφοι από τους οποίους οι 19 είναι ταφικά έρκη, εκ των οποίων περιγράφονται μόνο τέσσερα παρακάτω.

Εντύπωση προκαλεί η ύπαρξη ατομικών ταφών σε μια εποχή και μια περιοχή, όπου η γενική πρακτική είναι οι ομαδικοί τάφοι. Φαίνεται όμως ότι το νεκροταφείο αυτό, που ασφαλώς δεν εξυπηρετούσε ολόκληρη την πόλη, για όσο σύντομο χρονικό διάστημα και αν υποθέσουμε ότι χρησιμοποιήθηκε, ανήκε σε μια συγκεκριμένη ομάδα του πληθυσμού, που δεν ήταν απλώς μια οικογένεια, αλλά μάλλον ένα γένος, με τη δυνατότητα να οργανώνει το χώρο ταφών των μελών του και μάλιστα γύρω από ένα παλαιότερο τάφο, που είχε ίσως θεωρηθεί ότι ανήκε στους προγόνους του. Το νεκροταφείο πάντως δεν παρέχει ενδείξεις για την κατάσταση της κοινωνικής ομάδας που το χρησιμοποιούσε. Τα κτερίσματα δεν ήταν εντυπωσιακά, ούτε σε ποσότητα ούτε σε ποιότητα, αλλά αυτό μπορεί να έχει σχέση με τις αντιλήψεις για το ρόλο και τη σημασία των κτερισμάτων που είχαν οι Δρήριοι, σύμφωνα πάντα με τη γνώμη της Τσιμπούλου.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ τ. Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 256.

Οι περισσότεροι από τους τάφους της Δρήρου είναι ατομικοί, ενώ μερικοί είχαν χρησιμοποιηθεί για δύο άτομα και τα κτερίσματα τους είναι λίγα χωρίς μεγάλη ποικιλία. Η νεκρόπολη της Δρήρου ξεκινά από τη γεωμετρική φάση και χρησιμοποιείται και στην πρώιμη ανατολίζουσα.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΑΔ 39 (1984) ΜΕΛΕΤΕΣ Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη, συμπλήρωμα» Αθήνα 1990, σ. 242-244.

Οι έξι υπόλοιποι τάφοι, όπως αναφέρει ο Effenterre στη δημοσίευση του, περιλάμβαναν αποτεφρωμένα οστά τοποθετημένα σε λάκκους, κατά μήκος των τοίχων των τάφων αυτών, εκτός από μια περίπτωση ενός λάκκου που περιείχε τον ενταφιασμό ενός μικρού παιδιού. Ακόμη περισυλλέχθηκαν και μερικά οστά ζώων, αιγών, χοίρων και ενός σκύλου, που πιθανόν ανήκουν σε ζώα που θυσιάστηκαν κατά τη τελετή ή απλά σε κάποια που συνόδευαν τον κύριο τους στην τελευταία κατοικία του. Ακόμη ο ίδιος συμπεραίνει ότι οι κάτοικοι της Μιραμπέλλου ήταν φτωχοί. Διότι η Μιράμπελλος γνώρισε ανάπτυξη κατά την μινωική και την υπομινωική περίοδο, αλλά άργησε να υιοθετήσει τη χρήση του σιδήρου, ο οποίος χρησιμοποιούνταν κατόπιν της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου στη Δρήρο.

EFFENTERRE V., ETUDES CRETOISES VIII, «*Necropoles du Mirabello*» Paris 1948, σ. 20 & 45-46.

Ταφικό έρκος 1. Τοποθεσία Δρήρος Μιραμπέλλου Λασιθίου. Ο τάφος αυτός έχει ορθογώνιο σχήμα και διαστάσεις 2,10X1,75X0,55 μ. με προσανατολισμό Β.-Ν. Το δάπεδο του είναι ο φυσικός βράχος, ενώ οι τοίχοι του αποτελούνται από οριζόντια τοποθετημένους ασβεστόλιθους με σωζόμενο ύψ. 0,65 μ.

Ταφές : Κατά μήκος του Ν. τοίχου του βρέθηκαν τρεις σκελετοί με το κεφάλι στα Δ. και 12 αγγεία της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου.

EFFENTERRE V., ETUDES CRETOISES VIII «*Necropoles du Mirabello*» Paris 1948, σ. 17, tombe n. 1^ο & DESBOROUGH V.R. d'A., The last Mycenaean and their successors, an archaeological survey c1200-c1100, Oxford 1966 (1964¹), σ. 184 & DESBOROUGH V.R. d'A., Οι ελληνικοί σκοτεινοί αιώνες, (ελλ. μτφρ. Κόρτη- Κόντη Στ.) Αθήνα 1995 (1972¹), σ. 134.

Ταφικό έρκος 2. Τοποθεσία Δρήρος Μιραμπέλλου Λασιθίου. Ο τάφος αυτός έχει ορθογώνιο σχήμα και διαστάσεις 2,10 X1,15X0,90 μ. και προσανατολισμό Α.-Δ. Το δάπεδο του είναι ο φυσικός βράχος.

Ταφές : Στη ΒΑ. γωνία του βρέθηκαν ένα κρανίο, οστά και όστρακα της πρωτογεωμετρικής περιόδου. Στο κέντρο του υπήρχε ένα μικρός πίθος που περιείχε στάχτες, μερικά οστά και ένα χάλκινο αντικείμενο. Πάνω από αυτόν υπήρχε μια μικρή πρόχους, ένας αρύβαλλος, μια χάλκινη περόνη κ.α. Ο τάφος

αυτός χρονολογείται στο τέλος της πρωτογεωμετρικής περιόδου και στην αρχή της γεωμετρικής.

EFFENTERRE V., ETUDES CRETOISES VIII "*Necropoles du Mirabello*" Paris 1948, σ. 18, tombe n. 2^ο.

Ταφικό έρκος 3. Τοποθεσία Δρήρος Μιραμπέλλου Λασιθίου. Ο τάφος αυτός ακουμπά στον ταφικό περίβολο. Έχει ορθογώνιο σχήμα και διαστάσεις 2,10 Χ1,20Χ0,16 μ. και προσανατολισμό Α.-Δ. Το δάπεδο του είναι ο φυσικός βράχος.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε έναν πίθος τοποθετημένος στο πλάι με το στόμιο του προσανατολισμένο Δ. Στο εσωτερικό του πίθου υπήρχαν τα οστά μιας γυναικείας ταφής αναμοχλευμένα με στάχτες, υδρίες και άλλα κτερίσματα. Εκτός από αυτά υπήρχαν και αλλά 13 αγγεία διάσπαρτα στο δάπεδο του, όπως σκύφοι, πρόχους κ.λ.π., που ανήκουν στην γεωμετρική περίοδο.

EFFENTERRE V., ETUDES CRETOISES VIII "*Necropoles du Mirabello*" Paris 1948, σ. 18-19, tombe n. 8^ο.

Ταφικό έρκος 4. Τοποθεσία Δρήρος Μιραμπέλλου Λασιθίου. Ο τάφος αυτός έχει ορθογώνιο σχήμα και διαστάσεις 2,37Χ1,27 μ. και βάθος 0,72Χ0,40 μ. με προσανατολισμό Β.-Ν. Είναι κτισμένος με επίπεδες πλάκες που συνδέονται μεταξύ τους με μικρούς λίθους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του υπήρχαν οστά και στάχτες καθώς και όπλα, σιδερένια σπαθιά, χάλκινες πόρπες κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο.

EFFENTERRE V., ETUDES CRETOISES VIII "*Necropoles du Mirabello*" Paris 1948, σ. 19-20, tombe n. 11^ο.

3) ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΙΡΑΜΠΕΛΛΟΥ ΤΑΦΙΚΑ ΕΡΚΗ :

Ταφικό έρκος 5. Τοποθεσία Καλαρίτης στην Ανάβλοχο Μιραμπέλλου Λασιθίου. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκαν αγγεία που κείτονταν στο εσωτερικό τάφου φρεατοειδούς, περιβαλλόμενου με ακανόνιστες πέτρες σποραδικώς και ότι παντού γύρω του βρέθηκαν αγγεία και άλλα αντικείμενα. Η Τσιποπούλου τον τοποθετεί στην κατηγορία των μονόχωρων ταφικών ερκών, όμοια με αυτά της Δρήρου. Στον οποίο όμως δεν παρατηρήθηκε καμία καύση και τον χρονολογεί στην γεωμετρική περίοδο.

ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ ΣΠ. ΑΔ 14 (1931-1932): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Πρωτογεωμετρικά και γεωμετρικά ευρήματα εκ Κεντρικής και Ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1935, σ. 1-11 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 254.

4) ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΒΡΟΝΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΒΟΥΣΙ ΜΙΡΑΜΠΕΛΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ :

Το Καβούσι βρίσκεται στη ΝΑ. γωνία του ισθμού της Ιεράπετρας, που αποτελεί το στενότερο και χαμηλότερο πέρασμα του νησιού από Β. προς Ν. και ενώνει το Αιγαίο με το Λιβυκό πέλαγος². Το νεκροταφείο στο Καβούσι στη θέση Βροντάς εμφανίζει μια ιδιαιτερότητα όσον αφορά τον τύπο ταφής των νεκρών. Στην περιοχή Βροντάς εκτός από τους θολωτούς τάφους βρέθηκαν και οικίες της υστερομινωικής – υπομινωικής περιόδου οι οποίες εμφανίζουν μια δευτερογενή χρήση κατά τη νεώτερη γεωμετρική περίοδο. Η χρήση αυτή έγκειται στην ουσία σε απλές καύσεις (cremation, πρωτογενείς ή δευτερογενείς), που λαμβάνουν χώρα απευθείας στο δάπεδο των δωματίων αυτών και κυρίως μέσα σε κιβωτιόσχημους τάφους (cists-graves), οι οποίοι χτίζονται στο εσωτερικό των πρωιμότερων ως άνω αναφερόμενων κτιριακών εγκαταστάσεων – δωματίων. Οι κτίστες των τάφων αυτών είτε χρησιμοποίησαν λίθους ή ακόμη και τους προϋπάρχοντες τοίχους των δωματίων, τους οποίους ενσωμάτωσαν στην κατασκευή των τάφων, ή χρησιμοποίησαν ογκόλιθους και μπλοκ από τη γύρω περιοχή. Μέχρι στιγμής ερευνήθηκαν συνολικά 41 τάφοι στο συγκεκριμένο νεκροταφείο. Σε δύο περιπτώσεις οι κιβωτιόσχημοι τάφοι στέκονται μεμονωμένοι στο χώρο, ενώ σε άλλες περιπτώσεις η ταφή πραγματοποιείται στο σημείο της εισόδου του οικιστικού δωματίου ή σε λάκκο που σκάβεται στο δάπεδο του δωματίου αυτού.

Το έθιμο ταφής που συνηθίζεται στο νεκροταφείο αυτό είναι η καύση με τοποθέτηση της τέφρας απευθείας στο δάπεδο των κιβωτιόσχημων τάφων ή σπάνια και σε τεφροδόχα αγγεία, αλλά δε λείπει και η πρακτική του εγχυτρισμού σε πίθους (κυρίως μικρών παιδιών) καθώς και του ενταφιασμού σε ελάχιστες περιπτώσεις. Σε άλλες πάλι περιπτώσεις η πυρά λαμβάνει χώρα απευθείας μέσα στον κιβωτιόσχημο τάφο, όπου παρατηρούνται και ίχνη καμένων ξύλων. Άλλοτε πάλι η πυρά γίνεται στο εσωτερικό των οικιστικών δωματίων ή έξω από αυτά και παρατηρείται η μεταφορά των οστών και της τέφρας στο εσωτερικό των τάφων αυτών (Εικ. 276-277).

Καύσεις σε οικιστικά δωμάτια :

Τάφος 1. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Οικιστικό δωμάτιο με δευτερογενή χρήση, καύση. Στη γωνία του δωματίου Ε3 της

²DAY L.P.,-GESELL G.C.,-COULSON W.D.E. ΑΜΑΛΘΕΙΑ τ. 16 « Το αρχαιολογικό πρόγραμμα έρευνας στο Καβούσι» Άγιος Νικόλαος –Κρήτης 1985, σ. 91.

δημοσίευσης, που είχε οικιστική χρήση κτίσθηκε κατά την ΥΜΙΙΙΓ περίοδο και χρησιμοποιήθηκε μέχρι τη ΜΠΓ περίοδο, βρέθηκε καύση της ΥΓ περιόδου σε δευτερογενή χρήση. Περιείχε στάχτη, καμένα οστά, κεραμική, κοσμήματα και όπλα. Ανάμεσα στα ευρήματα συγκαταλέγονται και μια μεγάλη χάλκινη πόρπη, και ένας σωρός από 18 σιδερένιες αιχμές βελών κ.α.

DAY L.P., - COULSON W.D.E. - GESELL G.C., HESPERIA 55 n. 4. “*Kavousi, 1983-1984 : the settlement at Vronda*”, Athens 1986, σ. 355-387.

Τάφος 2. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Οικιστικό δωμάτιο με δευτερογενή χρήση, καύση. Η γωνία του δωματίου C/D της δημοσίευσης, είχε χρησιμοποιηθεί για την καύση ενός ενήλικα και ενός παιδιού, πιθανόν γυναίκας που είχε πεθάνει κατά τον τοκετό. Τα κτερίσματα περιελάμβαναν δύο ευθείες περόνες και πολλή ΥΓ κεραμική.

COULSON W.D.E. - GESELL G.C., - DAY L.P., ΑΔ 42 (1987): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' 2 «*ΚΕ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων, Καβούσι*» Αθήνα 1992, σ. 581-582.

Τάφος 3. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Οικιστικό δωμάτιο με δευτερογενή χρήση, κιβωτιόσχημος τάφος. Στη ΒΑ. πλευρά του δωματίου C3 (τομή 4000) της δημοσίευσης, αποκαλύφθηκε μια ταφή σε κιβωτιόσχημο τάφο, ο οποίος ήταν κτισμένος στη μέση του δωματίου.

Ταφές : Ο τάφος είχε δύο κύριες φάσεις. Το κατώτερο στρώμα ταφής ήταν από μαύρο εύθρυπτο χώμα που περιείχε έναν αποτεφρωμένο νεκρό και τα κρανία δύο άλλων καθώς και καμένη κεραμική, αρκετές λόγχες, μαχαίρια και λαβίδες. Μεγάλο μέρος των σιδηρών αντικειμένων είχε παραμερισθεί όταν έγινε η επόμενη αποτέφρωση. Πάνω από τις πρώτες αυτές ταφές πυράς υπήρχε μια στρώση από πέτρες και μικρή επίχωση στην επιφάνεια της οποίας είχε γίνει κανονική ταφή με σχετική ΥΓ κεραμική.

COULSON W.D.E. - GESELL G.C., - DAY L.P., ΑΔ 42 (1987): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' 2 «*ΚΕ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων, Καβούσι*» Αθήνα 1992, σ. 581-582.

Τάφος 4. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Οικιστικό δωμάτιο με δευτερογενή χρήση, κιβωτιόσχημος τάφος. Στη Δ. πλευρά άλλου κτιρίου (τομή 10800) αποκαλύφθηκε μια ταφή σε κιβωτιόσχημο τάφο της ΥΓ περιόδου.

Ταφές : Ο τάφος είχε τρεις στρώσεις ταφών: δύο κατώτερα επίπεδα με ταφές πυράς και ένα ανώτερο με κανονική ταφή. Τις ταφές πυράς συνόδευε μια ποσότητα σιδηρών εργαλείων που περιελάμβανε μαχαίρια, λόγχες, λαβίδες και τη λεπίδα ενός πέλεκυ.

COULSON W.D.E. - GESELL G.C., - DAY L.P., ΑΔ 42 (1987): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' 2 «ΚΕ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων, Καβούσι» Αθήνα 1992, σ. 581-582.

Τάφος 5. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος, βρέθηκε μεμονωμένος στην περιοχή του νεκροταφείου και δυτικά του θολωτού τάφου IV. Περιείχε δύο αποτεφρωμένους νεκρούς με τη σχετική ΥΓ κεραμική, χάλκινες πόρπες και σιδηρά αντικείμενα.

COULSON W.D.E. - GESELL G.C., - DAY L.P., ΑΔ 42 (1987): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' 2 «ΚΕ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων, Καβούσι» Αθήνα 1992, σ. 581-582.

Τάφοι 6-11. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Οικιστικό δωμάτιο με δευτερογενή χρήση, 5 κιβωτιόσχημοι τάφοι και 1 λάκκος. Στη Β. πλευρά της κορυφής και στο κτίριο C της δημοσίευσης, υπήρχαν έξι ταφές της ύστερης γεωμετρικής περιόδου, πέντε από τις οποίες ήταν καύσεις μέσα σε κιβωτιόσχημους τάφους. Κάθε κιβωτιόσχημος τάφος περιείχε από μία έως πέντε ταφές και διάφορα κτερίσματα, όπως αγγεία, εργαλεία και όπλα από σίδηρο καθώς και κοσμήματα και ελάσματα από χαλκό. Τα θραύσματα ενός αγγείου που βρέθηκε στο χώρο ενός από τους τάφους αυτούς μαρτυρούν ότι το αγγείο αυτό χρησίμευε ως ταφικό σήμα. Ο έκτος τάφος περιείχε μια παιδική ταφή σε πίθο τοποθετημένο σε έναν κιβωτιόσχημο λάκκο.

COULSON W.D.E. - GESELL G.C., - DAY L.P., ΑΔ 43 (1988) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β' 2 «ΚΕ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων, Καβούσι» Αθήνα 1993, σ. 577-579 & COULSON W.D.E. - GESELL G.C., - DAY L.P., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περ. Δ. τ. 3 «Αρχαιολογικές ειδήσεις, επαρχία Ιεράπετρας, Καβούσι» Χανιά 1989/1990, σ. 301-308.

Τάφος 12. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Οικιστικό δωμάτιο με δευτερογενή χρήση, κιβωτιόσχημος τάφος. Στον Α. τοίχο της μιας αίθουσας του κτιρίου G της δημοσίευσης, υπήρχε ένας κιβωτιόσχημος τάφος με ταφές - καύσεις της ύστερης γεωμετρικής εποχής.

COULSON W.D.E. - GESELL G.C., - DAY L.P., ΑΔ 43 (1988): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' 2 «ΚΕ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων, Καβούσι» Αθήνα 1993, σ. 577-579.

Τάφος 13. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Οικιστικό δωμάτιο με δευτερογενή χρήση, κιβωτιόσχημος τάφος. Το βόρειο και δυτικό τμήμα του κτιρίου 1 της δημοσίευσης, είχε διαταραχτεί από μια υστερότερη γεωμετρική ταφή με καύση. Η ταφή αυτή πραγματοποιήθηκε στην είσοδο μιας αίθουσας αντί σε κιβωτιόσχημο τάφο.

COULSON W.D.E. - GESELL G.C., - DAY L.P., ΑΔ 43 (1988): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' 2 «ΚΕ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων, Καβούσι» Αθήνα 1993, σ. 577-579.

Τάφος 14. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Οικιστικό δωμάτιο με δευτερογενή χρήση, καύση. Στη Ν. γωνία του δωματίου C2 της δημοσίευσης, βρέθηκε μια υστερότερη ταφή, η οποία περιείχε λίθους, στάχτη, οστά και όστρακα. Αναγνωρίστηκαν δύο νεκροί : ενός ενήλικα και ενός βρέφους. Τα οστά σώζονταν αποσπασματικά καθώς, όπως φαίνεται, είχαν αποτεφρωθεί σε άλλο σημείο και μετά είχαν μεταφερθεί στο χώρο αυτό. Από τα κτερίσματα συμπεραίνεται ότι πρόκειται για την ταφή μια γυναίκας που πέθανε κατά τη γέννηση του παιδιού της. Ανάμεσα στα κτερίσματα συγκαταλέγονται χάλκινες περόνες, ένα σφονδύλι, αρύβαλλοι κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΓ και στην αρχή της ανατολίζουσας περιόδου.

GESELL G.C., - DAY L.P.,- COULSON W.D.E. HESPERIA 57 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1987*” Athens 1988, σ. 281-301 πρόκειται για τον τάφο 4 (grave 4, Room C2), της δημοσίευσης.

Τάφοι 15-16. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Οικιστικό δωμάτιο με δευτερογενή χρήση, κιβωτιόσχημος τάφος και μια πυρά. Στο κέντρο του δαπέδου του κτιρίου C δωματίου 4 της δημοσίευσης, βρέθηκε ένας ορθογώνιος κιβωτιόσχημος τάφος, ο οποίος περιείχε καύσεις και ενταφιασμούς. Στην περίπτωση του τάφου αυτού οι κτίστες μετακίνησαν τους λίθους που είχαν πέσει από την κατάρρευση των τοίχων του δωματίου 4, έσκαψαν έναν ορθογώνιο λάκκο, τον οποίο στη συνέχεια επένδυσαν με μια σειρά από λίθους και σχημάτισαν έναν κιβωτιόσχημο τάφο διαστ. 2,00X1,10 μ. δεν χρησιμοποίησαν όμως λίθους από την τοιχοδομία του πρωιμότερου δωματίου 4.

Ταφές : Στον τάφο αυτό βρέθηκαν δύο στρώσεις ταφών : η ανώτερη ταφή περιείχε στάχτες και τρεις καύσεις, η πρώτη καύση ανήκε σε ενήλικα άνδρα, η δεύτερη δεν ήταν δυνατό να αναγνωριστεί, ενώ η τρίτη ανήκε σε ένα παιδί 11-12 ετών. Τις καύσεις αυτές συνόδευαν αρκετά σιδερένια εργαλεία και καμένη κεραμική. Κάτω από το επίπεδο των καύσεων, στη δεύτερη στρώση, βρέθηκε ένας ενταφιασμός σε ύπτια στάση με τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος, ο οποίος ανήκε σε έναν άνδρα 60-70 ετών. Τα κτερίσματα που συνόδευαν τον ενταφιασμό ήταν μια χάλκινη περόνη και ένας σκύφος της ΠΓ περιόδου. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΓ περίοδο. Κάτω από τη ΝΔ. γωνία του τάφου αυτού υπήρχε μια προγενέστερη πυρά στο έδαφος, η οποία περιείχε στάχτες, λίγα καμένα οστά και κεραμική. Η έρευνα απέδειξε ότι στην πυρά αυτή αποτεφρώθηκε ένας νεκρός, τα περισσότερα οστά του οποίου μεταφέρθηκαν σε άλλο σημείο. Η περιοχή καλυπτόταν από βότσαλα.

GESELL G.C., - DAY L.P.,- COULSON W.D.E. HESPERIA 57 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1987*” Athens 1988, σ. 281-301 πρόκειται για τον τάφο 5 (cist - grave 5, Building C, Room 4) της δημοσίευσης & GESELL G.C., - COULSON W.D.E. - DAY L.P., HESPERIA 60 n. 2 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1988*” Athens 1991, σ. 145-177 πρόκειται για τον τάφο-πυρά 11 (grave 11, Building C, Room 4) της δημοσίευσης.

Τάφος 17. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Οικιστικό δωμάτιο με δευτερογενή χρήση, κιβωτιόσχημος τάφος. Στο δάπεδο του κτιρίου Η της δημοσίευση, βρέθηκε ένας ορθογώνιος κιβωτιόσχημος τάφος, ο οποίος περιείχε καύσεις και ενταφιασμούς. Στην περίπτωση του τάφου αυτού οι κτίστες μετακίνησαν τους λίθους που είχαν πέσει από την κατάρρευση των τοίχων του δωματίου Η έσκαψαν έναν ορθογώνιο λάκκο, τον οποίο επένδυσαν με μια σειρά από λίθους και σχημάτισαν έναν κιβωτιόσχημο τάφο διαστ. 1,95X1,20 μ.

Ταφές : Ο τάφος αυτός περιείχε δύο στρώσεις ταφών : στην ανώτερη εντοπίστηκαν δύο ενταφιασμοί πάνω στο δάπεδο του τάφου, το οποίο ήταν επιστρωμένο με βότσαλα και κάτω από αυτό (στη δεύτερη στρώση) βρέθηκαν στάχτες και δύο καύσεις, η πρώτη είχε τοποθετηθεί σε σωρό στη ΝΑ. πλευρά του τάφου, η δεύτερη ανήκε σε έναν ενήλικα 40-50 ετών. Τις καύσεις αυτές συνόδευαν αρκετά σιδερένια όπλα, εργαλεία και καμένη κεραμική. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΓ περίοδο.

GESELL G.C., - DAY L.P.,- COULSON W.D.E. HESPERIA 57 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1987*” Athens 1988, σ. 281-301 πρόκειται για τον τάφο 6 (cist - grave 6, Building H) της δημοσίευσης.

Τάφοι 18-19. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Οικιστικό δωμάτιο με δευτερογενή χρήση, καύσεις. Στα δύο δωμάτια του κτιρίου Ι της δημοσίευσης, βρέθηκαν δύο καύσεις αντίστοιχα. Το Ν. δωμάτιο περιείχε μια καύση απευθείας στο δάπεδο χωρίς κτερίσματα, ενώ το Β. δωμάτιο περιείχε μια ταφή, της οποίας η πυρά είχε λάβει χώρα σε άλλο μέρος και η τέφρα είχε τοποθετηθεί σε πίθο τοποθετημένο στο δάπεδο του δωματίου αυτού.

GESELL G.C., - DAY L.P.,- COULSON W.D.E. HESPERIA 57 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1987*” Athens 1988, σ. 281-301 πρόκειται για τους τάφους 7-8 (grave 7, grave 8, Building I) της δημοσίευσης.

Τάφος 20. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Βρέθηκε μεμονωμένος στην περιοχή του νεκροταφείου κοντά στους θολωτούς τάφους. Πρόκειται για ορθογώνιο κιβωτιόσχημο τάφο διαστάσεων 1,03X1,85 μ. Οι κτίστες του είχαν κάνει χρήση των λίθων από προϋπάρχοντα τοίχο κτιρίου, στην ΒΑ. πλευρά του τάφου αυτού, της οποίας η τοιχοποιία διέφερε από τις τρεις άλλες πλευρές του. Αυτή αποτελούνταν από δύο

σειρές ασβεστολιθικών μπλοκ, ενώ οι υπόλοιποι τρεις τοίχοι του αποτελούνταν από μια σειρά μεγάλων ογκόλιθων. Περιείχε δύο καύσεις, η πρωιμότερη εκ των οποίων είχε τοποθετηθεί σε σωρό στη ΒΑ. πλευρά του, η δεύτερη ήταν τοποθετημένη στο ΝΔ. τμήμα του τάφου και φαίνεται ότι η καύση των οστών της έλαβε χώρα στο εσωτερικό του τάφου αυτού. Ο τάφος αυτός περιείχε μια τεράστια ποσότητα κεραμικής που χρονολογεί τον τάφο αυτό στην ΜΓ με ΥΓ περίοδο.

GESELL G.C., - DAY L.P.,- COULSON W.D.E. HESPERIA 57 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1987*” Athens 1988, σ. 281-301 πρόκειται για τον τάφο 3 (grave 3, Tomb Area) της δημοσίευσης.

Τάφος 21. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Πρόκειται για ορθογώνιο κιβωτιόσχημο τάφο διαστάσεων 1,85X1,00 μ. που βρέθηκε στο εσωτερικό του κτιρίου J της δημοσίευσης. Ο νότιος τοίχος του ήταν ενσωματωμένος στον τοίχο 1 του κτιρίου J, ενώ οι υπόλοιποι τρεις είχαν κατασκευαστεί από μπλοκ συνδεδεμένα με βότσαλα και λάσπη. Οι τοίχοι του είχαν ίχνη καύσης, το ίδιο συνέβαινε και στο δάπεδο του, πράγμα που επιβεβαιώνει το γεγονός ότι η καύση των νεκρών έλαβε χώρα στο εσωτερικό του.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν συνολικά τα οστά τεσσάρων ενήλικων ανθρώπων και ενός βρέφους. Αρκετή κεραμική και σιδερένια αντικείμενα συνόδευαν τους νεκρούς αυτούς. Συνολικά βρέθηκαν 40 μεταλλικά αντικείμενα και 80 αγγεία ανάμεσα στα οποία ήταν : αιχμές βελών, μαχαίρια, περόνες, κύπελλα, πίθος, στο εσωτερικό του οποίου δεν βρέθηκε τίποτα, πράγμα που υποθέτει τη χρήση του ως σήμα του τάφου, τοποθετημένος πάνω από όλα τα υπόλοιπα αγγεία, κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην πρώιμη γεωμετρική περίοδο.

GESELL G.C., - COULSON W.D.E. - DAY L.P., HESPERIA 60 n. 2 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1988*” Athens 1991, σ. 145-177 πρόκειται για τον τάφο 9 (cist-grave 9, Building J) της δημοσίευσης.

Τάφος 22. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Πρόκειται για ορθογώνιο κιβωτιόσχημο τάφο διαστάσεων 0,75X1,85-2,20 μ. που βρέθηκε στο εσωτερικό του κτιρίου J της δημοσίευσης. Ο ανατολικός τοίχος του ήταν ενσωματωμένος στον τοίχο 7 του κτιρίου J, ενώ οι υπόλοιποι τρεις είχαν κατασκευαστεί από μεγάλα μπλοκ με καλή την εσωτερική όψη τους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε έναν ταφικό πίθο τοποθετημένο στο πλάι με τη βάση του στα Ν. Ένας κύκλος από λίθους περιέβαλλε τον πίθο αυτό. Στο εσωτερικό του πίθου υπήρχαν τα οστά ενός παιδιού 5-6 ετών, το οποίο ήταν τοποθετημένο στο πλάι καθώς και τα οστά ενός κουνελιού. Η ταφή αυτή δε

συνοδευόταν από κτερίσματα ωστόσο, ο τάφος χρονολογείται από την εντυπωσιακή διακόσμηση του πίθου στην γεωμετρική περίοδο.

GESELL G.C., - COULSON W.D.E. - DAY L.P., HESPERIA 60 n. 2 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1988*” Athens 1991, σ. 145-177 πρόκειται για τον τάφο 10 (cist-grave 10, Building J) της δημοσίευσης.

Τάφος 23. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Πρόκειται για ορθογώνιο κιβωτιόσχημο τάφο διαστάσεων 1,88X1,00 μ. που βρέθηκε στο εσωτερικό του κτιρίου J της δημοσίευσης. Ο νότιος τοίχος του ήταν ενσωματωμένος στον τοίχο 3 του κτιρίου J, ενώ οι υπόλοιποι τρεις είχαν κατασκευαστεί από μεγάλους λίθους τοποθετημένους σε σειρές.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε τις καύσεις επτά ενήλικων ανθρώπων. Τις καύσεις αυτές συνόδευαν αρκετή κεραμική και σιδερένια όπλα και εργαλεία, όπως αιχμές βελών, μαχαίρια κ.α. Σύμφωνα με τα κτερίσματα του ο τάφος αυτός χρονολογείται στην υπομινωική - πρωτογεωμετρική περίοδο.

GESELL G.C., - COULSON W.D.E. - DAY L.P., HESPERIA 60 n. 2 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1988*” Athens 1991, σ. 145-177 πρόκειται για τον τάφο 12 (cist-grave 12, Building J) της δημοσίευσης.

Τάφος 24. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Πρόκειται για ταφή απευθείας στο δάπεδο του προϋπάρχοντος κτιρίου J, που βρέθηκε ανάμεσα σ' αυτό και στον τάφο 10 της δημοσίευσης. Η ταφική περιοχή καταλαμβάνει μια έκταση 2,00X1,00 μ.

Ταφές : Το δάπεδο αυτό σώζει ίχνη πυράς και είναι βέβαιο ότι στο χώρο πραγματοποιήθηκε η καύση δύο ενηλίκων. Τα κτερίσματα αποτελούνται από σιδερένια αντικείμενα και κεραμική της ύστερης γεωμετρικής και πρώιμης ανατολίζουσας περιόδου.

GESELL G.C., - COULSON W.D.E. - DAY L.P., HESPERIA 60 n. 2 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1988*” Athens 1991, σ. 145-177 πρόκειται για τον τάφο 17 (grave 17, Building J) της δημοσίευσης.

Τάφος 25. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Προϋπάρχοντες τοίχοι του κτιρίου J χρησιμοποιήθηκαν στο βόρειο και ανατολικό τοίχο του τάφου αυτού, ενώ οι δύο υπόλοιποι τοίχοι κατασκευάστηκαν από μεγάλους λίθους. Οι διαστάσεις του τάφου αυτού είναι 1,85X1,12 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε τις ατομικές καύσεις πέντε νεκρών, στάχτες, σιδερένια αντικείμενα και κεραμική σε αποσπασματική κατάσταση και

καμένη, όπως ένα μεγάλο αγγείο με γεωμετρική διακόσμηση και ένα κύπελλο της ΥΓ περιόδου.

GESELL G.C., - COULSON W.D.E. - DAY L.P., HESPERIA 60 n. 2 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1988*” Athens 1991, σ. 145-177 πρόκειται για τον τάφο 20 (cist-grave 20, Building J) της δημοσίευσης.

Τάφος 26. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Οι κτίστες του τάφου αυτού έσκαψαν στο δάπεδο του, όπου είχαν καταρρεύσει οι προϋπάρχοντες τοίχοι του δωματίου Κ της δημοσίευσης, χρησιμοποίησαν το νότιο και ανατολικό τοίχο του, τους οποίους γέμισαν με μικρότερους λίθους και λάσπη και κατασκεύασαν έναν ορθογώνιο κιβωτιόσχημο τάφο. Στη βόρεια και δυτική πλευρά του φαίνεται ότι κατασκεύασαν τοίχους με δύο όψεις. Το εσωτερικό του τάφου αυτού είχε διαστάσεις 2,10Χ0,88 μ.

Ταφές : Ο τάφος αυτός περιείχε τις καύσεις δύο ενήλικων νεκρών. Η πρωιμότερη καύση σωζόταν αποσπασματικά, ενώ η δεύτερη ανήκε σε ένα άτομο ηλικίας 40-60 ετών και είχε τοποθετηθεί στη δεξιά πλευρά του τάφου αυτού με το κεφάλι στα δυτικά. Ίχνη τα οποία επιβεβαιώνουν ότι η πυρά είχε λάβει χώρα στο εσωτερικό του τάφου αυτού βρέθηκαν κατά χώραν. Η κεραμική και τα κτερίσματα είχαν τοποθετηθεί κοντά στο κεφάλι και τα πόδια του νεκρού, ανάμεσα σ’ αυτά αναφέρονται και μερικές αιχμές βελών, σιδερένιες λεπίδες κ.α. Συνολικά στον τάφο αυτό βρέθηκαν 12 αγγεία κυρίως κύπελλα και σκύφοι. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΓ με πρώιμη ανατολιζουσα περίοδο.

GESELL G.C., - COULSON W.D.E. - DAY L.P., HESPERIA 60 n. 2 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1988*” Athens 1991, σ. 145-177 πρόκειται για τον τάφο 16 (cist-grave 16, Building K) της δημοσίευσης.

Τάφος 27. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Ταφική πυρά. Κάλυπτε μικρή έκταση του δαπέδου του δωματίου Κ της δημοσίευσης, και είχε πραγματοποιηθεί μέσα σε λάκκο.

Ταφές : Περιείχε στάχτες, μερικά αποτεφρωμένα οστά και καμένη κεραμική. Η μόνη ταφή που αναγνωρίστηκε ανήκε σε έναν ενήλικα του οποίου βρέθηκε το κρανίο, αλλά τα υπόλοιπα οστά του φαίνεται ότι μεταφέρθηκαν σε άλλο σημείο. Στην πυρά αυτή βρέθηκαν και τμήματα από σιδερένια αντικείμενα και όστρακα της γεωμετρικής περιόδου.

GESELL G.C., - COULSON W.D.E. - DAY L.P., HESPERIA 60 n. 2 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1988*” Athens 1991, σ. 145-177 πρόκειται για τον τάφο 13 (grave 13, Building K) της δημοσίευσης.

Τάφος 28. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Προϋπάρχοντες τοίχοι του κτιρίου G της δημοσίευσης χρησιμοποιήθηκαν στο βόρειο και ανατολικό τοίχο του τάφου αυτού, ενώ οι δύο υπόλοιποι τοίχοι κατασκευάστηκαν από μεγάλους λίθους. Οι διαστάσεις του τάφου αυτού είναι 1,50X 1,00-1,25 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε λίγα καμένα οστά που ανήκαν σε τρεις ενήλικες, η ταφή των οποίων όμως φαίνεται ότι πραγματοποιήθηκε σε άλλο σημείο. Γίνεται φανερό ότι η καύση είχε λάβει χώρα στο εσωτερικό του τάφου αυτού. Η κεραμική ήταν καμένη και τοποθετημένη στο δάπεδο του. Βρέθηκε ένα κύπελλο και ένας σκύφος της γεωμετρικής – υστερογεωμετρικής περιόδου.

GESELL G.C., - COULSON W.D.E. - DAY L.P., HESPERIA 60 n. 2 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1988*” Athens 1991, σ. 145-177 πρόκειται για τον τάφο 19 (cist-grave 19, Building J) της δημοσίευσης.

Τάφος 29. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Καύση στην είσοδο δωματίου. Πρόκειται για την ταφή τριών ενηλίκων των οποίων η καύση έλαβε χώρα στο σημείο της εισόδου του δωματίου 4 του κτιρίου I της δημοσίευσης. Οι τοίχοι του κτιρίου αυτού είχαν καταρρεύσει και ένας σωρός από λίθους είχε τοποθετηθεί πάνω από την καύση αυτή. Δυστυχώς, σώθηκαν μόνο ελάχιστα οστά και αντικείμενα και δεν είναι δυνατή η χρονολόγηση του τάφου αυτού.

GESELL G.C., - COULSON W.D.E. - DAY L.P., HESPERIA 60 n. 2 “ *Excavations at Kavousi, Crete, 1988*” Athens 1991, σ. 145-177 πρόκειται για τον τάφο 15 (grave 15, Building J) της δημοσίευσης.

Τάφος 30. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Καύση σε λάκκο. Ο λάκκος αυτός σκάφτηκε κάτω από τα χαλάσματα που βρίσκονταν πεσμένα στο δάπεδο του κτιρίου D, στο δωμάτιο 1 της δημοσίευσης και συγκεκριμένα στην ΝΔ. πλευρά του. Στο εσωτερικό του περιείχε την καύση ενός νεκρού, του οποίου τα καμένα οστά μεταφέρθηκαν σε άλλο σημείο για να ταφούν. Στην πυρά αυτή εκτός από λίγα καμένα οστά βρέθηκε και κεραμική της γεωμετρικής περιόδου.

GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 “*Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990*” Athens 1995, σ. 67-120 πρόκειται για τον τάφο 31 (grave 31, Building D, Room 1) της δημοσίευσης.

Τάφος 31. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Ο τάφος αυτός ήταν ενσωματωμένος στη ΒΑ. πλευρά του

δωματίου 5 του Κτιρίου D της δημοσίευσης και οι ΒΔ. και ΝΑ. γωνίες του είχαν καταστραφεί.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε τις καύσεις τουλάχιστον επτά νεκρών : τέσσερις ενήλικες, ένα παιδί και δύο βρέφη. Η τελευταία ταφή ανήκε σε έναν άνδρα τοποθετημένο σε συνεσταλμένη στάση. Τα κτερίσματα που συνόδευαν τις ταφές ήταν μερικά σιδερένια αντικείμενα και κεραμική. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΓ περίοδο.

GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 "Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990" Athens 1995, σ. 67-120 πρόκειται για τον τάφο 36 (cist-grave 36, Building D, Room 5) της δημοσίευσης.

Τάφος 32. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Ο τάφος αυτός είχε ορθογώνιο σχήμα. Τα τοιχώματα του αποτελούνταν από 3 σειρές λίθων, αλλά σώζονταν σε κακή κατάσταση. Οι διαστάσεις του είναι 1,20Χ2,00 μ., ενώ η Ν. και Δ. πλευρά του είχαν κατασκευαστεί από ασβεστολιθικά μπλοκ περισσότερο επιμελημένα από τους ακανόνιστους ογκόλιθους που είχαν χρησιμοποιηθεί για τη Β. και Α. πλευρά του. Ο τάφος αυτός βρέθηκε στο Κτίριο J της δημοσίευσης και περιείχε καύσεις τοποθετημένες πάνω από έναν ταφικό πίθο.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε δύο ταφικές φάσεις. Το ανώτερο επίπεδο περιείχε στάχτες και μία κύλικα της ΥΜ III Γ περιόδου και τρεις καύσεις. Στο κατώτερο επίπεδο βρέθηκε ένας πίθος, ο οποίος ήταν τοποθετημένος στο πλάι, με το στόμιο του στα Δ. το οποίο έφραζε με δύο πλάκες. Στο εσωτερικό του πίθου βρέθηκαν τα καμένα οστά δύο ενήλικων και ο εγχυτρισμός ενός παιδιού 3-4 ετών καθώς και κεραμική, όπως οινοχόες, κύπελλα, κάλαθος και διάφορα μεταλλικά αντικείμενα κ.α., που χρονολογούνται στην γεωμετρική περίοδο. Οι υπόλοιπες τρεις ταφές στο τάφο αυτό ανήκουν στην ΥΓ περίοδο. Η καύση των οποίων έλαβε χώρα στο εσωτερικό του τάφου αυτού (Εικ. 278).

GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 "Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990" Athens 1995, σ. 67-120 πρόκειται για τον τάφο 21 (cist-grave 21, Building J) της δημοσίευσης.

Τάφος 33. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Πρόκειται για μικρό σχεδόν τετράγωνο κτιστό τάφο από τον οποίο σώζονται μόνο οι τοίχοι των τριών πλευρών του.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε καμένα οστά, τα οποία είχαν αποθεθεί εκεί μετά την καύση τους που είχε λάβει χώρα σε άλλο σημείο. Λίγη γεωμετρική κεραμική βρέθηκε γύρω από την ταφή αυτή (Εικ. 279).

GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 "Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990" Athens 1995, σ. 67-120 πρόκειται για τον τάφο 25 (cist-grave 25, West of Building G,) της δημοσίευσης.

Τάφος 34. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Οι διαστάσεις του είναι 2,00Χ1,00 μ. σώζονται όμως, μόνο οι τοίχοι των τριών πλευρών του.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε καμένα οστά, τα οποία είχαν τοποθετηθεί σε έναν λάκκο λαξευμένο στο δάπεδο του τάφου. Η καύση των νεκρών είχε λάβει χώρα στο εσωτερικό του λάκκου όπως φαίνεται από τα ίχνη καμένων ξύλων που σώζονταν στο εσωτερικό του. Μέσα στον λάκκο βρέθηκαν ακόμη τα καμένα οστά ενός ενήλικα και ενός παιδιού. Στο διάστημα ανάμεσα στον κιβωτιόσχημο τάφο και στο λάκκο υπήρχε ένας αμφορέας της πρώιμης ανατολίζουσας περιόδου, που περιείχε την καύση ενός ενήλικα. Τμήματα από μη καμένα οστά αιγοειδών βρέθηκαν στο βορειότερο άκρο του λάκκου. Ανάμεσα στα κτερίσματα που συνόδευαν τους νεκρούς ήταν και δύο σιδερένιες αιχμές βελών, κύπελλα, σκύφοι, κ.α. που χρονολογούνται στην πρώιμη ανατολίζουσα περίοδο (Εικ. 279).

GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 "Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990" Athens 1995, σ. 67-120 πρόκειται για τον τάφο 26 (cist-grave 26, West of Building G,) της δημοσίευσης.

Τάφος 35. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Οι διαστάσεις του τάφου είναι 2,10Χ1,30 μ., είχε ορθογώνιο σχήμα και είχε συληθεί και καταστραφεί εν μέρει. Η ΒΔ. πλευρά του τάφου έλειπε.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε τα καμένα οστά ενός ενήλικα και αρκετή κεραμική της γεωμετρικής περιόδου, τα οποία βρέθηκαν στη Β. και ΒΔ. πλευρά του και είχαν τοποθετηθεί εκεί πιθανόν μετά τη σύληση του τάφου αυτού (Εικ. 279).

GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 "Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990" Athens 1995, σ. 67-120 πρόκειται για τον τάφο 27 (cist-grave 27, West of Building G,) της δημοσίευσης.

Τάφος 36. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Ο τάφος αυτός έχει μικρό βάθος διότι είχε διαταραχθεί από ένα ελαιόδεντρο. Οι χτίστες του έκαναν χρήση ενός προϋπάρχοντος τοίχου του δωματίου G στο εσωτερικό του οποίου έχτισαν τον τάφο αυτό.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε τα καμένα οστά δύο νεκρών, των οποίων η καύση πραγματοποιήθηκε μέσα στον τάφο. Τα κτερίσματα που συνόδευαν τους

νεκρούς ήταν ένας αρύβαλλος της ανατολίζουσας περιόδου, ο οποίος είχε τοποθετηθεί στο ανώτερο τμήμα του τάφου.

GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. *HESPERIA* 64 n. 1 “Excavations at *Kavousi, Crete, 1989-1990*” Athens 1995, σ. 67-120 πρόκειται για τον τάφο 32 (cist-grave 32, West of Building G,) της δημοσίευσης.

Τάφος 37. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Ο τάφος αυτός βρέθηκε στη ΝΔ. γωνία του δωματίου 1 του Κτιρίου Ι της δημοσίευσης. Καμία αρχιτεκτονική δομή δε σώζεται, εκτός από το Ν. τοίχο του δωματίου 1, κοντά στον οποίο βρέθηκε η ταφή ενός νεκρού.

Ταφές : Τα οστά ενός ενταφιασμού ήταν τοποθετημένα πάνω σε στρωμένο με βότσαλα δάπεδο που βρισκόταν κατά μήκος του Ν. τοίχου. Σύμφωνα με τη μελέτη των δοντιών ο σκελετός ανήκε σε ένα παιδί 6-7 ετών. Δεν υπήρχαν ίχνη καύσης, ούτε κτερίσματα.

GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. *HESPERIA* 64 n. 1 “Excavations at *Kavousi, Crete, 1989-1990*” Athens 1995, σ. 67-120 πρόκειται για τον τάφο 24 (grave 24, Building I, Room 1,) της δημοσίευσης.

Τάφος 38. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Γίνεται σαφές στη δημοσίευση του, ότι ο τάφος αυτός χτίστηκε πάνω στους λίθους που είχαν πέσει στο δάπεδο του δωματίου 3 του Κτιρίου Ι της δημοσίευσης, κατά την πτώση της οροφής του. Πρόκειται για μεγάλο ορθογώνιο τάφο διαστάσεων 1,80Χ1,50 μ.

Ταφές : Περιείχε τις καύσεις οκτώ νεκρών. Έξι από τους νεκρούς αυτού, εκ των οποίων πέντε ενήλικες και ένα παιδί ανήκαν σε υστερότερες ταφές, ενώ οι δύο άλλες είχαν τοποθετηθεί στις γωνίες του τάφου και σε σωρούς, για να κάνουν χώρο για τις μεταγενέστερες ταφές. Ο τάφος περιείχε αρκετά αντικείμενα, που συνόδευαν τις ταφές αυτές. Αρκετή ποσότητα θραυσμένη κεραμικής βρέθηκε στη ΝΑ. γωνία του και ανάμεσα σ’ αυτήν υπήρχαν έξι κύπελλα της ΜΓ μέχρι και της πρώιμης ανατολίζουσας περιόδου. Δύο ακόμα ταφές βρέθηκαν στην ΝΑ. γωνία του τάφου αυτού, οι οποίες είχαν εναποτεθεί στο εσωτερικό δύο αμφορέων. Οι δύο αυτοί αμφορείς ήταν τοποθετημένοι ο ένας δίπλα στον άλλο και στηρίζονταν σε σωρό από λίθους που είχαν τοποθετηθεί γύρω τους για τον σκοπό αυτό. Ο πρώτος καλύπτονταν με ένα κύπελλο και ο δεύτερος με μια επίπεδη πλάκα. Οι αμφορείς αυτοί χρονολογούνται στην ΥΓ περίοδο (Εικ. 280).

GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. *HESPERIA* 64 n. 1 “Excavations at *Kavousi, Crete, 1989-1990*” Athens 1995, σ. 67-120 πρόκειται για τον τάφο 28 (cist-grave 28, Building I, Room 3,) της δημοσίευσης.

Τάφος 39. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Πρόκειται για κιβωτιόσχημο ή τάφο στην γωνία δωματίου, όπως τον αποκαλεί ο ανασκαφέας. Ο τάφος αυτός βρέθηκε στο εσωτερικό του δωματίου 3 και συγκεκριμένα στη Β. πλευρά του, που ανήκει στο Κτίριο Ο της δημοσίευσης, και χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΓ περιόδου.

Ταφές : Περιείχε τα καμένα οστά μιας γυναίκας σε συνεσταλμένη στάση και ενός παιδιού, το οποίο ήταν τοποθετημένο κοντά στην κοιλιακή περιοχή της γυναίκας. Δεν βρέθηκαν καθόλου κτερίσματα, εκτός από κάποια κύπελλα της ΥΓ περιόδου.

GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 "Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990" Athens 1995, σ. 67-120 πρόκειται για τον τάφο 34 (grave 34, Building O, Room 3,) της δημοσίευσης.

Τάφος 40. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Πρόκειται για κιβωτιόσχημο τάφο ορθογώνιου σχήματος, διαστάσεων 1,10X1,90 μ., κτισμένο σε μια κεκλιμένη γωνία του Κτιρίου Ι της δημοσίευσης, χωρίς να είναι ενσωματωμένος σε κάποιο τοίχο του κτιρίου αυτού. Δύο από τις πλευρές των τοιχωμάτων του σώζονται σε καλή κατάσταση, είναι κτισμένες με επιμελημένους λίθους σε δύο φάσεις, ενώ οι δύο άλλες πλευρές του αποτελούνται από μια απλή σειρά λίθων.

Ταφές : Ο τάφος αυτός περιείχε αρκετές καύσεις. Συνολικά εντοπίστηκαν τα οστά έξι νεκρών, εκ των οποίων οι τέσσερις ήταν ενήλικες και είχαν τοποθετηθεί σε σωρούς στις γωνίες του τάφου αυτού. Ακόμη βρέθηκαν τα οστά μιας ενήλικης γυναίκας, σε συνεσταλμένη στάση, η οποία είχε τοποθετηθεί στο κέντρο του τάφου, καθώς και τα οστά ενός βρέφους τοποθετημένου κατά μήκος του Β. τοίχου του τάφου. Τα κτερίσματα που συνόδευαν τις ταφές ήταν αρκετά, όπως πολλά σιδερένια αντικείμενα, αιχμές δοράτων, εγχειρίδιο, κοπίδια, βελόνες κ.α. Επίσης βρέθηκε και αρκετή καμένη και θραυσμένη κεραμική της γεωμετρικής περιόδου (Εικ. 281).

GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 "Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990" Athens 1995, σ. 67-120 πρόκειται για τον τάφο 30 (cist-grave 30, area south of Building I, Room 1,) της δημοσίευσης.

Τάφος 41. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός κιβωτιόσχημος. Πρόκειται για κιβωτιόσχημο τάφο ορθογώνιου σχήματος και διαστάσεων 1,50X1,00 μ.

Ταφές : Περιείχε τα καμένα οστά δύο ενηλίκων, ενός βρέφους καθώς και τον ενταφιασμό ενός ενήλικα. Ο μικτός τύπος ταφής συνηθίζεται στο νεκροταφείο του

Βροντά. Στον τάφο αυτό βρέθηκε αρκετή καμένη και θραυσμένη κεραμική, δύο χάλκινες περόνες κ.α.

GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. *HESPERIA* 64 n. 1 “Excavations at *Kavousi, Crete, 1989-1990*” Athens 1995, σ. 67-120 πρόκειται για τον τάφο 23 (cist-grave 23, area south of Building I, Room 7,) της δημοσίευσης.

5) ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΣΤΑ ΚΡΥΑ ΣΗΤΕΙΑΣ:

13 Ψευδοθολωτοί τάφοι : Με τον όρο «Ψευδοθολωτοί» ο Δαβάρας ορίζει τους τάφους που είναι χτισμένοι γύρω και πάνω από έναν ταφικό πίθο ως πυρήνα. Η Τσιμποπούλου στη δημοσίευση της πίστευε ότι ο τύπος αυτός ταφής, με έναν ταφικό πίθο τοποθετημένο οριζόντια και κτισμένο γύρω-γύρω με λίθους, ώστε να σχηματίζονται ψευδοθόλοι, αποτελούσε μοναδικό τύπο ταφής στην Κρήτη. Κάτι όμως που φαίνεται να μην ισχύει σύμφωνα με τα σημερινά ανασκαφικά δεδομένα, όπως θα δούμε στη συνέχεια του κεφαλαίου. Στο νεκροταφείο αυτό κυριαρχεί η πρακτική του εγχυτρισμού σε ταφικούς πίθους τοποθετημένους στο πλάι, το στόμιο των οποίων φράσσεται με μία πλάκα. Σε δύο μόνο ψευδοθολωτούς αντί για πίθο συναντάμε ένα πιθοειδές αγροτικό σκεύος (Ψευδοθολωτός 6) και έναν κρατήρα (Ψευδοθολωτός 14), ενώ ένας μόνο τάφος είναι απλός λακκοειδής στο νεκροταφείο αυτό.

Τάφος 1. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσαχάλη (οικ. Αντ. Μαθιουλάκη) Λασιθίου. Ψευδοθολωτός. Ο τάφος αυτός αποτελείται από έναν ταφικό πίθο 0,90 μ., σχεδόν κυλινδρικό, τοποθετημένο στη μια του πλευρά (οριζόντια) με το στόμιο του στα ΝΑ. ακολουθώντας την κατεύθυνση της κλιτής του λοφίσκου, όπου βρίσκεται το νεκροταφείο. Το στόμιο του πίθου καλυπτόταν με μια λευκή πλάκα η οποία βρέθηκε κοντά του. Ο πίθος είχε συληθεί. Ο ψευδοθολωτός τάφος ήταν κτισμένος, γύρω και πάνω από τον πίθο, επιμελημένα με ογκόλιθους και μικρότερους λίθους και είχε διαστάσεις 2,00Χ1,80 μ. Το δάπεδο του ήταν λιθόστρωτο και βρισκόταν σε βάθος 1,60 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Δυστυχώς, λόγω της σύλησης του δεν γνωρίζουμε τίποτα για τον τύπο ταφής που έλαβε χώρα μέσα στον πίθο (Εικ. 282 α).

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 29 (1973-1974) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1980, σ. 931-932 πρόκειται για τον τάφο II της δημοσίευσης.

Τάφος 2. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσαχάλη (οικ. Αντ. Μαθιουλάκη) Λασιθίου. Ψευδοθολωτός. Ο τάφος αυτός αποτελείται από έναν ταφικό πίθο 0,84 μ. τοποθετημένο στη μια του πλευρά (οριζόντια) με το στόμιο του στα ΝΑ. ακολουθώντας την κατεύθυνση της κλιτής του λοφίσκου, όπου βρίσκεται το νεκροταφείο. Το στόμιο του πίθου καλυπτόταν με μια λευκή πλάκα διαστ. 0,47Χ0,41 μ. Ο ψευδοθολωτός τάφος ήταν κτισμένος γύρω και πάνω από τον πίθο και σχημάτιζε μάλλον ελλειψοειδές ή

τετράπλευρο με διαστ. 1,70X1,35 μ. Το δάπεδο του ήταν λιθόστρωτο και βρισκόταν σε βάθος 1,20 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Δυστυχώς δεν γνωρίζουμε τίποτα για τον τύπο ταφής που έλαβε χώρα μέσα στον πίθο, διότι αυτός βρέθηκε κενός (Εικ. 282 β).

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 29 (1973-1974) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1980, σ. 931-932 πρόκειται για τον τάφο III της δημοσίευσης.

Τάφος 3. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσάχαλη (οικ. Αντ. Μαθιουδάκη) Λασιθίου. Ψευδοθολωτός. Ο τάφος αυτός είναι εξωτερικά ορθογώνιος με διαστ. 2,10X1,90 και σωζ. υψ. 1,30 μ. Βρέθηκε συλημένος. Η προς τα πάνω πλευρά του πίθου έλειπε, ενώ στο εσωτερικό του βρέθηκαν ελάχιστα όστρακα αγγείων. Η σύληση φαίνεται ότι έγινε πριν από πολλά χρόνια. Το δάπεδο είναι λιθόστρωτο και καμωμένο με επιμέλεια. Τελικά, διαπιστώθηκε ότι στον τάφο δεν είχε αποθεθεί ολόκληρος πίθος, αλλά μόνο το κάτω τμήμα, όπου και θα είχε γίνει η ταφή.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1984, σ. 382 πρόκειται για τον τάφο 8 της δημοσίευσης & KANTA A.-DAVARAS K., “*The Cemetery of Krya, District of Seteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 149-157.

Τάφος 4. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσάχαλη (οικ. Αντ. Μαθιουδάκη) Λασιθίου. Ψευδοθολωτός. Ο τάφος αυτός σώζεται σε ύψος 1,10 μ. εξωτερικά. Το εσωτερικό του είναι τελείως στρογγυλό και έχει διάμετρο 0,66 μ. Ο ταφικός πίθος βρέθηκε ακέραιος στραμμένος προς Α., έχει ύψος 0,465 μ. και διάμετρο στομίου 0,37 μ. Το σχήμα του ήταν κάπως γαστροειδές διευρυνόμενο προς τα πάνω. Στο εσωτερικό του δε βρέθηκε τίποτα και αυτό ίσως σημαίνει ότι επρόκειτο για παιδική ταφή που διαλύθηκε, αφού ο τάφος δεν ήταν συλημένος. Έξω από τον πίθο και δίπλα στο χείλος του βρέθηκε ένα αγγείο σκυφοειδές. Το λιθόστρωτο του δαπέδου είναι ιδιαίτερα επιμελημένο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1984, σ. 382 πρόκειται για τον τάφο 10 της δημοσίευσης & KANTA A.-DAVARAS K., “*The Cemetery of Krya, District of Seteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 149-157.

Τάφος 5. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσάχαλη (οικ. Αντ. Μαθιουδάκη) Λασιθίου. Ψευδοθολωτός. Το

στόμιο του ήταν φραγμένο με λεπτή πλάκα και έστρεφε προς Α. Ο σχεδόν στρογγυλός τάφος είχε διαμ. 0,90-1,00 μ., περιείχε έναν πίθο με ύψ. 0,40 μ. και διαμ. 0,35 μ. Η τοιχοδομία του ήταν τόσο καλή και ο τάφος τόσο χαρακτηριστικός ώστε αποφασίστηκε η απόσπαση του και η μεταφορά του στο Μουσείο Αγίου Νικολάου, όπως ήταν, χωρίς να πειραχθεί τίποτε από την αρχική του διάταξη. Στο εσωτερικό του πίθου βρέθηκαν τα οστά ενός νεκρού (Εικ. 283-285).

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1984, σ. 382 πρόκειται για τον τάφο 12 της δημοσίευσης & ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 32 (1977) : Β'2 ΧΡΟΝΙΚΑ «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1984, σ. 334 πρόκειται για τον τάφο 12 της δημοσίευσης & ΚΑΝΤΑ Α.-ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., “*The Cemetery of Krya, District of Seteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 149-157.

Τάφος 6. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσάχαλη (οικ. Αντ. Μαθιουδάκη) Λασιθίου. Ψευδοθολωτός. Το στόμιο του πίθου ανηφορίζει απότομα, ήταν φραγμένο με μια μεγάλη λεπτή πλάκα βαλμένη λοξά και έχει πλάτος 0,45 μ. Ο τάφος έχει σχήμα ωοειδές με διαμέτρους 1,10 και 0,55 μ. Η θόλος έχει ύψος εσωτερικό 0,90 μ. περίπου, ενώ το δάπεδο είναι λιθόστρωτο. Ο τάφος δεν περιείχε πίθο αλλά ένα πιθοειδές αγροτικό σκεύος υψ. 0,65μ. με διαμ. στομίου 0,485 μ. και με μία οπή πάνω από τον πυθμένα. Μέσα στο σκεύος βρέθηκαν : τεμάχιο κρανίου, οστά ίσως από καύση και ψήγματα χάλκινου πλακιδίου. Έξω και γύρω από το σκεύος εντοπίστηκαν λείψανα ταφής, το σκεύος όμως αυτό δεν μπήκε μεταγενέστερα στον τάφο, αλλά ο τάφος είχε χτιστεί γύρω του και κανονικά από την αρχή (Εικ. 286 - 287).

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1984, σ. 382 πρόκειται για τον τάφο 13 της δημοσίευσης & ΚΑΝΤΑ Α.-ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., “*The Cemetery of Krya, District of Seteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 149-157.

Τάφος 7. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσαχάλη (οικ. Αντ. Μαθιουδάκη) Λασιθίου. Απλός Λακκοειδής. Ο τάφος είναι ο μικρότερος του νεκροταφείου και δεν ανήκε σε κανέναν από τους δύο τύπους, αλλά ήταν απλός λακκοειδής τετράγωνος με εσωτ. διαστ. 0,40Χ0,40 μ. και με επένδυση λίθων στα πλάγια και πάνω ανοιχτός. Βρέθηκε τελείως κενός.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1984, σ. 382 πρόκειται για τον τάφο 15 της δημοσίευσης & ΚΑΝΤΑ Α.-ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., “*The Cemetery of Krya, District of Seteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ

Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 149-157.

Τάφος 8. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσαχάλη (οικ. Αντ. Μαθιουδάκη) Λασιθίου. Ψευδοθολωτός. Η είσοδος βρισκόταν στη στενή πλευρά του θαλάμου και ήταν φραγμένη με πλάκα και μικρούς λίθους από έξω. Ο τάφος αυτός είχε ελλειψοειδές σχήμα με διάμετρο 0,60 μ. και 0,47 μ. Το εσωτερικό ύψος της θόλου είναι 0,60 μ. Ο πίθος ήταν δίωτος με ύψος 0,49μ. και διάμετρο στομίου 0,31 μ. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν λίγα οστά και ένα τεμαχισμένο κρανίο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1984, σ. 382 πρόκειται για τον τάφο 16 της δημοσίευσης & ΚΑΝΤΑ Α.-ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., «*The Cemetery of Krya, District of Seteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*» στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 149-157.

Τάφος 9. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσαχάλη (οικ. Αντ. Μαθιουδάκη) Λασιθίου. Ψευδοθολωτός. Ο τάφος αυτός ήταν αρκετά κατεστραμμένος. Οι εσωτερικές διαστάσεις της θόλου είναι 0,60Χ0,50 μ. και το σωζόμενο ύψος της 0,40 μ. Ο πίθος ήταν σπασμένος από πάνω και πατούσε πάνω σε πλακόστρωτο δάπεδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1984, σ. 382 πρόκειται για τον τάφο 18 της δημοσίευσης & ΚΑΝΤΑ Α.-ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., «*The Cemetery of Krya, District of Seteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*» στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 149-157.

Τάφος 10. Τοποθεσία Κρυά Σητείας Λασιθίου. «Ψευδοθολωτός». Ο τάφος αυτός είναι κυκλικός με διάμετρο 0,95 μ. και σωζ. ύψος περίπου 0,55 μ. Μέσα του βρέθηκε ένα πίθος με το στόμιο του στα ΝΑ. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΓ περίοδο (Εικ. 288).

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ. 32 (1977) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2, «*Κρήτη*» Αθήνα 1984, σ. 337 πρόκειται για τον τάφο 19 της δημοσίευσης & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 261-262.

Τάφος 11. Τοποθεσία Κρυά Σητείας Λασιθίου. «Ψευδοθολωτός». Ο τάφος αυτός είναι κυκλικός εξωτερικά με διαμ. 1,50 μ., αλλά τετράγωνος εσωτερικά με μήκος πλευράς 0,70 μ. και ύψος περίπου 0,65 μ. Στο εσωτερικό του βρέθηκε ένας πίθος του οποίου το στόμιο ήταν φραγμένο με λίθινη πλάκα. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΓ περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ. 32 (1977) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 337 πρόκειται για τον τάφο 20 της δημοσίευσης & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη» Ηράκλειο 1987, σ. 261-262.

Τάφος 12. Τοποθεσία Κρυά Σητείας Λασιθίου. «Ψευδοθολωτός». Ο τάφος αυτός είναι ελαφρά ελλειψοειδής με διάμ. 1,70 μ. και 1,60 μ. ουσιαστικά είναι κυκλικός και έχει ύψ. 1,50 μ. περίπου. Το δάπεδο του είναι πλακόστρωτο. Ο τοποθετημένος στο πλάι ταφικός πίθος, που του έλειπε το τμήμα της κοιλιάς, βρέθηκε τελείως κενός χωρίς ίχνη οστών. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΓ περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ. 32 (1977) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 337 πρόκειται για τον τάφο 21 της δημοσίευσης & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη» Ηράκλειο 1987, σ. 261-262.

Τάφος 13. Τοποθεσία Κρυά Σητείας Λασιθίου. «Ψευδοθολωτός». Ο τάφος αυτός είναι κυκλικός με διαμ. 1,25-1,12 μ. Ο πίθος που βρέθηκε στο εσωτερικό του ήταν προσανατολισμένος προς ΝΑ. και σκεπασμένος με πλάκα. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΓ περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ. 32 (1977) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 337 πρόκειται για τον τάφο 23 της δημοσίευσης & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη» Ηράκλειο 1987, σ. 261-262.

Τάφος 14. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας Λασιθίου. «Ψευδοθολωτός». Ο τάφος αυτός είναι ελλειψοειδής με διαμ. 1,20 και 0,90 μ.

Ταφές : Μέσα στον τάφο αντί για τον συνηθισμένο πίθο υπήρχε ένας μεγάλος κρατήρας που του έλειπε ο πυθμένας και μια λαβή. Αξιοσημείωτο είναι επίσης και το γεγονός ότι το στόμιο του αγγείου δεν είχε φραχτεί με πλάκα και έτσι το αγγείο ήταν ανοιχτό και από δύο μεριές. Μέσα στον κρατήρα βρέθηκαν οστά. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΓ περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ. 32 (1977): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 337 πρόκειται για τον τάφο 24 της δημοσίευσης & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη» Ηράκλειο 1987, σ. 261-262.

6) ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΠΕΤΡΟΥ ΦΡΑΜΕΝΟΥ ΣΤΟ ΜΕΣΕΛΕΡΟΙ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ:

Κατά την άρση ενός αγρού αποκαλύφθηκε και καταστράφηκε εν μέρει νεκροταφείο στην περιοχή Πέτρου Φραμένου στο Μεσελέροι Ιεράπετρας, του οποίου η χρήση παρατηρείται κατά τους υστερογεωμετρικούς χρόνους.

Στο νεκροταφείο αυτό ερευνήθηκαν συνολικά 14 τάφοι. Για όλες τις ταφές χρησιμοποιήθηκαν ταφικοί πίθοι (ένας ή δύο κατά τάφο) ή ένας πίθος και ένα μικρότερο αγγείο. Οι πίθοι ήταν τοποθετημένοι οριζόντια και σε δύο πίθους που προορίζονταν για μία ταφή αυτοί βρέθηκαν με ενωμένα τα στόμια τους ή εισχωρούσε ελαφρά το ένα στο άλλο. Για την τοποθέτηση τους είχε λαξευτεί κοιλότητα στο μαλακό βράχο στο σχήμα του πίθου και είχαν χρησιμοποιηθεί αργοί λίθοι για την στερέωση τους. Καύση δεν βεβαιώθηκε σε καμία περίπτωση. Σε τρεις πίθους δεν βρέθηκαν καθόλου οστά. Ένας πίθος χρησιμοποιήθηκε για τρεις ταφές. Τα στόμια των μονών πίθων ήταν στραμμένα προς Α., ενώ οι νεκροί είχαν ενταφιασθεί με την κεφαλή τους προς τη βάση του πίθου. Σε δύο τουλάχιστον περιπτώσεις παρατηρούμε τα εξής : α) Ο τάφος 7 της δημοσίευσης αποτελείται από έναν μεγάλο πίθο που περικλειόταν από ξερολιθιά, καλυπτόταν από λίθινες πλάκες και είχε προσανατολισμό ΒΔ-ΝΑ με το στόμιο του στα ΝΑ., ενώ μια λίθινη πλάκα έκλεινε το στόμιο του πίθου. Με βάση της περιγραφή του και την φωτογραφία του ανήκει στον τύπο των ψευδοθολωτών τάφων (Εικ. 289). β) Ο τάφος 14 της δημοσίευσης ανήκει στον τύπο των κιβωτιόσχημων είναι λαξευμένος στον βράχο και με επένδυση από όρθιες πλάκες στις πλαϊνές πλευρές του. Ο τάφος αυτός είχε συληθεί παλαιότερα και στο εσωτερικό του βρέθηκε τμήμα κρανίου και λίγα οστά (Εικ. 290).

ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ ΣΤ. ΑΔ 47 (1992) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 1997, σ. 604-605 & ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ ΣΤ. ΑΔ 49 (1994) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 1999, σ. 749-751.

7) ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΖΑΦΕΡ-ΠΑΠΟΥΡΑ ΣΤΗΝ ΚΝΩΣΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ :

Εκτός από τους λαξευτούς θαλαμοειδείς που ανασκάφθηκαν και περιγράφηκαν στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, στο νεκροταφείο αυτό βρέθηκαν και άλλοι τύποι τάφων που χρονολογούνται στην ίδια περίοδο. Οι τύποι αυτοί είναι οι εξής : α) οι λακκοειδείς κιβωτιόσχημοι, β) οι λαξευτοί λακκοειδείς με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα και γ) οι μεμονωμένες ταφές σε λάρνακες ή πίθους. Μέχρι σήμερα ερευνήθηκαν συνολικά 33 λαξευτοί κιβωτιόσχημοι, οι οποίοι έχουν συνήθως προσανατολισμό Β.-Ν., καλύπτονται από πλάκες και περιέχουν ενταφιασμούς απευθείας στο δάπεδο τους, με εξαίρεση τον τάφο 15 όπου ο νεκρός ήταν τοποθετημένος στο εσωτερικό μιας λάρνακας. Οι λαξευτοί λακκοειδείς με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα αριθμητικά είναι 18 και η κάθοδος στο κυρίως νεκρικό θάλαμό γίνεται από διάφορα υψομετρικά επίπεδα, ενώ η είσοδος του κελιού είναι φραγμένη συνήθως με διπλή σειρά λίθων. Ο προσανατολισμός των περισσότερων είναι Β.-Ν. και ο κύριος τύπος ταφικής πρακτικής είναι ο ενταφιασμός ενός νεκρού. Οι μεμονωμένες ταφές σε λάρνακες και πίθους αριθμούνται σε 55 και εντοπίστηκαν σε διάφορα σημεία του γήλοφου του νεκροταφείου αυτού. Συγκεκριμένα περιγράφονται οι ακόλουθοι:

**α) Λακκοειδείς
Κιβωτιόσχημοι (shaft-graves):**

Κιβωτιόσχημος τάφος 1. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Πρόκειται για διπλό τάφο. Έχει δύο διαμερίσματα (Α, Β), που χωρίζονται μεταξύ τους από έναν ξηρολιθικό τοίχο. Το Α βρίσκεται στα δυτικά και το Β στα ανατολικά. Το Α είναι 0,60 μ. ψηλότερα από το Β, αλλά σύμφωνα με την κλίση του εδάφους και τα δύο βρίσκονται σε βάθ. 1,65 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Το διαμέρισμα Α βρέθηκε τελείως άδειο, ενώ το Β βρέθηκε με τις καλυπτήριες πλάκες στη θέση τους και κάτω από αυτές υπήρχαν τα υπολείμματα ενός νεκρού τοποθετημένου εκτάδην με το κεφάλι του στα βόρεια. Κοντά στο δεξί του χέρι υπήρχαν δύο αγγεία, ενώ κοντά στον αριστερό δύο χάλκινα εγχειρίδια και ένα λίθινο ακόνι (Εικ. 291).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 21 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 1.

Κιβωτιόσχημος τάφος 2. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Πρόκειται για μικρό τάφο με καλυπτήριες πλάκες.

Ταφές : Περιείχε τα οστά ενός σκελετού με το κεφάλι του στα Α. Κοντά στο δεξί του χέρι υπήρχε ένα μικρό χρυσό δακτυλίδι και πήλινες και υάλινες χάνδρες κ.α.
EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 22 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 2.

Κιβωτιόσχημος τάφος 3. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Πρόκειται για έναν ορθογώνιο λάκκο, πλ. 1,25 μ. και μήκ. 1,90 μ., όπου σε βάθος 2,15 μ. βρισκόταν ο πραγματικός χώρος ταφής του νεκρού μηκ 1,60 μ., πλ. 0,60 μ. και βάθ. 0,55 μ.

Ταφές : Αυτός περιείχε τα οστά ενός νεκρού με το κεφάλι στα Ν. κοντά στα πόδια του οποίου υπήρχε ένα χάλκινο εγχειρίδιο και μια λεπίδα .
EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 23 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 3.

Κιβωτιόσχημος τάφος 4. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Βρίσκεται σε βάθ. 3,70 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο πραγματικός χώρος ταφής βρίσκεται πιο κάτω από τις καλυπτήριες πλάκες και σε βάθ. 0,45 μ. Οι διαστ. του είναι 1,84 μ. μηκ. και 0,60 μ. πλ.

Ταφές : Περιείχε τα υπολείμματα ενός σκελετού με το κεφάλι του στα ανατολικά. Στην αριστερή πλευρά του νεκρού υπήρχαν δύο λεπίδες και ένα μαχαίρι (Εικ. 292).
EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 23 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 4.

Κιβωτιόσχημος τάφος 5. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Το βάθος του είναι 3,40 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο χώρος ταφής έχει διαστ. 1,40 μ. μηκ. και 0,55 μ. πλ. και καλύπτεται από πλάκες.

Ταφές : Περιείχε τα οστά ενός σκελετού με το κεφάλι στα Α. Κοντά στο κεφάλι του βρέθηκε ένα μικρό αγγείο.
EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 24 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 5.

Κιβωτιόσχημος τάφος 6. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Α.-Δ. Οι καλυπτήριες πλάκες του κυρίως νεκρικού χώρου, ο οποίος ήταν επιμήκης και παραλληλόγραμμος βρισκόνταν 1,20 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Το δάπεδο του, κάτω από τις καλυπτήριες πλάκες, ήταν σε βαθ. 0,90 μ. και είχε διαστ. 1,68 μ. μηκ. και 0,45 μ. πλ. Τίποτα δεν βρέθηκε στο εσωτερικό του εκτός από λίγα οστά.
EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 47 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 23.

Κιβωτιόσχημος τάφος 7. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Ήταν αρκετά απλός στην κατασκευή του, αλλά δεν βρέθηκε τίποτα στο εσωτερικό του, παρά μόνο μερικά αρκετά αποσπασμένα οστά.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 47 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 24.

Κιβωτιόσχημος τάφος 8. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Ήταν αρκετά απλός στην κατασκευή του. Οι καλυπτήριες πλάκες του είχαν χρησιμοποιηθεί σε μεταγενέστερο κτίριο.

Ταφές : Ο τάφος περιείχε οστά και ένα αγγείο.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 47 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 25.

Κιβωτιόσχημος τάφος 9. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Είναι απλός στην κατασκευή του με προσανατολισμό Β.-Ν. Ο τάφος αυτός βρισκόταν στο βάθος ενός επιμήκους σκάμματος με πλάτος 1,20 μ., ενώ οι καλυπτήριες πλάκες του πραγματικού νεκρικού χώρου είχαν διαστ. 0,45-0,80 μ. πλ. και πάχος 0,10-0,16 μ.

Ταφές : Περιείχε αρκετά αποσπασμένα οστά και ένα κρανίο στα Ν.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 47 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 26.

Κιβωτιόσχημος τάφος 10. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Πρόκειται για έναν επιμήκη λάκκο μήκους 2,00 μ. περίπου. Οι καλυπτήριες πλάκες, που βρίσκονται στο δάπεδο του και καλύπτουν τον πραγματικό νεκρικό χώρο, έχουν καταπέσει στο εσωτερικό του τάφου. Τα οστά που περιείχε έχουν αποσπασθεί πλήρως και τα μόνα κτερίσματα που διασώθηκαν είναι δύο αγγεία και ένα σφονδύλι από στεατίτη.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 48-49 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 27.

Κιβωτιόσχημοι τάφοι 11-12. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Πρόκειται για δύο απλούς λακκοειδείς κιβωτιόσχημους τάφους στους οποίους δεν βρέθηκε τίποτα.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 49 πρόκειται για τους τάφους με αριθ. δημοσίευσης 28 και 30 αντίστοιχα.

Κιβωτιόσχημος τάφος 13. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Είχε διαταραχθεί και οι καλυπτήριες πλάκες του έχουν μετακινηθεί.

Ταφές : Βρέθηκαν μερικά οστά διάσπαρτα και περισυλλέχθηκαν, από τα οποία το κρανίο φαίνεται ότι ήταν τοποθετημένα στην Β. πλευρά του τάφου.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 49 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 31.

Κιβωτιόσχημος τάφος 14. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Ο τάφος αυτός είναι γνωστός ως ο τάφος του ξυλουργού «The Carpenter's Tomb». Πρόκειται για έναν επιμήκη λάκκο με προσανατολισμό Β.-Ν. Βρίσκεται σε βάθος 2,00 μ. περίπου κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. μέχρι τις καλυπτήριες πλάκες. Ο κυρίως νεκρικός χώρος βρίσκεται 0,90 μ. πιο κάτω από τις καλυπτήριες πλάκες και έχει μηκ. 1,65 μ. και πλ. 0,60 μ.

Ταφές : Περιείχε τα υπολείμματα ενός σκελετού με το κεφάλι του στα Ν. Κοντά στη μέση του βρέθηκαν: μια φυλλόσχημη αιχμή και εργαλεία ίσως σκεπάρνι ή κοπίδι (Εικ. 293).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 50 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 33.

Κιβωτιόσχημος τάφος 15. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Πρόκειται για ένα επιμήκη σκάμμα στο δάπεδο του οποίου υπήρχαν οι καλυπτήριες πλάκες, οι οποίες κάλυπταν μια λάρνακα, κάτι μοναδικό για το νεκροταφείο αυτό και μάλιστα σ' αυτό το είδος τάφου.

Ταφές : Τίποτα δεν βρέθηκε στο εσωτερικό της λάρνακας εκτός από λίγα οστά. EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 50 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 34.

Κιβωτιόσχημος τάφος 16. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Ο τάφος αυτός είναι γνωστός ως ο τάφος του σπλαρχηγού «The Chieftain's Grave» διότι το νεκρό συνόδευαν ένα μακρύ σπαθί με ελεφαντοστέινη θήκη στην δεξιά του πλευρά και κοντά στο δεξί του χέρι ένα μικρό σπαθί με ιδιαίτερη διακόσμηση και τα δύο καθώς και άλλα κτερίσματα.

Ταφές : Στο νεκρικό κελί κάτω από τις καλυπτήριες πλάκες βρέθηκε ένας σκελετός με το κεφάλι του στα Α.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 51-59 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 36.

Κιβωτιόσχημος τάφος 17. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Δ. Ο τάφος έχει διαστ. 1,90X1,10 μ. και μια βαθμίδα-κλίση στα Α. Οι καλυπτήριες πλάκες βρίσκονται σε βάθος 2,10 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους, ενώ το ολικό βάθος είναι 3,10 μ.

Ταφές : Περιείχε τα υπολείμματα ενός σκελετού με το κρανίο του στα Α. Στη δεξιά πλευρά του βρέθηκε ένα σπαθί, δύο ξυράφια και ένα ακόνι.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 59-60 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 42.

Κιβωτιόσχημος τάφος 18. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Α.-Δ. Ο τάφος αυτός καλυπτόταν από τέσσερις

καλά λαξευμένες πλάκες το πάνω μέρος των οποίων βρισκόταν σε βάθος 2,00 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Το νεκρικό κελί, κάτω από τις καλυπτήριες πλάκες, είχε το δάπεδό του σε βάθος 3,55 μ.

Ταφές : Περιείχε έναν σκελετό με το κεφάλι του στα Α. και ένα αγγείο κοντά σ' αυτό, αλλά και ένα ξίφος στη δεξιά του πλευρά (Εικ. 294).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 62 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 44.

Κιβωτιόσχημοι τάφοι 19-20-21. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Βρέθηκαν μόνο οι καλυπτήριες πλάκες του τάφου 19 στη θέση τους, αλλά τίποτα άλλο δεν υπήρχε μέσα σ' αυτόν. Για τους τάφους 20-21 ξέρουμε μόνο ότι ήταν κιβωτιόσχημοι και τίποτα παραπάνω.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 68 πρόκειται για τους τάφους με αριθ. δημοσίευσης 57-58 και 59 αντίστοιχα.

Κιβωτιόσχημοι τάφοι 22-23. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Στον τάφο 22 βρέθηκε μόνο ένα όστρακο αγγείου, ενώ στον τάφο 23 δεν βρέθηκε τίποτα.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 68-69 πρόκειται για τους τάφους με αριθ. δημοσίευσης 61 και 63 αντίστοιχα.

Κιβωτιόσχημος τάφος 24. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. είχε καθοδική κλίση σε κάθε πλευρά του. Καλυπτόταν από πέντε πλάκες που βρίσκονταν σε βάθος 2,25 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Κάτω από τις καλυπτήριες πλάκες υπήρχαν τα οστά ενός νεκρού με το κεφάλι του στα Ν. Κοντά στο κεφάλι υπήρχε ένας αμφορέας με τρεις λαβές, ενώ μια οινοχόη, μια λεπίδα και ένα εγχειρίδιο βρίσκονταν κοντά στα πόδια του νεκρού.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 68 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 62.

Κιβωτιόσχημος τάφος 25. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Α.-Δ. Η περιοχή γύρω από αυτόν είχε απογυμνωθεί και οι καλυπτήριες πλάκες ήταν τοποθετημένες σχεδόν πάνω στο επίπεδο της επιφάνειας του εδάφους. Το δάπεδο του τάφου αυτού βρισκόταν 0,85 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν υπολείμματα οστών με αβέβαιη τη θέση του νεκρού. Το νεκρό συνόδευαν τρία αγγεία, ένα χάλκινο κάτοπτρο, μια χάλκινη λεπίδα κ.α.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 74-75 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 68.

Κιβωτιόσχημοι τάφοι 26-27. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Οι τάφοι αυτοί ήταν διαταραγμένοι και δεν υπήρχε κανένα εύρημα στο εσωτερικό τους.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 76 πρόκειται για τους τάφους με αριθ. δημοσίευσης 73 και 74 αντίστοιχα.

Κιβωτιόσχημος τάφος 28. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Οι καλυπτήριες πλάκες βρισκόνταν πολύ κοντά στην επιφάνεια του εδάφους. Το δάπεδο του τάφου βρισκόταν 1,50 μ. κάτω από τις καλυπτήριες πλάκες.

Ταφές : Τα οστά ήταν πολύ αποσαθρωμένα και το κεφάλι βρισκόταν στα Ν. σύμφωνα με ένα περιλαίμιο που βρέθηκε στο σημείο αυτό. Στο δεξί χέρι του νεκρού υπήρχε ένα χρυσό δακτυλίδι, ενώ στη δεξιά πλευρά βρέθηκε ένα εγχειρίδιο και ένα μαχαίρι.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 76 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 75.

Κιβωτιόσχημος τάφος 29. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Ο προσανατολισμός του ήταν Β.-Ν. Το βάθος του βρισκόταν 2,00 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους, ενώ το δάπεδο του κυρίως νεκρικού χώρου ήταν 1,00 μ. κάτω από τις καλυπτήριες πλάκες. Οι διαστάσεις του όλου τάφου ήταν 2,40X1,30 μ., ενώ του νεκρικού κελιού 1,90X0,75 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του υπήρχε ένας νεκρός με το κεφάλι στα Ν. και συνοδευόταν από μια χάλκινη λεπίδα.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 78-79 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 78.

Κιβωτιόσχημος τάφος 30. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν.

Ταφές : Περιείχε τα οστά ενός μικρού ανθρώπου, πιθανόν παιδιού, με το κεφάλι στα Β.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 79 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 79.

Κιβωτιόσχημοι τάφοι 31-32. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Ο τάφος 31 είχε προσανατολισμό Ν.-Β. και τα υπολείμματα ενός σκελετού βρέθηκαν στο εσωτερικό του με το κεφάλι στα Β. Ο τάφος 32 είχε προσανατολισμό Α.-Δ., αλλά τίποτα δεν σώζεται από αυτόν.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 82 πρόκειται για τους τάφους με αριθ. δημοσίευσης 87 και 88 αντίστοιχα.

Κιβωτιόσχημος τάφος 33. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε ένας σκελετός αρκετά αποσπασμένος με το κεφάλι στα Ν. και λίγες χάνδρες κοντά στο λαιμό του.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 83 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 91.

Β. Λαξευτοί Λακκοειδείς με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-caves):

Λακκοειδής 1. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Το δάπεδο του τάφου βρισκόταν σε βάθος 2,50 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Οι διαστ. του όλου τάφου ήταν 1,80X1,15 μ. και είχε επίπεδη προεξοχή καθόδου στην Α. πλευρά του μηκ. 1,80 μ. Ο κυρίως ταφικός χώρος έκλεινε με ένα φράγμα από μικρούς ακατέργαστους λίθους.

Ταφές : Ο τάφος αυτός ήταν πολύ διαταραγμένος και τα οστά του νεκρού βρέθηκαν σε κακή κατάσταση με το κεφάλι στα Ν. (Εικ. 295).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 24 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 6.

Λακκοειδής 2. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Ο ανασκαφέας δεν αναφέρει τίποτα για την περιγραφή του τάφου, αλλά σύμφωνα με την εικόνα που μας δίνει, φαίνεται ότι μπροστά από το νεκρικό κελί υπήρχε ένα διπλό φράγμα από ακατέργαστους λίθους.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε ένας σκελετός αρκετά αποσπασμένος, με το κεφάλι προσανατολισμένο Δ. Στο λαιμό του είχε ένα περιλαίμιο, με χρυσές χάνδρες, ενώ συνοδευόταν από ένα χρυσό δακτυλίδι, ένα χάλκινο εγχειρίδιο και ένα χάλκινο κάτοπτρο κ.α. (Εικ. 296).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 25-27 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 7.

Λακκοειδής 3. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Ο τάφος αυτός είναι γνωστός ως ο τάφος του κυνηγού «The Hunters' Grave». Είχε καταστραφεί αρκετά από έναν λαξευτό θαλαμοειδή τάφο και το πλάτος του ήταν 2,00 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε ένας αρκετά αποσπασμένος σκελετός, με το κεφάλι του στα Β. Το κρανίο του ήταν αρκετά λεπτό και πιθανό ανήκε σε έναν άνδρα. Τα κτερίσματα που τον συνόδευαν ήταν μια χάλκινη λεπίδα, ένα χάλκινο εγχειρίδιο και κοντά στα πόδια υπήρχαν 15 μικρές χάλκινες αιχμές βελών από τόξα κ.α. (Εικ. 297).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 30-32 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 10.

Λακκοειδής 4. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Το νεκρικό κελί είναι πολύ μικρό διαστ. 1,00Χ0,70 μ. σε αντίθεση με το σκάμμα-λάκκο που βρίσκεται μπροστά από αυτό διαστ. 1,95Χ0,90μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του νεκρικού κελιού βρέθηκαν αρκετά αποσπασμένα τα οστά ενός νεκρού.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 59 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 37.

Λακκοειδής 5. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Ο λάκκος μπροστά από το νεκρικό κελί έφθανε σε βάθος 3,10 μ. Το φράγμα του νεκρικού κελιού, που βρισκόταν στα Δ. του λάκκου, βρέθηκε κατεστραμμένο. Το νεκρικό κελί είχε μήκος 2,60 μ.

Ταφές : Περιείχε ένα μικρό οστό και διάφορες χάνδρες κ.α.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 59 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 41.

Λακκοειδής 6. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Οι διαστάσεις του σκάμματος είναι 1,85 μ. μηκ., 0,95 μ. πλ. και 3,00 μ. βάθ. Κατά μήκος της ανατολικής πλευράς του λάκκου υπάρχουν δύο επίπεδες προεξοχές πλ. 0,45 μ. και 0,50 μ. αντίστοιχα και βρίσκονταν σε βαθ. 1,00 μ. και 3,00 μ. αντίστοιχα κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Στο σημείο αυτό βρίσκεται και η είσοδος που οδηγούσε στο νεκρικό κελί. Αυτή είχε πλ. 1,00 μ. και μηκ. 1,32 μ. και έφραζε με διπλή σειρά μεγάλων λίθων. Η οροφή του κελιού είχε καταρρεύσει και προκάλεσε μεγάλη αναταραχή και καταστροφή στα οστά και στο περιεχόμενο του τάφου. Το νεκρικό κελί είχε μήκος 2,18 μ. και ήταν διπλάσιο από αυτό της εισόδου και πλάτος 0,60 μ.

Ταφές : Το κεφάλι του νεκρού βρέθηκε στα Ν. και τα κτερίσματα που τον συνόδευαν ήταν ένα χάλκινο μικρό σπαθί, μια λεπίδα και ένα εγχειρίδιο (Εικ. 298).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 60-61 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 43.

Λακκοειδής 7. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Α.-Δ. και το νεκρικό κελί βρίσκεται στα Ν. του αρχικού σκάμματος.

Ταφές : Τίποτα δεν βρέθηκε σ' αυτόν εκτός από μερικά υπολείμματα οστών, που ανήκαν σε ένα σκελετό με το κεφάλι στα Δ.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 62-63 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 45.

Λακκοειδής 8. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν.

Ταφές : Το νεκρικό κελί περιείχε μόνο μερικά οστά και ένα σφονδύλι από στεατίτη.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 63 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 48.

Λακκοειδής 9. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Το σκάμμα-λάκκος μηκ. 1,97 μ. και πλ. 1,18 μ. φθάνει σε βάθος 2,70 μ. με μια επίπεδη προεξοχή κατάβασης στα Ν. και 1,00 μ. περίπου πιο πάνω από το δάπεδο του τάφου. Το νεκρικό κελί στην Δ. πλευρά του σκάμματος, έφραζε με διπλό τοίχο από λίθους ύψους 1,80 μ., μηκ. 1,70 μ. και πλ. 0,30 μ. Οι διαστάσεις του κελιού ήταν 1,75 μ. μηκ. και 0,90 μ. πλ.

Ταφές : Περιείχε τα οστά ενός σκελετού με το κεφάλι του στα Β. και συνοδευόταν από δύο αγγεία, τρία χάλκινα εγχειρίδια και μία λεπίδα.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 64 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 51.

Λακκοειδής 10. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Το αρχικό σκάμμα είχε βάθος 4,20 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους και το φράγμα της εισόδου είχε μήκ. 2,80 μ. και έκλεινε με διπλή σειρά λίθων. Το νεκρικό κελί είχε διαστάσεις 3,00X0,60 μ.

Ταφές : Περιείχε ένα νεκρό με το κεφάλι στα Β. Ο οποίος συνοδευόταν από ένα ξίφος, ένα αγγείο και δόντια αγριόχοιρου που πιθανόν ανήκαν σε ένα δερμάτινο κράνος (Εικ. 299).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 66 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 55.

Λακκοειδής 11. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Η κάθοδος στο νεκρικό κελί επιτυγχάνεται με επίπεδα κατάβασης διαφορετικών υψομετρικών διαστάσεων. Το αρχικό σκάμμα έχει βάθος 2,50 μ. στο άνοιγμα του και ακολουθεί μια κλιμακωτή κατάβαση με διάφορα επίπεδα για να φθάσει σε βάθος 4,00 μ. Η είσοδος του νεκρικού κελιού είχε μηκ. 1,90 μ. και έκλεινε με διπλό τοίχο από λίθους. Το νεκρικό κελί είχε μηκ. 1,92 μ. και πλ. 0,60 μ.

Ταφές : Περιείχε τα οστά ενός σκελετού με το κεφάλι του στα Ν. τον οποίο συνόδευαν δύο εγχειρίδια, μια λεπίδα και δύο αγγεία (Εικ. 300).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 69-70 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 64.

Λακκοειδής 12. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Ο λάκκος είχε ένα επίπεδο κατάβασης 0,30 μ. πλ. στην Α. πλευρά και σε βάθος 1,80 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Το δάπεδο του

σκάμματος βρισκόταν σε βάθος 2,50 μ. και το φράγμα της εισόδου είχε. 1,70 μ. μηκ. και 1,35 μ. ύψ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του νεκρικού κελιού βρέθηκε ένας νεκρός με το κεφάλι του στα Β., ο οποίος συνοδευόταν από ένα χάλκινο εγχειρίδιο και ένα μικρό αγγείο.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 70 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 65.

Λακκοειδής 13. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Το σκάμμα του έφθανε σε βάθος 4,35 μ. και οι διαστ. ήταν 1,39X1,96μ. Σ' αυτό κατέβαινε κανείς από κλιμακωτά επίπεδα πλ. 0,40 μ. που υπήρχαν στις τρεις πλευρές του και η είσοδος έφραζε με διπλό τοίχο λίθων. Το νεκρικό κελί είχε διαστ. 2,30X0,65 μ.

Ταφές : Περιείχε τα οστά ενός σκελετού με το κεφάλι στα Ν., ο οποίος συνοδευόταν από τρία περιλαίμια : ένα με χρυσές χάνδρες στο λαιμό του και δύο στην περιοχή των ποδιών με υάλινες χάνδρες, ακόμη από ένα χρυσό δακτυλίδι και από μια σειρά μικρών αγγείων και ένα χάλκινο κάτοπτρο (Εικ. 301 α-γ).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 71-72 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 66.

Λακκοειδής 14. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Το σκάμμα του τάφου αυτού έφθανε σε βάθος 3,60 μ. και είχε ένα επίπεδο κατάβασης στη Δ. πλευρά του βαθ. 1,45 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Η είσοδος στο νεκρικό κελί έφραζε με διπλό τοίχο από μικρούς λίθους υψ. 1,70 μ. και πλ. 0,60 μ. Το νεκρικό κελί είχε μήκ. 2,38 μ. και πλ. 0,40-0,65 μ.

Ταφές : Περιείχε τα υπολείμματα ενός σκελετού με το κεφάλι του στα Β., ο οποίος συνοδευόταν από τέσσερα πήλινα αγγεία, ένα χάλκινο κάτοπτρο και δύο χάνδρες.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 72-73 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 67.

Λακκοειδής 15. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Το νεκρικό κελί ήταν εξαιρετικά μικρό και έκλεινε από μια μόνο πλάκα. Πιθανόν να αποτελούσε τον τάφο ενός μικρού παιδιού, αλλά δεν βρέθηκαν καθόλου οστά, παρά μόνο τρία αγγεία.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 75 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 70.

Λακκοειδής 16. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Ο λάκκος είχε μηκ. 1,81 μ. και πλ. 0,90 μ. και βρισκόταν σε βάθος 1,40 μ. Η είσοδος έφραζε με ένα τοίχο από λίθους.

Ταφές : Στο νεκρικό κελί βρέθηκαν μόνο αποσπασμένα οστά και μια κανάτα.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 75 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 71.

Λακκοειδής 17. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Το δάπεδο του σκάμματος βρισκόταν σε βάθος 2,20 μ. και το μήκος του ήταν 1,05 μ. Στα Α. και Δ. του σκάμματος υπήρχαν επίπεδα κατάβασης πλ. 0,30 μ. που έφταναν σε βάθος 1,80 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Το φράγμα της εισόδου αποτελούνταν από διπλή σειρά λίθων μεταξύ των οποίων υπήρχαν και δύο ογκόλιθοι γύψου που πιθανόν λαξεύτηκαν από γειτονικό βράχο και χρησιμοποιήθηκαν στο φράγμα αυτό. Το νεκρικό κελί είχε μήκος 1,50 μ. και πλ. 0,60 μ.

Ταφές : Περιείχε τα υπολείμματα ενός σκελετού με το κεφάλι στα Α., ο οποίος ήταν κτερισμένος με μια σειρά αγγείων στη δεξιά πλευρά του, ενώ στα αριστερά του υπήρχε ένα χάλκινο εγχειρίδιο, ένα κοπίδι κ.α. (Εικ. 302 α & 302 β).

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 77 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 76.

Λακκοειδής 18. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα στην Κνωσό Ηρακλείου. Αρκετά κατεστραμμένος λακκοειδής τάφος. Είχε προσανατολισμό Β.-Ν.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 78 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 77.

Ταφές σε λάρνακες και πίθους:

Πρόκειται για 55 μεμονωμένες ταφές σε πήλινες λάρνακες και πίθους της ΥΜ ΙΙΙ εποχής. Οι τάφοι αυτοί είχαν ανοιχτεί μεταξύ των βράχων του γήλοφου στα σχηματιζόμενα χωματώδη διάκενα. Τα κτερίσματα ήταν πολλά, όπως πήλινα αγγεία, πέντε λίθινα, λίγα χάλκινα εγχειρίδια και μαχαίρια, ένα χάλκινο κυκλικό κάτοπτρο κ.α.

ΜΕΣΟΓΕΙΤΗΣ Π., Ε. Ε. Κ. Σ., τ. Α « *Αρχαιολογική Περιφέρεια Ανατ. Κρήτης – Πεπραγμένα 1937, Ειδήσεις*» Αθήνα 1938, σ. 613.

8) ΒΟΡΕΙΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ – ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ :

Στο νεκροταφείο εκτός από τους λαξευτούς θαλαμοειδείς τάφους που παρουσιάστηκαν στο πρώτο κεφάλαιο βρέθηκαν και α) απλοί λακκοειδείς, οι οποίοι είναι συνολικά 12 και περιέχουν ενταφιασμούς, εγχυτρισμούς σε πίθους και αμφορείς, αλλά και καύσεις στο δάπεδο ή σε τεφροδόχα αγγεία που χρησιμοποιούνται από την πρωτογεωμετρική περίοδο μέχρι και την πρώιμη αρχαϊκή. β) Μεμονωμένες πιθοταφές, τρεις στο σύνολο τους, όπου οι πίθοι τοποθετούνται σε απλά σκάμματα και περιέχουν συνήθως τους εγχυτρισμούς βρεφών. γ) Τρεις μεμονωμένες ταφές σε λάρνακες, τοποθετημένες σε απλά σκάμματα. Και δ) δύο πυρές, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν μέσα σε ρηχό σκάμμα πάνω σε επιστρωμένο με βότσαλα δάπεδο. Αυτές καλύπτονταν με όστρακα αγγείων.

Λακκοειδείς :

Λακκοειδής 1. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Δεν περιγράφεται περαιτέρω στη δημοσίευση του.

Ταφές : Ο τάφος αυτός περιείχε έναν εγχυτρισμό σε αμφορέα και τα όστρακα από έναν πίθο, κοντά στα οποία βρέθηκαν διάσπαρτα οστά που ανήκαν πιθανόν σε ένα παιδί, που είχε ταφεί στο εσωτερικό του πίθου αυτού. Χρονολογείται στους σκοτεινούς αιώνες.

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 59-60 πρόκειται για τον τάφο 9 της δημοσίευσης.

Λακκοειδής 2. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για ένα απλό ακανόνιστο ορθογώνιο λακκοειδή τάφο που πιθανόν να αποτελούσε τμήμα κάποιου θαλαμοειδή λαξευτού τάφου. Περιείχε όστρακα της ύστερης πρωτογεωμετρικής και ανατολίζουσας περιόδου.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 99-100 πρόκειται για τον τάφο 59 της δημοσίευσης.

Λακκοειδής 3. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για έναν λακκοειδή τάφο ελλειψοειδούς σχήματος, διαστ. 1,34X1,40 μ., και βαθ. 0,55 μ. Στο πάνω γέμισμα του περιείχε ένα ελληνιστικό φλασκή, έναν πίθο, που πιθανόν περιείχε καύση, έναν σκύφο, μια οινόχρη κ.α., που χρονολογούνται στην ΥΓ περίοδο. Τα περισσότερα από αυτά ήταν τοποθετημένα σε βαθ. 0,35 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Στο τελευταίο επίπεδο περιείχε τα οστά από δύο

μικρά άλογα και δύο σκυλιά in situ με τα οστά των σκύλων τοποθετημένα ανάμεσα σ' αυτά των αλόγων.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 125-126 πρόκειται για τον τάφο 79 της δημοσίευσης.

Λακκοειδής 4. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για δύο ρηχά λακκοειδή σκάμματα ορθογώνιου σχήματος, το Β. έχει διαστ. 11,55Χ0,53 μ. και το Ν. 1,27Χ0,48 μ. Στο εσωτερικό του Β. σκάμματος βρέθηκαν όστρακα από έναν πίθο της ΥΓ περιόδου και μιας λάρνακας της ΥΜΙΙΒ. Το Ν. σκάμμα ήταν κενό. Πιθανόν κατά τη διάρκεια της χρήσης τους περιείχαν και τα δύο σκάμματα λάρνακες.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 128 πρόκειται για τον τάφο 85 της δημοσίευσης.

Λακκοειδής 5. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για έναν λακκοειδή τάφο κυκλικού σχήματος με βαθ. 1,00 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Περιείχε αρκετά όστρακα από πίθους της αρχαϊκής περιόδου και τα υπολείμματα ενός ανθρώπινου σκελετού.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.129 πρόκειται για τον τάφο 86 της δημοσίευσης.

Λακκοειδής 6. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για έναν λακκοειδή τάφο (κιβωτιόσχημο), ορθογώνιου σχήματος με κάθετες πλευρές διαστ. 1,58Χ0,88-1,05 μ. και 0,80 μ. βάθος. Στο δάπεδο αυτού υπήρχε ένα δεύτερο σκάμμα ορθογώνιο και κυκλικό στη Β. πλευρά του με διαστ. 1,28Χ0,66 μ. και βάθος 0,26 μ. Είχε εξολοκλήρου συληθεί. Το πρώτο σκάμμα περιείχε κεραμική της γεωμετρικής, ανατολίζουσας και ρωμαϊκής περιόδου, αλλά και τα αποτεφρωμένα οστά ενός ενήλικα. Το δεύτερο σκάμμα περιείχε τα μη αποτεφρωμένα οστά ενός ενήλικα άνδρα.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.180 πρόκειται για τον τάφο 149 της δημοσίευσης.

Λακκοειδής 7. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για σκάμμα σχεδόν ορθογώνιου σχήματος με κάθετες πλευρές διαστ. 1,35Χ0,95 μ. και 0,40 μ. βάθος. Στο δάπεδο αυτού υπήρχε δεύτερο μικρότερο σκάμμα ορθογώνιο με στρογγυλεμένες άκρες διαστ. 1,16Χ0,61 μ. και βάθους 0,24 μ. Δύο πλάκες που τα επικάλυπταν βρέθηκαν στη θέση τους διαστ. 0,70Χ0,37 μ. και 0,48Χ0,38 μ. αντίστοιχα και οι δύο είχαν πάχος 0,10 μ. και πιθανόν υπήρχε και τρίτη πλάκα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε η μια και μοναδική ταφή στο έδαφος ενός ενήλικα ηλικίας 25-35 ετών. Το σώμα του ήταν τοποθετημένο ανάσκελα με τα πόδια του λίγο κεκαμένα. Δεν υπήρχαν κτερίσματα. Χρονολογείται στους (σκοτεινούς αιώνες).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.181 πρόκειται για τον τάφο 153 της δημοσίευσης.

Λακκοειδής 8. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για σκάμμα με κάθετες πλευρές (κιβωτιόσχημος λακκοειδής) διαστ. 1,25X1,00 μ. Στο δάπεδο αυτού υπήρχε δεύτερο μικρότερο σκάμμα σχεδόν ορθογώνιο με διαστ. 1,10X0,64 μ. και βάθος 0,30 μ. Δύο πλάκες που τα επικάλυπταν βρέθηκαν στη θέση τους διαστ. 0,56X0,27 μ. και 0,28X0,24 μ. αντίστοιχα, πιθανόν υπήρχε και τρίτη πλάκα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε μια ταφή στο έδαφος ενός ενήλικα και οινοχόη της ΥΜ περιόδου. Χρονολογείται στους (σκοτεινούς αιώνες).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.182-183 πρόκειται για τον τάφο 160 της δημοσίευσης.

Λακκοειδής 9. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για σκάμμα ελλειψοειδούς σχήματος. Περιείχε αρκετά όστρακα αγγείων της ΥΓ περιόδου και έναν ακέραιο πίθο που περιείχε και αυτός στο εσωτερικό του έναν αρύβαλλο. Ακόμη στο εσωτερικό αυτού του σκάμματος βρέθηκαν και τα οστά ενός αλόγου.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.183-184 πρόκειται για τον τάφο 163 της δημοσίευσης.

Λακκοειδής 10. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για ένα ρηχό σκάμμα τριγωνικού σχήματος με διαστ. 1,00 X1,00 μ. και 0,80 μ. βάθ.

Ταφές : Πιθανόν πρόκειται για έναν λάκκο που περιείχε πυρά, λόγω των αποτεφρωμένων οστών, κάρβουνων και κεραμικής, που βρέθηκαν στο εσωτερικό του. με βαθ. 1,00 μ.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.190 πρόκειται για τον τάφο 176 της δημοσίευσης.

Λακκοειδής 11. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για σκάμμα μήκ. 1,20 μ. και πλατ. 0,50 μ. Σ' αυτό βρέθηκαν ένα μικρό χρυσό προσωπίο λιονταριού, μια μικρή οινοχόη και ένα μικρογραφικό κύπελλο.

Το μέγεθος του σκάμματος αυτού και τα κτερίσματα υποθέτουν ότι προοριζόταν για μια παιδική ταφή.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.190 πρόκειται για τον τάφο 182 της δημοσίευσης.

Λακκοειδής 12. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για σκάμμα ορθογωνίου σχήματος (λακκοειδής κιβωτιόσχημος) με διαστ. 1,75X0,90 μ. και βάθ. 0,50 μ. Στο δάπεδο αυτού υπήρχε ένα δεύτερο μικρότερο ελλειψοειδές σκάμμα που είχε διαστ. 1,35X0,72 μ. και βάθος 0,60 μ. Ακόμη βρέθηκαν δύο πλάκες που τα επικάλυπταν. Στο εσωτερικό του υπήρχαν όστρακα που χρονολογούνται στους (σκοτεινούς αιώνες), αλλά από τον τύπο του τάφου οι ανασκαφείς τον χρονολογούν στην ΥΜ περίοδο.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.230 πρόκειται για τον τάφο 282 της δημοσίευσης.

Πιθοταφές :

Πιθοταφή 1. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για έναν πίθο που ήταν τοποθετημένος σε ρηχό σκάμμα. Ο πίθος αυτός περιείχε τον εγχυτρισμό ενός βρέφους 12-16 μηνών. Κοντά στον πίθο βρέθηκαν: μια μικρογραφική υδρία, τμήματα μιας οινοχόης, ένα κύπελλο, μια μικρογραφική κοτύλη κ.α. Τα αγγεία αυτά χρονολογούνται στην ΥΓ και πρώιμη ανατολίζουσα περίοδο.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 123-125 πρόκειται για τον τάφο 78 της δημοσίευσης.

Πιθοταφή 2. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για έναν πίθο που ήταν τοποθετημένος σε ρηχό σκάμμα. Ο πίθος περιείχε έναν εγχυτρισμό, μερικά οστά και λίγα όστρακα από αγγεία της ανατολίζουσας περιόδου.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 162 πρόκειται για τον τάφο 111 της δημοσίευσης.

Πιθοταφή 3. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για έναν πίθο της πρώιμης γεωμετρικής περιόδου, που ήταν τοποθετημένος σε ένα σκάμμα ελλειψοειδούς σχήματος μήκ. 1,30 μ. και πλατ. 1,00 μ. του οποίου το δάπεδο βρισκόταν 0,80 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο πίθος αυτός περιείχε μικρογραφικά κύπελλα, αρύβαλλους και σκύφους της πρώιμης γεωμετρικής περιόδου. Ακόμη στο εσωτερικό του βρέθηκαν και λίγα οστά μερικά

από τα οποία ανήκαν σε τρωκτικά και κάποια άλλα ήταν ανθρώπινα και ανήκαν πιθανόν σε ένα βρέφος (Εικ. 303).

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 229 πρόκειται για τον τάφο 280 της δημοσίευσης.

Ταφές σε λάρνακες:

Λάρνακα 1. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για μια λάρνακα, τοποθετημένη σε απλό σκάμμα βαθ. 0,85 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Αυτή βρέθηκε σχεδόν ολόκληρη, αλλά ήταν κενή. Μόνο στο έδαφος κάτω από αυτήν βρέθηκαν ίχνη καύσης, κάποια αγγεία της ΥΓ περιόδου, ανάμεσα σ' αυτά και ένα οστό κνήμης, που με βάση τα κτερίσματα, οι ανασκαφείς του πιστεύουν ότι προέρχονταν από μια παιδική ταφή.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.80-81 πρόκειται για τον τάφο 31 της δημοσίευσης.

Λάρνακα 2. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για μια λάρνακα της ΥΜΙΙΑ-B περιόδου, από την οποία βρέθηκε μόνο η βάση της διαστ. 1,01Χ0,44 μ. τίποτα άλλο δεν γνωρίζουμε γι' αυτήν. Πιθανόν ήταν τοποθετημένη σε απλό σκάμμα.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.138 πρόκειται για τον τάφο 103 της δημοσίευσης.

Λάρνακα 3. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για μια λάρνακα της ΥΜΙΙΑ-B περιόδου, η οποία βρέθηκε πάνω από την οροφή ενός λαξευτού θαλαμοειδούς τάφου που είχε καταρρεύσει. Ήταν ακόσμητη και δεν γνωρίζουμε περισσότερα γι' αυτήν.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 163-164 πρόκειται για τον τάφο 113 της δημοσίευσης.

Πυρές :

Πυρά 1. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για απλό σκάμμα βαθ. 0,30 μ. επιστρωμένο με βότσαλα, που περιείχε στάχτη και στο πάνω τμήμα της οστά. Ακόμη περιείχε έναν σκύφο, μια πυξίδα, ένα αρύβαλλο, μια οινοχόη κ.α. που χρονολογούνται στην ΠΓ, ΜΓ και ΥΓ περίοδο. Στο πάνω μέρος της σκεπάζονταν με όστρακα αγγείων.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.104-105 πρόκειται για τον τάφο 63 της δημοσίευσης.

Πυρά 2. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Πρόκειται για μια ταφική πυρά μήκ. 2,45 μ. και πλατ. 1,68 μ. που περιεχόταν σε ένα πιόσχημο

σκάμμα. Αποτελούνταν από αρκετά καμένα επίπεδα : στο πρώτο επίπεδο βρέθηκαν όστρακα της ελληνιστικής περιόδου, κάτω από το επίπεδο αυτό υπήρχαν δύο ακόμη επίπεδα τέφρας που διαχωρίζονταν από ένα στρώμα 0,20 μ. πάχους κίτρινου χώματος. Τουλάχιστον δύο πυρές βρέθηκαν σ' αυτή και διάφορα καμένα αγγεία.

COLSTREAM J.N. - CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 282-283
πρόκειται για τον τάφο 310 της δημοσίευσης.

9) ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΣΤΙΣ ΓΥΨΑΔΕΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Λακκοειδείς : + 1 κενοτάφιο

Το ίδιο συμβαίνει και στο νεκροταφείο των Γυψάδων όπου εκτός από τους λαξευτούς θαλαμοειδείς που περιγράφηκαν στο πρώτο κεφάλαιο εντοπίστηκαν και α) πέντε κιβωτιόσχημοι λακκοειδείς τάφοι, οι οποίοι περιείχαν 1-2 ενταφιασμούς στο δάπεδο ή και σε μία περίπτωση σε σαρκοφάγο και καλύπτονταν από 3-5 πλάκες, β) ένας λακκοειδής τάφος με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα και γ) ένα κενοτάφιο.

α) Κιβωτιόσχημοι (shaft-graves)

Κιβωτιόσχημος τάφος 1. Τοποθεσία Γυψάδες Ηρακλείου. Έχει διαστάσεις 1,70 Χ 0,60-0,70 μ. και το δάπεδο του βρίσκεται 2,00 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο τάφος αυτός έκλεινε με μεγάλες πλάκες.

Ταφές : Περιείχε τα υπολείμματα μιας ταφής και ίχνη από ένα μικρό ξύλινο κουτί στο οποίο υπήρχαν τρεις χάνδρες. Δίπλα στο κουτί αυτό βρέθηκε μια οينوχόη της ΥΜΙΙΑ2 περιόδου.

HOOD S. - HUXLEY G.-SANDARS N., ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο ΙΙ της δημοσίευσης.

Κιβωτιόσχημος τάφος 2. Τοποθεσία Γυψάδες Ηρακλείου. Είναι μικρών διαστάσεων με μήκος 1,35 μ. και πλάτος 0,80 μ. Τον τάφο αυτό σκέπαζαν 4-5 καλυπτήριες πλάκες.

Ταφές : Περιείχε μία λάρνακα στο εσωτερικό της οποίας βρέθηκαν τα οστά ενός νεαρού ανθρώπου με το κεφάλι στα Δ. και κάτω από αυτήν υπήρχε λάκκος, που περιείχε δεύτερη ταφή. Η δεύτερη αυτή ταφή ανήκε σε νεαρό άτομο με το κεφάλι στα Δ. Το μόνο κτέρισμα του τάφου ήταν ένα κωνικό σφονδύλι.

HOOD S. - HUXLEY G.-SANDARS N., ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο ΧΙΙ της δημοσίευσης.

Κιβωτιόσχημος τάφος 3. Τοποθεσία Γυψάδες Ηρακλείου. Αποτελείται από δύο σκάμματα το ένα στα Β. και το άλλο στα Ν., τα οποία έχουν ένα κοινό όριο. Το βόριο σκάμμα είναι μικρών διαστάσεων με μήκος 1,30 μ. και πλάτος 0,50 μ. στο δάπεδο του. Τον τάφο αυτό σκέπαζαν 4-5 καλυπτήριες πλάκες. Το Ν. σκάμμα διαστ. 1,66Χ0,55 μ. στο δάπεδο του είχε λαξευτεί σε επίπεδο 0,25 μ. ψηλότερο από το Β. σκάμμα.

Ταφές : Το Β. σκάμμα περιείχε μία λάρνακα κατεστραμμένη από την καλλιέργεια του εδάφους, στην οποία βρέθηκαν τα οστά ενός νεαρού ατόμου με το

κρανίο στην ΒΑ. πλευρά της. Το Ν. σκάμμα περιείχε τα οστά ενός σκελετού με το κεφάλι στα Δ.

HOOD S. - HUXLEY G.-SANDARS N., ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο XVI της δημοσίευσης.

Κιβωτιόσχημος τάφος 4. Τοποθεσία Γυψάδες Ηρακλείου. Πρόκειται για ένα ορθογώνιο σκάμμα 1,25X1,05 μ. με στρογγυλεμένες γωνίες. Δεν υπήρχαν ίχνη ταφής παρά μόνο ένα αγγείο.

HOOD S. - HUXLEY G.-SANDARS N., ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο XIIα της δημοσίευσης.

Κιβωτιόσχημος τάφος 5. Τοποθεσία Γυψάδες Ηρακλείου. Πρόκειται για ένα ορθογώνιο σκάμμα με ένα σκαλοπάτι ύψ. 0,40 μ. και διαστ. 1,40X0,90 μ. Το δάπεδο του βρίσκεται 1,50 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Δεν περιείχε τίποτα.

HOOD S. - HUXLEY G.-SANDARS N., ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο XIX της δημοσίευσης.

B. Λαξευτοί Λακκοειδείς με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα : (pit-caves)

Λακκοειδής 1. Τοποθεσία Γυψάδες Ηρακλείου. Το δάπεδο του τάφου βρισκόταν σε βάθος 2,30 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Περιείχε ένα τετράγωνο σκάμμα 1,60X1,60 μ. Ο κυρίως ταφικός χώρος έκλεινε με φράγμα αποτελούμενο από μικρούς ακατέργαστους λίθους, που σώζονταν σε ύψος 0,60 μ. και καταλάμβανε το Δ. τμήμα του σκάμματος. Τίποτα δεν βρέθηκε στο εσωτερικό του, επειδή είχε εξολοκλήρου συληθεί.

HOOD S. - HUXLEY G.-SANDARS N., ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262 πρόκειται για τον τάφο XVII της δημοσίευσης.

Γ. Κενοτάφιο

Τάφος 1. Τοποθεσία Γυψάδες (αγρός Κ. Παπαδάκη) Ηρακλείου. Ορθογώνιο Λαξευτό Κενοτάφιο. Πρόκειται για το κενοτάφιο με αριθμό T12 στη δημοσίευση του, το οποίο ήταν καλυμμένο με τέσσερις πωρολιθικές πλάκες στηριγμένες περιμετρικά με αργολιθοδομή. Το βάθος του κενοταφίου κάτω από τις πλάκες ήταν 2,15 μ. και οι διαστάσεις του 0,60–0,70 X 1,70 μ. Κατά το σφράγισμα του είχαν τοποθετηθεί ένας πιθαμοφόρισκος και μια προχοΐσκη της ΥΜ IIIA1 περιόδου.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 987.

10) ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΦΑΙΣΤΟΥ :

Στο νεκροταφείο της Φαιστού εκτός από του λαξευτούς θαλαμοειδείς τάφους βρέθηκαν και τρεις λακκοειδείς τάφοι.

Λακκοειδείς : Τοποθεσία Φαιστός (σε ένα λόφο σε απόσταση 1 χλμ. και Ν. της Φαιστού) Ηρακλείου. Πρόκειται για τρία σκάμματα που βρέθηκαν στη Ν. πλευρά του λόφου. Ήταν απλά και πολύ κατεστραμμένα και δυστυχώς τίποτα δεν βρέθηκε στο εσωτερικό τους.

SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. T. XIV., σ. 648-649 πρόκειται για τους τάφους F, G και H της δημοσίευσης.

11) ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΈΛΤΥΝΑΣ, ΚΟΥΝΑΒΟΙ ΠΕΔΙΑΔΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ :

Το γεωμετρικό νεκροταφείο της Έλτυνας βρίσκεται στη θέση «Βαθειάδες» νοτιοανατολικά των Κουνάβων. Αποκαλύφθηκαν συνολικά μέχρι σήμερα 16 τάφοι εκ των οποίων εννέα ήταν θαλαμοειδείς, δύο λακκοειδείς, τρία λαξεύματα και δύο θολωτοί, περιείχε δηλαδή τρεις τύπους τάφων. Όλοι είχαν εισόδους ή και δρόμους προς τα δυτικά. Εδώ θα περιγράψουμε μόνο τους λακκοειδείς, τα λαξεύματα και μια πιθοταφή σε όρυγμα - διαταραγμένη ταφή-, καθώς οι θαλαμοειδείς και οι θολωτοί περιγράφονται στο πρώτο και δεύτερο κεφάλαιο της συγκεκριμένης εργασίας. Τα λαξεύματα αυτά περιείχαν ενταφιασμούς και καύσεις σε τεφροδόχα αγγεία (αμφορείς – πίθους) πήλινα αγγεία, χάλκινα και σιδερένια όπλα κ.λ.π.

ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «*Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας*», στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Sconavi Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 15-17 & BLACKMAN D., AR 44 (1997-1998) “*Archaeology in Greece, Crete 1997-1998*” Athens 1998, σ. 116 & BLACKMAN D., AR 45 (1998-1999) “*Archaeology in Greece, Crete 1998-1999*” Athens 1999, σ. 117 & BLACKMAN D., AR 46 (1999-2000) “*Archaeology in Greece, Crete 1998-2000*” Athens 2000, σ. 135.

Ακανόνιστα λαξεύματα και μια πιθοταφή σε όρυγμα:

Τάφος 1. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο Έλτυνας (Αγρ. Ελευθεράκη) Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Λακκοειδής τάφος. Ασυνήθιστος για την εποχή του. Είχε ελλειψοειδές σχήμα και δεν είχε δρόμο. Φαίνεται ότι καλυπτόταν από λιθοσωρό, ένα είδος σήματος από το οποίο σώθηκε η κατώτερη στρώση πάνω στα αγγεία.

Ταφές : Περιείχε καύσεις σε αμφορείς και πίθους (4 πίθοι, 3 αμφορείς) πολλούς σκύφους, τρίωτο πινάκιο, κρατήρα, κάλαθο συνολικά 25 αγγεία, ένα ξίφος και μια σπλεγγίδα. Χρονολογείται στην ΠΓ-ΠΓΒ περίοδο (Εικ. 304).

ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ., - ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ν., ΑΔ 48 (1993) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 465 πρόκειται για τον τάφο 2 της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας» στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scopani Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 20 πρόκειται για τον τάφο 2 της δημοσίευσης.

Τάφος 2. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο Έλτυνας (Αγρ. Ελευθεράκη) Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Ακανόνιστο δίλοβο λάξευμα. Περιείχε τέσσερα μεγάλα αγγεία, κρατήρα, αμφορέα, πίθο, πόρπες, χάνδρες, χρυσό δακτυλίδι κ.α. Χρονολογείται στην ΠΓ-ΠΓΒ περίοδο.

ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 845-847 πρόκειται για τον τάφο 6 της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας», στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scopani Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 20 πρόκειται για τον τάφο 6 της δημοσίευσης.

Τάφος 3. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο Έλτυνας (Αγρ. Ελευθεράκη) Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Μικρός λακκοειδής τάφος, που περιείχε έναν ταφικό πίθο σε όρθια θέση, σφηνωμένο με πέτρες μέσα σε όρυγμα. Ο πίθος αυτός περιείχε τα καμένα οστά ενός σημαντικού νεκρού είχε κτερισθεί με ένα χρυσό και ένα ασημένιο δακτύλιο, χάλκινη λόγχη, σιδερένιο εγχειρίδιο και ένα μικρό ψευδόστομο εξωτερικά, δίπλα στο λαιμό. Πάνω στο χείλος του πίθου είχε προσαρμοσθεί το στόμιο ενός ιδιόρρυθμου σκεύους, τύπου λεκάνης, με ομφαλοειδή προχοή στο κέντρο και διάτρητο πυθμένα στο τμήμα που επικοινωνεί με το εσωτερικό της, μέσω των οποίων διοχετεύονταν υγρά από χοές μέσα στον πίθο. Ο πίθος και η ανεστραμμένη «λεκάνη» βρίσκονταν κάτω από ευρύτερο ορθογώνιο όρυγμα διαστ. 1,10Χ0,90 μ. το δάπεδο του οποίου είχε καλυφθεί από πλάκα με διαστ. 0,90Χ0,72 μ. Η τελευταία πλάκα μικρότερων διαστάσεων από το όρυγμα άφηνε περιμετρικά «κενό» που λειτουργούσε ως αυλάκι μέσω του οποίου διοχετεύονταν υγρά στον πυθμένα του ανεστραμμένου σκεύους και στην συνέχεια μέσω της πρόχυσης στο εσωτερικό του πίθου. Το όρυγμα-βόθρος ήταν γεμάτο από μελανό χρώμα με υπολείμματα από συνεχείς χοές. Ο ανεστραμμένος αμφορέας με το μικρό ψευδόστομο στη ΒΔ. γωνία του βόθρου περιείχε ασφαλώς υγρά, τα οποία διοχετεύθηκαν μέσω της αύλακας μέσα στον τάφο. Πρόκειται για τέλεση πράξεων λατρείας του νεκρού μετά την καύση. Χρονολογείται στην ΠΓ περίοδο.

ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 845-847 πρόκειται για τον τάφο 7 της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας» στο

ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scouanι Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 20-21 πρόκειται για τον τάφο 7 της δημοσίευσης.

Τάφος 4. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο Έλτυνας (Αγρ. Ελευθεράκη) Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Αβαθές λάξευμα με σκελετό σε συνεσταλμένη στάση χωρίς κτερίσματα.

ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 845-847 πρόκειται για τον τάφο 8 της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας», στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scouanι Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 21 πρόκειται για τον τάφο 8 της δημοσίευσης.

Τάφος 5. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο Έλτυνας (Αγρ. Ελευθεράκη) Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Αβαθές λάξευμα με παιδική ταφή. Βρέθηκαν δύο μόνωτα κύπελλα και θήλαστρο. Χρονολογείται στην ΠΓ περίοδο.

ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 845-847 πρόκειται για τον τάφο 9 της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας» στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scouanι Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 21 πρόκειται για τον τάφο 9 της δημοσίευσης.

Τάφος 6. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο Έλτυνας, (Αγρ. Ελευθεράκη) Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Πιθοταφή σε όρυγμα. Ανήκε σε διαταραγμένη ταφή με κτερίσμα της μια χάλκινη πόρπη.

ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 845-847 πρόκειται για τον τάφο 10 της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας» στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scouanι Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 21 πρόκειται για τον τάφο 10 της δημοσίευσης.

12) ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟ-ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΣΤΟ ΒΡΩΜΟΝΕΡΟ**ΑΡΧΑΝΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ:****Λακκοειδείς τάφοι :**

Δυστυχώς, για το νεκροταφείο του Βρωμόνερου Αρχανών έχουμε λίγες πληροφορίες που προέρχονται κυρίως από τη δημοσίευση του Γιάννη Σακελλαράκη, ο οποίος μελέτησε σύντομες ανασκαφικές ειδήσεις (έγγραφα & εκθέσεις που υπήρχαν στο Μουσείο Ηρακλείου καθώς και τηλεγραφήματα από τα αρχεία του Υπουργείου Παιδείας στην Αθήνα), τα περιοδικά του 1936 και το υλικό της κεραμικής που βρέθηκε στις αποθήκες του Μουσείου Ηρακλείου. Στις παλαιότερες δημοσιεύσεις αναφέρεται η εύρεση τριών τάφων σε λάκκους ή πυρές. Ένας τάφος μόνο περιγράφεται από τον πρώτο ευρετή του, Στέργιο Σ. Πιτσάκη, ως λάκκος χωρίς πέτρες, που βρισκόταν σε βάθος όχι μεγαλύτερο των 0,40 μ. και περιείχε πλήθος αέριων αγγείων, πολλά εκ των οποίων περιείχαν κόκαλα και στάχτες. Ένα αγγείο (πιθαμοφόρας ή υδρία) περιείχε ένα κρανίο, τρία αντικείμενα, έναν κρίκο, ένα σφονδύλιο και μια αλυσίδα.

Σύμφωνα με την παραπάνω έρευνα του, ο Γ. Σακελλαράκης θεωρεί ότι οι τάφοι του Βρωμόνερου, με βάση την ανασύνθεση των ανασκαφικών στοιχείων, είναι λακκοειδείς και χρονολογούνται στην πρωτογεωμετρική – γεωμετρική περίοδο. Περιείχαν καύσεις, επειδή βρέθηκαν ίχνη φωτιάς σε κύπελλο που μελετήθηκε από το υλικό της κεραμικής του Μουσείου Ηρακλείου, και καταλήγει στα εξής συμπεράσματα : στην ομάδα των αγγείων από το Βρωμόνερο και στις πρωτογεωμετρικές ταφές έγινε χρήση δύο τουλάχιστον πιθανοφόρων, ενώ στα ύστερα γεωμετρικά και πρώιμα ανατολίζοντα χρόνια τους πιθανοφορείς υποκαθιστούν οι κάλπες, αφού και οι τρεις κάλπες (μελέτη κεραμικής Μουσείου Ηρακλείου) του Βρωμόνερου χρονολογούνται σ' αυτή τη φάση. Η κεραμική του Βρωμόνερου έχει στενή σχέση με την κεραμική του νεκροταφείου της Φορτέτσας. Τέλος ο ίδιος θεωρεί ότι οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν για τον τύπο των τάφων, την καύση των νεκρών και τα κτερίσματα από το Βρωμόνερο βρίσκουν τα παράλληλα τους τόσο στην κοντινή Κνωσό όσο και στην υπόλοιπη κεντρική Κρήτη.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Γ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. κς' «Πρωτογεωμετρική – γεωμετρική κεραμική από τις Αρχάνες» Ηράκλειο 1986, σ. 7-50.

**13) ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟ-ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΣΤΙΣ ΦΥΘΙΕΣ
ΑΡΧΑΝΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ:**

Λακκοειδείς τάφοι :

Δυστυχώς και για το νεκροταφείο αυτό έχουμε πληροφορίες μόνο από τη δημοσίευση του Γ. Σακελλαράκη, ο οποίος μελέτησε τη συλλογή Γιαμαλάκη, όπου ανήκει και το πήλινο αντικείμενο, που έμεινε γνωστό ως «ο πρωτογεωμετρικός ναΐσκος των Αρχανών» και μια σειρά αγγείων της πρωτογεωμετρικής και γεωμετρικής περιόδου τα οποία προέρχονται από την τοποθεσία Φυθιές, που βρίσκεται βόρεια και σε επαφή με τις Επάνω Αρχάνες. Ο Σακελλαράκης πραγματοποίησε αυτοψία και επιφανειακή έρευνα στην περιοχή και πληροφορήθηκε από μαρτυρίες διαφόρων κατοίκων για την «ανασκαφή» που είχε πραγματοποιηθεί στο παρελθόν (1947-1949) από την ιδιοκτήτρια του αγρού Άννα Λυδάκη. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των εργατών, οι οποίοι είχαν συμμετάσχει στη λεγόμενη ανασκαφή στην κρεβατίνα της Άννας Λυδάκη, βρέθηκαν συνολικά έξι τάφοι εκ των οποίων ανασκάφηκαν μόνο οι τέσσερις και συλλέχθηκε το περιεχόμενό τους. Οι τάφοι αυτοί βρέθηκαν σε βάθος 0,50 μ. περίπου, είχαν διαστάσεις 1,50Χ0,60 μ. περίπου και ήταν καλυμμένοι με πελεκημένους πλακοειδείς λίθους διαστάσεων 0,80Χ0,70 μ. περίπου. Μετά την αφαίρεση των καλυπτήριων πλακών τους και στον κενό χώρο του κάθε τάφου βρισκόταν ένα ή περισσότερα μεγάλα αγγεία με πώματα ύψους μέχρι και 0,70 μ. περίπου, πιθανόν κάλπες, μέσα στα οποία υπήρχαν κόκαλα, στάχτες και άλλα μικρότερα αγγεία. Δίπλα στα μεγάλα αυτά αγγεία και μέσα στον κάθε τάφο υπήρχαν και δεκάδες μικρά και μεσαίου μεγέθους αγγεία. Σημαντική είναι η περιγραφή του τάφου 2, όπως θυμάται ο εργάτης Ευ. Γενετζάκης : ο τάφος αυτός ήταν ξεχωριστά στεγασμένος με «κουμπέ», «σαν γέφυρα, με καμπύλη», γι' αυτό και όλα τα αγγεία εκεί ήταν γερά. Την ανεύρεση του ομοιώματος στον τάφο με τον «κουμπέ» θυμόταν και ο εργάτης Απ. Καζαντζάκης. Τα αρχαία της έρευνας αυτής συσκευάστηκαν σε κούτες και τοποθετήθηκαν στην αποθήκη του σπιτιού της Άννας Λυδάκη, κάποια από τα αντικείμενα αυτά, σύμφωνα πάντα με τις άνω μαρτυρίες, η ίδια τα έδωσε στον Γιαμαλάκη, ενώ για τα υπόλοιπα που περιγράφονται στις μαρτυρίες αγνοείται η τύχη τους και πιθανή είναι η ανάμειξη του αρχαιοπώλη Ν. Κουτουλάκη.

Σύμφωνα με την έρευνα του αυτή ο Γ. Σακελλαράκης κατέληξε στα εξής συμπεράσματα : 1) Ότι το ομοίωμα των Αρχανών είναι συνδεδεμένο με το συγκεκριμένο χώρο «Αρχάνες-Φυθιές». 2) Οι Φυθιές είναι ένας σημαντικός χώρος των Αρχανών, όπου τα ίχνη της ανθρώπινης παρουσίας παρακολουθούνται από την πρώιμη εποχή του χαλκού μέχρι και σήμερα και ότι το περιβάλλον του ήταν ένα πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο. 3) Ο χώρος αυτός είχε χρησιμοποιηθεί για ταφές της ΥΜ ΙΙΙΓ – υπομινωικής περιόδου σύμφωνα και με την εύρεση μια ταφής σε λάρνακα στο οικόπεδο της Μαρίκας Πλουμίδου-Παπαδάκη. 4) Ο τάφος αυτός ήταν ένα λίθινο κιβώτιο (κιβωτιόσχημος) και ότι σχετίζεται με τις περιγραφές των εργατών για τους τέσσερις τάφους στην κρεβατίνα της Άνας Λυδάκη, που λέγεται πως ήταν κτιστοί και σκεπασμένοι με πλάκες, ένας μάλιστα με καμάρα. 5) Οπωσδήποτε οι τάφοι αυτοί δεν ήταν απλοί λάκκοι, αλλά είχαν κάποια αρχιτεκτονική μορφή. Και 6) τα αγγεία της Συλλογής Γιαμαλάκη με προέλευση από τις Αρχάνες χρονολογούνται στα πρωτογεωμετρικά – γεωμετρικά χρόνια μέχρι και τα πρώιμα ανατολίζοντα.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Γ., ΦΙΛΙΑ ΕΠΗ εις Γεώργιον Ε. Μυλωνάν., τ. Β' «*Αρχαιολογική έρευνα για μια αρχαιοκαπηλία το 1949 στην Κρήτη*» Αθήνα 1987, σ. 37-70 & DIERGE E.,-BLEGEN P.C.E., AJA 40 “*News items from Athens*” Concord 1936, σ. 372 & MEGAW H., JHS LVI part II “*Archaeology in Greece 1935-1936*” London 1936, σ. 151-152.

14) ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΑΡΚΑΔΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ:

Η αρχαία πόλη των Αρκάδων βρίσκεται κοντά στο σημερινό χωριό Αφρατί στο ανατολικό άκρο της πεδιάδας της Μεσαράς. Στο νεκροταφείο των Αρκάδων συναντάμε τρεις τύπους ταφών : κτιστούς ορθογώνιους, κτιστούς κυκλικούς θολωτούς και ταφές σε τεφροδόχα αγγεία (Εικ. 305).

Το νεκροταφείο αυτό όμως διαφοροποιείται από τα άλλα νεκροταφεία της εποχής του, λόγω ενός συγκεκριμένου τρόπου απόθεσης της τέφρας. Η τέφρα τοποθετείται στο εσωτερικό αγγείου σε τεφροδόχους κάλπες (πήλινες ή ορειχάλκινες) με σκεπάσματα. Οι κάλπες αυτές τοποθετούνταν συνήθως πάνω σε επίπεδα πινάκια ή λίθους : και τα δύο μαζί, αγγείο και πινάκιο, καλύπτονταν από ένα ανεστραμμένο πήλινο αποθηκευτικό αγγείο (οικιακή λεκάνη κατά τον Coldstream) το οποίο μερικές φορές στηριζόταν σε έναν δακτύλιο από πέτρες. Γύρω ήταν συσσωρευμένα χώμα και πέτρες, αλλά φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος της τεφροδόχου έμενε έξω από το έδαφος (Εικ. 306-307). Τα τεφροδόχα αγγεία συνοδεύονταν συνήθως και από κτερίσματα, όπως αρύβαλλους, αλάβαστρα, ληκύθια, οινοχόες κ.α.

Οι τάφοι του νεκροταφείου των Αρκάδων και τα καλυμμένα τεφροδόχα, ανήκαν μάλλον σε οικογένειες κατά τη γνώμη του Coldstream, ή κατά την γνώμη των Kanta-Karetsou, οι καύσεις στα τεφροδόχα ανήκαν σε τάφους μεγαλύτερων κοινωνικών ομάδων, λόγω του μεγάλου αριθμού των νεκρών που περιείχαν, ενώ οι μικροί θολωτοί Α, Β, C, που περιείχαν λίγους ενταφιασμούς ήταν οικογενειακοί.

Το νεκροταφείο των Αρκάδων σύμφωνα με την κεραμική του φαίνεται ότι ήταν σε χρήση από τα τέλη του 8^{ου} αι. π.Χ. έως τις αρχές του 6^{ου} π.Χ. Ο Coldstream τοποθετεί τους θολωτούς R και L στον 10^ο - 9^ο αι. π.Χ., ενώ θεωρεί ότι η πρακτική των τεφροδόχων κατάγεται από τη βόρεια Συρία. Ότι η πρακτική αυτή εμφανίζεται κατά τον 7^ο αι. π.Χ., αλλά λίγες τεφροδόχους θεωρεί ότι μπορούν να χρονολογηθούν στον 8^ο αι. π.Χ. και πιστεύει ότι το «πεδίο των τεφροδόχων» είναι σύγχρονο με τις περισσότερες καύσεις των πιο συντηρητικών θολωτών τάφων.

KANTA A.,- KARETSOU A., “From Arkhadhes to Rytion. Interactions of an isolated area of Crete with the Aegean and the East Mediterranean” στο STAMPOLIDIS N., - KARAGEORGIS V., Eastern Mediterranean, Cyprus-Dodecanese-Crete 16th -6th cent. B.C. Αθήνα 1998, σ. 159-173 & κοιν/κες ομάδες σ. 169-170 & KURTZ D., - BOARDMAN J., Έθιμα ταφής στον αρχαίο ελληνικό κόσμο (μτφρ ελλην. Εκδόσεις Καρδαμίτσα) Αθήνα 1994, (1971¹), σ. 161, 163, & LEVI D., Asatene 10-12 (1927-1929) “Arkades, una citta cretese all’ Alba Della civiltà ellenica” Bergamo 1931-1939, σ. 13-127 & COLDSTREAM J.N., «Γεωμετρική Ελλάδα» (ελλ. μτφρ. Εκδόσεις Καρδαμίτσα) Αθήνα 1997, (London 1977¹) σ. 369-370.

15) ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΥΜ ΙΙΙ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΑΤΣΙΠΑΔΕΣ ΑΓΙΟΥ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΡΕΘΥΜΝΗΣ:

Ταφικά αγγεία τοποθετημένα απευθείας στο έδαφος:

Στο χωριό Ατσιπάδες της επαρχίας Αγίου Βασιλείου, Νομού Ρεθύμνης και συγκεκριμένα στη θέση Πέζουλος βρέθηκε τμήμα νεκροταφείου ΥΜ ΙΙΙ χρόνων.

Η ιδιαιτερότητα του νεκροταφείου αυτού έγκειται στο γεγονός ότι οι τάφοι αυτοί αποτελούνται μόνο από ταφικά αγγεία. Βρέθηκαν συνολικά 21 ταφικά αγγεία, τα οποία είναι τοποθετημένα απευθείας στο έδαφος και σε βάθος 0,50 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Τα αγγεία αυτά στηρίζονταν εκατέρωθεν με λίθους, κάποια ήταν τοποθετημένα σε κοιλότητες και το στόμιο τους καλύπτονταν ή με μια τετράγωνη πλάκα, η οποία είχε μια μικρή κοιλότητα στη μέση της ή με πήλινα τεμάχια. Όλα αυτά τα αγγεία, κατά την άποψη του ανασκαφέα, περιείχαν οστά μικρών παιδιών ακόμη και τα μικρότερα αγγεία περιείχαν οστά σε αποσάθρωση.

ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ Ε. Ν., ΑΕ (1915) «*Κρητικής Ατσιπάδας τάφοι*» Αθήνα 1915, σ. 48-50.

Οι HOOD και WARREN επισκέφθηκαν τον χώρο της ανασκαφής και υπέθεσαν ότι τα ευρήματα στους Ατσιπάδες ανήκουν σε ενήλικες και όχι σε παιδιά.

HOOD S., -WARREN P., ABSA 61 “*Ancient sites in the Province of Ayios Vasilios, Crete*” London 1966, σ.163-191 & NOWICKI K., AEGAEUM 21 Defensible sites in Crete c. 1200 – 800 B.C., Liege 2000, σ. 203-206.

Η Κατερίνα Μαυριγιαννάκη εξέτασε το υλικό από τους Ατσιπάδες το 1975 και παρατήρησε ότι τα 21 αγγεία που έφερε στο φως ο Ε. Πετρουλάκης περιείχαν καμένα οστά. Ως τεφροδόχα αγγεία αναφέρονται τα εξής σχήματα : πυξίδες – κάλπες, ψευδόστομοι αμφορίσκοι, ασκοί, προχοϊσκοι και αμφορίσκοι. Τα αγγεία αυτά χρονολογούνται στην ΥΜΙΙΙ Β - ΥΜΙΙΙ Γ περίοδο. Η ίδια επισκέφθηκε τον χώρο και ανακάλυψε ακόμη ένα σκυφοειδές αγγείο γύρω από το οποίο είχαν τοποθετηθεί μικρότερα αγγεία. Στο εσωτερικό του αγγείου υπήρχαν τα καμένα οστά ενός βρέφους ηλικίας ενός έτους. Σύμφωνα με το αποτέλεσμα της έρευνας της κατέληξε στα εξής συμπεράσματα : 1) Η χρήση του νεκροταφείου των Ατσιπάδων ξεκινά στα τέλη της ΥΜΙΙΙ Β περιόδου και διαρκεί έως την μεταβατική δηλαδή την υπομινωική περίοδο. 2) Το νεκροταφείο αυτό πιθανόν χρησιμοποιείται για την αποκλειστική ταφή παιδιών και 3) ότι σ’ αυτό εφαρμόζεται η καύση, όπως απέδειξε η μελέτη της κεραμικής του.

ΜΑΥΡΙΓΙΑΝΝΑΚΗ Κ., ΑΕ (1975) «*Το νεκροταφείο Ατσιπάδων Αγίου Βασιλείου Ρεθύμνης*» Αθήνα 1976, σ. 41-58 & CATLING H.W. AR 24 (1977-1978) “*Archaeology in Greece, 1976-1977*” Athens 1978, σ. 67.

Το 1991 πραγματοποιήθηκε νέα έρευνα (Aghios Vasilios Survey Project) η οποία συμπεριέλαβε την έρευνα του Πετρουλάκη τότε βρέθηκαν τρία ακόμη ταφικά αγγεία στην περιοχή. Τα αγγεία αυτά περιείχαν τα καμένα οστά δύο νεκρών. Το πρώτο αγγείο ήταν ένας πίθος στο εσωτερικό του οποίου βρέθηκε αρκετή στάχτη, αλλά κανένα οστό. Το δεύτερο αγγείο ήταν και αυτό πίθος της ΥΜΙΙΙ Γ περιόδου, ο οποίος περιείχε δύο τμήματα από χάλκινες πόρπες, μια λαβή χάλκινου αγγείου και τα οστά ενός ενήλικα άνδρα ηλικίας 40-50 ετών. Το τρίτο αγγείο ήταν ένας αμφορέας που ήταν τοποθετημένος σε έναν λάκκο. Στο εσωτερικό του περιείχε τα οστά ενός νεαρού άνδρα ηλικίας 18-35 ετών.

Από την τελευταία αυτή έρευνα φαίνεται ότι το νεκροταφείο στους Ατσιπάδες περιείχε καύσεις όχι μόνο παιδιών, αλλά και ενηλίκων. Οι ταφές αυτές ήταν αρκετά φτωχές, λόγω της έλλειψης ή της μικρής ποσότητας κτερισμάτων που τις συνόδευαν. Κατά την περίοδο αυτή, της ύστερης εποχής του Χαλκού με πρώιμη εποχή του Σιδήρου, που χρονολογείται το συγκεκριμένο νεκροταφείο, τα τεφροδόχα αγγεία τοποθετούνταν σε λαξευτούς ή θολωτούς τάφους, κάτι που δεν ισχύει για αυτά των Ατσιπάδων που τοποθετούνταν, όπως ήδη είπαμε, στο έδαφος (Εικ. 308-309). Επίσης, τα μικρότερα αγγεία που βρέθηκαν στο εσωτερικό των τεφροδόχων δεν ήταν καμένα, κάτι που φανερώνει διαφορετική ταφική πρακτική-τελετουργία. Σύμφωνα λοιπόν, με τα νέα στοιχεία, στο νεκροταφείο των Ατσιπάδων εφαρμόζεται η πρακτική της καύσης και η απόθεση της τέφρας σε τεφροδόχα που περιείχαν ταφές παιδιών και ενηλίκων και η χρήση του νεκροταφείου αυτού ξεκινά στη ΥΜΙΙΙΓ περίοδο έως και την υπομινωική.

AGELARAKIS A., -KANTA A., - MOODY J., “*Cremation Burial in LM III C – Minoan Crete and the Cemetery at Pezoulas Atsipadhes, Crete*” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., Πρακτικά Συμποσίου « Καύσεις στην εποχή του χαλκού και την πρώιμη εποχή του σιδήρου», Ρόδος, 29 Απριλίου – 2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ.69-82.

16) ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΟΡΘΗΣ ΠΕΤΡΑΣ, ΕΛΕΥΘΕΡΝΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ:

Το νεκροταφείο της Ορθής Πέτρας (Εικ. 310) βρίσκεται στο μέσο περίπου της δυτικής πλαγιάς του λόφου Πρινέ σε ύψος 20-40 μ. πάνω από το χείμαρρο της Χαλοπότας και σε νοητή περίπου ευθεία με το Πυργί και τον Κατσιβελο. Σύμφωνα με τα ως σήμερα ανασκαφικά δεδομένα, φαίνεται ότι η θέση της Ορθής Πέτρας χρησιμοποιήθηκε ως νεκρόπολη τουλάχιστον από την ΥΠΡΓ Α περίοδο, δηλαδή από τη δεύτερη/τρίτη δεκαετία του 9^{ου} αι. π.Χ. έως και την πρώιμη/μέση αρχαϊκή περίοδο, δηλαδή τουλάχιστον το α' τρίτο του 6^{ου} αι. π. Χ. Ωστόσο ένας μεγάλος αριθμός οστράκων και τμήματα αγγείων, που προέρχονται από τα επιφανειακά στρώματα του νεκροταφείου, δηλώνουν την ταφική χρήση του χώρου και κατά το υπόλοιπο διάστημα του 6^{ου} αι. π. Χ. και ορισμένα από αυτά και κατά την κλασική και ελληνιστική περίοδο, χωρίς ωστόσο να μπορεί κανείς να βεβαιώσει τη χρήση των τελευταίων δεδομένων.

Στο ανασκαμμένο, έως σήμερα, τμήμα της νεκρόπολης έχουν διαπιστωθεί τρεις διαφορετικές ταφικές πρακτικές: α) καύσεις, β) εγχυτρισμοί (ταφές συνήθως μέσα σε πίθους ή αμφορείς) και γ) απλές ή «ανοιχτές» ταφές απευθείας στο έδαφος.

Οι καύσεις φαίνεται ότι προορίζονταν για ενήλικες άνδρες και σπανιότερα για γυναίκες. Δύο κύριες ομάδες μπορούν να ξεχωρίσουν εδώ : 1) αυτές που συντελούνταν μέσα σε όρυγμα (λάκκο) ή σε λίθινο περίφραγμα και 2) αυτές που ανάβονταν απευθείας πάνω στο έδαφος, πατώντας κάποιες φορές τμηματικά σε πλιθιά. Οι μεμονωμένες ή αυτόνομες ταφικές πυρές είναι καύσεις νεκρών που συντελέστηκαν σε ένα συγκεκριμένο χώρο πάνω στο έδαφος – όχι σε λάκκο- το υλικό των υπολειμμάτων των οποίων παραμένει κατά χώραν και μαζί τους και το (ή τα) τεφροδόχο αγγείο, τοποθετείται συνήθως στα κράσπεδα τους, για να καλυφθούν όλα μαζί από έναν τύμβο χωμάτων και μικρών αργών λίθων. Στα παραδείγματα των ταφικών πυρών της Ελεύθερνας έχει, μερικές φορές, διατηρηθεί και ο σύνθετος τύπος του τύμβου ο οποίος διαμορφώνει το «χυτό» χώμα και τους αργούς λίθους του απλού τύμβου και αναπτύσσεται έτσι, γύρω και πάνω από την πυρά μία κτιστή, λίθινη κατασκευή (Εικ. 311). Η πυκνότητα και η επαλληλία των ταφικών πυρών που ανασκάφηκαν στο ΒΑ. τμήμα του νεκροταφείου, είναι πολύ μεγάλη, και χρονολογούνται στον ύστερο 8^ο αι. με 7^ο αι. π. Χ.

Ο εγχυτρισμός είναι η δεύτερη ταφική πρακτική, που εφαρμόστηκε στο νεκροταφείο της Ορθής Πέτρας. Τα αγγεία που χρησιμοποιούνται σ' αυτήν την πρακτική, είναι συνήθως πίθοι, αμφορείς ή πιθαμφορείς μεγάλων διαστάσεων, εκτός και αν πρόκειται για ταφή νηπιού, οπότε μπορεί να είναι και μικρότερα. Οι περισσότεροι εγχυτρισμοί φαίνεται ότι σχετίζονται με τύμβους και ταφικές πυρές ή με κτίσματα του νεκροταφείου στην άμεση γειτνίαση των οποίων έχουν εντοπισθεί. Ο χρονολογικός τους ορίζοντας ποικίλλει, οι περισσότεροι όμως φαίνεται να χρονολογούνται από τον ύστερο 8^ο αι. και στον 7^ο- 6^ο αι. π. Χ. Συνήθως ένας σκελετός αποκαλύπτεται εντός των πίθων αλλά υπάρχουν και εξαιρέσεις στον κανόνα με δύο σκελετούς (Εικ. 312 α). Ορισμένες φορές, δύο αντωποί, ενωμένοι στο στόμιο πίθοι, συνδυάζονται για να αποτελέσουν τον τάφο ενός ή δύο νεκρών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το ταφικό αγγείο καλύπτεται με σειρά αργών λίθων, δημιουργώντας ένα είδος ψευδοθόλου, όπως θα δούμε πιο κάτω.

Ο αριθμός των απλών ή «ανοιχτών» ταφών είναι σχετικά μικρός, συγκρινόμενος με τους εγχυτρισμούς και τις καύσεις. Είναι δύσκολο να τις χρονολογήσει κανείς, ιδιαίτερα όταν δεν συνοδεύονται από κανενός είδους κτέρισμα. Σε καμία δεν έχει εντοπισθεί το όρυγμα της, ίσως γιατί οι λάκκοι αυτοί ανοίγονταν πρόχειρα μέσα στο χώμα. Ούτε έχουν βρεθεί λίθοι, που να ορίζουν το περίγραμμα τους ή κάτι ανάλογο (Εικ. 312 β).

Μόνο ένα παράδειγμα Ψευδοθολωτού Τάφου έχει αποκαλυφθεί πρόσφατα και μέχρι σήμερα στο συγκεκριμένο νεκροταφείο. Πρόκειται στην ουσία για τρεις ταφικούς πίθους ύψους 2,00 μ. τοποθετημένους πλάγια και σε σειρά, ώστε ο πυθμένας του ενός να φράσσει το στόμιο του άλλου. *«Πάνω από τους πίθους αυτούς σχηματίζονται ψευδοθόλια, καμάρες δηλαδή από λίθους, οι οποίοι είχαν τοποθετηθεί με εκφορικό τρόπο. Μοιάζουν με θολωτούς τάφους, αλλά πολύ προτού εμφανιστούν αυτοί»*, όπως υποστηρίζει ο κ. Ν. Σταμπολίδης.

Ταφές : Οι πίθοι αυτοί βρέθηκαν ασύλητοι, ο βαθύτερα ευρισκόμενος, περιείχε τρεις σκελετούς, τοποθετήθηκε αρχικά ο ένας και ακολούθησαν οι άλλοι δύο, μικρών διαστάσεων, στο μέτωπο του μεγάλου σκελετού υπήρχε μια χρυσή ταινία, η οποία είχε δεθεί με κορδόνι, περόνες χρυσές, ασημένιες και από σίδηρο, χάντρες από ορεία κρύσταλλο και κορνεόλη, τρεις σφραγιδόλιθοι από φαγεντιανή, κορνεόλη και ημιπολύτιμο λίθο, ένας σκαραβαίος και μια χάλκινη αρύταινα ήταν τοποθετημένα δίπλα στους νεκρούς. Έξω από το στόμιο του πίθου αυτού βρέθηκε μια εισηγμένη κυπριακή οينوχόη του 8^{ου} αι. π.Χ. Στο δεύτερο πίθο υπήρχε ένας μόνο σκελετός μια χρυσή και μια σιδερένια περόνη. Το ίδιο και στον τρίτο και

νεότερο, όπου όμως τα κτερίσματα ήταν πλούσια : ένα περιδέραιο από μικρούς χρυσούς ρόδακες, χρυσά ημίτομα κεφαλάκια και περόνες χάλκινες και σιδερένιες. Ο κ. Σταμπολίδης θεωρεί πιθανό ότι, από το είδος των ευρημάτων – κοσμήματα αλλά καθόλου όπλα, οι ταφές αυτές ανήκουν σε γυναίκες και παιδιά. Από τη μελέτη του οστεολογικού υλικού, προέκυψε ότι τρεις ταφές γυναικών υπήρχαν στον αρχαιότερο πίθο (750 π. Χ.), μία ταφή στον δεύτερο (τέλη 8^{ου} – αρχές 7^{ου} αι. π. .) και τρεις ή τέσσερις στον τρίτο (650 π. Χ.). Ακόμη μια ταφική πυρά εντοπίστηκε κάτω από τον τρίτο πίθο και θεωρείται ότι ανήκε σε άνδρα, και πάνω από αυτήν, χωρίς να μεσολαβεί στρώμα σβέσης της πυράς, είχε τοποθετηθεί ο σκελετός της γυναίκας σε συνεσταλμένη στάση, με το ένα χέρι στην πλάτη και το άλλο στο στήθος (Εικ. 313 α-β, 314).

ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν.ΧΡ., ΕΛΕΥΘΕΡΝΑ : Πόλη – Ακρόπολη- Νεκρόπολη, Αθήνα 2004, σ. 117-130 & ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., «Ελεύθερνα. Πρώιμη εποχή του Σιδήρου» στα Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Ρόδος 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 51-83 & ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., « Οι ταφικές πυρές στην αρχαία Ελεύθερνα. Αφορμή για επανεξέταση» στα Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Καύσεις στην εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη εποχή του Σιδήρου, Ρόδος 29 Απριλίου-2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ. 187-199 & ΘΕΡΜΟΥ Μ., ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΤΟ ΒΗΜΑ», «Τα μυστικά των πίων της Ελεύθερνας» το άλλο ΒΗΜΑ, αρχαιολογία, δημοσίευση άρθρου Κυριακή 21 Οκτωβρίου 2007 – Αριθ. Φύλλου 15196, σ. C06 & ΘΕΡΜΟΥ Μ., ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΤΟ ΒΗΜΑ», «Μυστήριο στην αρχαία Ελεύθερνα» το άλλο ΒΗΜΑ, αρχαιολογία, δημοσίευση άρθρου Κυριακή 28 Σεπτεμβρίου 2008 - Αριθ. Φύλλου 15473, σ. C02 & http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&F=15196&m=C06&aa=1

**17) ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΥΜ ΙΙΙ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΠΑΛΑΜΑ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ
ΠΟΛΕΩΣ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ:**

α) Λαξευτοί λακκοειδείς με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα και β) ένας απλός λακκοειδής:

Στην περιοχή αυτή βρέθηκαν συνολικά 17 τάφοι από τους οποίους οι 11 ανήκουν στον τύπο α και ένας στον τύπο β, ενώ οι υπόλοιποι 5 είναι λαξευτοί θαλαμοειδείς και περιγράφονται στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας. Οι τάφοι του πρώτου τύπου αποτελούνται από έναν λάκκο μπροστά τους και ένα νεκρικό θάλαμο, ο οποίος διαχωρίζεται από τον λάκκο με έναν κτιστό από λίθους τοίχο. Οι περισσότεροι είναι ορθογώνιοι σε κάτοψη με το κελί μικρότερο σε διαστάσεις από τον λάκκο. Σε δύο περιπτώσεις αντί για λάκκο μπροστά από το κελί υπάρχει ένα μακρύς διάδρομος. Οι τάφοι αυτοί, με εξαίρεση τους λαξευτούς, περιέχουν συνήθως έναν ή δύο ενταφιασμούς στο δάπεδο τους με λιγοστά ή καθόλου κτερίσματα.

Τάφος 1. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-cave). Σωζόταν μόνο τμήμα του νεκρικού δωματίου. Η οροφή του βρισκόταν 1,70 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Ο προσανατολισμός του ήταν Α.-Δ. με την είσοδο στα Α. Οι διαστάσεις του ήταν μεγ. σωζ. μήκ. 1,40 μ. μπροστά στην είσοδο, μεγ. σωζ. πλ. 0,90 μ. και μεγ. σωζ. υψ. 1,14 μ. Το δάπεδο του δωματίου βρισκόταν σε βάθος 2,84 μ. από το δάπεδο του κούσκουρα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν οι ενταφιασμοί δύο νεκρών, ο ένας ήταν τοποθετημένος στο αριστερό πλευρό και ανήκε σε μια γυναίκα (1Α). Ο δεύτερος σκελετός ανήκε σε έναν άνδρα (1Β) και βρέθηκε κοντά στην είσοδο, συγκεκριμένα στη ΒΑ. γωνία του τάφου. Από τα κτερίσματα εντοπίστηκε μόνο ένα όστρακο από κάποιο αγγείο. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 1 (tomb 1) της δημοσίευσης.

Τάφος 2. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-cave). Τμήμα του τάφου αυτού βρισκόταν κάτω από γειτονικό σπίτι. Το σχήμα του νεκρικού δωματίου ήταν σχεδόν ορθογώνιο. Μέρος της στέγης είχε καταρρεύσει. Αρκετοί λίθοι από τον τοίχο της εισόδου βρέθηκαν στη θέση τους. Ο λάκκος μπροστά από το νεκρικό

κελί είχε μήκος 0,80 μ. και σχεδόν το ίδιο πλάτος. Ο προσανατολισμός του ήταν Δ.-Α. με την είσοδο στα Δ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε ο ενταφιασμός μιας γυναίκας σε έκταση με το κεφάλι στα Β. Ένα διακοσμημένο κύπελλο ήταν τοποθετημένο στα δεξιά του κεφαλιού της, δύο ακόμη βρέθηκαν κοντά στα γόνατα καθώς και μια χάλκινη περόνη. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜΙΙΑ2 περίοδο (Εικ. 315).

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 2 (tomb 2) της δημοσίευσης.

Τάφος 3. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-cave). Η είσοδος του ήταν κτισμένη με λίθους που έφταναν το ύψος του θαλάμου. Το σχήμα του νεκρικού δωματίου ήταν ελλειψοειδές και είχε μηκ. 1,32 μ., πλ. 0,70 μ. και υψ. 0,68 μ. Ο προσανατολισμός του ήταν ΝΔ.-ΒΑ. με την είσοδο στα ΒΑ. Ο λάκκος μπροστά από το νεκρικό κελί δεν ανασκάφηκε.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε ο ενταφιασμός μιας γυναίκας σε συνεσταλμένη στάση και τοποθετημένη στη δεξιά πλευρά της, με τους ώμους και τα χέρια μπροστά στο πρόσωπο της. Το κεφάλι της ήταν στα ΒΔ. και μια χάλκινη χάνδρα βρέθηκε κάτω από το στήθος της. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜΙΙΙ περίοδο (Εικ. 316 - 317).

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 3 (tomb 3) της δημοσίευσης.

Τάφος 4. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-cave). Η οροφή του είχε καταρρεύσει στο εσωτερικό του δωματίου. Αρκετοί μικροί λίθοι από τον τοίχο της εισόδου βρέθηκαν μέσα το νεκρικό κελί. Τόσο ο λάκκος διαστ. 2,70X1,30 μ. όσο και το νεκρικό κελί διαστ. 2,12X0,76 μ. είχαν ορθογώνιο σχήμα. Στη ΝΑ. γωνία του λάκκου βρέθηκε μια κυκλική κατασκευή η οποία είχε γύρω και μέσα της κεραμική της ΥΜΙΙΙΒ ΚΑΙ ΙΙΙΑ2 περιόδου. Οι ανασκαφείς θεωρούν ότι η κατασκευή αυτή εξυπηρετούσε τελετουργικές ανάγκες κατά τη διάρκεια της ταφής του νεκρού. Ο προσανατολισμός του ήταν Α.-Δ. με την είσοδο στα Α.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε σε κακή κατάσταση ο ενταφιασμός μιας γυναίκας με το κεφάλι της στα Ν. Μια κανάτα βρέθηκε στο εσωτερικό του νεκρικού δωματίου και λίγα όστρακα στο λάκκο. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜΙΙΑ2 περίοδο (Εικ. 318 - 319).

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 4 (tomb 4) της δημοσίευσης.

Τάφος 5. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-cave). Ο τάφος αυτός είχε το σχήμα ενός διαδρόμου με μεγάλο μήκος διαστάσεων 3,80Χ0,56-0,68 μ. και βάθος 1,70 μ. Στην Β. πλευρά του και στο τέλος του διαδρόμου υπήρχε τοίχος από λίθους (κομμένες πλάκες από κούσκουρα) ο οποίος αποτελούσε το φράγμα του νεκρικού κελιού. Το νεκρικό δωμάτιο διαστ. 1,56Χ0,64Χ0,56 μ. είχε σχεδόν ορθογώνιο σχήμα με προσανατολισμό Α.-Δ. και είσοδο στα Α.

Ταφές : Στο διάδρομο και κυρίως στο Δ. τμήμα του και σε βάθος 1,00-1,59 μ. βρέθηκαν οστά που ανήκαν σε δύο ενταφιασμούς, ενός άνδρα και μιας γυναίκας. Στο εσωτερικό του νεκρικού κελιού βρέθηκε ο ενταφιασμός μιας γυναίκας καθώς και ένα μικρό οστό που ανήκε σε ένα έμβρυο. Ένα αδιακόσμητο αγγείο βρέθηκε κοντά στο στόμα της και δίπλα στο αγγείο αυτό βρέθηκε ένα ασημένιο δακτυλίδι. Δύο ακόμη ασημένια δακτυλίδια βρέθηκαν και στο δάπεδο του διαδρόμου. Ο τάφος αυτός είχε χρησιμοποιηθεί για μια μόνο ταφή, η οποία ανήκε σε μια έγκυο γυναίκα. Οι ανασκαφείς θεωρούν ότι τα δακτυλίδια αυτά προέρχονται από την Κύπρο λόγω του τύπου τους. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜΙΙΙΒ περίοδο. HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 8 (tomb 8) της δημοσίευσης.

Τάφος 6. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-cave). Τμήμα του νεκρικού κελιού είχε καταστραφεί από το εκσκαφικό μηχάνημα και η οροφή του είχε καταρρεύσει. Ο λάκκος διαστ. 1,14Χ0,46 μ. και το δωμάτιο διαστ. 1,14Χ0,46Χ0,36 μ. μαζί είχαν σχεδόν κυκλικό σχήμα και χωρίζονταν από μια σειρά πέντε λίθων. Ο προσανατολισμός του ήταν Α.-Δ. με την είσοδο στα Α.

Ταφές : Στο εσωτερικό του δωματίου βρέθηκαν τα οστά ενός παιδιού και οκτώ χάλκινα ελάσματα.

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 9 (tomb 9) της δημοσίευσης.

Τάφος 7. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-cave). Ο λάκκος μπροστά από το νεκρικό κελί είχε σχεδόν ορθογώνιο σχήμα διαστάσεων 2,00Χ1,10 μ. και είχε λαξευτεί σε βάθος 1,50 μ. κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Το νεκρικό κελί έφραζε τοίχος κατασκευασμένος από μικρούς και μεγάλους λίθους που έφτανε σε ύψος 0,90 μ. Το νεκρικό δωμάτιο είχε

ελλειψοειδές σχήμα και διαστάσεις 1,80X0,73X0,90 μ. Ο προσανατολισμός του ήταν ΒΑ.-ΝΔ. με την είσοδο στα ΒΑ.

Ταφές : Ο τάφος αυτός βρέθηκε ασύλητος. Στο εσωτερικό του νεκρικού δωματίου βρέθηκαν τα οστά πέντε παιδιών. Δύο παιδιά ήταν τοποθετημένα το ένα πάνω στο άλλο με τα κεφάλια τους στα ΒΔ. και ακριβώς στα ΝΑ. βρέθηκαν άλλα δύο κρανία καθώς και τα οστά ενός ακόμη παιδιού. Κάτω από τα πέντε αυτά παιδιά βρέθηκε μια γυναικεία ταφή. Ανάμεσα στα αντικείμενα που εντοπίστηκαν στον τάφο αυτό ήταν και ένα κύπελλο, ένα αλάβαστρο, ένα χάλκινο δαχτυλίδι κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΑ2 περίοδο.

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 11 (tomb 11) της δημοσίευσης.

Τάφος 8. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-cave). Το Β. τμήμα του λάκκου καταστράφηκε από εκσκαφικό μηχάνημα. Ο λάκκος είχε ακανόνιστο σχήμα και διαστάσεις 1,60X1,06 μ. Ένας τοίχος χτισμένος από λίθους μικρούς και μεγάλους έφραζε το χώρο που διαχώριζε τον λάκκο από το νεκρικό κελί. Ο νεκρικός θάλαμος είχε ελλειψοειδές σχήμα διαστάσεων 1,00X0,48X0,56 μ. και προσανατολισμό Δ.-Α. με την είσοδο στα Δ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του δωματίου βρέθηκαν, σε κακή κατάσταση, τα οστά ενός παιδιού, ένα διακοσμημένο θήλαστρο και δύο υδρίες. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΑ2 περίοδο.

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 12 (tomb 12) της δημοσίευσης.

Τάφος 9. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-cave). Πρόκειται για μικρό τάφο, ο οποίος όμως καταστράφηκε σχεδόν ολόκληρος από το εκσκαφικό μηχάνημα. Ο νεκρικός θάλαμος ήταν κυκλικός σε κάτοψη με μέγιστες σωζόμενες διαστάσεις 0,92X0,50 μ. και είχε προσανατολισμό ΝΔ.-ΒΑ. με την είσοδο του στα ΝΔ.

Ταφές : Στη γύρω περιοχή βρέθηκαν μόνο πέντε όστρακα από μια κύλικα και ένα κύπελλο της ΥΜ ΙΙΑ2 περιόδου.

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 13 (tomb 13) της δημοσίευσης.

Τάφος 10. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-cave). Ο τάφος αυτός καταστράφηκε εξολοκλήρου από το εκσκαφικό μηχάνημα. Από αυτόν σώθηκαν

ίχνη τοιχοδομίας, από τα οποία φαίνεται ότι τόσο ο νεκρικός θάλαμος (μεγ. σωζ. μηκ. 0,80 μ., μεγ. σωζ. πλ. 0,54 μ.) όσο και ο λάκκος (μεγ. σωζ. μηκ. 0,70 μ., μεγ. σωζ. πλ. 0,90 μ.) μπροστά από αυτήν είχαν ορθογώνιο σχήμα και ότι ο τοίχος περιέβαλε κυρίως τον λάκκο παρά το νεκρικό θάλαμο. Ο τάφος αυτός είχε προσανατολισμό Α.-Δ. με την είσοδο στα Α.

Ταφές : Στη νότια πλευρά του θαλάμου βρέθηκαν τα οστά ενός παιδιού με το κεφάλι στα Β. και ένα κύπελλο στη ΒΑ. γωνία. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΑ2 περίοδο.

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 14 (tomb 14) της δημοσίευσης.

Τάφος 11. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-cave). Μπροστά του είχε ένα μακρύ διάδρομο (διαστ. 3,10Χ0,79-0,90μ.) λαξευμένο στον κούσκουρα, ο οποίος κατέληγε στα Δ. στον τοίχο που έφραζε το νεκρικό κελί. Το νεκρικό κελί είχε διαστάσεις 1,60Χ0,70Χ0,50 μ. και προσανατολισμό Α.-Δ. με την είσοδο στα Α.

Ταφές : Στον διάδρομο βρέθηκε ένα κρανίο και τα οστά ενός άνδρα. Στο εσωτερικό του κελιού βρέθηκε ο ενταφιασμός ενός ακόμη άνδρα με το κεφάλι στα Δ. Ο τάφος είχε χρησιμοποιηθεί για την ταφή ενός νεκρού και βρέθηκε ασύλητος. Ο νεκρός στο θάλαμο βρέθηκε με τα οστά των ποδιών του σε παράλληλη θέση. Ο νεκρός στο διάδρομο είχε ταφεί αρχικά σε έναν λάκκο τον οποίο έκλεισαν μετά το γέμισμα του τάφου. Γύρω στα 15 κιλά κεραμικής συλλέχθηκαν από το γέμισμα του διαδρόμου ανάμεσα σ’ αυτά αναγνωρίστηκαν κύλικες, πίθοι, αμφορείς και κύπελλα της ΥΜ ΙΙΒ περιόδου (Εικ. 320).

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 15 (tomb 15) της δημοσίευσης.

Τάφος 12. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Απλός λακκοειδής (pit-grave). Πρόκειται για απλό ορθογώνιο σκάμμα στον κούσκουρα με διαστάσεις λάξευσης 2,00Χ1,00 μ. και διαστάσεις λάκκου 1,56Χ0,96 μ. με βαθ 0,30-0,40 μ. Ο προσανατολισμός του ήταν Β.-Ν.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο κρανία και αρκετά οστά που ανήκαν σε έναν άνδρα και μια γυναίκα καθώς και μερικά όστρακα. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΑ2 - ΙΙΒ περίοδο.

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο 7 (tomb 7) της δημοσίευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^οΤΑΦΙΚΑ ΣΠΗΛΙΑ : 24

ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ : ΤΑΦΙΚΑ ΣΠΗΛΙΑ 22

ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ : ΤΑΦΙΚΑ ΣΠΗΛΙΑ 2

Τάφος 1. Τοποθεσία Καλαθανιά ή Πετρωτά, Άγιος Σπυρίδωνας Σητείας, Λασιθίου. Ταφικό Σπήλαιο. Η σπηλιά ήταν ασύλητη. Οι διαστάσεις της είναι περίπου 3,00Χ2,00 μ. Έχει δύο εισόδους τη μια στα δυτικά και την άλλη στα νοτιοδυτικά, που βρέθηκαν κλεισμένες με αργολιθοδομή. Η δράση των αρκάλων είχε μετατοπίσει κάποια αγγεία. Ο εσωτερικός χώρος της σπηλιάς είχε χρησιμοποιηθεί για μία ή περισσότερες ταφές για πρώτη φορά στην ΥΜ III Α φάση, ενώ η χρήση της φτάνει μέχρι και την γεωμετρική περίοδο.

Ταφές : Δεν βρέθηκε καμία αδιατάρακτη ταφή, τα οστά ήταν πολύ λίγα, εντελώς σαθρά και χωρίς ίχνη καύσης. Χρονολογικές ενδείξεις παρέχονται μόνο από τα αγγεία αρκετά από τα οποία σχημάτιζαν ομάδες κοντά στα τοιχώματα της σπηλιάς και κάποια ήταν σφηνωμένα μέσα στα άλλα. Η ταφική αυτή σπηλιά δεν φαίνεται να αποτελούσε τμήμα κάποιου οργανωμένου νεκροταφείου. Οι μικρές σπηλιές που αφθονούν στην περιοχή της ορεινής Σητείας πρέπει να αποτελούσαν μια εναλλακτική λύση πιθανόν για μια οικογένεια που ζούσε σχετικά απομονωμένη στους αγρούς. Σχετικά με τα ταφικά έθιμα το υλικό επιτρέπει λίγες παρατηρήσεις. Καταρχήν πρόκειται για ομαδικό, πιθανόν οικογενειακό τάφο. Τα λίγα ανθρώπινα οστά που βρέθηκαν στο εσωτερικό του δεν παρουσίαζαν ίχνη καύσης, οπότε περιείχε μόνο ενταφιασμούς. Ακόμη και η εύρεση μικρών οστών, μάλλον πουλιού, μέσα σε τριποδικό σκεύος, παρέχει κάποια ένδειξη για το είδος προσφορών προς τους νεκρούς (Εικ. 321 - 323).

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΑΔ. 38 (1983): ΜΕΛΕΤΕΣ Α «Ταφική Σπηλιά στον Άγιο Σπυρίδωνα Σητείας» Αθήνα 1990, σ. 78-104 & ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1954) «Ανασκαφαί περιοχής Σητείας» Αθήνα 1957, σ. 363 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ τ. Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη» Ηράκλειο 1987, σ. 259-260.

Τάφος 2. Τοποθεσία Άγιος Στέφανος Σητείας Λασιθίου. Ταφικό σπήλαιο. Πρόκειται για ταφικό σπήλαιο από το οποίο ήλθε στο φως δεκάδα αγγείων των πρωτογεωμετρικών χρόνων.

Ταφές : Το σπήλαιο αυτό γνωστό και ως Σπήλαιο Στεφανούλη είχε χρησιμοποιηθεί για αποθέσεις νεκρών κατά την πρωτογεωμετρική Β' και τη γεωμετρική φάση. Δεν γνωρίζουμε τίποτα για τον αριθμό των νεκρών ή τον τρόπο απόθεσής τους.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1954) «*Ανασκαφαί περιοχής Σητείας*» Αθήνα 1957, σ. 368 & ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Η' «*Αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1954*» Ηράκλειο 1954, σ. 512 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ τ. Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 260.

Τάφος 3. Τοποθεσία Πισκοκέφαλο – Μαρωνίας, περιοχή Μπεράτι, Σητείας Λασιθίου. Ταφικό Σπήλαιο. Το ταφικό αυτό σπήλαιο αποτελούνταν από πολλές κοιλότητες στον βράχο, δυστυχώς όμως, είχε καταστραφεί από την κατάπτωση του βράχου.

Ταφές : Από τον τάφο αυτό περισυνελέγησαν αρκετά αγγεία, γύρω στα 40, του πρωτογεωμετρικού και γεωμετρικού ρυθμού. Ο τάφος αυτός είχε χρησιμοποιηθεί ήδη από την ΥΜ ΙΙΙ Γ περίοδο, διότι στο βάθος του σπηλαίου βρέθηκε μια σαρκοφάγος κιβωτιόσχημη με το κάλυμμα της και πάνω από αυτήν ένας ανεστραμμένος κάδος. Ψευδόστομοι αμφορείς και άλλα αγγεία είχαν συνοδεύσει την αρχική αυτή ταφή. Η ίδια σαρκοφάγος είχε χρησιμοποιηθεί για ταφές και κατά την πρωτογεωμετρική περίοδο, διότι τα οστά της πρώιμης ταφής είχαν μετακινηθεί και αποτεθεί δίπλα στην σαρκοφάγο. Από τη μελέτη της κεραμικής φαίνεται ότι το σπήλαιο εξακολούθησε να χρησιμοποιείται και κατά την ανατολίζουσα περίοδο. Η καύση των νεκρών δεν ήταν σε όλο το ταφικό σπήλαιο. Βρέθηκαν και άκαυτα οστά τα οποία είχαν μετακινηθεί με τρόπο ώστε να εξακριβωθεί ο τρόπος της ταφής τους, ορισμένα πάλι είχαν τοποθετηθεί κάτω από κοιλώματα του βράχου, ενώ λίθοι είχαν προστατεύσει τους νεκρούς.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1952) «*Ανασκαφαί περιοχής Σητείας, Δ) Ταφικό Σπήλαιο πρωτογεωμετρικών και γεωμετρικών χρόνων εις Μπεράτι Πισκοκεφάλου*» Αθήνα 1955, σ. 639-643 & ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ΣΤ' «*Η αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1952*» Ηράκλειο 1952, σ. 476 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ. ΕΙΛΑΠΙΝΗ τ.Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη, 8. Πισκοκέφαλο*» Ηράκλειο 1987, σ. 262

Τάφος 4. Τοποθεσία Πισκοκέφαλο – Μαρωνίας, θέση Λαγγούφα, Σητείας Λασιθίου. Ταφικό Σπήλαιο. Η είσοδος βρέθηκε κτιστή με παραστάδες, μια εκ των οποίων είχε διαμορφωθεί από πελεκητό λίθο, ο οποίος πιθανόν προερχόταν από μινωικό οίκημα. Το ταφικό αυτό σπήλαιο είχε διαστάσεις 3,50Χ2,50 μ.

Ταφές. Στο εσωτερικό του σπηλαίου αυτού βρέθηκαν τουλάχιστον δέκα ταφές συνοδευόμενες από αρκετά αγγεία, περίπου 80, τα οποία βρέθηκαν άθικτα και στη θέση τους. Ένας σκύφος είχε χρησιμοποιηθεί για την ταφή ενός βρέφους. Ταφές είχαν γίνει και σε δύο βόθρους κοντά στην είσοδο του σπηλαίου. Οι δύο αυτοί βόθροι είχαν λαξευτεί στο μαλακό βράχο, ο ένας στο κέντρο του ταφικού σπηλαίου, και ο άλλος κοντά στην είσοδο, αμέσως μετά το κατώφλι. Ο κεντρικός

βόθρος καλυπτόταν με μια πλάκα και στο εσωτερικό του υπήρχε ένα σκελετό σε συνεσταλμένη στάση, ενώ στον βόθρο της εισόδου βρέθηκαν μερικά οστά και ένα κρανίο. Εκτός της κεραμικής ενδιαφέρον είχαν και κάποια λίθινα ευρήματα, όπως ένας κωνικός ολμοειδής λίθος και ένας άλλος σε σχήμα μικρού κρανίου. Ο Ν. Πλάτων χαρακτήρισε την κεραμική «πρωτογεωμετρική», ενώ η Τσιμποπούλου την τοποθετεί σε μια πρώιμη φάση της ύστερης γεωμετρικής περιόδου.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1953) «Ανασκαφαί περιοχής Σητείας, Δ)Ταφικό Σπήλαιο πρωτογεωμετρικών και γεωμετρικών χρόνων εις Μπεράτι Πισκοκεφάλου» Αθήνα 1955, σ. 292-294 & ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ζ' «Αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1953» Ηράκλειο 1953, σ. 485 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ. ΕΙΛΑΠΙΝΗ τ.Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη, 8. Πισκοκέφαλο» Ηράκλειο 1987, σ. 262.

Τάφος 5. Τοποθεσία Κρυά Σητείας Λασιθίου. Ταφικό σπήλαιο. Ο τάφος αυτός βρέθηκε ασύλητος και είχε παράξενη κατασκευή. Προς Α. υπήρχε είσοδος πλ. μικρότερου από 0,40 μ. η οποία βρέθηκε φραγμένη πρόχειρα με αργούς λίθους. Στην ουσία πρόκειται για ένα «χάλαρο» ή «λατσίδα», δηλαδή, για μεγάλη φυσική σπηλαιώδη ρωγμή στη ρίζα ενός υπερυψωμένου βράχου, που στο βάθος είχε κλειστεί πρόχειρα με μερικούς μεγάλους ή μικρότερους λίθους και χώμα, έτσι είχε σχηματιστεί το δάπεδο του τάφου. Η σπηλαιώδης αυτή κοιλότητα είχε φραχθεί με πρόχειρο τοιχάριο από τη βόρεια πλευρά με τρόπο που να δημιουργείται ακανόνιστος θάλαμος μηκ. 1,25 μ., μεγ. πλ. 0,70 μ. και υψ. 1,50 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε έξι κρανία εκ τν οποίων τα τέσσερα σώθηκαν ακέραια, ενώ ένα από αυτά είχε μια οπή στο πίσω μέρος του. Στο βάθος του τάφου βρέθηκαν πολλά οστά κανονικά συσσωρευμένα, κάπως σαν «χτισμένα». Στα ευρήματα συγκαταλέγονται τρεις ψευδόστομοι αμφορείς, τρεις κρατηρίσκοι, δύο θήλαστρα, ένας ακέραιος χάλκινος δακτύλιος κ.α.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 33(1978) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη, Κρυά Σητείας» Αθήνα 1985, σ. 390-392 πρόκειται για τον τάφο 26 της δημοσίευσης.

Τάφος 6. Τοποθεσία Ριδοπούλια, Καβούσι Σητείας, Λασιθίου. Βραχοσκεπή (Rock shelter). Πρόκειται για τάφο του οποίου οι πλευρές του καταλαμβάνουν το εσωτερικό ενός μικρού φυσικού σπηλαίου που βρίσκεται στη Β. πλαγιά του λόφου και στην άνω περιοχή.

Ταφές : Στον τάφο αυτό βρέθηκε μια πήλινη σαρκοφάγος και διάφορα αγγεία της ΥΜ περιόδου.

COULSON W.,- DAY L.,- GESELL G., HESPERIA 52 no. 4, "Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981" Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τον τάφο Ridopoulia II της δημοσίευσης.

Τάφος 7. Τοποθεσία Ριδοπούλια, Καβούσι Σητείας, Λασιθίου. Βραχοσκεπή (Rock shelter). Πρόκειται για τάφο του οποίου οι πλευρές του καταλαμβάνουν το εσωτερικό ενός μικρού φυσικού σπηλαίου που βρίσκεται στην ΝΑ. πλαγιά του λόφου της περιοχής αυτής. Η είσοδος της ταφικής αυτής κοιλότητας, που είχε δημιουργηθεί από την προεξοχή του βράχου, έκλεινε με δύο μεγάλες πέτρες στην κάθε πλευρά του.

Ταφές : Στον τάφο αυτό βρέθηκε μια ταφή της ΥΜ περιόδου.

COULSON W.,- DAY L.,- GESELL G., HESPERIA 52 no. 4, “*Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981*” Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τον τάφο Ridoroulia III της δημοσίευσης.

Τάφος 8. Τοποθεσία Ριδοπούλια, Καβούσι Σητείας, Λασιθίου. Βραχοσκεπή (Rock shelter). Πρόκειται για τάφο του οποίου οι πλευρές του καταλαμβάνουν το εσωτερικό ενός φυσικού σπηλαίου. Η είσοδος του έκλεινε από δύο μεγάλους λίθους. Η εξωτερική πλευρά του ήταν καθαρή και περιείχε ένα σωρό από λίθους που πιθανολογούν την ύπαρξη ενός τοίχου στο σημείο αυτό, που θα αποτελούσε τμήμα του τάφου. Η κάτοψη του σπηλαίου αυτού είναι ακανόνιστη ελλειψοειδής διαστάσεων 1,40 μ. Β.-Ν. και 1,04 μ. Α.-Δ. Κατά μήκος της Α. πλευράς υπήρχαν δύο προεξοχές του βράχου, οι οποίες σχημάτιζαν μια ορθογώνια κατασκευή διαστάσεων 0,44 - 0,62 μ. που πιθανόν υποστήριζαν έναν πίθο ή μια σαρκοφάγο.

Ταφές : Στον τάφο αυτό βρέθηκε μεγάλος αριθμός από όστρακα πίθων και από μία κανάτα, ενώ δεν βρέθηκαν θραύσματα από καμία σαρκοφάγο. Ο τάφος βρέθηκε συλημένος και η περισσότερη κεραμική του ήταν ακόσμητη. Ο τάφος αυτός χρησιμοποιήθηκε κατά την ΥΜ III περίοδο.

COULSON W.,- DAY L.,- GESELL G., HESPERIA 52 “*Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981*” no. 4, Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τον τάφο Ridoroulia III της δημοσίευσης.

Τάφοι 9-10. Τοποθεσία Καλαρίτης, Ανάβλοχος Βραχασίου Λασιθίου. Δύο Σπηλαιώδεις. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι πρόκειται για ταφικά σπήλαια που χρησιμοποιήθηκαν το πρώτο κατά την πρωτογεωμετρική περίοδο και το δεύτερο μέχρι και το τέλος της γεωμετρικής περιόδου. Η Τσιποπούλου στη δημοσίευση της αναφέρει ότι στη θέση Καλαρίτης υπάρχει νεκρόπολη που ήρθε στο φως από τις τυχαίες ευρέσεις και καταστροφές τάφων από τους χωρικούς.

ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ ΣΠ. ΑΔ 14 (1931-1932) «*Πρωτογεωμετρική και γεωμετρικά ευρήματα εκ Κεντρικής και Ανατολικής Κρήτης*» σ. 1-11 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α’ «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 254.

Τάφος 11. Τοποθεσία Φαράγγι των νεκρών, γνωστή ως του Μαλακάρη στη Ζάκρο Λασιθίου. Ταφικό Σπήλαιο. Το ταφικό αυτό σπήλαιο έχει ημικυκλικό σχήμα ακτίνας 6,00 μ., ύψους 2,00 μ. και αποτελούνταν από δύο θαλάμους. Το άνοιγμα του έφραζε με δύο τμήματα αναλημματικού τοίχου, μήκους 2,30 μ., ύψους 2,00 μ. και 1,80 μ., 0,50 μ. αντίστοιχα.

Ταφές : Ο έξω θάλαμος απέδωσε μόνο όστρακα και λίγα οστά. Ενώ με ένα διατείχισμα είχαν απομονωθεί άλλες ταφές. Οι νεκροί ήταν περίπου 7-8 σύμφωνα με τα κρανία που βρέθηκαν στο χώρο. Δεκαπέντε πήλινα αγγεία πρωτογεωμετρικών χρόνων και διαφόρων σχημάτων συνόδευαν τις ταφές. Ανάμεσα τους υπήρχαν κύαθοι, σκύφοι, προχοϊσκοί, κρατηρίσκοι κ.α. Ακόμη βρέθηκαν δισκοειδείς ψήφοι και μια χάλκινη περόνη. Το ταφικό αυτό σπήλαιο χρησιμοποιήθηκε κατά την πρώιμη γεωμετρική περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1962) «*Ανασκαφαί Ζάκρου, Ταφικά Σπήλαια της κοιλάδος των νεκρών*» Αθήνα 1966, σ. 166 πρόκειται για το ταφικό σπήλαιο Α της δημοσίευσης.

Τάφος 12. Τοποθεσία Φαράγγι των νεκρών στη Ζάκρος, περιοχή Ελληνικά, Λασιθίου. Ταφικό Σπήλαιο. Στη θέση αυτή βρέθηκαν δύο κοιλότητες από τις οποίες η μια ήταν στέγασμα βράχου, αλλά τα νερά της βροχής παρέσυραν το περιεχόμενο του. Η δεύτερη κοιλότητα είχε μήκος 2,00 μ. και πλάτος 1,00 μ. Στο εσωτερικό της δεύτερης βρέθηκαν οστά και αγγεία της ΥΜ III Α περιόδου. Ανάμεσα στην κεραμική υπήρχε και τμήμα παιδικής λάρνακας.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1964) «*Ανασκαφαί Ζάκρου, Ταφικά Σπήλαια της κοιλάδος των νεκρών*» Αθήνα 1966, σ. 167-168.

Τάφος 13. Τοποθεσία Φαράγγι των νεκρών και συγκεκριμένα στα Ανατολικά του Φαραγγιού, στη Ζάκρο Λασιθίου. Ταφικό Σπήλαιο. Στη δημοσίευση αναφέρεται ως Σπήλαιο του Μαρμαρά. Δεν γίνεται λεπτομερής περιγραφή.

Ταφές : Σ' αυτό βρέθηκαν διαταραγμένες ταφές και δύο κρανία. Μια από τις δύο ή τρεις ταφές συνοδεύονταν από αγγεία της ΥΜ III περιόδου, στην οποία περίοδο ανήκουν και τα περισσότερα όστρακα του τάφου αυτού.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1963) «*Ανασκαφαί Ζάκρου, Ταφικά Σπήλαια της κοιλάδος των νεκρών*» Αθήνα 1966, σ. 187.

Τάφοι 14-16. Τοποθεσία Φαράγγι των νεκρών, γνωστή ως του Μαλακάρη, στη Ζάκρος Λασιθίου. Ταφικά Σπήλαια. Πρόκειται για τρία μικρά ταφικά σπήλαια τα οποία απέδωσαν αγγεία και όστρακα της γεωμετρικής περιόδου. Το ένα από αυτά τα σπήλαια (σπήλαιο Δ) έσωζε ίχνη νεώτερης εγκαταστάσεως.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1962) «*Ανασκαφαί Ζάκρον, Ταφικά Σπήλαια της κοιλάδος των νεκρών*» Αθήνα 1966, σ. 166.

Τάφος 17. Τοποθεσία στου Κούκου το Κεφάλι στη Ζάκρο Λασιθίου. Σπηλαιώδης τάφος . Πρόκειται για μια απλή βραχοσκεπή με διαστάσεις 6,00Χ6,00 μ., αλλά δεν αναφέρεται ο τρόπος απόθεσης των νεκρών. Παρά τη σύληση της τα ευρήματα ήταν άφθονα και συγκεκριμένα περιείχε εβδομήντα αγγεία, διάφορα κοσμήματα, όπλα και εργαλεία, τέσσερα από τα οποία λίθινα, προφανώς μινωικά, και τρία πήλινα σφονδύλια. Τα αγγεία δεν έχουν δημοσιευθεί, αλλά ο Hogarth αναφέρει ότι ήταν «των γνωστών από το Καβούσι και την Κνωσό τύπων» και ότι τα κτερίσματα είναι γεωμετρικά σώζονται όμως και θραύσματα της μυκηναϊκής περιόδου. Είναι πολύ πιθανό οι πρώτες ταφές να έγιναν κατά την υπομινωική φάση.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ τ. Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 261 & HOGARTH D.G., ABSA VII “*Excavations at Zakro, Crete, 9. Kato Zakro as a whole*” London 1900-1901, σ. 145-155 πρόκειται για το ταφικό σπήλαιο Α της δημοσίευσης.

Τάφος 18. Τοποθεσία στου Κούκου το Κεφάλι στη Ζάκρο Λασιθίου. Βραχοσκεπή. Πρόκειται για μια απλή φυσική κοιλότητα στο βράχο, η οποία έσωζε μια τεχνητή διαμόρφωση στην είσοδο αποτελούμενη απο δύο τοίχους, που σχημάτιζαν επίμηκες κτίσμα διαστάσεων 5,00Χ3,00 μ. Στο εσωτερικό της βρέθηκαν δεκαπέντε αγγεία της γεωμετρικής περιόδου.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ τ. Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 261 & HOGARTH D.G., ABSA VII “*Excavations at Zakro, Crete, 9. Kato Zakro as a whole*” London 1900-1901, σ. 145-155 πρόκειται για το ταφικό σπήλαιο Β της δημοσίευσης.

Τάφος 19. Τοποθεσία Σταυρωμένος - Ζού στην Πραισό Λασιθίου. Ταφικό σπήλαιο. Πρόκειται για μικρό ταφικό σπήλαιο από το οποίο ήλθαν στο φως έντεκα αγγεία γεωμετρικών χρόνων. Οι φάσεις που αντιπροσωπεύονται είναι η πρωτογεωμετρική Β και η ύστερη γεωμετρική σ' όλη τη διάρκεια της.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1954) «*Ανασκαφαί περιοχής Σητείας*» Αθήνα 1957, σ. 363 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ τ. Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 266.

Τάφος 20. Τοποθεσία Σκάλες στην Πραισό Λασιθίου. Ταφικό σπήλαιο. Το σπήλαιο αυτό αποκαλύφθηκε σε δυσπρόσιτη περιοχή κοντά στα λατομεία της Πραισού και πάνω από το φαράγγι που σχηματίζει ο ποταμός. Το άνοιγμα του είναι 10,00 μ. περίπου, αλλά έχει υποστεί γεωλογικές μεταβολές από την εποχή της χρήσης του, στην αρχαιότητα. Αποτελείται από τρεις θαλάμους που δεν

εμφανίζουν όλοι ταφική χρήση, αλλά σώζει και σταλακτίτες. Το σπήλαιο αυτό παρουσιάζει χρήση σε διάφορες εποχές, όπως υποδεικνύει η κεραμική που βρέθηκε στο εσωτερικό του. Από την ύστερη νεολιθική υπάρχουν ενδείξεις κατοίκησης και χρήσης της σπηλιάς αυτής, με χαρακτηριστικά όστρακα. Ακόμη βρέθηκε και καμαραϊκή κεραμική. Ενδιαφέρουσα όμως ταφική χρήση φαίνεται να παρουσιάζει η σπηλιά αυτή και κατά την ύστερη γεωμετρική και ανατολίζουσα περίοδο. Στο εσωτερικό της εντοπίστηκαν και μερικά ανθρώπινα οστά, σε αποσπασματική κατάσταση, χωρίς ίχνη καύσης.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ τ. Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 262-263 & BOSANQUET R.C. ABSA VIII "Excavations at Praesos" London 1901-1902, σ. 235-236 & PAPADAKIS N., - RUTKOWSKI B., ABSA n. 80 "New research at Skales cave near Praisos" London 1985, σ. 129-137.

Τάφος 21. Τοποθεσία νεκροταφείο Βροκάστρου Μιραμπέλλου Λασιθίου. Βραχοσκεπή. Πρόκειται για ταφικό σπήλαιο με γεωμετρικές ταφές σε προεξοχή βράχου (Rock - Shelter). Η βραχοσκεπή αυτή βρίσκεται στο νοτιότερο άκρο του λόφου Καρακοβίλια.

Ταφές : Στο εσωτερικό της βρέθηκαν αρκετοί ενταφιασμοί της γεωμετρικής περιόδου και λίγα όστρακα της ίδιας περιόδου.

HALL E.H. "Excavation in eastern Crete Vrokastro" Anthropological Publications Vol. III, no. 3. Philadelphia 1914, σ. 174.

Τάφος 22. Τοποθεσία Ελούντα Μιραμπέλλου Λασιθίου. Σπηλαιώδης τάφος. Βρέθηκε στην θέση Πύργος και στον αγρό Θεοχάρη Δημ. Πετράκη. Στην ουσία πρόκειται για μια εναπόθεση τεφροδόχου αγγείου στο εσωτερικό μιας κοιλότητας βράχου το οποίο καλύφθηκε στη συνέχεια με χώμα. Το σημερινό βάθος του λάκκου-κοιλότητας είναι 0,40 μ.

Ταφές : Το τεφροδόχο ήταν ένας ταφικός πίθος σε τεμάχια που περιείχε κατάλοιπα από την καύση ενός νεκρού. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ – πρωτογεωμετρική περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ. ΑΔ 28 (1973) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Ανατολική Κρήτη*» Αθήνα 1977, σ.586-588.

Τάφος 23. Τοποθεσία Αγία Πελαγία (οικόπεδο Μιχαήλ Κοσμά) στα Μάλια Ηρακλείου. Σπηλαιώδης τάφος. Το σπήλαιο αυτό έχει καταστραφεί κατά το ένα τμήμα του, διότι έχει αποκοπεί μέρος πάνω από το άνοιγμα της οροφής του.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν πέντε πήλινες λάρνακες της υστερομινωικής περιόδου κάθε μια από τις οποίες περιείχε από έναν σκελετό.

Ένας ανήκε σε γυναίκα, ένας σε παιδί 15 ετών περίπου, ενώ παραμένει αδιευκρίνιστο το φύλο των υπολοίπων νεκρών. Ως κτερίσματα βρέθηκαν αρκετά πήλινα αγγεία από λευκό πήλο της υστερομινωικής – μυκηναϊκής περιόδου.

ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ Ι., ΠΑΕ (1919) : «*Ανασκαφαί εν Μαλίοις της Κρήτης*» Αθήνα 1920, σ. 60-62.

Τάφος 24. Τοποθεσία Κερά Λιμανιώτισσα, περιοχή Ψαρής Φοράδας, Βιάννου Ηρακλείου. Σπηλαιώδης τάφος. Ο τάφος αυτός βρέθηκε κατά τη σωστική ανασκαφή που πραγματοποιήθηκε στην περιοχή μετά από τη σύλληψη αρχαιοκάπηλου από το Αστυνομικό Τμήμα Βιάννου και την κατάσχεση πολλών αγγείων, οστράκων αγγείων, πιθαριών και χάλκινου εγχειριδίου. Δυστυχώς, στη δημοσίευση, δεν αναφέρεται τίποτα για τη μορφή που είχε το ταφικό αυτό σπήλαιο. Στον τάφο είχε απομείνει μια ταφή σε πίθο και 15 αγγεία κάτω από τον πίθο, μεταξύ των οποίων αναφέρονται τρεις ψευδόστομοι αμφορείς της ΥΜ ΙΙΙΑ περιόδου. Ο Γ. Ρεθεμιωτάκης θεωρεί ότι ο σπηλαιώδης αυτός τάφος και ο τρόπος ταφής σε πίθους αποτελούν αναχρονισμό για την εποχή.

ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ. 40 (1985) ΧΡΟΝΙΚΑ «ΚΤ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 1990, σ. 293-295 & FRENCH E.B., AR 39 (1992-1993), “*Archaeology in Greece 1992-1993, Crete*” Athens 1993, σ. 67.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα δείγματα ταφικής αρχιτεκτονικής που έχουν εντοπιστεί στην Κρήτη στην ύστερη εποχή του Χαλκού και την πρώιμη εποχή του Σιδήρου υποδηλώνουν τα χαρακτηριστικά της κρητικής κοινωνίας. Πρόκειται για μια κοινωνία που έχει αναπτύξει δεσμούς επικοινωνίας με τους γειτονικούς λαούς και ένα σύστημα ανταλλαγών, τόσο οικονομικής όσο και πολιτισμικής φύσης.

Το χαρακτηριστικό αυτό αποτυπώνεται σε διάφορες μορφές της κρητικής τέχνης και αναπόφευκτά και της αρχιτεκτονικής. Στα πλαίσια της εργασίας αυτής, μελέτησα τις πολιτισμικές ανταλλαγές όπως αυτές εκφράζονται στην ταφική αρχιτεκτονική. Μελέτησα δηλαδή, την ύπαρξη και κυρίως τη συνύπαρξη διαφορετικών αρχιτεκτονικών τύπων που εντοπίστηκαν στα όρια του νησιού.

Η αρχαιολογική έρευνα έχει φέρει στο φώς μέχρι σήμερα μια σειρά από διαφορετικούς αρχιτεκτονικούς τύπους τάφων.

Σύμφωνα λοιπόν με τον κατάλογο, μελετήθηκαν οι τάφοι της Κρήτης, οι οποίοι κατηγοριοποιούνται ως εξής : 1) 822 λαξευτοί θαλαμοειδείς, 2) 148 θολωτοί τάφοι, 3) 17 παραδείγματα με εξαιρέσεις τύπου τάφων (ταφικά έρκη, κιβωτιόσχημοι, λαξευτοί με πλευρικό σπηλαιώδες ψευδοθολωτοί, πιθοταφές, κ.α.), στα μεγάλα νεκροταφεία, 4) μερικά φυσικά σπήλαια ή βραχοσκεπές με ταφική χρήση και 5) τάφοι απροσδιορίστου τύπου, οι οποίοι συμπεριλαμβάνονται στο παράρτημα.

1. Όσον αφορά λοιπόν στον πρώτο τύπο τάφων, στον κατάλογο αυτό αριθμούνται στην Κρήτη συνολικά **822 λαξευτοί θαλαμωτοί-θαλαμοειδείς τάφοι**, η χρήση των οποίων φαίνεται ότι ξεκινά από το 1300 π. Χ., και φτάνει έως και το 600 π. Χ. Οι περισσότεροι από τους τάφους αυτούς αποκαλύφθηκαν στην Ανατολική – Κεντρική Κρήτη και κυρίως στην περιοχή του Νομού Ηρακλείου κοντά στην Κνωσό (Βόρειο Νεκροταφείο - Άγιος Ιωάννης, Ισόπατα, Ζαφέρ-Παπούρα, Γυψάδες, Φορτέτσα Κεφάλα, Τεκές), αλλά και στο νεκροταφείο των Αρμένων Ρεθύμνης. Οι υπόλοιποι λαξευτοί τάφοι βρέθηκαν σποραδικά ανα την Κρήτη, κάποιοι σε συστάδες των 2-5 τάφων και κάποιοι ως μεμονωμένα παραδείγματα.

Από τους τάφους αυτούς **οι 463 ανήκουν σε έναν από τους δέκα παρακάτω τύπους**, με βάση το σχήμα της κάτοψης του ταφικού τους θαλάμου. Ειδικότερα, στον κατάλογο αυτό παρουσιάζονται :

- ✓ 50 κυκλικοί
- ✓ 53 ορθογώνιοι
- ✓ 69 τετράγωνοι

- ✓ 117 ελλειψοειδείς
- ✓ 44 πεταλοειδείς
- ✓ 24 ακανόνιστοί κυκλικοί
- ✓ 22 ακανόνιστοι τετράπλευροι (ορθογώνιοι ή τετράγωνοι)
- ✓ 28 ακανόνιστοι ελλειψοειδείς
- ✓ 32 ακανονίστου σχήματος και
- ✓ 24 ακανόνιστοι δηλαδή πεντάγωνοι, τραπεζιόσχημοι παραλληλόγραμμοι, τριγωνικοί κ.α., ενώ για τους υπόλοιπους 358 γίνεται μια απλή αναφορά στο παράρτημα που ακολουθεί.

Με βάση τη μελέτη του υλικού του παραπάνω καταλόγου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα σχετικά με:

A. Τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των λαξευτών θαλαμοειδών τάφων :

Όλοι οι παραπάνω τάφοι είναι λαξευτοί στο ντόπιο – τοπικό φυσικό βράχο, κούσκουρα, άσπρουγα, τσαχάλη και σε μία μόνο περίπτωση σε τιτανόλιθο (βλ. τάφο αριθ. Λ 351 στη θέση Αζυμον Μάλλια Ηρακλείου). Επίσης, σε μία περίπτωση ο τάφος έχει λαξευτεί στο κοκκινωπό έδαφος της περιοχής που έχει διαμορφωθεί από τη διάβρωση σχιστολιθικών υλικών, ένα έδαφος που δεν είναι τόσο στέρεο όσο ο κούσκουρας (βλ. τάφο αριθ. Λ 286 στο Γαβαλομούρι Κισάμου).

Για τη λάξευση τους χρειάστηκε κάποιο ειδικό εργαλείο, πιθανότατα ο αξινοπέλεκτος (μαναροσκαλίδα) ή το σκεπάρνι, ίχνη των οποίων έχουν διαπιστωθεί σε μερικούς από τους τάφους αυτούς, τόσο στα τοιχώματα του δρόμου όσο και στα τοιχώματα του θαλάμου τους. Συγκεκριμένα, στους τάφους με αριθ. Λ 52 στη θέση Σταυρός Γαλιάς Καινουρίου, αριθ. Λ 59 στον Κατσαμπά Ηρακλείου, (βλ. Εικ. 29 β), αριθ. Λ 96 στη θέση Σταυρός Γαλιάς Καινουρίου, αριθ. Λ 243 στη θέση Πρινιάρια, Καλοχωραφίτης, Μεσαράς, Ηρακλείου και αριθ. Λ 308 στο Κυπαρίσσι, στη θέση Βαθειάς, Ηρακλείου, σώζονται ίχνη των εργαλείων αυτών.

Οι τάφοι αυτοί είναι συνήθως υπόγειοι, ή ημιυπόγειοι. Αποτελούνται από έναν μακρύ και στενό δρόμο, ο οποίος είναι επικλινής, κατηφορικός και τα τοιχώματα του συγκλίνουν προς τα πάνω. Από τους 463 τάφους που περιέχονται στον κατάλογο (πρβ. Πίνακες), οι 311 τάφοι διατηρούν το δρόμο τους, ο οποίος καταλήγει σε μια είσοδο, που συνήθως είναι κλειστή με φράγμα και οδηγεί με τη σειρά της στο κυρίως ταφικό δωμάτιο-θάλαμο. Τόσο στο δρόμο όσο και στον ταφικό θάλαμο έχουν βρεθεί λαξευτοί λάκκοι, θρανία και κόγχες. Ο νεκρικός θάλαμος έχει επιπλέον και πεσσούς και θαλαμοειδή οροφή.

Ο δρόμος των λαξευτών τάφων, άλλοτε έχει βαθμίδες καθόδου προς το θάλαμο, που συχνά καταλαμβάνουν όλο το μήκος του, άλλοτε πάλι παρουσιάζει απλά λαξεύματα που μοιάζουν με σκαλοπάτια (βλ. Εικ. 19 α, 54 και 130 β). Συχνά παρουσιάζει κόγχες στα πλευρικά του τοιχώματα, από μία έως έξι στον αριθμό τους, (βλ. τάφο αριθ. Λ 440), οι οποίες φράζονται με πλάκες και περιέχουν θραύσματα αγγείων ή αγγεία ολόκληρα (βλ. τάφο με αριθ. Λ. 208, πίθος ως τεφροδόχο). Επίσης περιέχουν οστά σε σωρούς, ενώ άλλες φορές είναι κενές και δεν περιέχουν τίποτα στο εσωτερικό τους (βλ. Εικ. 40-42 και 66 α). Επιπλέον, ο δρόμος μπορεί να έχει έναν ή περισσότερους λάκκους στο δάπεδο του, όπου τοποθετούνται αγγεία ή λάρνακες, που έχουν μεταφερθεί εκεί ύστερα από τον καθαρισμό του εσωτερικού του θαλάμου από τις πρωιμότερες ταφές (βλ. Εικ. 133-134 και 161). Σε κάποιες περιπτώσεις ο δρόμος αυτός παίρνει τη μορφή ενός τούνελ, διαδρόμου στεγασμένου με καμάρα λαξευτή, όπως στον τάφο με αριθ. Λ 54 στην τοποθεσία Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου, καθώς και στον τάφο με αριθ. Λ 60 στον Κατσαμπά Ηρακλείου. Άλλες φορές πάλι ο δρόμος εμφανίζει λιθόστρωση στο δάπεδο του, όπως συμβαίνει στον τάφο με αριθ. Λ 19 στην τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου, ο δρόμος του οποίου είναι επιστρωμένος με ένα είδος πλίνθων, από κίτρινο ή καστανού χρώματος πηλό, και στον τάφο με αριθ. Λ 285 στις Βούβες Κισάμου (βλ. Εικ. 141 α-β), όπου ο δρόμος του αποτελείται από μία ανώμαλη στρώση από πέτρες στον πυθμένα του σχηματίζοντας - ένα είδος καλντεριμιού - που βοηθούσε πιθανόν στην κατάβαση προς το εσωτερικό του κυρίως ταφικού θαλάμου. Σε μία μόνο περίπτωση, στον τάφο με αριθ. Λ 15 στην τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι, Ηρακλείου, συναντάμε ένα φράγμα κατασκευασμένο από πήλινες πλίνθους σε ελάχιστη απόσταση από το λίθινο φράγμα της εισόδου. Στον τάφο με αριθ. Λ 247 στην τοποθεσία «Έλληνας» Κλήμα Πυργιωτίσσης Ηρακλείου ο δρόμος απουσιάζει και αντ' αυτού εμφανίζεται στη θέση του ένα πλατύ και αβαθές σκάμμα. Αντίθετά, στον τάφο αριθ. Λ 21 στην τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου συναντάμε δύο δρόμους έναν Ν. και έναν Δ. όπως και στον τάφο με αριθ. Λ 245 στο Κανλί Καστέλλι, Ηρακλείου.

Οι διαστάσεις των δρόμων των παραπάνω τάφων σύμφωνα με τον κατάλογο έχουν ως εξής :

α) κυκλικοί :

Το μήκος του δρόμου κυμαίνεται από 1,04 έως 9,00 μ., ενώ το πλάτος από 0,80 έως 1,20 μ.

β) ορθογώνιοι :

Το μήκος του δρόμου ξεκινά από 2,00 μέχρι 14,50 μ. (βλ. τάφο αριθ. Λ 54 Ζαφέρ- Παπούρα) και το πλάτος από 0,60 έως 1,60 μ.

γ) τετράγωνοι:

Το μήκος του δρόμου κυμαίνεται μεταξύ 1,40-11,40 μ. και το πλάτος μεταξύ 0,50-2,00 μ.

δ) ελλειψοειδείς :

Ο δρόμος έχει μήκος από 0,50-18,36 μ. (βλ. τάφο αριθ. Λ 239 Γούρνες - Πεδιάδος, Εικ. 134) και πλάτος 0,45-1,40 μ.

στ) πεταλοειδείς :

Το μήκος του δρόμου ξεκινά από 0,50 και φθάνει στα 9,00 μ., ενώ το πλάτος του από 0,52 έως 1,57 μ.

ζ) ακανόνιστοι κυκλικοί :

Το μήκος του δρόμου κυμαίνεται μεταξύ 2,20-9,60 μ., ενώ το πλάτος 0,30-1,85 μ.

η) ακανόνιστοι τετράπλευροι :

Το μήκος του δρόμου είναι μεταξύ 1,50-12,00 μ. (βλ. τάφο αριθ. Λ 379 στην οδό Δημοκρατίας Χανιά), ενώ το πλάτος 0,72-1,60 μ.

θ) ακανόνιστοι ελλειψοειδείς

Ο δρόμος έχει μήκος από 2,20-4,30 μ. και πλάτος από 0,70-2,22 μ.

ι) ακανόνιστου σχήματος τάφοι:

Το μήκος του δρόμου κυμαίνεται μεταξύ 1,00-4,20 μ., ενώ το πλάτος μεταξύ 0,50-1,30 μ.

κ) ακανόνιστοι τάφοι

Ο δρόμος έχει μήκος 1,47 έως 8,60 μ. και πλάτος από 0,80 έως 1,50 μ.

Παρατηρούμε λοιπόν, ότι κατά μέσο όρο το μήκος του δρόμου των λαξευτών τάφων κυμαίνεται μεταξύ 1,00 - 9,00 μ. με εξαίρεση μερικούς τάφους, ανεξαρτήτου τύπου, που το μήκος του δρόμου τους ξεπερνά τα 10,00 μ., ενώ το πλάτος του δρόμου σε γενικές γραμμές κυμαίνεται μεταξύ 0,50 με 2,00 μ.

Η είσοδος-στόμιο που οδηγεί στο ταφικό δωμάτιο – θάλαμο των τάφων αυτών είναι συνήθως κλειστή με φράγμα από λίθους αργούς, ημίεργους, ακατέγαστους ή με λίθους και χώμα ως συνδετικό υλικό ανάμεσα τους ή, όπως συνήθως αναφέρεται, με φράγμα ξηρολιθιάς (βλ. Εικ. 29 α, 46, 110 β). Το φράγμα αυτό μπορεί να αποτελείται και από μία πλάκα την οποία περιβάλλουν συνήθως μικρότεροι λίθοι για την καλύτερη στερέωσή της (βλ. Εικ. 121 β), ενώ σε αρκετούς τάφους το φράγμα της ξηρολιθιάς αποτελείται από δύο ή τρεις σειρές λίθων με εξαίρεση τους τάφους: αριθ. Λ 174 στο Παλαίκαστρο Σητείας του οποίου η

είσοδος βρέθηκε κλεισμένη με τοίχο από λίθους τοποθετημένους σε έξι σειρές καθ' ύψος, και αριθ. Λ 177 στην τοποθεσία Αράπη Σκάλα, Ιεράπετρας, του οποίου η είσοδος έφραζε με ξερολιθιά από εννέα σειρές αργών λίθων. Εξαίρεση αποτελούν οι τάφοι με αριθ.

α) Λ 15 στην τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι, ο οποίος εμφανίζει και ένα επιπλέον φράγμα κατασκευασμένο από πήλινες πλίνθους σε ελάχιστη απόσταση από το λίθινο φράγμα της εισόδου.

β) Λ 446 στη Νέα Αλικαρνασσό Ηρακλείου, όπου στο μέσο του δρόμου του υπάρχει δεύτερο φράγμα επάλληλων δομών από καλά πελεκημένους λιθόπλινθους, το οποίο αποτέλεσε πιθανόν μεταγενέστερη προσθήκη και αυτή επιβλήθηκε ίσως για την χρησιμοποίηση του μεταξύ των δύο φραγμάτων τμήματος του δρόμου ως χώρου για την εναπόθεση ταφών.

Από τους 463 λαξευτούς τάφους του καταλόγου, οι 278 σώζουν την είσοδο τους σε αρκετά καλή κατάσταση. Η είσοδος αυτή, στους περισσότερους τάφους, βρίσκεται στην Α. πλευρά του θαλάμου (τάφος Λ. 160 στον Κατσαμπά Ηρακλείου). Παρόλο που η επιλογή του προσανατολισμού της εισόδου στα ανατολικά συναντάται σε 31 περιπτώσεις, αυτό ωστόσο, δεν αποτελεί κανόνα. Συχνά η είσοδος τοποθετείται στην Β. πλευρά (τάφος Λ. 235 Μετόχι του Καλού Ηρακλείου), αλλά και στις υπόλοιπες κατευθύνσεις του ορίζοντα χωρίς να μπορούμε να βγάλουμε ακριβή συμπεράσματα για τον προσανατολισμό των τάφων αυτών. Πιθανότατα αυτοί ακολουθούσαν τον προσανατολισμό του λόφου – πλαγιάς στην οποία λαξεύονταν ή όσοι βρέθηκαν σε συστάδες φαίνεται ότι ακολουθούσαν τον ίδιο προσανατολισμό.

Όσον αφορά στην αρχιτεκτονική της μορφή, η είσοδος του ταφικού θαλάμου αποτελείται συνήθως από δύο λαξευτές μονολιθικές παραστάδες οι οποίες συγκλίνουν και επιστέφονται συχνά από ένα υπέρθυρο-πλάκα σχηματίζοντας ένα Π. Άλλοτε πάλι έχουν τοξοειδή απόληξη στο πάνω τμήμα τους (βλ. τάφοι αριθ. Λ 91, Λ 289 Εικ. 144 & Λ 366 Εικ. 171), ενώ στο κάτω τμήμα της συχνά έχει ένα κατώφλι το οποίο αποτελείται συνήθως από μία επίπεδη πλάκα. Στον τάφο αριθ. Λ 59 (Εικ. 29 α) υπάρχει διακοσμητική αναθύρωση που σχηματίζεται καθ' όλον το ύψος των παραστάδων, ενώ στον τάφο με αριθ. Λ 185 στη Φορτέσα Ηρακλείου υπήρχαν στην είσοδο και λαξευτοί κίονες εκτός από τη συνηθισμένη λάξευση. Στους τάφους αριθ. Λ 126 και Λ 127 στον Κατσαμπά Ηρακλείου (Εικ. 67-68), συναντάμε για πρώτη φορά και λαξευτά θρανία στην εξωτερική πλευρά και εκατέρωθεν της εισόδου, πλάτους ίσου με αυτό των παραστάδων.

Από την είσοδο οδηγείται κανείς στο εσωτερικό του ταφικού θαλάμου με ένα ή δύο σκαλοπάτια ή με μια μικρή κλίση σε βάθος. Εξαίρεση αποτελούν οι τάφοι με αριθ. Λ 163-165 που βρέθηκαν στην οδό Δημοκρατίας των Χανίων, οι οποίοι είχαν και ένα στενό και κοντό διάδρομο, που οδηγούσε στο εσωτερικό του θαλάμου.

Οι διαστάσεις της εισόδου – στομίου των παραπάνω τάφων σύμφωνα με τον κατάλογο έχουν ως εξής :

α) κυκλικοί :

Το μέγιστο σωζόμενο ύψος της εισόδου κυμαίνεται μεταξύ 0,94-1,60 μ. και το πλάτος μεταξύ 0,34-0,80 μ.

β) ορθογώνιοι :

Το μεγ. σωζ. ύψος της εισόδου είναι μεταξύ 1,20-2,35 μ., ενώ το πλάτος μεταξύ 0,40-0,90 μ.

γ) τετράγωνοι :

Η είσοδος έχει μεγ. σωζ. ύψος 0,50-2,40 μ. και πλάτος 0,40-1,00 μ.

δ) ελλειψοειδείς :

Το μεγ. σωζ. ύψος της εισόδου κυμαίνεται μεταξύ 0,60/0,50-1,73 μ. και το πλάτος 0,60-0,80 μ.

ε) πεταλοειδείς :

Το μεγ. σωζ. ύψος της εισόδου είναι ανάμεσα στα 0,50-1,35 μ. και το πλάτος μεταξύ 0,23-1,00 μ.

στ) ακανόνιστοι κυκλικοί :

Η είσοδος έχει μεγ. σωζ. ύψος 1,40-1,55 μ. και μεγ. σωζ. πλάτος έως 0,80 μ.

ζ) ακανόνιστοι τετράπλευροι :

Το μεγ. σωζ. ύψος της εισόδου είναι μεταξύ 0,60-1,76 μ. και το πλάτος είναι μεταξύ 0,50 -1,00 μ.

η) ακανόνιστοι ελλειψοειδείς :

Το μεγ. σωζ. ύψος της εισόδου κυμαίνεται μεταξύ 0,50-2,00 μ. και το πλάτος 0,40-0,94 μ.

θ) ακανονίστου σχήματος τάφοι :

Δυστυχώς δεν δίνονται διαστάσεις εισόδου.

ι) ακανόνιστοι τάφοι

Δυστυχώς ούτε εδώ δίνονται οι διαστάσεις της εισόδου.

Παρατηρείται λοιπόν, ότι το ύψος του στομίου της εισόδου στους τάφους αυτούς φτάνει μέχρι και τα 2,35 μ. και εξαρτάται συνήθως από το βάθος στο οποίο έχει λαξευτεί ο τάφος κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους, ενώ το πλάτος της εισόδου είναι μικρό, καθώς ξεκινά από τα 0,23 μ. και φτάνει μέχρι τα

0,60 μ. και φυσικά εξαρτάται και αυτό από το μέγεθος του ταφικού θαλάμου. Το πλάτος της εισόδου μπορεί επίσης να εξαρτηθεί και από το μέγεθος των λαρνάκων και των τεφροδόχων αγγείων κατά την τοποθέτησή τους στο εσωτερικό του ταφικού θαλάμου.

Το σχήμα του ταφικού θαλάμου ποικίλει. Έτσι από τους δέκα ως άνω τύπους λαξευτών θαλαμοειδών τάφων, ο πιο διαδεδομένος τύπος είναι αυτός του ελλειψοειδούς. Οι ελλειψοειδείς τάφοι αποτελούν το ¼ του συνόλου των λαξευτών τάφων που περιγράφονται αναλυτικά στον παραπάνω κατάλογο. Βέβαια, δεν λείπουν και οι εξαιρέσεις λίγων τάφων -27 στο σύνολο- η χρήση των οποίων ξεκινά ήδη από την MMIIIΒ περίοδο και συνεχίζει σε κάποιους μέχρι και την ανατολίζουσα περίοδο.

Στις εξαιρέσεις αυτές ανήκουν και οι λαξευτοί τάφοι που αποτελούνται από δύο θαλάμους, ο ένας εκ των οποίων είναι συνήθως προθάλαμος, όπως για παράδειγμα στον τάφο με αριθ. Λ 25 στις Γυψάδες, ο οποίος έχει ένα κυκλικό θάλαμο που επικοινωνεί στη Ν. πλευρά του μέσω ενός στενού περάσματος με δεύτερο τετράγωνο θάλαμο. Ο τάφος με αριθ. Λ 231, στον Πόρο Ηρακλείου, ο οποίος είναι αρκετά πρώιμος αλλά τον συμπεριέλαβα στον κατάλογο μου διότι περιέχει και θραύσματα της ΥΜΙΙΙ περιόδου, αποτελείται από προθάλαμο και θάλαμο, ο διαχωρισμός των οποίων γίνεται με φράγμα από λίθους και λάσπη (Εικ. 130 γ). Ο τάφος με αριθ. Λ 420, στις Γυψάδες, ο οποίος έχει περίεργο σχήμα και αποτελείται από δύο θαλάμους, ο πρώτος μοιάζει με προθάλαμο του κυρίως θαλάμου (Εικ. 190).

Άλλοτε αντί για προθάλαμο υπάρχει ένας πλευρικός θάλαμος. Στον τάφο με αριθ. Λ 63 στον Τεκέ – Αμπελόκηποι συναντάμε ένα πλευρικό ορθογώνιο θάλαμο στην ανατολική πλευρά του κυρίως ταφικού θαλάμου, ενώ στον τάφο με αριθ. Λ. 167 στην οδό Μαλίνου - Κριτοβουλίδου Χανίων, η Ν. πλευρά του κυρίως θαλάμου του συκοινωνεί με μικρό πλευρικό θάλαμο ορθογώνιας κάτοψης (Εικ. 79). Επίσης ο τάφος αριθ. Λ 74 στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο έχει έναν πλευρικό θάλαμο ορθογώνιου σχήματος, λαξευμένο στο Ν. τοίχωμα του δρόμου του (Εικ. 41) και ο τάφος αριθ. Λ 192 στον Τεκέ-Αμπελόκηποι αποτελείται από δύο θαλάμους Β. και Ν. και στον πίσω τοίχο του Β θαλάμου έχει ανοιχτεί η είσοδος που οδηγεί στο Ν. θάλαμο (Εικ. 102).

Εξαίρεση των παραπάνω αποτελεί ο τάφος με αριθ. Λ 221 στις Γυψάδες Ηρακλείου, ο θάλαμος του οποίου χωρίζεται σε δύο τμήματα με τοίχιο, χωρίς να αναφέρεται στη δημοσίευση αν το τοίχιο αυτό είναι λαξευτό ή χτιστό.

Σε μια τρίτη κατηγορία λαξευτών τάφων υπάρχουν δύο θάλαμοι που επικοινωνούν μεταξύ τους με κοινό δρόμο. Στην κατηγορία αυτή ανήκει ο τάφος με αριθ. Λ 68 στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, που αποτελείται από δύο θαλάμους, από τους οποίους ο ένας βρίσκεται στην Α. και ο άλλος στη Δ. πλευρά του δρόμου (Εικ. 35) και ο τάφος με αριθ. Λ 454 στο Μαύρο Σπήλαιο (Εικ. 201 β). Κοινό δρόμο έχουν και οι τρεις διαφορετικού τύπου τάφοι στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, με αριθ. Λ 71, Λ 134 και Λ 209 των οποίων η είσοδος επικοινωνεί με τον ίδιο ως άνω δρόμο (Εικ. 38).

Ακόμη, δε λείπουν και οι περιπτώσεις των λαξευτών τάφων, οι οποίοι έχουν έναν δρόμο που οδηγεί σε τρεις ή περισσότερους θαλάμους, όπως για παράδειγμα οι τάφοι στο Μαύρο Σπήλαιο με αριθ. Λ 452, Λ 453, οι οποίοι αποτελούνται από κοντό δρόμο και διάδρομο με κτιστούς τοίχους και από τρεις θαλάμους ο καθένας (Εικ. 201 α), και ο Λ 455 (Εικ. 202 α), ο οποίος έχει έναν κοντό κατηφορικό δρόμο και αποτελείται από τέσσερις θαλάμους, ενώ στο εσωτερικό του έχει έναν χώρο υποδοχής (Χωλ), γύρω από το οποίο είναι τοποθετημένοι οι θάλαμοι. Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί και ο τάφος με αριθ. Λ 300 στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, που αποτελείται από ένα σχεδόν τετράγωνο σκάμμα, και όχι δρόμο, τις τρεις πλευρές του οποίου πλαισιώνουν οι τρεις θαλαμοειδείς τάφοι (Εικ. 149).

Ο κυρίως ταφικός θάλαμος είναι λαξευτός στο φυσικό πέτρωμα της περιοχής. Το δάπεδο του, στους περισσότερους τάφους, είναι το φυσικό έδαφος, ο κούσκουρας, και βρίσκεται σε βάθος από 0,50 έως 10,00 μέτρα κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Σε κάποιες περιπτώσεις το δάπεδο είναι επιστρωμένο με αμμοχάλικο (τάφος αριθ. Λ 70 Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου), ή με βότσαλα και λάσπη (τάφος αριθ. Λ 132 Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου), ή με άμμο και βότσαλα (τάφοι αριθ. Λ 191 και Λ 294, Τεκές - Αμπελόκηποι Ηρακλείου), ή μόνο με βότσαλα (τάφος αριθ. Λ 135 Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου & τάφος αριθ. Λ 214) ή και με ασβεστολιθικές πλάκες (τάφος αριθ. Λ 193 Τεκές- Αμπελόκηποι). Σε μία περίπτωση συναντάμε επιστρωμένο δάπεδο με μικρές πέτρες (τάφος αριθ. Λ 11 στη Φορτέσα Ηρακλείου) και σε μία άλλη το δάπεδο εμφανίζει λεπτή επίστρωση με κόκκινη άμμο (τάφος αριθ. Λ 333 Άγιοι Απόστολοι, Χανιά). Κάτι αντίστοιχο αλλά με επίστρωση καστανού χρώματος συναντάμε και στον τάφο Λ 188 στη Φορτέσα Ηρακλείου.

Χαρακτηριστική είναι και η ύπαρξη λαξευτών λάκκων στο δάπεδο των θαλάμων, οι οποίοι αναφέρονται συχνά στις δημοσιεύσεις ως ορύγματα,

κοιλότητες ή βόθροι. Αυτοί λαξεύονται σε διάφορα σημεία του δαπέδου του ταφικού θαλάμου, άλλοτε εκατέρωθεν της εισόδου (τάφος αριθ. Λ 368, Εικ. 172), άλλοτε κοντά στα τοιχώματα του θαλάμου και καταλαμβάνουν σχεδόν ολόκληρη την πλευρά κατά μήκος του τοιχώματος αυτού (τάφος αριθ. Λ 285, Εικ. 141 α-β, και τάφος αριθ. Λ 456, Εικ. 203) και άλλοτε πάλι στο κέντρο του θαλάμου (τάφος αριθ. 323, Εικ. 158). Δε λείπουν βέβαια και οι περιπτώσεις που οι λάκκοι αυτοί βρίσκονται κάτω από τις σαρκοφάγους. Ο αριθμός των λάκκων αυτών ποικίλει από τάφο σε τάφο και συνήθως κυμαίνεται μεταξύ του 1-3 ανα ταφικό θάλαμο. Το σχήμα των λάκκων είναι κυκλικό, ελλειψοειδές ή ορθογώνιο και καλύπτονται συνήθως με μία πλάκα ή θραύσματα κεραμικής. Στο εσωτερικό τους οι λάκκοι αυτοί περιείχαν σωρό ή σωρούς οστών που πιθανόν τοποθετήθηκαν εκεί ύστερα από την περισυλλογή τους για μεταγενέστερη χρήση του τάφου ή μία λάρνακα λόγω έλλειψης χώρου στο εσωτερικό του θαλάμου, ή ακόμη και τα οστά μιας μεμονωμένης ταφής όπως θα δούμε παρακάτω.

Τα θρανία είναι δομές λαξευτές που τις συναντάμε, τόσο εκατέρωθεν της εισόδου και εξωτερικά του θαλάμου, όπως είδαμε πιο πάνω, αλλά κυρίως στο εσωτερικό του ταφικού δωματίου. Είκοσι τάφοι του συγκεκριμένου καταλόγου παρουσιάζουν αυτή την ιδιαιτερότητα στο εσωτερικό του θαλάμου τους. Τα θρανία συχνά περιβάλλουν τις τρεις πλευρές του θαλάμου, όπως για παράδειγμα ο τάφος με αριθ. Λ 67 στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, ο οποίος έχει γύρω από τις πλευρές του θαλάμου ένα χαμηλό θρανίο πάνω στο οποίο βρέθηκε μία τεφροδόχος κάλπη (Εικ. 34 με διακεκομμένη γραμμή παριστάνεται το θρανίο), ο Λ 100 στους Αρμένους Ρεθύμνης στον οποίο, κατά μήκος της ανατολικής, βόρειας και νότιας πλευράς, έχει λαξευτεί θρανίο, ύψ. 0,17 και πλ. 0,35 μ., και ο τάφος αριθ. Λ 151 στην Ορθή Πέτρα Ελεύθερα Ρεθύμνης, έχει ένα χαμηλό θρανίο, υψ. 0,20 περίπου και πλατ. 0,30 μ., που περιτρέχει τη βόρεια, ανατολική και τη νότια πλευρά του θαλάμου του.

Βέβαια, σε αρκετούς ταφικούς θαλάμους συναντάμε και θρανία που έχουν λαξευτεί κατά μήκος των δύο πλευρών του θαλάμου όπως λ.χ. συμβαίνει στον τάφο με αριθ. Λ 127 στον Κατσαμπά Ηρακλείου, όπου τα δύο θρανία έχουν λαξευτεί κατά μήκος της Ν και Β πλευράς του θαλάμου πάνω στα οποία είχε τοποθετηθεί από ένας νεκρός (Εικ. 68), ο τάφος αριθ. 323 στη Φαιστό, με δύο θρανία, ένα στη Β (μεγαλύτερο) και ένα στη Ν (μικρότερο) πλευρά του (Εικ.158), ενώ στον τάφο αριθ. Λ 356 στους Αρμένους Ρεθύμνης, το θρανίο έχει λαξευτεί στο εσωτερικό κάθε παραστάδας αλλά δε συνεχίζεται σ' όλο το μήκος των αντιστοίχων πλευρών.

Ακόμη, σε αρκετούς θαλάμους υπάρχει μόνο ένα θρανίο, όπως για παράδειγμα στον τάφο με αριθ. Λ 243 στη θέση Πρινιάρια Καλοχωραφίτης Μεσαράς, όπου το θρανίο είχε λαξευτεί και κατά μήκος της ΒΑ πλευράς του θαλάμου με διαστ. 2,45Χ0,60Χ0,50 μ. (Εικ. 135).

Πρέπει επίσης να επισημανθεί ο τάφος με αριθ. Λ 348 στη Φαιστό όπου το θρανίο δεν είναι λαξευτό αλλά κατασκευασμένο από λίθους - χτιστό με μήκος 3,30 μ., πλάτος 1,65 μ., και ύψος 0,25μ., και βρίσκεται στη Β πλευρά του θαλάμου (Εικ. 163).

Οι κόγχες είναι οι κοιλότητες που λαξεύονται στα πλευρικά τοιχώματα τόσο του δρόμου, όπως είδαμε πιο πάνω, όσο και του θαλάμου των τάφων. Οι κόγχες λαξεύονται σε διάφορες πλευρές των τοιχωμάτων του θαλάμου και ο αριθμός τους ξεκινά από μια έως τρεις σε κάθε ταφικό θάλαμο. Έτσι για παράδειγμα, ο τάφος με αριθ. Λ 193 έχει μία κόγχη στη Ν πλευρά του θαλάμου του, ο τάφος με αριθ. Λ 365 στον ΒΑ τοίχο του θαλάμου έχει μια κόγχη 0,55Χ0,48 μ., ο τάφος με αριθ. Λ. 62 έχει δύο κόγχες, στη ΒΔ. και Δ. πλευρά, ενώ ο τάφος με αριθ. Λ 235 στη νότια πλευρά έχει τρίλοβο με αβαθείς, ακανόνιστες κόγχες, που πιθανόν δείχνουν τις προσπάθειες διεύρυνσης του κυρίως ταφικού χώρου κατά καιρούς, για να περιλάβουν ταφές εκτάδην ή σε σαρκοφάγους (τάφος αριθ. Λ 219) ή και παραμερισμένα οστά, γεγονός που φανερώνει και τη κατεξοχήν χρήση των κογχών αυτών.

Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί ο τάφος με αριθ. Λ 195 στην τοποθεσία Αμπελόκηποι Ηρακλείου, στο θάλαμο του οποίου και κυρίως στη Β. και Α. πλευρά του υπάρχουν τρεις βαθιές θολωτές κόγχες, εκ των οποίων οι δύο μεγαλύτερες στη Β. πλευρά είναι ελλειψοειδούς σχήματος και χωρίζονται μεταξύ τους από ένα είδος πεσσού από χώμα με μια μεγάλη λίθινη πλάκα, σχήματος τραπεζίου.

Σπανιότερα, στο εσωτερικό του θαλάμου των λαξευτών τάφων βρίσκουμε λαξευτούς πεσσούς. Οι πεσσοί αυτοί χρησίμευαν κυρίως ως στήριγμα για τη συγκράτηση της οροφής του ταφικού δωματίου. Μόνο σε πέντε τάφους του συγκεκριμένου καταλόγου έχει διαπιστωθεί η ύπαρξη πεσσού. Έτσι, στον τάφο με αριθ. Λ. 60, στον Κατσαμπά Ηρακλείου ο πεσσός βρίσκεται κοντά στον Δ τοίχο και έχει διαστάσεις 1,46Χ1,44 μ., (βλ. Εικ. 31 κάτωψη θαλάμου και πεσσού), ενώ στον τάφο με αριθ. Λ 100, στους Αρμένους Ρεθύμνης, ο πεσσός έχει λαξευτεί στο κέντρο του ταφικού θαλάμου. Ακόμη, ο τάφος με αριθ. Λ 149, στο Μετόχι Σελλοπούλου Ηρακλείου, έχει ένα κατεστραμμένο στήριγμα που πιθανολογείται ότι αποτελούσε πεσσό, που εντοπίστηκε στη μέση του τετράγωνου θαλάμου του.

Όστόσο έχει αποκαλυφθεί ένας τάφος (αριθ. Λ 231) στο Πόρο Ηρακλείου, που αποτελείται από δύο θαλάμους, η οροφή των οποίων στηρίζεται σε τρεις ακανόνιστα λαξευμένους πεσσούς, ύψους 2,20 μ., εκτός από αυτόν που βρίσκεται Δ, ο οποίος έχει ύψος 1,60 μ. (βλ. Εικ. 130 α, γ & δ). Τέλος, στον τάφο με αριθ. Λ 446 στη Νέα Αλικαρνασσό Ηρακλείου, παρατηρούμε ότι οι πεσσοί χρησίμευσαν και ως όρια (σύμφωνα με τη δημοσίευση του) και όχι μόνο ως στήριγμα της οροφής αφού διαιρούσαν το θάλαμο σε τρεις χώρους.

Στους περισσότερους λαξευτούς τάφους του παραπάνω καταλόγου η οροφή του ταφικού δωματίου έχει καταρρεύσει. Ελάχιστοι είναι οι τάφοι που σώζουν όλη την οροφή τους ή έστω τμήμα αυτής στο ανώτερο τμήμα των πίσω τοιχωμάτων του θαλάμου τους. Πρόβλημα αποτελεί το γεγονός ότι σε αρκετές δημοσιεύσεις των τάφων αυτών δεν γίνεται καμιά αναφορά για το σχήμα της οροφής. Σύμφωνα λοιπόν με τα παραδείγματα των τάφων του καταλόγου, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι και η οροφή του ταφικού δωματίου ήταν λαξευτή. Η οροφή λαξευόταν με το ίδιο εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε στη λάξευση του δρόμου και του θαλάμου (αξινοπέλεκυ - σκεπάρνι) και σε αρκετές περιπτώσεις αυτή σχημάτιζε θόλο. Όπως αποδεικνύεται από τον τάφο με αριθ. Λ 91 στο Μετόχι Σελλοπούλου Ηρακλείου, τον τάφο με αριθ. Λ 96, στην τοποθεσία «Σταυρός», Γαλιάς Καινουρίου Ηρακλείου, πράγμα που φαίνεται και στην τομή του θαλάμου του τάφου αυτού (βλ. Εικ. 52), αλλά και από τον τάφο με αριθ. Λ 190, στην τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου (βλ. Εικ. 99) η οροφή τους παρουσιάζει μικρή θόλωση.

Έχουν έρθει στο φως τέσσερις τάφοι, ο τάφος με αριθ. Λ 51 στη Μίλατο Λασιθίου, ο τάφος με αριθ. Λ 128 στον Κατσαμπά Ηρακλείου, ο τάφος με αριθ. Λ 200 στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου και ο τάφος με αριθ. Λ 378 στην οδό Δημοκρατίας στην πόλη των Χανίων, όπου η οροφή ήταν σχεδόν επίπεδη κατά τη γνώμη του ανασκαφέα.

Εξαίρεση αποτελεί ο τάφος με αριθ. Λ 66 στην τοποθεσία Χανιάλε –Τεκέ Ηρακλείου, όπου στη δημοσίευση του αναφέρεται η πιθανή στέγαση του με ξύλινη οροφή, κάτι όμως που δεν μπορεί με σιγουριά να αποδειχθεί.

Σε γενικές γραμμές οι διαστάσεις των θαλάμων, είναι μικρές.

Συγκεκριμένα :

α) **οι κυκλικοί** :

Η διάμετρος του θαλάμου κυμαίνεται μεταξύ 1,00 μ. με 3,00 μ., ενώ το μεγ. σωζ. ύψος των τοιχωμάτων ξεκινά από τα 0,65 μ. και φτάνει στα 2,50 μ. και το

βάθος του δαπέδου του από 0,50-2,75 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

β) ορθογώνιοι :

Το μήκος του θαλάμου είναι μεταξύ 1,40-5,00 μ. και το πλάτος 1,00-5,60 μ. με μεγ. σωζ. ύψος τοιχωμάτων 0,44-1,57 μ. και βάθος δαπέδου από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους 0,85 έως 9,00 μ. (τάφος αριθ. Λ. 60 στον Κατσαμπά Ηρακλείου).

γ) τετράγωνοι :

Ο θάλαμος έχει διαστάσεις 2,00X2,00 μ. με μεγαλύτερο τον τάφο με αριθ. Λ 141 στην Καλυβιανή Φαιστού διαστάσεων 9,50X10,00 μ. Το βάθος του δαπέδου των τάφων αυτών κυμαίνεται στα 1,00-5,50 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

δ) ελλειψοειδείς :

Η διάμετρος του θαλάμου τους είναι μεταξύ 1,50-2,50 μ. περίπου, με εξαίρεση τον τάφο με αριθ. Λ 231 στον Πόρο Ηρακλείου που έχει μέγιστο μηκ. 10,00 μ. και μέγιστο πλ. 7,70 μ., ενώ το βάθος του δαπέδου τους ξεκινά από τα 0,50 μ. και φτάνει έως τα 7,35 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους (τάφος με αριθ. Λ 239 στην τοποθεσία Γούρνες, Πεδιάδος Ηρακλείου). Το μέγ. σωζ. ύψος των τοιχωμάτων του θαλάμου κυμαίνεται από 0,12 έως τα 2,20 μ. αν και κατά μέσο όρο το ύψος των τοιχωμάτων δεν ξεπερνά τα 1,50 μ.

ε) πεταλοειδείς :

Οι διαστάσεις του θαλάμου έχουν ως εξής: 1,25X0,96 μ. ο μικρότερος και 3,70X3,00 μ. ο μεγαλύτερος, ενώ το μέγιστο σωζόμενο ύψος των τοιχωμάτων τους κυμαίνεται μεταξύ 0,48 έως 1,70 μ. και το δάπεδο του θαλάμου τους βρίσκεται στα 1,00 έως 2,10 μ. σε βάθος από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

στ) ακανόνιστοι κυκλικοί :

Η διάμετρος του θαλάμου τους ξεκινά από τα 1,20 μ. και δεν ξεπερνά τα 6,05 μ. που φτάνει η διάμετρος του τάφου με αριθ. Λ 348 στην Φαιστό Ηρακλείου.

ζ) ακανόνιστοι τετράπλευροι :

Το μήκος του θαλάμου κυμαίνεται μεταξύ των 0,80-2,65 μ., ενώ το πλάτος ανάμεσα στα 0,75-2,50 μ.

η) ακανόνιστοι ελλειψοειδείς :

Το μήκος είναι μεταξύ των 0,92-7,26 μ., το πλάτος μεταξύ των 0,38-3,52 μ. και το δάπεδο του θαλάμου τους βρίσκεται στα 0,88-2,45 μ. κάτω από την σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

θ) ακανονίστου σχήματος τάφοι :

Το μήκος του θαλάμου ξεκινά από 0,80 μ. και φτάνει μέχρι και τα 2,90 μ.

ι) ακανόνιστοι τάφοι :

Ο θάλαμος έχει μήκος μεταξύ των 1,60-4,50 μ. και πλάτος 1,48-3,72 μ.

Αν και οι περισσότεροι λαξευτοί τάφοι ήταν υπόγειοι, δεν παρατηρήθηκε κάποιος τρόπος σήμανσης τους κατά τη μελέτη του καταλόγου. Οι περισσότεροι ανακαλύφθηκαν από τυχαία περιστατικά, είτε κατά τη διάρκεια εκτελέσεως αγροτικών εργασιών ή δημοσίων έργων, π.χ. κατά την επέκταση οδικών δικτύων ή κατασκευής οικοδομών στη συγκεκριμένη περιοχή κ.α. Σε τέσσερις μόνο τάφους του συγκεκριμένου καταλόγου οι ανασκαφείς πιθανολογούν την ύπαρξη σημάτων. Έτσι στον τάφο με αριθ. Λ 167 στη συνοικία του Αγίου Ιωάννη Χανίων, η ανασκαφέας αναφέρει ότι ανάμεσα στους λίθους του φράγματος εντοπίστηκε ένας μεγάλος γωνιόλιθος, ο οποίος είχε αρχικά χρησιμοποιηθεί ως σήμα του τάφου. Αξιοσημείωτη είναι και η παρουσία ασυνήθιστα μεγάλου μεγέθους αργών και ημίεργων λίθων ριγμένων λίγο υψηλότερα από την είσοδο μαζί με τμήμα πιθανού σήματος, που βρέθηκαν στον τάφο με αριθ. Λ. 169 στην ίδια ως άνω συνοικία των Χανίων. Ακόμη στον τάφο με αριθ. Λ. 171 στην οδό Παλαμά 4 της πόλης των Χανίων, οι ανασκαφείς βρήκαν στην αρχή του δρόμου του τάφου μια πλάκα, η οποία θεωρήθηκε από τους ίδιους ότι χρησιμοποιήθηκε ως σήμα. Τέλος, το τέταρτο παράδειγμα προέρχεται από την περιοχή του Ηρακλείου και συγκεκριμένα από την τοποθεσία Άγιος Ιωάννης (αριθ. Λ 305) στο θάλαμο του οποίου βρέθηκαν ογκόλιθοι που προέρχονταν από την πτώση της οροφής, οι οποίοι, κατά τη γνώμη του ανασκαφέα, αποτελούσαν πιθανόν το σήμα, όντας στην οροφή του όταν βρίσκονταν στην αρχική τους θέση.

Όλα όμως αυτά τα παραδείγματα είναι απλές υποθέσεις και δεν μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι όντως οι λίθοι αυτοί που βρέθηκαν στους συγκεκριμένους τάφους είχαν χρησιμοποιηθεί ως σήματα τους.

B. Τρόπος και τα έθιμα ταφής στους λαξευτούς θαλαμοειδείς τάφους :

Σύμφωνα με τη μελέτη του υλικού που βρέθηκε στο εσωτερικό των λαξευτών θαλαμοειδών τάφων της Κρήτης, παρατηρείται γενικά μια συνέχεια της Μινωικής - Μυκηναϊκής παράδοσης όσον αφορά στον τρόπο ταφής των νεκρών.

Η πρακτική των πολλαπλών ταφών στους περισσότερους λαξευτούς τάφους που χρησιμοποιούνται από την ύστερη εποχή του Χαλκού με πρώιμη εποχή του Σιδήρου φαίνεται ότι αποτελεί συνέχεια της προηγούμενης περιόδου. Οι τάφοι δέχονται από μία έως δεκατέσσερις και πλέον ταφές στη διάρκεια της χρήσης

τους, όταν πρόκειται μόνο για ενταφιασμούς και πλέον των πενήντα όταν πρόκειται για καύσεις.

Η κύρια πρακτική ταφής από την προηγούμενη περίοδο συνεχίζει να είναι ο ενταφιασμός και κυρίως, στους λαξευτούς τάφους οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν κατά την ύστερη εποχή του χαλκού - ΥΜΙΙΙ (284 τάφοι εκ των 463 του συνόλου του καταλόγου). Αντίθετα, στους τάφους που χρησιμοποιήθηκαν στην πρώιμη εποχή του Σιδήρου μέχρι και την Ανατολίζουσα περίοδο 11^{ος} - 6^{ος} αι. π. Χ., (178 τάφοι εκ των 463 του συνόλου του καταλόγου), η κύρια ταφική πρακτική είναι η καύση των νεκρών και η τοποθέτηση της τέφρας σε κάποιο τεφροδόχο αγγείο. Δε λείπει όμως και η παράλληλη χρήση στους τάφους αυτούς και των δύο ως άνω ταφικών πρακτικών.

I) Ο νεκρός ενταφιάζεται σε εκτεταμένη (βλ. Εικ. 24-25) ή σε συνεσταλμένη στάση (βλ. Εικ. 8). Άλλοτε τοποθετείται απευθείας στο δάπεδο του θαλάμου και σε λίγες περιπτώσεις παρατηρείται μία ειδική επίστρωση σε τμήμα του δαπέδου του θαλάμου από άμμο, πάνω στην οποία τοποθετείται ο νεκρός, όπως συμβαίνει στον τάφο με αριθ. Λ 333 στην πόλη των Χανίων. Το δάπεδο του τάφου είχε στρωθεί με λεπτή στρώση κοκκινωπής άμμου, παχ. 0,02 μ., για να δεχτεί τις ταφές του, καθώς και στον τάφο με αριθ. Λ 348 στην Φαιστό, όπου ένας από τους νεκρούς ήταν τοποθετημένος πάνω σε στρώμα λευκής άμμου, όπως ακριβώς και στον τάφο με αριθ. Λ 47 της πόλης των Χανίων, όπου για την ταφή του πρώτου νεκρού το δάπεδο επιστρώθηκε με κιτρινωπό ασβεστολιθικό χώμα, παχ. 0,10 μ., για την εξομάλυνση της επιφάνειας του δαπέδου, ενώ στο τμήμα που καταλάμβανε ο δεύτερος νεκρός του, υπήρχε στρώμα καθαρής άμμου, που περιείχε και ποταμίσις βότσαλα.

Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί ο τάφος με αριθ. Λ 149 στο Μετόχι Σελλοπούλου στην Κνωσό Ηρακλείου που περιείχε δέκα ενταφιασμούς εκ των οποίων ένας νεκρός είχε τοποθετηθεί καθιστός, για να φρουρεί πιθανόν την είσοδο, σύμφωνα με την άποψη του ανασκαφέα.

II) Άλλοτε ο νεκρός τοποθετείται πάνω σε ένα ξύλινο φορείο ή μέσα σε ξύλινη σαρκοφάγο. Ίχνη ξύλινων φορείων ή ξύλινων λαρνακών συναντάμε σε 19 τάφους του καταλόγου. Χαρακτηριστικά αναφέρω τα εξής παραδείγματα : Στον Κατσαμπά Ηρακλείου, ο τάφος με αριθ. Λ 59 στο εσωτερικό του οποίου βρέθηκαν τρεις νεκροί τοποθετημένοι εντός ξύλινων λαρνακών, (Εικ. 30 β, η ξύλινη λάρνακα ήταν τοποθετημένη σε λάξευμα ορθογώνιο όπως θα ήταν και το σχήμα της), και ο τάφος με αριθ. Λ 61 στο εσωτερικό του οποίου υπήρχαν διαλυμένα οστά και ίχνη καστανής ύλης, που πιθανόν προέρχονταν από ξύλο ή δέρμα φορείου. Παρόμοια

είναι και τα παραδείγματα των τάφων από την τοποθεσία Γυψάδες Ηρακλείου, με αριθ. Λ 77, στον οποίο η μοναδική ταφή του θαλάμου βρέθηκε τοποθετημένη σε ξύλινο φορείο, από το οποίο σώθηκαν ίχνη γαλάζιου χρώματος (Εικ. 42), με αριθ. Λ 80, στον οποίο οι δύο νεκροί ήταν τοποθετημένοι 0,15-0,20 μ., πάνω από το επίπεδο του δαπέδου του θαλάμου πράγμα που έκανε τους ανασκαφείς να υποθέσουν την ύπαρξη ξύλινων φορειών πάνω στα οποία είχαν τοποθετηθεί οι νεκροί, με αριθ. Λ 96 στην τοποθεσία «Σταυρός» Γαλιάς Καινουρίου Ηρακλείου η ανασκαφείας θεωρεί ότι οι νεκροί ήταν τοποθετημένοι πάνω σε ξύλινα φορεία. Αντίστοιχα και στον τάφο με αριθ. Λ 308 στο Κυπαρίσσι Ηρακλείου και στη Δ. τη Β. και την Α. πλευρά του δαπέδου βρέθηκε μία στρώση υπολειμμάτων από τη σήψη οργανικών ουσιών ανακατεμένη και διαλυμένη με οστά και ίχνη κυανής βαφής. Οι ύλες αυτές προέρχονται, σύμφωνα με την άποψη του ανασκαφέα, από την αποσύνθεση ξύλινων λαρνακών ή φορειών.

III) Σε επτά από τους είκοσι τάφους του καταλόγου που βρέθηκαν με θρανία, υπήρχαν πάνω σ' αυτά σκελετικά υπολείμματα ή τεφροδόχα αγγεία. Το θρανίο αυτό και στα επτά παραδείγματα είναι λαξευτό και πάνω σ' αυτό τοποθετείται συνήθως ένας νεκρός σε έκταση π.χ. στον τάφο με αριθ. Λ 127 στον Κατσαμπά Ηρακλείου, πάνω στα δύο θρανία του θαλάμου είχε τοποθετηθεί από ένας νεκρός σε κάθε θρανίο (Εικ. 68). Μπορεί βέβαια να τοποθετηθούν και δύο νεκροί σε ένα θρανίο όπως συμβαίνει στον τάφο με αριθ. Λ. 353 από το ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Πάνω στο θρανίο του θαλάμου βρέθηκαν διαλυμένα οστά και ίχνη δύο κρανίων που πιθανόν ανήκαν σε παιδικές ταφές. Στον τάφο με αριθ. Λ 292 στον Κατσαμπά Ηρακλείου και στον τάφο με αριθ. Λ. 323 στη Φαιστό ακολουθείται η πρακτική της τοποθέτηση σωρού οστών πάνω στο θρανίο. Τέλος, στον τάφο με αριθ. Λ 67 στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, πάνω στο χαμηλό θρανίο βρέθηκε μία τεφροδόχος κάλπη.

IV) Συχνά ο νεκρός ενταφιάζεται στο εσωτερικό μίας σαρκοφάγου-λάρνακας. Στους 135 από τους 463 τάφους του καταλόγου συναντάμε τη χρήση λαρνάκων που βρέθηκαν είτε στο εσωτερικό του θαλάμου είτε στο δρόμο. Αυτές ήταν συνήθως πήλινες και σπάνια ξύλινες (λουθηροειδείς ή κιβωτιόσχημες με ή χωρίς το κάλυμμα τους). Οι σαρκοφάγοι τοποθετούνταν κυρίως απευθείας στο δάπεδο του θαλάμου παράλληλα προς τις πλευρές του θαλάμου ή η μία δίπλα στην άλλη ή και η μια τοποθετημένη κάθετα ή σταυρωτά πάνω σε άλλες για λόγους εξοικονόμησης χώρου (βλ. Εικ. 19 β, 26-27 & 54). Άλλοτε πάλι τοποθετούνταν μέσα σε λάκκο (βλ. Εικ. 18,) ή σε κόγχη (τάφος αριθ. Λ 455) στο εσωτερικό του θαλάμου ή ακόμη και σε λάκκο στο δάπεδο του δρόμου (βλ. Εικ. 134 & 152). Ο

αριθμός των λαρνάκων που συναντάμε στο εσωτερικό του θαλάμου ποικίλει από μία έως πέντε στους περισσότερους με εξαίρεση τον τάφο με αριθ. Λ 459 στα Αγγελιανά Μυλοποτάμου Ρεθύμνου, που περιείχε δέκα λάρνακες στο θάλαμο του. Δεν λείπουν βέβαια, και οι περιπτώσεις συνύπαρξης σε ένα θάλαμο του ενταφιασμού τόσο στο δάπεδο όσο και σε λάρνακα, όπως στον τάφο με αριθ. Λ 109 στη Ζαφέρ-Παπούρα, ο οποίος περιείχε δύο ενταφιασμούς εκτάδην στο δάπεδο του θαλάμου του και έναν σε σαρκοφάγο (βλ. Εικ. 56 β).

V) Οι νεκροί ενταφιάζονται και στο εσωτερικό κάποιου λάκκου λαξευτού στο δάπεδο ή σε κάποια κόγχη λαξευτή στα πλευρικά τοιχώματα του θαλάμου και του δρόμου. Έτσι, στον τάφο με αριθ. Λ 319 στον Καλοχωραφίτη Μεσσαράς, και στο εσωτερικό του θαλάμου του, υπήρχε ένας επιμήκης λάκκος που περιείχε τα οστά ενός νεκρού με το κεφάλι στα Β. Αντίστοιχα και στον τάφο με αριθ. Λ 323 στην Φαιστό Ηρακλείου, ένας νεκρός ήταν τοποθετημένος στον ελλειψοειδή λάκκο που υπήρχε στο κέντρο του θαλάμου, ο οποίος καλυπτόταν με μια πλάκα (Εικ. 158).

Στον τάφο με αριθ. Λ 406, από το νομό Χανίων ο λάκκος ήταν λαξευμένος στο δάπεδο του δρόμου και περιείχε μια ταφή. Σε αρκετές όμως περιπτώσεις στους λάκκους αυτούς τοποθετείται και σωρός από ανακομιδή οστών πρωιμότερων ταφών, όπως για παράδειγμα στον τάφο με αριθ. Λ 402 στο ΥΜ νεκροταφείο των Αρμένων Ρεθύμνου, αλλά και στον τάφο με αριθ. 308 στο Κυπαρίσσι Ηρακλείου.

Δε λείπει βέβαια και ο ενταφιασμός των νεκρών αυτών σε κόγχες που είναι λαξευμένες στα πλευρικά τοιχώματα του θαλάμου ή του δρόμου, όπως για παράδειγμα στον τάφο με αριθ. Λ 365 στον Άγιο Ιωάννη Ηρακλείου, ο οποίος είχε στον ΒΑ τοίχο του θαλάμου του μια κόγχη, όπου βρέθηκαν τα οστά ενός ενταφιασμού, ενώ στον τάφο με αριθ. Λ 407 στην πόλη των Χανίων, υπήρχαν δύο κόγχες λαξευμένες στα πλευρικά τοιχώματα του δρόμου του, εκ των οποίων η πρώτη περιείχε μια ταφή με καλοδιατηρημένο κρανίο και σαθρό σκελετό και η δεύτερη μια ταφή ακτέριστη.

VI) Στους τάφους της πρώιμης εποχής του σιδήρου, σύμφωνα με τον παραπάνω κατάλογο, διαπιστώνεται ότι η πρακτική του ενταφιασμού συνεχίζεται όχι όμως με τον ρυθμό της προηγούμενης περιόδου. Η πρακτική αυτή σιγά – σιγά αρχίζει να αντικαθίσταται από την πρακτική της καύσης των νεκρών. Η καύση όμως είναι δευτερογενής, δηλαδή, η πυρά αποτέφρωσης του νεκρού γίνεται σε διαφορετικό σημείο από εκείνο στο οποίο τελικά ενταφιάζεται. Γι' αυτό, σπάνια παρατηρούμε ίχνη καύσης στο εσωτερικό των θαλάμων των παραπάνω τάφων, ενώ σε όσους έχουν βρεθεί ίχνη καύσης πιθανολογείται από τους ανασκαφείς ότι αυτά προέρχονται από κάποιο τελετουργικό που έχει γίνει προς τιμή των

προκείμενων νεκρών. Αυτό έχει διαπιστωθεί στον τάφο με αριθ. Λ 84 στον Άγιο Ιωάννη Ηρακλείου, στον τάφο με αριθ. Λ 365 που ανασκάφηκε στην ίδια ως άνω τοποθεσία, όπου στο δάπεδο του θαλάμου και μπροστά από την κόγχη υπήρχαν ίχνη καύσης, που περιείχε οστά ζώων, και στον τάφο με αριθ. Λ 386 στον Καλοχωραφίτη Μεσαράς, όπου στο δάπεδο του δρόμου του βρέθηκε μια κύλικα, που στο εσωτερικό της υπήρχαν ίχνη καύσης και κάτω από αυτήν, το χώμα είχε ίχνη πυράς, γεγονός που υποδήλωνε μια λατρευτική πράξη. Χαρακτηριστικό είναι και το παράδειγμα του τάφου με αριθ. Λ 230 στον Μασταμπά Ηρακλείου. Στο δάπεδό του διαπιστώθηκε η παρουσία επάλληλων πυρών, οι οποίες διαχωρίζονταν μεταξύ τους με στρώμα χώματος, πάχους 0,15 μ. περίπου, στις οποίες όμως δεν βρέθηκαν ίχνη οστών και γι' αυτό ο ανασκαφέας υποθέτει ότι η θέση αυτή είχε χρησιμοποιηθεί για να γίνει κάποια προσφορά στο νεκρό μετά την εναπόθεση των τεφροδόχων πίθων. Σε κάποιες πάλι περιπτώσεις οι ανασκαφείς υποθέτουν ότι τα ίχνη καύσης προέρχονται από πυρές που έγιναν στο εσωτερικό του θαλάμου με σκοπό την απολύμανση και τον εξαγνισμό του χώρου, έτσι ώστε να καθαριστεί το δάπεδο από τις πρωιμότερες ταφές και να τοποθετηθούν εκεί οι υστερότερες, όπως συμβαίνει στον τάφο με αριθ. Λ 142 στα Σώπατα Πεδιάδος Ηρακλείου, αλλά και στον τάφο με αριθ. Λ 191 στον Τεκέ- Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Έπειτα από την καύση του νεκρού τα υπολείμματα της νεκρικής πυράς (στάχτη, καμένα οστά και κάποια κοσμήματα) συλλέγονταν και φυλάσσονταν σε τεφροδόχα αγγεία, τα οποία στη συνέχεια τοποθετούνταν στο εσωτερικό του θαλάμου ή στο δρόμο των συγκεκριμένων τάφων. Σύμφωνα με τον κατάλογο, σε 65 τάφους χρησιμοποιήθηκαν τεφροδόχα αγγεία, κυρίως πήλινοι πίθοι, αμφορείς, κάλπες και κρατήρες με εξαίρεση έναν χάλκινο δίνο (τάφος με αριθ. Λ 185 στην Φορτέσα Ηρακλείου) και μερικοί χάλκινοι λέβητες (τάφος με αριθ. Λ 151 στην Ορθή Πέτρα Ελεύθερνα-Ρεθύμνου, Εικ. 76 β). Αυτά καλύπτονταν συχνά με πήλινα πινάκια, λεκανίδες, αλλά και χάλκινες φιάλες, σκύφους και άλλα αγγεία (τάφος με αριθ. Λ 151 και Λ 386). Τα τεφροδόχα αυτά αγγεία τοποθετούνταν απευθείας στο δάπεδο του θαλάμου και συχνά στοιβάζονταν το ένα δίπλα στο άλλο ή και πάνω στο άλλο για λόγους χωρητικότητας, όπως συμβαίνει στους τάφους με αριθ. Λ 214, Εικ. 123 α, και Λ 322, Εικ. 156 -157. Άλλοτε πάλι τα τεφροδόχα αγγεία τοποθετούνται στο δάπεδο του δρόμου, ή μέσα σε κόγχες και λάκκους (βλ. τάφο με αριθ. Λ 70, Εικ. 37). Σε μία μόνο περίπτωση και συγκεκριμένα στον τάφο με αριθ. Λ 70 βρέθηκαν στο δάπεδο του δύο λίθινα μπλοκ, τα οποία αποτελούσαν βάση πάνω στην οποία είχαν τοποθετηθεί πιθανόν τα τεφροδόχα αγγεία του.

Σε αρκετές βέβαια περιπτώσεις του καταλόγου και κυρίως σε τάφους οι οποίοι βρίσκονται σε συνεχή χρήση από την ΥΜΙΙΙ περίοδο μέχρι και την ανατολίζουσα παρατηρείται συνύπαρξη του ενταφιασμού και της καύσης στο εσωτερικό του θαλάμου, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στους τάφους με αριθ. Λ 192, Λ 208 και Λ 362.

VII) Ταφή σε αγγείο-εγχυτρισμός :

Πρόκειται για την πρακτική της τοποθέτησης ολόκληρου σκελετού στο εσωτερικό ενός αγγείου. Η πρακτική αυτή του εγχυτρισμού, γίνεται συνήθως στο εσωτερικό ενός πίθου και διαπιστώνεται παράλληλα με τη χρήση τόσο του ενταφιασμού όσο και της καύσης στο εσωτερικό του ταφικού θαλάμου και σε μια μόνο περίπτωση μεμονωμένα στον τάφο με αριθ. Λ 71. Ο εγχυτρισμός σε αγγείο δεν εμφανίζεται ούτε με την ίδια συχνότητα αλλά ούτε και με την ίδια ποσότητα με αυτή των ενταφιασμών και των καύσεων που βρέθηκαν στο εσωτερικό των ταφικών λαξευτών θαλάμων στον κατάλογο. Έτσι, λίγα είναι τα παραδείγματα της πρακτικής αυτής (βλ. τάφους αριθ. Λ 192, Λ 197, Λ 440). Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του τάφου με αριθ. Λ 360 στην τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι, όπου στο εσωτερικό του, μέσα σε ένα τεφροδόχο αγγείο βρέθηκε ο εγχυτρισμός μίας γυναίκας, στα πόδια της οποίας υπήρχαν τα αποτεφρωμένα οστά μιας καύσης, που πιθανόν ανήκαν σε μία άλλη γυναικεία ταφή.

Δυστυχώς όμως, είναι δύσκολο να καθορίσουμε το φύλο ή την ηλικία των νεκρών που περιείχαν οι ταφικοί αυτοί πίθοι, διότι στις περισσότερες δημοσιεύσεις γίνεται μια απλή αναφορά και μόνο για την ύπαρξη αγγείων με εγχυτρισμούς και δεν δίνεται καμία επιπλέον πληροφορία για το φύλο του νεκρού. Φαίνεται όμως ότι ο εγχυτρισμός χρησιμοποιήθηκε κυρίως για τις ταφές νηπίων και παιδιών (τάφοι με αριθ. Λ 196, και αριθ. Λ 250) παρά για ενήλικους άνδρες ή γυναίκες (τάφος με αριθ. Λ 360), στους τάφους αυτούς.

VIII) Οστά σε σωρούς:

Τέλος, συχνά στους λαξευτούς θαλαμοειδείς τάφους γίνεται ανακομιδή των οστών των πρωιμότερων ταφών, τα οποία μεταφέρονται και τοποθετούνται σε σωρό. Ο σωρός αυτός τοποθετείται συνήθως σε μια άκρη-πλευρά του ταφικού δωματίου, όπως συμβαίνει στον τάφο με αριθ. 390 στο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Εκεί τα οστά πέντε σκελετών είχαν παραμεριστεί και τοποθετηθεί σε σωρό στη δεξιά πλευρά του θαλάμου. Άλλοτε ο σωρός εντοπίζεται σε λάκκο λαξευμένο στο εσωτερικό του ταφικού δωματίου ή του δρόμου (βλ. τάφο με αριθ. Λ 220 στις Γυψάδες) ή ακόμη και κάτω από μία λάρνακα (τάφος με αριθ. Λ 250

στα Αγγελιανά Μυλοποτάμου) προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ο χώρος αυτός για την τοποθέτηση υστερότερων ταφών.

Λίγα και φτωχά είναι τα κτηρίσματα που συνοδεύουν τους νεκρούς στους λαξευτούς τάφους του καταλόγου. Αυτά τοποθετούνται συνήθως δίπλα στο νεκρό ή κοντά στο κεφάλι (Εικ. 24) ή τα πόδια του (Εικ. 62), ή και στο χώρο γύρω από αυτόν (Εικ. 30 α), όταν ο νεκρός τοποθετείται απευθείας στο δάπεδο. Όταν ο νεκρός τοποθετείται σε αγγείο ή σαρκοφάγο, κτερίσματα βρίσκουμε άλλοτε στο εσωτερικό τους (Εικ. 137 β) και άλλοτε έξω και γύρω από αυτά (Εικ. 22, 28, 87). Σύμφωνα με το κατάλογο, στη συνοδεία του νεκρού άνδρα συγκαταλέγονται δόρατα, αιχμές βελών ή δοράτων, ξίφη, εγχειρίδια, συνήθως χάλκινα, αλλά και σιδερένια, ενώ κοντά στις γυναικείες και παιδικές ταφές υπάρχουν κυρίως χάλκινα ενώτια, πόρπες, περόνες, ψήφοι περιδεραιών και αρκετά δακτυλίδια χάλκινα και σπάνια χρυσά ή ασημένια. Δεν λείπουν βέβαια και διάφορα πήλινα αγγεία όπως αμφορίσκοι, σκύφοι, μόνωτα κύπελλα, καθώς και ψήφοι σαρδίου, όνυχα, φαγεντιανής και ορεία κρυστάλλου που στόλιζαν πιθανόν κάποιο περιδέραιο κ.α. Ακόμη, βρέθηκαν και διάφορα προχυτικά αγγεία και αγγεία πόσεως, στην αρχή του θαλάμου και κυρίως κοντά στην είσοδο, που υποδεικνύουν ένα τελετουργικό πόσεως και πρόχυσης που πραγματοποιήθηκε στο σημείο εκείνο πριν το κλείσιμο του τάφου (βλ. τάφο με αριθ. Λ 132).

Επίσης, βρέθηκαν και κάποιοι τάφοι με πλούσιο κτερισματικό υλικό, όπως ο τάφος με αριθ. Λ 54 στην τοποθεσία Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου, ο τάφος με αριθ. Λ 167 στη συνοικία του Αγίου Ιωάννη Χανίων, όπου υπήρχαν μεταξύ άλλων ευρημάτων και φύλλα χρυσού, ο τάφος με αριθ. Λ 228, στον οποίο βρέθηκαν χρυσά και ασημένια δακτυλίδια και ο τάφος με αριθ. Λ 454 στο Μαύρο Σπήλαιο Ηρακλείου ανάμεσα στα ευρήματα του οποίου συγκαταλέγονται χρυσά ενώτια, χρυσό περιδέραιο, χάλκινα δακτυλίδια, κ.α. Οι περισσότεροι όμως λαξευτοί τάφοι βρέθηκαν συλημένοι από τυμβωρύχους της αρχαιότητας. Σε μεγάλο αριθμό αυτών το φράγμα της εισόδου ήταν ανοιχτό διότι οι τυμβωρύχοι συνήθιζαν να σπάζουν το υψηλότερο τμήμα της και να αφαιρούν τους λίθους του φράγματος της, προκειμένου να μπουν στο εσωτερικό του ταφικού δωματίου (βλ. τάφους με αριθ. Λ 377 & Λ 378).

Εκτός όμως από τα κτερίσματα, στο τάφο με αριθ. Λ 166 στη συνοικία του Αγίου Ιωάννη στην πόλη των Χανίων, βρέθηκε και η ταφή ενός σκύλου κοντά στην είσοδο, ενώ στον τάφο με αριθ. Λ 359 στην τοποθεσία Αμπελόκηποι – Τεκές Ηρακλείου και στο δάπεδο του δρόμου του υπήρχε ένας λάκκος που περιείχε τα οστά ενός νεκρού, ο οποίος συνοδευόταν από το σκελετό δύο αλόγων και δύο

σκύλων. Πρόκειται πιθανόν για ζώα τα οποία θυσιάστηκαν κατά τη γνώμη των ανασκαφών και ακολούθησαν τον κύριο τους και στη μεταθανάτια ζωή του.

Παρατηρούμε λοιπόν, ότι οι λαξευτοί τάφοι της Κρήτης, των οποίων η χρήση ξεκινά από την ύστερη εποχή του χαλκού και συνεχίζει έως και την ανατολίτισσα περίοδο, περιείχαν κυρίως πολλαπλές ταφές, οι οποίες ανήκαν πιθανόν σε μία ολόκληρη οικογένεια και τις επόμενες γενεές της. Οι τάφοι αυτοί μετά την τοποθέτηση των πρώιμων ταφών ανοίγονταν, κατά διαστήματα, καθαρίζονταν, απολυμαίνονταν και επαναχρησιμοποιούνταν για την τοποθέτηση των υστερότερων ταφών των μελών μιας οικογένειας (βλ. τάφους με αριθ. Λ 146, Λ 225, Λ 323 και Λ 382). Στους τάφους αυτούς οι περισσότεροι νεκροί ήταν πολεμιστές ή κυνηγοί, σύμφωνα με αντικείμενα που τους συνόδευαν όπως ξίφη, δόρατα, αιχμές βελών κ.λ.π. (βλ. τάφο με αριθ. Λ 136) και συχνά στον ίδιο τάφο θάβονταν και η σύζυγος του πολεμιστή, τα παιδιά του και οι δούλοι του, σύμφωνα πάντα με τα ευρήματα του καταλόγου. Δεν λείπουν βέβαια και μεμονωμένα παραδείγματα, όπου στον κυρίως νεκρικό θάλαμο ενταφιάζεται μόνο ένας νεκρός, όπως λόγου χάρη στον τάφο με αριθ. Λ 222, ο οποίος προοριζόταν για μια παιδική ταφή όπως υποδεικνύουν οι διαστάσεις του θαλάμου του που ήταν πιο μικρές συγκριτικά με τους περισσότερους λαξευτούς τάφους του νεκροταφείου όπου ανήκε. Στους τάφους με αριθ. Λ 375 και Λ. 393, όπου στον πρώτο ο νεκρός ήταν πλούσιος κτερισμένος και στον δεύτερο ο νεκρός έφερε μόνο ένα βραχιόλι στο δεξί του μπράτσο ως κτέρισμα.

Δυστυχώς όμως είναι λίγα και αποσπασματικά τα παραδείγματα των μεμονωμένων ενταφιασμών στους λαξευτούς τάφους και είναι αδύνατο να πούμε με βεβαιότητα αν οι τάφοι αυτοί είχαν χρησιμοποιηθεί για τον αρχηγό μιας οικογένειας ή φυλής και για το λόγο αυτό είχαν πιθανόν ταφεί χωριστά από την οικογένεια τους.

2. Αναφορικά με το δεύτερο τύπο τάφων της Κρήτης, τους θολωτούς, αναγράφονται στον κατάλογο συνολικά 148. Αυτοί, σύμφωνα με αρχαιολογικές ενδείξεις χρησιμοποιούνται παράλληλα με τους λαξευτούς, δηλαδή, από το 1300 έως το 600 π.Χ. Γεωγραφικά εκτείνονται κυρίως στην Ανατολική Κρήτη και ιδιαίτερα στο Νομό Λασιθίου. Περιοχές όπως το Καρφί και η Σητεία είναι γνωστές στους ερευνητές για τα νεκροταφεία του Βροντά, των Μνημάτων, του Αστιβίδερου και των Κρυών αντίστοιχα. Αλλά και ο νομός Ηρακλείου αριθμεί έναν ικανοποιητικό αριθμό τάφων στις τοποθεσίες Κούρτες, Παναγιά και Έργανος.

Οι θολωτοί τάφοι βρίσκονται σε συστάδες και αποτελούν τμήμα ενός ευρύτερα οργανωμένου νεκροταφείου, όπως στην περιοχή Καρφί Λασιθίου ή στα Κρυά

Σητείας, αλλά και στο Καβούσι Ιεράπετρας στη θέση Βροντάς (Θ 96-100) και αλλού. Το μέγεθός τους ωστόσο, δεν είναι αντίστοιχο με αυτό του Βορείου Νεκροταφείου της Κνωσού. Άλλοτε πάλι οι τάφοι αυτοί βρίσκονται μεμονωμένοι και επιβλητικοί σε μία περιοχή, όπως ο τάφος στη Γόρτυνα Ηρακλείου (Θ 37), ο τάφος στο Μάλεμε Κυδωνίας (Θ 130), και ο τάφος στο Ορνέ Αγίου Βασιλείου Ρεθύμνης (Θ 148) κ.α.

Οι θολωτοί τάφοι διακρίνονται σε εννέα τύπους με βάση το σχήμα της κάτοψης του θαλάμου τους. Ειδικότερα, στον κατάλογο αυτό παρουσιάζονται :

- ✓ 46 Κυκλικοί
- ✓ 34 Ορθογώνιοι
- ✓ 50 Τετράγωνοι
- ✓ 4 Ελλειψοειδείς
- ✓ 2 Πεταλοειδείς
- ✓ 3 Τραπεζιόσχημοι
- ✓ 4 Ακανόνιστοι κυκλικοί
- ✓ 2 Ακανόνιστοι ορθογώνιοι και
- ✓ 3 Ακανονίστου σχήματος.

Με βάση τη μελέτη του υλικού του παραπάνω καταλόγου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα σχετικά με:

A. Τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των θολωτών τάφων :

Οι θολωτοί τάφοι της Κρήτης είναι ανάλογοι με αυτούς των Μυκηνών, αλλά πιο ταπεινοί όσον αφορά στην τοιχοδομία τους. Αρχικά, στη βάση των τάφων αυτών, λαξεύεται συνήθως ένας λάκκος και ένας επικλινής προς αυτόν δρόμος και κατόπιν, μέσα στο λάκκο που χρησιμοποιείται ως θεμέλιο χτίζονται οι τοίχοι του δρόμου και του ταφικού θαλάμου (βλ. τάφους με αριθ. Θ 16 και Θ 78). Δεν λείπουν βέβαια και τάφοι που υπερέρχουν από το έδαφος χωρίς να έχουν το συγκεκριμένο θεμέλιο (βλ. τάφο με αριθ. Θ 36 Άγιες Παρασκιές Ηρακλείου). Οι τάφοι αυτοί κατασκευάζονται συνήθως από ακανόνιστους και μερικές φορές από επεξεργασμένους λίθους ή ογκόλιθους όπως ντόπιο σχιστόλιθο, σιδηρόπετρες ή ασβεστολιθικές πέτρες, οι οποίοι συνδέονται μεταξύ τους με μικρότερους λίθους ή λάσπη. Οι πλευρικοί τοίχοι του δρόμου και του θαλάμου χτίζονται στις περισσότερες περιπτώσεις, σύμφωνα με το ισοδομικό σύστημα δόμησης (βλ. Εικ. 265 γ), με εξαίρεση τους τάφους με αριθ. Θ 9 στα Αχλάδια Σητείας (Εικ. 211) και Θ 46 στο Στερνάκι Αποκορώνου (Εικ. 239 α-γ), οι τοίχοι των οποίων έχουν χτιστεί ακολουθώντας το κυκλώπειο σύστημα τοιχοποιίας, το οποίο απαντά κυρίως στα τείχη των μυκηναϊκών ακροπόλεων.

Σύμφωνα με το κυκλώπειο σύστημα, πελώριοι λίθοι με στοιχειώδη κατεργασία χτίζονται χωρίς παρεμβολή κονιάματος, ενώ τα μεταξύ τους κενά κλείνονται με μικρότερους λίθους¹. Η θολωτή στέγαση των ταφικών δωματίων επιτυγχάνεται με το εκφορικό σύστημα, κατά το οποίο, ομόκεντροι δακτύλιοι από συνεχώς και περισσότερο προεξέχοντες λίθους, υπερτιθέμενοι, σχηματίζουν ένα σφαιρικό ή ελλειπτικό σε τομή θόλο. Η ισορροπία του θόλου επιτυγχάνεται από το βάρος των λίθων, των οποίων το τμήμα που προεξέχει είναι πολύ μικρότερο από το εδραζόμενο² (Εικ. 213, 239 β, 250, 256).

Οι θολωτοί τάφοι αποτελούνται από τρία μέρη, το δρόμο, την είσοδο και τον κυρίως νεκρικό θάλαμο.

Από τους 148 θολωτούς τάφους του καταλόγου μόνο οι 66 σώζουν το δρόμο τους. Ο δρόμος αυτός σε 45 τάφους δεν περιγράφεται πλήρως· γίνεται μόνο μία απλή αναφορά. Αντίθετα, σε οκτώ περιπτώσεις ο δρόμος είναι κτιστός, όπως για παράδειγμα στον τάφο με αριθ. Θ 4 στην τοποθεσία Μνήματα Καρφή Λασιθίου, ο δρόμος του οποίου έχει κτιστεί με μία σειρά από μεγάλες πλάκες στην κάθε πλευρά του που συνδέονται μεταξύ τους με μικρότερους λίθους (Εικ.208). Στον τάφο με αριθ. Θ 46 στο Στερνάκι Αποκορώνου Χανίων, ο δρόμος είναι πλατύς και στενός με επιμελώς κτιστά τοιχώματα (Εικ. 239 α), στον τάφο με αριθ. Θ 79 ο δρόμος διαιρείται σε δύο ίσα μέρη, τα οποία δεν βρίσκονται στην ίδια ευθεία (Εικ. 250) και στον τάφο με αριθ. Θ 130 στο Μάλεμε Κυδωνίας, τα τοιχώματα του δρόμου ήταν κτιστά με λίθους αλλά το δάπεδο του χωριζόταν σε δύο τμήματα εκ των οποίων το ένα βρισκόταν σε ψηλότερο σημείο από το άλλο και η σύνδεση γινόταν με έναν αναβαθμό (Εικ. 264 & 265 α).

Σε έξι τάφους ο δρόμος είναι λαξευτός στο φυσικό βράχο, όπως παρατηρούμε στον τάφο με αριθ. Θ 35 στους Κουνάβους Ηρακλείου και στον τάφο με αριθ. Θ 37 στη Γόρτυνα Ηρακλείου. Επτά θολωτοί τάφοι στην τοποθεσία Βροντά Λασιθίου, αντί για δρόμο έχουν έναν ψευδοδρόμο, δηλαδή, ένα ορθογώνιο σκάμμα μπροστά από την είσοδο τους λαξευμένο στο φυσικό έδαφος (βλ. τάφους με αριθ. Θ 16 και Θ 97 – 98). Ακόμη, ο δρόμος αυτός, όπου συναντάται, είναι συνήθως κατωφερικός με πλευρές που συγκλίνουν, με ή χωρίς βαθμίδες (βλ. τάφο με αριθ. Θ 9) και σε μερικές περιπτώσεις, σχηματίζει ένα διάδρομο-τούνελ όπως οι τάφοι με αριθ. Θ 26-28 στην τοποθεσία Έργανος Ηρακλείου (Εικ. 228).

¹ ΜΠΟΥΡΑΣ Χ., Μαθήματα Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής, τ. Α', Αθήνα 1980 σ. 108-109.

² ΜΠΟΥΡΑΣ Χ., Μαθήματα Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής, τ. Α', Αθήνα 1980 σ. 109.

Εξαίρεση αποτελεί ο τάφος με αριθ. Θ 24 στον Καρτερό Ηρακλείου, ο δρόμος του οποίου παρόλο που είχε τη μορφή ενός διαδρόμου, επικοινωνεί επιπλέον με δύο πλαϊνά δωμάτια σχεδόν απέναντι το ένα με το άλλο, τα οποία στεγάζονταν με τραπεζοειδείς λίθους (Εικ. 226).

Στους περισσότερους θολωτούς τάφους το δάπεδο του δρόμου είναι το φυσικό έδαφος αλλά δεν λείπουν και οι περιπτώσεις που αυτό είναι επιστρωμένο με λίθους ή με πλάκες, όπως οι τάφοι με αριθ. Θ 149, Θ 72, Θ 5 και Θ 20.

Σε κάποιους τάφους πιθανολογείται από τους ανασκαφείς το έθιμο της κάλυψης του δρόμου και της εισόδου με λίθους και χώμα μετά την εναπόθεση των νεκρών στο εσωτερικό του θαλάμου, όπως συμβαίνει στους τάφους με αριθ. Θ 30-33.

Σε 54 από τους 148 θολωτούς τάφους του καταλόγου βρέθηκε σχεδόν άθικτη η είσοδος, η οποία οδηγεί στο εσωτερικό του ταφικού θαλάμου. Αυτή τοποθετείται στην ανατολική πλευρά του θαλάμου (βλ. τάφο με αριθ. Θ 90 στην Μαυρικιά Πραισού), σε είκοσι δύο τουλάχιστον τάφους, ή στη νότια πλευρά σε δώδεκα περιπτώσεις όπως ο τάφος με αριθ. Θ 99 στη θέση Βροντάς Καβουσίου. Η είσοδος έκλεινε με φράγμα κατασκευασμένο από αργούς λίθους (τάφοι με αριθ. Θ 8, Θ 41), με ξερολιθιά (τάφοι με αριθ. Θ 9, Θ 24) ή με μία πλάκα που καλυπτόταν από μικρότερους λίθους (τάφος με αριθ. Θ 13). Άλλοτε πάλι με μία πλάκα (τάφοι με αριθ. Θ 4, Θ 35) ή με περισσότερες πλάκες (τάφος με αριθ. Θ 7, Θ 130 Εικ. 265 α).

Σε έναν μόνο τάφο, αυτόν με αριθ. Θ 78 στην τοποθεσία Λειβαδίτσα Ηρακλείου, παρατηρούνται δύο φράγματα, το ένα στο στόμιο και το δεύτερο κάτω από τη βορειότερα σωζόμενη καλυπτήρια πλάκα.

Το σχήμα της εισόδου ποικίλει. Άλλοτε είναι πίοσχημη και αποτελείται από ένα τρίλιθο, δηλαδή, από δύο μονολιθικές κτιστές παραστάδες και μία πλάκα ως υπέρθυρο, (Εικ. 261 α,) ή δύο πλάκες ως υπέρθυρο (Εικ. 245) και άλλοτε πάλι οι παραστάδες της σχηματίζονται από σειρά επάλληλων λίθων ή ογκόλιθων όπου πάνω σ' αυτές στηρίζεται το υπέρθυρο (Εικ. 227 β, 239 α & 262 α-β). Ιδιαίτερη είναι η περίπτωση του τάφου με αριθ. Θ 11 ο οποίος, σύμφωνα με τη γνώμη των ανασκαφών, είχε ξύλινες παραστάδες.

Πάνω από την πλάκα του υπέρθυρου υπάρχει συνήθως ένα ανακουφιστικό τρίγωνο (Εικ. 265 β). Στον τάφο με αριθ. Θ 41 παρατηρούμε μια τετράγωνη ανακουφιστική κόγχη διαστ. 0,40Χ0,40 μ., στη θέση του ανακουφιστικού τριγώνου, πάνω από το υπέρθυρο και εσωτερικά. Πάνω από αυτήν υπάρχει δεύτερο «υπέρθυρο», πιο ογκώδες από το πρώτο, ενώ στον τάφο με αριθ. Θ 17 πάνω

από την πλάκα του υπερθύρου υπήρχε ένα ημικυκλικό άνοιγμα το οποίο καταλάμβανε τη θέση του ανακουφιστικού τριγώνου.

Η κάτοψη του θαλάμου δεν έχει πάντοτε το ίδιο σχήμα. Έτσι, οι 148 θολωτοί τάφοι του καταλόγου χωρίζονται σε εννέα τύπους, σύμφωνα με την κάτοψη του θαλάμου τους : Κυκλικοί, Ορθογώνιοι, Τετράγωνοι, Ελλειψοειδείς, Πεταλοειδείς, Τραπεζιόσχημοι, Ακανόνιστοι κυκλικοί, Ακανόνιστοι ορθογώνιοι και Ακανόνιστου σχήματος. Με βάση λοιπόν, τον παραπάνω κατάλογο, παρατηρούμε ότι ο πιο διαδεδομένος τύπος θολωτού κτιστού τάφου στην Κρήτη, σε αντίθεση με τους λαξευτούς, είναι ο τετράγωνος. Οι ελλειψοειδείς θολωτοί είναι μόνο τέσσερις, παρόλο που η χρήση τους παρατηρείται στην ίδια χρονική περίοδο με αυτή των λαξευτών θαλαμοειδών. Δύο μόνο θολωτοί τάφοι αποτελούνται από δύο θαλάμους, ο τάφος με αριθ. Θ 77 στην τοποθεσία στου Κόφινα το Κεφάλι, Ηρακλείου και ο τάφος με αριθ. 134 στον Στύλο Αποκορώνου, ο οποίος αποτελείται από έναν τετράγωνο προθάλαμο και έναν ελλειψοειδή κυρίως θάλαμο.

Το δάπεδο του θολωτού ταφικού δωματίου είναι συνήθως ο φυσικός βράχος (τάφοι με αριθ. Θ 43, Θ 46), ή πατημένο χώμα (τάφος με αριθ. Θ 105). Σε 22 περιπτώσεις το δάπεδο είναι επιστρωμένο είτε με απλούς λίθους (τάφοι με αριθ. Θ 5, Θ 17, Θ 62) είτε με πλάκες (τάφοι με αριθ. Θ 7, Θ 27, Θ 79), ενώ σε δύο περιπτώσεις, στον τάφο με αριθ. Θ 36 στην τοποθεσία Άγιες Παρασκίες Ηρακλείου, το δάπεδο του θαλάμου είναι επιστρωμένο με μικρά βότσαλα και στον τάφο με αριθ. Θ 67 στο Βρόκαστρο Λασιθίου όπου το δάπεδο είχε επιστρωθεί με άμμο και βότσαλα. Στον τάφο με αριθ. Θ 87 στα Κρυά Σητείας το δάπεδο σχηματίζει ένα είδος αναβαθμού για να προσαρμόζεται καλύτερα ο ευρισκόμενος πάνω σ' αυτό πίθος. Ο τάφος ωστόσο, αυτός φαίνεται ότι συνδυάζει τα δύο είδη ταφικής αρχιτεκτονικής που βρέθηκαν στην περιοχή, του θολωτού και του ψευδοθολωτού όπως αυτοί περιγράφονται αναλυτικά στο κεφάλαιο των εξαιρέσεων.

Στο δάπεδο του ταφικού θαλάμου σπάνια συναντάμε κτιστά θρανία. Δύο μόνο τάφοι εμφανίζουν τη συγκεκριμένη αυτή δομή: ο τάφος με αριθ. Θ 48 στα Μνήματα Καρφί Λασιθίου έχει θρανίο στο πίσω τοίχο του θαλάμου του ενώ στον τάφο με αριθ. Θ 134 στον Στύλο Αποκορώνου το θρανίο βρίσκεται στη ΝΔ. γωνία του θαλάμου του.

Σε εννέα μόνο θολωτούς τάφους παρατηρούμε και λαξευτούς λάκκους, οι οποίοι εντοπίζονται στο δάπεδο κυρίως του θαλάμου τους και σε έναν από αυτούς στο δάπεδο του δρόμου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν ο τάφος με αριθ. Θ 24 στην τοποθεσία Κεφάλι, στον Καρτερό Ηρακλείου, που είχε τέσσερις

λάκκους στο δάπεδο του θαλάμου του, σε τρεις από τους οποίους υπήρχε και λαξευτή προεξοχή πάνω στην οποία τοποθετούνταν η καλυπτήρια πλάκα (Εικ. 226 & 227 β) και ο τάφος με αριθ. Θ 46 στο Στερνάκι Αποκορώνου που είχε έναν ορθογώνιο λάκκο λαξευμένο στο δάπεδο του δρόμου του.

Οι θολωτοί τάφοι του καταλόγου είναι κυρίως υπέργεια κτίσματα (τάφος με αριθ. Θ 80) τα οποία στέκονται μόνα τους στο χώρο, ενώ σε πέντε τάφους που βρέθηκαν στην ίδια περιοχή, στο Καρφί Λασιθίου, το πίσω τοίχωμα του ταφικού θαλάμου είναι κτιστό και ακουμπά πάνω στο φυσικό βράχο (τάφοι με αριθ. Θ 55-57, Θ 59 και Θ 60). Μάλιστα, οι τάφοι με αριθ. Θ 56-57 έχουν και έναν κοινό τοίχο (Εικ. 209). Οκτώ τάφοι του καταλόγου είναι υπόγειοι (βλ. τάφους με αριθ. Θ 39, Θ 26-28, & Θ 78).

Στην περίπτωση των υπογείων θολωτών συναντάμε και ταφικά σήματα όπως σε τρεις τάφους στην Έργανο αριθ. Θ 26-28 και σε έναν στην Πραισό αριθ. Θ 11. Αυτά αποτελούνται από σωρό ή μπλοκ λίθων που τοποθετείται συνήθως στο εξωτερικό και πάνω μέρος της θόλου. Στον τάφο με αριθ. Θ 130 στον ανατολικό και δυτικό τοίχο του υπάρχει από μια κόγχη.

Οι τοίχοι των ταφικών θαλάμων συγκλίνουν καθ' ύψος και σχηματίζουν μια θολωτή κυψελοειδή οροφή, η οποία κλείνει συνήθως με μία πλάκα ή και περισσότερες (το λεγόμενο κλειδί της θόλου, βλ. Εικ. 211, 249 I, 247 β). Αυτό παρατηρείται στους τάφους με αριθ. Θ 20 στους Αρκάδες Ηρακλείου, Θ 80 στην Παντάνασσα Ρεθύμνου, ενώ στον τάφο με αριθ. Θ 51 στο Καρφί Λασιθίου η θόλος είναι σχεδόν πολυγωνική και στον τάφο με αριθ. Θ 130 η θόλος περιγράφεται ως πυραμιδική ή θολωτή (Εικ. 264).

Οι διαστάσεις των θολωτών τάφων έχουν ως εξής :

α) τετράγωνοι :

Ο δρόμος ξεκινά από 1,50 μ. μήκος και φτάνει τα 13,80 μ. (Θ 130), ενώ το πλάτος του ξεκινά από τα 0,30 μ. και φτάνει τα 2,00 μ. Το πλάτος της εισόδου ξεκινά από 0,40 μ. έως 1,60 μ. και το ύψος της από 0,52 μ. έως 2,00 μ. Ο θάλαμος έχει διαστάσεις από 0,80 μ. έως 3,65 μ. και το μέγιστο σωζόμενο ύψος της θόλου ξεκινά από τα 0,70 έως τα 4,00 μ. (Θ 130).

β) κυκλικοί :

Ο δρόμος ξεκινά από 0,85 μ. μήκος και φτάνει τα 20,80 μ. (Θ 46), ενώ το πλάτος του ξεκινά από τα 0,35 μ. και φτάνει τα 2,50 μ. Το πλάτος της εισόδου ξεκινά από 0,45 μ. έως 1,05 μ. και το ύψος της από 0,35 έως 2,30 μ. Η διάμετρος του θαλάμου ξεκινά από 1,00 μ. και φτάνει τα 4,60 μ. και το μέγιστο σωζόμενο ύψος της θόλου ξεκινά από 1,00 έως 4,80 μ.

γ) ορθογώνιοι :

Ο δρόμος έχει μήκος 0,68 μ. έως 10,00 μ. (Θ 79) και το πλάτος της εισόδου ξεκινά από 0,41 μ. έως 1,00 μ., ενώ το ύψος της από 0,35 έως 1,35 μ. Ο θάλαμος έχει μήκος 1,12 μ. έως 4,00 μ. και πλάτος 0,90 μ. έως 2,80 μ., ενώ το μέγιστο σωζόμενο ύψος της θόλου ξεκινά από τα 0,80 μ. και φτάνει στα 4,00 μ.

Στις υπόλοιπες **έξι μικρότερες κατηγορίες**, σε γενικές γραμμές, οι διαστάσεις των θαλάμων τους έχουν ως εξής :

Η είσοδος έχει πλάτος από 0,53 μ. έως 1,10 μ. και το ύψος της φτάνει τα 0,80-0,85 μ. Ο θάλαμος έχει μήκος από 0,92 μ. έως 4,50 μ. εσωτερικά και 2,80 μ. έως 7,00 μ. εξωτερικά και πλάτος 1,00 μ. έως 3,00 μ. εσωτερικά. Το μέγιστο σωζόμενο ύψος της θόλου ξεκινά από 0,80 μ. και φτάνει τα 2,09 μ.

Σε κάποιους θολωτούς τάφους μάλιστα, οι διαστάσεις του δρόμου και της εισόδου είναι τόσο μικρές, ώστε συχνά να θεωρείται από τους ανασκαφείς πιθανή η τοποθέτηση των νεκρών ή των τεφροδόχων αγγείων από την οροφή της θόλου (βλ. τάφο με αριθ. Θ 26, Θ 61 & Θ 80).

B. Τρόπος και έθιμο ταφής στους θολωτούς τάφους :

Το επικρατέστερο έθιμο ταφής στους θολωτούς τάφους του καταλόγου είναι ο ενταφιασμός των νεκρών, ο οποίος φαίνεται να συνεχίζεται σε όλη τη διάρκεια χρήσης των τάφων αυτών από την ΥΜ ΙΙΙ έως και την ύστερη γεωμετρική περίοδο, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με τους λαξευτούς. Ο νεκρός τοποθετείται απευθείας στο δάπεδο του θαλάμου σε συνεσταλμένη συνήθως στάση (τάφοι με αριθ. Θ 18, Θ 27 Θ 30) και σπάνια σε εκτεταμένη (τάφος με αριθ. Θ 26). Σε δύο περιπτώσεις, στον τάφο με αριθ. Θ 105 Σελλάδες Σητείας και στον τάφο με αριθ. Θ 4, έχει διαμορφωθεί ειδικό δάπεδο επιστρωμένο με φερτή άμμο και βότσαλα πάνω στο οποίο έχει τοποθετηθεί ένας ενταφιασμός. Σε 17 τάφους ο νεκρός ή οι νεκροί τοποθετούνται στο εσωτερικό μίας πήλινης λάρνακας, κιβωτιόσχημης ή λουτηροειδής, η οποία τοποθετείται απευθείας στο δάπεδο του θαλάμου (τάφοι με αριθ. Θ 41, Θ 43, Θ 133). Στον τάφο με αριθ. Θ 20 η σαρκοφάγος είναι λίθινη, ενώ στον τάφο με αριθ. Θ 103 η σαρκοφάγος βρίσκεται μέσα σε λάκκο (Εικ. 258 α-β).

Εξαίρεση αποτελεί ο τάφος με αριθ. Θ 69 στο εσωτερικό του οποίου βρέθηκαν δύο ενταφιασμοί. Ένας νεκρός είχε τοποθετηθεί σε πλάκα, πάνω στο δάπεδο του θαλάμου, και ο δεύτερος σε λουτηροειδή λάρνακα τοποθετημένη στο έδαφος, ενώ μέσα στη λάρνακα εκτός από τον ενταφιασμό υπήρχε και μια κυλινδρική πυξίδα η οποία περιείχε την καύση ενός νηπίου.

Από τους τάφους αυτούς δεν λείπει επίσης και η απόθεση τέφρας σε τεφροδόχα. Σε δεκαεννέα τάφους διαπιστώνεται η απόθεση της τέφρας σε κάλπες

(τάφοι με αριθ. Θ 34, Θ 25 & Θ 72) ή υδρίες (τάφος με αριθ. Θ 146) και σπάνια σε πίθους, αμφορείς και κρατήρες (τάφοι με αριθ. Θ 37 & Θ 67). Σε μια περίπτωση η καύση είχε τοποθετηθεί σε χάλκινο αμφοροειδή κρατήρα (βλ. τάφο με αριθ. Θ 80 Ερημοκλησιές Παντάνασσας), ενώ σε επτά περιπτώσεις συναντάμε το συνδυασμό ενταφιασμού και καύσης (τάφοι με αριθ. Θ 19, Θ 67). Ακόμη, σε δύο τάφους έχουμε και εγχυτρισμό σε αγγείο. Η πρακτική όμως αυτή συνδυάζεται είτε με την πρακτική της καύσης είτε με την πρακτική του ενταφιασμού στους τάφους αυτούς και ποτέ δεν απαντάται μεμονωμένη (βλ. τάφο με αριθ. Θ 143 στην τοποθεσία Κοπρανές Βρόκαστρο, μέσα σε πίθο & και τάφο με αριθ. Θ 26 στην Έργανο Ηρακλείου, αλλά δεν γνωρίζουμε το σχήμα του αγγείου).

Δεν λείπει βέβαια και η πρακτική της συγκέντρωσης των οστών των πρωιμότερων ταφών σε σωρούς για τον καθαρισμό του εσωτερικού του ταφικού θαλάμου και την επαναχρησιμοποίηση και τοποθέτηση σ' αυτόν μεταγενέστερων ταφών (τάφοι με αριθ. Θ 12, όπου πάνω από το σωρό υπάρχουν δύο τεφροδόχα αγγεία και Θ 77).

Οι νεκροί των θολωτών τάφων συνοδεύονται και αυτοί από κτερίσματα αντίστοιχα με αυτά των λαξευτών θαλαμοειδών τάφων της Κρήτης π.χ. διάφορα αγγεία, ψευδόστομοι αμφορείς, κύπελλα, ληκύθια, αρύβαλλοι, οινοχόες, μία ομφαλωτή χάλκινη φιάλη (τάφος με αριθ. Θ 21), ένα αγγείο από φαγεντιανή (τάφος με αριθ. Θ 22), ακόμη σιδερένια όπλα, οβελοί, ξίφη και αιχμές βελών. Για παράδειγμα, ο τάφος με αριθ. Θ 14 στο Καβούσι, εκτός από τους ενταφιασμούς περιείχε και έναν πίθο τοποθετημένο στο πλάι, γύρω από τον οποίο ήταν συγκεντρωμένα 40 αγγεία, χάλκινες πόρπες, ένα χάλκινο δακτυλίδι, μια σιδερένια λαβή ξίφους κ.α., ενώ μέσα σε ένα λάκκο στον τάφο με αριθ. Θ 16 βρέθηκαν οστά από ζώα, σκύλων, αλεπούδων κ.α. Παράλληλα, στον τάφο με αριθ. Θ 37, κτερίσματα βρέθηκαν στο εσωτερικό των τεφροδόχων αγγείων και στους τάφους με αριθ. Θ 56, Θ 57, Θ 144 βρέθηκαν οστά από διάφορα ζώα, σκύλου, αλεπούς, αιγοειδή και βοοειδή, ενώ αντίθετα στον τάφο με αριθ. Θ 132, στο γεωμετρικό νεκροταφείο της Έλτινας βρέθηκαν γύρω του ίχνη από έμπυρες υγρές προσφορές.

Ο συνολικός αριθμός των νεκρών που περιέχει ένας θολωτός τάφος ξεκινά από έναν με δύο ενταφιασμούς, με μέσο όρο τους πέντε έως επτά, και φτάνει στους είκοσι τέσσερις. Οι καύσεις ξεκινούν από δύο με τρεις και φτάνουν τις σαράντα σε έναν τάφο. Πιθανό είναι λοιπόν, οι τάφοι αυτοί να περιείχαν τους νεκρούς μιας οικογένειας ή μίας γενιάς και να χρησιμοποιήθηκαν μετέπειτα από τις επόμενες γενεές, στην περίπτωση των πολλών νεκρών, όπου συναντάμε και

σωρούς από οστά τοποθετημένα σε κάποια σημεία των θαλάμων. Οι θολωτοί τάφοι εμφανίζονται στην Κρήτη ήδη από τους μινωικούς χρόνους με πιο γνωστούς αυτούς της ΠΜ περιόδου που βρέθηκαν στην πεδιάδα της Μεσαράς³. Στην εργασία αυτή συμπεριέλαβα τους θολωτούς της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου οι οποίοι συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται μέχρι και τους υπομινωικούς χρόνους, ενώ αρκετοί είναι αυτοί (περίπου 60) που χτίζονται στην πρωτογεωμετρική περίοδο και χρησιμοποιούνται μέχρι και την ύστερη γεωμετρική και ανατολίζουσα περίοδο.

Εκτός από τους δύο πιο χαρακτηριστικούς και πιο διαδεδομένους τύπους τάφων που χρησιμοποιούνται στην Κρήτη, τον λαξευτό θαλαμοειδή και τον θολωτό τάφο, κατά την ύστερη εποχή του χαλκού μέχρι και την πρώιμη εποχή του σιδήρου, συναντάμε και κάποιες σημαντικές εξαιρέσεις τύπου τάφων. Οι εξαιρέσεις αυτές βρέθηκαν τόσο σε οργανωμένα νεκροταφεία μαζί με λαξευτούς θαλαμοειδείς ή θολωτούς τάφους, όσο και σε νεκροταφεία όπου οι εξαιρέσεις αυτές αποτελούν τον κύριο τύπο ταφής.

Συγκεκριμένα, στο Βροκάστρο Λασιθίου βρέθηκαν συνολικά δύο πιθοταφές σε απλούς λάκκους και δώδεκα ταφικά έρκη (Εικ. 274), δηλαδή, κτιστοί ταφικοί περίβολοι, στο δάπεδο των οποίων βρέθηκαν καμένα οστά. Η καύση είχε πραγματοποιηθεί στο εσωτερικό του περιβόλου, ενώ τα οστά ήταν διάσπαρτα στο δάπεδο του περιβόλου ή τοποθετημένα στο εσωτερικό τεφροδόχων αγγείων. Στο νεκροταφείο του Βροκάστρου, που χρονολογείται στην γεωμετρική κυρίως περίοδο, η πρακτική της καύσης φαίνεται να συνυπάρχει με τον εγχυτρισμό μικρών παιδιών σε πίθους, κάτι που το συναντήσαμε και στους λαξευτούς και θολωτούς τάφους του ίδιου νεκροταφείου.

Κάτι ανάλογο συναντάμε και στο νεκροταφείο της Δρήρου Λασιθίου, η χρήση του οποίου ξεκινά από τη γεωμετρική και φτάνει μέχρι την ανατολίζουσα περίοδο. Στο νεκροταφείο αυτό παρατηρούνται ίχνη πλακόστρωσης σε διάφορα σημεία του, ενώ βρέθηκαν συνολικά είκοσι πέντε τάφοι δεκαεννέα από τους οποίους είναι ταφικά έρκη (ορθογώνιοι κτιστοί περίβολοι) παρόμοια με αυτά του Βροκάστρου. Αυτά είχαν οργανωθεί γύρω από έναν κτιστό θολωτό τάφο της υπομινωικής περιόδου, για τον οποίο όμως δυστυχώς δεν βρήκα καμία περιγραφή. Σε εννέα μάλιστα ταφικά έρκη βρέθηκαν πιθοταφές και σε έντεκα καύσεις που είχαν γίνει μέσα στο ταφικό έρκος. Οι υπόλοιποι έξι τάφοι περιλάμβαναν αποτεφρωμένα οστά τοποθετημένα σε απλούς λάκκους που λαξεύτηκαν κατά μήκος των τοίχων των ταφικών ερκών, εκτός από ένα λάκκο που περιείχε τον ενταφιασμό ενός μικρού παιδιού. Όλοι αυτοί οι τάφοι είχαν χρησιμοποιηθεί για την απόθεση ενός ή

³ BRANIGAN KEITH., The tombs of Mesara, London 1970.

τουλάχιστον δύο νεκρών. Οι περισσότεροι τάφοι επομένως, προορίζονταν για ατομικές ταφές σε μια εποχή και μια περιοχή όπου η γενική πρακτική που ακολουθείται είναι η ομαδική ταφή.

Σύμφωνα λοιπόν, με την έρευνα της Τσιποπούλου⁴, φαίνεται ότι το νεκροταφείο αυτό δεν εξυπηρετούσε ολόκληρη την πόλη για όσο σύντομο χρονικό διάστημα και αν υποθέσουμε ότι χρησιμοποιήθηκε, ότι ανήκε σε μια συγκεκριμένη ομάδα του πληθυσμού, που δεν ήταν απλώς μια οικογένεια, αλλά μάλλον ένα γένος, με τη δυνατότητα να οργανώνει το χώρο ταφών των μελών του, και μάλιστα γύρω από ένα παλαιότερο τάφο, που είχε ίσως θεωρηθεί ότι ανήκε στους προγόνους του συγκεκριμένου νεκροταφείου.

Χαρακτηριστική εξαίρεση αποτελεί το νεκροταφείο στον Βροντά στο Καβούσι Μιραμπέλου, όπου εκτός από τους θολωτούς τάφους που ερευνήθηκαν στην περιοχή, παρατηρείται και η εξής ιδιαιτερότητα : στο νεκροταφείο αυτό βρέθηκαν οικίες της υστερομινωικής – υπομινωικής περιόδου οι οποίες εμφανίζουν μια δευτερογενή χρήση κατά τη νεώτερη γεωμετρική περίοδο (Εικ. 277). Στις οικίες αυτές και συγκεκριμένα στο δάπεδο τους τοποθετούνται κυρίως απλές καύσεις, πρωτογενείς ή δευτερογενείς, αλλά και κτιστοί κιβωτιόσχημοι τάφοι που εφάπτονται συνήθως σε κάποιο τοίχο των οικιών και περιέχουν και αυτοί καύσεις, κυρίως πρωτογενείς (Εικ. 278-281), ενώ σε δύο περιπτώσεις οι κιβωτιόσχημοι αυτοί τάφοι στέκονται μεμονωμένοι στο εσωτερικό της προγενέστερης οικίας. Ακόμη, μέσα στις οικίες αυτές βρέθηκαν και ταφές στο σημείο της εισόδου ή σε λάκκους ή σε τεφροδόχα αγγεία καθώς και ελάχιστοι εγχυτρισμοί μικρών παιδιών σε πίθους.

Κάτι ακόμη πιο ασυνήθιστο παρατηρούμε στο νεκροταφείο στα Κρουά Σητείας και στη θέση Ορθή Πέτρα ή Τσαχάλη, όπου εκτός από του θολωτούς τάφους, που περιγράψαμε λεπτομερώς σε προηγούμενο κεφάλαιο, βρέθηκαν και δεκατρείς ψευδοθολωτοί τάφοι, δηλαδή, τάφοι που αποτελούνται από έναν ταφικό πίθο τοποθετημένο οριζόντια και κτισμένο γύρω-γύρω με λίθους, που στην οροφή σχηματίζονται καμάρες-ψευδοθόλια και φράζουν με μία πλάκα (βλ. Εικ. 283-285). Σε έξι από τους δεκατρείς ψευδοθολωτούς (αριθ.1-4 , 9 και 12) το δάπεδο είναι επιστρωμένο με λίθους ή πλάκες. Στο νεκροταφείο αυτό και σε αντίθεση με τα υπόλοιπα νεκροταφεία η κύρια ταφική πρακτική είναι ο εγχυτρισμός ενός νεκρού. Σε μια μόνο περίπτωση αντί για πίθο συναντάμε ένα πιθοειδές αγροτικό σκεύος

⁴ ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ τ. Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη», Ηράκλειο 1987, σ. 256.

(Εικ. 286-287) και σε μια άλλη έναν κρατήρα, ενώ ένας μόνο τάφος είναι απλός λακκοειδής με επένδυση λίθων στις πλάγιες πλευρές του. Οι τάφοι αυτού του τύπου χρησιμοποιήθηκαν κατά την ΥΜ ΙΙΙΓ με πρωτογεωμετρική περίοδο. Η Τσιποπούλου⁵ στη δημοσίευσή της πίστευε ότι ο τύπος αυτός του ψευδοθολωτού τάφου αποτελούσε μοναδικό τύπο ταφής στην Κρήτη, στη πορεία όμως των ανασκαφικών ερευνών η άποψη αυτή διαψεύδεται καθώς αντίστοιχα παραδείγματα θα δούμε στη συνέχεια του συγκεκριμένου κεφαλαίου.

Επίσης και στη θέση Πέτρου Φραμένου Ιεράπετρας βρέθηκε νεκροταφείο των υστερογεωμετρικών χρόνων, από όπου ερευνήθηκαν συνολικά δεκατέσσερις τάφοι. Για όλες τις ταφές χρησιμοποιήθηκαν ταφικοί πίθοι, ένας ή δύο κατά τάφο, οι οποίοι ήταν τοποθετημένοι οριζόντια και σε δύο περιπτώσεις δύο πίθοι είχαν χρησιμοποιηθεί για μία ταφή και είχαν ενωμένα τα στόμια τους ή εισχωρούσε ελαφρά το ένα στο άλλο (Εικ. 290). Για την τοποθέτηση των πύθων αυτών είχε λαξευτεί κοιλότητα στο μαλακό βράχο στο σχήμα του πίθου και είχαν χρησιμοποιηθεί αργοί λίθοι για την στερέωση τους. Η κύρια ταφική πρακτική και στην περίπτωση αυτή είναι ο εγχυτρισμός, ενώ ίχνη καύσης δεν βεβαιώθηκαν. Στη θέση Πέτρου Φραμένου Ιεράπετρας βρέθηκε και ένας πίθος ο οποίος καλύπτεται με ξερολιθιά και λίθινες πλάκες, κάτι ανάλογο με τα Κρυά Σητείας, και είναι, μέχρι στιγμής, ο μοναδικός ψευδοθολωτός στο νεκροταφείο αυτό (Εικ. 289). Επιπλέον, βρέθηκε και ένας κτιστός κιβωτιόσχημος ο οποίος περιείχε έναν ενταφιασμό.

Αλλά και στο νεκροταφείο στην τοποθεσία Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου όπου οι περισσότεροι τάφοι είναι λαξευτοί θαλαμοειδείς, συναντάμε και τις εξής εξαιρέσεις:

- α) λακκοειδείς κιβωτιόσχημοι (shaft-graves)
- β) λαξευτοί λακκοειδείς με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-caves) και
- γ) μεμονωμένες ταφές σε λάρνακες ή πίθους.

Βρέθηκαν συνολικά 33 λακκοειδείς κιβωτιόσχημοι (Εικ. 291-294), οι οποίοι περιείχαν μόνο ενταφιασμούς απευθείας στο δάπεδο τους, με εξαίρεση τον κιβωτιόσχημο τάφο με αριθ. 15, όπου ο νεκρός ήταν τοποθετημένος στο εσωτερικό μιας λάρνακας. Οι λαξευτοί λακκοειδείς με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (Εικ. 296-302 α) είναι 18 στον αριθμό τους και η κάθοδος στο κυρίως νεκρικό θάλαμό γίνεται από διάφορα υψομετρικά επίπεδα, ενώ η είσοδος του κελιού είναι φραγμένη συνήθως με διπλή σειρά λίθων. Ο κύριος τύπος ταφικής

⁵ ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ τ. Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη», Ηράκλειο 1987.

πρακτικής είναι και εδώ ο ενταφιασμός ενός νεκρού, ενώ ο λακκοειδής τάφος με αριθ. 3 αποκαλείται από τον Evans ως «The Hunters' Grave» λόγω της εύρεσης 15 αιχμών από βέλη και άλλα αντικείμενα που παραπέμπουν στην ταφή ενός κυνηγού (Εικ. 297). Οι μεμονωμένες ταφές που βρέθηκαν στο νεκροταφείο αυτό μέσα σε λάρνακες και πίθους φτάνουν τις 55 και είναι διάσπαρτες σε διάφορα σημεία του γήλοφου του συγκεκριμένου νεκροταφείου. Επομένως, στο νεκροταφείο αυτό παρατηρείται συνύπαρξη των ως άνω αναφερόμενων τάφων, χωρίς να παρατηρείται κάποιο πρόβλημα στην οργάνωση του νεκροταφείου αυτού.

Αντίστοιχα και στο Βόρειο Νεκροταφείο στην Κνωσό Ηρακλείου, εκτός από τους λαξευτούς θαλαμοειδείς, βρέθηκαν και δώδεκα λακκοειδείς τάφοι, από τους οποίους οι περισσότεροι περιείχαν τον ενταφιασμό ενός νεκρού στο δάπεδο τους, λίγους εγχυτρισμούς σε πίθους ή αμφορείς, κυρίως νηπίων-βρεφών, ενώ μόνο σε δύο πίθους υπήρχαν ίχνη καύσης. Σημαντική είναι και η παρουσία του λακκοειδή τάφου με αριθμό 3, ο οποίος περιείχε τα οστά από δύο μικρά άλογα και δύο σκυλιά in situ, με τα οστά των σκύλων τοποθετημένα ανάμεσα σ' αυτά των αλόγων, καθώς και του λακκοειδή με αριθμό 9 στον οποίο βρέθηκαν τα οστά ενός αλόγου. Ακόμη, βρέθηκαν και τρεις μεμονωμένες πιθοταφές (Εικ. 303), στις οποίες οι πίθοι ήταν τοποθετημένοι μέσα σε απλά σκάμματα και περιείχαν εγχυτρισμούς βρεφών, τρεις μεμονωμένες ταφές σε λάρνακες, οι οποίες είχαν τοποθετηθεί σε απλά σκάμματα και δύο πυρές, οι οποίες είχαν πραγματοποιηθεί σε ρηχό σκάμμα σε δάπεδο επιστρωμένο με βότσαλα και καλύπτονταν με όστρακα.

Παρόμοια περίπτωση αποτελεί και το νεκροταφείο των Γυψάδων στην Κνωσό Ηρακλείου, όπου σε παράλληλη χρήση με τους λαξευτούς θαλαμοειδείς βρέθηκαν και πέντε κιβωτιόσχημοι λακκοειδείς που περιείχαν 1-2 ενταφιασμούς στο δάπεδο τους και σε μία περίπτωση σε σαρκοφάγο και καλύπτονταν από 3-5 πλάκες. Ακόμη, βρέθηκε και ένας λακκοειδής τάφος με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (pit-cave) και ένα ορθογώνιο λαξευτό κενοτάφιο καλυμμένο με τέσσερις πλάκες.

Επίσης, και στο γεωμετρικό νεκροταφείο της Έλτινας στους Κουνάβους Ηρακλείου, παρατηρείται η συνύπαρξη λαξευτών θαλαμοειδών, θολωτών, απλών λακκοειδών (Εικ. 304), απλών λαξευμάτων και μιας πιθοταφής σε όρυγμα, που η χρήση τους χρονολογείται στην ίδια περίοδο. Οι τάφοι αυτοί περιείχαν ενταφιασμούς στο δάπεδο, εγχυτρισμό σε πίθο και καύσεις σε τεφροδόχα αγγεία κυρίως σε αμφορείς και πίθους.

Στο Βρωμόνερο Αρχανών Ηρακλείου βρέθηκε νεκροταφείο της πρωτογεωμετρικής-γεωμετρικής περιόδου, για το οποίο όμως γνωρίζουμε ελάχιστα από την έρευνα του Γ. Σακελλαράκη⁶. Ο Σακελλαράκης θεωρεί ότι οι τάφοι του Βρωμόνερου ήταν λακκοειδείς, περιείχαν καύσεις, επειδή βρέθηκαν ίχνη φωτιάς σε κύπελλο που μελετήθηκε από το υλικό της κεραμικής του Μουσείου Ηρακλείου. Σύμφωνα με την άποψη του ίδιου, στις πρωτογεωμετρικές ταφές έγινε χρήση δύο τουλάχιστον πιθαμφορέων, ενώ στα ύστερα γεωμετρικά και πρώιμα ανατολίζοντα χρόνια τους πιθαμφορείς υποκατέστησαν οι κάλπες και η κεραμική του Βρωμόνερου έχει στενή σχέση με την κεραμική του νεκροταφείου της Φορτέτσας, ενώ τα κτερίσματα των τάφων αυτών βρίσκουν παράλληλα στην Κνωσό και στην υπόλοιπη Κρήτη.

Ανάλογη είναι και η περίπτωση του πρωτογεωμετρικού-γεωμετρικού νεκροταφείου στις Φυθιές Αρχανών Ηρακλείου για το οποίο άντλησα πληροφορίες κυρίως από τη δημοσίευση του Γ. Σακελλαράκη⁷. Στο νεκροταφείο αυτό βρέθηκαν συνολικά έξι τάφοι, σύμφωνα με τις μαρτυρίες των ντόπιων κατοίκων της περιοχής. Οι τάφοι αυτοί βρέθηκαν σε βάθος 0,50 μ. περίπου, είχαν 1,50Χ0,60 μ. περίπου, ήταν καλυμμένοι με πελεκημένους πλακοειδείς λίθους διαστάσεων 0,80Χ0,70 μ. περίπου. Μετά την αφαίρεση των καλυπτήριων πλακών τους, στον κενό χώρο του κάθε τάφου βρισκόταν ένα ή περισσότερα μεγάλα αγγεία με πώματα ύψους μέχρι και 0,70 μ. περίπου, πιθανόν κάλπες, μέσα στα οποία υπήρχαν κόκαλα, στάχτες και άλλα μικρότερα αγγεία. Δίπλα στα μεγάλα αυτά αγγεία μέσα στον κάθε τάφο υπήρχαν και δεκάδες άλλα μικρού και μεσαίου μεγέθους. Από τη μελέτη του υλικού αυτού ο Σακελλαράκης κατέληξε στα εξής συμπεράσματα: οι Φυθιές είναι ένας σημαντικός χώρος των Αρχανών όπου τα ίχνη της ανθρώπινης παρουσίας παρακολουθούνται από την πρώιμη εποχή του χαλκού μέχρι και σήμερα. Η χρήση του νεκροταφείου ξεκινά από την ΥΜ ΙΙΙΓ – υπομινωική περίοδο. Οι τάφοι αυτοί δεν ήταν απλοί λάκκοι αλλά είχαν κάποια αρχιτεκτονική μορφή και πιθανότατα ήταν κιβωτιόσχημοι.

Χρειάζεται να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στο γεωμετρικό νεκροταφείο στους Αρκάδες Ηρακλείου όπου συναντάμε τρεις τύπους ταφών : κτιστούς ορθογώνιους, κτιστούς κυκλικούς θολωτούς και ταφές σε τεφροδόχα αγγεία. Η διαφοροποίηση του από τα άλλα νεκροταφεία έγκειται σε έναν συγκεκριμένο τρόπο απόθεσης της

⁶ ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Γ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. κς' «Πρωτογεωμετρική – γεωμετρική κεραμική από τις Αρχάνες», Ηράκλειο 1986, σ. 7-50.

⁷ ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Γ., ΦΙΛΙΑ ΕΠΗ εις Γεώργιον Ε. Μυλωνάν., τ. Β' «Αρχαιολογική έρευνα για μια αρχαιοκαπηλία το 1949 στην Κρήτη», Αθήνα 1987, σ. 37-70.

τέφρας σε καλυμμένα τεφροδόχα. Η τέφρα τοποθετείται στο εσωτερικό ενός αγγείου, συνήθως τεφροδόχου κάλπης, πήλινης ή ορειχάλκινης, με κάλυμμα. Η κάλπη αυτή τοποθετούνταν πάνω σε επίπεδο πινάκιο ή λίθους. Και τα δύο μαζί, αγγείο και πινάκιο, καλύπτονταν από ένα ανεστραμμένο πήλινο αποθηκευτικό αγγείο (οικιακή λεκάνη κατά τον Coldstream⁸), το οποίο μερικές φορές στηριζόταν σε έναν δακτύλιο από πέτρες. Γύρω ήταν συσσωρευμένα χώμα και πέτρες, αλλά φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος της τεφροδόχου έμενε έξω από το έδαφος (Εικ. 306-307). Οι τάφοι του νεκροταφείου των Αρκάδων και τα καλυμμένα τεφροδόχα ανήκαν μάλλον σε οικογένειες, κατά τη γνώμη του Coldstream, ή σύμφωνα με την γνώμη των Kanta-Karetsou⁹, οι καύσεις στα τεφροδόχα αγγεία ανήκαν σε τάφους μεγαλύτερων κοινωνικών ομάδων, λόγω του μεγάλου αριθμού των νεκρών που περιείχαν, ενώ οι μεγάλοι θολωτοί τάφοι που περιείχαν λίγους ενταφιασμούς ήταν οικογενειακοί.

Μία ακόμη από τις εξαιρέσεις αποτελεί και ένα τμήμα του νεκροταφείου των ΥΜ ΙΙΙ χρόνων το οποίο αποκαλύφθηκε στη θέση Πέζουλος στο χωριό Ατσιπάδες Ρεθύμνου. Εκεί οι τάφοι αποτελούνταν μόνο από ταφικά αγγεία τοποθετημένα απευθείας στο έδαφος και σε βάθος 0,50 μ. από την επιφάνεια του εδάφους (Εικ 308-309), στηριζόμενα εκατέρωθεν με μικρούς λίθους και καλυπτόμενα με πλάκες ή με πήλινα τεμάχια. Όλα αυτά τα αγγεία, κατά την άποψη του Πετρουλάκη¹⁰, περιείχαν οστά μικρών παιδιών. Οι HOOD και WARREN¹¹ υπέθεσαν ότι τα ευρήματα στους Ατσιπάδες ανήκαν σε ενήλικες. Η Κατερίνα Μαυριγιαννάκη¹² όμως, που εξέτασε το υλικό από τους Ατσιπάδες το 1975, παρατήρησε ότι τα 21 αγγεία που έφερε στο φως ο Ε. Πετρουλάκης περιείχαν καμένα οστά, ήταν δηλαδή τεφροδόχα με χρήση κατά την ΥΜΙΙΙ Β - ΥΜΙΙΙ Γ περίοδο και κατέληξε στην ίδια άποψη με αυτή του Πετρουλάκη, ότι δηλαδή, το νεκροταφείο αυτό πιθανόν χρησιμοποιείται για την αποκλειστική ταφή παιδιών. Το 1991 όμως, πραγματοποιήθηκε νέα έρευνα (Aghios Vasilios Survey Project)¹³, στην οποία

⁸ COLDSTREAM J.N., «Γεωμετρική Ελλάδα» ελλ. μτφρ. Αθήνα 1997, London 1977¹ σ. 369-370

⁹ KANTA A.,- KARETSOU A., “From Arkhadhes to Rytion. Interactions of an isolated area of Crete with the Aegean and the East Mediterranean”, στο STAMPOLIDIS N., - KARAGEORGIS V., Eastern Mediterranean, Cyprus-Dodecanese-Crete 16th -6th cent.B.C., Αθήνα 1998 σ. 159-173, κοιν/κες ομάδες σ. 169-170. KURTZ D., - BOARDMAN J., Έθιμα ταφής στον αρχαίο ελληνικό κόσμο (μτφρ ελλην. Καρδαμίτσα) Αθήνα 1994, σ. 161,163, 1971¹.

¹⁰ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ Ε. Ν., ΑΕ (1915) «Κρητικής Ατσιπάδας τάφοι», σ. 48-50, Αθήνα 1915.

¹¹ HOOD S., -WARREN P., ABSA 61 “Ancient sites in the Province of Ayios Vasilios, Crete”, σ.163-191, London 1966. & NOWICKI K., AEGAEUM 21, Defensible sites in Crete c. 1200 – 800 B.C., σ. 203-206, Liege 2000.

¹² ΜΑΥΡΙΓΙΑΝΝΑΚΗ Κ., ΑΕ (1975) «Το νεκροταφείο Ατσιπάδων Αγίου Βασιλείου Ρεθύμνης», σ. 41-58, Αθήνα 1976.

¹³ AGELARAKIS A., -KANTA A., - MOODY J., “Cremation Burial in LM III C – Minoan Crete and the Cemetery at Pezoulou Atsipadhes, Crete”, σ.69-82, στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., Πρακτικά Συμποσίου « Καύσεις στην εποχή του χαλκού και την πρόμη εποχή του σιδήρου», Ρόδος, 29 Απριλίου – 2 Μάιου 1999, Αθήνα 2001.

αποκαλύφθηκαν τρία ακόμη ταφικά αγγεία από τη μελέτη των οποίων διαπιστώθηκε ότι στο νεκροταφείο αυτό, εφαρμόζεται η πρακτική της καύσης και η εναπόθεση της τέφρας σε τεφροδόχα αγγεία που περιείχαν ταφές παιδιών και ενηλίκων και ότι η χρήση του νεκροταφείου αυτού ξεκινά στη ΥΜΙΙΙΓ περίοδο και διαρκεί έως και την υπομινωική.

Από την ενότητα των εξαιρέσεων δεν μπορεί να παραληφθεί το γεωμετρικό νεκροταφείο της Ορθής Πέτρας στην Ελεύθερνα Ρεθύμνου (Εικ. 310) το οποίο χρησιμοποιήθηκε από την ΥΠΓ Α περίοδο έως και την πρώιμη/μέση αρχαϊκή περίοδο. Στο ανασκαμμένο τμήμα της νεκρόπολης έχουν διαπιστωθεί εκτός από τον μοναδικό, μέχρι σήμερα, λαξευτό θαλαμοειδή τάφο (Α1Κ1), για τον οποίο έγινε λόγος στο πρώτο κεφάλαιο, τρεις διαφορετικές ταφικές πρακτικές:

α) καύσεις που συντελούνταν μέσα σε όρυγμα (λάκκο) ή σε λίθινο περίφραγμα και αυτές που ανάβονταν απευθείας πάνω στο έδαφος, πατώντας κάποιες φορές τμηματικά σε πλιθιά

β) εγχυτρισμοί ταφές συνήθως μέσα σε πίθους, αμφορείς ή πιθαμφορείς (Εικ. 312 α) και

γ) απλές ή «ανοιχτές» ταφές απευθείας στο έδαφος (Εικ. 312 β).

Ιδιαίτερα σημαντική είναι και η αποκάλυψη ενός ψευδοθολωτού τάφου (313 α-β), αντίστοιχου με του ψευδοθολωτούς που βρέθηκαν στα Κρυά της Σητείας. Ο τάφος αυτός αποτελείται από τρεις ταφικούς πίθους, οι οποίοι είναι τοποθετημένοι πλάγια και σε σειρά, έτσι ώστε ο πυθμένας του ενός να φράσσει το στόμιο του άλλου. Πάνω από τους πίθους αυτούς σχηματίζονται ψευδοθόλια, καμάρες δηλαδή από λίθους, οι οποίοι είχαν τοποθετηθεί με εκφορικό τρόπο. Ο τάφος βρέθηκε ασύλητος και από τη μελέτη του οστεολογικού υλικού προέκυψε ότι τρεις ταφές γυναικών υπήρχαν στον αρχαιότερο πίθο (750 π. Χ.), μία ταφή στον δεύτερο (τέλη 8^{ου} – αρχές 7^{ου}) και τρεις ή τέσσερις στον τρίτο (650 π. Χ.). Βλέπουμε λοιπόν ότι οι νέες ανασκαφικές έρευνες φανερώνουν τη χρήση του ψευδοθολωτού τάφου και σε άλλα μέρη της Κρήτη και μάλιστα στην Ορθή Πέτρα Ελεύθερνας, και όχι μόνο στη θέση Ορθή Πέτρα των Κρυών Σητείας, χωρίς να γνωρίζουμε μέχρι στιγμής εάν η σύμπτωση αυτή έχει κάποια σχέση με το συγκεκριμένο τοπωνύμιο.

Τελευταία εξαίρεση αποτελεί το νεκροταφείο της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου στην οδό Παλαμά της πόλεως των Χανίων όπου εκτός από τους πέντε λαξευτούς θαλαμοειδείς τάφους, που είδαμε στο πρώτο κεφάλαιο, αποκαλύφθηκαν και εδώ έντεκα ακόμη λαξευτοί λακκοειδείς με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα (Εικ. 315-320). Οι τάφοι αποτελούνται από έναν λάκκο που οδηγεί στο νεκρικό θάλαμο ο

οποίος διαχωρίζεται από τον λάκκο με έναν τοίχο από λίθους. Οι περισσότεροι από αυτούς είναι ορθογώνιοι σε κάτοψη με το νεκρικό κελί μικρότερο σε διαστάσεις από τον λάκκο. Σε δύο περιπτώσεις αντί για λάκκο μπροστά από το κελί υπάρχει ένας μακρύς διάδρομος. Οι τάφοι αυτοί περιείχαν συνήθως έναν ή δύο ενταφιασμούς στο δάπεδο τους με λιγοστά ή καθόλου κτερίσματα. Βρέθηκε ακόμη και ένας απλός λακκοειδής που περιείχε δύο ενταφιασμούς. Παρατηρούμε λοιπόν, ότι στο συγκεκριμένο νεκροταφείο ο κύριος τύπος τάφου είναι ο λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα και όχι ο λαξευτός, κάτι που έρχεται σε μεγάλη αντίθεση με το Βόρειο νεκροταφείο στην Κνωσό όπου οι περισσότεροι τάφοι είναι λαξευτοί θαλαμοειδείς και χρησιμοποιούνται και αυτοί κατά την ίδια χρονική περίοδο.

Εκτός όμως από τα παραπάνω, δεν λείπει τέλος και η χρήση ταφικών σπηλαίων. Με τον όρο ταφικά σπήλαια εννοούμε τα φυσικά σπήλαια και τις βραχοσκεπές, που χρησιμοποιήθηκαν ως τάφοι έχοντας ή μη κάποιες διαμορφωμένες πρόσθετες κτιστές δομές. Τέτοια σπήλαια συναντάμε κυρίως στην ανατολική Κρήτη και στην παρούσα έρευνα περιγράφονται συνολικά 24 από τα οποία τα 22 βρέθηκαν στο νομό Λασιθίου και τα υπόλοιπα 2 στο νομό Ηρακλείου. Τα σπήλαια αυτά έχουν είσοδο η οποία συνήθως φράσσεται από αργολιθοδομή, με εξαίρεση το ταφικό σπήλαιο με αριθ. 1 στον Άγιο Σπυρίδωνα που έχει δύο εισόδους (Εικ. 322) και το ταφικό σπήλαιο με αριθ. 4 στο Πισκοκέφαλο – Μαρωνίας, του οποίου η είσοδος ήταν κτιστή με παραστάδες. Οι διαστάσεις των σπηλαίων αυτών ποικίλουν· άλλοτε πρόκειται για μικρές βραχοσκεπές ή εσοχές στο φυσικό βράχο και άλλοτε για φυσικά σπήλαια με θάλαμο που το μήκος τους ξεπερνά τα 3,00 μ., ενώ στο ταφικό σπήλαιο με αριθ. 20 στην τοποθεσία Σκάλες στην Πραισό, υπάρχουν σταλακτίτες και η ταφική του χρήση εντοπίστηκε σε έναν από τους τρεις θαλάμους του.

Το σχήμα του θαλάμου των ταφικών σπηλαίων είναι συνήθως ακανόνιστο, επειδή αποτελούν τμήμα του φυσικού βράχου. Σε κάποιες περιπτώσεις παρουσιάζουν και αρχιτεκτονική διαμόρφωση με κτιστούς τοίχους, οι οποίοι ορίζουν τον τάφο, όπως συμβαίνει στον ταφικό σπήλαιο με αριθ. 5 στα Κρυά Σητείας, και στην βραχοσκεπή αριθ. 8 στην τοποθεσία Ριδοπούλια στο Καβούσι Σητείας, αλλά και στο ταφικό σπήλαιο με αριθ. 11 στο Μαλακάρη της Ζάκρου.

Η πιο συνηθισμένη ταφική πρακτική στα συγκεκριμένα σπήλαια είναι ο ενταφιασμός στο δάπεδο (ταφικά σπήλαια με αριθ. 1, 11, 13, 21 κ.α.), σε λάκκο (ταφικό σπήλαιο με αριθ. 4) ή και σε σαρκοφάγο (ταφικά σπήλαια με αριθ. 3, 6, 12 & 23). Σε μια μόνο περίπτωση συναντάμε την πρακτική της καύσης του νεκρού και

την απόθεση της τέφρας στο εσωτερικό ενός πίθου (ταφικό σπήλαιο με αριθ. 22 στην Ελούντα Μιραμπέλλου) και σε μια άλλη έχουμε εγχυτρισμό ενός βρέφους στο εσωτερικό ενός σκύφου σε συνδυασμό με την πρακτική του ενταφιασμού (ταφικό σπήλαιο με αριθ. 4).

Η χρήση αυτών των ταφικών σπηλαίων παρουσιάζεται κατά την ΥΜ περίοδο και φαίνεται να συνεχίζεται μέχρι και την ανατολίζουσα περίοδο σύμφωνα με τη μελέτη της κεραμικής που βρέθηκε στο εσωτερικό τους. Αν εξαιρέσουμε τα σπήλαια που περιέχουν 1-2 ενταφιασμούς, παρατηρούμε ότι αυτά προορίζονταν για την εναπόθεση αρκετών ενταφιασμών και ότι προορίζονταν πιθανόν για τους νεκρούς μιας οικογένειας, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και η Τσιμποπούλου για το ταφικό σπήλαιο που βρέθηκε στον Άγιο Σπυρίδωνα Σητείας.

Μιλώντας λοιπόν για ταφική αρχιτεκτονική στην Κρήτη κατά την Ύστερη εποχή του Χαλκού μέχρι την Πρώιμη εποχή του Σιδήρου αξίζει να σημειωθεί ότι ο κύριος τύπος που χρησιμοποιήθηκε ήταν αυτός του λαξευτού θαλαμοειδή που απαντάται κυρίως στην Κεντρική και Ανατολική Κρήτη. Η αρχαιολογική σκαπάνη έχει φέρει στο φως μέχρι σήμερα έναν σημαντικό αριθμό αυτού του τύπου, που έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό την ομαδική ταφή των νεκρών (ενταφιασμοί-καύσεις). Το ίδιο χαρακτηριστικό εντοπίστηκε και στον τύπο του κτιστού θολωτού τάφου, αρχιτεκτονικά κατάλοιπα του οποίου βρέθηκαν κυρίως στην ανατολική πλευρά του νησιού.

Παράλληλα με αυτούς τους βασικούς τύπους, στα ίδια νεκροταφεία της ίδια χρονικής περιόδου εντοπίστηκαν τάφοι κτιστοί κιβωτιόσχημοι και λαξευτοί με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα. Παρόλο που συνυπήρχαν με τους παραπάνω τύπους τάφων, οι συγκεκριμένοι διακρίνονται για ένα σημαντικό χαρακτηριστικό που τους διαφοροποιεί από τους πρώτους ως προς τη χρηστική λειτουργία τους. Χρησίμευαν δηλαδή, για ατομικές ταφές. Αυτό σημαίνει ότι σύμφωνα με τα ευρήματα, μέσα σ' αυτούς είχαν ταφεί ένας ή δύο μόνο νεκροί (ενταφιασμοί) και αυτό δηλώνει την εξέλιξη στην ταφική πρακτική, που αντικαθιστά την προηγούμενη ομαδική πρακτική.

Στην ίδια περίπου περίοδο και λίγο υστερότερα χρονολογούνται και μερικοί τύποι- εξαιρέσεις τάφων, όπως ο ψευδοθολωτός και τα ταφικά έρκη. Πρόκειται για δύο τύπους που δεν εντοπίστηκαν σ' όλη την έκταση του νησιού, αλλά μόνο σε μεμονωμένες περιπτώσεις. Ψευδοθολωτοί τάφοι έχουν ανασκαφεί μέχρι σήμερα μονάχα σε τρία νεκροταφεία, ενώ ταφικά έρκη σε δύο.

Συμπερασματικά λοιπόν, στην Κρήτη της Ύστερης εποχής του Χαλκού και της Πρώιμης εποχής του Σιδήρου συνυπάρχουν περισσότεροι από ένας

αρχιτεκτονικοί τύποι τάφων. Το γεγονός ότι πρόκειται για μια μεταβατική περίοδο καθιστά προβληματική την ακριβή χρονολόγηση των τάφων και πιο συγκεκριμένα το πότε μία πρακτική ταφής, διαδέχτηκε την άλλη. Με τα δεδομένα της συγκεκριμένης εργασίας δεν προκύπτουν ασφαλή συμπεράσματα για την ταυτότητα των νεκρών αν δηλαδή πρόκειται για έναν τάφο που προοριζόταν για τον αρχηγό μίας οικογένειας, φυλής ή ανώτερης κοινωνικής τάξης. Ωστόσο, μπορούμε να πούμε ότι οι πλούσια κτερισμένοι τάφοι, που είναι και ελάχιστοι, είναι πιθανό να περιείχαν ένα διακεκριμένο πρόσωπο.

Οι μελλοντικές έρευνες και ανασκαφές ενδεχομένως θα μπορέσουν να δώσουν λύσεις και περισσότερες και πληρέστερες πληροφορίες σχετικά με τα κριτήρια επιλογής ενός αρχιτεκτονικού τύπου ταφής από τα μέλη μιας οικογένειας, μιας φυλής ή μιας ολόκληρης κοινωνίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στο σημείο αυτό πρόκειται να αναφερθούμε σε 386 συνολικά τάφους οι οποίοι βρέθηκαν μεν στην Κρήτη, αλλά δυστυχώς δεν είναι δυνατόν να γνωρίζουμε αρκετά πράγματα για την αρχιτεκτονική τους μορφή. Είτε γιατί καταστράφηκαν εξολοκλήρου από την καλλιέργεια του εδάφους είτε γιατί από τη στιγμή της σύλησης τους, βρέθηκαν σε αρκετά κακή κατάσταση ώστε να μη μπορούμε να βγάλουμε κάποια ακριβή συμπεράσματα για αυτούς είτε γιατί δε γίνεται λεπτομερής αναφορά στη δημοσίευσή τους.

- ✓ **ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ 59** τάφοι : Λαξευτοί : 39, Θολωτοί : 15, Αδιευκρίνιστο είδος : 5.
- ✓ **ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ 139** τάφοι : Λαξευτοί : 131, Θολωτοί : 8 + (διότι γίνεται απλή αναφορά σε κάποιους χωρίς να διατυπώνεται ο αριθμός τους).
- ✓ **ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ 123** τάφοι : Λαξευτοί : 121, Θολωτοί : 2.
- ✓ **ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ 65** τάφοι : Λαξευτοί και λακκοειδείς : 65 (άγνωστος ο αριθμός των λακκοειδών, οι γνωστοί λαξευτοί είναι 40)

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΡΗΤΗ – ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥΛαξευτοί

Τάφος 1. Τοποθεσία Πόρος στο Ίστρον Καλού Χωριού (οικόπεδο Καβουσανού Ν.) Μιραμπέλλου Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά την ανέγερση οικοδομής. Είχε συληθεί και καταστραφεί πλήρως. Εντοπίστηκε μόνο το δάπεδο του, το οποίο έδωσε όστρακα, χάλκινα ενώτια, χάντρες κ.α. Χρονολογείται στην ΥΓ III Γ περίοδο.

ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ ΣΤ., ΑΔ 49 (1994) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1999, σ. 749.

Τάφοι 2-3. Τοποθεσία Κρητσά Μεραμβέλλου Λασιθίου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκαν δύο μικροί λαξευτοί τάφοι εντός του σχιστολιθικού βράχου (πάσπαρου). Στο εσωτερικό τους περιείχαν σαρκοφάγους και διάφορα αγγεία που συνόδευαν τις ταφές. Ο πρώτος τάφος περιείχε λάρνακες και πλήθος αγγείων ΥΜΙΙΑ -1 περιόδου. Ο μικρότερος από τους δύο αυτούς τάφους δεν περιείχε σαρκοφάγο αλλά έναν νεκρό τοποθετημένο πάνω σε ένα πήλινο φορείο, ελλειψοειδούς σχήματος, ένα κεραμικό τροχό και δύο ΥΜΙΙΓ

κυλινδρικές πυξίδες με λείψανα καύσεων. Οι τάφοι αυτοί χρονολογούνται στους υστερομινωικούς χρόνους και κυρίως κατά την ΥΜ ΙΙΙΓ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ε' «*Η αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1951*» Ηράκλειο-Κρήτης 1951, σ. 444-445 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., - LITTLE L., «*Καύσεις του τέλους της εποχής του χαλκού στην Κριτσά Μιραμπέλου, Ανατολική Κρήτη*» στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., «*Καύσεις στην εποχή του χαλκού και την πρώιμη εποχή του Σιδήρου*», Πρακτικά Συμποσίου, Ρόδος 29 Απριλίου – 2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ. 83-98.

Τάφος 4. Τοποθεσία στους Λάκκους στην Κρητσά Μιραμπέλου Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός εντοπίστηκε τυχαία το 1993 κατά τη διάρκεια του αρδευτικού έργου Κρητσάς – Λακκωνίων. Ο δρόμος του ήταν μακρύς. Ο τάφος αυτός κατασκευάστηκε στην ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο και στη συνέχεια, αφού καθαρίστηκε από το αρχικό περιεχόμενό του, χρησιμοποιήθηκε στην ΥΜ ΙΙΙΓ περίοδο.

Ταφές: Στην ΥΜ ΙΙΙΓ περίοδο ανήκουν δύο ενταφιασμοί σε λουτροειδείς λάρνακες και μια σε μεγάλο ταφικό πίθο. Στις δύο λάρνακες υπήρχαν κακοδιατηρημένα άκαυτα οστά και μια πυξίδα.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., - LITTLE L., «*Καύσεις του τέλους της εποχής του χαλκού στην Κριτσά Μιραμπέλου, Ανατολική Κρήτη*» στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., «*Καύσεις στην εποχή του χαλκού και την πρώιμη εποχή του Σιδήρου*», Πρακτικά Συμποσίου, Ρόδος 29 Απριλίου – 2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ. 83-98.

Τάφος 5. Τοποθεσία Ξεράμπελα Καβουσίου Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκαν στο εσωτερικό λαξευτού τάφου 23 μυκηναϊκά αγγεία.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ε'., «*Η αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1951*» Ηράκλειο-Κρήτης 1951, σ. 445.

Τάφος 6. Τοποθεσία Κανένε Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκε μια λάρνακα, ένας ψευδόστομος αμφορέας και ένα χάλκινο μαχαίρι, τα οποία προέρχονται από λαξευτό θαλαμοειδή τάφο της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ε'., «*Η αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1951*» Ηράκλειο-Κρήτης 1951, σ. 445.

Τάφος 7. Τοποθεσία Κιμουριώτη Χαμαιζίου Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός καταστράφηκε τελείως από τις εργασίες κατασκευής της αγροτικής οδού Κιμουριώτη - Χαμαιζίου. Σ' αυτόν βρέθηκαν δύο σαρκοφάγοι. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ. 34 (1979): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Ανατολική Κρήτη» Αθήνα 1987, σ. 410 & CATLING H.W. AR 34 (1987-1988) "Archaeology in Greece 1987-1988, Crete" Athens 1988, σ. 72.

Τάφος 8. Τοποθεσία Τουρτουλοί (Άγιος Γεώργιος) Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκα κατά την άροση και καταστράφηκε. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο και περιείχε λίγα τμήματα από λάρνακα.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΜΑΛΘΕΙΑ τ. 3 «Η Αρχαιολογική Κίνηση στην Ανατολική Κρήτη κατά το 1971» Αγ. Νικόλαος –Κρήτης (Ιαν.-Μάρτιος) 1972, τεύχος 11, σ. 35.

Τάφοι 9. Τοποθεσία Πετρά Σητείας Λασιθίου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Στη δημοσίευση γίνεται μια απλή αναφορά για μια σειρά από λαξευτούς τάφους οι οποίοι όμως καταστράφηκαν, λόγω της καλλιέργειας του εδάφους. Αυτοί χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο και έδωσαν δύο αγγεία, ένα αμφοροειδές και ένα θήλαστρο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.13 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1959, τεύχος 1-2, σ. 390 & ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1959) «Ανασκαφή Αχλαδίων» Αθήνα 1965, σ. 217-218.

Τάφοι 10. Τοποθεσία «Στου Κηπουρού» στο Σταυροχώρι Σητείας Λασιθίου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Στη δημοσίευση γίνεται μια απλή αναφορά για μια σειρά από λαξευτούς τάφους. Οι οποίοι περιείχαν λάρνακες και αγγεία. Αυτοί χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.13 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1959, τεύχος 1-2, σ. 391.

Τάφος 11. Τοποθεσία Σφάκα, θέση Κερατίδι, Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκε ένας τάφος ΥΜ ΙΙΙ χρόνων στο εσωτερικό του οποίου υπήρχαν μια λάρνακα σε τεμάχια και μια άλλη ολόκληρη στη θέση της, καθώς και μερικά μικρά αγγεία.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Η' «Η αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1954» Ηράκλειο-Κρήτης 1954, σ. 516-517.

Τάφος 12. Τοποθεσία Σφάκα, ύψωμα Κερατίδι, Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Από τον τάφο αυτό περισυλλέγησαν μόνο λίγα αγγεία και μια λάρνακα. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 13 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1959, τεύχος 1-2, σ. 389.

Τάφος 13. Τοποθεσία Σταυρός (αγρός Κ. Φωνιαδάκη) κοντά στον οικισμό Σφακίων, Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός τάφος. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι

περισυλλέχθηκαν τεμάχια κιβωτιόσχημων ΥΜ IIIB λαρνακών που είχαν βρεθεί πριν από χρόνια κατά τη σύληση ενός ή δύο λαξευτών τάφων.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 33 (1978) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη, Σφακιά Σητείας» Αθήνα 1985, σ. 393 & CATLING H. W., AR 32 (1985-1986) "Archaeology in Greece, Crete 1985-1986" Athens 1986, σ. 94.

Τάφος 14. Τοποθεσία Τουρλωτή, θέση Πλακάλωνα Σητείας, Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του ήταν μικρός και η είσοδος του φραγμένη με λίθους. Είχε διάμετρο 2,70 μ. και ύψος 1,60 μ. Το εσωτερικό του είχε διαταραχθεί από παλαιότερη σύληση, αλλά και από μερική πτώση της οροφής του. Περισυνελέγησαν τρεις ψευδόστομοι αμφορείς, μια ψήφος από φαγεντιανή κ.α. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ III περίοδο.

ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Ν., ΑΔ 39 (1984) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 306.

Τάφος 15. Τοποθεσία Αγ. Αντώνιος στο Παλαίκαстро Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Περιείχε μια κιβωτιόσχημη λάρνακα και αγγεία, όπως ψευδόστομους αμφορείς, κύπελλα, κύαθους κ.α. Χρονολογείται στην ΥΜ III περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 12 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1958, τεύχος 1, σ. 482.

Τάφοι 16-26. Τοποθεσία Ασπροσπηλιά στη Μυρσίνη Σητείας Λασιθίου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Στη δημοσίευση αναφέρεται η εύρεση μιας σειράς τάφων (11 στο σύνολο) οι οποίοι σώζονταν αποσπασματικά λόγω της καλλιέργειας του εδάφους.

Ταφές: Οι τάφοι αυτοί περιείχαν ταφές σε λάρνακες και από αυτούς ο τάφος Γ στη δημοσίευση περιείχε τον εγχυτρισμό ενός νηπίου σε πίθο. Τα αγγεία που χρησιμοποιήθηκαν ως κτερίσματα ήταν: ψευδόστομοι αμφορείς, πυξίδες, λεκάνες, ρυτά, κ.α. Οι τάφοι αυτοί χρονολογούνται στην ΥΜ περίοδο. Ακόμη ο τάφος 1Β της δημοσίευσης περιείχε δύο ταφές τα οστά των οποίων είχαν τοποθετηθεί σε έναν πίθο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., Κρητικά Χρονικά τ.13 (1959) «Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το έτος 1959» Ηράκλειο 1959, σ. 372-373.

Τάφος 27. Τοποθεσία Κάτω Επισκοπή Πισκοκέφαλου Σητείας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός βρίσκεται στην κλιτύ του λόφου «στα Ελληνικά». Το σχήμα του θαλάμου του δεν διακρίνεται λόγω της καταστροφής που υπέστη.

Ταφές : Στο σωζόμενο τμήμα του βρέθηκε μια λουτροειδής και μια κιβωτιόσχημη σαρκοφάγος. Τα κτερίσματα ήταν αγγεία κοινά και ένα χάλκινο κάτοπτρο. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1952) «*Ανασκαφαί περιοχής Σητείας*» Αθήνα 1955, σ. 639.

Τάφος 28. Τοποθεσία Κατερή Κουμός στην Παχιάμμο Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός βρέθηκε εν μέρει ταραγμένος. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τρεις σαρκοφάγοι, ψευδόστομοι αμφορείς και άλλα αγγεία, σφραγίδα και ψήφοι.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 17 «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1963, τεύχος 1, σ. 405.

Τάφοι 29-37. Τοποθεσία Μόχλος Λασιθίου. Λαξευτοί θαλαμωτοί. Χρονολογούνται όλοι (εννέα στον σύνολο τους) στην ΥΜΙΙΙΑ1 και την ΥΜΙΙΙΒ περίοδο. Ο ανασκαφέας δίνει γενικές πληροφορίες για τους εννέα αυτούς τάφους: οι περισσότεροι διέθεταν δρόμο, μια μικρή είσοδο που έκλεινε με ακατέργαστους λίθους και ένα μικρό θάλαμο. Ένας ήταν ασυνήθιστος επειδή είχε λαξευτή είσοδο και ένα λίθινο κατώφλι.

Ταφές : Περιείχαν μια ή δύο ταφές ο καθένας. Τα σκελετικά κατάλοιπα μελετήθηκαν από ειδικό φυσικό ανθρωπολόγο, η οποία παρατήρησε ότι οι τάφοι είχαν χρησιμοποιηθεί για ζευγάρια ανδρών-γυναικών. Οι ταφές ήταν τοποθετημένες μέσα σε λάρνακες ή πίθους. Ένας τάφος δεν είχε δεχτεί καμία ταφή και πιθανόν χρησίμευε ως κενοτάφιο ή ήταν τάφος ενός μικρού παιδιού του οποίου τα εύθραυστα οστά δεν άφησαν ίχνη.

SOLES J-ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 48 (1993) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΔ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1998, σ. 502-503.

Τάφος 38. Τοποθεσία Επισκοπή Ιεράπετρας Λασιθίου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΑ περίοδο, περιείχε μία λάρνακα και διάφορα μικρά κτερίσματα μεταξύ των οποίων και ψευδόστομοι αμφορείς κ.α.

ΠΛΑΤΩΝ Ν. Ε.Ε.Κ.Σ. τ. Δ., «*Πεπραγμένα 1940, Ειδήσεις*» Αθήνα 1941, σ. 273

Τάφος 39. Τοποθεσία Σκλάβοι και Φαρμακοκέφαλο Σητείας Λασιθίου. Στη δημοσίευση γίνεται απλή αναφορά για την ύπαρξη ΥΜ νεκροταφείων με λαξευτούς θαλαμωτούς τάφους στις δύο αυτές περιοχές, διότι βρέθηκαν χάλκινα εγχειρίδια, δύο στύρακες ακοντίων, αιχμές ακοντίων, αμφορίσκοι προχοΐδια κ.π.α.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Ι., ΑΔ 21 (1966): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 419.

Θολωτοί

Τάφος 40. Τοποθεσία Λαμί στην Ανάβλοχο Μιραμπέλλου Λασιθίου. Κτιστοί θολωτοί. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι η Γαλλική σχολή εντόπισε και καθάρισε μερικούς μικρούς θολωτούς τάφους, χωρίς δρόμο, προσιτούς από τη στέγη. Ήταν συλημένοι και κατεστραμμένοι, εκτός από ένα με διάμετρο 1,20 μ. και είσοδο στα ΒΑ. Δεν βρέθηκαν καθόλου οστά και οι ανασκαφείς συμπέραναν καύση. Χρονολογικά τοποθετούνται στην υπομινωική – ύστερη πρωτογεωμετρική φάση.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 254.

Τάφος 41. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Μιραμπέλλου Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Έχει κτιστεί από μικρούς ακανόνιστους λίθους συνδεδεμένους με λάσπη. Από τον τάφο αυτό σωζόταν τμήμα από το υπέρθυρο και λίγοι λίθοι οι οποίοι αποτελούσαν τους τοίχους του δρόμου. Ο υπόλοιπος τάφος είχε καταστραφεί.

Ταφές : Στο σωρό από λίθους που πιθανόν αποτελούσαν τμήματα του θαλάμου του βρέθηκαν 18 αγγεία, χάλκινες πόρπες, δύο χάλκινα δακτυλίδια κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην υπομινωική περίοδο και στην αρχή της γεωμετρικής περιόδου.

BOYD H.E. AJA V, “*Excavation at Kavousi, Crete, in 1900*” London 1901, σ. 125-157 πρόκειται για τον τάφο 4 της δημοσίευσης.

Τάφος 42. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Μιραμπέλλου Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το μόνο που γνωρίζουμε για τον τάφο αυτό είναι ότι είχε την καλύτερη αρχιτεκτονική μορφή όταν ανασκάφηκε αρχικά από την Boyd, αλλά αυτή δεν βρήκε τίποτα στο εσωτερικό του. Και ότι δεν σώζεται πια λόγω του ότι οι λίθοι του πιθανόν χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή των οικείων στην τοποθεσία Βροντά.

COULSON W. – DAY L.- GESELL G., HESPERIA 52 n. 4 “*Excavations and survey at Kavousi 1978-1981*” Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τον τάφο Vronda III της δημοσίευσης.

Τάφος 43-44. Τοποθεσία Βροντάς στο Καβούσι Μιραμπέλλου Λασιθίου. Κτιστοί θολωτοί. Δεν γνωρίζουμε πολλά γι' αυτούς του δύο τάφους, λόγω της καταστροφής τους. Από αυτούς προήλθαν αρκετά αγγεία χρονολογημένα από την ΥΜ έως και την πρωτογεωμετρική Β περίοδο.

COULSON W.,- DAY L.,- GESELL G., HESPERIA 52 n. 4 “*Excavations and survey at Kanousi, 1978-1981*” Athens 1983, σ. 389-420 πρόκειται για τους τάφους VII-VIII της δημοσίευσης.

Τάφος 45. Τοποθεσία Δρογαρά κοντά στην κοινότητα Σκοπής Χαμαιζίου στη Σητεία Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Δεν γνωρίζουμε τίποτα παραπάνω, πέρα του ότι ήταν θολωτός, διότι είχε εξολοκλήρου καταστραφεί.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*», Αθήνα 1977, σ. 650 & CATLING H.W., AR 24 (1976-1977) “*Archaeology in Greece, Crete 1976-1977*” Athens 1978, σ. 67.

Τάφοι 46. Τοποθεσία Φατσή, βόρεια του Χαμαιζίου στη Σητεία Λασιθίου. Κτιστοί θολωτοί. Πρόκειται για μια σειρά από μικρούς θολωτούς υπομινωϊκούς – γεωμετρικούς τάφους, οι οποίοι όμως βρέθηκαν συλημένοι. Περιουλλέχθηκαν ορισμένα όστρακα αγγείων, αλλά και μια σειρά αγγείων, ένα χάλκινο εγχειρίδιο με ελεφαντοστέϊνη λαβή, μερικά σιδερένια μαχαίρια κ.α.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΜΑΛΘΕΙΑ τ. 2 «*Αρχαιολογικές έρευνες στη Σητεία κατά το θέρος του 1971*» Αγ. Νικόλαος –Κρήτης (Σεπτ.-Οκτ.)1971, τεύχος 8 σ. 199.

Τάφος 47. Τοποθεσία Ανδρόμυλοι (Άγιος Αντώνιος) στη Σητεία Λασιθίου. Κτιστοί θολωτοί. Λαξευτοί τάφοι. Στη δημοσίευση γίνεται μια απλή αναφορά, ότι δηλαδή βρέθηκε μια σειρά από θολωτούς τάφους, οι οποίοι ήταν μικροί με ορθογώνια κάτοψη και στην κορυφή τους είχαν σωρούς λίθων. Οι τάφοι αυτοί δυστυχώς βρέθηκαν συλημένοι και ήταν φτωχοί σε κτερίσματα, λίγα πήλινα μικρά αγγεία και χρονολογούνται στην πρωτογεωμετρική περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1954) «*Ανασκαφαί περιοχής Σητείας*» Αθήνα 1957, σ. 367 & ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ζ' «*Αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1953*» Ηράκλειο 1953, σ. 489-490 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ. ΕΙΛΑΠΙΝΗ «*Τάφοι της πρόιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη, 4. Ανδρόμυλοι*» Ηράκλειο 1987, σ. 260.

Τάφος 48. Τοποθεσία πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο Κρυών Σητείας, θέση Ορθή Πέτρα ή Τσάχαλη (οικ. Αντ. Μαθιουδάκη) Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος βρέθηκε τελείως συλημένος από την κορυφή της θόλου που είχε καταρρεύσει. Η θόλος έχει διαστ. 0,95Χ0,90Χ0,95Χ0,90 σωζ. εσωτερικό ύψος 0,80 μ. περίπου και στόμιο χτισμένο, πλ. 0,50 μ.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης*» Αθήνα 1984, σ. 382 πρόκειται για τον τάφο 14 της δημοσίευσης & ΚΑΝΤΑ Α.-ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., “*The Cemetery of Krya, District of Seteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 149-157.

Τάφος 49. Τοποθεσία Κόπρανες στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός έχει εν μέρει καταστραφεί από μια σύγχρονη κατασκευή που κτίστηκε πάνω σ' αυτόν, οπότε δεν γνωρίζουμε το σχήμα του.

Ταφές : Τα υπολείμματα από τρεις ενταφιασμούς βρέθηκαν κοντά στον εσωτερικό του τάφου αυτού. Στην κεραμική που βρέθηκε διάσπαρτη στον χώρο περιλαμβάνονται ένα κύπελλο, ένα πτηνόσχημο αγγείο, ένας ψευδόστομος αμφορίσκος κ.α. Ακόμη βρέθηκαν και ένα χάλκινο δαχτυλίδι, μια σιδερένια αιχμή μαχαιριού και μια μεγάλη χάλκινη περόνη. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην πρώιμη γεωμετρική περίοδο.

HALL E.H., ANTHROPOLOGICAL PUBLICATIONS III n. 3 “ *Excavations in Eastern Crete, Vrokastro*” Philadelphia 1914, σ. 152-153 πρόκειται για τον τάφο VI της δημοσίευσης.

Τάφος 50. Τοποθεσία Κόπρανες στο Βρόκαστρο Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός σώζεται σε καλή κατάσταση, αλλά η Hall δεν αναφέρει το σχήμα του στη δημοσίευση. Ο δρόμος του έχει ύψος 0,67 μ. και πλάτος 0,745 μ. Ο θάλαμος του έχει μέγιστο σωζόμενο ύψος 4,13 μ., μήκος 2,24 μ. και πλάτος 1,59 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε πέντε αγγεία, ένα κύπελλο, τρεις ψευδόστομοι αμφορίσκοι, και μια μικρή οινόχρη. Επίσης περιείχε και ένα χάλκινο δαχτυλίδι. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην πρώιμη γεωμετρική περίοδο.

HALL E.H., ANTHROPOLOGICAL PUBLICATIONS III n. 3 “ *Excavations in Eastern Crete, Vrokastro*” Philadelphia 1914, σ. 153-154 πρόκειται για τον τάφο VII της δημοσίευσης.

Τάφος 51. Τοποθεσία Σφακιά στη Σητεία Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Το μόνο που ξέρουμε γι' αυτόν είναι ότι πρόκειται για θολωτό τάφο με είσοδο στα ανατολικά, και ότι περιείχε δύο κιβωτιόσχημες λάρνακες και λίγα αγγεία, χάλκινα εργαλεία, ψήφους, σφραγιδόλιθους. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ III Β περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1955) : «*Ανασκαφαί περιοχής Σητείας*» Αθήνα 1960, σ. 294.

Τάφοι 52. Τοποθεσία Σκορδύλο, θέση Τσάχαλη στα Κρυά Σητείας Λασιθίου. Κτιστοί θολωτοί. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκε μια συστάδα θολωτών τάφων της υστερομινωικής – πρωτογεωμετρικής περιόδου. Διάφορα τεμάχια πύλων βρέθηκαν διάσπαρτα γύρω από τους τάφους αυτούς.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 27(1972) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1977, σ. 646-647.

Τάφος 53. Τοποθεσία Κερά Πεδιάδος Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Πρόκειται για μικρό τάφο υπομινωικών – πρωτογεωμετρικών χρόνων. Αποκαλύφθηκε και καταστράφηκε κατά το ήμισυ κατά τη διάρκεια εκτεταμένων εκβραχισμών. Στο πλακόστρωτο δάπεδο του βρέθηκαν τα οστά μιας ταφής και τέσσερα μικρά αγγεία, αλλά και ένα χρυσό δακτυλίδι.

ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Θ., ΑΜΑΛΘΕΙΑ τ. 20 «*Η Αρχαιολογική Κίνηση στο Λασίθι κατά τα έτη 1994—96*» Αγ. Νικόλαος –Κρήτης (Ιουλ.-Δεκ.)1996, τεύχος 108-109, σ. 127-128.

Τάφος 54. Τοποθεσία Σχοινοκάψαλα, θέση Ξενοτάφοι, Ιεράπετρας Λασιθίου. Κτιστός θολωτός. Μεγάλο τμήμα του τάφου, η είσοδος του και το δάπεδο του είχαν καταστραφεί από τους αρχαιοκάπηλους, κατά τη σύληση του τάφου. Απέδωσε τέσσερις ψευδόστομους αμφορείς, δύο προχοϊσκες, τρία κύπελλα κ.α.

ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ ΣΤ., ΑΔ 41 (1986): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΔ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1990, σ. 234.

Αδιευκρίνιστο είδος

Τάφος 55. Τοποθεσία «Παπούρες» κοντά στο λιμάνι της Σητείας Λασιθίου. Αδιευκρίνιστο είδος. Πρόκειται για ένα μυκηναϊκό τάφο, ο οποίος καταστράφηκε εξολοκλήρου. Από αυτόν σώθηκε μόνο μια λάρνακα.

ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΑΕ (1903) «*Εκ Κρήτης* » Αθήνα 1904, σ. 52-56.

Τάφοι 56. Τοποθεσία Πραισός, Σητείας Λασιθίου. Πιθανόν ταφικά έρκη. Ο Ν. Πλάτων αναφέρει την περισυλλογή αγγείων της ανατολίζουσας γεωμετρικής περιόδου, ενώ η Τσιποπούλου αναφέρει ότι, σύμφωνα με πληροφορίες κατοίκων της Πραισού, τα αγγεία αυτά προέρχονταν από τάφους, παλαιότερα συλημένους, που βρίσκονταν κοντά στο ελληνιστικό νεκροταφείο. Σε αυτοψία που πραγματοποίησε η ίδια στον χώρο αυτό, το 1984, διαπίστωσε ότι σώζονταν ακόμα λείψανα των τάφων αυτών, που ανήκαν στον τύπο των ταφικών ερκών της Δρήρου, ήταν δηλαδή μονόχωρα. Στην περιοχή δεν υπάρχουν πια σκορπισμένα οστά. Τα αγγεία είναι 9 και ανήκουν κυρίως στην πρώιμη ανατολίζουσα περίοδο. Μαζί τους βρέθηκε και μια σιδερένια αιχμή δόρατος.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 265 & ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1954), «*Ανασκαφαί περιοχής Σητείας*» Αθήνα 1957, σ. 368.

Τάφος 57. Τοποθεσία περιοχή Ακροπόλεως στην Πραισό Σητείας Λασιθίου. Αδιευκρίνιστο είδος. Στη δημοσίευση ο Ν. Πλάτων αναφέρει την ανασκαφή ενός μεγάλου τάφου, νωρίτερα συλημένου, στον οποίο βρέθηκαν όστρακα της

ανατολίζουσας και αρχαϊκής περιόδου, τμήματα σιδερένιων εργαλείων και όπλων. Επίσης τονίζει την ύπαρξη και άλλων τάφων στην περιοχή, όπου πιθανόν υπήρχε νεκροταφείο.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 265 & ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 13, «*Αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1959*» Ηράκλειο 1959, σ. 389-390.

Τάφος 58. Τοποθεσία περιοχή Ακροπόλεως στην Πραισό Σητείας Λασιθίου. Αδιευκρίνιστο είδος. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκαν σε τάφο της Πραισού, το 1961, από ιδιώτη και παραδόθηκαν στο μουσείο την επόμενη χρονιά επτά αγγεία. Δύο από τα αγγεία αυτά ανήκουν στην ύστερη γεωμετρική περίοδο, ενώ τα υπόλοιπα στην ανατολίζουσα.

ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 265.

Τάφος 59. Τοποθεσία Μακρυγιαλός, Ν. παραλίας κοντά στο Σταυροχώρι, Σητείας Λασιθίου. Ταφές σε πίθους. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκαν λείψανα τάφων της ΜΜ και ανατολίζουσας γεωμετρικής εποχής εντός πίθων, των οποίων οι πίθοι της πρώτης περιόδου φέρουν εμπίεστα κοσμήματα.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 13 «*Αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1959*» Ηράκλειο 1959, σ. 391 & ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «*Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη*» Ηράκλειο 1987, σ. 262.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΡΗΤΗ – ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Λαξευτοί

Τάφος 60. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πλαισιώνεται από δρόμο που δεν ανασκάφθηκε εξολοκλήρου. Έχει συληθεί. στην Β πλευρά του θαλάμου του και στα αριστερά της εισόδου υπήρχε μια λάρνακα, που περιείχε τα οστά ενός νεκρού με το κρανίο του στα Δ. Απέναντι από την λάρνακα αυτή υπήρχαν τα αποσαθρωμένα οστά ενός δεύτερου ενταφιασμού με το κεφάλι του επίσης στα Δ. κοντά στον δεξί του ώμο βρέθηκαν δύο εγχειρίδια.

EVANS A. J., P.T.K. (1906), σ. 34 πρόκειται για τον τάφο 13 της δημοσίευσης.

Τάφος 61. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είναι λαξευτός στο βράχο και έχει δρόμο στη Β. πλευρά του. Ο θάλαμος βρέθηκε σε πολύ κακή κατάσταση και διαταραχή. Στο εσωτερικό του υπήρχαν ένα χάλκινο αντικείμενο, μία οστέινη λαβή κατόπτρου επιμήκους σχήματος και ένας δακτύλιος από στεατίτη.

EVANS A. J., P.T.K. (1906), σ. 45 πρόκειται για τον τάφο 15 της δημοσίευσης.

Τάφος 62. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του βρίσκεται στα ανατολικά. Η είσοδος είχε καταστραφεί και ο θάλαμος βρέθηκε συλημένος. Το μόνο που βρέθηκε στο εσωτερικό του ήταν ένα κρανίο και λίγα αποσαθρωμένα οστά.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 45 πρόκειται για τον τάφο 16 της δημοσίευσης.

Τάφοι 63-66. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Τέσσερις λαξευτοί θαλαμοειδείς. Ο πρώτος τάφος έχει κοντό δρόμο στα ανατολικά, αλλά βρέθηκε εξολοκλήρου συλημένος και κατεστραμμένος. Ο δεύτερος τάφος βρέθηκε και αυτός συλημένος με δρόμο στα Α. και την οροφή του πεσμένη μέσα στον κατεστραμμένο θάλαμο. Το ίδιο και οι δύο άλλοι τάφοι, στους οποίους βρέθηκαν μόνο θραύσματα λάρνακας.

EVANS A.J., P.T.K. (1906) σ. 46-47 & 49 πρόκειται για τους τάφους 19, 20, 22 και 29, αντίστοιχα της δημοσίευσης.

Τάφος 67. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει είσοδο στα ανατολικά, η οποία βρέθηκε ανοιχτή. Η οροφή είχε καταρρεύσει και το εσωτερικό του θαλάμου είχε διαταραχθεί. Κοντά στο Β. τοίχο βρέθηκε μία άδεια λάρνακα με το κάλυμμα της.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 59 πρόκειται για τον τάφο 39 της δημοσίευσης.

Τάφος 68. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ήταν εξολοκλήρου κατεστραμμένος. Εκτός από το δρόμο του που σωζόταν εν μέρει στα ανατολικά και κάποια υπολείμματα από το φράγμα της εισόδου.

EVANS A.J., P.T.K.,(1906), σ. 59., πρόκειται για τον τάφο 40,στη δημοσίευση.

Τάφοι 69-71. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Τρεις λαξευτοί θαλαμοειδείς. Οι δύο πρώτοι τάφοι βρέθηκαν εντελώς κατεστραμμένοι χωρίς κανένα εύρημα. Ο τρίτος τάφος ήταν σε κακή κατάσταση με την είσοδο ανοιχτή προσανατολισμένη στα Α. Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν δύο σπασμένες λάρνακες αριστερά και δεξιά της εισόδου. Η λάρνακα στα δεξιά περιείχε τα κρανία δύο νεκρών από τους οποίους πιθανόν ο ένας ανήκε σε ύστερη ταφή. Στην αριστερή βρέθηκαν μερικά οστά και κατάλοιπα ενός κρανίου.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 63-64 πρόκειται για τους τάφους 46-47 και 50 αντίστοιχα στη δημοσίευση.

Τάφοι 72-74. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Τρεις λαξευτοί θαλαμοειδείς. Η είσοδος στο θάλαμο του πρώτου τάφου γινόταν από ένα σκάμμα στο οποίο λαξεύτηκε το ανώτερο τμήμα του θαλάμου δεν βρέθηκε τίποτα εκτός από έναν σκελετό με το κεφάλι προς τα Α. Ο δεύτερος τάφος είναι μικρός με κλειστή είσοδο στα Α., αλλά χωρίς κανένα εύρημα εκτός από έναν σκελετό ο οποίος ήταν τοποθετημένος διαγώνια με προσανατολισμό ΝΔ.-ΒΑ. Και ο τρίτος τάφος βρέθηκε σε πολύ κακή κατάσταση. Η είσοδος του βρίσκεται στα ανατολικά, ενώ στο εσωτερικό του θαλάμου στη Β. πλευρά βρέθηκε μία λάρνακα χωρίς περιεχόμενο και στη Ν. πλευρά ένας σωρός οστών που πιθανόν προέρχονταν από το εσωτερικό της σαρκοφάγου.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 64-65 πρόκειται για τους τάφους 52, 53 και 54 αντίστοιχα στη δημοσίευση.

Τάφος 75. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ήταν αρκετά κατεστραμμένος με την είσοδο στα Α. Στη δεξιά πλευρά της εισόδου βρέθηκε μια σαρκοφάγος που περιείχε οστά, και στο Δ. τμήμα της σαρκοφάγου αυτής υπήρχε το κρανίο και λίγα κτερίσματα.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 67-68 πρόκειται για τον τάφο 56 της δημοσίευσης.

Τάφος 76. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι ένας μικρός θαλαμωτός τάφος του οποίου ο δρόμος βρίσκεται στα Ν. είναι μικρός με τρία σκαλοπάτια. Περιείχε μια λάρνακα.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 68 πρόκειται για τον τάφο 60 της δημοσίευσης.

Τάφοι 77-79. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Τρεις λαξευτοί θαλαμοειδείς. Ο πρώτος τάφος είναι μικρών διαστάσεων. Ο δρόμος του είναι κοντός με ένα σκαλοπάτι και έχει μήκος 1,70 μ. Έχει συληθεί και ο θάλαμος του ήταν μία απλή εσοχή πλ. 0,60 μ. και βαθ. 0,40 μ. Ο δεύτερος τάφος βρέθηκε συλημένος με την είσοδο στα ανατολικά. Το ίδιο ισχύει και για τον τρίτο τάφο, ο οποίος είχε συληθεί και από στο εσωτερικό του εντοπίστηκαν τρία μόνο χάλκινα εγχειρίδια.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 80-81 πρόκειται για τους τάφους 82, 85 και 86 αντίστοιχα στη δημοσίευση.

Τάφος 80. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο πλ. 0,80 μ. και βαθ. 1,40 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Η

είσοδος βρίσκεται στα ανατολικά διαστ. 0,60 μ. πλ. και 0,70 μ. ύψ. Οι διαστάσεις του θαλάμου του είναι μικρές 1,28X1,10 μ. Στη Ν. πλευρά βρέθηκε ένας σκελετός με το κεφάλι στα Δ. και ένα μικρό χάλκινο εγχειρίδιο.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 82 πρόκειται για τον τάφο 89 στη δημοσίευση.

Τάφος 81. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει είσοδο στα ανατολικά και περιείχε μία σπασμένη σαρκοφάγο στο εσωτερικό της οποίας υπήρχαν τα οστά ενός σκελετού με το κεφάλι στα Β.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 83 πρόκειται για τον τάφο 90 της δημοσίευσης.

Τάφος 82. Τοποθεσία Ζαφέρ-Παπούρα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει και αυτός είσοδο στα ανατολικά. Ο τάφος αυτός έχει συληθεί και στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά δύο νεκρών με τα κεφάλια τους στα Α. Στη ΒΔ. γωνία του υπήρχε μία μικρή κοιλότητα η οποία περιείχε δύο κρανία και οστά.

EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 85 πρόκειται για τον τάφο 96 της δημοσίευσης.

Τάφος 83. Τοποθεσία Φορτέτσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε ανάμεσα στα κατάλοιπα ενός ελληνιστικού τάφου ο οποίος κτίστηκε πάνω του. Η είσοδος του βρισκόταν 4,00 μ. Α. του ελληνιστικού τάφου και έκλεινε με φράγμα λίθων. Ο θάλαμος του είχε διαστ. 2,00 μ. πλάτος και 1,25 μ. βάθος. Στο Α. άκρο του βρέθηκε ένας αμφορέας που καλύπτονταν με ένα κύπελλο. Ο τάφος αυτός είχε διαταραχθεί από τις μεταγενέστερες ταφές.

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 23 πρόκειται για τον τάφο BLT της δημοσίευσης.

Τάφος 84. Τοποθεσία Φορτέτσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για έναν μικρό τάφο από τον οποίο δεν απέμεινε τίποτα εκτός από κάποια θραυσμένα όστρακα πίθου και ένας χάλκινος ήλος και άλλα όστρακα της πρωτογεωμετρικής και γεωμετρικής περιόδου.

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 41 πρόκειται για τον τάφο ♀ της δημοσίευσης.

Τάφος 85. Τοποθεσία Φορτέτσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός δε σωζόταν σε καλή κατάσταση. Στο δρόμο του και στη Ν. πλευρά του βρέθηκε μια λάρνακα της ΥΜ περιόδου, στην δεξιά πλευρά του υπήρχαν δύο ελληνιστικοί τάφοι.

Ταφές : Ακόμη βρέθηκαν και δύο ταφικοί πίθοι στη Β. και Ν. πλευρά του δρόμου και παράλληλοι τοποθετημένοι προς αυτόν, ανάμεσα τους υπήρχε ένα στρώμα καύσης. Οι πίθοι περιείχαν κοσμήματα και αγγεία. Αυτοί φαίνεται ότι

περιείχαν εγχυτρισμούς και χρονολογούνται στην ανατολίζουσα περίοδο. Η κεραμική του τάφου αυτού χρονολογείται στην ύστερη πρωτογεωμετρική έως την ύστερη ανατολίζουσα περίοδο.

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 98-100 πρόκειται για τον τάφο I της δημοσίευσης.

Τάφος 86. Τοποθεσία Φορτέσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι ένας μικρός τάφος. Στο εσωτερικό βρέθηκαν 18 πίθοι που περιείχαν ταφές της ύστερης γεωμετρικής και πρώιμης ανατολίζουσας περιόδου.

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ. 77-83 πρόκειται για τον τάφο P2 της δημοσίευσης.

Τάφος 87. Τοποθεσία Φορτέσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Οι πληροφορίες μας για τον τάφο αυτό είναι ελάχιστες. Το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι πρόκειται για έναν τάφο μεγάλων διαστάσεων του οποίου οι ταφές χρονολογούνται στην ύστερη πρωτογεωμετρική με τις πιο πολλές στην ανατολίζουσα περίοδο. Τουλάχιστον 44 πίθοι βρέθηκαν στο εσωτερικό του. Η θέση στην οποία βρέθηκαν τα αγγεία τοποθετημένα υποθέτουν ότι ο τάφος αυτός είχε καθαριστεί για να ανοιχτεί χώρος για τις υστερότερες ταφές.

BROCK J. K. FORTETSA (1957), σ.101-138 πρόκειται για τον τάφο P της δημοσίευσης.

Τάφος 88. Τοποθεσία Φορτέσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι βρίσκεται σε βάθος 2,10 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Και ότι σε 0,60 μ. πάνω από το δάπεδο του θαλάμου του βρέθηκε ένας αποθέτης με αγγεία της ύστερης αρχαϊκής περιόδου.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 284-285 πρόκειται για τον τάφο (F/67, 1) της δημοσίευσης.

Τάφος 89. Τοποθεσία Φορτέσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι βρισκόταν σε βάθος 2,40-3,40 μ.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.285 πρόκειται για τον τάφο (F/67, 2) της δημοσίευσης.

Τάφοι 90-91. Τοποθεσία Φορτέσα Ηρακλείου. Δύο λαξευτοί θαλαμοειδείς. Από τους δύο αυτούς τάφους, συλλέχθηκαν μόνο όστρακα της πρώιμης εποχής του σιδήρου, και δε γνωρίζουμε τίποτα παραπάνω.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.287-288 πρόκειται για τους τάφους (F/67, 6 & 7, αντίστοιχα) της δημοσίευσης.

Τάφος 92. Τοποθεσία Φορτέσα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 3,00 μ. και πλ. 0,90-1,20 μ. και ότι είναι ημιτελής, χωρίς θάλαμο. Στον δρόμο βρέθηκαν όστρακα της πρώιμης γεωμετρικής και ύστερης γεωμετρικής περιόδου.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.289 πρόκειται για τον τάφο (F/67, 11) της δημοσίευσης.

Τάφοι 93-94. Τοποθεσία Φορτέσα Ηρακλείου. Δύο λαξευτοί θαλαμοειδείς. Ο πρώτος περιείχε κεραμική της μέσης γεωμετρικής και της ανατολίζουσας περιόδου. Ο δεύτερος περιείχε όστρακα της πρώιμης γεωμετρικής και ανατολίζουσας περιόδου.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.289 πρόκειται για τους τάφους (F/67, 12 & 13 αντίστοιχα) της δημοσίευσης.

Τάφοι 95-96. Τοποθεσία Φορτέσα Ηρακλείου. Δύο λαξευτοί θαλαμοειδείς. Στον πρώτο ανασκάφθηκε μόνο ο θάλαμος του, διαστ. 2,00X1,80 μ., στον οποίο βρέθηκαν ίχνη από το φράγμα της εισόδου, όστρακα και οστά αποτεφρωμένα και μη της πρώιμης εποχής του σιδήρου. Για το δεύτερο το μόνο που ξέρουμε είναι ότι είχε δρόμο πλατ. 0,90 μ., προσανατολισμό ΒΑ.-ΝΔ. και ο θάλαμος ήταν πιθανόν στην Β. πλευρά του δρόμου. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν όστρακα της πρώιμης εποχής του σιδήρου.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.289-290 πρόκειται για τους τάφους (F/67, 14 & 15 αντίστοιχα) της δημοσίευσης.

Τάφος 97. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Σύμφωνα με την αγγλική δημοσίευση του, είναι μικρών διαστάσεων, δεν έχει σωθεί τίποτα από τον ίδιο εκτός από το γεγονός ότι σώθηκε τμήμα του δαπέδου του θαλάμου του επιστρωμένο με άμμο και μικρά βότσαλα.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 30 πρόκειται για τον τάφο K της δημοσίευσης.

Τάφος 98. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Από τον τάφο αυτό το μόνο που γνωρίζουμε είναι μία πυξίδα και έναν αμφορέα που προέρχονται από το εσωτερικό του θαλάμου του και τίποτα παραπάνω.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.43 πρόκειται για τον τάφο P της δημοσίευσης.

Τάφοι 99-101. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Τρεις λαξευτοί θαλαμοειδείς. Οι δύο πρώτοι ανήκουν στην ίδια κατηγορία αλλά είχαν καταστραφεί ολοσχερώς από τα εκσκαφικά μηχανήματα. Ο τρίτος που βρίσκεται στην ίδια τοποθεσία έχει καταστραφεί εξολοκλήρου. Από αυτόν προέρχονται μόνο θραύσματα τριών αγγείων που ήταν στο εσωτερικό μίας κόγχης και μία δεύτερη κοιλότητα που πιθανόν σηματοδοτούσε το δάπεδο του θαλάμου.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 3-4 πρόκειται για τον τάφο B C & A αντίστοιχα στη δημοσίευση.

Τάφος 102. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο με κατεύθυνση ΒΑ.-ΝΑ. Αποτελείται από πέντε θαλάμους χωρισμένους με φράγματα και περιείχε ταφές των υπομινωικών έως και ύστερων πρωτογεωμετρικών χρόνων με αξιόλογη κεραμική. Δυστυχώς όμως, δε γνωρίζουμε τις διαστάσεις τους και το σχήμα τους. Η χρήση του ξεκινά από τα υπομινωικά χρόνια έως και τα ύστερα πρωτογεωμετρικά χρόνια.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ. 46 (1991): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1996, σ. 392 πρόκειται για τον τάφο T196.

Τάφοι 103-105. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι (οικόπεδο Κοιλιάδη Στ.) Ηρακλείου. Τρεις λαξευτοί θαλαμοειδείς. Στο οικόπεδο του Στ. Κοιλιάδη βρέθηκαν οι τάφοι (T6, T8 και T9, στη δημοσίευση). Ο πρώτος έχει δρόμο που ανασκάφηκε σε μήκος 1,00 μ. Ο θάλαμος του έχει διαστάσεις 1,67X1,50 μ. και το δάπεδο του ήταν στρωμένο στις παρυφές με πήλινες πλάκες. Ήταν συλημένος από την αρχαιότητα. Στο εσωτερικό του εντοπίστηκαν τα θραύσματα δύο πίθων και άλλων μικρότερων αγγείων, τμήμα σπλεγγίδας, χάλκινα θραύσματα αγγείων και τμήματα σιδερένιων οβολών. Ο δεύτερος τάφος ήταν λαξευμένος στο πρανές όμορης ιδιοκτησίας και δεν ήταν δυνατή η ανασκαφή του. Από αυτόν ανασύρθηκαν ακέραια ένας μικρός πίθος, μια κύλικα και σιδερένια θραύσματα. Από τον τρίτο τάφο ανασκάφηκε μόνο ο θάλαμος του διαστάσεων 2,30X1,70 μ. χωρίς ευρήματα εκτός από μερικά όστρακα. Και οι τρεις χρονολογούνται από την πρωτογεωμετρική έως και την ανατολίζουσα περίοδο.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε., ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 450.

Τάφος 106. Τοποθεσία Τεκές – Αμπελόκηποι (οικόπεδο Κοιλιάδη Α.) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αποτελείται από δύο συνεχόμενες κοιλότητες-

θαλάμους διαστ. 1,20X0,85 μ. και 1,30X1,00 μ. Η βόρεια κοιλότητα περιείχε έναν ταφικό πίθο και αμφορέα με καύσεις, που βρέθηκαν όρθιοι και στηριγμένοι γύρω με πέτρες. Χρονολογείται από την πρωτογεωμετρική έως και την ανατολίζουσα περίοδο.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε., ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 450 πρόκειται για τον τάφο Τ9 της δημοσίευσης.

Τάφος 107. Τοποθεσία Αμπελόκηποι (οικόπεδο Μαρκομανωλάκη) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Χρονολογείται στα γεωμετρικά χρόνια και είναι λαξευμένος στο φυσικό βράχο. Ο δρόμος του είχε καταστραφεί καθώς και τμήμα του θαλάμου. Οι μέγιστες σωζόμενες διαστάσεις του θαλάμου είναι 2,24X2,00X0,92 μ. μόνο το ΝΑ. τμήμα του βρέθηκε αδιατάρακτο.

Ταφές : Στο σημείο αυτό (ΝΑ) υπήρχαν τέσσερις ταφές κτερισμένες σε τεφροδόχα αγγεία (αμφορείς, κάδοι και μια κάλπη) αυτά εκτός από τις τέφρες περιείχαν και μικρού μεγέθους αγγεία και κτερίσματα, αλλά και γύρω τους είχαν άλλα αγγεία ως κτερίσματα. Πολλά όστρακα, καμένα οστά και αρκετά κομμάτια σιδερένιων και χάλκινων εργαλείων και όπλων βρέθηκαν αναμοχλευμένα πριν και μετά την είσοδο του θαλάμου καθώς και στο σημείο που αρχικά θα πρέπει να ήταν ο δρόμος του τάφου.

ΜΠΑΝΟΥ Ε., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 9 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Ηρακλείου*» Χανιά 2002, σ. 311 πρόκειται για τον τάφο ΙΧ της δημοσίευσης & WHITLEY J., AR 49 (2002-2003) "*Archaeology in Greece, Central Crete 2002-2003*" Athens 2003 σ. 81.

Τάφος 108. Τοποθεσία Αμπελόκηποι (οικόπεδο Μαρκομανωλάκη) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ανήκει στη γεωμετρική περίοδο και έχει προσανατολισμό ΝΑ.-ΒΔ. Ο δρόμος του, με κατωφερική κλίση, έχει διαστ. 2,20X1,27 μ. αν και το βορειότερο άκρο του είχε καταστραφεί. Η είσοδος του θαλάμου έκλεινε με φράγμα, ενώ ένα αρκετά ψηλό σκαλοπάτι (-0,58 μ.) επέτρεπε την είσοδο στο θάλαμο. Ο θάλαμος έχει διαστ. 2,40X 1,80 μ. και το ύψος δεν μπορεί να υπολογιστεί λόγω της πτώσης της οροφής. Πέτρες λαξευμένες και ημιλαξευμένες μικρού και μεσαίου μεγέθους καθώς και μία πλάκα διαστ. 1,00X0,90X0,10 μ., που βρέθηκαν «πεταμένες» στο βάθος του θαλάμου, αποτελούσαν προφανώς το υλικό κατασκευής του φράγματος της εισόδου. Ανάμεσα τους διακρίνεται ένας κυβόλιθος διαστ. 0,38X0,27X0,20 μ., που σύμφωνα με τη γνώμη του ανασκαφέα, ήταν το σήμα το τάφου. Στο δάπεδο του θαλάμου στο ΒΔ. τμήμα του αποκαλύφθηκε μικρό ορθογώνιο λάξευμα (0,40X0,30

μ.), το οποίο ήταν 0,10 μ. βαθύτερα από το επίπεδο του δαπέδου του θαλάμου, δεν περιείχε ευρήματα. Δίπλα ακριβώς από το λάξευμα υπήρχε λίθινος κέρνος από ασβεστόλιθο με μεγ. σωζ. διαστ. 0,50X0,37X0,10 μ. Ο τάφος αυτός είχε συληθεί στην αρχαιότητα .

Ταφές : Όλα τα αγγεία, τεφροδόχα και κτερίσματα, ήταν σπασμένα και πεταμένα ανάμεσα σε στάχτες, οστά και λιγυστό χώμα.

ΜΠΑΝΟΥ Ε., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 9 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Ηρακλείου*» Χανιά 2002, σ.312-313 πρόκειται για τον τάφο XIII της δημοσίευσης & WHITLEY J., AR 49 (2002-2003) "*Archaeology in Greece, Central Crete 2002-2003*" Athens 2003, σ. 81.

Τάφος 109. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Από τον τάφο αυτόν σώθηκε μόνο το κάτω τμήμα του θαλάμου του διαστ. 1,73X1,32 μ. Στην Α. πλευρά του είχε μια κόγχη διαστ. 0,27X0,22 μ. και βαθ. 0,15 μ. κάτω από τη δάπεδο του θαλάμου. Μια ασβεστολιθική πλάκα διαστ. 0,30X0,25 μ. βρέθηκε στο δάπεδο κοντά στην ΒΔ. πλευρά που πιθανόν χρησίμευε για την τοποθέτηση αγγείων.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν αρκετά όστρακα από τεφροδόχα αγγεία, που χρονολογούνται από την ΥΓ έως και την ανατολίζουσα περίοδο καθώς και τμήματα από αποτεφρωμένα οστά.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 56-58 πρόκειται για τον τάφο 1 της δημοσίευσης.

Τάφος 110. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δε δίνονται διαστάσεις. Σωζόταν αποσπασματικά ένα μέρος του θαλάμου του στα Ν., περιείχε μια κόγχη τετράγωνη διαστ. 0,45X0,40X0,35 μ., η οποία ήταν άδεια. Στο Β. άκρο του βρέθηκε μια δεύτερη κόγχη με το δάπεδο της 0,34 μ. πάνω από το δάπεδο του θαλάμου. Στο εσωτερικό της υπήρχαν ένας πίθος της ύστερης ανατολίζουσας περιόδου που περιείχε εγχυτρισμό.

COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 106-197 πρόκειται για τον τάφο 69 της δημοσίευσης.

Τάφος 111. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δε γνωρίζουμε το σχήμα του θαλάμου του. Πρόκειται για έναν μικρό τάφο των σκοτεινών χρόνων. Από αυτόν σώθηκαν δύο πλάκες μήκ. 0,40 μ. Ο προσανατολισμός του ήταν ΒΑ.-ΝΔ. και από το εσωτερικό του προήλθαν: μια πρωτογεωμετρική οινόχρηστη και ένας αμφορέας της ίδιας περιόδου.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 126 πρόκειται για τον τάφο 80 της δημοσίευσης.

Τάφος 112. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Από τον τάφο αυτό σώζονταν μόνο τμήματα από την αρχιτεκτονική του δομή διαστ. 1,34X0,58 μ. και βαθ. 0,20-0,30 μ. Ο προσανατολισμός του ήταν Β.-Ν. Το μόνο που εντοπίστηκε στο εσωτερικό του ήταν ένα αγγείο της γεωμετρικής περιόδου.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 145 πρόκειται για τον τάφο 105 της δημοσίευσης.

Τάφος 113. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Από τον τάφο αυτό σώθηκαν τα όστρακα ενός πίθου της ΥΓ περιόδου, που περιείχε πιθανόν μια καύση.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ.181 πρόκειται για τον τάφο 157 της δημοσίευσης.

Τάφος 114. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για ένα σκάμμα τετράγωνο διαστ. 1,00X1,00 μ. και βαθ. 0,78 μ. που συνοδεύεται από θάλαμο διαστ. 0,60X0,40X0,35 μ. του οποίου η είσοδος βρίσκεται στην Α. πλευρά του σκάμματος και έκλεινε με μια πορολιθική πλάκα διαστ. 0,32X0,28X0,06 μ. Το δάπεδο του θαλάμου ήταν 0,10 μ. ψηλότερα από αυτό του σκάμματος. Η οροφή του θαλάμου ήταν ανέπαφη. Ο προσανατολισμός του ήταν ΒΑ.-ΝΔ. με το θάλαμο στα Β.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν αποτεφρωμένα οστά, που προέρχονταν από μια ανδρική ταφή όπως συνάγεται από τα κτερίσματα που τον συνόδευαν : ένα σιδερένιο μαχαίρι, μια χάλκινη αιχμή δόρατος κ.α.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 190-191 πρόκειται για τον τάφο 186 της δημοσίευσης.

Τάφος 115. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Σωζόταν μέρος του δρόμου του μηκ. 1,00 μ. που περιείχε όστρακα ανάμεσα στα οποία και έναν πίθο της ανατολίζουσας περιόδου. Ο τάφος αυτός είχε συληθεί.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 224-225 πρόκειται για τον τάφο 221 της δημοσίευσης.

Τάφος 116. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος του σωζόταν σε διαστ. 1,00X0,45 μ. Η οροφή του σωζόταν μόνο στα τμήματα του θαλάμου που είχαν σωθεί.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν διασκορπισμένα οστά που ανήκαν πιθανόν σε έναν ενταφιασμό τοποθετημένο στο δάπεδο του. Ο τάφος αυτός είχε συληθεί στην αρχαιότητα.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 225 πρόκειται για τον τάφο 222 της δημοσίευσης.

Τάφος 117. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Από τον τάφο αυτό ανασκάφηκε μόνο η αρχή του δρόμου μηκ. 1,50 μ. και πλατ. 1,00 μ. Όλη η υπόλοιπη δομή είχε καταστραφεί. Από αυτόν προήλθαν λίγα όστρακα της πρωτογεωμετρικής περιόδου.

COLSTREAM J.N.- CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I, σ. 228-229 πρόκειται για τον τάφο 242 της δημοσίευσης.

Τάφος 118. Τοποθεσία Οικόπεδο Πανεπιστημίου στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Τα τοιχώματα, ο δρόμος και το μεγαλύτερο μέρος του δαπέδου του θαλάμου έχουν καταστραφεί. Σώθηκε μόνο μικρό τμήμα του δαπέδου σε έκταση 0,70Χ0,45 μ. και σε βάθος 2,70 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο τάφος πιθανότατα είχε υποστεί σύληση και καταστροφή από παλιά.

Ταφές : Βρέθηκαν ελάχιστα διαλυμένα και διασκορπισμένα οστά. Περισυλλέχθηκαν ακόμη ένας αμφορέας, τέσσερα μικρογραφικά κύπελλα και άλλα, τα οποία χρονολογούνται στους γεωμετρικούς χρόνους.

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗ Ν., ΑΔ 37 (1982) :ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ.374 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 6.

Τάφος 119. Τοποθεσία Οικόπεδο Πανεπιστημίου στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε σωζόμενο μηκ. 1,10 μ. και πλ. 0,95 μ. Τα τοιχώματα του σώζονταν σε ύψος 0,35 μ. Ο θάλαμος του τάφου θα βρισκόταν μάλλον προς τη ΝΑ. άκρη του δρόμου, όπως έδειχνε η κατωφερική κλίση του δρόμου και η συγκέντρωση των οστράκων προς την ίδια πλευρά καθώς και δύο μεγάλες πέτρες στο ίδιο σημείο, που ίσως προέρχονταν από το φράγμα της εισόδου του εντελώς κατεστραμμένου θαλάμου.

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗ Ν., ΑΔ 37 (1982) :ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ.374 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. δημοσίευσης 8.

Τάφος 120. Τοποθεσία Γυψάδες στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Συγκεκριμένα στον αγρό Κ. Παπαδάκη βρέθηκε ο τάφος (Τ10) της δημοσίευσης, που ανήκει στην ΥΜ ΙΙΙΑΓ2 περίοδο. Ο τάφος αυτός ήταν

συλημένος και το μόνο που γνωρίζουμε γι' αυτόν είναι ότι περιείχε τα θραύσματα μίας πήλινης σαρκοφάγου.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε., ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «Κρήτη» Αθήνα 1999, σ. 987.

Τάφος 121. Τοποθεσία Κνωσός και συγκεκριμένα στα Ν. του Βασιλικού τάφου Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για πολύ μικρό τάφο του οποίου οι τοίχοι τόσο του θαλάμου όσο και του δρόμου είχαν καταστραφεί.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε μια ταφή στη Δ. πλευρά του. Πρόκειται στην ουσία για έναν ενταφιασμό που έλαβε χώρα στο δάπεδο και ανήκε σε έναν ενήλικα άνδρα, με τα πόδια του στραμμένα στα ΒΑ. και το σώμα του τοποθετημένο ανάσκελα. Κάτω από αυτόν υπήρχε ένα χάλκινο σπαθί, που πιθανόν ήταν τοποθετημένο στον ώμο του, ακόμη υπήρχαν ένα μεταλλικό κύπελλο και δύο αγγεία τα οποία χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΙ Α – Β περίοδο. Στην είσοδο και κυρίως στο σημείο συνάντησης με το δρόμο υπήρχε μια δεύτερη ταφή, η οποία συνοδεύονταν από δύο μικρά αγγεία.

HUTCHINSON R.W. ABSA 51 “ *A late minoan tomb at Knossos*” London 1956, σ. 68-73.

Τάφος 122. Τοποθεσία Κνωσός και συγκεκριμένα κοντά στον Βασιλικό τάφο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός ανήκει στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο, ήταν μερικώς συλημένος και ο θάλαμος του εντελώς κατεστραμμένος. Σ' αυτόν βρέθηκαν : μια αλαβάστρινη πρόχους, ένα λίθινο δοχείο, ένα χάλκινο ξίφος και ένα αργυρό κύπελλο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., Ε. Ε. Κ. Σ. τ. Δ' «*Αρχαιολογική Περιφέρεια Ηρακλείου, Διαμέρισμα Κεντρικής και Ανατολικής Κρήτης – Πεπραγμένα 1940, Ειδήσεις*» Αθήνα 1941, σ. 272.

Τάφος 123. Τοποθεσία λόφος Κεφάλας στην Κνωσό Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του ήταν απλός μήκους 4,87 μ. και ύψους 2,43 μ., που εκτεινόταν από 0,91 μ. έως 1,21 μ. μπροστά στην είσοδο του θαλάμου. Δεν αναφέρεται στη δημοσίευση το σχήμα του θαλάμου.

Ταφές : Το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι στο εσωτερικό του τάφου αυτού βρέθηκαν δύο νεκροί στο δάπεδο του, οι οποίοι ήταν τοποθετημένοι σε έκταση με το κεφάλι τους στα Ν. Οι νεκροί αυτοί πλαισιώνονταν από διάφορα κτερίσματα, όπως μικρές χάλκινες περόνες, που βρέθηκαν κοντά στο κρανίο του ενός νεκρού και υποθέτουν ότι ο σκελετός αυτός ανήκε σε γυναίκα καθώς και κάποια αγγεία, ανάμεσα στα οποία συγκαταλέγονται και δύο αμφορείς της γεωμετρικής περιόδου.

COLDSTREAM J.N., ABSA 97 “*Knossos : Geometric tombs excavated by D. G. Hogarth, 1900*” London 2002, σ. 201-216 πρόκειται για τον τάφο 5 της δημοσίευσης.

Τάφος 124. Τοποθεσία Κατσαμπάς Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Η οροφή του είχε καταπέσει μέσα στον τάφο. Αυτός ανακαλύφθηκε κατά τη διάνοιξη θεμελίων. Στο εσωτερικό του υπήρχαν 4 κιβωτιόσχημοι σαρκοφάγοι. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΑΔ. 16 (1960) : ΧΡΟΝΙΚΑ «*Κρήτη*» Αθήνα 1962, σ. 256 & ΠΛΑΤΩΝ Ν. – ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.14 «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1960, τεύχος 1, σ. 507.

Τάφος 125. Τοποθεσία Μασταμπάς (οδοί Δαμασκηνού και ΕΟΚ) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός απέδωσε τεφροδόχους κάλπες, αμφορείς, πρόχους, σκύφους και δύο πήλινα ζώδια ίππων, της πρωτογεωμετρικής μέχρι πρώιμης ανατολίζουσας περιόδου.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Τ. 23 «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1971, τεύχος 1, σ. 496.

Τάφος 126. Τοποθεσία Γάζι, νότια των πηγών Αλμυρού, θέση Μετόχι Σκαφιδαρά Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός περιείχε τέσσερις κιβωτιόσχημες λάρνακες και χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Τ. 23 «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1971, τεύχος 1, σ. 496 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1970 «*ΚΡΗΤΗ. Περισυλλογή αρχαίων*» Αθήνα 1971, σ. 185-191.

Τάφος 127. Τοποθεσία Αρχάνες Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δεν γνωρίζουμε το σχήμα του.

Ταφές : Στο εσωτερικό του υπήρχε μια κιβωτιόσχημη σαρκοφάγος που περιείχε τα οστά ενός ενήλικα. Στο δάπεδο του βρέθηκαν δύο βόθροι οι οποίοι περιείχαν δύο νεκρούς σε συνεσταλμένη στάση των οποίων το κρανίο του ενός ήταν στα Ν. και του άλλου στα Δ. Ένας τρίτος βόθρος περιείχε μια σαρκοφάγο, στο εσωτερικό της οποίας υπήρχε ένας νεκρός με το κρανίο του στα Ν. και έφερε απλό χάλκινο δακτυλίδι σε ένα από τα δάκτυλα του, ενώ παράπλευρά της σαρκοφάγου αυτής υπήρχε ακόμη ένας νεκρός στο δάπεδο. Λίγα κτερίσματα συνόδευαν του νεκρούς.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΑΔ. 16 (1960): ΧΡΟΝΙΚΑ «*Κρήτη*» Αθήνα 1962, σ. 255-256 πρόκειται για το πρώτο τάφο της δημοσίευσης.

Τάφος 128. Τοποθεσία Αλητζανή Πεδιάδος, θέση Πετρά, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκε ένας, λαξευτός τάφος, που περιείχε έναν πίθο με οστά ανθρώπου, ο οποίος χρονολογείται στους γεωμετρικούς χρόνους.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ε' «*Η αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1951*» Ηράκλειο-Κρήτης 1951, σ. 445.

Τάφος 129. Τοποθεσία Καρνάρι Τεμένους, θέση Καμπέρη Αρμί, Δ. του Γιούχτα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Η είσοδος του πλ. 0,95 μ. και μηκ. 0,60 μ. βρισκόταν στα Β. και είχε δρόμο που συνεχιζόταν κάτω από το οδόστρωμα, ενώ η οροφή του είχε καταπέσει. Ο θάλαμος διαστ. 2,50 (Α.-Δ.) Χ 1,60 μ. (Β. – Ν.) είχε παραβιαστεί στο ανατολικό τμήμα του, όπου υπήρχε χαλαρό χώμα και τμήματα σαρκοφάγου θραυσμένης από τους λαθρανασκαφείς, τα οποία φέρουν κόσμηση μαύρων κυματοειδών ταινιών. Δύο ακόμα σαρκοφάγοι με τα πώματα τους αποκαλύφθηκαν κατά χώραν στο θάλαμο, θραυσμένες λόγω της κατάρρευσης της οροφής : μια εσώτερη στη νότια πλευρά και τοποθετημένη με κατεύθυνση Α –Δ. και μία στη νοτιοανατολική πλευρά μπροστά στην προηγούμενη και κατ' άξονα κάθετη προς αυτή. Τα κρανία, θραυσμένα επίσης, βρέθηκαν αντίστοιχα στη νότια πλευρά και στη νοτιοανατολική γωνία των σαρκοφάγων, μαζί με λίγα διαλυμένα οστά. Μόνο ένα αβαφή κύπελλο και μια πρόχους, χρονολογούμενα στην ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο, συνόδευαν τις σαρκοφάγους. Μετά τη σωστική έρευνα ο τάφος καταχώθηκε.

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ ΝΩΤΑ., ΑΔ 49 : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΓ' εφορία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1994, σ. 710-711.

Τάφοι 130-131. Τοποθεσία Μπαμπαλή περιοχή Τεμένους Ηρακλείου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Οι δύο αυτοί τάφοι περιείχαν λίγες ταφές και αγγεία, ψευδόστομους με γεωμετρική διακόσμηση, ενώ ο δεύτερος περιείχε και σπόνδυλο κάποιου θηλαστικού της παλαιοντολογικής περιόδου. Οι τάφοι αυτοί χρονολογούνται στην πρωτογεωμετρική περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 13 (1959) «*Η αρχαιολογική κίνησις εν Κρήτη κατά το έτος 1959*» Ηράκλειο 1959, σ. 367.

Τάφος 132. Τοποθεσία Αμμουδόπλακα Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στο μαλακό βράχο, αλλά δεν γνωρίζουμε το σχήμα του. Οι διαστάσεις του δρόμου του είναι μηκ. 1,85 μ., πλατ. στην αρχή 0,70 μ. και μπροστά στην είσοδο 0,85 μ., ενώ το ύψος του είναι 1,50 μ. από την επιφάνεια

του εδάφους. Ο θάλαμος του έχει μηκ. 1,55 μ., πλάτ. 1,40 μ. και ύψ. δαπέδου 0,90 μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ περίοδο. ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Ι., ΑΔ 21 (1966): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 416-417.

Τάφοι 133-134. Τοποθεσία Τραπέζα Καλού Ηρακλείου. Δύο λαξευτοί θαλαμοειδείς. Ανήκουν στην ΥΜΙΙΑ-B περίοδο. Ο πρώτος και τμήμα του δεύτερου είχαν συληθεί.

Ταφές : Σ' αυτούς βρέθηκαν συνολικά 12 σαρκοφάγοι με ιδιαίτερη διακόσμηση και διάφορα κτερίσματα, όπως ένα γυναικείο ειδώλιο με γραπτή διακόσμηση, μία σφραγίδα από στεατίτη, περιδέραια από υαλόμαζα, ορεία κρύσταλλο και χαλκό κ.α.

ΚΑΡΕΤΣΟΥ ΑΛ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 359.

Τάφος 135. Τοποθεσία Ανεμόμυλος στα Πρεβελιανά και συγκεκριμένα μεταξύ Αγίου Θωμά και Μεγάλης Βρύσης Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής της ΥΜ III Β περιόδου. Από τον τάφο αυτό περισυνελέγησαν δύο ακέραιες κιβωτιόσχημες λάρνακες και μία τρίτη σε τεμάχια καθώς και μικρά αγγεία, όπως μια κύλικα, ένα θήλαστρο, δύο προχοΐδια, ένα λεκανίδιο, κύπελλα και ψήφοι.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΠΑΕ (1970) « Μικραί ανασκαφαί και περισυλλογή αρχαίων εις Κρήτην» Αθήνα 1972, σ. 253-256 & ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Τ. 23 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1971, τεύχος 1, σ. 495-496 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1970 « ΚΡΗΤΗ. Περισυλλογή αρχαίων» Αθήνα 1971, σ. 185-191.

Τάφος 136-138. Τοποθεσία Κασάνοι, περιοχή Παναγίας, θέση Μπούγες, Πεδιάδος Ηρακλείου. Τρεις λαξευτοί θαλαμοειδείς. Ο πρώτος είχε διατάσεις 2,00Χ2,40 μ. Περιείχε δύο κιβωτιόσχημες λάρνακες σε τεμάχια και ένα λίθινο αγγείο, ένα περιδέραιο από ψήφους σε σχήμα φύλλων κισσού, δύο περόνες, ένα θήλαστρον, ένα ψευδόστομο αμφορέα και δύο κύπελλα. Η κεραμική αυτή ανήκει στους ΥΜ III Β χρόνους. Ο δεύτερος τάφος αποτελούνταν από ένα επίμηκες όρυγμα, αλλά ήταν εντελώς κατεστραμμένος. Από το εσωτερικό του προήλθαν μία λάρνακα, τρεις ψευδόστομοι αμφορείς και κωνικές ψήφοι. Για τον τρίτο τάφο το μόνο που ξέρουμε είναι ότι περιείχε μία λάρνακα, αγγεία, ένα χάλκινο ξυράφι και ένα χάλκινο μαχαίρι.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΠΑΕ (1971) « Μικραί ανασκαφαί και περισυλλογή αρχαίων εν Κρήτην» Αθήνα 1973, σ. 284-286 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1971 « ΚΡΗΤΗ. Περισυλλογή αρχαίων» Αθήνα 1972, σ. 256-262.

Τάφοι 139-141. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο της Έλτυνας Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου και συγκεκριμένα στον αγρό Ελευθεράκη Δ. Τρεις λαξευτοί θαλαμοειδείς. Ο πρώτος είχε δρόμο στα Δ. και φράγμα εισόδου από ξερολιθιά. Περιείχε μία ταφή στο δάπεδο, δύο μικρά αγγεία, έναν ψευδόστομο αμφορίσκο και ένα σκύφο καθώς και μία πήλινη ψήφο. Ο δεύτερος καλυπτόταν μόνο από πέτρες, είχε σήμα του λιθωσώρο και περιείχε τρεις σκελετούς από τους οποίους ο ένας ήταν σε συνεσταλμένη στάση, επίσης από το εσωτερικό του προήλθαν ένα δίωτο αγγείο, ένας σκύφος, ένας ψευδόστομος αμφορίσκος και μία οστέινη περόνη. Ο τρίτος τάφος, στην απόληξη του δρόμου του και σε επαφή με το φράγμα της εισόδου είχε μία ακανόνιστη λαξευτή κυκλική πυρά διαμ. 1,00 μ. και παχ. 0,30 μ. που περιείχε ελάχιστα οστά και όστρακα. Ο θάλαμος του είναι χωρισμένος από κτιστό διατείχισμα σε δύο ημιθάλαμους. Διακρίθηκαν δύο ταφικά στρώματα. Στο πρώτο στρώμα ανήκει ένα κρανίο, δύο τεφροδόχες κάλπες, ένας αμφορέας και μερικά μικρά αγγεία. Η μία από αυτές περιείχε ανάμεσα στα οστά και ένα σιδερένιο ξυράφι, μια λόγχη και ένα εγχειρίδιο. Στο δεύτερο στρώμα, μέχρι το δάπεδο, βρέθηκαν στο Β. ημιθάλαμο μία κάλπη, ένας ψευδόστομος αμφορίσκος και ένας σκύφος και στο Ν. ημιθάλαμο ένας εγχυτρισμός σε λεκάνη, πρόχους, προχοΐδιο, ψευδόστομος αμφορίσκος, κομμάτια σιδερένιων οβελών, χάλκινη τοξωτή πόρπη, καθώς και μερικά διαλυμένα οστά, υπολείμματα ταφής, στο δάπεδο.

ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ. –ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ν., ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 465 πρόκειται για τους τάφους 1, 3-4 αντίστοιχα της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας» στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scouanί Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 19-20, πρόκειται για τους τάφους 1, 3-4 αντίστοιχα της δημοσίευσης.

Τάφος 142. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο της Έλτυνας (Αγρ. Ελευθεράκη) Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει είσοδο και φράγμα από ξερολιθιά. Περιείχε μεγάλο δίωτο πιθαμφορέα γερμένο στο πλάι.

Ταφές: Περιείχε ταφή σε συνεσταλμένη στάση κτερισμένη με τοξωτή οκτώσχημη σπειροειδή πόρπη, κυπριακό προχοΐδιο και δύο μινωικά κύπελλα. Χρονολογείται στην πρώιμη γεωμετρική περίοδο.

ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 845-847 πρόκειται για τον τάφο 12 της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας», στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scouanί Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 22 πρόκειται για τον τάφο 12 της δημοσίευσης.

Τάφος 143. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο της Έλτυνας (Αγρ. Ελευθεράκη) Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει λαξευτό δρόμο μηκ. 1,40 μ. και πλ. 1,10 μ. και φράγμα από ξερολιθιά. Διακρίνονται δύο φάσεις στο χτίσιμο της ξερολιθιάς.

Ταφές: Δύο ταφικές στρώσεις βρέθηκαν στο εσωτερικό του. Στην ανώτερη εντοπίστηκαν ένα κρανίο, ένα σιδερένιο καρφί, μια οστέινη περόνη, ένα θήλαστρο, δύο υδρίες και ένα προχοΐδιο. Στην κατώτερη υπήρχαν λίγα οστά, τρεις χάλκινοι δακτύλιοι, μια πήλινη χάνδρα, τρεις χάνδρες από υαλόμαζα, μια χάλκινη πόρπη, μια οστέινη περόνη και στέλεχος μιας περόνης. Χρονολογείται στην ΠΓ περίοδο.

ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 845-847 πρόκειται για τον τάφο 13 της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας» στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scouanί Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 22 πρόκειται για τον τάφο 13 της δημοσίευσης.

Τάφος 144. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο της Έλτυνας (Αγρ. Ελευθεράκη) Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μηκ. 2,60 μ. και πλ. 1,05 μ. με φράγμα. Διακρίνονται δύο χρονολογικές φάσεις στο κτίσιμο του φράγματος. Σώζονται τα τοιχώματα του σε ύψος 1,20 μ. πάνω από το δάπεδο.

Ταφές: Περιείχε ένα σκελετό σε συνεσταλμένη στάση με πλούσια κτέριση. Έφερε σπειροειδείς συρμάτινους δακτυλίους στα δάκτυλα και των δύο χεριών. Βρέθηκαν σιδερένια εγχειρίδια με χάλκινα καρφιά στη λαβή, υπολείμματα οστέινης λαβής, και το οστέινο μήλο, σιδερένιο μαχαίρι, δύο χάλκινες πόρπες, τμήμα σιδερένιου οβελού και πόρπης, πήλινα χάνδρα και χάνδρα από υαλόμαζα. Δεκαεννέα αγγεία περιέβαλλαν το νεκρό, τα περισσότερα προς το ανατολικό τοίχωμα. Μια υδρία περιείχε σιδερένια στελέχη και μεγάλο αριθμό μικρών τροχόσχημων χανδρών. Χρονολογείται στην ΠΓ περίοδο.

ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 845-847 πρόκειται για τον τάφο 14 της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας» στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scouanί Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 22 πρόκειται για τον τάφο 14 της δημοσίευσης.

Τάφος 145. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο της Έλτυνας (Αγρ. Ελευθεράκη) Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο.

Ταφές : Περιείχε μια ταφή σε συνεσταλμένη στάση και δύο ακόμη κρανία. Βρέθηκαν θήλαστρο και προχοΐδιο. Χρονολογείται στην ΠΓ περίοδο.

ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 845-847 πρόκειται για τον τάφο 15 της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας» στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scenavi Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 22 πρόκειται για τον τάφο 15 της δημοσίευσης.

Τάφος 146. Τοποθεσία γεωμετρικό νεκροταφείο της Έλτυνας (Αγρ. Ελευθεράκη) Κουνάβοι Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε μια πυρά μπροστά από το φράγμα της εισόδου.

Ταφές : Περιείχε εγχυτρισμούς σε κάλπες και αγγεία σε δύο στρώσεις : Στρώση 1. Τρεις εγχυτρισμοί σε πύθους και αμφορέα με καύση στο εσωτερικό. Πίθο που περιείχε διπλωμένο σιδερένιο ξίφος, 2 σιδερένιες λόγχες και μεγάλη χάνδρα από υαλόμαζα, αμφορέα με καύση. Περιείχε σιδερένιο εγχειρίδιο και πιθαμφορέα με καύση. Στρώση 2. Αγγεία, κτερίσματα μάλλον των εγχυτρισμών : καδοειδές, λεκανίδα, κρατήρας, θυμιατήρι, προχοϊδιο, 3 σκύφοι, ψευδόστομος. Χρονολογείται στην ΠΓ περίοδο.

ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 845-847 πρόκειται για τον τάφο 16 της δημοσίευσης & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας» στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scenavi Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 22 πρόκειται για τον τάφο 16 της δημοσίευσης & WHITLEY J., AR 51 2004-2005 "Archaeology in Greece, Crete 2004-2005" Athens 2005, σ. 110.

Τάφος 147. Τοποθεσία Κάμπος στην Ανώπολη Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για τάφο στον οποίο βρέθηκε μια σαρκοφάγος. Αλλά η έρευνα δεν συνεχίστηκε.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, τ. Θ' «Χρονικά», Ηράκλειο – Κρήτης 1955, τεύχος 1, σ. 566.

Τάφος 148. Τοποθεσία Κάμπος Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δεν γνωρίζουμε τίποτα για την αρχιτεκτονική του δομή παρά μόνο ότι στο εσωτερικό του περιείχε μία λάρνακα, ένα μεγάλο αγγείο και έναν ψευδόστομο αμφορέα. Κοντά στη λάρνακα βρέθηκε βόθρος ελλειψοειδούς σχήματος στο εσωτερικό του οποίου υπήρχε ένας νεκρός σε συνεσταλμένη στάση. Η είσοδος του θαλάμου βρέθηκε διατοιχισμένη. Δεν γνωρίζουμε πότε χρονολογείται.

ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ 1952 «Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ τάφων εις την περιοχή Επισκοπής και Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου» Αθήνα 1955, σ. 619.

Τάφος 149. Τοποθεσία Βόριτσι Πεδιάδος κοντά στο Καινούριο Χωριό Ηρακλείου. Γίνεται μια απλή αναφορά από τον ανασκαφέα. Ότι στην περιοχή

βρέθηκαν ΥΜ λαξευτοί τάφοι και ότι από αυτούς περισυλλέχθηκε μια κιβωτιόσχημη σαρκοφάγος, αλλά δεν ακολούθησε συστηματική ανασκαφή.

ΠΛΑΤΩΝ Ν. Ε.Ε.Κ.Σ., τ. Δ', «*Αρχαιολογική Περιφέρεια Ανατ. Κρήτης – Πεπραγμένα 1940, Ειδήσεις*» Αθήνα 1941, σ. 270.

Τάφος 150. Τοποθεσία Πατερικά, Κελλί Ανώπολη, Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Περιείχε μια λάρνακα και ήταν λαξευτός στο μαλακό κούσκουρα (ασπρούγα). Η είσοδος του βρισκόταν ΝΔ. από την οποία σώζονται λίγοι λίθοι.

ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, Έτος Β' «*Αρχαιολογικά σημειώματα*» Ηράκλειο – Κρήτης 1948, τεύχος 1, σ. 535-536.

Τάφος 151. Τοποθεσία Ελιά Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε στον ελαιώνα του Ιωάννη Μεραμβελιωτάκη και είχε συληθεί. Από αυτόν σώθηκαν μόνο μερικά όστρακα και χρονολογείται στην ΥΜ IIIB περίοδο.

ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ-ΚΑΡΕΤΣΟΥ ΑΛΕΞ., ΑΔ 29 (1973-74) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Κεντρική και Ανατολική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 897.

Τάφος 152. Τοποθεσία «Στον Πίθο» στο Σμάρι Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά την διάνοιξη αγωγού υδρεύσεως. Στο εσωτερικό του υπήρχε μια κιβωτιόσχημη λάρνακα της ΥΜ III Β περιόδου και άλλα αγγεία. Δεν ερευνήθηκε περαιτέρω.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 12 «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1958, τεύχος 1, σ. 479.

Τάφος 153. Τοποθεσία «Αϊ Λιάς», Μαλάθες, Γαλίφαν Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά την καλλιέργεια του εδάφους. Πρόκειται για υπόγειο τάφο, αλλά δεν ερευνήθηκε περαιτέρω.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 12 «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1958, τεύχος 1, σ. 479.

Τάφοι 154-155. Τοποθεσία Κεφάλια Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Πρόκειται για δύο τάφους, οι οποίοι έχουν μικρούς θαλάμους. Ο πρώτος ήταν ημιτελής. Ο δεύτερος είχε κτιστή είσοδο που έκλεινε με φράγμα λίθων και είχε συληθεί. Χρονολογείται στην ΥΜ II περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1952, τεύχος 1, σ. 474.

Τάφοι 156-158. Τοποθεσία Φαιστός Ηρακλείου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι ήταν τρεις απλοί θαλαμωτοί λαξευτοί και ότι βρέθηκαν εντελώς κατεστραμμένοι.

SAVIGNONI L., Mont. Ant. XIV (1904) "*Scavi e scoperte nella necropolis di Phaestos*" Mainz Germany 1904, σ. 648-651.

Τάφοι 159. Τοποθεσία Μοίρες Καινουρίου Ηρακλείου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Άγνωστοι στον αριθμό τους. Καταστράφηκαν από οικοδομικές εργασίες. Αυτοί περιείχαν και πέντε λάρνακες που χρονολογούνται στην ΥΜ III περίοδο. Εντοπίστηκαν και λίγα αγγεία καθώς και ένα χάλκινο κάτοπτρο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν. Ε.Ε.Κ.Σ. τ. Γ., (1940) «*Αρχαιολογική Περιφέρεια ανατολικής Κρήτης, Ειδήσεις 1939*» Αθήνα 1940, σ. 489.

Τάφοι 160-163. Τοποθεσία Σταυρός Γαλιάς Καινουρίου Ηρακλείου. Τέσσερις λαξευτοί θαλαμοειδείς. Δε γνωρίζουμε το σχήμα τους, αλλά χρονολογούνται στην ΥΜ III β περίοδο. Στον πρώτο τάφο βρέθηκαν δύο σαρκοφάγοι, στον δεύτερο τάφο δύο λάρνακες, ένα ψευδόστομος αμφορέας και μια πρόχους κ.α. στον τρίτο τάφο εντοπίστηκαν μόνο τμήματα λαρνακών και στον τέταρτο υπήρχαν δύο λάρνακες και δυο κωνικά κύπελλα.

ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 19 (1964): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Κρήτη*» Αθήνα 1967, σ. 441.

Τάφοι 164-165. Τοποθεσία Αμμουδόπλακα Α. του ΥΜ νεκροταφείου στον Βόλακα Ηρακλείου. Δύο Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Ο πρώτος τάφος χρονολογείται στην ΥΜ III περίοδο και έχει διαστ. δρόμου 1,85Χ0,70-0,85Χ1,50-1,00 μ. και διαστ. θαλάμου 1,55Χ1,40Χ0,90 μ. Ο δεύτερος τάφος χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο για τον οποίο όμως δε γνωρίζουμε τις διαστάσεις του.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Ι., ΑΔ 21 (1966) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1968, σ. 415-417.

Τάφος 166. Τοποθεσία Ατσαλένιο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε πλήρως καταστραφεί κατά τις εργασίες θεμελίωσης για την οικοδόμηση οικίας. Απέδωσε σειρά από τεφροδόχα, κάλπες, κύαθους, αρύβαλλους, πρόχους και πώματα καλπών κ.α. Χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΑΔ 18 (1963) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1965, σ. 311-312.

Τάφος 167. Τοποθεσία Ατσαλένιο Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός ήταν κατεστραμμένος εξολοκλήρου και πιθανόν οι διαστάσεις του ήταν 1,70Χ1,10 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν 19 αγγεία, 7 πίθοι, 1 οινοχόη, 4 κύπελλα, 3 αρύβαλλοι, 2 σκύφοι, 1 υδρία 1 κάλαθος, 5 καλύμματα πίθων.

DAVARAS C. ABSA 63 “*Two geometric tombs at Atsalenio near Knosos*” London 1968, σ. 133-146 πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης.

Τάφος 168. Τοποθεσία Αρκαλοχώρι Ηρακλείου και συγκεκριμένα από τη θέση Τσούλουκα Κόλυμπος. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος έχει διαστ. 1,50Χ1,10 μ. και είσοδο που έκλεινε με αργούς λίθους.

Ταφές : Περιείχε δύο κιβωτιόσχημες σαρκοφάγους και εννέα αγγεία, κυρίως ψευδόστομους αμφορείς προχοϊδία και κύπελλα. Η μία από τις σαρκοφάγους είχε χρησιμεύσει ως οστεοφυλάκιο και περιείχε τα οστά τεσσάρων τουλάχιστον νεκρών, ενηλίκων ανδρών. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΑΔ 18 (1963) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1965, σ. 312 & MEGAW A.H.S. AR 11 (1964-1965) “*Archaeology in Greece, Crete 1964-1965*” Athens 1965, σ. 28.

Τάφος 169. Τοποθεσία Άγιος Σύλλας και Άγιος Βλάσης (συγκεκριμένα κάτω από το δρόμο που συνδέει τις δύο αυτές περιοχές) Τεμένους στα ΝΑ. του Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του ανοιγόταν ΒΑ., αλλά δεν ερευνήθηκε για να μην αποκοπεί η οδική αρτηρία. Ο θάλαμος είχε διαστάσεις 2,00Χ2,00 μ.

Ταφές : Περιείχε τέσσερις κιβωτιόσχημες λάρνακες. Στα ευρήματα συγκαταλέγονται και ένα χάλκινο δίστομο μαχαίρι, ψευδόστομοι αμφορίσκοι, ψήφοι υαλόμαζας κ.α. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΚΑΡΕΤΣΟΥ ΑΛ. ΠΑΕ (1975) «*Περυσλλογή αρχαίων στην κεντρική Κρήτη*» Αθήνα 1977, σ. 524-526.

Τάφος 170. Τοποθεσία Άγιος Σίλας Ηρακλείου και συγκεκριμένα στη θέση Χαμαμουτζή. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε δύο θαλάμους διαστ. 5,00Χ1,80Χ1,60 μ.

Ταφές: Περιείχε έξι πήλινες σαρκοφάγους, δύο από αυτές είχαν τοποθετηθεί παράλληλα και κατά μήκος του Α. τοιχώματος του τάφου, ενώ μία βρισκόταν περίπου στο μέσο. Στη μία σαρκοφάγο βρέθηκαν δύο κρανία και οστά ανακομιδής. Μοναδικό κτέρισμα του τάφου αυτού ήταν ένα πήλινο θήλαστρο της ΥΜ ΙΙΙΑ2-Β περιόδου.

ΚΑΡΕΤΣΟΥ Α. ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «*Κρήτη*» Αθήνα 1985, σ. 352-353, πρόκειται για τον τάφο Α της δημοσίευσης & CATLING H. W., AR 32 (1985-1986) “*Archaeology in Greece, Crete 1985-1986*” Athens 1986, σ. 67.

Τάφος 171. Τοποθεσία Άγιος Σίλας Ηρακλείου και συγκεκριμένα στη θέση Χαμαμουτζή. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε διαστ. 2,30X2,0X1,65 μ. και διατηρούσε το φράγμα της εισόδου που είχε διαστ. 0,70X0,80 μ.

Ταφές : Περιείχε μία γυναικεία ταφή τοποθετημένη στο δάπεδο του και σε συνεσταλμένη στάση. Τα κτερίσματα που συνόδευαν τη νεκρή ήταν μία χάλκινη ημισφαιρική φυάλη, ένα χάλκινο κάτοπτρο, μία προχοϊσκη, ένας ασκός και πολλές μικρές χάντρες. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Α-Β περίοδο.

ΚΑΡΕΤΣΟΥ Α. ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 352-353 πρόκειται για τον τάφο Β της δημοσίευσης & CATLING H. W., AR 32 (1985-1986) "Archaeology in Greece, Crete 1985-1986" Athens 1986, σ. 67.

Τάφος 172. Τοποθεσία Άγιος Σίλας Ηρακλείου και συγκεκριμένα στη θέση Χαμαμουτζή. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε διαστ. 2,95X2,10 X1,70 μ.

Ταφές: Το σκελετικό υλικό του διατηρήθηκε ελάχιστα. Από το είδος και τη θέση των κτερισμάτων του συμπεραίνεται ότι στο δάπεδο του τάφου είχαν ταφεί δύο άνδρες κατά μήκος της Α. και Δ. πλευράς του. Ο τάφος αυτός έδωσε μία ενδιαφέρουσα σειρά χάλκινων αντικειμένων: μαχαίρι, ξυράφι, αιχμή κ.α.

ΚΑΡΕΤΣΟΥ Α. ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 352-353 πρόκειται για τον τάφο Γ της δημοσίευσης & CATLING H. W., AR 32 (1985-1986) "Archaeology in Greece, Crete 1985-1986" Athens 1986, σ. 67.

Τάφος 173. Τοποθεσία Άγιος Σίλας Ηρακλείου και συγκεκριμένα στη θέση Χαμαμουτζή. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε διαστ. 2,65X2,45 X1,68 μ.

Ταφές: Εξακριβώθηκε ότι ο τάφος αυτός είχε συληθεί παλιότερα. Στην ΒΔ γωνία του βρέθηκαν μερικά οστά που άνηκαν σε μια ταφή. Ακόμη βρέθηκε ένας αμφορίσκος και δύο χάλκινα μαχαίρια.

ΚΑΡΕΤΣΟΥ Α. ΑΔ 33 (1978) : Χρονικά Β'1 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 352-353 πρόκειται για τον τάφο Δ της δημοσίευσης & CATLING H. W., AR 32 (1985-1986) "Archaeology in Greece, Crete 1985-1986" Athens 1986, σ. 67.

Τάφος 174. Τοποθεσία Άγιος Σίλας και Άγιος Βλάσης Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του βρίσκεται στα ΒΑ., αλλά δεν έχει ανασκαφεί, διότι πάνω του διέρχεται η σύγχρονη οδός. Ο θάλαμος του έχει διαστ. 2,00 X 2,00 μ. περίπου.

Ταφές : Περιείχε τέσσερις κιβωτιόσχημες σαρκοφάγους. Ο τάφος απέδωσε ένα χάλκινο μονόστομο μαχαίρι, δύο ψευδόστομους αμφορείς και τμήμα τρίτου, μια πρόχου και δύο ψήφους μάξης. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1975 «Περυσυλλογή αρχαίων και ελάσσονες ανασκαφαί εις Κεντρικήν Κρήτην» Αθήνα 1976, σ. 195-222.

Τάφος 175. Τοποθεσία Φοίνικας στα Δ. του Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πλαισιώνεται από δρόμο στα Α., ο οποίος σωζόταν σε μήκ. 2,00 μ. και πλ. 0,80 μ. Ο δρόμος αυτός επικοινωνούσε με το θάλαμο του τάφου με τρεις βαθμίδες και χωριζόταν σε τρεις θαλάμους, ο πρώτος είχε χωριστεί με ένα στενό διάδρομο σε δύο θήκες, η α) διαστ. 1,45X1,10 μ. και η β) 2,00X 1,20 μ. Οι θήκες αυτές με δύο αντίστοιχα θυρεοειδή ανοίγματα επικοινωνούσαν με τους εσωτερικούς θαλάμους, ο καθένας από τους οποίους περιείχε από μία θήκη.

Ταφές : Στο άκρο του δαπέδου κάθε μίας από αυτές τις θήκες υπήρχε μικρός βόθρος, όπου εναπόθεσαν τα οστά παλαιότερων νεκρών. Οι νεκροί είχαν τοποθετηθεί στο δάπεδο και γύρω τους βρέθηκαν διάφορα αγγεία. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΜΕΣΟΓΕΙΤΗΣ Π., Ε.Ε.Κ.Σ. τ. Α' «Αρχαιολογική Περιφέρεια Ανατ. Κρήτης – Πεπραγμένα 1937, Ειδήσεις» Αθήνα 1938, σ. 617-618.

Τάφος 176. Τοποθεσία Φοινικιά θέση Δρακουλιάρη ή Χοχλιδολόοι, Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκε ένας μικρός πρωτογεωμετρικός σπηλαιώδης λαξευτός τάφος με μικρό δρόμο.

Ταφές : Περιείχε μια καύση τοποθετημένη στο εσωτερικό ενός ταφικού πίθου, δύο χάλκινες φιάλες, μια χάλκινη λόγχη και άλλα σιδερένια όπλα. Επίσης μέσα στον τάφο υπήρχα και δύο ακόμη αμφορείς οι οποίοι είχαν από ένα μικρό ψευδόστομο αμφορίσκο στο στόμιο τους, δύο πρόχοι, 1 ακόμη ψευδόστομος κ.α.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΑΔ 23 (1968): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1969, σ. 404 & MEGAW A.H.S. AR 14 (1967-1968) "Archaeology in Greece, Crete 1967-1968" Athens 1968, σ. 23.

Τάφος 177. Τοποθεσία Φοινικιά (αγρόκτημα ΤΕΙ) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά τη διάνοιξη φρεατίου και λόγω των εργασιών ο τάφος καταστράφηκε κατά το ήμισυ. Συνελέγησαν συνολικά 27 αγγεία διάφορων μεγεθών διακοσμημένα με εξιτηλο καστανό-μελανό χρώμα, ανάμεσα τους και μια ελλειπής τεφροδόχος κάλπη. Χρονολογείται στην υστερογεωμετρική περίοδο.

ΓΚΑΛΑΝΑΚΗ Κ., ΑΔ 49 (1994): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1999, σ. 699.

Τάφοι 178-180. Τοποθεσία Ανάβλοχος Βραχασίου Ηρακλείου. Τρεις λαξευτοί θαλαμοειδείς. Το μόνο που γνωρίζουμε γι' αυτούς είναι ότι πρόκειται για ταφικά σπήλαια και ότι ο πρώτος χρονολογείται στην πρωτογεωμετρική περίοδο, ο δεύτερος ήταν σε χρήση από τα τέλη της πρωτογεωμετρικής έως και την γεωμετρική περίοδο και ο τρίτος ανήκε στην γεωμετρική περίοδο. Σ' αυτούς βρέθηκαν αρκετά αγγεία των περιόδων που ήδη αναφέραμε.

ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ ΣΠΥΡ., Ι. ΑΔ 14 (1931-1932) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Πρωτογεωμετρικά και γεωμετρικά ευρήματα εκ κεντρικής και ανατολικής Κρήτης» Αθήνα 1935, σ. 5-10.

Τάφοι 181-182. Τοποθεσία Αθάνατοι Μαλεβυζίου Ηρακλείου. Δύο λαξευτοί θαλαμοειδείς. Ο πρώτος είχε μικρό θάλαμο και περιείχε κιβωτιόσχημη λάρνακα, αλλά κανένα κτέρισμα δεν βρέθηκε στο εσωτερικό της. Ο δεύτερος είχε διαστ. 2,00Χ2,00 μ. και διέσωζε τμήμα μόνο του δρόμου του.

Ταφές : Οι ταφές είχαν γίνει σε ξύλινο φέρετρο ή φορείο, τα οποία έσωζαν ίχνη κυανού χρώματος. Ένας από τους νεκρούς είχε τα χέρια του σταυρωμένα στο στήθος και ένα αργυρό δακτυλίδι στο ένα δάκτυλο του. Και οι δύο χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, Τ. 11 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1957, τεύχος 1, σ. 335 & HOOD M.S.F. AR 4 (1957) "Archaeology in Greece, 1957, Crete" Athens 1958, σ. 16.

Τάφος 183. Τοποθεσία Αρκαλιές στα Μάλια Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά το άνοιγμα φρέατος. Περιείχε μια απλή λάρνακα και πτωχά κτερίσματα και χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, Έτος Β' «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1948, τεύχος 1, σ. 589.

Τάφος 184. Τοποθεσία Γούβες Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είχε διαταραχθεί. Σ' αυτόν βρέθηκαν τέσσερις λάρνακες, ψήφοι και λίγα αγγεία. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 17 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1963, τεύχος 1, σ. 405.

Τάφος 185. Τοποθεσία Καλοχωραφίτης Πυργιωτίσσης Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός βρέθηκε συλημένος. Το μόνο που γνωρίζουμε γι' αυτόν είναι ότι στο δάπεδο του υπήρχε λάκκος που περιείχε οστά ανακομιδής και ότι περισυλλέχθηκαν τμήματα τριών ακόσμητων κιβωτιόσχημων σαρκοφάγων και

μια κωνική ψήφος από στεατίτη. Ο τάφος αυτός ανήκει σε νεκροταφείο των ΥΜ ΙΙΙ Α-Β χρόνων.

ΚΑΡΕΤΣΟΥ ΑΛ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 359-360.

Τάφος 186. Τοποθεσία Καλοχωραφίτης Πυργιωτίσσης Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός έχει μέγιστη διάμετρο 2,42 μ. εκ του οποίου περισυνελέγησαν 23 πήλινα αγγεία, αρκετοί ψευδόστομοι αμφορείς και προχοΐδια κ.α. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο

Ταφές : Στο δάπεδο του θαλάμου κοντά στο τοίχωμα λαξεύτηκε θήκη για τον νεκρό.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΠΑΕ (1968) «Μικραί ανασκαφαί και περισυλλογή αρχαιοτήτων» Αθήνα 1970, σ. 184 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1968 «ΚΡΗΤΗ. Μικραί ανασκαφαί και περισυλλογή αρχαίων» Αθήνα 1969, σ. 140-145.

Τάφος 187. Τοποθεσία Σίλαμον Τεμένους (οικόπεδο Μοράκη) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ήταν λαξευμένος στον μαλακό βράχο και είχε και δρόμο. Δεν βρέθηκαν σ' αυτόν κτερίσματα και οστά νεκρών και φαίνεται ότι εγκαταλείφθηκε πριν χρησιμοποιηθεί.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 12 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1958, τεύχος 1, σ. 479.

Τάφος 188. Τοποθεσία Παλαιότερνο στην Πόμπια Μεσαράς Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε μήκος 2,50 μ. και βρισκόταν στην ΝΑ. πλευρά του μικρού θαλάμου. Η είσοδος του θαλάμου έκλεινε με φράγμα λίθων, το οποίο όταν αφαιρέθηκε, διαπιστώθηκαν ίχνη πυράς, πιθανόν από κάποια λατρευτική πράξη. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1974 «ΚΡΗΤΗ. Περισυλλογή αρχαίων και ελάσσονες ανασκαφαί» Αθήνα 1975, σ. 112-120.

Τάφος 189. Τοποθεσία «Φονιάς» Αϊτάνια Πεδιάδος Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Πρόκειται για μικρό σπηλαιώδη λαξευτό τάφο, ο οποίος απέδωσε τριάντα περίπου αγγεία γεωμετρικών χρόνων.

Ταφές : Ως τεφροδόχος κάλπη χρησιμοποιήθηκε ένα σκυφοειδές δοχείο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Τ. 8 « Αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτης κατά το έτος 1954» Ηράκλειο – Κρήτης 1954, τεύχος 1, σ. 515 & WHITLEY J., AR 50 (2003-2004) "Archaeology in Greece, Crete, 2003-2004" Athens 2004, σ. 78.

Τάφος 190. Τοποθεσία Αϊτάνια θέση Φονιάς (αγρός Μ. Τζιράκη) Ηρακλείου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ήταν λαξευμένος στον κούσκουρα. Περιείχε έναν ταφικό

πίθο και πέντε ακόμη αγγεία, μερικά από τα οποία φέρουν γραπτή γεωμετρική διακόσμηση. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην γεωμετρική περίοδο.

ΜΑΝΔΑΛΑΚΗ ΣΤ., ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1000 & WHITLEY J., AR 50 (2003-2004) "Archaeology in Greece, Crete, 2003-2004" Athens 2004, σ. 78.

Θολωτοί

Τάφος 191. Τοποθεσία Ροτάσι Μονοφατίου Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκε ένας τάφος γεωμετρικών χρόνων, ο οποίος απέδωσε γύρω στα 30 αγγεία και δύο ειδώλια μορφών με ανυψωμένα χέρια.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Η' «Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το έτος 1954» Ηράκλειο-Κρήτης 1954, σ. 516-517.

Τάφος 192. Τοποθεσία Αμμουδόπλακα Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Για τον τάφο αυτό ξέρουμε ότι περιείχε ένα ακέραιο αγγείο, έναν λύχνο και πλήθος οστράκων και ότι χρονολογείται στα αρχαϊκά χρόνια.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΑΔ 21 (1966) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 407.

Τάφοι 193. Τοποθεσία Έργανος-Ξενοτάφια στο Κατωφύγι Πεδιάδος Ηρακλείου. Κτιστοί θολωτοί (μη ακριβής αριθμός). Οι τάφοι αυτοί καταστράφηκαν κατά τη διάρκεια εργασιών διάνοιξης δρόμου και είχαν συληθεί. Ήταν κτισμένοι με κοινές πέτρες, από αυτούς περισυλλέχθηκαν πολλά κομμάτια από πίθους και σαρκοφάγους. Χρονολογούνται στην ΥΜ περίοδο.

ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΔ 36 (1981): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 389 & FRENCH E.B., AR 36 (1989-1990) "Archaeology in Greece 1989-1990, Crete" Athens 1990, σ. 72.

Τάφος 194. Τοποθεσία Καστελλιανά στην Επαρχία Μονοφατίου Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Βρέθηκε μαζί με ένα λακκοειδή τάφο. Αυτός είχε μικρή θόλο, που ήταν κατασκευασμένη από πλακοειδείς αδρούς λίθους και πηλό, αλλά ήταν κατεστραμμένη κατά τα 2/3 της. Από τον τάφο αυτό προήλθαν λίγα όστρακα και ψήγματα χαλκού. Χρονολογείται στους υπομηκυναϊκούς χρόνους.

ΛΕΜΠΕΣΗ ΑΓΓ., ΑΔ 29 (1973-74) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «Κεντρική και Ανατολική Κρήτη» Αθήνα 1980, σ. 887.

Τάφος 195. Τοποθεσία Τύλισσος Ηρακλείου. Κτιστός θολωτός. Ο τάφος αυτός βρέθηκε κατά τη διάνοιξη δρόμου. Ανήκει στην ΥΜ περίοδο και περιείχε πέντε λάρνακες, ένα λίθινο αγγείο, αρκετά πήλινα, χάνδρες από χρυσό κ.α.

CATLING H.W., AR 27 (1980-1981) "Archaeology in Greece, Crete 1980-1981" Athens 1981, σ. 44.

Τάφοι 196-198. Τοποθεσία Αρκάδες (Γεωμετρικό Νεκροταφείο) κοντά στο χωριό Αφρατί της πεδιάδος της Μεσαράς Ηρακλείου. Στα κεντρικά του νεκροταφείου βρέθηκαν τρία κτήρια πιθανόν ταφικά. Πρόκειται για τα κτήρια Ε, F, και G της δημοσίευσης. Ο Levi μας δίνει ελάχιστες πληροφορίες γι' αυτά : Τα κτήρια αυτά σώζονται αποσπασματικά στο κατώτερο τμήμα του θαλάμου τους. Στο σημείο που εντοπίστηκαν βρέθηκαν σωροί από λίθους. Από το κτήριο Ε σωζόταν λιθοσωρός διαμ. 1,00 μ. και διάφορα αγγεία και τμήμα της κυκλικής πιθανόν κάτοψης του. Από το κτήριο F σωζόταν τμήμα της κάτοψης του που πιθανολογεί το ορθογώνιο σχήμα του και ότι είχε χρησιμοποιηθεί ως τάφος. Ενώ από το κτήριο G σωζόταν τμήμα της κυκλικής πιθανόν κάτοψής του και ίχνη καύσης στο δάπεδο του από προσφορές που είχαν πραγματοποιηθεί σ' αυτό.

LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ. 193-198 πρόκειται για τους τάφους Ε, F & G της δημοσίευσης.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΡΗΤΗ – ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Τάφος 199. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Τμήμα της οροφής του είχε πέσει διότι η περιοχή χρησιμοποιούνταν παλαιότερα ως λατομείο. Σώζονται σε καλή κατάσταση οι παραστάδες της εισόδου, τμήμα του δρόμου μέχρι και το Δ. ήμισυ του θαλάμου.

Ταφές : Στο εσωτερικό η διάταξη των οστών και των αγγείων είχε διαταραχθεί. Τα αγγεία χρονολογούνται στην ΥΜ IIIA περίοδο, ενώ ο αριθμός των νεκρών παραμένει άγνωστος.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 25 (1970): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1973, σ. 476-477 πρόκειται για τον τάφο Β.

Τάφος 200. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ήταν τελείως κατεστραμμένος, λόγω της χρήσης δυναμίτιδας, διότι η περιοχή είχε χρησιμοποιηθεί ως λατομείο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 25 (1970): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1973, σ. 477 πρόκειται για τον τάφο Δ.

Τάφος 201. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Η πλάκα που έφραζε την είσοδο βρισκόταν στην αρχική της θέση.

Ταφές : Ο θάλαμος ήταν μία απλή κοιλότητα και περιείχε έναν σκελετό και δύο αγγεία της ΥΜ IIIB περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 25 (1970): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1973, σ. 477 πρόκειται για τον τάφο Ε.

Τάφος 202. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του μήκ. 3,50 μ. δεν έχει βαθμίδες. Η είσοδος του φραζόταν από πλάκα που μετά την αφαίρεση της αποδείχτηκε ότι ο τάφος αυτός παρέμεινε ημιτελής, προφανώς λόγω δυσκολιών της λάξευσης. Πίσω από την πλάκα υπήρχε κοιλότητα μήκ. 0,70 μ. και πλ. 0,65 μ. γεμάτη με χώμα, λίγα όστρακα και μία ψήφος περιδεραίου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 513 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 7 της δημοσίευσης.

Τάφος 203. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μεγ. μήκ. 8,60 μ. και φέρει δεκατέσσερις βαθμίδες. Η είσοδος του θαλάμου κλείνεται από ακανόνιστου σχήματος λίθους. Ο θάλαμος του έχει διαστάσεις 3,80Χ2,30Χ2 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε μία λάρνακα χωρίς ταφή, ένας νεκρός εκτάδην και επτά αγγεία, όλα in situ, τα οποία χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο. Κατά τη γνώμη του Τζεδάκη, η λάρνακα ανήκε στον ένα νεκρό που βρέθηκε στον τάφο αυτό, αλλά για άγνωστη αιτία αυτός ετάφη εκτάδην.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 513 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 8 στη δημοσίευση.

Τάφος 204. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι πρόχειρα λαξευμένος, χωρίς βαθμίδες, με μεγ. μήκ. 3,75 μ. Κατά την ανασκαφή του αποδείχθηκε ότι αυτός εγκαταλείφθηκε λόγω τεχνικών δυσκολιών. Στο δυτικό άκρο του δρόμου, όπου θα υπήρχε η είσοδος του θαλάμου βρέθηκαν όστρακα αγγείου καθημερινής χρήσεως.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*», Αθήνα 1975, σ. 513 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 9 στη δημοσίευση.

Τάφος 205. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μεγ. μήκ. 8,60 μ. και δέκα βαθμίδες. Η είσοδος του θαλάμου φράζεται με ακανόνιστου σχήματος λίθους. Ο θάλαμος έχει διαστ. 3,10Χ2,25Χ1,68 μ. Κατά το μήκος της Δ. πλευράς είναι λαξευμένο στο βράχο ένα θρανίο ύψ. 0,35 μ. και πλ. 0,25 μ. Στο κέντρο περίπου του θαλάμου υπάρχει ανάγλυφος μινωικός κίονας.

Ταφές : Περιείχε μία λάρνακα με κάλυμμα, στο εσωτερικό της οποίας βρέθηκαν τεμαχισμένα τα οστά ενός νεκρού. Κατά την άποψη του Τζεδάκη η παρουσία θρανίου και ο κίονας καθώς και η παράσταση πάνω στη λάρνακα (σκηνή ιερού κυνηγιού) φανερώνουν ότι πρόκειται για ταφή σημαντικού προσώπου. Ο τάφος είχε συληθεί κανένα αγγείο δεν βρέθηκε στο εσωτερικό του. Η λάρνακα χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΒ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 513 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 11 στη δημοσίευση.

Τάφος 206. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός ήταν ημιτελής και διακόπηκε η ανασκαφή του.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 515 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 12 στη δημοσίευση.

Τάφος 207. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του μήκ. 4,30 μ. δεν έχει βαθμίδες. Η είσοδος του θαλάμου διαστ. 1,30X1,50X1,00 μ. φράσσεται με μονολιθική πλάκα.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο σκελετοί εκτάδην και ένα αγγείο και θραύσματα δεύτερου. Και οι δύο οι ταφές ανήκουν στην ΥΜ ΙΙΒ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 515 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 14 στη δημοσίευση.

Τάφος 208. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 5,70 μ. Ο τάφος αυτός ήταν ημιτελής. Στην Α. πλευρά βρέθηκε μία πλάκα η οποία κάλυπτε μία κοιλότητα διαστ. 0,35X0,60 μ. Ήταν γεμάτη με χώμα και περιείχε και δύο σφραγιδολίθους της ΥΜ ΙΙΒ περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 515 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 15 στη δημοσίευση.

Τάφος 209. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 5,70 μ. και δεν έχει βαθμίδες. Την είσοδο του θαλάμου φράζει κωνική μονολιθική πλάκα. Ο θάλαμος του έχει διαστάσεις 1,20X1,35X1,00 μ.

Ταφές : Περιείχε τρεις σκελετούς με τα οστά διεσπαρμένα, δύο ψηφίδες, μικρό χάλκινο εγχειρίδιο και μία ψήφο περιδεραίου. Ο τάφος είχε συληθεί. Χρονολογείται στην πρώιμη ΥΜ ΙΙΒ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 515 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 16 στη δημοσίευση.

Τάφος 210. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 7,00 μ. και εννέα βαθμίδες πολύ καλής κατασκευής. Η είσοδος του φραζόταν με μία μονολιθική πλάκα και στρώμα λάσπης στις άκρες της. Ο θάλαμος έχει διαστάσεις 2,50Χ3,50Χ1,40 μ. Στη μέση της Β. πλευράς του θαλάμου και πίσω από τη λάρνακα (που αναφέρεται παρακάτω στις ταφές) υπάρχει κοιλότητα διαστ.0,68Χ0,45Χ0,20 μ. γεμάτη με οστά.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου του βρέθηκε μία λάρνακα με μία ταφή και κάτω από αυτήν τέσσερις ψευδόστομοι αμφορείς. Στη Ν. πλευρά του υπήρχε ένας νεκρός εκτάδην και κοντά του οχτώ αγγεία, τέσσερις χάλκινοι δακτύλιοι, ένας σφραγιδόλιθος και μεγάλος αριθμός ψήφων περιδεραιίου. Από την κεραμική ο τάφος χρησιμοποιήθηκε σε δύο φάσεις στην πρώιμη ΥΜ ΙΙΒ και στην κυρίως ΥΜ ΙΙΒ.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 515 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 17 στη δημοσίευση.

Τάφος 211. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 4,70 μ. και φέρει δύο βαθμίδες. Στην Α. πλευρά του βρέθηκε κοιλότητα το άνοιγμα της οποίας έφραζε ένθετη πλάκα. Στο εσωτερικό της κοιλότητας υπήρχαν: ένα πήλινο ειδώλιο, δύο χάλκινοι σφραγιδόλιθοι, δύο χάλκινοι δακτύλιοι και ψήφοι περιδεραιίου. Η είσοδος του θαλάμου κλείνεται με πλάκα κωνικού σχήματος.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν in situ τέσσερις νεκροί εκτάδην, πέντε αγγεία και ένας χάλκινος πέλεκυς. Όλα τα αγγεία χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΒ περίοδο, οπότε και χρονολογείται και η χρήση του τάφου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 515 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 19 στη δημοσίευση.

Τάφος 212. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 3,30 μ. χωρίς βαθμίδες. Ο τάφος ήταν ημιτελής. Στην Α. πλευρά του δρόμου είχε λαξευτεί κοιλότητα διαστ. 0,30Χ0,50Χ0,50 μ. την οποία έφρασε μονολιθική πλάκα. Δε βρέθηκε τίποτα στο εσωτερικό της.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 516 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 21 στη δημοσίευση.

Τάφος 213. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μεγ. μήκ. 5,30 μ. και φέρει τέσσερις ανισομεγέθεις βαθμίδες. Η είσοδος του θαλάμου κλείνεται με μονολιθική πλάκα. Ο θάλαμος έχει διαστάσεις 1,40X2,20X1,15 μ.

Ταφές : Περιείχε μία ταφή χωρίς κανένα κτέρισμα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 516 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 22 στη δημοσίευση.

Τάφος 214. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 3,80 μ. χωρίς βαθμίδες. Στην Α. πλευρά του υπάρχει κοιλότητα διαστ. 0,30X0,60 μ., η οποία έφραζε με πλάκα. Στο εσωτερικό της δεν βρέθηκε τίποτα. Η είσοδος του θαλάμου έκλεινε με μονολιθική πλάκα, πίσω από την οποία και πάνω στο κατώφλι βρέθηκαν δύο ψευδόστομοι αμφορείς. Ο θάλαμος έχει διαστάσεις 1,25X1,20X0,75 μ.

Ταφές : Ο θάλαμος του περιείχε τα οστά τεσσάρων νεκρών σε δύο σωρούς. Ο τάφος είχε συληθεί. Περισυνελέγησαν επτά αγγεία της ΥΜ IIIB περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 516 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 23 στη δημοσίευση.

Τάφος 215. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος έχει μήκ. 5,55 μ. χωρίς βαθμίδες. Η είσοδος του θαλάμου κλείνεται με κωνική μονολιθική πλάκα. Η οροφή του θαλάμου έχει πέσει, λόγω του ότι δίπλα λειτουργεί λατομείο και ο θάλαμος βρέθηκε γεμάτος με χώμα.

Ταφές : Περισυνελέγησαν δύο λάρνακες σε τεμάχια, τεμάχια χάλκινων εγχειριδίων, ψήφοι περιδεραίου, τρία λίθινα σφονδύλια και 11 αγγεία που χρονολογούνται στην ΥΜ IIIB περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 516 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 25 στη δημοσίευση.

Τάφος 216. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μεγ. μήκ. 4,60 μ. χωρίς βαθμίδες. Η είσοδος του θαλάμου κλείνεται με μονολιθική πλάκα ακανόνιστου σχήματος. Ο θάλαμος έχει διαστ. 1,60X1,00X1,60 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τρεις νεκροί εκτάδην, ακτέριστοι.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1975, σ. 516 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 26 στη δημοσίευση.

Τάφος 217. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μεγ. μήκ. 5,70 μ. Η είσοδος του θαλάμου κλείνεται με πλάκα. Ο θάλαμος είχε διαστάσεις 1,70Χ1,90Χ1,00 μ.

Ταφές : Περιείχε έξι ταφές από τις οποίες οι πέντε βρέθηκαν σε σωρό κοντά στη Β. πλευρά και μία στη Ν. περισυνελέγησαν τρία αγγεία κ.α. κτερίσματα. Από την κεραμική και τη διάταξη των νεκρών φαίνεται ότι ο τάφος χρησιμοποιήθηκε κατά την ΥΜ ΙΙΑ1-ΙΙΑ2 περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1977, σ. 639 πρόκειται για τον τάφο 27 στη δημοσίευση.

Τάφος 218. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 7,00 μ. και στη Β. πλευρά του βρέθηκε μικρή κοιλότητα η οποία έφραζε με πλάκα. Η είσοδος του θαλάμου κλεινόταν με πλάκα. Ο θάλαμος του είχε διαστάσεις 1,35Χ2Χ0,80 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν στη Ν. πλευρά ένας νεκρός και στη Β. τέσσερις ακόμη σε σωρό, ενώ στη Δ. πλευρά του και κοντά σε αποσαθρωμένα οστά, υπήρχαν ένα δίωτο πυξίδιο και ένα άωτο αλαβαστροειδές αγγείο και άλλα κτερίσματα. Ο τάφος χρησιμοποιήθηκε κατά την ΥΜ ΙΙΑ2-ΥΜ ΙΙΒ1 περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1977, σ. 639 πρόκειται για τον τάφο 29 στη δημοσίευση.

Τάφος 219. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει συνολικό μήκ. 4,55 μ., δεν οδηγεί σε θάλαμο αλλά σε κοιλότητα βαθ. 0,85 μ.

Ταφές : Στη Ν. πλευρά του δρόμου υπήρχε δεύτερη κοιλότητα διαστ. 0,50Χ0,60Χ0,35 μ., που έφραζε με πλάκα. Στο εσωτερικό της βρέθηκαν ίχνη οστών, άωτο κύπελλο ΥΜ ΙΙΑ2 χρόνων, 13 ψήφοι περιδεραίου και σφραγιδόλιθος.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1977, σ. 639 πρόκειται για τον τάφο 30 στη δημοσίευση.

Τάφος 220. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει συνολικό μήκ. 2,90 μ. Η είσοδος του

θαλάμου έκλεινε με μια πλάκα ακανόνιστου παραλληλεπιπέδου σχήματος. Ο θάλαμος διαστ. 1,35X1,10X1,40 μ. είχε πλήρως συληθεί.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά τεσσάρων νεκρών σε πλήρη διατάραξη.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 639 πρόκειται για τον τάφο 31 στη δημοσίευση.

Τάφος 221. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το συνολικό μήκος του δρόμου του είναι 3,55 μ. και στο ΒΑ. άκρο του υπήρχε κοιλότητα την οποία έφρασαν δύο λίθοι. Η είσοδος του θαλάμου κλεινόταν με πλάκα . Ο θάλαμος είχε διαστ. 1,65X2,10X1,07 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό της κοιλότητας του δρόμου βρέθηκαν μόνο ίχνη οστών. Στον θάλαμο υπήρχαν τέσσερις νεκροί εκτάδην. Περισυνελέγησαν τέσσερα αγγεία, ΥΜ ΙΙΑ2-ΙΙΒ1 χρόνων, τρεις σφραγιδόλιθοι, σφραγιδοκύλινδρος και ψήφοι περιδεραίου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 639 πρόκειται για τον τάφο 32 στη δημοσίευση.

Τάφος 222. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του φέρει έξι βαθμίδες και το μήκος του είναι 5,50 μ. Στην Α. του πλευρά βρέθηκε πλάκα η οποία κάλυπτε αβαθή κοιλότητα, γεμάτη με χώματα και ίχνη οστών. Η είσοδος του θαλάμου φραζόταν με λίθους, ενώ η οροφή είχε πέσει. Περισυνελέγησαν σε τεμάχια έξι αγγεία ΥΜ ΙΙΑ2-ΙΙΒ1 χρόνων, χάλκινο εγχειρίδιο, φακοειδής σφραγιδόλιθος, πήλινο σφονδύλι και ψήφοι περιδεραίου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 639 πρόκειται για τον τάφο 34 στη δημοσίευση.

Τάφος 223. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το συνολικό μήκος του δρόμου του είναι 6,50 μ. Η είσοδος του θαλάμου κλεινόταν με πλάκα, το εσωτερικό της οποίας φέρει προεξοχή, έτσι ώστε να εφαρμόζει τελείως στο άνοιγμα. Ο θάλαμος είχε διαστάσεις 1,80X2,15X1,75 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου και στην Ν. πλευρά του υπήρχαν τοποθετημένοι στο δάπεδο δύο νεκροί, από τους οποίους ο ένας είχε μετατοπισθεί στην άκρη (παλαιότερη ταφή). Στη Β. πλευρά του θαλάμου βρέθηκαν άλλοι δύο νεκροί, από τους οποίους ο ένας επίσης είχε μετατοπισθεί. Γύρω από

τους νεκρούς υπήρχαν αγγεία και διάφορα άλλα κτερίσματα. Από τη διάταξη των νεκρών και την κεραμική ο τάφος χρονολογείται στους ΥΜ ΙΙΑ1-ΙΙΑ2 χρόνους.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 640 πρόκειται για τον τάφο 35 στη δημοσίευση.

Τάφος 224. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το συνολικό μήκ. του δρόμου του είναι 7,50 μ. Η είσοδος του θαλάμου κλείνεται με πλάκα στα πλάγια της οποίας είχαν τοποθετηθεί μικροί λίθοι για καλύτερη στερέωση. Στη Β. πλευρά του δρόμου υπήρχε μικρή κοιλότητα την οποία έκλεινε μία πλάκα, στο εσωτερικό της βρέθηκαν ίχνη οστών και ψήφος περιδεραίου. Ο θάλαμος είχε διαστάσεις 1,80Χ1,80Χ0,90 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν στη Ν. πλευρά ένας νεκρός στο δάπεδο και στη Β. σωρός έξι τουλάχιστον νεκρών. Γύρω από του νεκρούς βρέθηκαν αγγεία κ.α. Η ταφή του νεκρού της Ν. πλευράς χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΒ1, ενώ οι ταφές στο σωρό στην ΥΜ ΙΙΑ2 περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 640 πρόκειται για τον τάφο 36 στη δημοσίευση.

Τάφος 225. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει συνολικό μήκος δρόμου 5,50 μ. Η είσοδος του θαλάμου κλείνεται με πλάκα. Η οροφή έχει πέσει. Ο τάφος είχε εξολοκλήρου συληθεί.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 640 πρόκειται για τον τάφο 37 στη δημοσίευση.

Τάφος 226. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει συνολικό μήκ. 5,70 μ. Η είσοδος του θαλάμου φραζόταν με από μία πλάκα. Αυτός όμως ήταν γεμάτος με χώμα. Περισυλλέγησαν εννέα αγγεία ΥΜ ΙΙΑ2-ΙΙΒ1 χρόνων. Καθώς και ένα χάλκινο ξίφος, ένα χάλκινο εγχειρίδιο, σφραγιδόλιθος και τεμάχια οστών.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 640 πρόκειται για τον τάφο 38 στη δημοσίευση.

Τάφος 227. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει συνολικό μήκ. 5,50 μ. Η είσοδος του θαλάμου έφραζε με μία πλάκα γύρω από την οποία είχαν τοποθετηθεί μικροί λίθοι και στρώμα λάσπης. Ο θάλαμος είχε διαστάσεις 2,10Χ2,20Χ0,98 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό και στη Β. πλευρά του θαλάμου βρέθηκε ένας νεκρός κατά χώραν, ενώ στη Ν. υπήρχε σωρός οστών και εννέα αγγεία ΥΜ ΙΙΑ2-ΙΙΒ1 χρόνων.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 640 πρόκειται για τον τάφο 39 στη δημοσίευση.

Τάφος 228. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μήκος του δρόμου του είναι 4,10 μ. Μία πλάκα έφραζε το άνοιγμα της εισόδου του θαλάμου του, διαστ. 1,30Χ2,90Χ0,80 μ.

Ταφές : Στη Β. πλευρά του θαλάμου κείτονταν ένας νεκρός του οποίου τα οστά είχαν μετατοπισθεί, ενώ στη Ν. πλευρά υπήρχε σωρός οστών. Ο τάφος είχε συληθεί στους ύστερους χρόνους της ΥΜ ΙΙΒ2 περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 640 πρόκειται για τον τάφο 40 στη δημοσίευση.

Τάφος 229. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκος 2,85 μ. και η είσοδος του θαλάμου έφραζε με πλάκα. Αντί για θάλαμο βρέθηκε μια οπή διαστ. 0,40Χ0,40 μ. περίπου γεμάτη με χώμα και ίχνη οστών. Στο Α. άκρο του δρόμου υπήρχε παρόμοια οπή χωρίς κανένα εύρημα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 640-641 πρόκειται για τον τάφο 41 στη δημοσίευση.

Τάφος 230. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει συνολικό μήκ. 4,00 μ. Η είσοδος του θαλάμου φραζόταν με μία πλάκα. Η οροφή του είχε πέσει, στο εσωτερικό του βρέθηκαν 11 αγγεία ΥΜ ΙΙΑ2-ΙΙΒ1 περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 641 πρόκειται για τον τάφο 42 στη δημοσίευση.

Τάφος 231. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το συνολικό μήκ. του δρόμου είναι 6,10 μ. Η είσοδος του θαλάμου του κλεινόταν με μία πλάκα και η οροφή του είχε πέσει. Περιευνελέγησαν τρία αγγεία, τμήματα οστών και άλλα κτερίσματα. Η κεραμική είναι της ΥΜ ΙΙΒ1 περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 641 πρόκειται για τον τάφο 43 στη δημοσίευση.

Τάφος 232. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 3,80 μ. Η είσοδος του θαλάμου του έκλινε πιθανόν με λίθους. Το τμήμα αυτό του τάφου μαζί με την οροφή είχαν πέσει. Περισυνελέγησαν λίγα οστά και δύο αγγεία των ΥΜ ΙΙΒ1 χρόνων.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 641 πρόκειται για τον τάφο 44 στη δημοσίευση.

Τάφος 233. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ένα μεγάλο τμήμα του δρόμου έχει καταστραφεί, λόγω εργασιών εξόρυξης λίθων. Ο θάλαμος του είναι γεμάτος με χώμα και λίθους. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν μόνο ίχνη οστών. Φαίνεται ότι αυτός είχε εξολοκλήρου συληθεί.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 641 πρόκειται για τον τάφο 45 στη δημοσίευση.

Τάφος 234. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μήκος του δρόμου του είναι 4,80 μ., ενώ μία πλάκα έκλινε την είσοδο του θαλάμου του, ο οποίος είχε διαστ. 2,30Χ2,10Χ0,85 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν αγγεία ΥΜ ΙΙΒ1 χρόνων. Στο μέσο της Ν. πλευράς του θαλάμου υπήρχε σωρός οστών που ανήκε σε τέσσερις νεκρούς. Στο κρανίο του ενός βρέθηκε χάλκινο εγχειρίδιο και κάτω από τα οστά δύο χάλκινοι δακτύλιοι κ.α. Στη Β. πλευρά εντοπίστηκε δεύτερος σωρός οστών και κοντά του επτά αγγεία ΥΜ ΙΙΑ2-ΙΙΒ1 χρόνων. Από τη διάταξη των νεκρών φαίνεται ότι ο τάφος είχε συληθεί μερικώς κατά την ΥΜ ΙΙΒ1 περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 641 πρόκειται για τον τάφο 46 στη δημοσίευση.

Τάφος 235. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει συνολικό μήκ. 5,30 μ. Η πλάκα που έκλινε την είσοδο του θαλάμου έχει μετατοπισθεί. Ο θάλαμος είχε διαστ. 1,50Χ2,20Χ0,95 μ. και βρέθηκε συλημένος.

Ταφές : Τα οστά ήταν θραυσμένα και διασκορπισμένα μέσα στο θάλαμο, ενώ βρέθηκαν και δύο τεμάχια χάλκινου εγχειριδίου και άλλα κτερίσματα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 641 πρόκειται για τον τάφο 47 στη δημοσίευση.

Τάφος 236. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει συνολικό μήκ. 9,00 μ. Μια πλάκα

έκλινε την είσοδο του θαλάμου του. Αυτός βρέθηκε γεμάτος με χώμα και λίθους και από το εσωτερικό του περισυνελέγησαν μια ραμφόστομη προχοϊσκη των ΥΜ ΙΙΙ Α2 χρόνων και δύο ψήφοι περιδεραίου κ.α.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 641 πρόκειται για τον τάφο 48 στη δημοσίευση.

Τάφος 237. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 5,80 μ. και φέρει επτά βαθμίδες. Μία πλάκα έφραζε την είσοδο προς το θάλαμο.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου και συγκεκριμένα στη Ν. πλευρά κείτονταν στο έδαφος ένας νεκρός και κοντά του τρία αγγεία ΥΜ ΙΙΙΒ1 χρόνων. Στο ΝΑ. άκρο του θαλάμου υπάρχει τριγωνικό «θρανίο» πάνω στο οποίο είχε τοποθετηθεί μικρό τελετουργικό αγγείο της ΥΜ ΙΙΙΒ περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 641-642 πρόκειται για τον τάφο 49 στη δημοσίευση.

Τάφος 238. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είχε καταστραφεί κατά τη διάρκεια διανοίξεως οδού από τους Γερμανούς. Η πλάκα η οποία έφραζε την είσοδο είχε μετατοπισθεί και ο θάλαμος βρέθηκε συλημένος. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τεμάχια οστών, τρεις χάλκινοι δακτύλιοι κ.α.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 642 πρόκειται για τον τάφο 54 στη δημοσίευση.

Τάφος 239. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι χωρίς βαθμίδες και έχει συνολικό μήκ. 4,60 μ. Η πλάκα η οποία έφραζε την είσοδο είχε μετατοπισθεί. Ο θάλαμος με διαστ. 1,50Χ2,60Χ1,10 μ. βρέθηκε γεμάτος χώμα και εξολοκλήρου συλημένος. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τεμάχια οστών, τρεις χάλκινοι δακτύλιοι κ.α.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 642 πρόκειται για τον τάφο 56 στη δημοσίευση.

Τάφος 240. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 3,20 μ. και δεν έχει σκαλοπάτια. Οι λίθοι οι οποίοι έφραζαν την είσοδο του είχαν μετατοπισθεί κατά τη σύληση του τάφου.

Ταφές : Περισυνελέγησαν τα οστά δύο νεκρών και ψήφοι περιδεραίων.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 642 πρόκειται για τον τάφο 58 στη δημοσίευση.

Τάφος 241. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του χωρίς βαθμίδες έχει μήκ. 3,70 μ. Η οροφή του θαλάμου είχε πέσει και αυτός ήταν γεμάτος με χώμα. Περισυνελέγησαν τμήματα οστών, λίγα όστρακα αγγείων της ΥΜ ΙΙΑ2-ΙΙΒ1 περιόδου, ένας χάλκινος δακτύλιος κ.α.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 642-644 πρόκειται για τον τάφο 59 στη δημοσίευση.

Τάφος 242. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 4,75 μ. και φέρει τρεις βαθμίδες. Η πλάκα που έφραζε την είσοδο του θαλάμου είχε μετατοπισθεί και ο τάφος βρέθηκε συλημένος. Περισυνελέγησαν δύο σφραγιδόλιθοι, θραύσματα οστών και όστρακα αγγείων, της ΥΜ ΙΙΒ2 περιόδου, και ψήφοι περιδεραιίου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 644 πρόκειται για τον τάφο 60 στη δημοσίευση.

Τάφος 243. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο συνολικού μήκ. 3,55 μ. χωρίς βαθμίδες. Η πλάκα της εισόδου βρέθηκε στο εσωτερικό του θαλάμου, ο οποίος είχε εξολοκλήρου συληθεί.

Ταφές : Σ' αυτόν βρέθηκαν τεμάχια οστών, ένα πήλινο σφονδύλι και τμήματα μικρού εγχειριδίου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 644 πρόκειται για τον τάφο 62 στη δημοσίευση.

Τάφος 244. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει συνολικό μήκ. 3,60 μ. χωρίς βαθμίδες. Η πλάκα της εισόδου βρέθηκε η μισή στο εσωτερικό του θαλάμου, ο οποίος είχε πλήρως συληθεί. Περισυνελέγησαν τεμάχια οστών και δύο ψήφοι περιδεραιίου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 644 πρόκειται για τον τάφο 63 στη δημοσίευση.

Τάφος 245. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο συνολικού μήκ. 4,85 μ. και φέρει τρεις

βαθμίδες. Η είσοδος του θαλάμου είχε διαστ. 1,80X2,40X0,86 μ. και έκλεινε με μία πλάκα.

Ταφές : Στο θάλαμο και κυρίως στη Ν. πλευρά του εντοπίστηκε μία ταφή στο έδαφος κοντά στην οποία βρέθηκαν και δύο αγγεία ΥΜ ΙΙΒ1 χρόνων. Στη Δ. πλευρά υπήρχε σωρός οστών και ένας ψευδόστομος αμφορέας ΥΜ ΙΙΙΑ2 χρόνων. Τέλος στη Β. πλευρά υπήρχε δεύτερη ταφή στο έδαφος χωρίς κτερίσματα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 644 πρόκειται για τον τάφο 64 στη δημοσίευση.

Τάφος 246. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 4,00 μ. με πέντε σκαλοπάτια στην αρχή του. Την είσοδο του θαλάμου έκλεινε μονοκόμματη πλάκα με στρώμα από μικρές πέτρες και λάσπη στις άκρες για καλύτερη στερέωση. Μέσα στο θάλαμο που είχε διαστ. 1,12X1,53 μ. βρέθηκαν σκόρπια οστά και επτά αγγεία της ΥΜ ΙΙΙΑ2-ΙΙΙΒ1 περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «Δυτική Κρήτη» Αθήνα 1980, σ. 919 πρόκειται για τον τάφο 65 στη δημοσίευση.

Τάφος 247. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι ημιτελής. Ο δρόμος του έχει συνολικό μήκος 5,24 μ. Ο θάλαμος του εγκαταλείφθηκε στην αρχή της κατασκευής του εξαιτίας του σκληρού πετρώματος.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «Δυτική Κρήτη» Αθήνα 1980, σ. 919 πρόκειται για τον τάφο 66 στη δημοσίευση.

Τάφος 248. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 5,35 μ. με πέντε σκαλοπάτια στην αρχή του. Μία μονοκόμματη πλάκα έκλεινε την είσοδο του θαλάμου του, ενώ πάνω ακριβώς από την είσοδο βρέθηκε λαξευμένο στο βράχο σχηματοποιημένο «υπέρθυρο». Ο θάλαμος του είχε διαστ. 1,85X3,13 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν τα οστά έντεκα νεκρών και δεκαεπτά αγγεία. Επίσης εντοπίστηκαν δύο περόνες, μία λόγχη, ένα έλασμα και έξι δαχτυλίδια, όλα χάλκινα. Σύμφωνα με την κεραμική ο τάφος χρησιμοποιήθηκε σε δύο φάσεις ΥΜ ΙΙΙΑ2 και ΥΜ ΙΙΙΒ1 περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «Δυτική Κρήτη» Αθήνα 1980, σ. 919 πρόκειται για τον τάφο 67 στη δημοσίευση.

Τάφος 249. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έμεινε ημιτελής λόγω του σκληρού πετρώματος. Ο δρόμος του έχει μήκος 3,56 μ.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 919 πρόκειται για τον τάφο 68 στη δημοσίευση.

Τάφος 250. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 4,32 μ., ο οποίος φέρει τέσσερα σκαλοπάτια στην αρχή του. Ένα φράγμα από λίθους έκλινε το άνοιγμα της εισόδου. Ο θάλαμος του είχε διαστάσεις 1,00X1,30 μ.

Ταφές : Μέσα στο θάλαμο του βρέθηκαν τέσσερις νεκροί, ένα πέτρινο σφονδύλι και ένα αλαβαστροειδές αγγείο της ΥΜ ΙΙΑ2 περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 919 πρόκειται για τον τάφο 69 στη δημοσίευση.

Τάφος 251. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ήταν ημιτελής.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 919 πρόκειται για τον τάφο 70 στη δημοσίευση.

Τάφος 252. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αυτός έχει δρόμο μήκ. 5,92 μ. Την είσοδο του θαλάμου έφραζε μία μονοκόμματη πλάκα με λαξευμένο πλαίσιο στην εξωτερική πλευρά της για καλύτερη επαφή. Ο θάλαμος είχε διαστάσεις 2,56X2,32 μ.

Ταφές : Περιείχε επτά ταφές, αλλά μόνο η Ε βρέθηκε in situ. Εντοπίστηκαν ακόμη τέσσερα χάλκινα δαχτυλίδια, ένα ασημένιο, τρία χάλκινα όπλα, οστέινες βελόνες και έξι σφραγιδόλιθοι. Φαίνεται ότι ο τάφος χρησιμοποιήθηκε σε δύο φάσεις κατά την ΥΜ ΙΙΑ2 και κατά την ΥΜ ΙΙΒ1 φάση.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 919 πρόκειται για τον τάφο 71 στη δημοσίευση.

Τάφος 253. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο θάλαμος του δε βρέθηκε. Στο μέσο του δρόμου που είχε μηκ. 3,80 μ. βρέθηκαν δύο ένθετες πλάκες με μικρές πέτρες ενδιάμεσα.

Ταφές : Κάτω από τις πέτρες αυτές αποκαλύφθηκε κοιλότητα διαστ. 0,73X0,47X0,35 μ. με λεπτά κομμάτια από κόκαλα. Ίσως πρόκειται για παιδική ταφή.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 919 πρόκειται για τον τάφο 72 στη δημοσίευση.

Τάφος 254. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος έχει μήκ. 5,68 μ. με πέντε σκαλοπάτια στην αρχή του. Η είσοδος του θαλάμου κλεινόταν με μία μονοκόμματη πλάκα. Ο θάλαμος του είχε διαστάσεις 1,46Χ2,04 μ.

Ταφές : Μέσα στο θάλαμο βρέθηκαν εννέα ταφές όμως, μόνο ο νεκρός Α ήταν in situ. Συλλέχθηκαν πέντε πέτρινα σφονδύλια και χάντρες από περιδέραια. Από την κεραμική φαίνεται ότι οι ταφές ανήκουν στη ΥΜ ΙΙΒ1-2 περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 919 πρόκειται για τον τάφο 73 στη δημοσίευση.

Τάφος 255. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 5,94 μ. με δύο σκαλοπάτια. Την είσοδο του θαλάμου έφραζε μονοκόμματη πλάκα. Ο θάλαμος του είχε διαστ. 1,37Χ1,98 μ.

Ταφές : Στο εσωτερικό του περιείχε επτά νεκρούς, από τους οποίους μόνο ο Ζ βρέθηκε in situ. Εντοπίστηκαν επίσης ένα χάλκινο εγχειρίδιο, μια χάλκινη τριχολαβίδα και ένα τρίωτο πυξοειδές αγγείο της ΥΜ ΙΙΒ1 περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 919 πρόκειται για τον τάφο 74 στη δημοσίευση.

Τάφος 256. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αυτός βρέθηκε ημιτελής εξαιτίας του σκληρού πετρώματος. Ο δρόμος του σώζεται σε μήκος 3,55 μ.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 919 πρόκειται για τον τάφο 75 στη δημοσίευση.

Τάφος 257. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μήκος του δρόμου του είναι 7,02 μ. Στην αρχή του είχε τρεις ένθετες πλάκες που κάλυπταν κοιλότητα διαστ. 0,31Χ0,54 μ., μέσα στην οποία βρέθηκαν μια χάντρα και ένα μικρό ειδώλιο από στεατίτη. Την είσοδο του θαλάμου έφραζε μονοκόμματη πλάκα. Ο θάλαμος του είχε διαστ. 2,19Χ2,55 μ.

Ταφές : Περιείχε οκτώ νεκρούς, αλλά μόνο ο Β βρέθηκε in situ. Συλλέχθηκαν πολλές χάντρες και πέντε αγγεία της. Από την κεραμική φαίνεται ότι ο τάφος χρησιμοποιήθηκε δύο φορές στην ΥΜ ΙΙΒ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 919 πρόκειται για τον τάφο 76 στη δημοσίευση.

Τάφος 258. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 5,61 μ. με τέσσερα σκαλοπάτια στην αρχή του. Την είσοδο του θαλάμου έκλεινε μονοκόμματη πλάκα. Ο θάλαμος του έχει διαστ. 1,60Χ2,10 μ.

Ταφές : Μέσα στο θάλαμο, βρέθηκαν πέντε νεκροί, αλλά μόνο ο Α ήταν in situ, και δύο αλαβαστροειδή αγγεία της ΥΜ ΙΙΙΑ2 φάσης.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 920 πρόκειται για τον τάφο 77 στη δημοσίευση.

Τάφος 259. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ 5,00 μ. με τέσσερα σκαλοπάτια στην αρχή του. Στο δρόμο αποκαλύφθηκε μικρή κοιλότητα που περιείχε χάντρες από χαλκό, φαγεντιανή και ορεία κρύσταλλο, σφονδύλι από στεατίτη και μικρή προχοϊσκη. Την είσοδο του θαλάμου διαστ. 2,18Χ2,32 μ. έκλεινε φράγμα από πέτρες.

Ταφές : Μέσα στο θάλαμο υπήρχαν οκτώ νεκροί, από τους οποίους μόνο ο Α ήταν in situ. Δίπλα του βρέθηκαν: ένα χάλκινο δαχτυλίδι, μία σφενδόνη ασημένιου δαχτυλιδιού με σφραγιστικό πεδίο και ασημένια χάντρα και πέντε αγγεία. Από την κεραμική φαίνεται ότι ο τάφος χρησιμοποιήθηκε σε δύο φάσεις ΥΜ ΙΙΙΑ2 και ΥΜ ΙΙΙΒ1 φάση.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 920 πρόκειται για τον τάφο 78 στη δημοσίευση.

Τάφος 260. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 4,52 μ. και πέντε σκαλοπάτια στην αρχή του. Ανάμεσα στο πρώτο και στο δεύτερο σκαλοπάτι αποκαλύφθηκε κοιλότητα διαστ. 0,60Χ0,30 μ., που περιείχε μια χάντρα από στεατίτη με χάλκινο κρίκο στο μέσο. Την είσοδο του θαλάμου διαστ. 1,55Χ2,93 μ. έκλεινε μονοκόμματη πλάκα.

Ταφές : Στο θάλαμο βρέθηκαν οκτώ νεκροί, μόνο οι Ζ και Η ήταν in situ. Σύμφωνα με την κεραμική ο τάφος χρησιμοποιήθηκε σε δύο φάσεις στην ΥΜ ΙΙΙΑ2 και στην ΥΜ ΙΙΙΒ1.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 920 πρόκειται για τον τάφο 79 στη δημοσίευση.

Τάφος 261. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 5,41 μ. με τέσσερα σκαλοπάτια στην αρχή του. Την είσοδο στο θάλαμο διαστ. 1,29X1,88 μ. έκλινε φράγμα από πέτρες.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου βρέθηκαν τέσσερις νεκροί από τους οποίους μόνο ο Δ ήταν in situ. Σύμφωνα με την κεραμική ο τάφος χρησιμοποιήθηκε σε δύο φάσεις ΥΜ IIIA2 και ΥΜ IIIB.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 920 πρόκειται για τον τάφο 80 στη δημοσίευση.

Τάφος 262. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ήταν ημιτελής λόγω της σκληρότητας του πετρώματος. Ο δρόμος του είχε μήκ. 3,89 μ.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 920 πρόκειται για τον τάφο 81 στη δημοσίευση.

Τάφος 263. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 3,55 μ. με τέσσερα σκαλοπάτια στην αρχή του. Ανάμεσα στο πρώτο και στο δεύτερο σκαλοπάτι αποκαλύφθηκε μικρή κοιλότητα χωρίς ευρήματα. Την είσοδο του θαλάμου διαστ. 0,98X1,00 μ. έκλινε ένα φράγμα από πέτρες.

Ταφές : Μέσα στο θάλαμο βρέθηκαν δύο νεκροί in situ και στα δεξιά της εισόδου μια μικρή κρύπτη. Δε σημειώθηκαν ευρήματα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 920 πρόκειται για τον τάφο 82 στη δημοσίευση.

Τάφος 264. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 2,95 μ. με δύο σκαλοπάτια. Στο πρώτο σκαλοπάτι αποκαλύφθηκε κοιλότητα διαστ. 0,37X0,42 μ. χωρίς ευρήματα. Την είσοδο του θαλάμου έφραζε μονοκόμματη πλάκα. Ο θάλαμος είχε διαστάσεις 0,88X0,98 μ.

Ταφές : Μέσα στο θάλαμο βρέθηκαν διαλυμένα οστά και τέσσερις σφραγιδόλιθοι μαζί με μία χάντρα από φαγεντιανή. Η κεραμική χρονολογεί την ταφή στην ΥΜ IIIB2 περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 920 πρόκειται για τον τάφο 83 στη δημοσίευση.

Τάφος 265. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μήκος του δρόμου του είναι 4,75 μ. Στην αρχή του αποκαλύφθηκε κοιλότητα χωρίς ευρήματα. Την είσοδο στον θάλαμο έφραζε μονοκόμματη πλάκα και για την καλύτερη εφαρμογή της είχε λαξευτεί πλαίσιο στα άκρα του ανοίγματος. Ο θάλαμος του είχε διαστ. 1,22X1,67 μ.

Ταφές : Στο θάλαμο βρέθηκαν δεκατρείς νεκροί κτερισμένοι. Η κεραμική ανήκει στην ΥΜ ΙΙΒ1-2 περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 920 πρόκειται για τον τάφο 84 στη δημοσίευση.

Τάφος 266. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 2,75 μ. Η είσοδος του θαλάμου έκλινε με μία μονοκόμματη πλάκα με στρώμα από πέτρες και χώμα στα άκρα της. Ο θάλαμος είχε διαστ. 1,75X2,42 μ.

Ταφές : Σ' αυτόν υπήρχαν δύο νεκροί κτερισμένοι. Η κεραμική ανήκει στην ΥΜ ΙΙΑ1 φάση.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 920 πρόκειται για τον τάφο 85 στη δημοσίευση.

Τάφος 267. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκος 4,35 μ. με ένα σκαλοπάτι στην αρχή του. Την είσοδο στο θάλαμο έκλινε μονοκόμματη πλάκα με στρώμα από πέτρες και χώμα στα άκρα της. Ο θάλαμος, είχε διαστ. 1,18X1,35 μ.

Ταφές : Περιείχε οκτώ νεκρούς, αλλά μόνο ο Α και ο Γ ήταν in situ.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 920 πρόκειται για τον τάφο 86 στη δημοσίευση.

Τάφος 268. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει μήκος δρόμου 3,96 μ. Στην αρχή του και στο δεξιό πλευρικό τοίχωμα αποκαλύφθηκε μικρή κοιλότητα διαστ. 0,36X0,40 μ. χωρίς ευρήματα. Την είσοδο στο θάλαμο έφραζε μονοκόμματη πλάκα. Ο θάλαμος είχε διαστάσεις 2,30X2,76 μ.

Ταφές : Μέσα στο θάλαμο υπήρχαν νεκροί και ευρήματα διαλυμένα, τρεις σφραγιδόλιθοι, 34 χάνδρες και ένα σφονδύλι.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 920-921 πρόκειται για τον τάφο 87 στη δημοσίευση.

Τάφος 269. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μήκος του δρόμου του είναι 4,85 μ. και στην αρχή του στο αριστερό πλευρικό τοίχωμα αποκαλύφθηκε κοιλότητα διαστ. 0,47Χ0,50 μ. χωρίς ευρήματα. Μία πλάκα που βρέθηκε πεταμένη έφραζε την είσοδο του θαλάμου διαστ. 1,77Χ2,18 μ., ο οποίος βρέθηκε συλημένος. Τα λίγα όστρακα που βρέθηκαν ανήκουν στην ΥΜ ΙΙΑ2 περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 921 πρόκειται για τον τάφο 88 στη δημοσίευση.

Τάφος 270. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκος 5,87 μ. Την είσοδο στο θάλαμο έφραζε μία μονοκόμματη πλάκα. Ο θάλαμος είχε διαστ. 1,90Χ2,45 μ.

Ταφές : Περιείχε δεκατρείς ταφές όμως, μόνο οι Α και Β ήταν in situ. Η κεραμική του τοποθετείται χρονικά στην ΥΜ ΙΙΑ1 φάση.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 921 πρόκειται για τον τάφο 89 στη δημοσίευση.

Τάφος 271. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκος 4,05 μ. Την είσοδο στο θάλαμο έφραζε μονοκόμματη πλάκα. Η οροφή του θαλάμου διαστ. 1,80Χ1,60 μ. είχε πέσει και ο θάλαμος ήταν γεμάτος με πέτρες και χώμα από όπου συλλέχθηκαν αρκετές χάντρες και ένα σφονδύλι.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 921 πρόκειται για τον τάφο 90 στη δημοσίευση.

Τάφος 272. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ 3,90 μ. και βαθ. μπροστά στην είσοδο 1,30 μ. Στην αρχή του δρόμου βρέθηκε ελλειψοειδής κρύπτη διαστ. 0,30Χ0,52Χ0,31 μ. που περιείχε μόνο χώμα. Το κάτω μέρος της εισόδου καλύπτεται από μία πλάκα με διαστ. 0,17Χ0,67Χ0,82 μ., ενώ το επάνω από ένα πρόχειρο φράγμα από μικρές πέτρες και χώμα. Αρχικά πρέπει να υπήρχε και εδώ δεύτερη πλάκα η οποία βρέθηκε πεσμένη κάτω μπροστά στην είσοδο. Ο θάλαμος διαστ. 1,20Χ1,30Χ0,75 μ. βρέθηκε συλημένος. Σκόρπια σπασμένα κόκαλα, ένα σφραγιδόλιθος από ορεία κρύσταλλο και 11 χάντρες ήταν τα μοναδικά ευρήματα του τάφου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1984, σ. 368 πρόκειται για τον τάφο 91 στη δημοσίευση.

Τάφος 273. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του στην αρχή σχηματίζει ένα είδος πλατύσκαλου έχει μήκ. 5,90 μ. και βαθ. μπροστά στην είσοδο 1,94 μ. Ο θάλαμος διαστ. 1,80X1,70X0,85 μ. φραζόταν από πλάκα με διαστ. 0,13X0,75X0,80 μ.

Ταφές : Περιείχε έξι ταφές. Οι Α-Γ και Ε-ΣΤ πρωιμότερες, οι οποίες βρέθηκαν παραμερισμένες για την ταφή Δ που και αυτή ήταν ταραγμένη. Στο σωρό των Ε-ΣΤ βρέθηκε: ένας δίωτος σταμνίσκος και μία προχοϊσκη των ΥΜ ΙΙΙΑ χρόνων.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 368-369 πρόκειται για τον τάφο 92 στη δημοσίευση.

Τάφος 274. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 4,40 μ. και βάθ. 1,60-1,70 μ. και στην αρχή του βρέθηκε λαξευμένη κρύπτη διαστ. 0,45X0,75X0,40 μ. Την είσοδο έκλεινε φράγμα από μικρές άτακτα τοποθετημένες πέτρες και χώμα. Ο θάλαμος διαστ. 2,40X2,00X1,15 μ. είχε μεγάλη επίχωση ύψ. 2,40-0,50 μ.

Ταφές : Στον θάλαμο αρχικά φάνηκαν τα οστά έξι σκελετών (Α-ΣΤ) από τους οποίους ο Γ ήταν *in situ* (το κεφάλι του είχε μετακινηθεί) καθώς και τρία αγγεία της ΥΜ ΙΙΙΒ περιόδου. Βαθύτερα αποκαλύφθηκαν τα κόκαλα τεσσάρων σκελετών (Ζ-Ι) μαζεμένα σε λάκκο στα αριστερά της εισόδου με ένα ΥΜ ΙΙΙΑ2 αλάβαστρο σε κομμάτια και τα κόκαλα δύο ακόμα σκελετών (Κ-Λ) σκορπισμένα στο δεξί τμήμα του θαλάμου. Στο βάθος αυτό βρέθηκαν ακόμη τέσσερα αγγεία της ΥΜ ΙΙΙΑ2 περιόδου. Συγχρόνως ξεχώρισαν και δύο μεγάλες πέτρες που φαίνεται ότι αρχικά έκλειναν την είσοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 369 πρόκειται για τον τάφο 93 στη δημοσίευση.

Τάφος 275. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έμεινε ημιτελής λόγω του ότι ο βράχος στο σημείο αυτό είναι πολύ μαλακός και διαλύεται σε κομμάτια. Ο δρόμος του έχει μήκ. 3,65 μ. και βρισκόταν σε βάθος 1,65 μ. Η κατάβαση του είναι απότομη με υποτυπώδης σκαλοπάτι. Στα πλάγια του δρόμου έχουν λαξευτεί δύο ημικυκλικές κρύπτες με διαστ. 0,60X0,58X0,43 μ. και 0,26X0,40X0,30 μ. αντίστοιχα και ήταν σκεπασμένες με πλάκα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 369 πρόκειται για τον τάφο 96 στη δημοσίευση.

Τάφος 276. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στην αρχή ο δρόμος είχε πολύ επιτηδευμένο κόψιμο, αλλά βαθύτερα άρχισε το χαλαρό πέτρωμα. Ο δρόμος έχει εγκαταλειφθεί σε βάθος 0,75 μ. και μήκος 2,20 μ. αφού προηγουμένως λαξεύτηκε ορθογώνια κρύπτη πάνω στο πάτωμα του διαστ. 0,26Χ0,36Χ0,19 μ. που σκεπάστηκε με πλάκα. Περιείχε μόνο χώμα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 369 πρόκειται για τον τάφο 97 στη δημοσίευση.

Τάφος 277. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε τελείως κατεστραμμένος. Ο θάλαμος του έχει γκρεμιστεί και σώζεται σε μήκ. μόλις 0,98 μ. Πάνω από αυτόν βρέθηκε σωρός από πέτρες και σπασμένα αγγεία της ΥΜ ΙΙΙΑ-Β περιόδου. Που πιθανόν είχαν σχέση με νεκρικές τελετές.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 369-371 πρόκειται για τον τάφο 99 στη δημοσίευση.

Τάφος 278. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 4,20 μ. και βαθ. 1,52 μ. Στο Α. μέτωπο έχουν κοπεί δύο σκαλοπάτια και οι μακριές πλευρές που συγκλίνουν αρκετά προς την είσοδο. Η είσοδος κλεινόταν με πλάκα και μικρές πέτρες και χώμα γύρω της. Ο θάλαμος διαστ. 1,45Χ1,25Χ0,75 μ. είναι πολύ μικρός με δύο ελαφρές εσοχές στο βάθος του.

Ταφές : Αριστερά του θαλάμου ήταν παραμερισμένα τα κόκαλα δύο σκελετών (Α-Β) με ένα σφραγιδόλιθο στο μάγουλο του Β. Δεξιά βρέθηκε *in situ* ο νεκρός Γ τοποθετημένος ανάσκελα με διπλωμένα τα κόκαλα προς τα αριστερά που βρίσκονται σε κάπως σαθρή κατάσταση. Δίπλα στο κρανίο υπήρχε τετράωτος αμφορίσκος της ΥΜ ΙΙΙΑ2 περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 371 πρόκειται για τον τάφο 101 στη δημοσίευση.

Τάφος 279. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μήκος του δρόμου του είναι 5,20 μ. και το βάθος του 1,10 μ. Έχει δύο σκαλοπάτια στην αρχή του και οι μακριές πλευρές του συγκλίνουν ελαφρά. Το φράγμα της εισόδου είναι από αργές πέτρες και χώμα. Η αρχική ταφόπλακα διαστ. 0,71Χ0,75Χ0,18 μ. βρέθηκε πεσμένη μέσα στο θάλαμο. Ο θάλαμος διαστ. 2,80Χ2,45Χ1,15 μ. είναι αρκετά μεγάλος και βαθύς. Στη μέση

έχει πάθει καθίζηση και έχει σχηματισθεί χαντάκι γεμάτο με χώμα και πέτρες. Καθαρίστηκε σε βάθ. 1,15 μ. από την επιφάνεια του θαλάμου και έδωσε οστά, λίγα όστρακα και δύο-τρεις χάντρες.

Ταφές : Στη Δ. πλευρά του θαλάμου και απέναντι από την είσοδο βρέθηκαν διαλυμένα οστά, ένα οστέινο σφονδύλι, ένα χάλκινο δαχτυλίδι κ.α. Μπροστά στην είσοδο βρέθηκαν μερικά οστά και θραύσματα αγγείων. Σε μία μικρή κόγχη στην αριστερή πλευρά και σκεπασμένο με χώμα υπήρχε ένα μισολιωμένο κρανίο, λίγα οστά, ένας σφραγιδόλιθος και ένα χάλκινο δαχτυλίδι.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη», Αθήνα 1984, σ. 371 πρόκειται για τον τάφο 102 στη δημοσίευση.

Τάφος 280. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μηκ. 7,10 μ. και βάθ. 1,35 μ. και τρία σκαλοπάτια, προσεκτικά λαξευμένα, στην αρχή του. Η είσοδος κλεινόταν με χώμα και πέτρες. Μόνο το κάτω μέρος της αρχικής ταφόπλακας ήταν στη θέση του διαστ. 0,53Χ0,89Χ0,13 μ. και πίσω της βρέθηκε τρίτος ΥΜ IIIA στάμνος και το πάνω τμήμα ψευδόστομου αμφορέα. Οι παραστάδες της εισόδου είναι καλοδουλεμένες. Ο θάλαμος διαστ. 2,90Χ2,40Χ1,30 μ. είναι αρκετά πλατύς και συμμετρικός. Στο βάθος έχει υποστεί καθίζηση.

Ταφές: Με την αφαίρεση της επίχωσης βρέθηκαν στο μέσο του θαλάμου ένα άωτο ανοιχτό κύπελλο της ΥΜ III περιόδου και στη δεξιά πλευρά μακριά οστά στη θέση τους και τμήμα γωνίας σαρκοφάγου. Ο τάφος έδωσε και άλλα κτερίσματα, πρέπει να ήταν πλούσιος, αλλά είχε συληθεί.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 371 πρόκειται για τον τάφο 104 στη δημοσίευση.

Τάφος 281. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 4,40 μ. και βάθους 0,75 μ. Οι μακριές πλευρές του συγκλίνουν έντονα. Στην Α. πλευρά πάνω στο δάπεδο έχει λαξευτεί μακρόστενη κρύπτη που σκεπαζόταν με μεγάλη πολυγωνική πέτρα και μία μικρότερη. Περιείχε μόνο χώμα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 372 πρόκειται για τον τάφο 105 στη δημοσίευση.

Τάφος 282. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκος 2,80 μ. και βάθος 0,75 μ. Οι μακριές πλευρές του είναι σχεδόν κατακόρυφες. Και αυτός έχει κρύπτη

τετράπλευρη στο δάπεδο και στην Α. πλευρά του, η οποία ήταν σκεπασμένη με τρεις πλάκες και περιείχε μόνο χώμα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 372 πρόκειται για τον τάφο 106 στη δημοσίευση.

Τάφος 283. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του σχετικά στενός με έντονα συγκλίνουσες μακριές πλευρές έχει μήκ. 3,00 μ. και βάθ. 1,65 μ. Το κατέβασμα γίνεται δύσκολα. Η είσοδος κλεινόταν με μία μεγάλη πλάκα διαστ. 0,67Χ0,50Χ0,10 μ. και μία μικρότερη δίπλα. Τα κενά μεταξύ τους γέμιζαν χώμα και μικρές πέτρες. Ο θάλαμος είχε διαστ. 1,80Χ1,30 μ.

Ταφές : Ο θάλαμος ήταν γεμάτος κόκαλα. Από τους δέκα νεκρούς μόνο ο ένας (Η) βρέθηκε in situ τοποθετημένος στο μέσο του θαλάμου και στραμμένος προς τ' αριστερά με διπλωμένα τα πόδια. Κατά μήκος της αριστερής πλευράς του νεκρού αυτού ήταν τοποθετημένα τρία αγγεία της ΥΜ IIIB περιόδου: δύο ψευδόστομοι αμφορείς και ένα αλαβαστροειδές. Αριστερά του και στη δεξιά γωνία του θαλάμου, είχαν παραμεριστεί τα κόκαλα τριών νεκρών (Θ-Ι) με τρία αγγεία της ΥΜ IIIA περιόδου. Στην αριστερή πλευρά του θαλάμου είναι μαζεμένα τα κόκαλα επτά ταφών (Α-Ζ) και μαζί τους ένας μικρός ψευδόστομος αμφορίσκος της ΥΜ IIIA περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 372 πρόκειται για τον τάφο 107 στη δημοσίευση.

Τάφος 284. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 3,10 μ. Στην αρχή του υπάρχει κρύπτη που την έφραζαν δύο ακανόνιστες πέτρες. Σ' αυτήν βρέθηκε ένας σφραγιδόλιθος από ορεία κρύσταλλο. Το θάλαμο, που δεν είναι τίποτα άλλο από μία μικρή κόγχη, τον έφραζαν δύο πλάκες.

Ταφές: Περιείχε μόνο ένα κρανίο και ελάχιστα κομμάτια από κόκαλα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 379 πρόκειται για τον τάφο 109 στη δημοσίευση.

Τάφος 285. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μήκος του δρόμου του είναι 4,35 μ. και έχει έξι σκαλοπάτια. Η είσοδος του φραζόταν από μία πλάκα και μικρές πέτρες που κάλυπταν τα κενά στα πλάγια.

Ταφές : Ο θάλαμος είναι μικρός και περιείχε τρεις ταφές (Α-Γ). Ο νεκρός Α βρισκόταν *in situ* σε ύπτια θέση και ήταν κτερισμένος με έναν ψευδόστομο αμφορέα πίσω από το κεφάλι του. Οι νεκροί Β-Γ αποτελούσαν ανακομιδή στ' αριστερά του θαλάμου (παλαιότερες ταφές). Ο τάφος χρησιμοποιήθηκε κατά την ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 379 πρόκειται για τον τάφο 110 στη δημοσίευση.

Τάφος 286. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το πάνω τμήμα της εισόδου του επιστέφεται από μία στενόμακρη λαξευτή πέτρα που τα άκρα της ακουμπούν στις πλευρές του δρόμου. Δύο μικρές ακανόνιστες πλάκες έφραζαν την είσοδο. Ο πολύ μικρός θάλαμος ήταν γεμάτος χώμα. Το αξιοσημείωτο γι' αυτόν τον τάφο είναι ότι στην αρχή του δρόμου του είχε πάρα πολλά όστρακα της ΥΜ ΙΙΙΑ2 περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 379 πρόκειται για τον τάφο 111 στη δημοσίευση.

Τάφος 287. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του έχει μήκ. 3,75 μ. και το δάπεδο του δεν είναι ομαλά επικλινές, αλλά έχει λαξευτεί σε δύο επίπεδα, όπου η κάθοδος από το ψηλότερο στο χαμηλότερο είναι απότομη. Ο τάφος είναι ημιτελής – χωρίς θάλαμο- με δύο κρύπτες.

Ταφές : Οι κρύπτες η μια είναι λαξευμένη στην αρχή του δρόμου και στο εσωτερικό του «σκαλοπατιού» φραζόταν από ακανόνιστες πέτρες. Μέσα σ' αυτήν βρέθηκαν ελάχιστα λείψανα από το κρανίο ενός μικρού παιδιού. Η δεύτερη κρύπτη είναι λαξευμένη στο υπερυψωμένο επίπεδο του δρόμου με ελλειπτικό σχήμα. Δεν περιείχε τίποτα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 379 πρόκειται για τον τάφο 112 στη δημοσίευση.

Τάφος 288. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι πολύ μικρός και αβαθής. Στην αρχή του έχει μία μικρή τετράπλευρη κρύπτη που σκεπαζόταν από μικρές πέτρες. Ο τάφος αυτός είναι μικρός και ημιτελής.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 379 πρόκειται για τον τάφο 113 στη δημοσίευση.

Τάφος 289. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος είναι πολύ μακρύς μηκ. 4,70 μ., κατηφορικός και οι πλευρές του συγκλίνουν έντονα προς την είσοδο. Το βάθος του μπροστά στη είσοδο είναι 2,10 μ. Στην αρχή του υπάρχουν λίγα πρόχειρα λαξευμένα σκαλοπάτια. Ο θάλαμος είναι μικρός διαστ. 1,20 X 1,90 μ. και βρέθηκε συλημένος.

Ταφές : Περιείχε πολλές ταφές όλες διαταραγμένες. Κάτω από τους σκελετούς το δάπεδο του θαλάμου σχημάτιζε λάκκο γεμάτο από θρυμματισμένο κούσκουρα. ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 379-380 πρόκειται για τον τάφο 114 στη δημοσίευση.

Τάφος 290. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είναι μικρός και ημιτελής. Το συνολικό μήκος του δρόμου του είναι 1,70 μ. και στη μέση του υπήρχε μία τετράπλευρη κρύπτη που σκεπαζόταν από δύο μικρές πλάκες. Το εσωτερικό της ήταν γεμάτο χώμα μέσα στο οποίο βρέθηκε μία ακέραιη προχοΐσκη της ΥΜ ΙΙΙβ περιόδου.

Ταφές : Πιθανότατα η κρύπτη είχε παιδική ταφή αν και δεν σώθηκαν ίχνη από οστά.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 380 πρόκειται για τον τάφο 116 στη δημοσίευση.

Τάφος 291. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του δεν είναι πολύ μακρύς μηκ. 4,05 μ., δεν έχει σκαλοπάτια, αλλά ένα ψηλό κάπως ημικυκλικό λάξευμα με δύο κρύπτες. Σε καμία από αυτές τις κρύπτες δε βρέθηκε τίποτα. Δύο μεγάλες πλάκες αποτελούσαν το φράγμα της εισόδου: μία μεγαλύτερη εξωτερικά που σκέπαζε όλο το άνοιγμα της εισόδου και μια χαμηλότερη εσωτερικά που ακουμπούσε στην προηγούμενη. Πάνω σ' αυτήν ήταν τοποθετημένοι δύο ψευδόστομοι αμφορείς. Τρίτος ψευδόστομος πιθανόν πεσμένος από την ίδια πλάκα, βρέθηκε στο χώμα, ανάμεσα στις παραστάδες της εισόδου.

Ταφές : Στο εσωτερικό του θαλάμου και μάλιστα στο δεξιό τμήμα του βρέθηκε μια σαρκοφάγος όρθια χωρίς καπάκι με το νεκρό σε συνεσταλμένη στάση. Στο δάπεδο του θαλάμου υπήρχαν επτά ακόμη ταφές από τις οποίες η μια ήταν παιδική (νεκρός Α) και αδιατάρακτη. Αυτή βρισκόταν στα αριστερά της σαρκοφάγου, στη μέση του θαλάμου και ήταν κτερισμένη με' ένα μικρό πυξοειδές αγγείο. Οι υπόλοιποι σκελετοί (Β-Ζ) ήταν σωριασμένοι στο βάθος του θαλάμου. Κοντά τους βρέθηκαν αρκετά αγγεία, τρεις ψευδόστομοι, ένα στάμνος και δύο θυμιατήρια, καθώς και σφραγιδόλιθοι, χάλκινα δακτυλίδια κ.α. Σύμφωνα με την

κεραμική οι ταφές ανήκουν στην ΥΜ ΙΙΙ Α περίοδο, ενώ η σαρκοφάγος στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 380-381 πρόκειται για τον τάφο 118 στη δημοσίευση.

Τάφος 292. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι μικρός με συγκλίνουσες πλευρές προς την είσοδο και τρία σκαλοπάτια. Η είσοδος φραζόταν από μία σχετικά μικρή πλάκα. Ο θάλαμος ήταν γεμάτος με πεσμένες πέτρες και χώμα από την κατάρρευση της οροφής.

Ταφές : Οι ταφές ήταν ανακατεμένες με το χώμα και τις πέτρες και υπολογίστηκαν σε έξι. Βρέθηκαν συνολικά έντεκα αγγεία, ανάμεσα στα οποία και ένα σπάνιο για τους Αρμένους δακτυλιόσχημο αγγείο. Ο τάφος χρησιμοποιήθηκε τόσο στην ΥΜ ΙΙΙΑ όσο και στην ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 381 πρόκειται για τον τάφο 119 στη δημοσίευση.

Τάφος 293. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του είναι μικρός και χωρίς σκαλοπάτια. Μία μικρή ακανόνιστη πλάκα έφραζε την είσοδο. Ο θάλαμος είναι πολύ μικρός και περιείχε μόνο ένα σταμνίσκο και ελάχιστα λείψανα ενός παιδικού σκελετού.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1985, σ. 381 πρόκειται για τον τάφο 120 στη δημοσίευση.

Τάφος 294. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δεν έχει θάλαμο και ο δρόμος του είναι μικρός, διαστ. 4,25X1,23X1,85 μ. κατά την ανασκαφή του συλλέχθηκαν αρκετά όστρακα. Η κάθοδος είναι απότομη μ' ένα μόνο πλατύ σκαλοπάτι και μία κρύπτη λαξευμένη στο μέτωπο. Η κρύπτη αυτή είχε διαστ. 0,94X0,50X0,20 μ. και φραζόταν από μία μεγάλη όρθια πλάκα κι ελάχιστες μικρές πέτρες για καλύτερη εφαρμογή. Δεν περιείχε τίποτα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 513 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.122 στη δημοσίευση.

Τάφος 295. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι ημιτελής και μικρός. Ο δρόμος του έχει μήκ. 2,70 μ., πλ. 0,95 μ. και βάθ. 1,17 μ. Στο Α. του μέτωπο έχει λαξευτεί μία κρύπτη φραγμένη με μεγάλη πέτρα. Περιείχε μόνο χώμα και έχει διαστάσεις 0,60X0,34X0,31 μ.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 514 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.128 στη δημοσίευση.

Τάφος 296. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι ημιτελής με δύο κρύπτες τη μία λαξευμένη στο Α. μέτωπο με μία πλάκα για φράγμα του στομίου της και τη δεύτερη λαξευμένη μέσα στο δάπεδο του δρόμου στο Δ. του άκρο με μερικές πέτρες για σκέπασμα. Οι δύο αυτές κρύπτες ήταν γεμάτες με χώμα χωρίς ευρήματα. Οι διαστάσεις τους είναι : η α) 0,80Χ0,32Χ0,54 μ. και η β) 0,63Χ0,52Χ0,46 μ. Ο δρόμος έχει διαστ. 3,80Χ0,96Χ1,20 μ.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 515 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.131 στη δημοσίευση.

Τάφος 297. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι και αυτός ημιτελής. Ο δρόμος του είναι μικρών διαστάσεων 2,16Χ1,14Χ1,00 μ. και στο Α. του μέτωπο έχει λαξευτεί κρύπτη που ήταν γεμάτη με χώμα και ρίζες. Το άνοιγμά της κλεινόταν με μία μεγάλη πλάκα και λίγες μικρότερες πέτρες διαστ. 0,90Χ0,27Χ0,30 μ.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 516 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.134 στη δημοσίευση.

Τάφος 298. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε και αυτός ημιτελής με πολύ μικρό δρόμο μήκ. 2,15 μ., πλ. 1,02 μ. και βάθ. 0,60 μ. Μέσα στο δάπεδο του Δ. τμήματος έχει λαξευτεί κρύπτη διαστ. 0,67Χ0,40Χ0,38 μ. που ήταν σκεπασμένη από μερικές ακατέργαστες και μία τετραγωνισμένη πέτρα. Δεν περιείχε τίποτα εκτός από χώμα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 516 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.135 στη δημοσίευση.

Τάφος 299. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι και αυτός ημιτελής, ρηχός και πολύ μικρός με διαστ. 2,62Χ0,90Χ0,48 μ. Στο Α. μέτωπο του υπήρχε λαξευμένη κρύπτη διαστ. 0,40Χ0,48Χ0,30 μ. που βρέθηκε φραγμένη από ακατέργαστες πέτρες. Ήταν γεμάτη χώμα, χωρίς ευρήματα.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 517 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.141 στη δημοσίευση.

Τάφος 300. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός ήταν ημιτελής με δρόμο διαστ. 6,65X1,20x1,12 μ.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1988, σ. 517 πρόκειται για τον τάφο με αριθ.142 στη δημοσίευση.

Τάφος 301. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει μικρό δρόμο μεγ. μήκ. 3,32 μ., μέσου πλ. 0,95 μ. με συγκλίνοντα τοιχώματα. Η πρόσβαση στην αρχή του δρόμου διαμορφώνεται από δύο αδρά λαξευμένες βαθμίδες. Στην κάθετη πλευρά της βαθμίδας, υπάρχει μία κρύπτη που φραζόταν με τετράγωνη πλάκα και ήταν κενή. Το φράγμα της εισόδου σχηματιζόταν από δύο μεγάλους πλακοειδής λίθους και άλλους μικρότερους τοποθετημένους ως σφήνες. Η είσοδος του θαλάμου είναι σχεδόν ορθογώνια και προσεκτικά λαξευμένη. Ο θάλαμος έχει μέγ. μηκ. 1,42 μ., μεγ πλ. 1,42 μ. και μεγ. ύψ. 0,90 μ.

Ταφές : Σε αυτόν βρέθηκαν ένας νεκρός στο δάπεδο και τρεις ανακομιδές.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Ρεθύμνης» Χανιά 1994/96, σ. 245-246 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 218 στη δημοσίευση

Τάφος 302. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι λαξευμένος στο ντόπιο ασβεστολιθικό πέτρωμα (κούσκουρα) και φέρει δρόμο μήκους 7,70 μ. που οδηγεί σε είσοδο φραγμένη με απλή ξερολιθιά και σε σπηλαιώδη ταφικό θάλαμο διαστάσεων 1,70 μ. από Α. προς Δ. και 1,90 μ. από Β. προς Ν.

Ταφές : Στο εσωτερικό του διαπιστώθηκε πλήθος οστών. Ο τάφος είχε δεχτεί τουλάχιστον έξι ταφές, από τις οποίες η τελευταία είχε γίνει σε λάρνακα. Εννέα ακέραια αγγεία, χάνδρες, σφραγιδόλιθοι, χάλκινα τεμάχια από μαχαίρια και άλλα συνόδευαν τις ταφές. Επίσης σ' αυτόν βρέθηκαν 59 χαύλιοι, που αποτελούσαν τμήματα ενός οδοντόφρακτου κράνους. Ο τάφος αυτός χρησιμοποιήθηκε κατά την ΥΜ ΙΙΙ Α2 έως και την ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΜΠΑΝΟΥ Ε., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΣΤ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ., τ. Α2 «Το οδοντόφρακτο κράνος από το ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο στους Αρμένους Ρεθύμνης» Χανιά 1990, σ. 39-48.

Τάφος 303. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είναι ημιτελής με δρόμο μήκ. 3,00 μ. και μέσου πλ. 0,75 μ.

Στο δάπεδο του δρόμου του και σε απόσταση 0,90 μ. από την αρχή του υπάρχει κρύπτη μήκ 0,54 μ. και πλ. 0,36 μ. Η κρύπτη ήταν κενή.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 1994/96, σ. 245-246 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 219 στη δημοσίευση

Τάφος 304. Τοποθεσία Πρινοκέφαλο ΥΜ νεκροταφείο Αρμένων Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει δρόμο μήκ. 3,39 μ. και μεγ. Πλ. 0,95 μ. Το μέγιστο ύψος των τοιχωμάτων του είναι 0,77 μ. ο ταφικός θάλαμος έχει πολύ μικρές διαστάσεις 1,25X1,15X0,77 μ.

Ταφές : Σε αυτόν βρέθηκε ένας νεκρός στο δάπεδο, που συνοδευόταν από μία μικρή προχοϊσκη στο Β. τμήμα του θαλάμου, ενώ στο Ν. τμήμα υπήρχε ανακομιδή ενηλίκου και τμήματα παιδικού κρανίου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 1994/96, σ. 245-246 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 220 στη δημοσίευση

Τάφοι 305. Τοποθεσία Μασταμπάς Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκαν κάποιοι λαξευτοί τάφοι στο υψηλότερο και νοτιότερο λόφο του Μασταμπά.

HOOD S-WARREN P.-CADOGAN G., ABSA 59 “*Travels in Crete 1962*” London 1964, σ. 61.

Τάφος 306. Τοποθεσία πλατεία Μητροπόλεως της πόλεως του Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά τις εργασίες θεμελίωσης μιας οικίας. Είναι υπόγειος και περιείχε ένα ψευδόστομο αμφορέα και όστρακα ενός δεύτερου. Τα ευρήματα ανάγονται στην ΥΜΙΙΙ περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Ι., ΑΔ 23 (1968): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1969, σ. 419.

Τάφος 307. Τοποθεσία Άδελε Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Περιείχε δύο λάρνακες, ένα τρίωτο αλάβαστρο, μια πυξίδα, μια πρόχους, έναν ψευδόστομο αμφορίσκο, έναν πτηνόσχημο ασκό, κύπελλα και ένα θυμιατήριο.

ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ι., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Αντική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 929 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 90 στη δημοσίευση & CATLING H.W., AR 28 (1981-1982) “*Archaeology in Greece, Crete 1981-1982*” Athens 1982, σ. 58.

Τάφος 308. Τοποθεσία Μαρουλάς Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Περιείχε τρεις κιβωτιόσχημες λάρνακες, ένα ψευδόστομο αμφορίσκο, μια υψίποδη κύλικα, πρόχους, κύπελλα και έναν σφραγιδόλιθο. Ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΑ-Β περίοδο.

ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ι., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 929 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 91 στη δημοσίευση & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1975 «*Περισυλλογή αρχαίων εις Δυτικήν Κρήτην*» Αθήνα 1976, σ. 193-195 & CATLING H.W., AR 22 (1975-1976) “*Archaeology in Greece, Crete 1975-1976*” Athens 1976, σ. 32 & CATLING H.W., AR 28 (1981-1982) “*Archaeology in Greece, Crete 1981-1982*” Athens 1982, σ. 58.

Τάφοι 309-310. Τοποθεσία Μαρουλάς Ρεθύμνου και συγκεκριμένα στη θέση Πριναρές και συγκεκριμένα στις ιδιοκτησίες Μ. Φραγκιά, Σ. Κοπανάκη και Ν. Κοπανάκη. Δύο λαξευτοί θαλαμοειδείς. Χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο. Γι' αυτούς όμως δεν αναφέρει τίποτα παραπάνω η ανασκαφείας παρά μόνο ότι υπήρχε στην περιοχή εκτεταμένο υστερομινωικό νεκροταφείο.

ΜΑΡΚΟΥΛΑΚΗ ΣΤ., ΑΔ 37 (1982): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1989, σ. 383.

Τάφος 311. Τοποθεσία Μουρνιανή ή Νικήτας στη Μέση Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος του σώζεται σε μηκ. 0,45 μ. Ο θάλαμος του έχει διαστάσεις 1,45X1,85X1,30 μ. Η οροφή του είχε καταρρεύσει.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκε μια κιβωτιόσχημη σαρκοφάγος με σκόρπια σπασμένα κόκαλα στο εσωτερικό της και κάτω από αυτήν ένα κύπελλο με πόδι. Σε εσοχή του θαλάμου ήταν τοποθετημένος ένας αμφορέας της πρώιμης ΥΜ ΙΙΙ περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1984, σ. 372 πρόκειται για τον πρώτο τάφο της δημοσίευσης.

Τάφος 312. Τοποθεσία Λίσματα στη Μέση Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός είναι λαξευμένος στο μαλακό κουσκουρόχωμα της περιοχής. Βρέθηκε κατά το όργωμα του χωραφιού του Ν. Παπαδάκη και ήταν ασύλητος. Είχε όμως καταστραφεί ολοκληρωτικά από την καλλιέργεια του εδάφους. Από αυτόν προήλθαν ένα αγγείο και τμήματα από λάρνακες και άλλα αγγεία της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 36 (1981): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1988, σ.402 & FRENCH E.B. AR., 36 (1989-1990) “*Archaeology in Greece 1989-1990, Crete*” Athens 1990, σ. 80.

Τάφος 313. Τοποθεσία «Τριφτή» στους Αγίους Αποστόλους Αμαρίου Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο δρόμος και η οροφή του είχαν καταστραφεί από την καθίζηση του εδάφους και τη λειτουργία του εκσκαφικού μηχανήματος.

Ταφές : Περιείχε την ταφή νεαρού άνδρα σε σαρκοφάγο διαστ. 1,50X1,50 μ. Γύρω και κάτω από τη σαρκοφάγο σε αβαθές πρόχειρο επίμηκες όρυγμα υπήρχαν 23 αγγεία, όπως πρόχοι, κύλικες, κύπελλα και δύο χάλκινα αντικείμενα :

ένα εγχειρίδιο και ένας μαχαιροπέλεκυς. Τα σχήματα και η διακόσμηση των αγγείων τοποθετούν τα ευρήματα στην ΥΜ ΙΙΙ Α :2/ΙΙΙ Β περίοδο.

ΓΑΒΡΙΑΑΚΗ – ΝΙΚΟΛΟΥΔΑΚΗ ΕΙΡ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 2 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1987: Προϊστορικές και Κλασικές Αρχαιότητες*» Χανιά 1988, σ. 311 & CATLING H.W., AR 34 (1987-1988) “*Archaeology in Greece, Crete 1987-1988*” Athens 1988, σ. 75.

Τάφοι 314-315. Τοποθεσία Κερατόκαμπος Βιάννου Ρεθύμνου. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Ήταν και οι δύο λαξευμένοι στον φυσικό βράχο. Είχαν συληθεί και από το εσωτερικό τους περισυλλέχθηκαν όστρακα και αγγεία. Ο πρώτος περιείχε κύπελλα, κυάθιο, κάλαθος κ.α. της ΥΜ ΙΙΙ Α2 περιόδου. Ο δεύτερος απέδωσε 16 αγγεία της ΥΜ ΙΙΙ Α1 περιόδου και κοσμήματα, όπως ένα χρυσό ενώτιο, δέκα ψήφους, κορναλίνης, ορεία κρυστάλλου, χαλκό και χρυσό από κάποιο περιδέραιο.

ΜΠΑΝΟΥ Ε., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 9 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Ρεθύμνου*» Χανιά 2002, σ.330-331 & WHITLEY J., AR 49 (2002-2003) “*Archaeology in Greece, Central Crete 2002-2003*” Athens 2003, σ. 81.

Τάφος 316. Τοποθεσία Κούμοι Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Περιείχε σκελετούς και χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, Έτος Β' «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1948, τεύχος 1, σ. 589.

Τάφος 317. Τοποθεσία Γράμπελα κοντά στο χωριό Πηγή Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Περιείχε οκτώ λάρνακες και αρκετά αγγεία. Χρησιμοποιήθηκε από την ΥΜ ΙΙΙ Α μέχρι και την ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤΥΛ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Περίοδος Α'(1947-1966) «*Χρονικά*» Ηράκλειο – Κρήτης 1969, τόμος ΚΑ', τεύχος 1, σ. 543 & FRASER P.M., AR 17 (1970-1971) “*Archaeology in Greece, Crete 1970-1971*” Athens 1971, σ. 32.

Τάφος 318. Τοποθεσία χωριό Πηγή Ρεθύμνου και στη θέση «Σκουντή». Λαξευτός θαλαμοειδής. Περιείχε μία λάρνακα δύο ψευδόστομους αμφορείς και λίγα αγγεία ΥΜ ΙΙΙ περιόδου.

ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ Β. ΑΕ (1948-49) «*Αρχαιολογικά έρευνα και ευρήματα ανα τη Δυτικήν Κρήτη 1938-1939*» Αθήνα 1951, σ. 6-7.

Τάφος 319. Τοποθεσία Σταυρωμένος Ρεθύμνου. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι ο τάφος αυτός είχε δρόμο προς τα Α., ότι περιείχε πέντε λάρνακες και μικρά αγγεία και χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤΥΛ., ΑΔ 16 (1960): ΧΡΟΝΙΚΑ Β «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1962, σ. 272 & HOOD M.S.F. AR 7 (1960-1961) “*Archaeology in Greece, 1960-1961, Crete*” Athens 1961, σ. 25.

Θολωτοί

Τάφος 320. Τοποθεσία Αιγιδόμανδρα στο Αποδοούλου Ρεθύμνου. Κτιστός θολωτός. Η θόλος, ο δρόμος και το μεγαλύτερο μέρος του θαλάμου καταστράφηκαν κατά τη διάνοιξη αγροτικού δρόμου. Το σωζόμενο τμήμα του τοιχώματος του τάφου, από ακατέργαστες πέτρες, είχε πάχος 0,65 μ. και έφθανε σε ύψος 0,85 μ.

Ταφές : Στο δάπεδο του τάφου και πάνω στο μαλακό βράχο (κούσκουρα) βρέθηκε τμήμα πήλινης λάρνακας, η οποία περιείχε λίγα οστά και ένα χάλκινο δακτυλίδι. Στον τάφο βρέθηκαν και ένας ψευδόστομος αμφορίσκος, ένα μόνωτο κύπελλο κ.α.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ. 34 (1979): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Δυτική Κρήτη» Αθήνα 1987, σ. 399-400 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 1 στη δημοσίευση & CATLING H.W., AR 26 (1979-1980) "Archaeology in Greece, Crete 1979-1980" Athens 1980, σ. 53.

Τάφος 321. Τοποθεσία Φουκιανός στη Μέση Ρεθύμνου. Κτιστός θολωτός. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκε μια λάρνακα από τον Evans το 1984, η οποία πιθανόν βρισκόταν στο εσωτερικό ενός θολωτού τάφου. Οι Hood, Warren και Cadogan θεωρούν ότι ο τάφος αυτός ήταν λαξευτός καθώς επισκέφθηκαν και ερεύνησαν οι ίδιοι την περιοχή αυτή.

HOOD S-WARREN P.-CADOGAN G., ABSA 59 "Travels in Crete 1962" London 1964, σ. 66.

ΔΥΤΙΚΗ ΚΡΗΤΗ-ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ**Λαξευτοί και κάμποιοι λακκοειδείς (άγνωστος ο αριθμός τους)**

Τάφος 322. Τοποθεσία Επισκοπή Κυδωνίας Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει είσοδο και δρόμο στα ανατολικά με πλάτος δρόμου 0,70 μ. Η είσοδος που οδηγούσε στο θάλαμο φραζόταν με ξηρολιθικό τοίχο. Ο θάλαμος, του οποίου το σχήμα δε μας είναι γνωστό, έχει μήκ. 2,40 μ., πλ. 1,80 μ. και ύψ. 1,70 μ. Η οροφή του είχε πέσει στο εσωτερικό του θαλάμου. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

Ταφές : Στο εσωτερικό του αμέσως μετά το φράγμα της εισόδου υπήρχαν τα οστά ενός νεκρού, ώριμης ηλικίας.

ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΑΔ. (1920-1921) ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Λαξευτός μυκηναϊκός τάφος Επισκοπής Ιεραπέτρου» Αθήνα 1923, σ. 164-165 πρόκειται για τον πρώτο τάφο της δημοσίευσης.

Τάφος 323. Τοποθεσία Επισκοπή Κυδωνίας Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει και αυτός δρόμο στα Α. με καμαρωτή είσοδο θαλάμου και λαξευτή στο βράχο. Ο θάλαμος του έχει διαστάσεις 3,00Χ2,90Χ2,00 μ. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

Ταφές : Περιείχε αποσπασμένα από την υγρασία οστά και αρκετά αγγεία.

ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΑΔ. (1920-1921) ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «*Λαξευτός μυκηναϊκός τάφος Επισκοπής Ιεραπέτρου*» Αθήνα 1923, σ. 154-157 πρόκειται για το δεύτερο τάφο της δημοσίευσης.

Τάφος 324. Τοποθεσία Επισκοπή Κυδωνίας Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μόνο που γνωρίζουμε για αυτόν είναι ότι ανήκει στον τύπο που ήδη αναφέραμε, και ότι δεν βρέθηκε κανένα αντικείμενο στο εσωτερικό του. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΑΔ. (1920-1921) ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «*Λαξευτός μυκηναϊκός τάφος Επισκοπής Ιεραπέτρου*» Αθήνα 1923, σ. 154-157 πρόκειται για το τρίτο τάφο της δημοσίευσης.

Τάφος 325. Τοποθεσία οδός Κριτοβουλίδου (οικόπεδο Σπυριδάκη Γ.) στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ανασκάφτηκε μόνο τμήμα του δρόμου του σε μήκος 8,75 μ. διότι το υπόλοιπο τμήμα και ο θάλαμος του εκτεινόταν στην όμορη ιδιοκτησία που βρισκόταν στα Β. Η αρχή του δρόμου είναι έντονα κατηφορική και οι μακρές πλευρές του πολύ συγκλίνουσες και επιμελώς λαξευμένες. Το βάθος του κυμαίνεται από 0,60 μ. έως 4,90 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Προφανώς πρόκειται για τάφο μεγάλων διαστάσεων. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Α- ΙΙΙ Β περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 9 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων*» Χανιά 2002, σ. 233 πρόκειται για τον τάφο Α της δημοσίευσης.

Τάφος 326. Τοποθεσία οδός Μαλίνου και Κριτοβουλίδου (οικ. Ροβιθάκη) στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε στη Β. πλευρά του οικοπέδου. Ήταν εντελώς κατεστραμμένος από το εκσκαφικό μηχάνημα.

Ταφές : Το μόνο που υπήρχε στο εσωτερικό του θαλάμου του ήταν ελάχιστα ίχνη μίας ταφής κατά χώραν, μια ανακομιδή οστών σε τετράγωνο λάξευμα και ένα πήλινο μόνωτο κύπελλο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων*» Αθήνα 2003, σ. 1010 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 3 στη δημοσίευση.

Τάφος 327. Τοποθεσία οδός Μαλίνου και Κριτοβουλίδου (οικ. Ροβιθάκη) στην πόλη των Χανίων στην Λαξευτός θαλαμοειδής. Έχει προσανατολισμό ΒΔ.-ΝΑ. Ο δρόμος του έχει διαστ. 7,90X1,53X3,70 μ. και πολύ απότομη κλίση.

Ταφές : Στο Α. άκρο του θαλάμου του βρέθηκε κατά χώραν η μοναδική ταφή που διασώθηκε ακέραια καθώς και τμήμα δεύτερης. Ο νεκρός ήταν τοποθετημένος στο δεξί πλευρό και τα οστά του σώζονταν σε κακή κατάσταση. Ήταν κτερισμένος με χάλκινα όπλα και κάτοπτρο, τρία πήλινα αγγεία και λίγες λίθινες χάντρες. Οι τάφοι αυτοί χρονολογούνται στην ΥΜ IIIA-IIIΒ περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1010 πρόκειται για τον τάφο 5 στη δημοσίευση.

Τάφος 328. Τοποθεσία οδός Κριτοβουλίδου, ανάμεσα στις οδούς Ηγουμένου Γαβριήλ και Μαλίνου, στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Εντοπίστηκε κατά τη διάνοιξη οπής στο θάλαμο από το εκσκαφικό μηχάνημα. Έχει είσοδο στα δυτικά. Ο θάλαμος ήταν γεμάτος με σύγχρονες επιχώσεις και πέτρες από το γκρεμισμένο φράγμα της εισόδου.

Ταφές : Περιείχε μερικά οστά και λιγοστή κεραμική των ΥΜ III χρόνων.

ΔΡΟΣΙΝΟΥ Π., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τ. 7, Περίοδος Δ' «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων » Χανιά 1999, σ. 162-163 & ΔΡΟΣΙΝΟΥ Π., ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1016.

Τάφος 329. Τοποθεσία Ολύμπια (οικόπεδο Κληρονόμων Κωστάκη) οδός Δημοκρατίας και Καλιτσουνάκη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Είχε θάλαμο, ο οποίος συνεχιζόταν κάτω από τη γειτονική ιδιοκτησία Μανωλικάκη με σωζόμενες διαστάσεις 4,30X0,75X0,90 μ. Χρονολογείται ΥΜ IIIA-IIIΒ περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1012 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 2 της δημοσίευσης & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τ. 7, Περίοδος Δ' «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων» Χανιά 1999, σ. 150 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 2 στη δημοσίευση.

Τάφος 330. Τοποθεσία Ολύμπια (οικόπεδο Κληρονόμων Κωστάκη) οδός Δημοκρατίας και Καλιτσουνάκη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δεν έχει θάλαμο εξαιτίας της κακής ποιότητας του πετρώματος στο σημείο αυτό. Ο δρόμος του με διαστ. 7,90X0,60X2,10 μ. φέρει δύο επιμήκεις ταφικές κοιλότητες στον πυθμένα, οι οποίες δεν έσωζαν κάλυψη.

Ταφές : Στην κοιλότητα Β υπήρχε διαταραγμένη ταφή. Χρονολογείται ΥΜ IIIA-IIIΒ περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1012 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 3 της δημοσίευσης & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τ. 7, Περίοδος Δ' «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων» Χανιά 1999, σ. 150-151 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 3 στη δημοσίευση.

Τάφος 331. Τοποθεσία Ολύμπια (οικόπεδο Κληρονόμων Κωστάκη) οδός Δημοκρατίας και Καλιτσουνάκη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ήταν παράλληλος και σε απόσταση 1,30 μ. από τον τάφο 2 της δημοσίευσης.

Ταφές : Γνωρίζουμε μόνο ότι ο θάλαμος του περιείχε μία διαταραγμένη ταφή κτερισμένη μόνο με ένα πήλινο αγγείο και ένα χάλκινο κατεστραμμένο μικροαντικείμενο. Χρονολογείται ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1012 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 4 της δημοσίευσης & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τ. 7, Περίοδος Δ' «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων» Χανιά 1999, σ. 151 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 4 στη δημοσίευση.

Τάφος 332. Τοποθεσία Ολύμπια (οικόπεδο Κληρονόμων Κωστάκη) οδός Δημοκρατίας και Καλιτσουνάκη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Αποτελείται από δρόμο διαστ. 4,10Χ0,75Χ2,10 μ. χωρίς θάλαμο.

Ταφές : Μια πλευρική κοιλότητα καλυμμένη με πλακοειδή λίθο είχε λαξευτεί στη Ν. παρειά και περιείχε τρεις ακτέριστες ταφές. Στον πυθμένα του δρόμου και στην Α. πλευρά, όπου θα λαξευόταν κανονικά ο θάλαμος, αποκαλύφθηκε ταφικό όρυγμα με ελάχιστη κεραμική και θραύσματα οστών. Εν μέρει καλυμμένο με πλάκες είχε σαφώς διαταραχθεί καθώς ορισμένες από αυτές βρέθηκαν μετακινημένες και ακουμπισμένες στο Δ. τοίχωμα. Χρονολογείται ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1012 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 5 της δημοσίευσης & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τ.7, Περίοδος Δ' «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων» Χανιά 1999, σ. 151 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 5 στη δημοσίευση.

Τάφοι 333-334. Τοποθεσία Μαζαλή 'Αγ. Ιωάννη, πάνω από το ισόπεδο των Δικαστηρίων στην πόλη των Χανίων. Δύο λαξευτοί θαλαμοειδείς. Έχουν δρόμο και θάλαμο για τα οποία δυστυχώς δε γίνεται λεπτομερής περιγραφή και χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΠΛΑΤΩΝ Ν.- ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 17 (1961/62): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' «Κρήτη» Αθήνα 1963, σ. 291 είναι οι τάφοι Π και Ρ αντίστοιχα, όπως αναφέρονται στη δημοσίευση.

Τάφος 335. Τοποθεσία οδός Δημητρακάκη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Μεγάλο μέρος του καταστράφηκε από το μηχανικό εκσκαφέα, ενώ μικρό τμήμα του βρίσκεται κάτω από την επίχωση όμορου οικοπέδου. Από την ανεύρεση λίγων οστράκων ο τάφος χρονολογείται στους ΥΜ ΙΙΙ χρόνους.

ΜΑΡΚΟΥΛΑΚΗ ΣΤ., ΑΔ 43 (1988): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1993, σ. 549.

Τάφος 336. Τοποθεσία οικόπεδο κληρονόμων Μανωλικάκη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός βρίσκεται στη Ν. πλευρά του οικοπέδου. Έχει προσανατολισμό Β.-Ν. Ο δρόμος διαστ. 6,05Χ0,75- 0,44 μ. έχει έντονα συγκλίνουσες πλευρές και εννέα αδρά λαξευμένα σκαλοπάτια που πλησιάζουν πολύ κοντά στη είσοδο του θαλάμου. Ήταν συλημένος με τους λίθους του φράγματος της εισόδου πεταμένους μπροστά της. Σώθηκε μόνο μικρό τμήμα του μετώπου της εισόδου. Ο θάλαμός του εισερχόταν στον οικοδομήσιμο χώρο και καταστράφηκε κατά τις εκσκαφικές εργασίες. Σε απόσταση 1,70 μ. από την αρχή του δρόμου και σε βάθος μόλις 0,55 μ. υπήρχε εγκάρσιο τοίχιο από μικρούς ακατέργαστους λίθους που περιόριζε μικρό χώρο παχ. 0,20 μ. με σπασμένα γραπτά αγγεία. Ίσως υποδηλώνεται η τέλεση πράξης σχετικής με τις ταφές του θαλάμου. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 47 (1992): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1997, σ. 571 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 1 στη δημοσίευση.

Τάφος 337. Τοποθεσία οικόπεδο κληρονόμων Μανωλικάκη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός βρίσκεται στη Δ. πλευρά του οικοπέδου. Σώθηκε μόνο ο θάλαμος του και ένας ψευδόστομος αμφορίσκος της ΥΜ ΙΙΒ1 περιόδου. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 47 (1992): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1997, σ. 571-572 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 2 στη δημοσίευση.

Τάφος 338. Τοποθεσία οικόπεδο κληρονόμων Μανωλικάκη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος αυτός βρίσκεται στη Β. πλευρά του οικοπέδου. Έχει δρόμο με έντονη κλίση. Ο θάλαμος του δε σώζεται. Μοναδικό εύρημα μια κωνική χάντρα από υαλόμαζα. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙΑ-ΙΙΙΒ περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 47 (1992): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1997, σ. 572 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 7 στη δημοσίευση.

Τάφοι 339-355. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (οικ. Καρμπινάκη-Σινάκη – Χατζημαρινάκη) στην πόλη των Χανίων. Λαξευτοί θαλαμοειδείς και λακκοειδείς. Βρέθηκαν συνολικά 17 τάφοι, οι οποίοι όμως δεν ανασκάφηκαν λόγω των επικίνδυνων συνθηκών της περιοχής. Από τους τάφους αυτούς ανασύρθηκαν 13 αγγεία της ΥΜ ΙΙΙΑ περιόδου οπότε χρονολογούνται και οι τάφοι αυτοί.

ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ Ε., ΑΔ 42 (1987): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1992, σ. 557-558.

Τάφος 356. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής (Chamber tomb). Ένας από τους παραπάνω 17 τάφους είναι και αυτός. Τελικά ερευνήθηκαν από τους HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. και αναφέρονται τα ακόλουθα στη δημοσίευση : Μόνο τμήμα του δρόμου του ανασκάφηκε, διότι αυτός συνεχιζόταν κάτω από το γειτονικό οικόπεδο. Ο δρόμος είναι κατηφορικός από το επίπεδο του κούσκουρα και φτάνει σε βάθος – 2,20 μ. Στην αρχή του δρόμου βρέθηκαν αρκετοί λίθοι, οι οποίοι πιθανόν είχαν χρησιμοποιηθεί ως σήματα. Ένας ακόμη σωρός από λίθους βρέθηκε σε βάθος 0,30 μ. κάτω από το επίπεδο του κούσκουρα στο γέμισμα του δρόμου, ακριβώς στο σημείο όπου ο δρόμος είχε το μεγαλύτερο βάθος. Το γέμισμα του δρόμου αποτελούνταν από σπασμένη κεραμική. Οι διαστάσεις του δρόμου ήταν μηκ. 7,45 μ. και πλ. στην αρχή του πάνω από το επίπεδο του κούσκουρα 1,15 μ. στο τέλος της ανασκαφής του 0,47 μ. και στο δάπεδο του 1,28 μ. Ο θάλαμος του δεν ανασκάφηκε ποτέ. Γύρω στα 2 κιλά κεραμικής συλλέχθηκαν από το δρόμο από την οποία αναγνωρίστηκαν μια βάση τριποδικού αγγείου και διαφόρων ειδών κανάτες, κύλικες και κύπελλα. Η κεραμική αυτή χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ Α-Β περίοδο.

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “Late Minoan burials at Khania” Goteborg 1992, σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 5 (tomb 5) της δημοσίευσης .

Τάφος 358. Τοποθεσία οδός Παλαμά 4 (ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο) στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής (Chamber tomb). Και αυτός ο τάφος ανήκει στους παραπάνω 17. Ο τάφος αυτός δεν ανασκάφηκε κανονικά, διότι βρισκόταν κάτω από τη γειτονική οικία. Ανήκε στον τύπο των λαξευτών, αλλά δεν γνωρίζουμε ούτε τις διαστάσεις ούτε το σχήμα του.

Ταφές : Στο εσωτερικό του βρέθηκαν : ο σκελετός ενός μικρού παιδιού και τρία αγγεία, μία υδρία και δύο κύπελλα τοποθετημένα πάνω από τον σκελετό. Είχε χρησιμοποιηθεί για μια ταφή και τα αγγεία του χρονολογούνται στην ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο κατά την οποία χρησιμοποιήθηκε και το τάφος αυτός.

HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992 σ. 13-47 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 17 (tomb 17) της δημοσίευσης.

Τάφοι 359-360. Τοποθεσία οικόπεδο Εμμ. Λεντάρη – Χ. Μανωλικάκη στην πόλη των Χανίων. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Οι δύο αυτοί τάφοι έχουν μήκος δρόμου 13,50 μ. και 14,50 μ. και βάθος μπροστά στην είσοδο 5,07 μ. και 6,75 μ. αντίστοιχα. Οι διαστάσεις των θαλάμων τους είναι 2,60X2,70X1,84 μ. και 2,86X2,35X2,15 μ. αντίστοιχα.

Ταφές : Παρά το εντυπωσιακό τους μέγεθος είχαν διαταραγμένες ταφές και ελάχιστα κτερίσματα εξαιτίας της σύλησης τους κατά το παρελθόν. Εκτός από λίγα πήλινα αγγεία και χάντρες περιδεραιών αξιοσημείωτος είναι ένας σφραγιδόλιθος από αχάτη που εικονίζει θηλυκό ελάφι πλαισιωμένο από δύο όρθια λιοντάρια. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα υπολείμματα χρωστικής ουσίας χρώματος πορφυρού αλλά και γαλάζιου καθώς και καστανής ύλης, που ίσως προέρχονταν από ξύλινη σαρκοφάγο. Και οι δυο τάφοι χρονολογούνται από την κεραμική τους στην ΥΜ ΙΙΙΒ περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 42 (1987): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1992, σ. 556-557.

Τάφος 361. Τοποθεσία πάροδος Ηγουμενίου Γαβριήλ Δ. του ναού των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ανασκάφηκε μόνο ο δρόμος του σε μήκ. 1,50 μ., διότι ο θάλαμος βρισκόταν στον περίβολο του ναού. Στη νότια παρειά του δρόμου είχε λαξευτεί κόγχη, την είσοδο της οποίας έφραζε αργολιθοδομή.

Ταφές : Από το εσωτερικό της κόγχης περισυλλέχθηκαν τμήματα από κρανίο και άωτο κύπελλο. Χρονολογείται στην ΥΜ ΙΙΙ περίοδο.

ΔΡΟΣΙΝΟΥ Π., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τα. 7, Περίοδος Δ' «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων*» Χανιά 1999, σ. 152-153.

Τάφος 362. Τοποθεσία ισόπεδο Μαζαλή στην πόλη των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε το καλοκαίρι του 1990 κατά τις εργασίες διαμόρφωσης της νότιας περιφράξης του ακάλυπτου χώρου του ναού των Αποστόλων Πέτρου και

Παύλου στο ισόπεδο Μαζαλή και πίσω από το Μέγαρο των Δικαστηρίων και τις Επανορθωτικές Φυλακές Χανίων. Η περιοχή είναι γνωστή ως τμήμα της μινωικής νεκρόπολης στην πόλη των Χανίων. Ο τάφος είναι λαξευτός στο φυσικό βράχο (κούσκουρα). Έχει συνολικό μήκος δρόμου 8,30 μ., πλάτος 0,90-1,35 μ. και βάθος μπροστά στην είσοδο 2,63 μ. Η κάθοδος γίνεται με κεκλιμένο επίπεδο. Η είσοδος του θαλάμου είναι τοξωτή και επιμελώς λαξευμένη με φράγμα από αργές ασβεστολιθικές πέτρες. Ο τάφος κατασκευάστηκε στην ΥΜ ΙΙΙ Α περίοδο, αλλά εντοπίστηκε και ξανανοίχτηκε στα κλασικά χρόνια. Τότε διαταράχθηκε μόνο το ανώτερο τμήμα του φράγματος.

Ταφές : Η οροφή του θαλάμου διατρυπήθηκε και ο χώρος χρησιμοποιήθηκε ως απορριμματοφόρος λάκκος. Γέμισε με λάσπη και ανάμεσα στα κτερίσματα βρέθηκε και κεραμική του 4^{ου} αι. π.Χ. και κάτω από το στρώμα της επίχωσης αποκαλύφθηκαν τα υπολείμματα της ταφής δύο νεκρών της ΥΜ ΙΙΙ Α2 περιόδου. Ο νεκρός Α είχε τοποθετηθεί σε συνεσταλμένη στάση στη δεξιά πλευρά του θαλάμου και κοντά στην είσοδο με τα γόνατα στραμμένα προς αυτήν. Ο νεκρός Β βρέθηκε διαταραγμένος στην αριστερή πλευρά του θαλάμου, επίσης κοντά στην είσοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 45 (1990) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1995, σ. 442 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 3 στη δημοσίευση & ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τ. 4, περίοδος Δ' «Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1989-1991: Νομός Χανίων» Χανιά 1991/93, σ. 207-209 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 3.

Τάφος 363. Τοποθεσία Δικαστήρια εντός της πόλεως των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Ο τάφος είχε συληθεί και σώζεται μόνο ένα τμήμα του. Στο σωζόμενο τμήμα του βρέθηκε μια δίδυμη πρόχους και δύο ψευδόστομοι αμφορείς της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1952 τεύχος 1, σ. 480.

Τάφος 364. Τοποθεσία Δυτικά του Δημοτικού Κήπου εντός της πόλεως των Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Περιείχε δύο ψευδόστομους αμφορίσκους και έναν απλό αμφορίσκο της ΥΜ ΙΙΙ περιόδου.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1952 τεύχος 1, σ. 480.

Τάφος 365. Τοποθεσία Νοσοκομείο Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής υπόγειος. Στον θάλαμο του βρέθηκαν ίχνη ταφής και όστρακα τα οποία χρονολογούν τον τάφο στην ΥΜ ΙΙΙ Β περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.19 « Χρονικά » Ηράκλειο – Κρήτης 1952 τεύχη 1-3, σ. 297.

Τάφος 366. Τοποθεσία Καλάμι Χανίων κοντά στη μικρή γέφυρα του ποταμού Κοιλιάρη. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε πλήρως κατεστραμμένος και δυστυχώς δε γνωρίζουμε το σχήμα του. Το μόνο που σώθηκε από τον τάφο αυτό είναι: δύο θήλαστρα και μία μόνωτη πρόχους, σύμφωνα με τα οποία ο τάφος χρονολογείται στην ΥΜ IIIB περίοδο.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 25 (1970) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β2 « Δυτική Κρήτη» Αθήνα 1973, σ. 469 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. 5 στη δημοσίευση & ΑΑΑ 21 (1969) σ. 365-369.

Τάφοι 367-368. Τοποθεσία Βρύσες Κυδωνίας 16 χλμ. Δ. των Χανίων και στη θέση «Τίμιος Σταυρός». Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Πρόκειται για δύο τάφους από τους οποίους σώζονται μόνο αρκετά αγγεία ακέραια ή σπασμένα. Οι τάφοι αυτοί χρονολογούνται στην πρωτογεωμετρική ή υπομυκηναϊκή περίοδο (1100-900π.Χ).

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ Ε' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ., τ. Α1 « Γεωμετρικά νεκροταφεία στο νομό Χανίων» Ηράκλειο – Κρήτης 1985, σ. 10-35 & ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Ε.Ε.Κ.Σ τ. 3 «Ειδήσεις» Αθήνα 1940, σ. 485 & DUNBABIN I.J., JHS LXIV "Archaeology in Greece, 1939-1940" London 1944, σ. 88.

Τάφοι 369-377. Τοποθεσία Μόδι Κυδωνίας Χανίων. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Το 1952 ο Ν. Πλάτωνας ανέσκαψε εννέα συνολικά τάφους εκ των οποίων οι επτά ήταν απλά ορθογώνια σκάμματα και δύο υπόγειοι θαλαμωτοί τάφοι. Ο ίδιος αναφέρει ότι ο πρώτος περιείχε δύο νεκρούς και ότι οι τάφοι αυτοί απέδωσαν πηλίνα αγγεία όπως τεφροδόχες κάλπες, πίθους, πρόχους, σκύφους πυξίδες και διάφορα σιδερένια αντικείμενα, όπλα και εργαλεία όπως λόγχες και εγχειρίδια κ.α. Οι τάφοι αυτοί χρονολογούνται στην πρωτογεωμετρική περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ Ε' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ., τ. Α1 « Γεωμετρικά νεκροταφεία στο νομό Χανίων» Ηράκλειο – Κρήτης 1985, σ. 10-35 & ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.7 (1953) «Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το έτος 1953» Ηράκλειο 1953, σ. 485-486.

Τάφος 378. Τοποθεσία Βούβες Κισάμου μεταξύ Άνω και Κάτω Βούβες Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Το μόνο που γνωρίζουμε γι' αυτόν είναι ο τύπος του και ότι είχε καταστραφεί εξολοκλήρου από το σκαπτικό μηχάνημα.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ Ε' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ., τ. Α1 « Γεωμετρικά νεκροταφεία στο νομό Χανίων» Ηράκλειο – Κρήτης 1985, σ. 10-35.

Τάφοι 379-382. Τοποθεσία Γαβαλομούρι Κισάμου Χανίων. Λαξευτοί θαλαμοειδείς. Για τους τέσσερις αυτούς τάφους γνωρίζουμε λίγα πράγματα: *πρώτος τάφος*, ο δρόμος του είχε καταστραφεί εξολοκλήρου από το σκαπτικό μηχάνημα. Από αυτόν σώθηκαν μόνο θραύσματα 17 αγγείων και δύο επιμήκεις σιδερένιες αιχμές δοράτων. Οι σωζόμενες διαστάσεις του θαλάμου του είναι 2,65X1,45X0,23 μ., *δεύτερος τάφος*, από τη θέση «Λαγγοί» βρέθηκε κατεστραμμένος από τους αγρότες. Περιείχε γύρω στα 100 αγγεία, *τρίτος τάφος*, βρέθηκε εντελώς κατεστραμμένος, μόνο ίχνη από το τοίχωμα του θαλάμου και μερικές πέτρες από το φράγμα της εισόδου υπήρχαν διάσπαρτα στο χώρο, και ο *τέταρτος τάφος*, είχε και αυτός σχεδόν ολότελα καταστραφεί από το σκαπτικό μηχάνημα. Διασώθηκε τμήμα μόνο του δαπέδου του θαλάμου με δύο μισοδιαλυμένα αγγεία in situ, μία πρόχου με ίχνη καψίματος και μία αβαφή προχοϊσκη, και ένα μικρό χάλκινο δακτυλίδι. Όλοι αυτοί οι τάφοι χρονολογούνται στη γεωμετρική περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ Ε' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ., τ. Α1 « Γεωμετρικά νεκροταφεία στο νομό Χανίων» Ηράκλειο – Κρήτης 1985, σ. 10-35 πρόκειται για τους τάφους III, I, VI & VII αντίστοιχα.

Τάφος 383. Τοποθεσία Σφάκα Γαβαλομούρι Κισάμου Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Βρέθηκε κατά την καλλιέργεια του χωραφιού. Τα σκαπτικά μηχανήματα έφτασαν 0,23 μ. πάνω από το δάπεδο του θαλάμου. Ο θάλαμος με διαστ. 2,65X1,45 μ. περιείχε 17 αγγεία, όλα κατεστραμμένα, και δύο σιδερένιες λόγχες.

ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β2 « Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 366 πρόκειται για τον τάφο με αριθ. III στη δημοσίευση.

Τάφος 384. Τοποθεσία Καβούσι Κισάμου Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Δεν γνωρίζουμε το σχήμα του. Είναι λαξευμένος στον τοπικό κούσκουρα και μισοκατεστραμμένος λόγω των εργασιών της διαπλάτυνσης του δρόμου Πλατάνου- Φαλάσαρνας. Βρισκόταν σε ύψ. 3,50 μ. από το σημερινό οδόστρωμα κι έσωζε διαστάσεις 1,75X1,20X0,35 μ.

Ταφές : Από αυτόν σώθηκαν 18 αγγεία μαζί με πήλινες χάντρες και σιδερένιες πόρπες. Μέσα σε ένα από τα αγγεία αυτά υπήρχαν υπολείμματα τέφρας, αλλά και κόκαλα βρέθηκαν σκορπισμένα στο δάπεδο. Ο τάφος αυτός χρονολογείται στην πρωτογεωμετρική και ώριμη γεωμετρική περίοδο.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ Ε' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ., τ. Α1 « Γεωμετρικά νεκροταφεία στο νομό Χανίων» Ηράκλειο – Κρήτης 1985, σ. 10-35.

Τάφος 385. Τοποθεσία Άπτερα Αποκορώνου (οικόπεδο Γ. Κελαϊδή) Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στην περιοχή όπου βρέθηκε ο τάφος αυτός υπάρχει οργανωμένο αρχαίο νεκροταφείο με μεγάλη διάρκεια χρήσης, από τα τέλη του 8^{ου} – 7^{ου} αι. π.Χ. μέχρι και την ελληνορωμαϊκή περίοδο. Ο τάφος αυτός είχε λαξευτεί στη μέση του Β. τμήματος του οικοπέδου και ο χώρος είχε διαμορφωθεί κατάλληλα ώστε να δεχθεί εγχυτρισμούς.

Ταφές : Δύο ταφικοί πίθοι του τέλους 8^{ου} αρχές 7^{ου} αι. π.Χ. ήρθαν στο φως και ήταν τοποθετημένοι στο πλάι. Είκοσι ολόκληρα αγγεία περιέβαλλαν τον πίθο 1 της δημοσίευσης, ο οποίος είχε προσανατολισμό Α. – Δ., σε ποικιλία σχημάτων, ενώ άλλα δέκα αγγεία περιέβαλλαν τον πίθο 2 της δημοσίευσης, ο οποίος είχε προσανατολισμό Δ.-Α. Κοντά τους στα νότια βρέθηκε ένα εγχυτρισμός σε ακόσμητο αμφορέα.

ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ Περίοδος Δ' τ. 3, «*Προϊστορικές και κλασικές αρχαιότητες, Νομός Χανίων*» Χανιά 1989-1990, σ. 249-251.

Τάφος 386. Τοποθεσία Δράμια Αποκορώνου Χανίων. Λαξευτός θαλαμοειδής. Στη δημοσίευση αναφέρεται ότι βρέθηκε ένας λαξευτός τάφος που περιείχε μία κιβωτιόσχημα λάρνακα με το κάλυμμα της.

ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ε' «*Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το έτος 1951*» Ηράκλειο-Κρήτης 1951, σ. 445.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- ✦ Αμάθεια
- ✦ Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών
- ✦ Αρχαιολογική Εφημερίδα
- ✦ Αρχαιολογικό Δελτίο
- ✦ Αρχαιολογία
- ✦ Το Έργο της Αρχαιολογικής Εταιρείας
- ✦ Επετηρίς Εταιρείας Κρητικών Σπουδών
- ✦ Κρητικά Χρονικά
- ✦ Κρητική Εστία
- ✦ Πεπραγμένα του Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
- ✦ Πρακτικά της Αρχαιολογικής Εταιρείας
- ✦ Aegeum Archaeology
- ✦ Annual of British School at Athens
- ✦ Archaeological Reports
- ✦ HESPERIA
- ✦ Cretan Studies
- ✦ Cretan Anticita
- ✦ Monumenti Antichi
- ✦ Studies in Mediterranean Archaeology

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ-ΑΡΘΡΑ-ΧΡΟΝΙΚΑ

====*====

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- ✦ ALBERTI L., «Η νεκρόπολη στο Μαύρο Σπήλαιο, στην Κνωσό ανάμεσα στους μινωίτες και τους μυκηναίους» στα Πρακτικά του Β' Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου «Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου» Λαμία 1999, σ. 543-554.
- ✦ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤΥΛ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 25 (ΚΕ'), Περίοδος Α'(1947-1966) «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1973, τεύχος 1, σ. 463-478.
- ✦ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΑΔ 29 (1973-1974): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «Κεντρική και Ανατολική Κρήτη» Αθήνα 1980, σ. 898-902.

- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΠΑΕ (1971) «Μικραί ανασκαφαί και περισυλλογή αρχαίων» Αθήνα 1973, σ. 284-286.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Τ. 23 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1971, τεύχος 1, σ. 494-499.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΠΑΕ (1970) « Μικραί ανασκαφαί και περισυλλογή αρχαίων εις Κρήτην» Αθήνα 1972, σ. 253-256.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΑΕ (1970) «Εις νέος τάφος παρά τον λιμένα Κνωσού» Αθήνα 1971, σ. 1-12.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΑΑΑ 3 (1970) «Νέος τάφος παρά τον λιμένα Κνωσού» Αθήνα 1970, σ. 233-236.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤΥΛ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. ΚΑ', Περίοδος Α'(1947-1966), «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1969, τεύχος 1, σ. 543.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΠΑΕ (1969) «Μικραί ανασκαφαί και περισυλλογή Αρχαίων εις Κρήτην» Αθήνα 1971, σ. 238-240.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΠΑΕ (1968) «Μικραί ανασκαφαί και περισυλλογή αρχαιοτήτων» Αθήνα 1970, σ. 184-186.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΑΔ 23 (1968): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Αρχαιότητες και μνημεία κεντρικής και ανατολικής Κρήτης» Αθήνα 1969, σ. 402-404.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967) : ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ, Υστερομινωικοί τάφοι Λιμένος Κνωσού (Κατσαμπά), Αθήνα 1967.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΠΑΕ (1966) «Μικραί ανασκαφαί και περισυλλογή αρχαίων εις Κρήτην» Αθήνα 1968, σ.189-192.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ. ΑΔ 20 (1965): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1966, σ. 551-552.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ. ΑΔ 19 (1964): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1966, σ. 438-442.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ. ΑΔ 18 (1963) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1965, σ. 311-315.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΠΑΕ (1963) «Ανασκαφαί Κατσαμπά» Αθήνα 1966, σ. 189-200.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 17 «Χρονικά, περισυλλογή αρχαίων κατά τα έτη 1961-1963» Ηράκλειο – Κρήτης 1963, τεύχος 1, σ. 385-406.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤΥΛ., ΑΔ 16 (1960) ΧΡΟΝΙΚΑ Β' «Δυτική Κρήτη» Αθήνα 1962, σ. 270-272.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, τ. 8 «Υστερομινωικός Τάφος Παχυάμμου» Ηράκλειο – Κρήτης 1954, τεύχος 1, σ. 399-412.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.7 «Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το έτος 1953», Ηράκλειο - Κρήτης 1953, σ. 479-502.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΠΑΕ (1953) «Ανασκαφαί εν Κατσαμπά» Αθήνα 1956, σ. 299-308.

- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 «*Νέα στοιχεία δια την υστέραν Αιγαιακήν χρονολογίαν και ιστορίαν*» Ηράκλειο - Κρήτης 1952, τεύχος 1, σ. 9-41.
- ✿ ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤΥΛ. ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Έτος Δ', τ. 4 «*Παραστάσεις πολύποδος επί πρωτοελληνικών αγγείων εκ Κρήτης*» Ηράκλειο – Κρήτης 1950, τεύχος 1, σ. 294-318.
- ✿ ΑΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι τόποι και μνημεία Νομός Χανίων, Χανιά 2006.
- ✿ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων*» Αθήνα 2003, σ. 1008-1012.
- ✿ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 9 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων*» Χανιά 2002, σ. 233-236.
- ✿ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 7 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων* » Χανιά 1999, σ. 143-152.
- ✿ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 47 (1992): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορεία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1997, σ. 571-576.
- ✿ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ. 46 (1991): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΓ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1996, σ. 391-393 & 410-411.
- ✿ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 45 (1990): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1995, σ. 441-448.
- ✿ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Χανίων*» Χανιά 1994/96, σ. 196-199 & σ. 215-216.
- ✿ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 4 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1989-1991: Νομός Χανίων*» Χανιά 1991/93, σ. 207-209.
- ✿ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 4 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1989-1991: Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 1991/93, σ. 264-265.
- ✿ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 42 (1987): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1992, σ. 556-557.
- ✿ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ' τ. 3 «*Προϊστορικές και κλασικές αρχαιότητες, Νομός Χανίων*» Χανιά 1989-1990, σ. 249-251.
- ✿ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 38 (1983): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1989, σ. 370-371.
- ✿ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ Ε' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ., τ. Α1 «*Γεωμετρικά νεκροταφεία στο νομό Χανίων*» Ηράκλειο – Κρήτης 1985, σ. 10-35.

- ✿ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ Β. ΑΔ 53 (1998): ΜΕΛΕΤΑΙ Α' «Υστερομινωϊκοί ΙΙΙ τάφοι στη Γρα Λυγιά Ιεράπετρας» Αθήνα 2002, σ. 25-87.
- ✿ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ ΣΤ., ΑΔ 49 (1994): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1999, σ. 749-750.
- ✿ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ ΣΤ., ΑΔ 41 (1986): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Ιεράπετρα» Αθήνα 1990, σ. 234.
- ✿ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ ΣΤ. ΑΔ. 38 (1983): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Καρφή Λασιθίου» Αθήνα 1989, σ. 375.
- ✿ ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α.Σ., ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 445-447.
- ✿ ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α. Σ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ' τ. 5 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Ηρακλείου» Χανιά 1994/96, σ. 334-336.
- ✿ ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α. ΑΔ. 40 (1985): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1990, σ. 293-296.
- ✿ ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α.Σ. ΑΔ 38 (1983) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 354-355
- ✿ ΓΑΒΡΙΛΑΚΗ-ΝΙΚΟΛΟΥΔΑΚΗ Ε. ΑΔ 43 (1988): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Άγιοι Απόστολοι Αμαρίου» Αθήνα 1993, σ. 556-557.
- ✿ ΓΑΒΡΙΛΑΚΗ – ΝΙΚΟΛΟΥΔΑΚΗ ΕΙΡ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 2 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1987: Προϊστορικές και Κλασικές Αρχαιότητες, Επαρχία Αμαρίου» Χανιά 1988, σ. 311.
- ✿ ΓΚΑΛΑΝΑΚΗ Κ., ΑΔ 49 (1994): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Φοινικιά» Αθήνα 1999, σ. 699.
- ✿ ΓΟΥΛΑ Ε. «Ο εμπορικός ρόλος της κεντρικής Κρήτης κατά τον 9^ο και 8^ο αι. π.Χ» στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ.36
- ✿ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 52 (1997) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 987-989.
- ✿ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε. ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 445-450.
- ✿ CADOGAN G.,-ΧΑΤΖΑΚΗ Ε., -ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α., Κνωσός : Ανάκτορο, Πόλη, Πολιτεία, Αθήνα 2004.
- ✿ ΔΑΒΑΡΑΣ Κ. ΑΔ. 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μίλατος» Αθήνα 1988, σ. 521-523.

- ✿ ΔΑΒΑΡΑΣ Κ. ΑΔ. 34 (1979): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Ανατολική Κρήτη» Αθήνα 1987, σ. 405-410.
- ✿ ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 33(1978) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «Κρήτη, Κρυά Σητείας, Πραισός» Αθήνα 1985, σ. 390-393.
- ✿ ΔΑΒΑΡΑΣ Κ. ΑΔ 32 (1977): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 334-338.
- ✿ ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης» Αθήνα 1984, σ. 373-382.
- ✿ ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 29 (1973-1974) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης» Αθήνα 1980, σ. 931-932.
- ✿ ΔΑΒΑΡΑΣ Κ. ΑΔ 28 (1973) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Δυτική-Ανατολική Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 584-588.
- ✿ ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη, Αρχαιότητες και μνημεία Ανατολικής Κρήτης» Αθήνα 1977, σ. 645-654.
- ✿ ΔΑΒΑΡΑΣ Κ. ΑΔ 26 (1971) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Δυτική Κρήτη, Ανασκαφή εις Στύλον Αποκορώνου» Αθήνα 1975, σ. 517-519.
- ✿ ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΜΑΛΘΕΙΑ τ. 3 «Η Αρχαιολογική Κίνηση στην Ανατολική Κρήτη κατά το 1971» Αγ. Νικόλαος –Κρήτης (Ιαν.-Μάρτιος.) 1972, τεύχος 10, σ. 33-52.
- ✿ ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΜΑΛΘΕΙΑ τ. 2 «Αρχαιολογικές έρευνες στη Σητεία κατά το θέρος του 1971» Αγ. Νικόλαος –Κρήτης (Σεπτ.-Οκτ.) 1971, τεύχος 8, σ. 197-200.
- ✿ ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΠΑΕ (1966) «Ανασκαφή θολωτού τάφου Μάλεμε» Αθήνα 1968, σ. 185-188.
- ✿ ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 19 (1964): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1966, σ. 441-444.
- ✿ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ν., ΑΔ 49 (1994) «ΚΓ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων, Πόρος Ηρακλείου» Αθήνα 1999, σ. 707-711.
- ✿ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗ Ν. ΑΔ 38 (1983): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 « ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 356-357.
- ✿ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗ Ν. ΑΔ 37 (1982): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Κνωσός, Ηράκλειο» Αθήνα 1989, σ. 374-375.
- ✿ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗ Ν. –ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 33 (1978) : ΜΕΛΕΤΕΣ Α' «Υστερομινωϊκό Νεκροταφείο στο Μετόχι του Καλού Ηρακλείου» Αθήνα 1984, σ. 41-109.
- ✿ ΔΡΟΣΙΝΟΥ Π., ΑΔ 52 (1997) :ΧΡΟΝΙΚΑ Β' 3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1016.
- ✿ ΔΡΟΣΙΝΟΥ Π., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τ. 7, Περίοδος Δ' «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων» Χανιά 1999, σ. 152-153.

- ✿ ENGLEZOU M., «*Η σχέση της Έλτυνας με την Κνωσό*» στο CADOGAN G.,- ΧΑΤΖΑΚΗ Ε., -ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α., Κνωσός : Ανάκτορο, Πόλη, Πολιτεία, Αθήνα 2004, σ. 421-431.
- ✿ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Θ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*ΚΔ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων*» Αθήνα 2004, σ. 880-881.
- ✿ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Θ., ΑΔ 49 (1994): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΔ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Κερά Πεδιάδος, Βασιλική Ιεράπετρας*» Αθήνα 1999, σ. 748-749.
- ✿ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Θ., ΑΜΑΛΘΕΙΑ τ. 20 «*Η Αρχαιολογική Κίνηση στο Λασιθί κατά τα έτη 1994—96*» Αγ. Νικόλαος –Κρήτης (Ιουλ.-Δεκ.)1996, τεύχος 108-109, σ. 127-128.
- ✿ ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ Β. ΑΕ (1948-49) «*Αρχαιολογικά έρευναι και ευρήματα ανα τη Δυτικήν Κρήτη 1938-1939*» Αθήνα 1951, σ. 1-24.
- ✿ ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ Β.Δ., Ε.Ε.Κ.Σ. τ. Γ' «*Ειδήσεις*» Αθήνα (1940), σ. 481-486.
- ✿ ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ Β.Δ., Ε.Ε.Κ.Σ. τ. Β' «*Αρχαιολογική Περιφέρεια Δυτικής Κρήτης – Πεπραγμένα 1938, Ειδήσεις*» Αθήνα 1939, σ. 527-529.
- ✿ ΘΕΡΜΟΥ Μ., ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΤΟ ΒΗΜΑ», «*Μυστήριο στην αρχαία Ελεύθερνα*», το άλλο ΒΗΜΑ, αρχαιολογία, δημοσίευση άρθρου Κυριακή 28 Σεπτεμβρίου 2008 - Αριθ. Φύλλου 15473, σ. C02 & http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&F=15196&m=C06&aa=1
- ✿ ΘΕΡΜΟΥ Μ., ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ “ΤΟ ΒΗΜΑ”, “*Τα μυστικά των πίθων της Ελεύθερνας*”, το άλλο ΒΗΜΑ, αρχαιολογία, δημοσίευση άρθρου Κυριακή 21 Οκτωβρίου 2007 – Αριθ. Φύλλου 15196, σ. C06.
- ✿ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ-ΚΑΡΕΤΣΟΥ ΑΛΕΞ., ΑΔ 29 (1973-74) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Κεντρική και Ανατολική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 897.
- ✿ ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ Κ. Η αρχαία Ρίθυμνα, Αθήνα 1950¹.
- ✿ ΚΑΝΤΑ Α., - ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν.ΧΡ., “ *Orne (ΑΙΠΥ) in the Context of the Defensive Settlements of the End of the Bronze Age*” στο KARAGEORGHIS V.,- MORRIS E., Defensive settlements of the Aegean and the eastern Mediterranean after c. 1200 B.C., Proceedings of an International workshop held at Trinity College Dublin, 7th –9th May 1999, Nikosia 2001, σ. 95-113.
- ✿ ΚΑΡΑΜΑΛΙΚΗ Ν., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*ΚΕ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων*» Αθήνα 2004, σ. 874-875.
- ✿ ΚΑΡΑΜΑΛΙΚΗ Ν., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τ. 9, περίοδος Δ' «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 2002, σ. 292-293.
- ✿ ΚΑΡΕΤΣΟΥ Α. ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'1 «*Κρήτη*» Αθήνα 1985, σ. 352-353.

- ✿ ΚΑΡΕΤΣΟΥ ΑΛ., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 359-360.
- ✿ ΚΑΡΕΤΣΟΥ ΑΛ., ΠΑΕ (1975) «Περισυλλογή αρχαίων στην κεντρική Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 522-526.
- ✿ ΚΑΡΕΤΣΟΥ Α. ΠΑΕ (1974) «Περισυλλογή αρχαίων και ελάσσονες ανασκαφαί» Αθήνα 1976, σ. 240-246.
- ✿ ΛΕΜΠΕΣΗ Α. ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 348-353.
- ✿ ΛΕΜΠΕΣΗ ΑΓΓ., ΑΔ 29 (1973-1974) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «Κεντρική και Ανατολική Κρήτη» Αθήνα 1980, σ. 885-887.
- ✿ ΛΕΜΠΕΣΗ ΑΓΓ., ΑΔ 28 (1973) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κεντρική και Ανατολική Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 564-567.
- ✿ ΛΕΜΠΕΣΗ Α., ΠΑΕ (1970) «Ανασκαφικά έρευναι εις Ανατολικήν Κρήτην» Αθήνα 1972, σ. 270-297.
- ✿ ΛΕΜΠΕΣΗ Α. ΠΑΕ (1967) «Ανασκαφή τάφου εις Πόρον Ηρακλείου» Αθήνα 1969, σ. 195-209.
- ✿ ΜΑΝΔΑΛΑΚΗ ΣΤ.. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1000.
- ✿ ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ ΣΠΥΡ. Ι. ΑΔ 14 (1931-1932): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Πρωτογεωμετρικά και γεωμετρικά ευρήματα εκ κεντρικής και ανατολικής Κρήτης» Αθήνα 1935, σ. 1-11.
- ✿ ΜΑΡΚΟΥΛΑΚΗ ΣΤ., ΑΔ 43 (1988): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1993, σ. 549.
- ✿ ΜΑΡΚΟΥΛΑΚΗ ΣΤ., ΑΔ 38 (1983): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 371-374.
- ✿ ΜΑΡΚΟΥΛΑΚΗ ΣΤ., ΑΔ 37 (1982) :ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ.383.
- ✿ ΜΑΥΡΙΓΙΑΝΝΑΚΗ Κ., ΑΕ (1975) «Το νεκροταφείο Ατσιπάδων Αγίου Βασιλείου Ρεθύμνης» Αθήνα 1976, σ. 41-58.
- ✿ ΜΕΣΣΟΓΕΙΤΗΣ Π., Ε.Ε.Κ.Σ. τ. Α «Αρχαιολογική Περιφέρεια Ανατολικής Κρήτης – Πεπραγμένα 1937, Ειδήσεις» Αθήνα 1938, σ. 611-618.
- ✿ ΜΙΛΙΔΑΚΗΣ Μ., «Γεωμετρικά νεκροταφεία, επαρχία Κισάμου» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 13-15.
- ✿ ΜΠΑΝΟΥ Ε., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 9 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Ηρακλείου» Χανιά 2002, σ. 307-314.
- ✿ ΜΠΑΝΟΥ Ε., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 9 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Ρεθύμνου» Χανιά 2002, σ. 330-331.

- ✿ ΜΠΑΝΟΥ Ε., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΣΤ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ., τ. Α2 «Το οδοντόφρακτο κράνος από το ΥΜ ΙΙΙ νεκροταφείο στους Αρμένους Ρεθύμνης» Χανιά 1990, σ. 39-48.
- ✿ ΜΠΟΥΡΑΣ Χ., Μαθήματα Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής, τ. Α', Αθήνα 1980.
- ✿ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτινα Scopani Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007.
- ✿ ΜΥΗΛΥ Ρ., Μινωικός λαξευτός τάφος στον Πόρο Ηρακλείου, Αθήνα 1992.
- ✿ ΝΙΝΙΟΥ-ΚΙΝΔΕΛΗ Β., - ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ - ΒΛΑΖΑΚΗ Μ.,- ΜΑΡΚΟΥΛΑΚΗ ΣΤ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 3 «Προϊστορικές και κλασικές αρχαιότητες, Νομός Χανίων» Χανιά 1989-1990, σ. 242-247.
- ✿ ΝΙΝΙΟΥ-ΚΙΝΔΕΛΗ Β., ΑΔ 38 (1983): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 360.
- ✿ ΝΙΝΙΟΥ-ΚΙΝΔΕΛΗ Β., ΑΔ 37 (1982): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 376.
- ✿ ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Έτος Β' «Αρχαιολογικά σημειώματα» Ηράκλειο – Κρήτης 1948, τεύχος 1, σ. 535-536.
- ✿ ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΑΔ. (1920-1921) ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Λαξευτός μυκηναϊκός τάφος Επισκοπής Ιεραπέτρου» Αθήνα 1923, σ. 157-165.
- ✿ ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ. ΑΔ 2 (1916) «Μυκηναϊκός τάφος Δαμανίων» Αθήνα 1917, σ. 171-178.
- ✿ ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΑΕ (1903) «Εκ Κρήτης» Αθήνα 1904, σ. 1-50.
- ✿ ΞΙΦΑΡΑΣ Ν., Οικιστική της Πρωτογεωμετρικής και Γεωμετρικής Κρήτης. Η μετάβαση από τη «μινωική» στην «ελληνική» κοινωνία. Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα 2002, σ. 321.
- ✿ ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1975 «Περισυλλογή αρχαίων και ελάσσονες ανασκαφαί εις Κεντρικήν Κρήτην» Αθήνα 1976, σ. 195-222.
- ✿ ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1974 « ΚΡΗΤΗ. Περισυλλογή αρχαίων και ελάσσονες ανασκαφαί» Αθήνα 1975, σ. 112-120.
- ✿ ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1971 «ΚΡΗΤΗ. Περισυλλογή αρχαίων» Αθήνα 1972, σ. 256-262.
- ✿ ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1970 « ΚΡΗΤΗ. Περισυλλογή αρχαίων» Αθήνα 1971, σ. 185-191.
- ✿ ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1969 «ΚΡΗΤΗ. Περισυλλογή αρχαίων» Αθήνα 1970, σ. 190-195.
- ✿ ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1968 «ΚΡΗΤΗ. Μικραί ανασκαφαί και περισυλλογή αρχαίων» Αθήνα 1969, σ. 140-145.

- * ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1966 «ΚΡΗΤΗ. Μάλεμε Κυδωνίας» Αθήνα 1967, σ. 144-151.
- * ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1964 « ΚΡΗΤΗ. Κατσαμπάς» Αθήνα 1965, σ. 130-131.
- * ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1964 «ΚΡΗΤΗ. β)Βαθύ Ηρακλείου» Αθήνα 1965, σ. 131-134.
- * ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1963 « ΚΡΗΤΗ. Κατσαμπάς» Αθήνα 1964, σ. 177-185.
- * ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1960 «ΚΡΗΤΗ. β) Τούρτουλα. Πραισού Σητείας» Αθήνα 1961, σ. 208-213.
- * ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ 1954 «ΚΡΗΤΗ. α) Σητεία » Αθήνα 1955, σ. 99-102.
- * ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας» στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Sconavi Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 15-46.
- * ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Ν., ΑΔ., 52 (1997) «ΚΓ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1044-1046.
- * ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Ν., ΑΔ 39 (1984) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Τουρλωτή Σητείας» Αθήνα 1989, σ. 306.
- * ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε.,- ΤΣΙΓΚΟΥ Α., «Θολωτοί τάφοι Ν. Χανίων» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 20-21.
- * ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1033-1040.
- * ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε. ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, Περίοδος. Δ', τ. 8 « Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Ρεθύμνης» Χανιά 2000-2001, σ. 287-304.
- * ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ι., ΑΔ 29 (1973-1974) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «Δυτική Κρήτη» Αθήνα 1980, σ. 921-930.
- * ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ι., ΠΑΕ (1974) «Δυτική Κρήτη» Αθήνα 1976, σ. 247-252.
- * ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ Ε. Ν., ΑΕ (1915) «Κρητικής Ατσιπάδας τάφοι» Αθήνα 1915, σ. 48-50.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., Ε.Ε.Κ.Σ. τ. Δ' «Αρχαιολογική Περιφέρεια Ηρακλείου, Διαμέρισμα Κεντρικής και Ανατολικής Κρήτης – Πεπραγμένα 1940, Ειδήσεις» Αθήνα 1941, σ. 269-274.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., Ε.Ε.Κ.Σ. τ. Γ' «Αρχαιολογική Περιφέρεια Ανατ. Κρήτης – Πεπραγμένα 1939, Ειδήσεις» Αθήνα 1940, σ. 486-491.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1964) «Ανασκαφάι Ζάκρου, Ταφικά Σπήλαια της κοιλάδος των νεκρών» Αθήνα 1966, σ. 167-168.

- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1963) «Ανασκαφαί Ζάκρου» Αθήνα 1966, σ. 160-188.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1962) «Ανασκαφαί Ζάκρου» Αθήνα 1966, σ. 141-168.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1960) : «Μικραί έρευναι και περισυλλογή αντικειμένων εις την περιοχήν Πραισού» Αθήνα 1966, σ. 301-307.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1959) «Ανασκαφή Αχλαδίων» Αθήνα 1965, σ. 217-218.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν.- ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 17 (19761/62): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' «Κρήτη» Αθήνα 1963, σ. 284-293.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΑΔ. 16 (1960) : ΧΡΟΝΙΚΑ «Κρήτη» Αθήνα 1962, σ. 254-257.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1955) : «Ανασκαφαί περιοχής Σητείας» Αθήνα 1960, σ. 288-297.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν.- ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.14 «Η αρχαιολογική κίνηση εις Κρήτη κατά το έτος 1960» Ηράκλειο – Κρήτης 1960, τεύχος 1, σ. 504-527.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.13 «Η αρχαιολογική κίνηση εις Κρήτη κατά το έτος 1959» Ηράκλειο 1959, σ. 356-393.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 12 «Χρονικά», Ηράκλειο – Κρήτης 1958, τεύχος 1., σ. 467-482.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.11 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1957, τεύχος 1, σ. 332-335.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1954) «Ανασκαφαί περιοχής Σητείας» Αθήνα 1957, σ. 363-368.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Έτος Ι', τ. 10 «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1956, τεύχος 1, σ. 416.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, τ. 9 (Θ') «Χρονικά», Ηράκλειο – Κρήτης, 1955, τεύχος 1, σ. 563-567.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1953) «Ανασκαφαί περιοχής Σητείας, Δ)Ταφικό Σπήλαιο πρωτογεωμετρικών και γεωμετρικών χρόνων εις Μπεράτι Πισκοκεφάλου» Αθήνα 1955, σ. 292-294.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ (1952) «Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ τάφων Επισκοπής και Σταμίνων Ηρακλείου» Αθήνα 1955, σ. 619-628.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1952) «Ανασκαφαί περιοχής Σητείας, Δ)Ταφικό Σπήλαιο πρωτογεωμετρικών και γεωμετρικών χρόνων εις Μπεράτι Πισκοκεφάλου» Αθήνα 1955, σ. 639-646.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 8 «Αρχαιολογική κίνηση εις Κρήτη κατά το έτος 1954» Ηράκλειο – Κρήτης 1954, τεύχος 1, σ. 506-517.
- * ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.7 (Η') «Αρχαιολογική κίνηση εις Κρήτη κατά το έτος 1953» Ηράκλειο 1953, σ. 479-492.

- ✿ ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.6 « Χρονικά » Ηράκλειο - Κρήτης 1952 τεύχος 1, σ. 473-480.
- ✿ ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.5 (Ε') «Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το έτος 1951» Ηράκλειο-Κρήτης 1951, σ. 438-449.
- ✿ ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 3 «Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το έτος 1949» Ηράκλειο 1949, σ. 591-596.
- ✿ ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΑΕ (1945 – 1947), «Γεωμετρικός τάφος Αγ. Παρασκίων Ηρακλείου» Αθήνα 1949, σ. 47-97.
- ✿ ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, τ. 2 (Β') «Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά το 1948» «Χρονικά» Ηράκλειο – Κρήτης 1948, τεύχος 1, σ. 584-590.
- ✿ ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. 1 (Α') «Η αρχαιολογική κίνησης εν Κρήτη κατά τα έτη 1941-1947» Ηράκλειο-Κρήτης 1947, σ. 631-640.
- ✿ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ Ν.- GODART L. – ΤΖΙΚΟΥΝΑΚΗ Α., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΤΟΥ ΣΤ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ τ. Α2 « ΥΜ Θολωτός τάφος Σάτας Αμαρίου Ρεθύμνης» Χανιά 1990, σ. 185-205.
- ✿ ΠΩΛΟΓΙΩΡΓΗ Μ., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΤΟΥ ΣΤ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ τ. Α2 «Παρατηρήσεις στην παράσταση μορφής με υψωμένα χέρια σε υστερομινωική ΙΙΙ λάρνακα από το Αποδούλου, Επαρχίας Αμαρίου» Χανιά 1990, σ. 207-229.
- ✿ ΠΩΛΟΓΙΩΡΓΗ Μ., ΑΔ 39 (1984) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 299-301.
- ✿ ΡΕΘΕΜΝΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΔ 53 (1998) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2004, σ. 845-847.
- ✿ ΡΕΘΕΜΝΩΤΑΚΗΣ Γ.,- ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ν., ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 463-466.
- ✿ ΡΕΘΕΜΝΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΕ (1995) «Μινωική Λάρνακα από το Κλήμα Μεσαράς» Αθήνα 1997, σ. 163-183
- ✿ ΡΕΘΕΜΝΩΤΑΚΗΣ Γ.- ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ν., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Ηρακλείου» Χανιά 1994/96, σ. 315-317.
- ✿ ΡΕΘΕΜΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ. 40 (1985) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 1990, σ. 293-295.
- ✿ ΡΕΘΕΜΝΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 37 (1982): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 374-377.
- ✿ ΡΕΘΕΜΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 36 (1981): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Επισκοπή Πεδιάδος» Αθήνα 1988, σ. 389.

- ✿ ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ : τόμος τιμητικός για τον καθηγητή Νικόλαο Πλάτωνα «Υστερομινωικός Θαλαμωτός Τάφος στο Κυπαρίσσι Ηρακλείου» Ηράκλειο-Κρήτης 1987, σ. 235-243.
- ✿ ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 34 (1979) ΜΕΛΕΤΑΙ Α' «Λάρνακες και αγγεία από το Καβροχώρι Ηρακλείου» Αθήνα 1986, σ. 228-259.
- ✿ ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Γ., ΦΙΛΙΑ ΕΠΗ εις Γεώργιον Ε. Μυλωνάν τ. Β' «Αρχαιολογική έρευνα για μια αρχαιοκαπηλία το 1949 στην Κρήτη» Αθήνα 1987, σ. 37-70.
- ✿ ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Γ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ. κς' «Πρωτογεωμετρική – γεωμετρική κεραμική από τις Αρχάνες» Ηράκλειο 1986, σ. 7-50.
- ✿ ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Ι., ΑΔ 21 (1966): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1968, σ. 415-419.
- ✿ ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 20 (1965) : ΜΕΛΕΤΕΣ Α' «Υστερομινωικό Κενοτάφιο στις Αρχάνες» Αθήνα 1966, σ. 110-118.
- ✿ ΣΕΡΠΕΤΣΙΔΑΚΗ Ι. ΑΔ 49 (1994): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1999, σ. 698-699.
- ✿ ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., ΕΛΕΥΘΕΡΝΑ, Πόλη – Ακρόπολη- Νεκρόπολη, Αθήνα 2004.
- ✿ ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004.
- ✿ ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., «Ελεύθερνα. Πρώιμη εποχή του Σιδήρου» στα Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Ρόδος 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004 σ. 51-83.
- ✿ ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τ. 8 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις» Χανιά 2000-2001, σ. 210-212.
- ✿ ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., «Καύσεις στην εποχή του Χαλκού και την πρώιμη εποχή του Σιδήρου», Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος 29 Απριλίου – 2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001.
- ✿ ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., «Οι ταφικές πυρές στην αρχαία Ελεύθερνα. Αφορμή για επανεξέταση» στα Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Καύσεις στην εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη εποχή του Σιδήρου, Ρόδος 29 Απριλίου-2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ. 187-199.
- ✿ SOLES J-ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 502-503.
- ✿ ΤΕΓΟΥ Ε., «Θολωτός τάφος της πρώιμης εποχής του Σιδήρου στην Παντάνασσα Αμαρίου Ν. Ρεθύμνης» στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ. Καύσεις στην εποχή του

Χαλκού και την πρώιμη εποχή του Σιδήρου, Ρόδος 29 Απριλίου – 2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ.121-153.

- ✿ ΤΕΓΟΥ Ε., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 8 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 2000-2001, σ. 317-318.
- ✿ ΤΖΑΝΑΚΑΚΗ Κ., «*Στύλος*» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 40-41.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 1994/96, σ. 245-246.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 4 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1989-1991, Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 1991-1993, σ. 235-236.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ' τ. 3 «*Προϊστορικές και κλασικές αρχαιότητες, Νομός Ρεθύμνης*» Χανιά 1989-1990, σ. 264-265.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 2 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1987, Προϊστορικές και Κλασικές Αρχαιότητες*» Χανιά 1988, σ. 296-297.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 36 (1981): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*», Αθήνα 1988., σ. 398-403.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1988, σ. 512-517.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ. 34 (1979): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη, Αποδούλου*», Αθήνα 1987, σ. 399-401
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1984, σ. 374-384.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 32 (1977) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*», Αθήνα 1984, σ. 330-331.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 31(1976):ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*», Αθήνα 1984, σ. 364-372.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 29 (1973-74): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1980, σ. 919-921.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1977, σ. 639-644.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1974, σ. 513-517.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 25 (1970): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Δυτική Κρήτη*», Αθήνα 1973, σ. 468-478.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Ι., ΑΔ 23 (1968): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη, Περισυλλογή αρχαίων*» Αθήνα 1969, σ. 419-420.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΑΑ 2, τεύχος 3 «*Αρχαιολογικά Χρονικά, Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙΑ-Β νεκροταφείων εις περιοχήν Καλάμιου Χανίων*» Αθήνα 1969, σ. 365-369.
- ✿ ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τ.19 «*Χρονικά* » Ηράκλειο – Κρήτης 1952, τεύχη 1-3, σ. 297.

- ✿ ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ – NOWICKI Κ., «Μινωίτες και Μυκηναίοι στο τέλος της εποχής του Χαλκού στην ανατολική Κρήτη» στα Πρακτικά του Β' Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου: Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου, Λαμία 1999, Αθήνα 2003, σ. 561-580.
- ✿ ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., - LITTLE L., «Καύσεις του τέλους της εποχής του χαλκού στην Κριτσά Μιραμπέλου, Ανατολική Κρήτη» στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., «Καύσεις στην εποχή του χαλκού και την πρώιμη εποχή του Σιδήρου» Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου Ρόδος 29 Απριλίου – 2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ. 83-98.
- ✿ ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ – COULSON W.D.E., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 5 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Λασιθίου» Χανιά 1994/96, σ. 375-378.
- ✿ ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΑΔ 39 (1984) ΜΕΛΕΤΕΣ Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη, συμπλήρωμα» Αθήνα 1990, σ. 232-245.
- ✿ ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΑΔ. 38 (1983): ΜΕΛΕΤΕΣ Α' «Ταφική Σπηλιά στον Άγιο Σπυρίδωνα Σητείας» Αθήνα 1990, σ. 78-104.
- ✿ ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ. ΕΙΛΑΠΙΝΗ: τόμος τιμητικός για τον καθηγητή Νικόλαο Πλάτωνα «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη» Ηράκλειο 1987, σ. 253-269.
- ✿ ΧΑΤΖΗ-ΒΑΛΛΙΑΝΟΥ Δ. ΑΔ. 34 (1979): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κεντρική Κρήτη, Καλυβιανή Φαιστού» Αθήνα 1987, σ. 384.
- ✿ ΧΑΤΖΗ-ΒΑΛΛΙΑΝΟΥ Δ., ΑΑΑ 8 «Αρχαιολογικά Χρονικά: Σμάρι Πεδιάδας» Αθήνα 1980, τεύχος 1, σ. 20-58.
- ✿ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ Ε., ΑΔ 42 (1987): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων», Αθήνα 1992, σ. 557-558.
- ✿ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ Ι. ΑΔ. 4 (1918): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Μινωικοί τάφοι εν Κρήτη» Αθήνα 1921, σ. 62-84.
- ✿ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ Ι., ΠΑΕ (1919) : «Ανασκαφαί εν Μαλίοις της Κρήτης» Αθήνα 1920, σ. 60-62.
- ✿ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ Ι., ΠΑΕ (1915) : «Ανασκαφαί εν Κρήτη, παρά το Χωριό Μάλια» Αθήνα 1916, σ. 108-130.

====*=====

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- ✿ AGELARAKIS A., -KANTA A., - MOODY J., “Cremation Burial in LM III C – Minoan Crete and the Cemetery at Pezoulos Atsipadhes, Crete” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου « Καύσεις στην εποχή του

- Χαλκού και την πρώιμη εποχή του Σιδήρου» Ρόδος 29 Απριλίου – 2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ. 69-82.
- * BLACKMAN D., AR 46 (1999-2000) “*Archaeology in Greece, Crete 1998-2000*” Athens 2000, σ. 127-151.
 - * BLACKMAN D., AR 45 (1998-1999) “*Archaeology in Greece, Crete 1998-1999*” Athens 1999, σ. 113-124.
 - * BLACKMAN D., AR 44 (1997-1998) “*Archaeology in Greece, Crete 1997-1998*” Athens 1998, σ. 11-128.
 - * BOARDMAN J., ABSA 62 “*The Khaniale- Tekke tombs II*” London 1967, σ. 57-75.
 - * BOARDMAN J. ABSA 55 “*Protogeometric graves at Ayios Ioannis near Knosos*” London 1960, σ.128-148.
 - * BOSANQUET R.C. ABSA VIII “*Excavations at Palaikastro, the bee-hive tomb*” London 1901-1902, σ. 303-305.
 - * BOSANQUET R.C. ABSA VIII “*Excavations at Praesos , the early tombs .D*” London 1901-1902, σ. 251-302.
 - * BOSANQUET R.C., ABSA VIII “*Excavation at Praesos I, the early tombs. A*” London 1901-1902, σ. 240-245.
 - * BOSANQUET R.C. ABSA VIII “*Excavations at Praesos*” London 1901-1902, σ. 235-236.
 - * BOYD H.E. AJA V “*Excavation at Kavousi, Crete, in 1900*” London 1901, σ. 125-157.
 - * BRANIGAN K., ABSA 93 “*Prehistoric and early historic settlement in the Ziros region, eastern Crete*” London 1998, σ. 22-90.
 - * BRANIGAN K., *The tombs of Mesara*, London 1970.
 - * BROCK J. K. FORTETSA (1957): BROCK J. K. *Fortetsa, early Greek tombs near Knossos*, Cambridge 1957.
 - * CATLING H.W., AR 35 (1988-1989) “*Archaeology in Greece, Crete 1988-1989*” Athens 1989, σ. 97-109.
 - * CATLING H.W., AR 34 (1987-1988) “*Archaeology in Greece, Crete 1987-1988*” Athens 1988, σ. 65-77.
 - * CATLING H.W., AR 33 (1986-1987) “*Archaeology in Greece, Crete 1986-1987*” Athens 1987, σ. 53-61.
 - * CATLING H. W., AR 32 (1985-1986) “*Archaeology in Greece, Crete 1985-1986*” Athens 1986, σ. 85-97.
 - * CATLING H. W., AR 31 (1984-1985) “*Archaeology in Greece, Crete 1984-1985*” Athens 1985, σ. 58-69.

- * CATLING H.W., AR 28 (1981-1982) "*Archaeology in Greece, Crete 1981-1982*" Athens 1982, σ. 51-59.
- * CATLING H.W., AR 27 (1980-1981) "*Archaeology in Greece, Crete 1980-1981*" Athens 1981, σ. 42-48.
- * CATLING H.W., AR 26 (1979-1980) "*Archaeology in Greece, Crete 1979-1980*" Athens 1980, σ. 48-53.
- * CATLING H.W., AR 25 (1978-1979) "*Archaeology in Greece, Crete 1978-1979*" Athens 1979, σ. 37-58.
- * CATLING H.W. AR 24 (1977-1978) "*Archaeology in Greece, 1976-1977*" Athens 1978, σ. 60-69.
- * CATLING H.W., AR 22 (1975-1976) "*Archaeology in Greece, Crete 1975-1976*" Athens 1976, σ. 28-33.
- * CAVANACH W.G, - LAXTON R.R. ABSA 77 "*Corbelled vaulting in the late minoan tholos of Crete*" London 1982, σ. 65-77.
- * COLDSTREAM J.N., ABSA 97 "*Knossos : Geometric tombs excavated by D. G. Hogarth, 1900*" London 2002, σ. 201-216.
- * COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996) : COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., *Knossos, North cemetery-Early Greek tombs*, (supl. Volume n.28 ABSA) vol. I, III, IV Athens 1996.
- * COLDSTREAM J.N., "Urns with Lids: The Visible Face of the Knossian 'Dark Age' στο Evelyn D., Hughes-Brock H., and Momigliano N., *Knossos. A Labyrinth of History*, Oxford 1994, σ. 105-122.
- * COLDSTREAM J.N., - CALLACHAN P.J., - MUSGRAVE J.H., ABSA 76 "*Knossos : an early Greek tomb on Lower Gypsadhes hill*" London 1981, σ. 141-165.
- * COLDSTREAM J.N., «Γεωμετρική Ελλάδα» (ελλ. μτφρ. Εκδόσεις Καρδαμίτσα) Αθήνα 1997, London 1977¹.
- * COLDSTREAM ABSA 58 "*Five tombs at Knossos : III middle protogeometric tomb near Isopata*" Athens 1963, σ. 30-43.
- * COLDSTREAM J. N. ABSA 58 "*Five tombs at Knossos : II early protogeometric tomb at Teke*" London 1963, σ. 30-43.
- * COULSON W.D.E., «Η Ύστερη εποχή του Χαλκού και η πρώιμη εποχή του Σιδήρου στην περιοχή του κόλπου του Μιραμπέλλου στην ανατολική Κρήτη» στα Πρακτικά του Α' Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου: Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 25-29 Σεπτεμβρίου, Λαμία 1994, Λαμία 1999, σ. 321-330.
- * COULSON W.D.E.-GESELL G.C.-DAY L.P. AD 47 (1992): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1997, σ. 602-608.

- * COULSON W., - TSIPOPOULOU M., AEGEAN ARCHAEOLOGY vol. 1 “*Preliminary investigations at Halasmenos, Crete, 1992-1994*” Warsaw 1994, σ. 65 – 97.
- * COULSON W.D.E. - GESELL G.C., - DAY L.P., ΑΔ 43 (1988): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' 2 «*ΚΕ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων, Καβούσι*» Αθήνα 1993, σ. 577-579.
- * COULSON W.D.E. - GESELL G.C., - DAY L.P., ΑΔ 42 (1987) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β' 2 «*ΚΕ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων, Καβούσι*» Αθήνα 1992, σ. 581-582.
- * COULSON W.D.E. - GESELL G.C., - DAY L.P., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 3 «*Αρχαιολογικές ειδήσεις, επαρχία Ιεράπετρας, Καβούσι*» Χανιά 1989/1990, σ. 301-308.
- * COULSON W.,- DAY L.,- GESELL G., HESPERIA 52 n. 4 “*Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981*” Athens 1983, σ. 389-420.
- * DAVARAS C.-BANOU E., CRETAN STUDIES vol. 8 “*A Post-Palatial Tomb at Kalochoraphitis, Mesara*” Amsterdam 2003, σ. 41-71.
- * DAVARAS C. ABSA 63 “*Two geometric tombs at Atsalenio near Knossos*” London 1968, σ. 133-146.
- * DAWKINS R.M. ABSA XX “*Excavations at Plati in Lasithi, Crete*” London 1913-1914, σ. 1-17.
- * DAY L.P.,- COULSON W.D.E. - GESELL G.C., HESPERIA 55 n. 4 “*Kavousi, 1983-1984 : the settlement at Vronda*” Athens 1986, σ. 355-387.
- * DAY L.P.,-GESELL G.C.,-COULSON W.D.E. ΑΜΑΛΘΕΙΑ τ. 16 «*Το αρχαιολογικό πρόγραμμα έρευνας στο Καβούσι*» Άγιος Νικόλαος –Κρήτης 1985, σ. 91-96.
- * DESBOROUGH V.R. d'A., Οι ελληνικοί σκοτεινοί αιώνες (ελλ. μτφρ. Κόρτη- Κόντη Στ., Εκδόσεις Καρδαμίτσα) Αθήνα 1995, London 1972¹.
- * DESBOROUGH V.R. d'A., The last Mycenaeans and their successors, an archaeological survey c1200-c1100, Oxford 1966 (Oxford 1964¹).
- * DIERGE E.,-BLEGEN P.C.E., AJA 40 “*News items from Athens*” Concord 1936, σ. 371-377.
- * DUNBABIN I.J., JHS LXIV “*Archaeology in Greece, 1939-1940*” London 1944, σ. 88.
- * EFFENTERRE V., ETUDES CRETOISES VIII “*Necropoles du Mirabello*” Paris 1948, σ. 15-46, & σ. 59-66.
- * EVANS A.J. P.T.K. (1906): EVANS A.J., The *Prehistoric Tombs of Knossos*, London 1906.

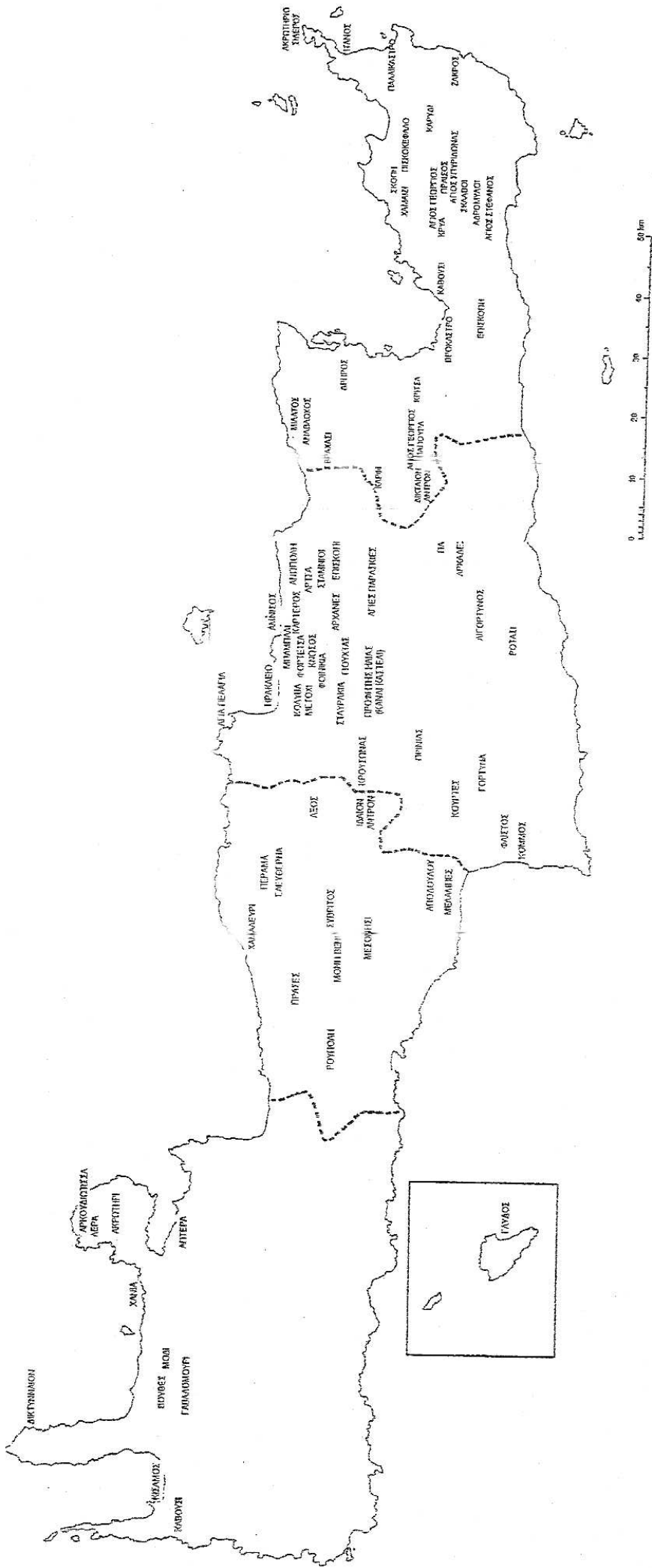
- ✿ EVANS A.J. P.T.K. (1906) “*Comparative note on a chamber – Tomb at Milatos*” London 1906, σ. 93-100.
- ✿ EVANS A.J. The palace of Minos at Knossos τ. II, part II: a comparative account of the successive stages of the early Cretan civilization as illustrated by the discoveries, New York 1964.
- ✿ Evelyn D., Hughes-Brock H., and Momigliano N., *Knossos. A Labyrinth of History*, Oxford 1994.
- ✿ FRASER P.M., AR 17 (1970-1971) “*Archaeology in Greece, Crete 1970-1971*” Athens 1971, σ. 26-36.
- ✿ FRENCH E.B., AR 41 (1994-1995) “*Archaeology in Greece 1994-1995, Crete*” Athens 1995, σ. 60-74.
- ✿ FRENCH E.B., AR 39 (1992-1993) “*Archaeology in Greece 1992-1993, Crete*” Athens 1993, σ. 67-81.
- ✿ FRENCH E.B., AR 37 (1990-1991) “*Archaeology in Greece 1990-1991, Crete*”, Athens 1991, σ. 67-78.
- ✿ FRENCH E.B. AR., 36 (1989-1990) “*Archaeology in Greece 1989-1990, Crete*” Athens 1990, σ. 70-82.
- ✿ FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 243-296.
- ✿ GADOGAN G. ABSA 62 “*Late Minoan IIIC pottery from the Kephala tholos tomb near Knossos*” London 1967, σ. 257-265.
- ✿ GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 “*Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990*” Athens 1995, σ. 67-120.
- ✿ GESELL G.C., - COULSON W.D.E. - DAY L.P., HESPERIA 60 n. 2 “*Excavations at Kavousi, Crete, 1988*” Athens 1991, σ. 145-177.
- ✿ GESELL G.C., - DAY L.P.,- COULSON W.D.E. HESPERIA 57 “*Excavations at Kavousi, Crete, 1987*” Athens 1988, σ. 281-301.
- ✿ HALBHERR FED. AJA vol. V (1901) “*CRETAN EXPEDITION XI : Three Cretan Necropoles, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, σ. 259-291.
- ✿ HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*” Anthropological Publications Vol. III, no. 3., Philadelphia 1914
- ✿ HALLAGER B.P. & Mc GEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, σ. 13-47.
- ✿ HOGARTH D.G., ABSA VII “*Excavations at Zakro, Crete, 9. Kato Zakro as a whole*” London 1900-1901, σ. 145-155.

- ✿ HOOD M.S.F.-COLDSTREAM J.N. ABSA 63 “*A late minoan tomb at Ayios Ioannis near Knosos*” Athens 1968, σ. 205-218.
- ✿ HOOD S., -WARREN P., ABSA 61 “*Ancient sites in the Province of Ayios Vasilios, Crete*” London 1966, σ.163-191.
- ✿ HOOD S-WARREN P.-CADOGAN G., ABSA 59 “*Travels in Crete 1962*”, London 1964, σ. 50-99.
- ✿ HOOD M.S.F. AR 8 (1961-1962) “*Archaeology in Greece, 1961-1962, Crete*” Athens 1962, σ. 23-31.
- ✿ HOOD M.S.F.-BOARDMAN J. ABSA 56 “*Early iron age tombs at Knosos*” Athens 1961, σ. 68-80.
- ✿ HOOD M.S.F. AR 7 (1960-1961) “*Archaeology in Greece, 1960-1961, Crete*” Athens 1961, σ. 23-35.
- ✿ HOOD M.S.F. AR 5 (1958) “*Archaeology in Greece, 1958, Crete*” Athens 1959, σ. 15-24.
- ✿ HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “*A minoan cemetery on upper Gypsades*” London 1958-1959, σ. 194-262.
- ✿ HOOD M.S.F. AR 4 (1957) “*Archaeology in Greece, 1957, Crete*” Athens 1958, σ. 16-25.
- ✿ HOOD M.S.F. ABSA 51 “*Another warrior – grave at Ayios Ioannis near Knossos*” London 1956, σ. 81-99.
- ✿ HOOD M.S.F.-JONG P. ABSA XLVII, “*Late minoan warrior-graves from Ayios Ioannis and the new hospital site at Knosos*” London 1952, σ. 243-277.
- ✿ HUTCHINSON R.W. ABSA 51 “*A late minoan tomb at Knossos*” London 1956, σ. 68-73.
- ✿ HUTCHINSON R.W. ABSA 51 “*A tholos tomb on the Kephala*” London 1956, σ. 74-80.
- ✿ HUTCHINSON R.W., ABSA XLIX “*The Khaniale Tekke tombs*” London 1954, σ. 215-228.
- ✿ KANTA A.-DAVARAS K., “*The Cemetery of Krya, District of Seteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 149-157.
- ✿ KANTA A.,- KARETSOU A., “*From Arkhadhes to Rytion. Interactions of an isolated area of Crete with the Aegean and the East Mediterranean*” στο

- STAMPOLIDIS N., - KARAGEORGIS V., Eastern Mediterranean, Cyprus-Dodecanese-Crete 16th -6th cent.B.C., Αθήνα 1998, σ. 159-173.
- ✿ KARAGEORGHIS V.,- MORRIS E., Defensive settlements of the Aegean and the eastern Mediterranean after c. 1200 B.C., Proceedings of an International workshop held at Trinity College Dublin, 7th –9th May 1999, Nikosia 2001
 - ✿ KARAGEORGHIS V. – STAMPOLIDIS N., (eds.). *Eastern Mediterranean: Cyprus-Dodecanese-Crete 16th –6th cent. B.C. Proceedings of the International Symposium held at Rethymnon – Crete, May 1997*, Athens 1998.
 - ✿ KURTZ D., - BOARDMAN J., Έθιμα ταφής στον αρχαίο ελληνικό κόσμο (ελλ. μτφρ. Εκδόσεις Καρδαμίτσα) Αθήνα 1994, London 1971¹.
 - ✿ LEVI D., Asatene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ. 13-127.
 - ✿ LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*La Necropole di Kofina*” Bergamo 1931-1939, σ. 189-400.
 - ✿ MEGAW A.H.S. AR 14 (1967-1968) “*Archaeology in Greece, Crete 1967-1968*”, Athens 1968, σ. 21-26.
 - ✿ MEGAW A.H.S. AR 13 (1966-1967) “*Archaeology in Greece, Crete 1964-1965*”, Athens 1967, σ. 19-24.
 - ✿ MEGAW A.H.S. AR 11 (1964-1965) “*Archaeology in Greece, Crete 1964-1965*” Athens 1965, σ. 27-31.
 - ✿ MEGAW H., JHS LVI part II “*Archaeology in Greece 1935-1936, Crete*” London 1936, σ. 150-154.
 - ✿ NOWICKI K., AEGAEUM 21, Defensible sites in Crete c. 1200 – 800 B.C., Liege 2000.
 - ✿ PAPADAKIS N., - RUTKOWSKI B., ABSA n. 80 “New research at Skales cave near Praisos” London 1985, σ. 129-137.
 - ✿ PAYNE H.G. ABSA XXIV “*Early Greek vases from Knossos*” London 1927-1928, σ. 224-298.
 - ✿ PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S.– COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, σ. 57-145.
 - ✿ PENDLEBURY J.D.S. The archaeology of Crete, London 1939.
 - ✿ PINI INGO Beiträge zur minoischen gräberkunde, Germany 1968.
 - ✿ POPHAM M., ABSA 75 “*A late minoan tomb on Lower Gypsades*” London 1980, σ. 169-173.
 - ✿ POPHAM M.R. ABSA 69 “*Sellopoulo tombs 3 and 4, two late minoan graves near Knosos*” Athens 1974, σ. 195-257.

- ✿ PRESTON L., ABSA 100 “*The Kephala tholos at Knossos: a study in the reuse of the past*” London 2005, σ. 61-123.
- ✿ SAVIGNONI L., Mon. Ant. τ. XIV (1904) “*Scavi e scoperte nella necropolis di Phaestos*” Mainz Germany 1904, σ. 501-675.
- ✿ SMEE M.H. ABSA 61 “*A late minoan tomb at Palaikastro*” London 1966, σ. 157-162.
- ✿ STAMPOLIDIS N. CHR., “*Imports and Amalgamata: the Eleutherna Experience.*” στο KARAGEORGHIS V. – STAMPOLIDIS N., (eds.). *Eastern Mediterranean: Cyprus-Dodecanese-Crete 16th –6th cent. B.C. Proceedings of the International Symposium held at Rethymnon – Crete, May 1997*, Athens 1998, σ. 175-185.
- ✿ TARAMELI A., Mon. Ant. τ. IX (1899) “*Richerche archeologiche Cretesi*” Mainz Germany 1899, σ. 329-330.
- ✿ TZEDAKIS Y. “*Cypriote “Influences” on the Geometric pottery of Western Crete*” στο *Acts of the International symposium “The Relation between Cyprus and Crete, c.a. 2000-500 b.C., Nicosia 16 April-22nd April 1978*” Nicosia 1979, σ. 192-198.
- ✿ WATROUS L. V., ABSA 75 “*J.D.S. Pedlebury’s excavations in the plain of Lasithi. The iron age sites*” London 1980, σ. 269-283.
- ✿ WITLEY J. et. all AR 53 (2006-2007) “*Archaeology in Greece 2006-2007*” Athens 2007, σ. 101.
- ✿ WHITLEY J., AR 51 2004-2005 “*Archaeology in Greece, Crete 2004-2005*” Athens 2005, σ. 100-118.
- ✿ WHITLEY J., AR 50 (2003-2004) “*Archaeology in Greece, Crete, 2003-2004*” Athens 2004, σ. 77-92.
- ✿ WHITLEY J., AR 49 (2002-2003) “*Archaeology in Greece, Central Crete 2002-2003*” Athens 2003, σ.78-88.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

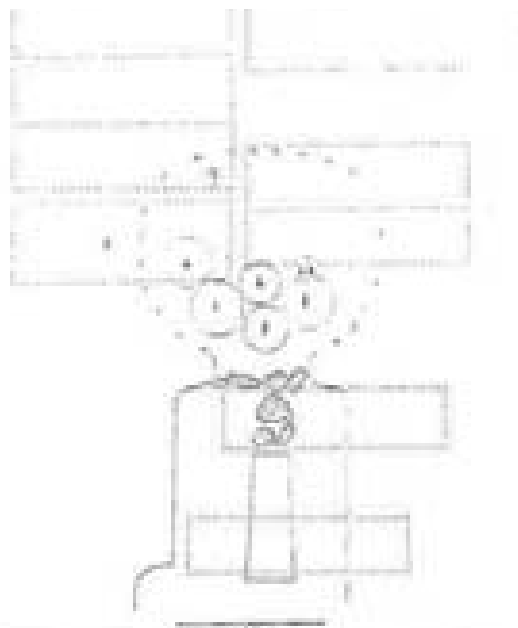

Χάρτης 1: Τοποθεσίες στην Κρήτη όπου έχουν εντοπισθεί τάφοι (ΓΟΥΛΑ Ε. «Ο εμπορικός ρόλος της κεντρικής Κρήτης κατά τον 9^ο και 8^ο αι. π.Χ.» στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αρχαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ.36).

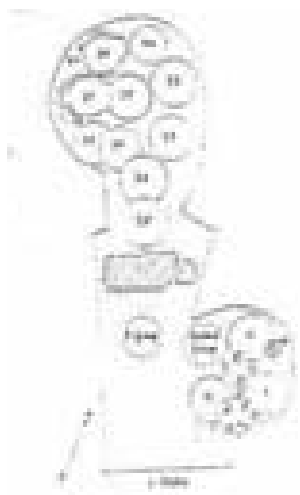
ΛΑΞΕΥΤΟΙ ΤΑΦΟΙ

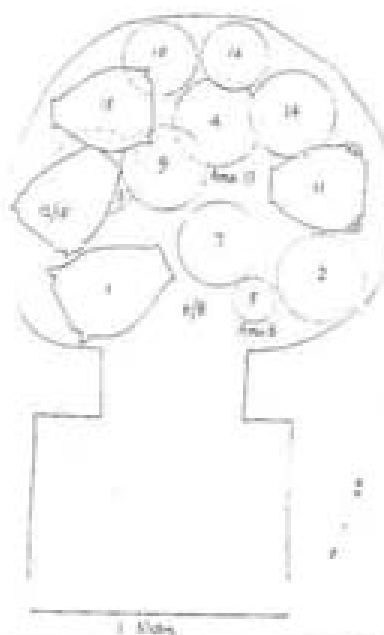
▲Εικ. 1. Λαξευτός τάφος 5, Φορτέτσα Ηρακλείου, κάτοψη (BROCK J. K. FORTETSA., (1957), σχεδ. 133)

▲Εικ. 2: Λαξευτός τάφος 7 Φορτέτσα Ηρακλείου, κάτοψη (BROCK J. K. FORTETSA (1957), σχεδ. 145).

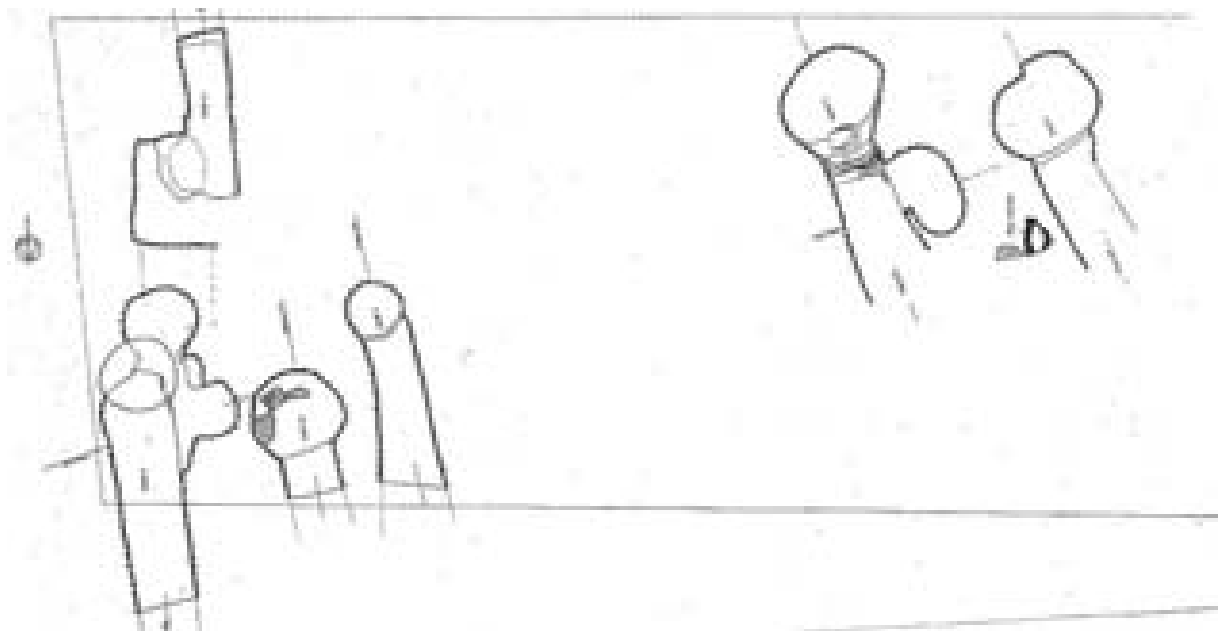
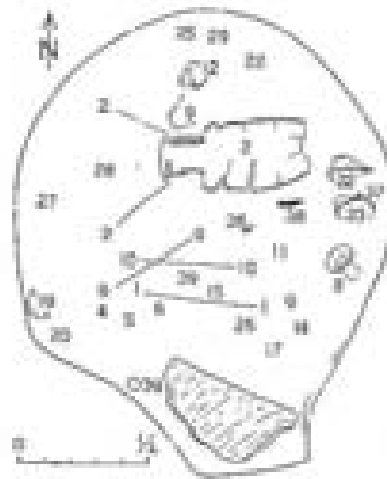
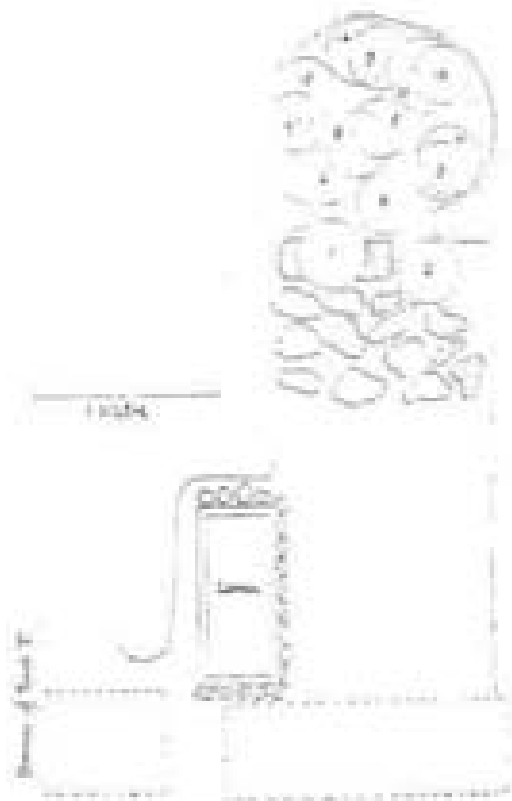
▲Εικ. 3: Λαξευτός τάφος 8 Φορτέτσα Ηρακλείου, κάτοψη (BROCK J. K. FORTETSA (1957), σχεδ.152).

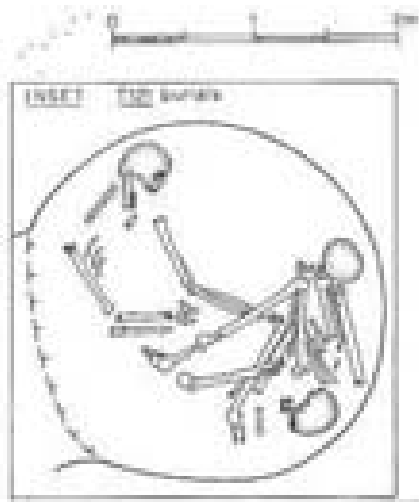
▲Εικ. 4: Λαξευτός τάφος 9 Φορτέτσα Ηρακλείου, κάτοψη (BROCK J. K. FORTETSA (1957), σχεδ.156).

↔ Εικ. 5: Λαξευτός τάφος 10 Φορτέτσα Ηρακλείου, κάτοψη (BROCK J. K. FORTETSA (1957), σχεδ.157).

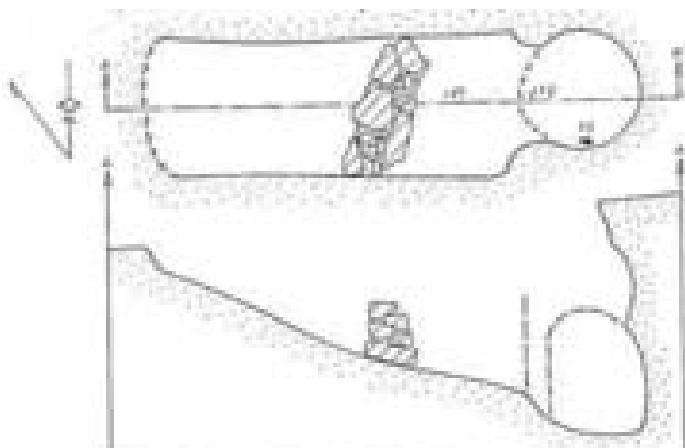
↓ Εικ. 6: Λαξευτός τάφος 11 Φορτέτσα Ηρακλείου, κάτοψη (HOOD M.S.F.-BOARDMAN J., ABSA 56 (1961) “Early iron age tombs at Knosos” Athens 1961, σ. 69, σχεδ. 2α) ↓

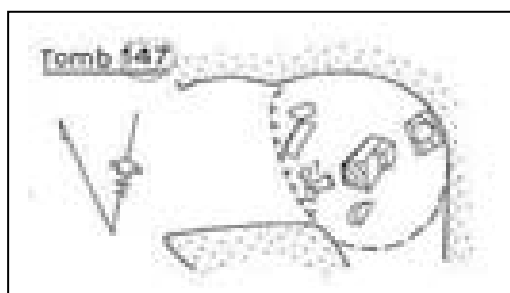
Εικ. 7: Λαξευτός τάφος 14 Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου, γενική κάτοψη τάφων οικοπέδο Κοιλιάδη. Στ. (ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ Ε., ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 449, σχεδ. 4).

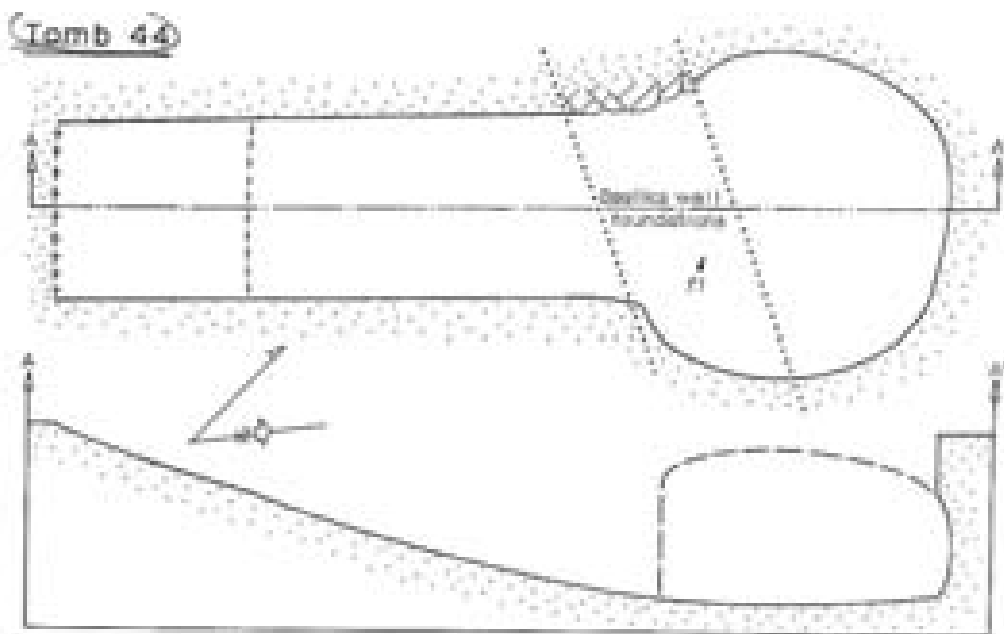
▲Εικ. 8 : Λαξευτός τάφος 19, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σελ.δ. 39).

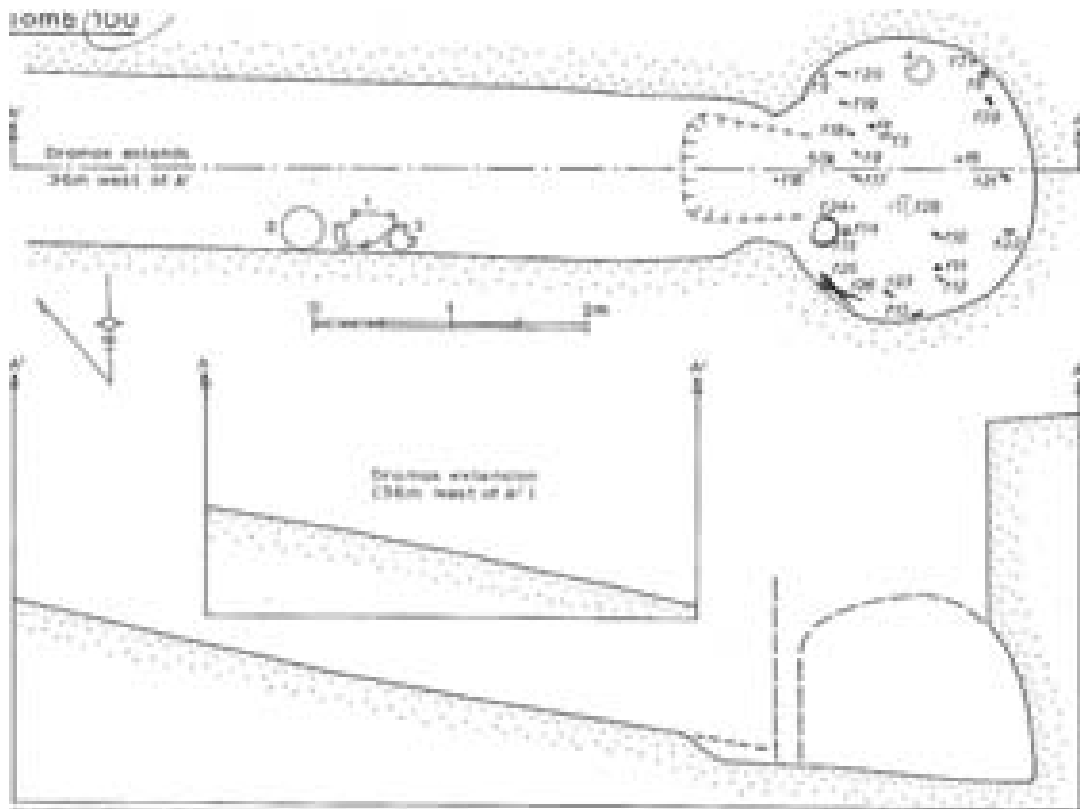
▲Εικ. 9 : Λαξευτός τάφος 20, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη και τομή, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σελ.δ. 41).

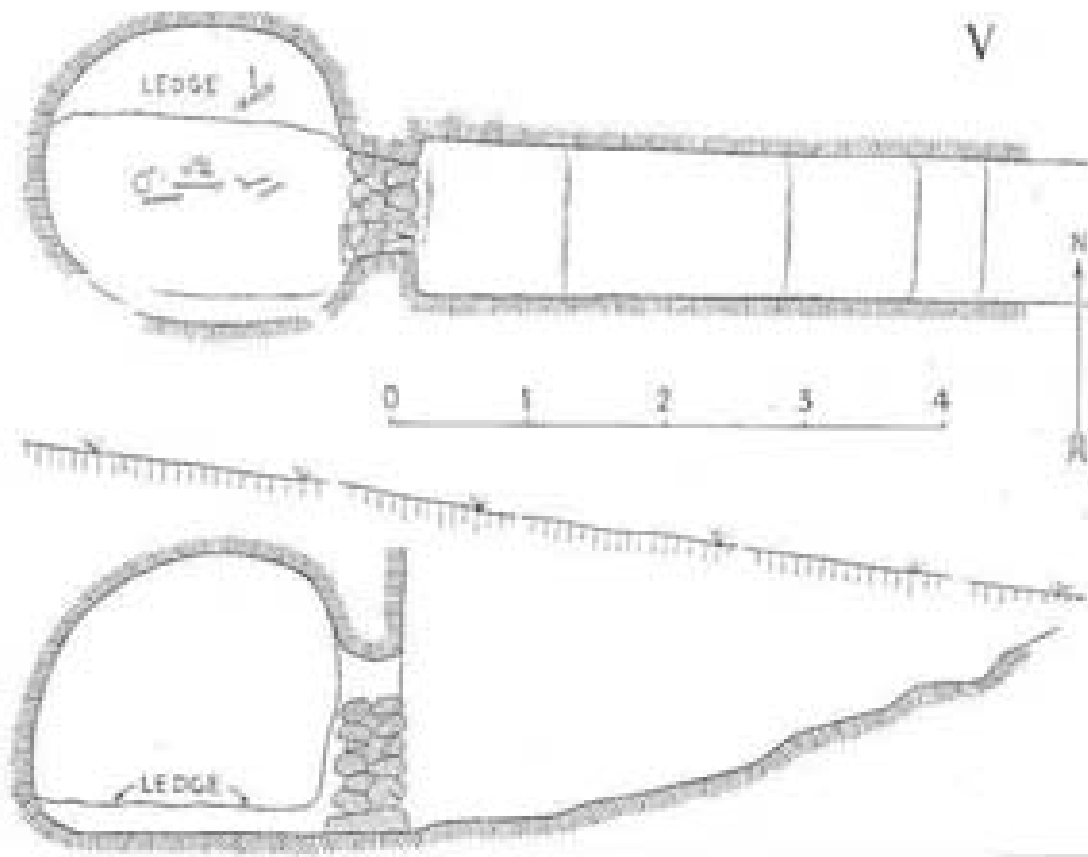
↔Εικ. 10 : Λαξευτός τάφος 21, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σελ.δ. 41).

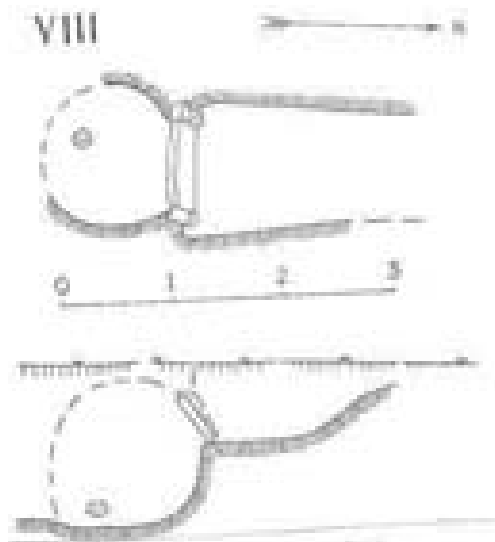
Εικ. 11 : Λαξευτός τάφος 22, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη & τομή, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σελ.δ. 24).

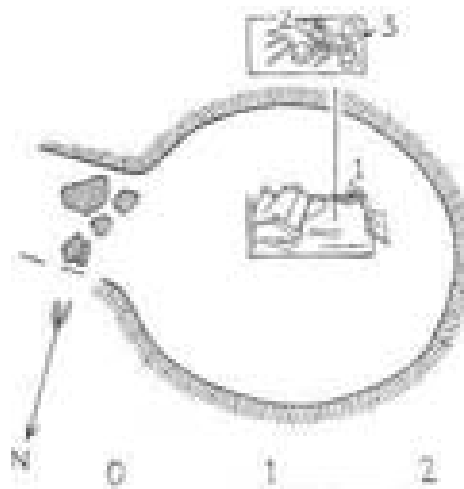
Εικ. 12 : Λαξευτός τάφος 23, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη & τομή, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. ΙΙΙ, σχεδ. 36).

Εικ. 13 : Λαξευτός τάφος 26, Γυψάδες Κνωσός, κάτοψη & τομή (HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 "A minoan cemetery on upper Gypsades" London 1958-1959, σ. 204, σχεδ. 6).

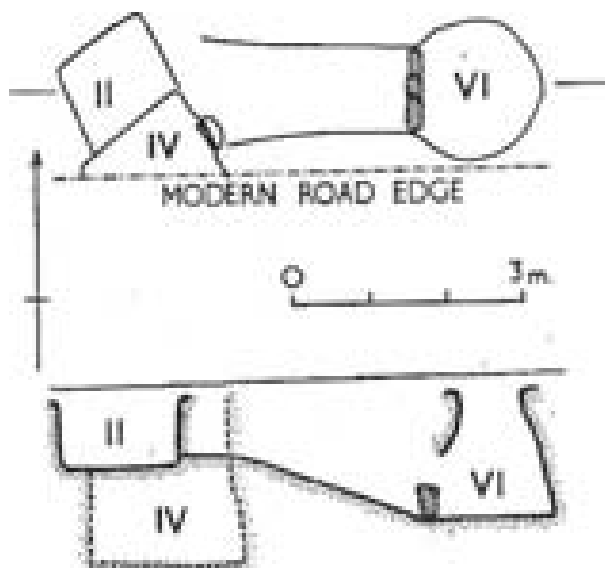
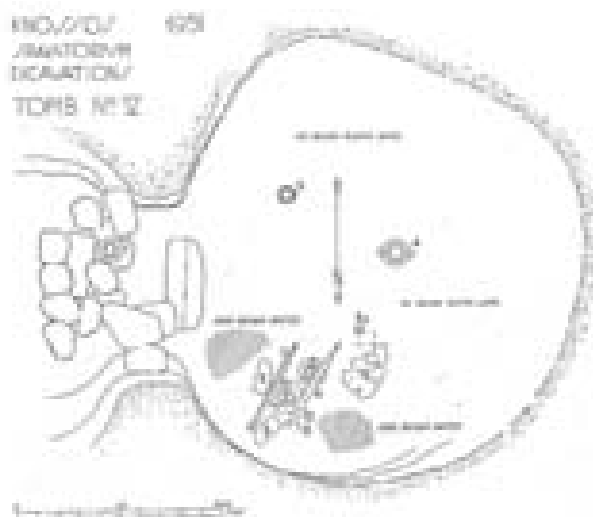

↑ Εικ. 14 : Λαξευτός τάφος 27, Γυψάδες Κνωσός, κάτοψη & τομή,(HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “A minoan cemetery on upper Gypsades” London 1958-1959, σ. 209, σχεδ. 9).

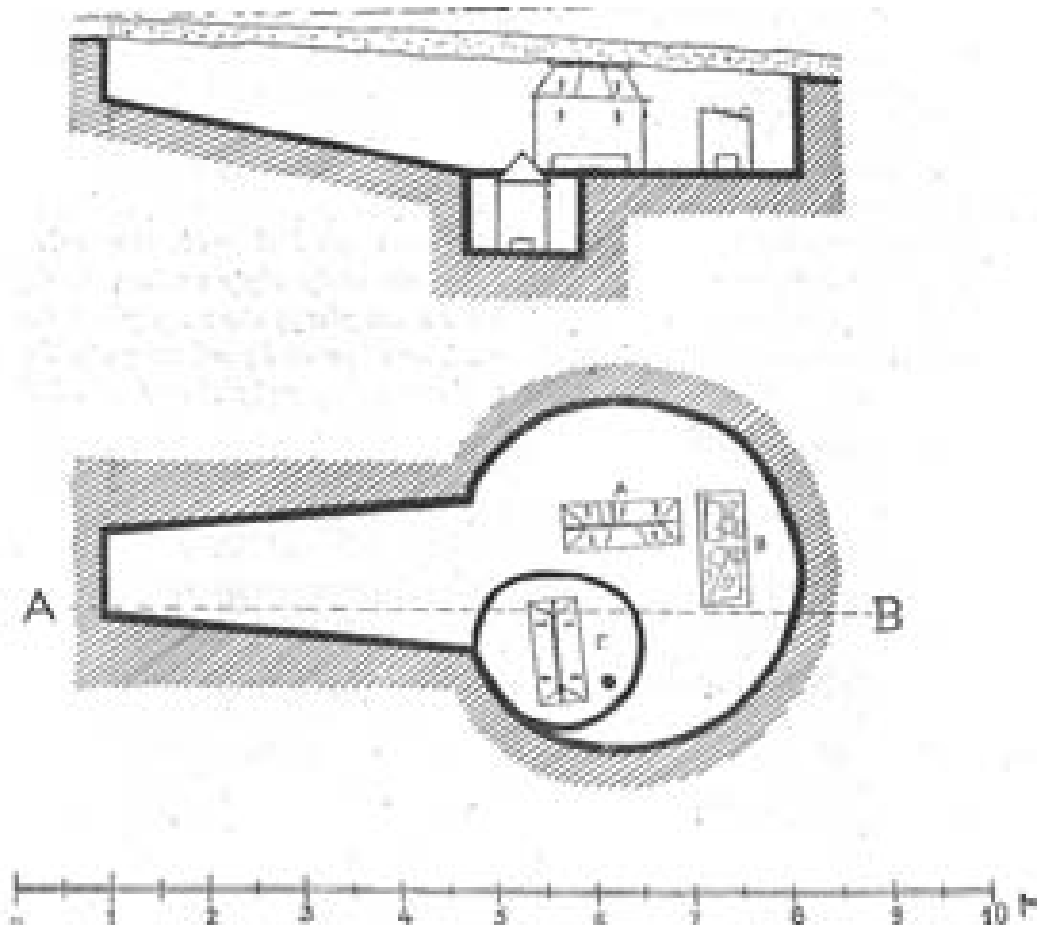

↑ Εικ. 15 : Λαξευτός τάφος 28, Γυψάδες Κνωσός, κάτοψη (HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “A minoan cemetery on upper Gypsades” London 1958-1959, σ. 210, σχεδ. 10).

⇒ Εικ. 16 : Λαξευτός τάφος 29, Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο, κάτοψη,(HOOD M.S.F.-JONG P. ABSA XLVII, “Late minoan warrior-graves from Ayios Ioannis and the new hospital site at Knossos” London 1952, σ. 232, σχεδ. 7).

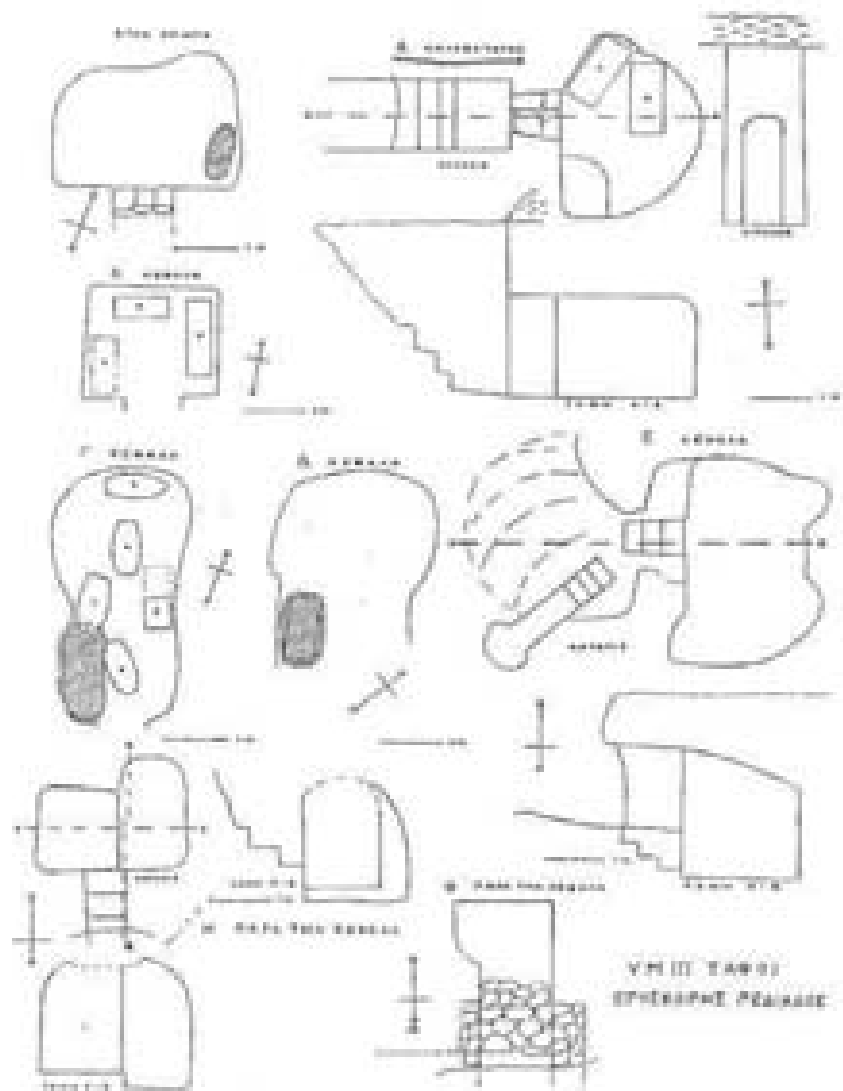
⇔ Εικ. 17 : Λαξευτός τάφος 30, Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο, κάτοψη και τομή (BOARDMAN J. ABSA 55 “Protogeometric graves at Ayios Ioannis near Knossos” London 1960, σ. 131, σχεδ. 2).

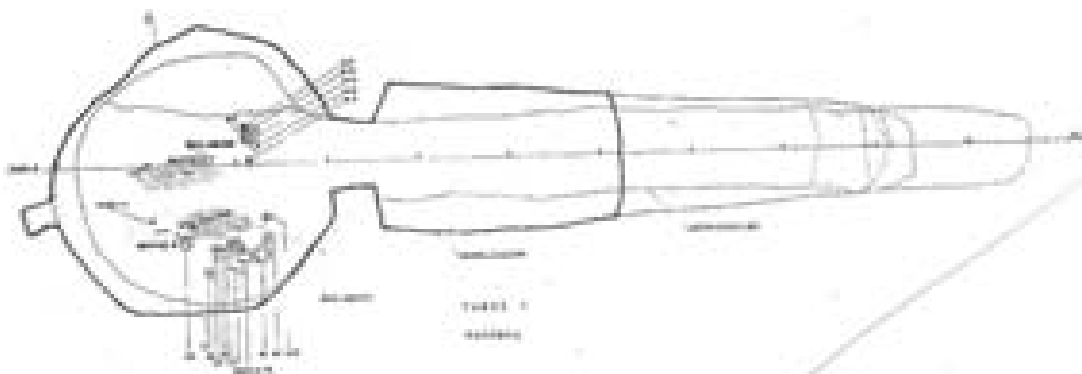
Εικ. 18: Λαξευτός τάφος 34, Γούρνες Πεδιάδος Ηρακλείου τομή και κάτοψη (ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ Ι. ΑΔ. 4 (1918): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Μινωικοί τάφοι εν Κρήτη» Αθήνα 1921, σ. 80, εικ. 24).

α. β.
Εικ 19: Λαξευτός τάφος 35, Ανάπολη Πεδιάδος Ηρακλείου, α. ο δρόμος και η είσοδος, β. το εσωτερικό του θαλάμου (ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α. ΑΔ. 40 (1985): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1990, πιν. 132 β-γ αντίστοιχα).

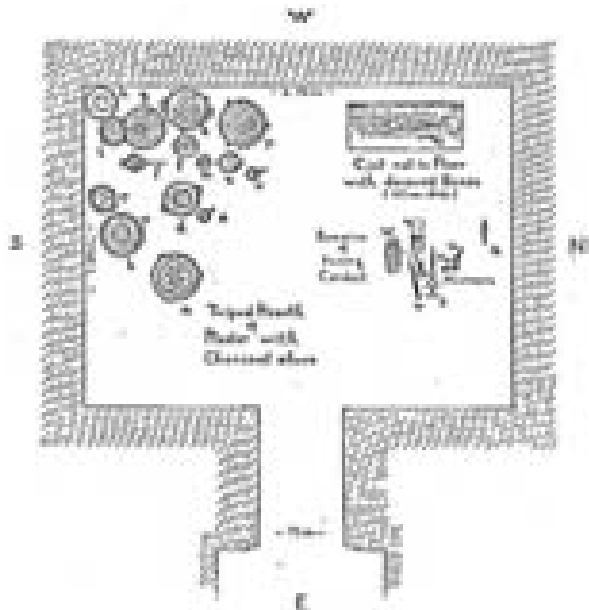
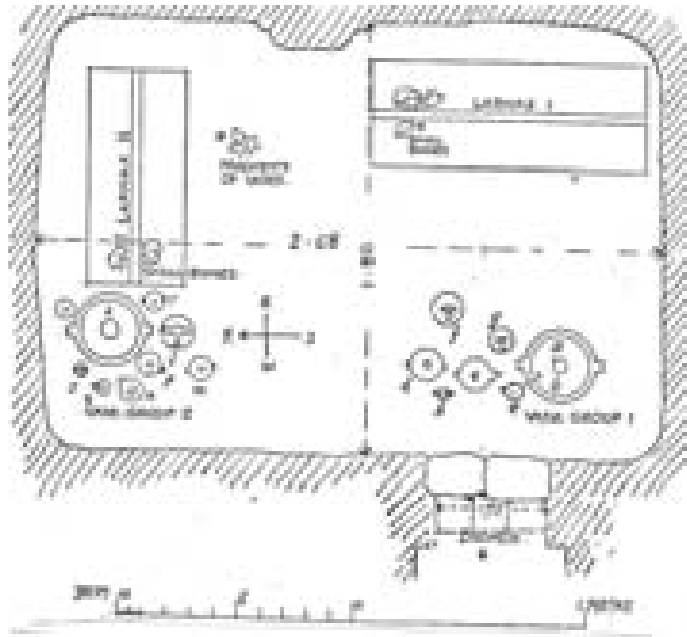

Εικ. 20 : Λαξευτοί τάφοι Επισκοπής Πεδιάδος Ηρακλείου «τάφοι αριθ. 36, 86, 240,312, 313, 314,346, 385, 424, 425 & 451, (ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ (1952) «Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ τάφων Επισκοπής και Σταμνίων Ηρακλείου» Αθήνα 1955, σ. 620, σχεδ. 1).

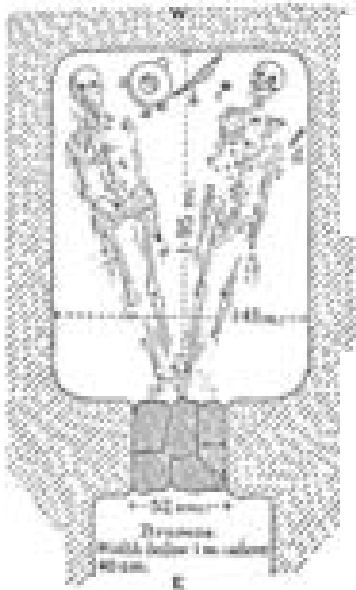

Εικ. 21: Λαξευτός τάφος 47, Ισόπεδο Μαζαλή Χανιά, κάτοψη θαλάμου και δρόμου (ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 45 (1990): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1995, σ.444, σχεδ. 5).

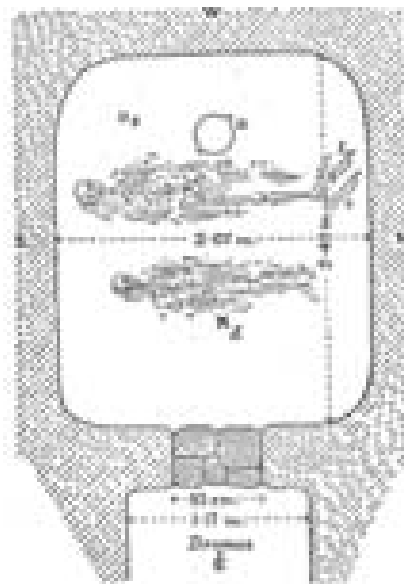
⇒Εικ. 22: Λαξευτός τάφος 51, Μίλατος Λασιθίου κάτοψη, (EVANS A.J. P.T.K. (1906) “ Comparative note on a chamber – Tomb at Milatos” σ. 94, σχεδ. 104 a).

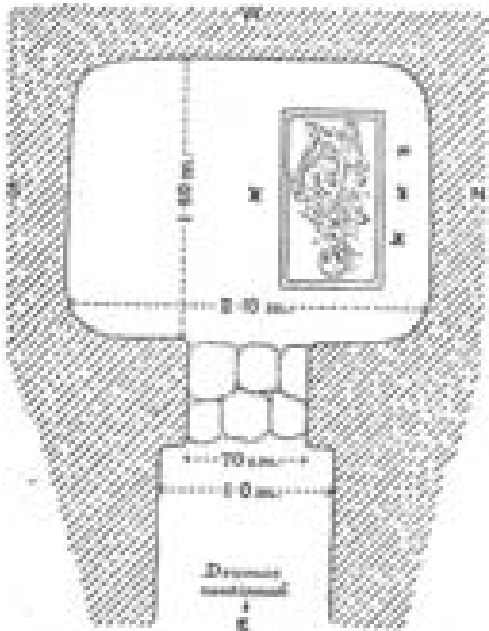
⇐Εικ. 23: Λαξευτός τάφος 54, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη με τα ευρήματα, (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 37, σχεδ. 34).

⇐Εικ. 24: Λαξευτός τάφος 55, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη με τους νεκρούς in situ, (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 33, σχεδ. 30). ⇐

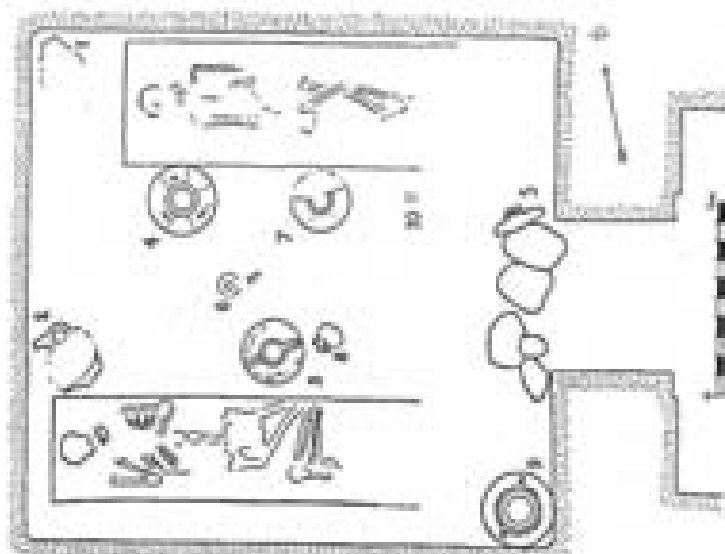
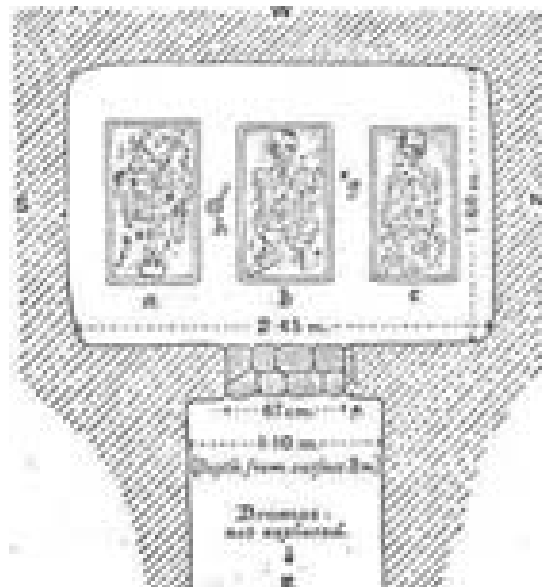

⇒Εικ. 25: Λαξευτός τάφος 56, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη με τους νεκρούς in situ, (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 46, σχεδ. 43). ⇒

⇨Εικ. 26: Λαξευτός τάφος 57, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 82, σχεδ. 91). ⇨

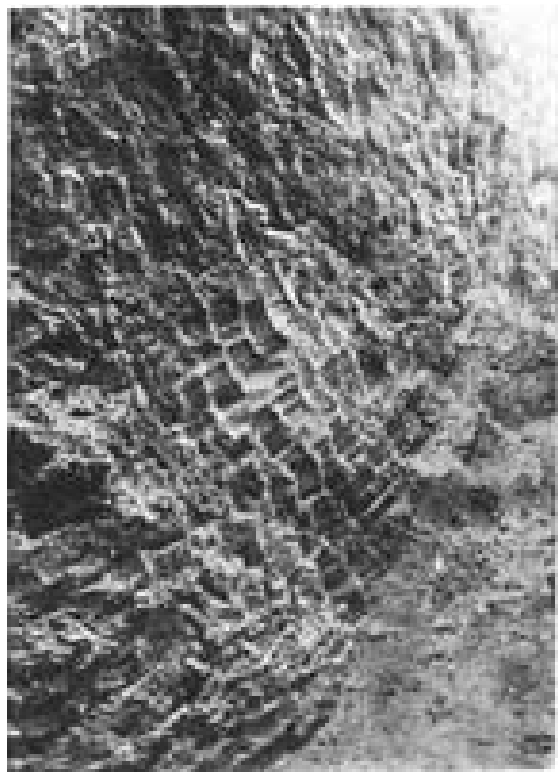
⇨Εικ. 27: Λαξευτός τάφος 58, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη με τους νεκρούς in situ στις λάρνακες, (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 92, σχεδ. 103). ⇨

⇨Εικ. 28: Λαξευτός τάφος 59, Κατσαμπάς Ηρακλείου, κάτοψη με τα ευρήματα, (ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), τάφος Ζ, πιν. Δ'). ⇨

α

β

Εικ. 29: Λαξευτός τάφος 59, Κατσαμπάς Ηρακλείου, α. Η είσοδος κλειστή με το φράγμα από λίθους στη θέση του, β. το Β τοίχωμα του τοίχου του δρόμου με φανερά τα ίχνη του εργαλείου λάξευσής, (ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), τάφος Ζ, σ. 19, 21, εικ. 15 & 17 αντίστοιχα).

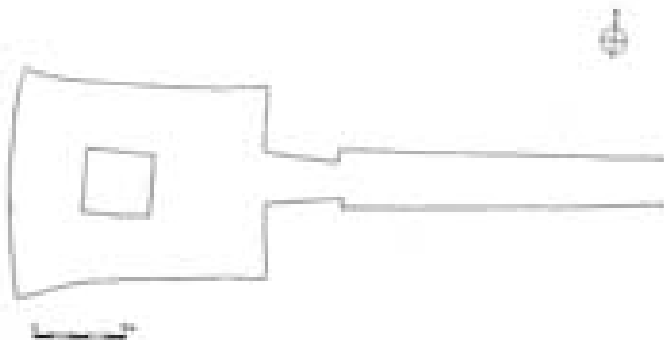

α

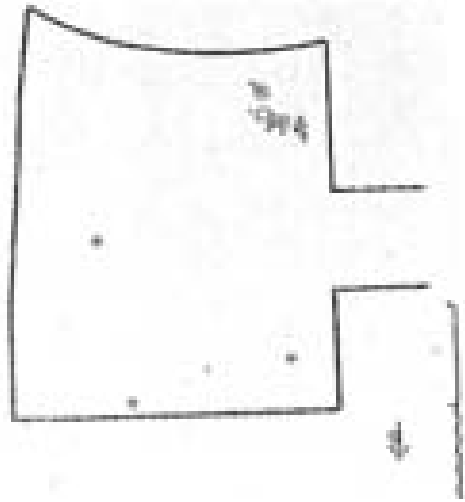
β

Εικ. 30: Λαξευτός τάφος 59, Κατσαμπάς Ηρακλείου, α. Η ανώτερη ταφή του θαλάμου, β. άποψη της Ν. λάρνακας με το νεκρό (ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), τάφος Ζ, σ. 22, 26, εικ. 18 & 23 αντίστοιχα).

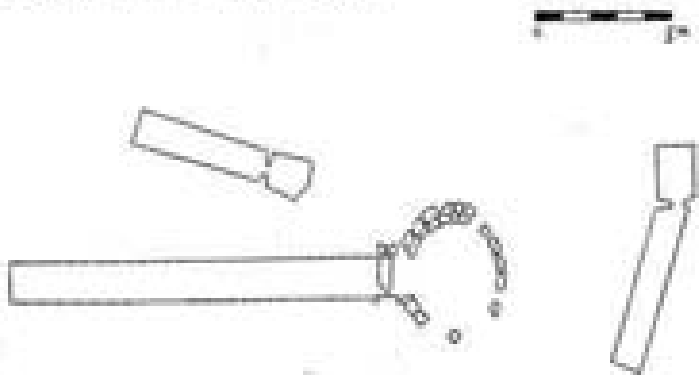

✦ Εικ. 31: Λαξευτός τάφος 60, Κατσαμπάς Ηρακλείου, κάτοψη (ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), σ. 27, σχεδ. 24).

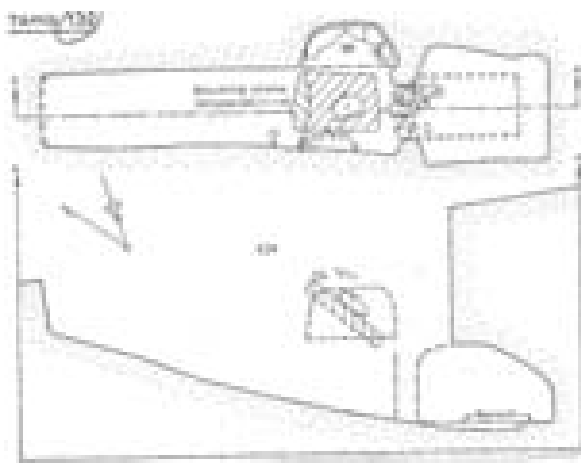
⇒Εικ. 32: Λαξευτός τάφος 61, Κατσαμπάς Ηρακλείου, κάτοψη (ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΑΕ (1970), «Εις νέος τάφος παρά τον λιμένα Κνωσού» Αθήνα 1971, σ. 2, σχεδ. 1).

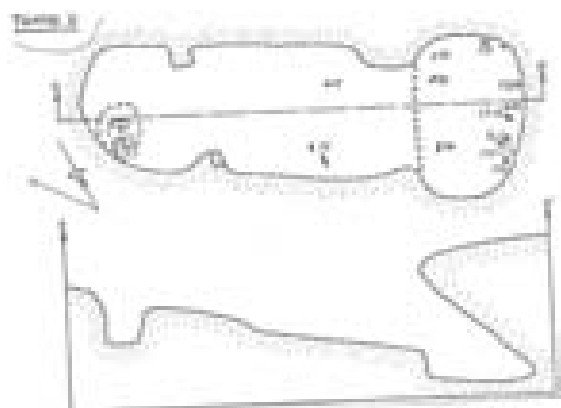
TOMBS at KHANIALE TEKKE

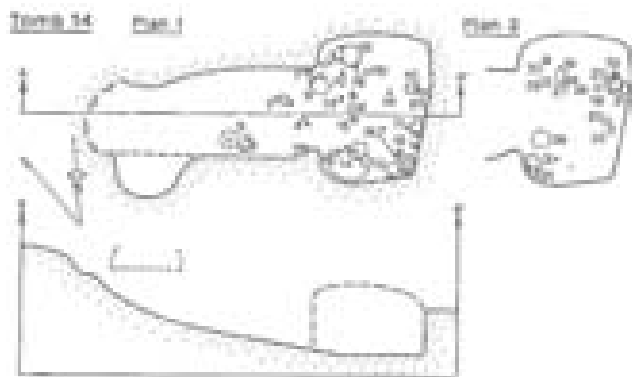
⇐Εικ. 33: Λαξευτός τάφος 66, & τάφος 443, κάτοψη, Χανιάλε-Τεκκέ (HUTCHINSON R.W. ABSA XLIX., “The Khaniale-Tekke tombs” London 1954, σ. 215, εικ 1).

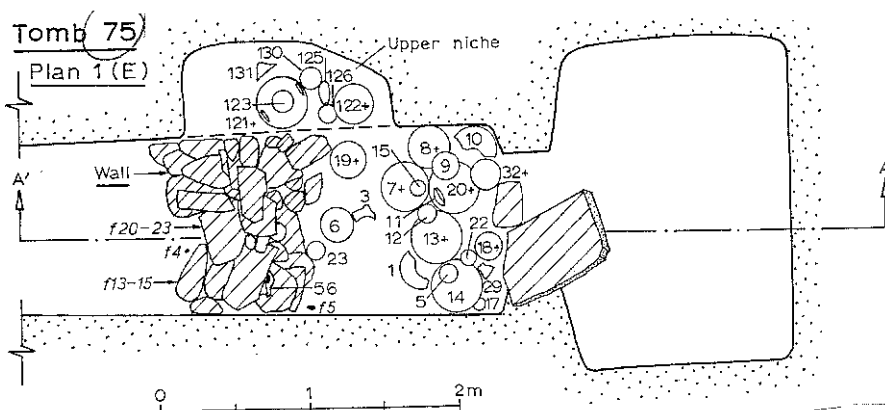
▲Εικ. 34 : Λαξευτός Τάφος 67, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη και τομή (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 40).

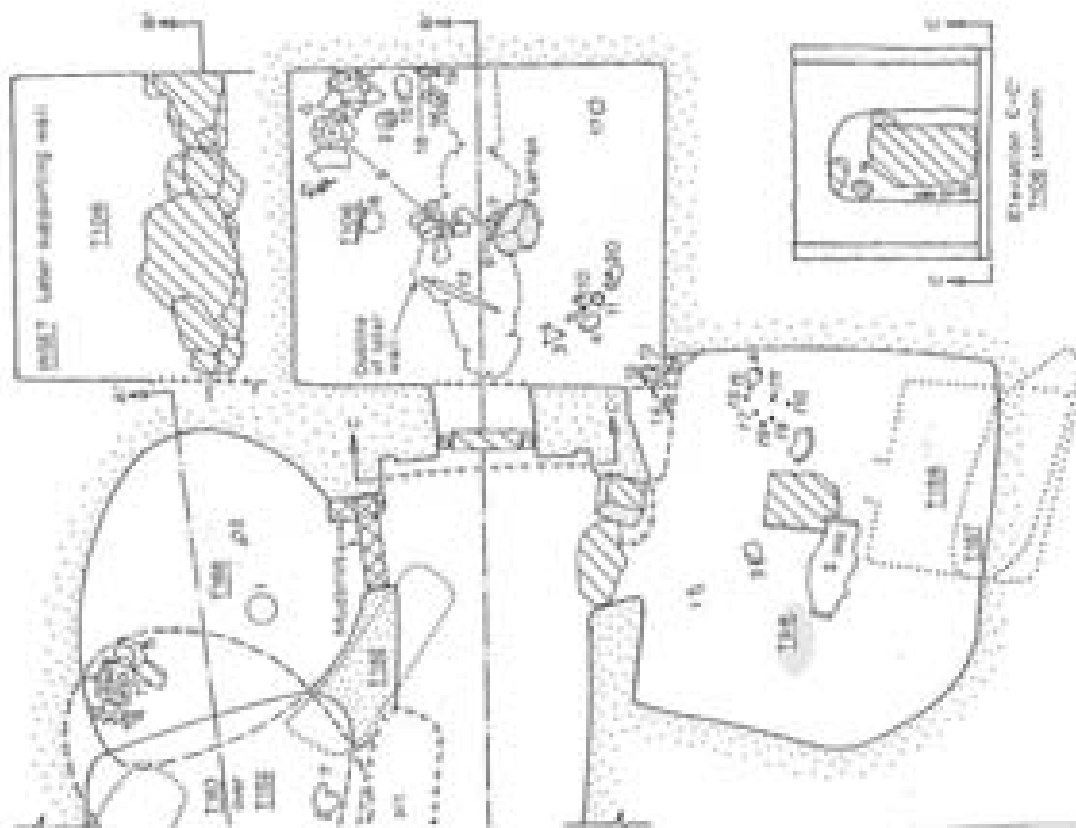
▲Εικ. 35 : Λαξευτός Τάφος 68, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη και τομή (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 13).

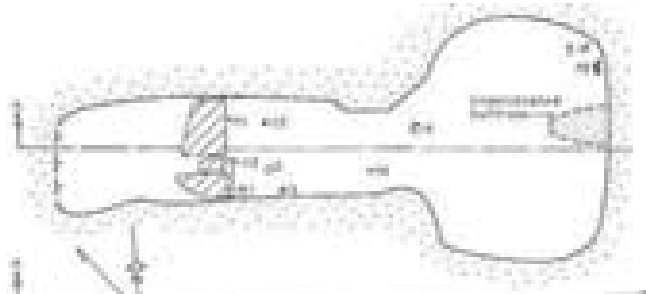
Εικ. 36 : Λαξευτός Τάφος 69, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κατόψεις και τομή, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 15).

Εικ. 37 : Λαξευτός Τάφος 70, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη με τα ευρήματα (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 29-30).

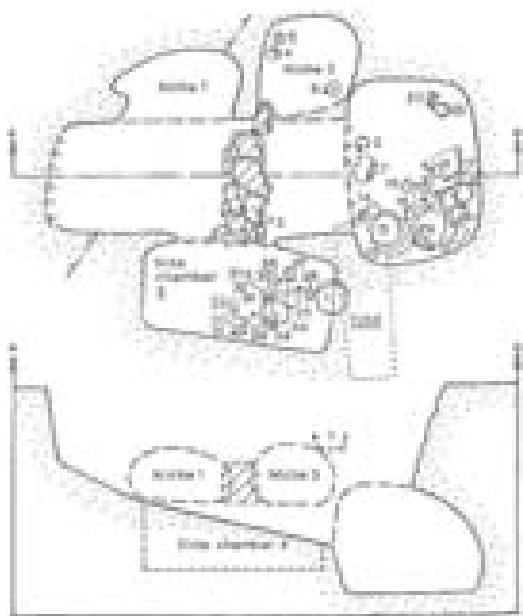
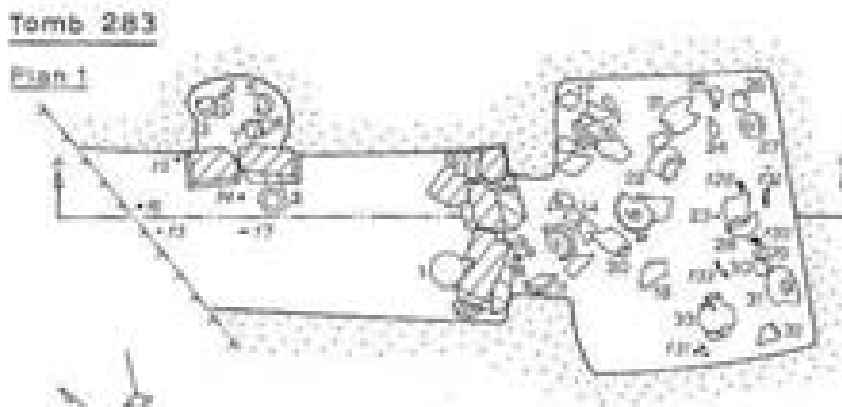

Εικ. 38 : Λαξευτοί Τάφοι 71=T98, 134=106 & 209= T168, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κατόψεις τάφων (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 34).

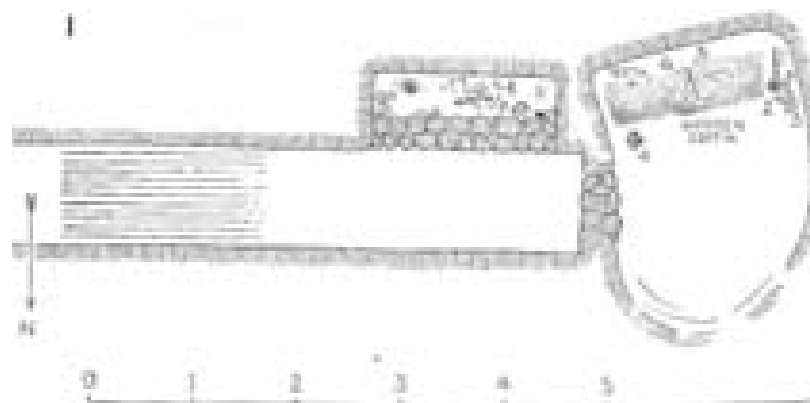
⇐Εικ. 39 : Λαξευτός Τάφος 72, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. ΙΙΙ, σχεδ. 44).

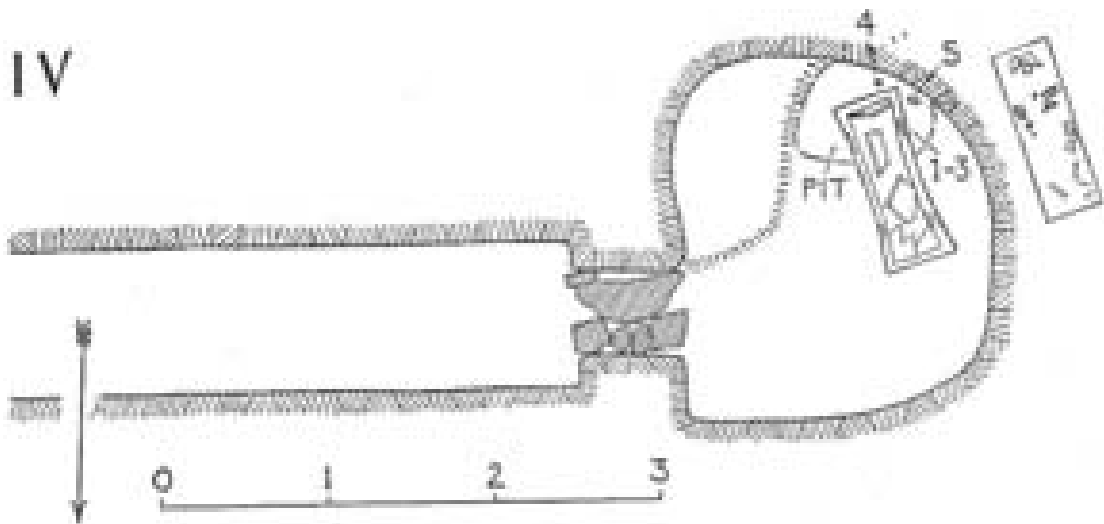
⇒Εικ. 40 : Λαξευτός Τάφος 73, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. ΙΙΙ, σχεδ. 49).

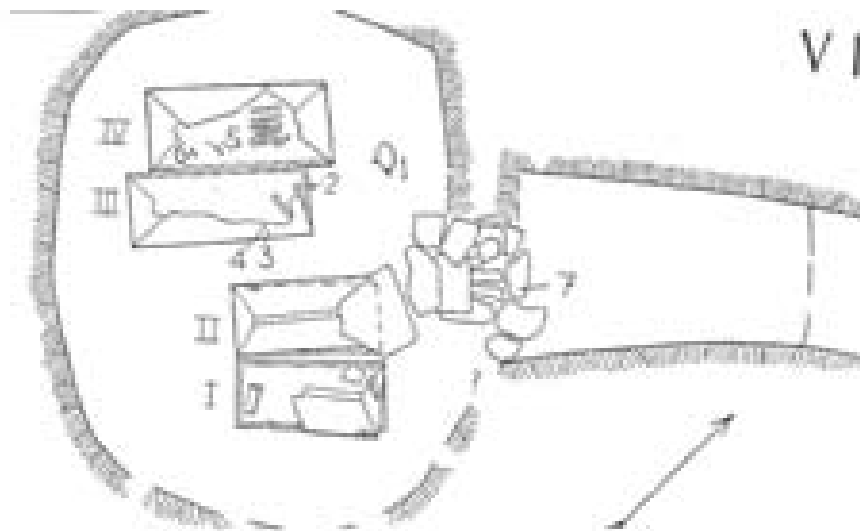
⇐Εικ. 41 : Λαξευτός Τάφος 74, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. ΙΙΙ, σχεδ. 51).

⇒Εικ. 42 : Λαξευτός Τάφος 77, Γυψάδες Κνωσός, κάτοψη του δρόμου, της κόγχης στη μια του πλευρά και του θαλάμου, (HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 "A minoan cemetery on upper Gypsades" London 1958-1959, σ. 199, σχεδ. 2).

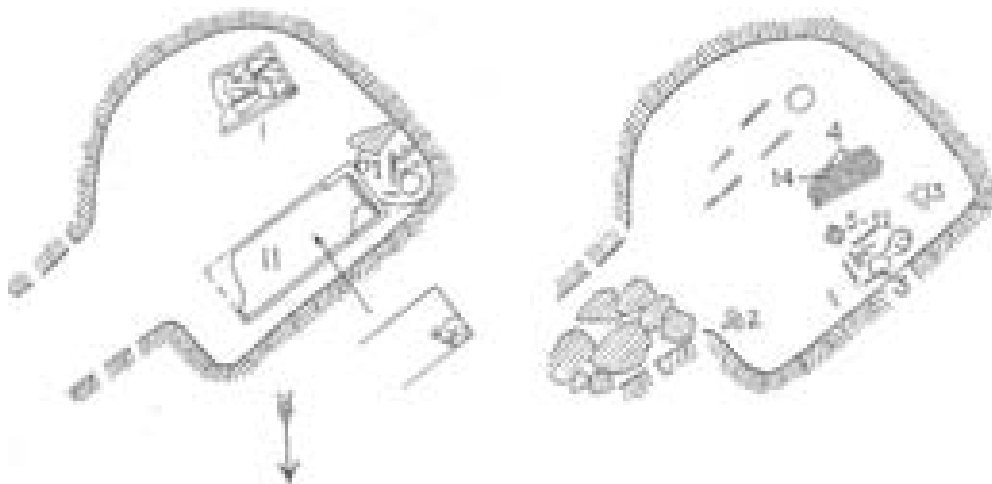

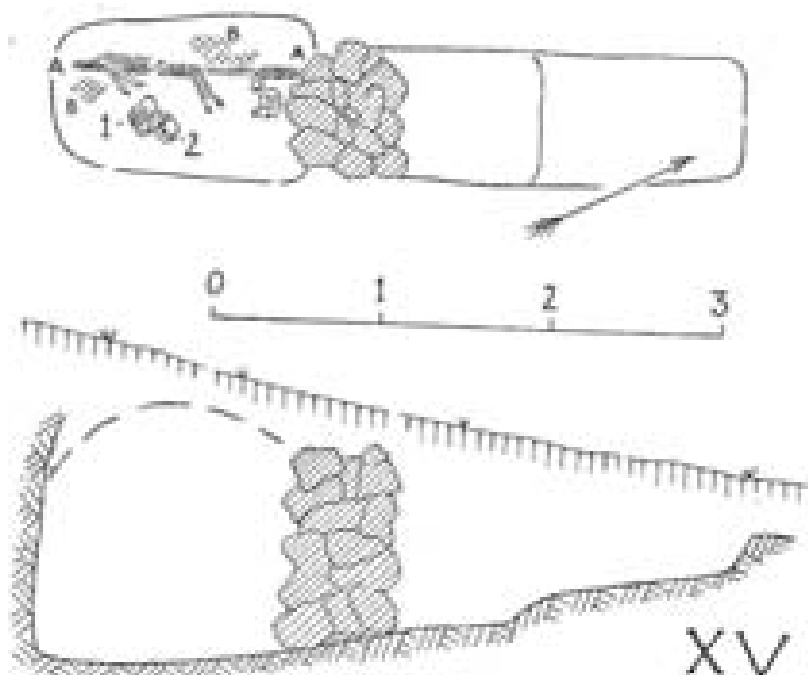
Εικ. 43 : Λαξευτός Τάφος 78, Γυψάδες Κνωσός, κάτοψη του δόμου και του θαλάμου, (HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54, “A minoan cemetery on upper Gypsades” London 1958-1959, σ. 203, σχεδ. 5).

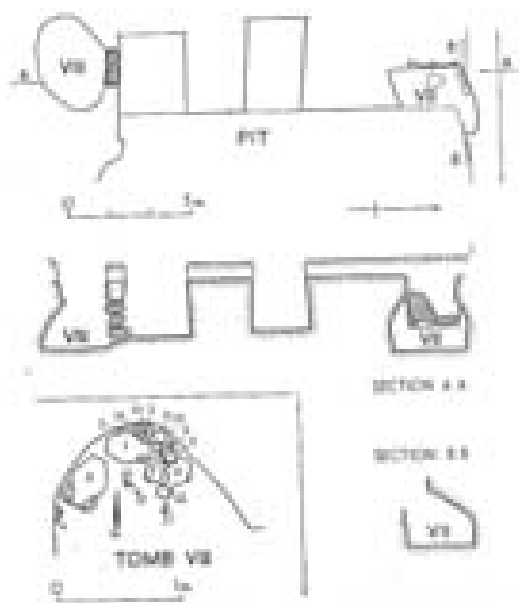
Εικ. 44 : Λαξευτός Τάφος 79, Γυψάδες Κνωσός, κάτοψη του θαλάμου, (HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54, “A minoan cemetery on upper Gypsades” London 1958-1959, σ. 206, σχεδ.7).

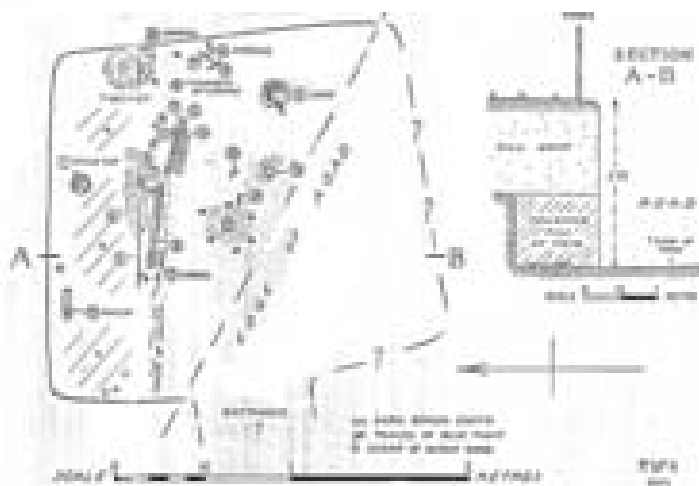
Εικ. 45 : Λαξευτός Τάφος 80, Γυψάδες Κνωσός, κατόψεις του θαλάμου, (HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54, “A minoan cemetery on upper Gypsades” London 1958-1959, σ. 211, σχεδ.11).

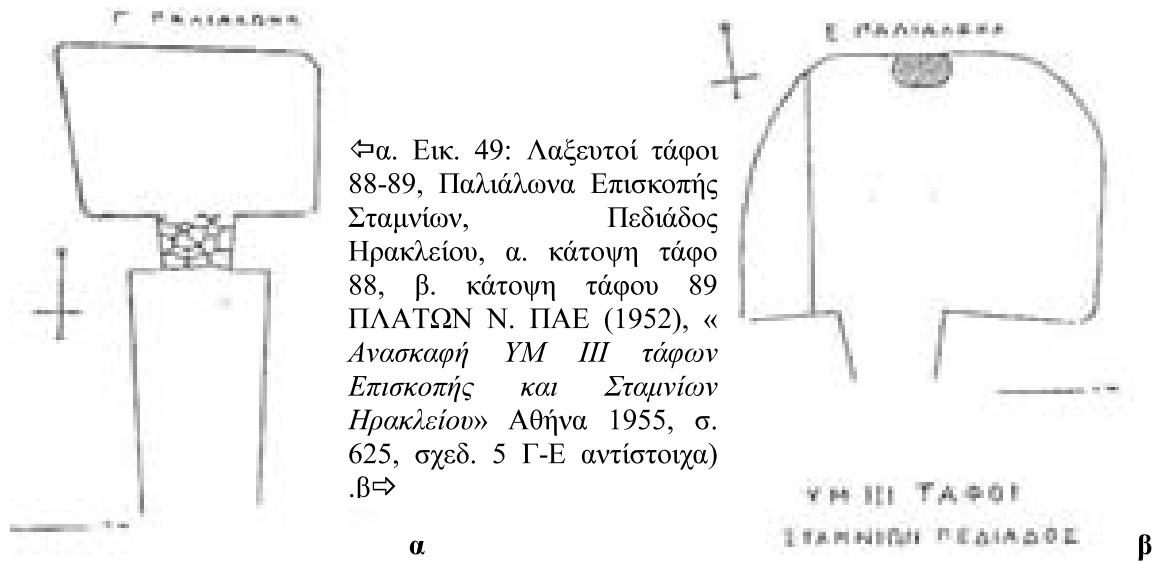
Εικ. 46 : Λαξευτός Τάφος 81, Γυψάδες Κνωσός, κάτοψη και τομή του τάφου, (HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54, “A minoan cemetery on upper Gypsades” London 1958-1959, σ. 218, σχεδ.18).

⇔ Εικ. 47: Λαξευτοί τάφοι 83=VII & 229=VIII ,Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο, κάτοψη και τομή (BOARDMAN J. ABSA 55 “Protogeometric graves at Ayios Ioannis near Knossos” Athens 1960, σ. 135, σχεδ. 2)

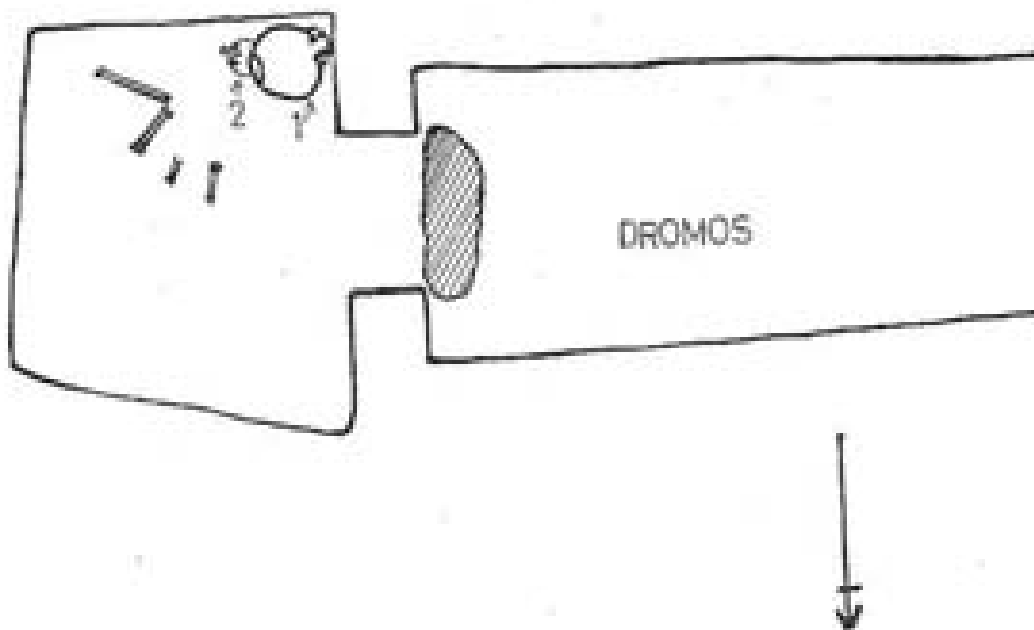
⇒Εικ. 48: Λαξευτός τάφος 84, Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο, κάτοψη και τομή (HOOD M.S.F. ABSA 51 “ Another warrior – grave at Ayios Ioannis near Knossos” London 1956, σ. 82, σχεδ. 1).

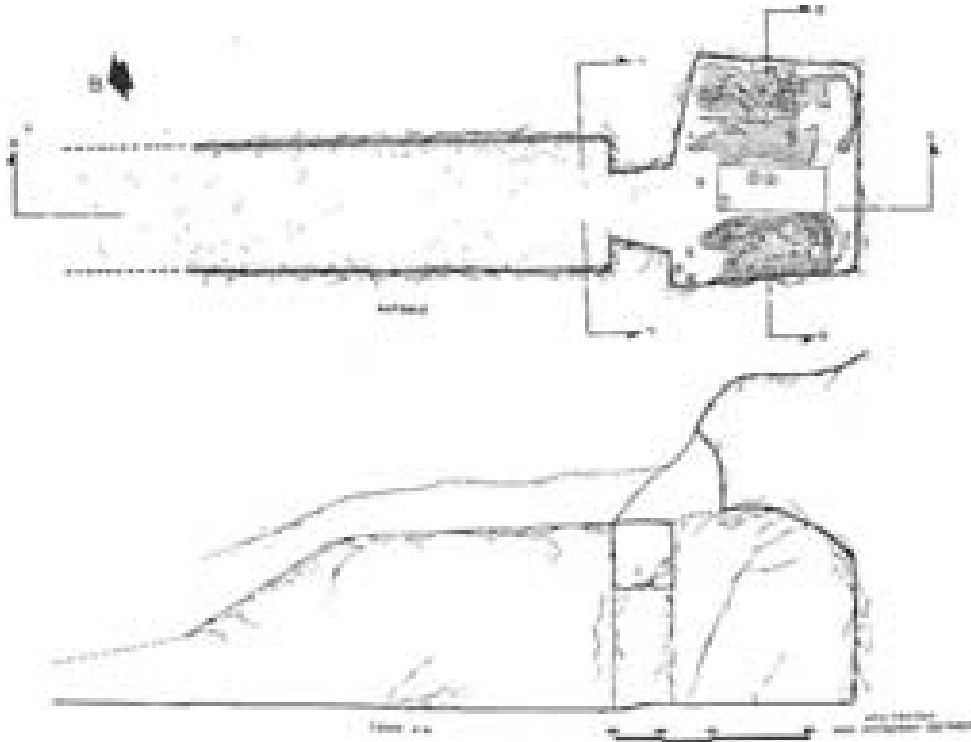
↔α. Εικ. 49: Λαξευτοί τάφοι 88-89, Παλιάλωνα Επισκοπής Σταμνίων, Πεδιάδος Ηρακλείου, α. κάτοψη τάφο 88, β. κάτοψη τάφου 89 ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ (1952), «Ανασκαφή ΥΜ ΙΙΙ τάφων Επισκοπής και Σταμνίων Ηρακλείου» Αθήνα 1955, σ. 625, σχεδ. 5 Γ-Ε αντίστοιχα) .β⇒

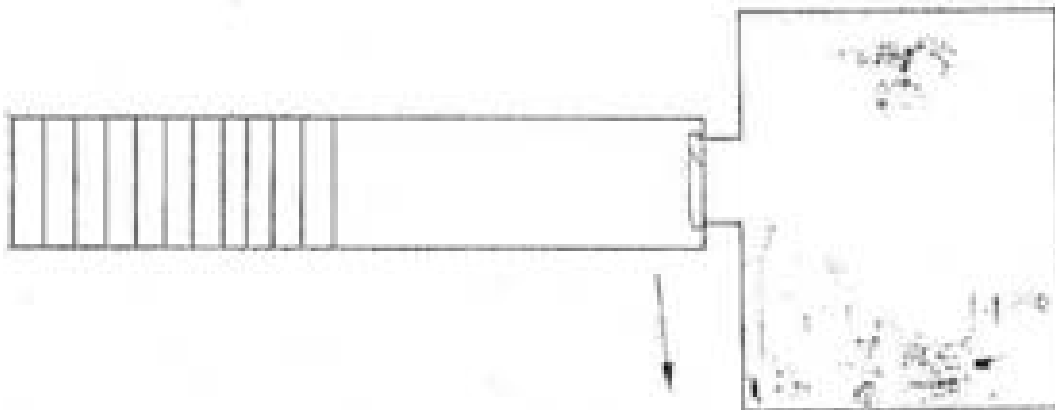
Εικ. 50: Λαξευτός τάφος 92, Σελλοπούλου Ηρακλείου, κάτοψη και τομή (POPHAM M.R. ABSA 69 "Sellopoulo tombs 3 and 4, two late minoan graves near Knosos" Athens 1974, σ. 198, σχεδ. 2).

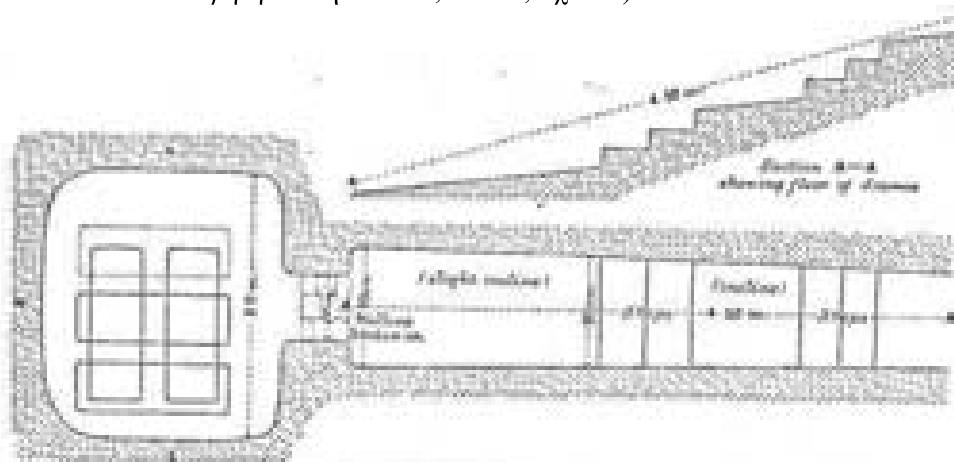
Εικ. 51: Λαξευτός τάφος 93, Ισόπατα, Κεφάλια, Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη του δρόμου και του θαλάμου (COLDSTREAM ABSA 58 "Five tombs at Knosos : III middle protogeometric tomb near Isopata" Athens 1963, σ. 39, σχεδ. 10).

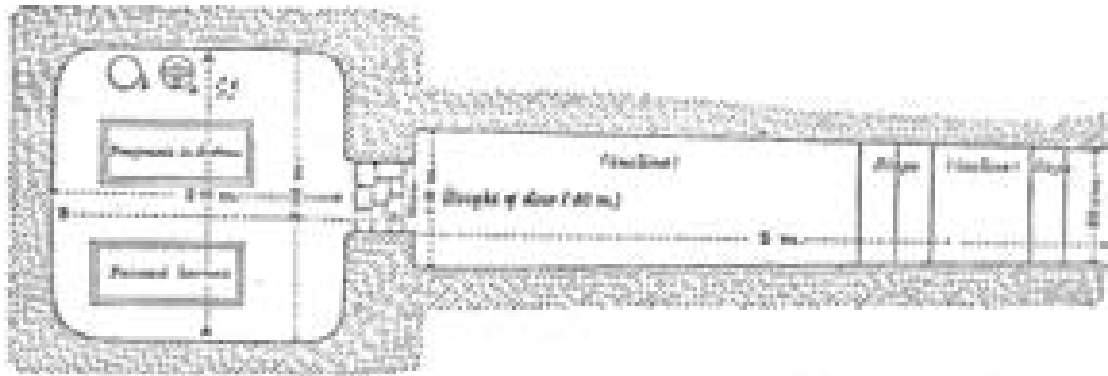
Εικ. 52: Λαξευτός τάφος 96, Σταυρός, Α. της Γαλιάς Καινουρίου Ηρακλείου, κάτοψη και τομή (ΚΑΡΕΤΣΟΥ Α., ΠΑΕ (1975) «Περισυλλογή αρχαίων στην Κεντρική Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 523 εικ. 1).

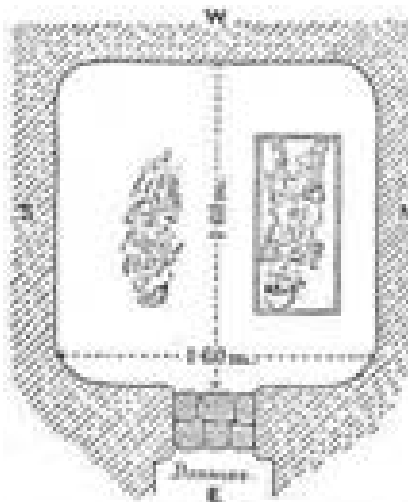
Εικ. 53: Λαξευτός τάφος 101, Πρινοκέφαλο Αρμένιοι Ρεθύμνου, κάτοψη (ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1977, σ. 643, σχεδ. 2).

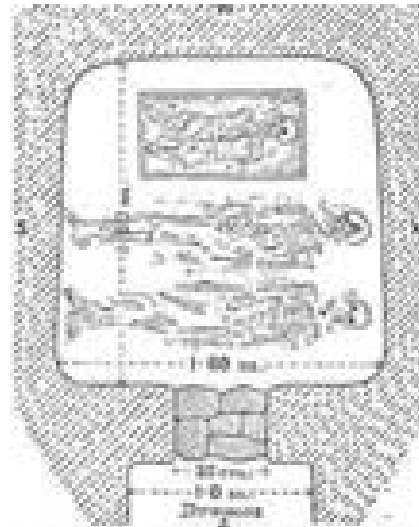
Εικ. 54: Λαξευτός τάφος 106, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη θαλάμου και τομή του δρόμου με τις βαθμίδες (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 28, σχεδ. 24).

Εικ. 55: Λαξευτός τάφος 107, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη θαλάμου και δρόμου με τις βαθμίδες. (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 28, σχεδ. 25 α).

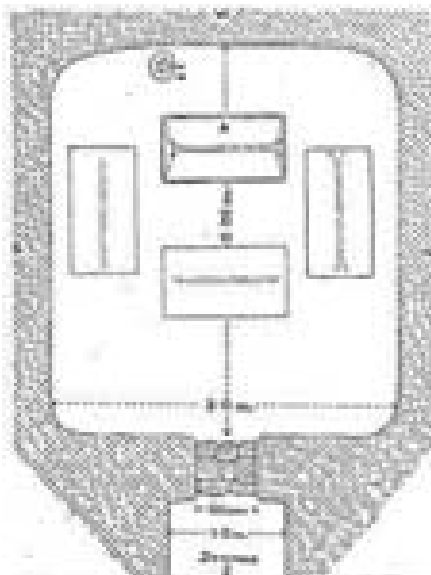

⇐ α. Εικ. 56: Λαξευτοί τάφοι 108-109, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, α. κάτοψη τάφου 108, β. κάτοψη τάφου 109 (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 33, 45 σχεδ. 29, 42 αντίστοιχα). β.⇒

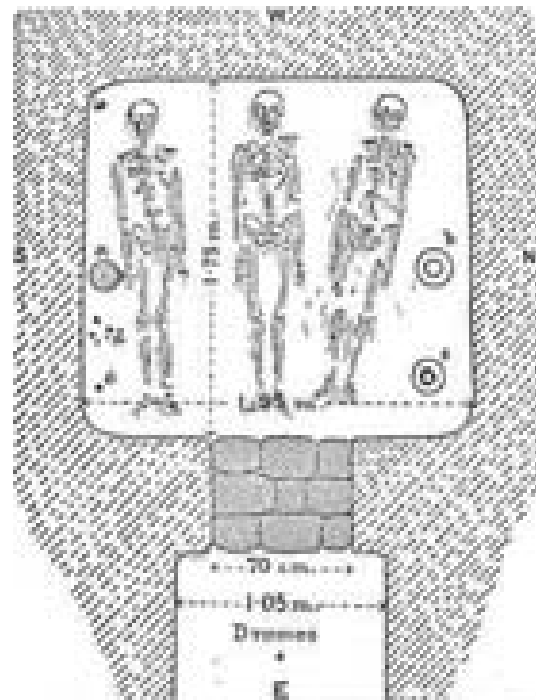

α

β

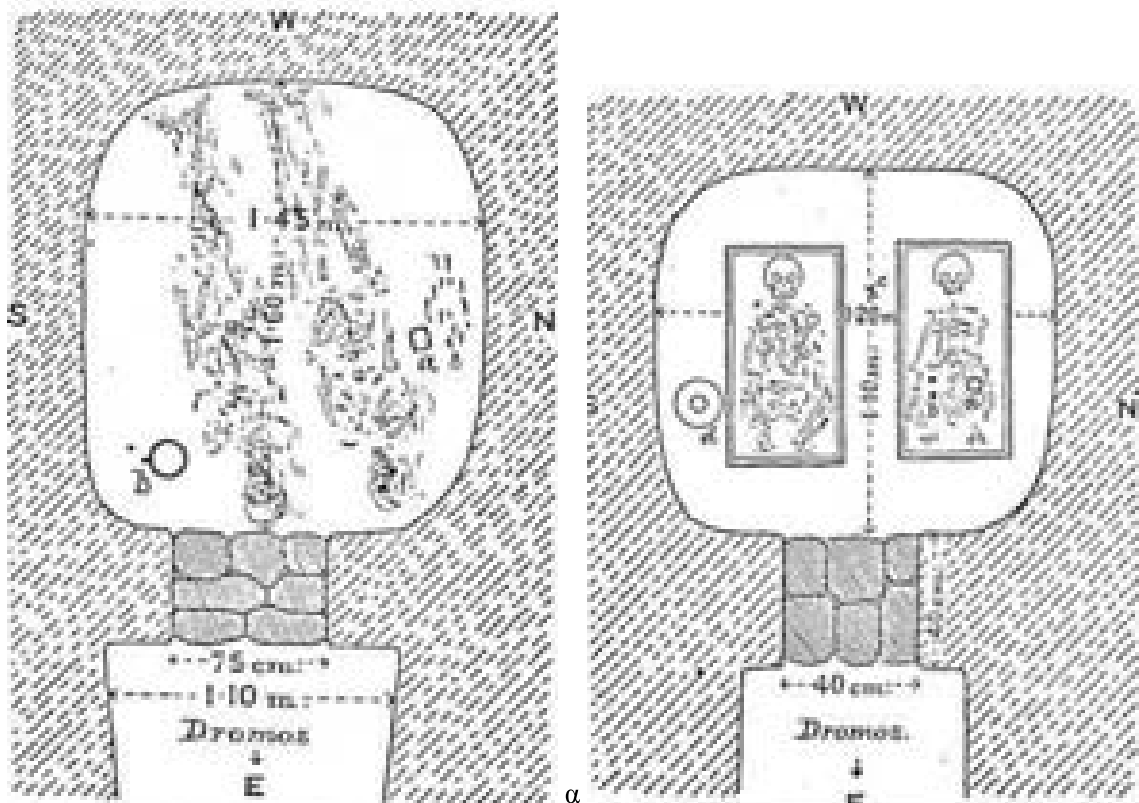

α

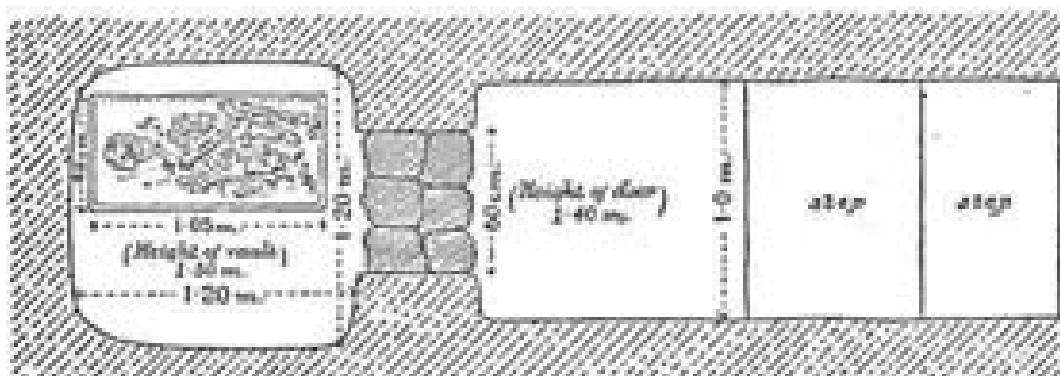

β

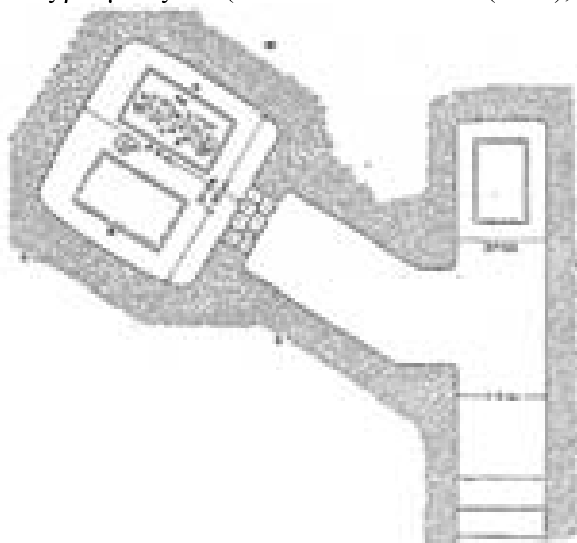
Εικ. 57: Λαξευτοί τάφοι 110-111, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, α. κάτοψη τάφου 110, β. κάτοψη τάφου 111 με τα ευρήματά τους (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 48, 52 σχεδ. 44, 51 αντίστοιχα).

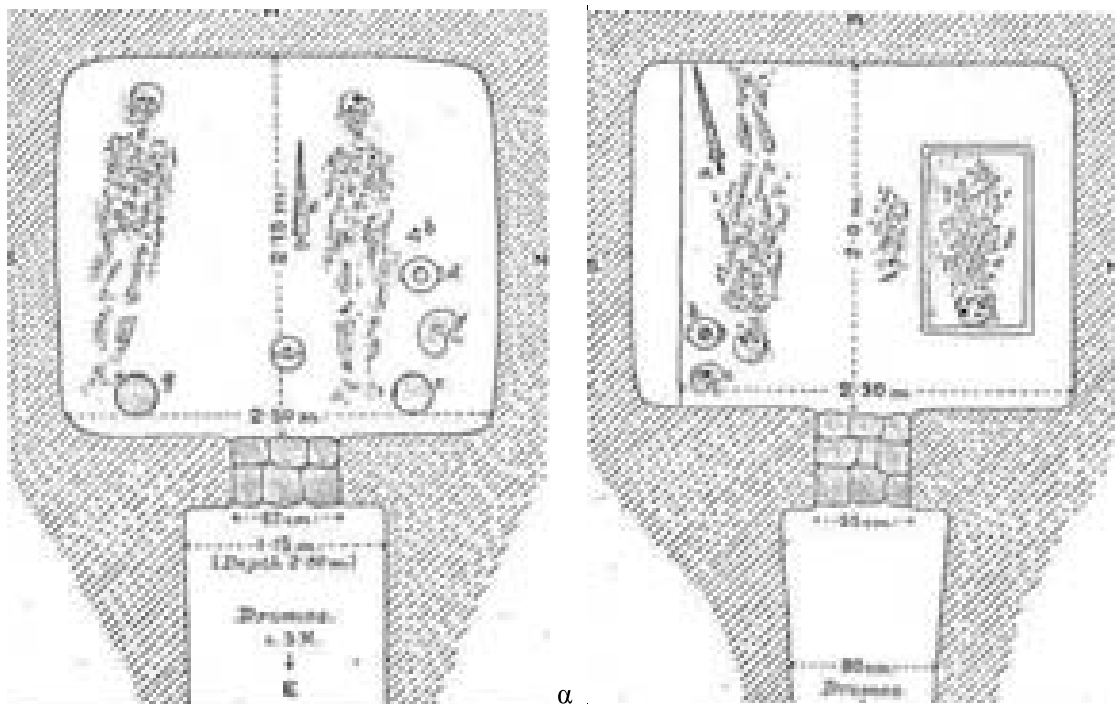
Εικ. 58: Λαξευτοί τάφοι 112 -113, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, α. κάτοψη τάφου 112, β. κάτοψη τάφου 113 με τα ευρήματά τους (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 63, 76 σχεδ. 68, 76 αντίστοιχα).

Εικ. 59: Λαξευτός τάφος 114, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου με τις βαθμίδες του (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 78, σχεδ. 87).

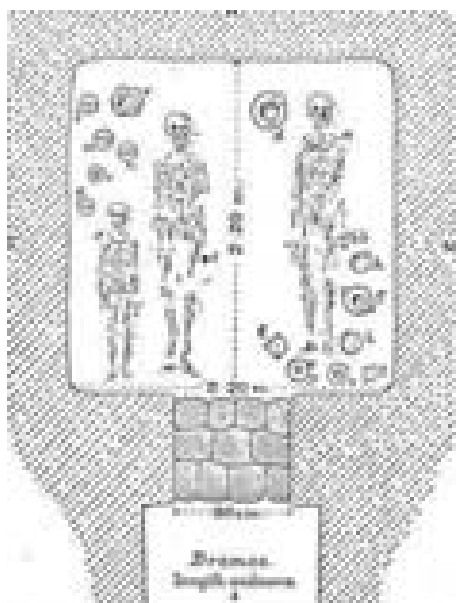
Εικ. 60: Λαξευτός τάφος 116, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου που καταλήγει σε απλή κοιλότητα στην ευθεία του (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 81, σχεδ. 89).

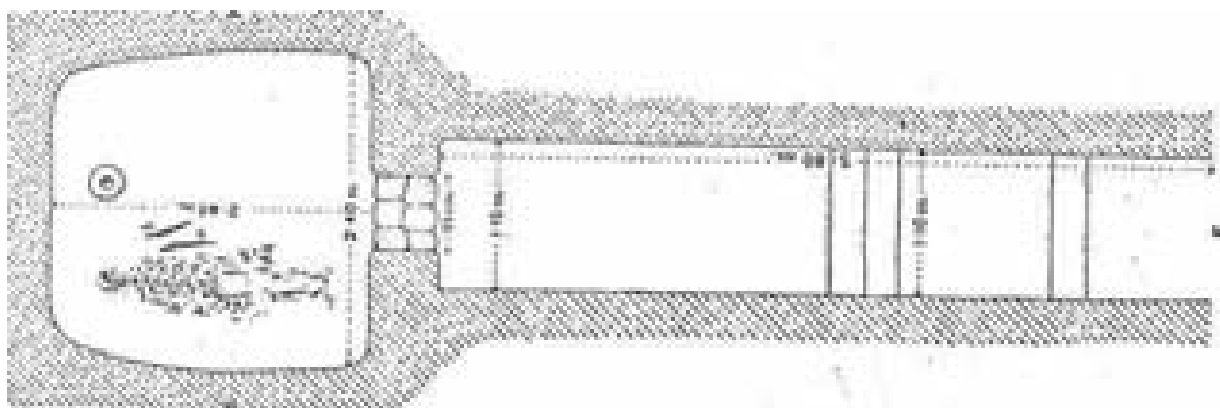
α

β

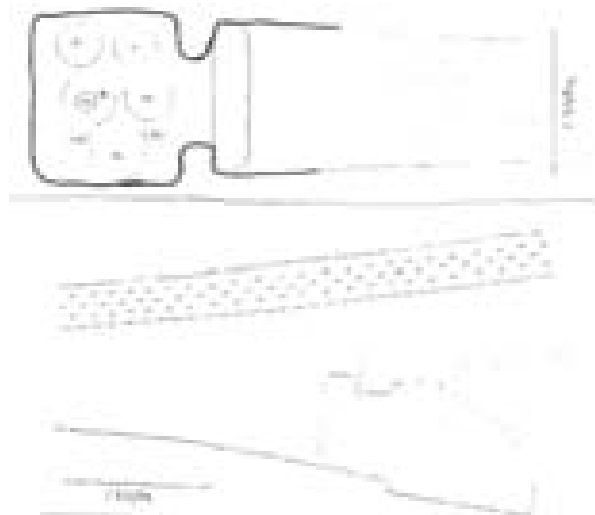
Εικ. 61: Λαξευτοί τάφοι 118, 120, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, α. κάτοψη τάφου 118, β. κάτοψη τάφου 120 με τα ευρήματα τους (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 82, 86 σχεδ. 93, 97 αντίστοιχα).

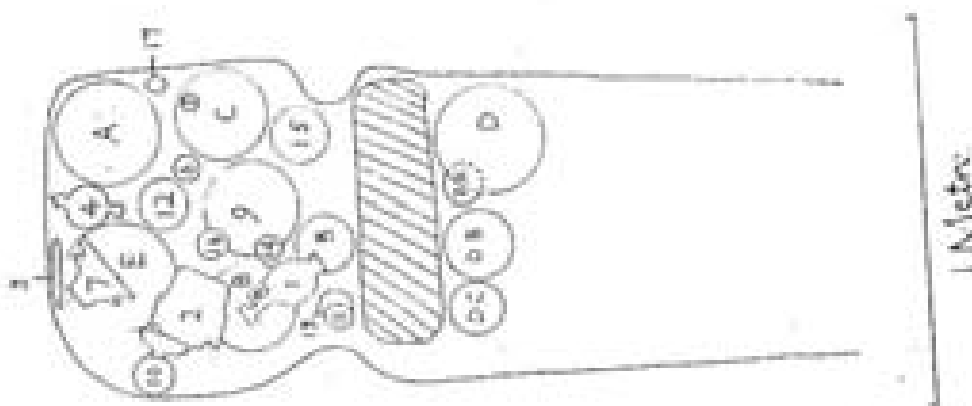
Εικ. 62: Λαξευτός τάφος 121, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου με τα ευρήματα του (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ. 88, σχεδ. 99).

Εικ. 63: Λαξευτός τάφος 123, Ζαφέρ Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου με τις βαθμίδες του (EVANS A.J. P.T.K. (1906), σ.5, σχεδ. 1).

Εικ. 64: Λαξευτός τάφος 124, Φορτέτσα Ηρακλείου, κάτοψη και τομή (BROCK J.K., FORTETSA (1957), πιν. 141).

Εικ. 65: Λαξευτός τάφος 125, Φορτέτσα Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου με τα ευρήματα τους (BROCK J.K., FORTETSA (1957), πιν. 144).

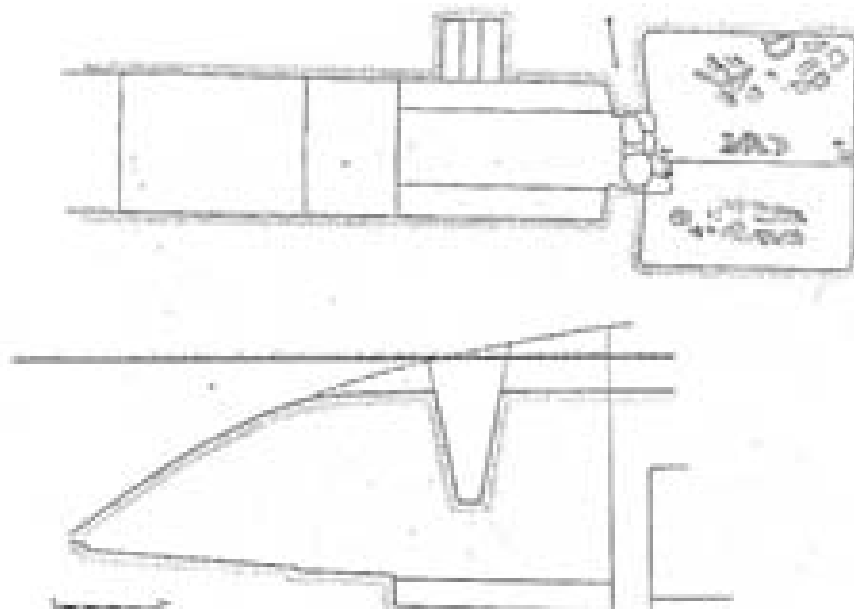

α

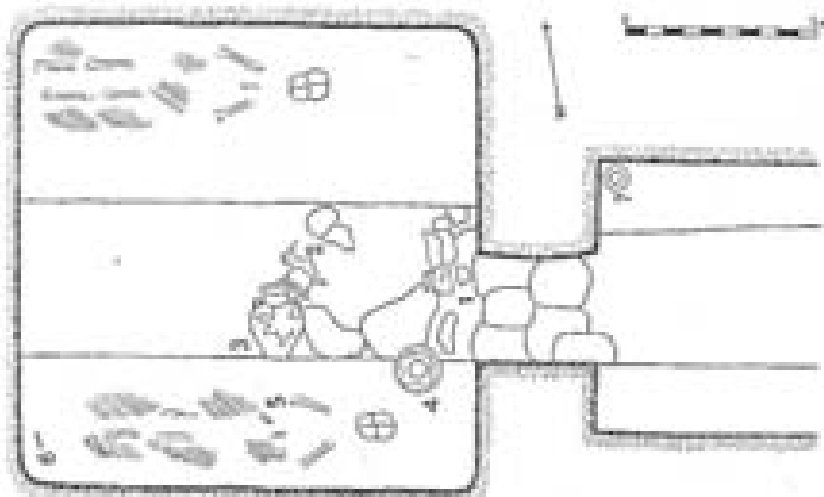

β

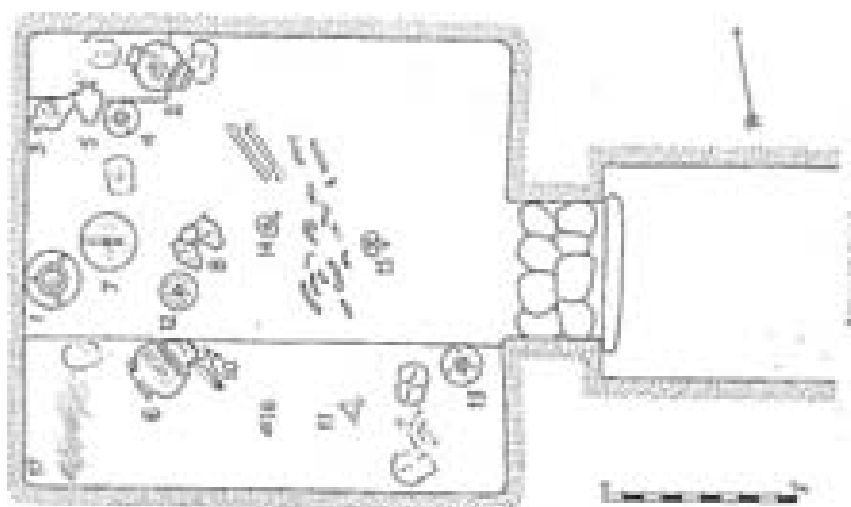
Εικ. 66: Λαξευτός τάφος 126, Κατσαμπάς Ηρακλείου, α. Η κόγχη στη Ν. πλευρά του δρόμου, β. Η είσοδος του θαλάμου (ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), σ. 15, εικ. 11-12 αντίστοιχα).

Εικ. 67: Λαξευτός τάφος 126, Κατσαμπάς Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου και τομή (ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), πιν. Β').

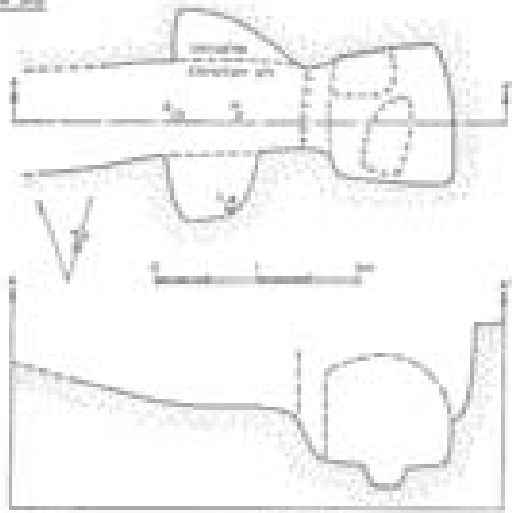

Εικ. 68: Λαξευτός τάφος 127, Κατσαμπάς Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου και τομή (ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), πιν. Γ').

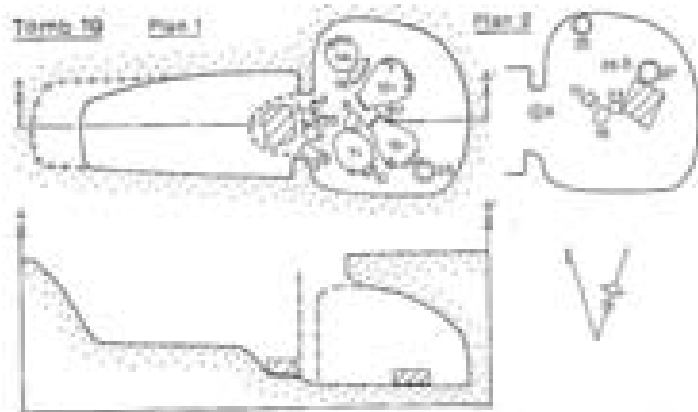
Εικ. 69: Λαξευτός τάφος 128, Κατσαμπάς Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου (ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), πιν. Α').

Ταμία 69

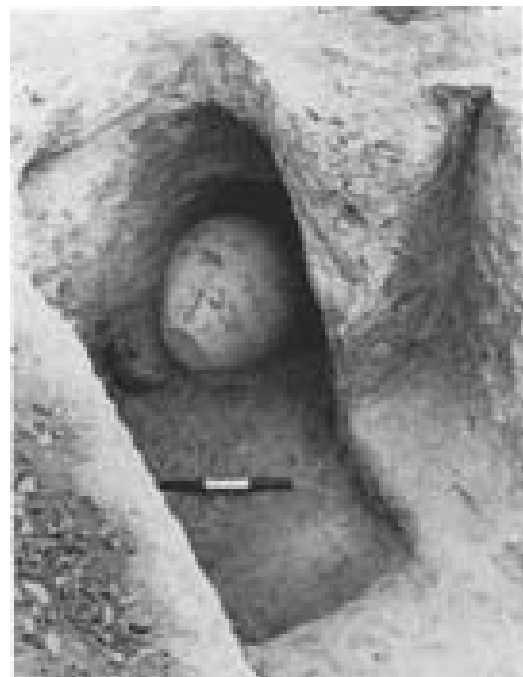

⇐Εικ. 70 : Λαξευτός Τάφος 131, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη και τομή του θαλάμου και του δρόμου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 26).

⇒Εικ. 71 : Λαξευτός Τάφος 132, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη και τομή του θαλάμου και του δρόμου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 16).

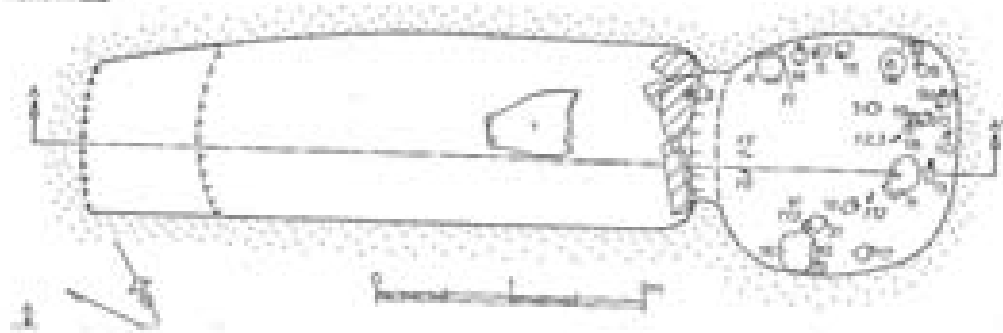
α

β

Εικ. 72 : Λαξευτός Τάφος 132, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, α. Ο δρόμος και η είσοδος του θαλάμου β. άποψη του εσωτερικού του θαλάμου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. IV, πιν. 13 a-b αντίστοιχα).

Tomb 40

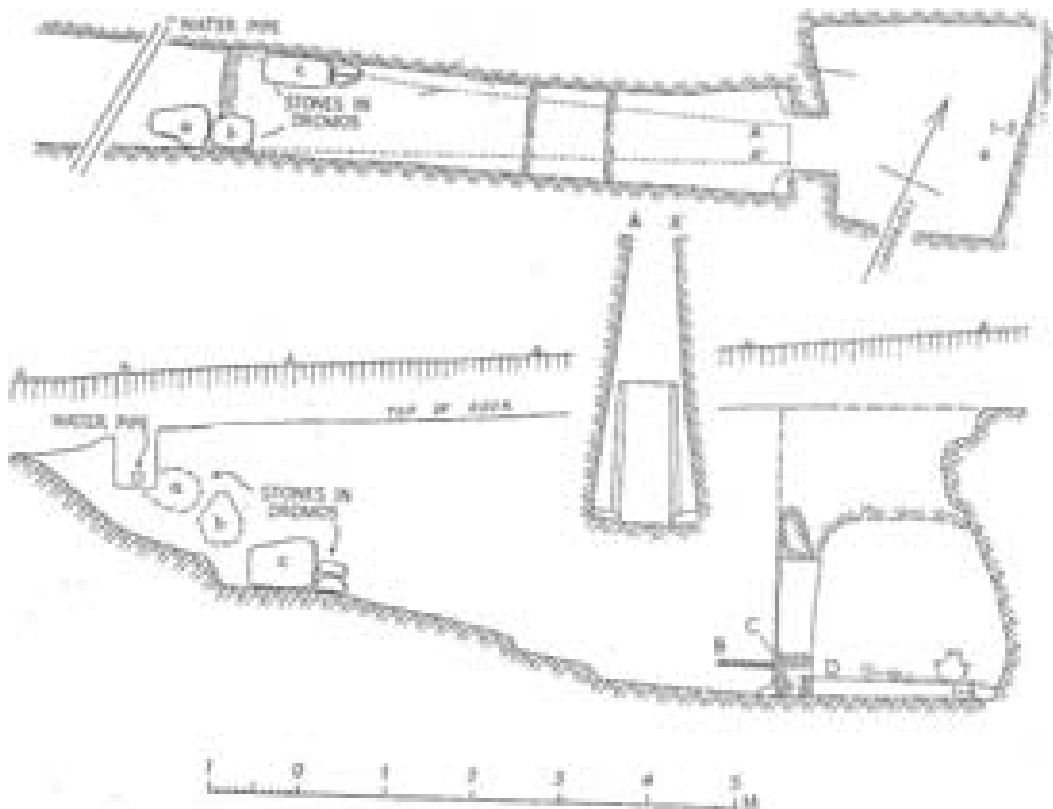
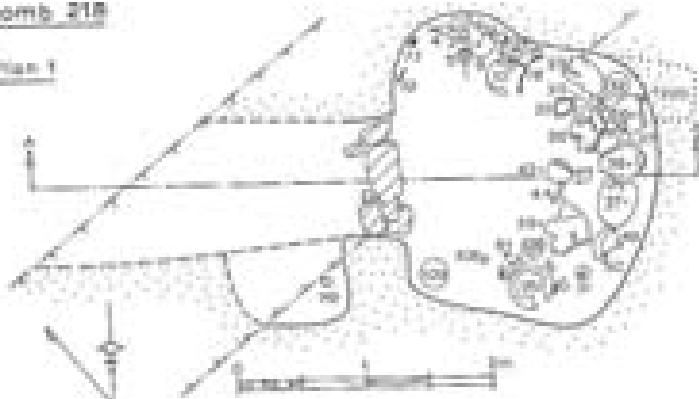

Εικ. 73 : Λαξευτός Τάφος 133, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη και τομή του θαλάμου και του δρόμου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 23).

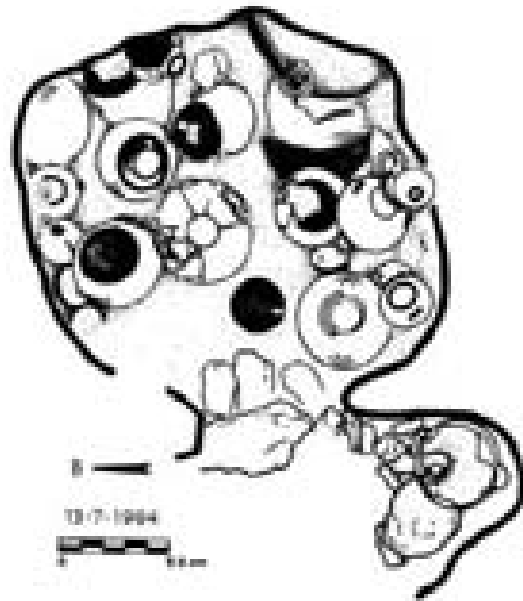
⇒Εικ. 74 : Λαξευτός Τάφος 135, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, κάτοψη και τομή του θαλάμου και του δρόμου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 45).

Tomb 318

Plan 1

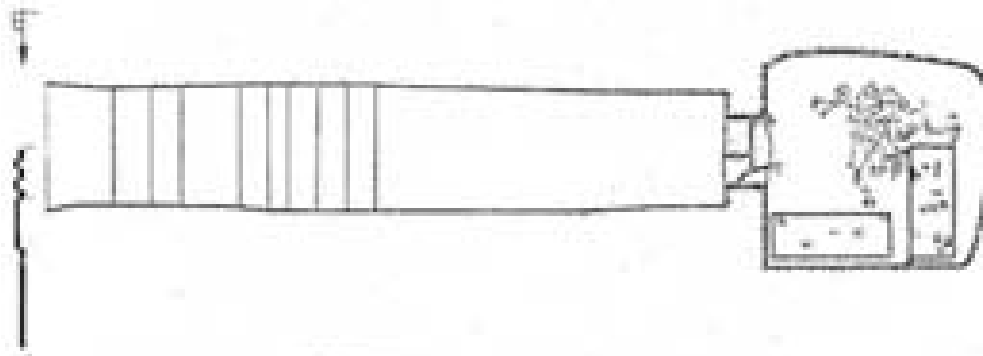
Εικ. 75 : Λαξευτός Τάφος 138, Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο, κάτοψη και τομή του θαλάμου και του δρόμου (HOOD M.S.F.-COLDSTREAM J.N. ABSA 63 "A late minoan tomb at Ayios Ioannis near Knosos" Athens 1968, σ. 208, σχεδ. 1)

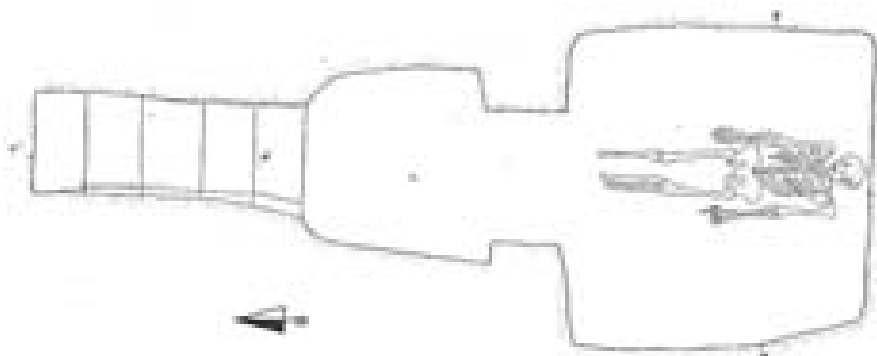
α.

β.

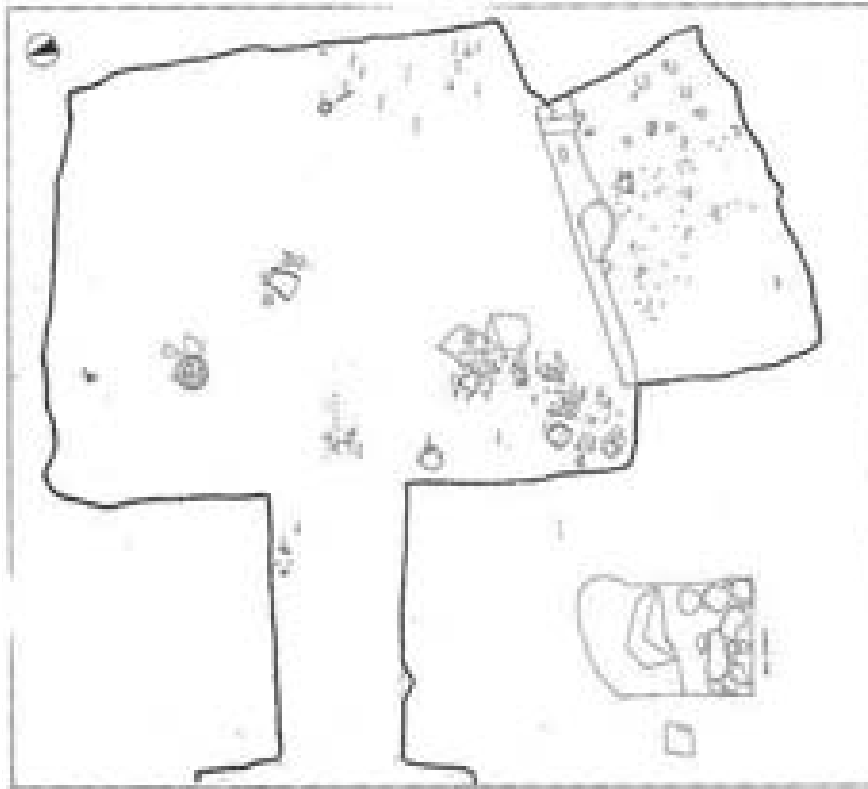
Εικ. 76 : Λαξευτός Τάφος 151 α. Φωτογραφία του λαξευτού τάφου Α1Κ1 της Ελεούθερνας, β. Κάτοψη του θαλάμου με το περιεχόμενό του, ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΕΛΕΥΘΕΡΝΑ, Πόλη – Ακρόπολη- Νεκρόπολη, Αθήνα 2004., σ. 123 εικ. 8-9 αντίστοιχα).

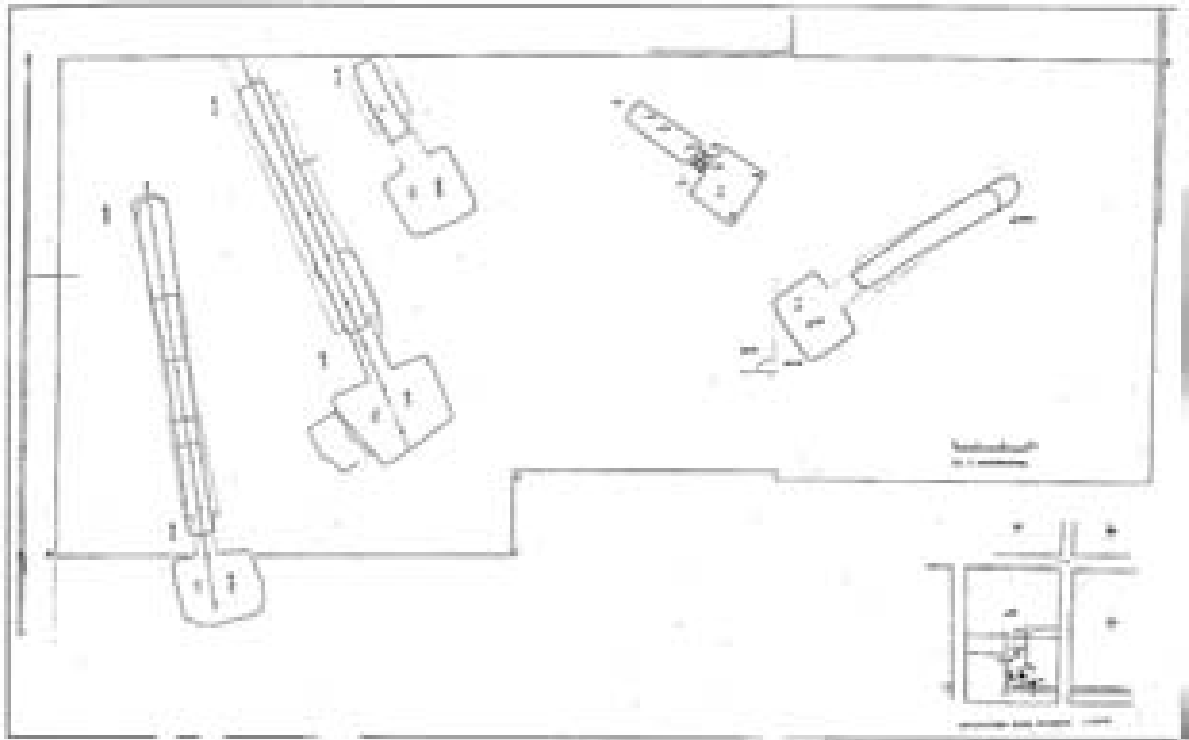
Εικ. 77 : Λαξευτός Τάφος 152 Πρινοκέφαλο Αρμένιοι Ρεθύμνου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου με τις βαθμίδες του (ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 26 (1971): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Λοτική Κρήτη» Αθήνα 1975, σ. 514, σχεδ. 3).

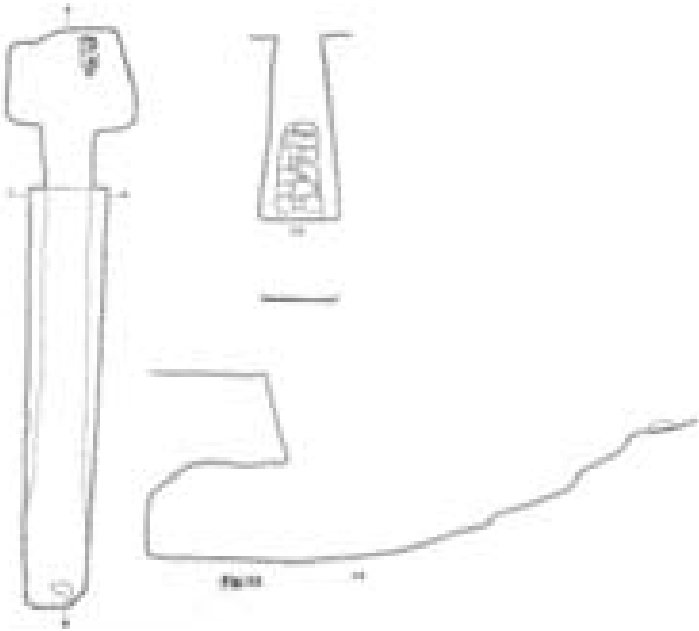
Εικ. 78 : Λαξευτός Τάφος 161 Στρατόπεδο Ι. Μαρκοπούλου Χανιά, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου με τις βαθμίδες του, (ΝΙΝΙΟΥ-ΚΙΝΔΕΛΗ Β., ΑΔ 37 (1982): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 377, σχεδ. 1).

Εικ. 79 : Λαξεντός Τάφος 167, Οδός Μαλίνου και Κριτοβουλίδου, Χανιά, κάτοψη του θαλάμου με τον πλευρικό ορθογώνιο θάλαμο στη Ν. πλευρά του, και η όψη της εισόδου κάτω δεξιά,(ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 52 (1997): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1009, σχεδ. 3) .

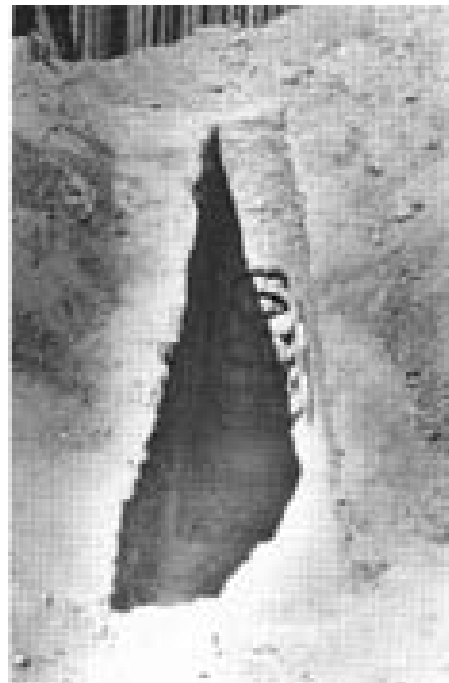

Εικ. 80 : Λαξεντοί Τάφοι 166-170, Οδός Μαλίνου και Κριτοβουλίδου, Χανιά, γενική κάτοψη των τάφων,(ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 7 «Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων » Χανιά 1999, σ. 144, σχεδ. 1)

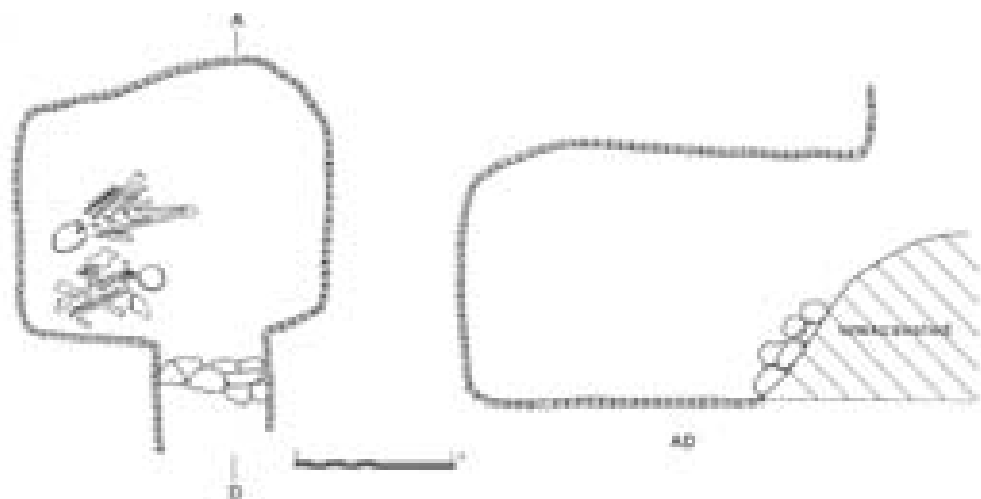

⇨Εικ. 81 : Λαξευτός Τάφος 171, Οδός Παλαμά 4, Χανιά, κάτοψη και τομή του θαλάμου, του δρόμου και της εισόδου (HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*”, Goteborg 1992, σ. 13-47, σχεδ. 13).

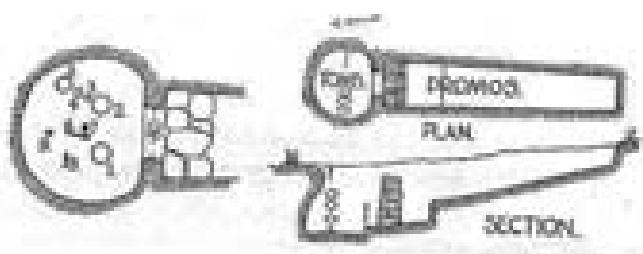
⇒Εικ. 82 : Λαξευτός Τάφος 171, Οδός Παλαμά 4, Χανιά, α. άποψη του δρόμου και της εισόδου πριν την αφαίρεση του φράγματος, (HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*”, Goteborg 1992, σ. 13-47, πιν. 4B).

Εικ. 83 : α. Δρόμος υπόγειου λαξευτού θαλαμοειδή τάφου και β. γενική άποψη της νεκρόπολης της οδού Παλαμά 4 στα Χανιά, (ΑΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι τόποι και μνημεία Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 5, εικ. 14, 13 αντίστοιχα).

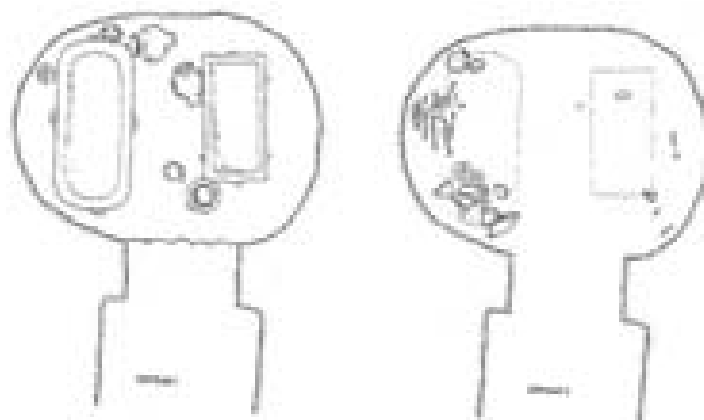
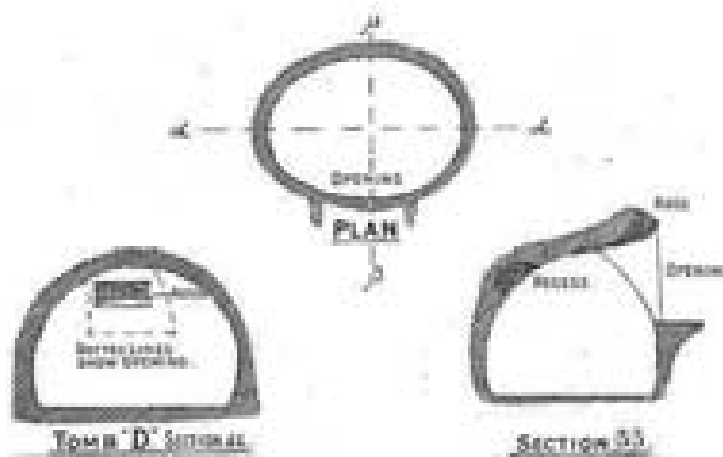

Εικ. 84 : Λαξευτός Τάφος 172, Οδός Παλαμά 4, Χανιά, κάτοψη και τομή του θαλάμου, (HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “Late Minoan burials at Khania”, Goteborg 1992, σ. 13-47, σχεδ. 21).

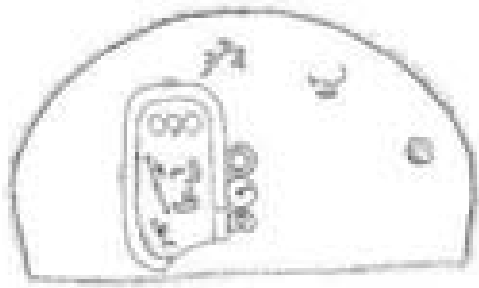

⇐Εικ. 85 : Λαξευτός τάφος 174, Παλαίκαстро, Ρουσσόλακκος Σητείας, κάτοψη και τομή τάφου (BOSANQUET R.C. ABSA VIII “Excavations at Palaikastro, the bee-hive tomb” London 1901-1902, σ. 304, εικ. 20).

⇒Εικ. 86 : Λαξευτός τάφος 175, Πραισός Σητείας κάτοψη και τομές του θαλάμου, (BOSANQUET R.C. ABSA VIII “Excavations at Praesos , the early tombs .D ” London 1901-1902, σ. 252, σχεδ. 23).

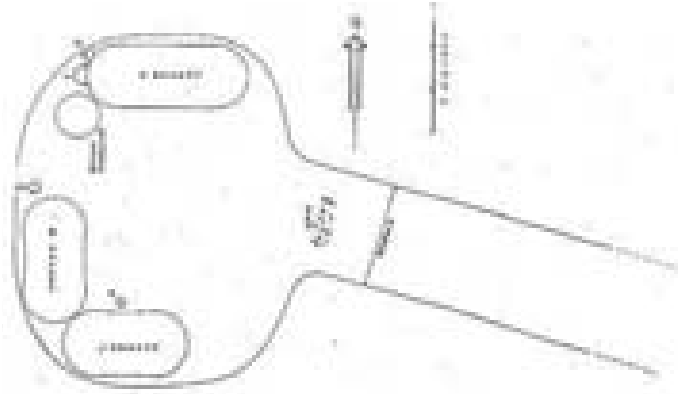

⇐Εικ. 87 : Λαξευτός τάφος 177 Αράπη Σκάλα, Γρα Λυγιά Ιεράπετρας, κατόψεις τάφου σε δύο επίπεδα (ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ Β. ΑΔ 53 (1998): ΜΕΛΕΤΑΙ Α’ «Υστερομινωϊκοί ΙΙΙ τάφοι στη Γρα Λυγιά Ιεράπετρας» Αθήνα 2002, σ. 28, σχεδ. 3).

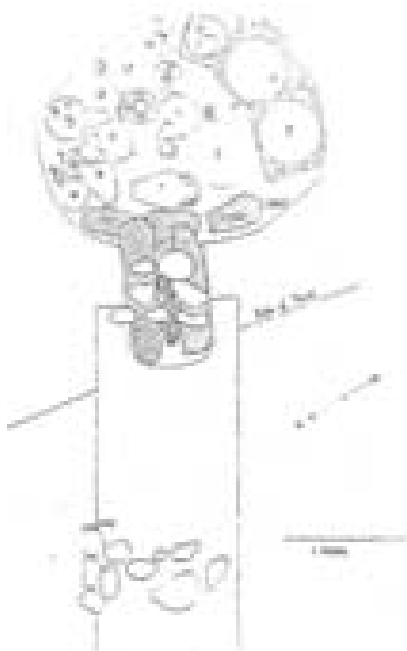
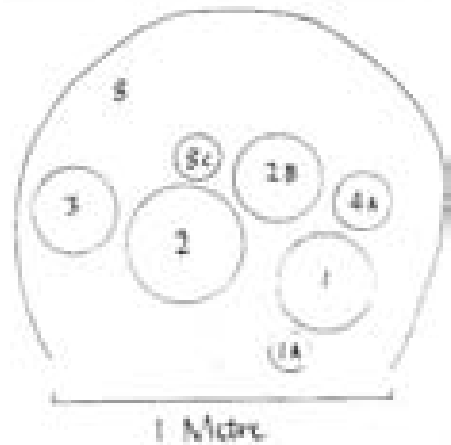

⇐Εικ. 88 : Λαξευτός τάφος 178
Αράπη Σκάλα, Γρα Λυγιά
Ιεράπετρας, κάτοψη θαλάμου
(ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ Β. ΑΔ 53
(1998): ΜΕΛΕΤΑΙ Α'
«Υστερομινωϊκοί ΙΙΙ τάφοι στη
Γρα Λυγιά Ιεράπετρας» Αθήνα
2002, σ. 30, σχεδ.4).

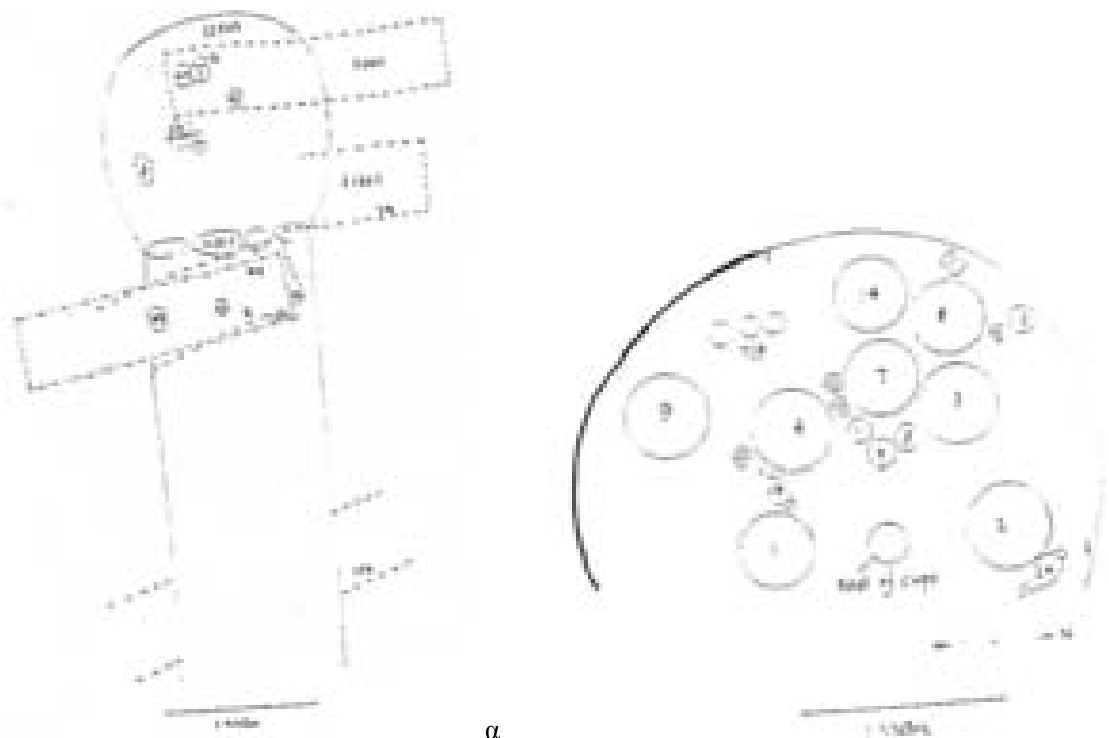
⇒Εικ. 89 : Λαξευτός
τάφος 179, Παχράμμος
Ιεράπετρας,
(ΑΛΕΞΙΟΥ Σ.,
ΚΡΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ,
τ. 8, «Υστερομινωϊκός
Τάφος Παχράμμος»,
Ηράκλειο - Κρήτης
1954, τεύχος 1, σ. 400,
σχεδ. 1).

⇒ Εικ. 90: Λαξευτός τάφος
181, Φορτέτσα Ηρακλείου,
κάτοψη του θαλάμου με τα
ευρήματα του (BROCK J.K.,
FORTETSA (1957), πιν. 136).

⇐ Εικ. 91: Λαξευτός τάφος 182,
Φορτέτσα Ηρακλείου, κάτοψη του
θαλάμου με τα ευρήματα του και του
δρόμου (BROCK J.K., FORTETSA
(1957), πιν. 137).

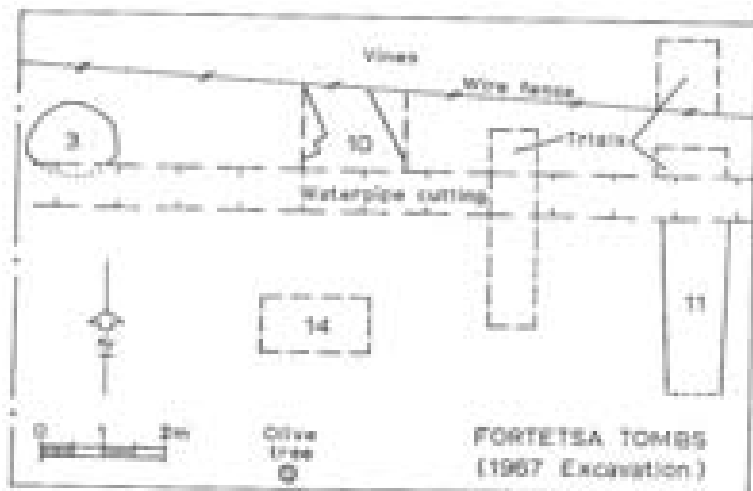

Εικ. 92: Λαξευτοί τάφοι 183-184, Φορτέτσα Ηρακλείου, α. κάτοψη του θαλάμου του τάφου 183 με τα ευρήματα του και του δρόμου και β. κάτοψη του θαλάμου του τάφου 184 με τα ευρήματα του (BROCK J.K., FORTETSA (1957), πιν. 142).

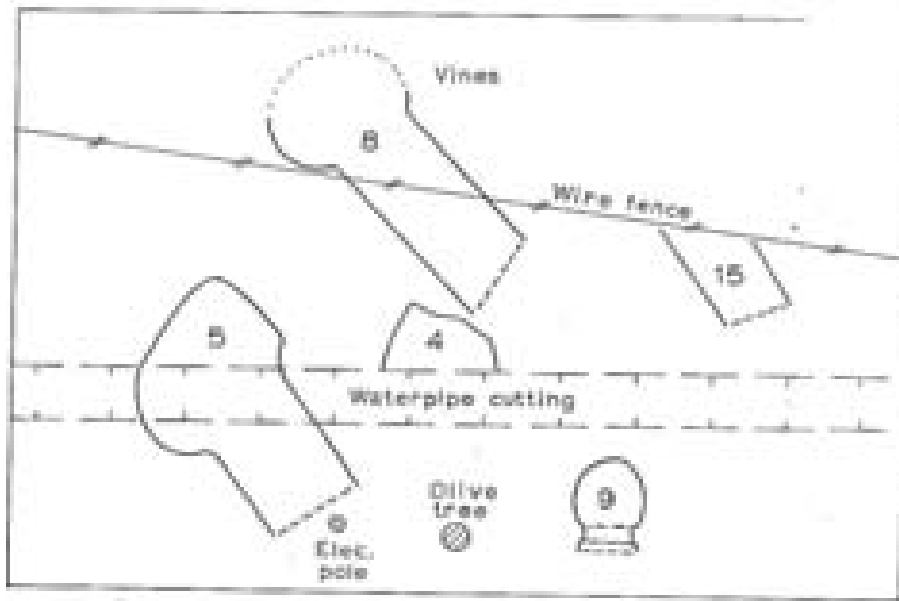

⇨ Εικ. 93: Λαξευτός τάφος 185, Φορτέτσα Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου με τα ευρήματα τους (BROCK J.K., FORTETSA (1957), πιν. 159).

⇒ Εικ. 94: Λαξευτός τάφος 186, & 413, Φορτέτσα Ηρακλείου, γενική κάτοψη τάφων, ο 186 είναι αυτός με τον αριθμό 3, ο 413 είναι αυτός με τον αριθμό 10 (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 55).

⇒ Εικ. 95: Λαξευτός τάφος 186, Φορτέτσα Ηρακλείου, άποψη του θαλάμου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. IV, εικ. 5 a).

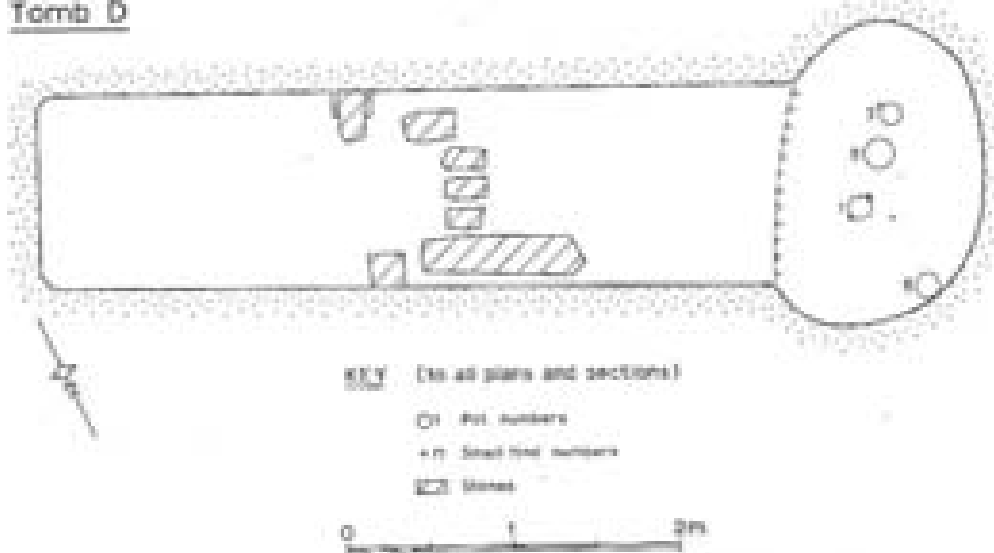

Εικ. 96: Λαξευτοί τάφοι 187, 188, 358 & 414, Φορτέτσα Ηρακλείου, γενική κάτοψη τάφων, ο τάφος 187, είναι αυτός με τον αριθμό 8, ο τάφος 188 είναι αυτός με τον αριθμό 9, ο τάφος 358 είναι αυτός με τον αριθμό 5, ο 414 είναι αυτός με τον αριθμό 4, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 55).

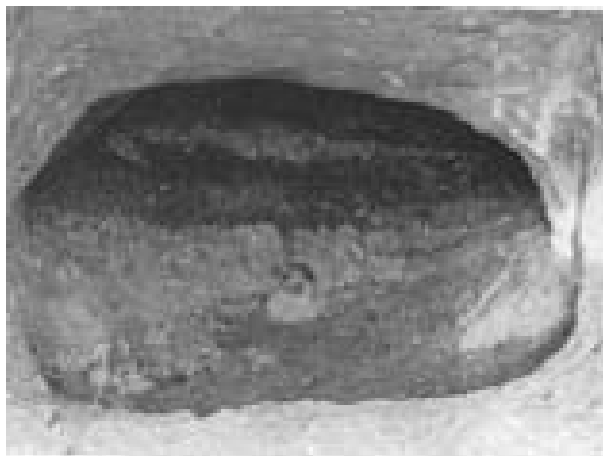

⇐ Εικ. 97: Λαξευτός τάφος 188, Φορτέτσα Ηρακλείου, άποψη του θαλάμου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. IV, εικ. 5 d).

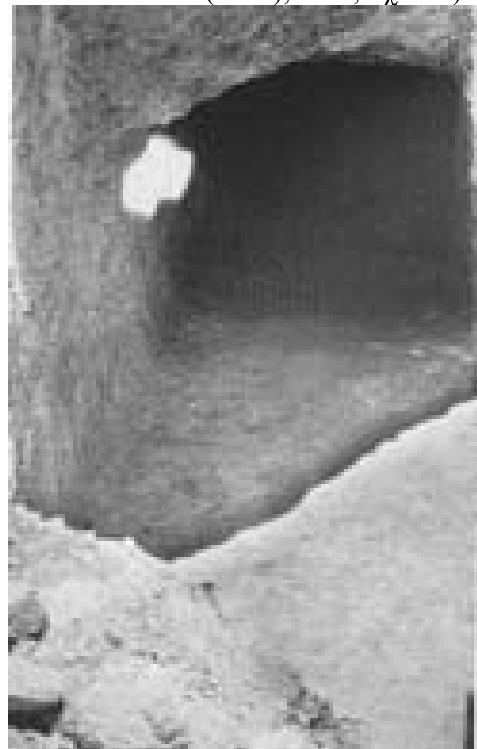
Tomb D

Εικ. 98: Λαξευτός τάφος 190, Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου, κάτοψη του τάφου και του δρόμου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 7).

α

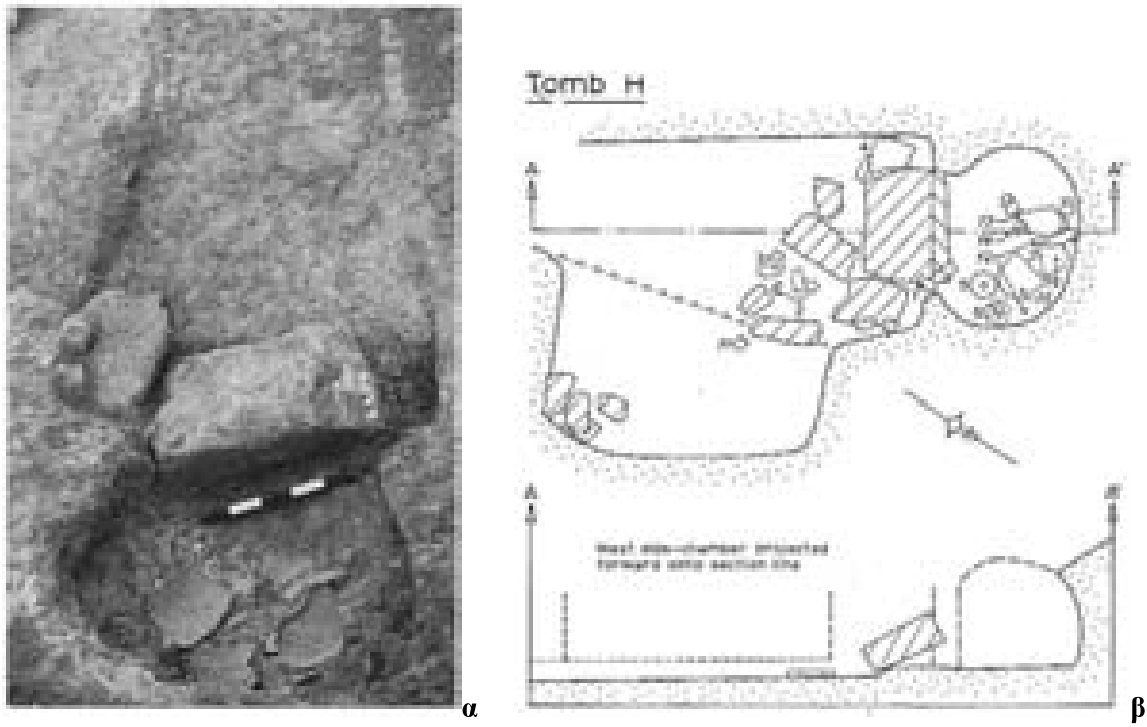

β

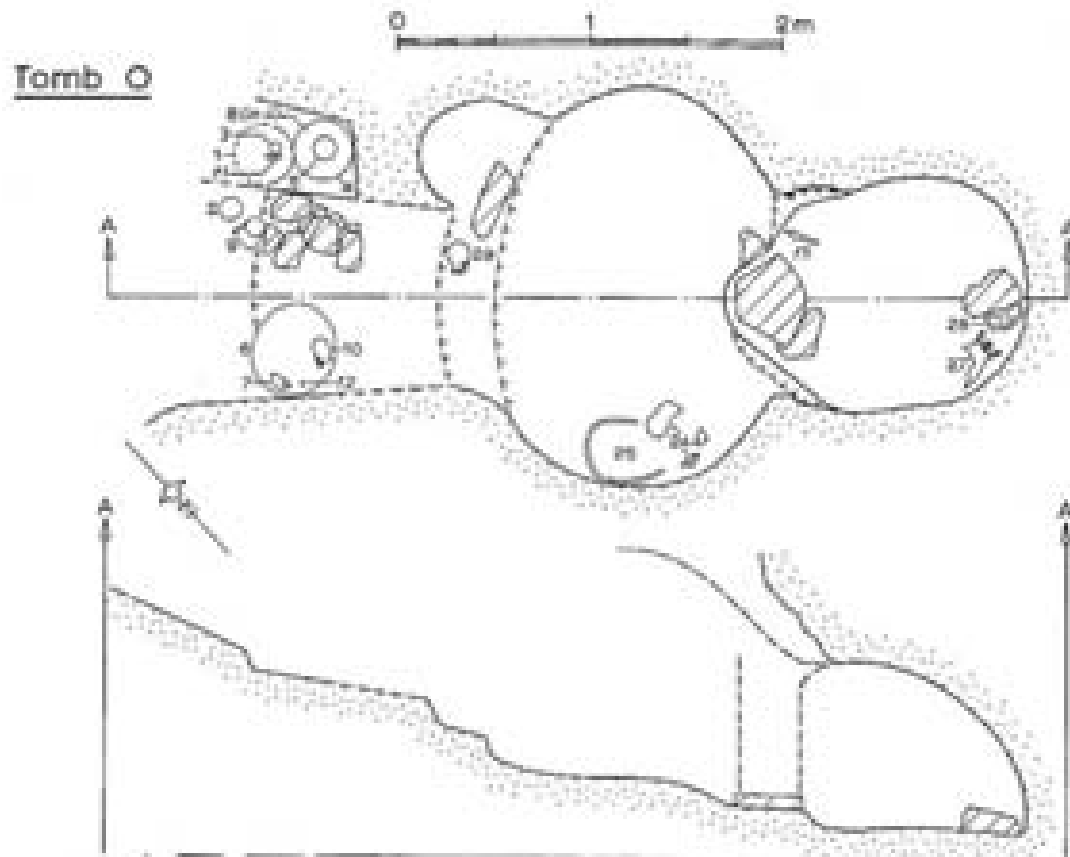
Εικ. 99: Λαξευτός τάφος 190, Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου, α. άποψη του εσωτερικού του θαλάμου, β. άποψη του θαλάμου από τον δρόμο (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. IV, εικ. 6, a, b, αντίστοιχα).

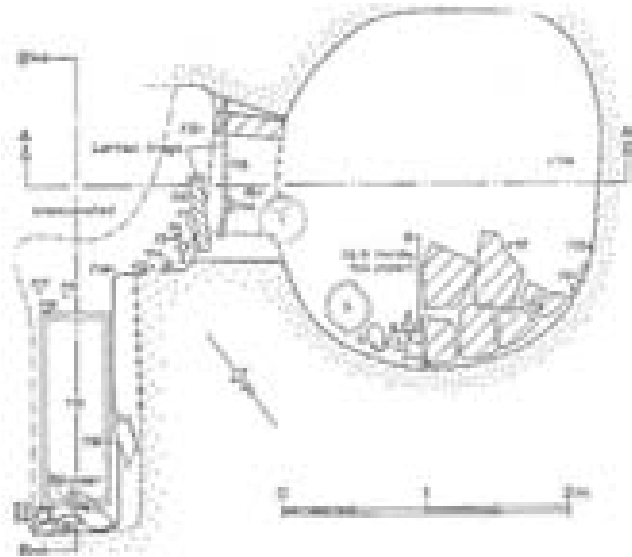
⇐ Εικ.100: Λαξευτός τάφος 191, Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου, α. άποψη του τάφου από ΒΔ, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. IV, εικ. 7 d).

Εικ.101: Λαξευτός τάφος 191, Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου, α. Αποψη του τάφου από ΝΑ, και β. κάτοψη και τομή τάφου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. IV, εικ. 7 ε και τ. III, σχεδ. 8 αντίστοιχα).

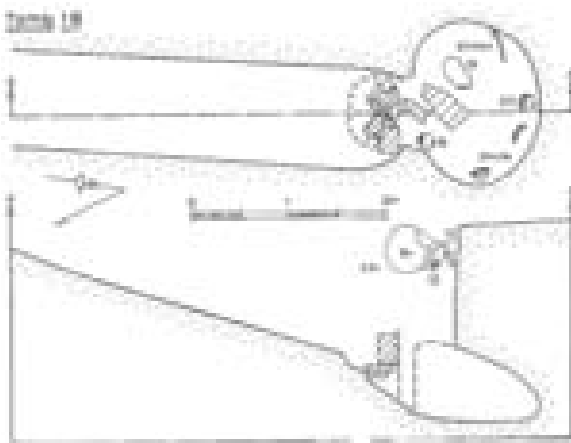
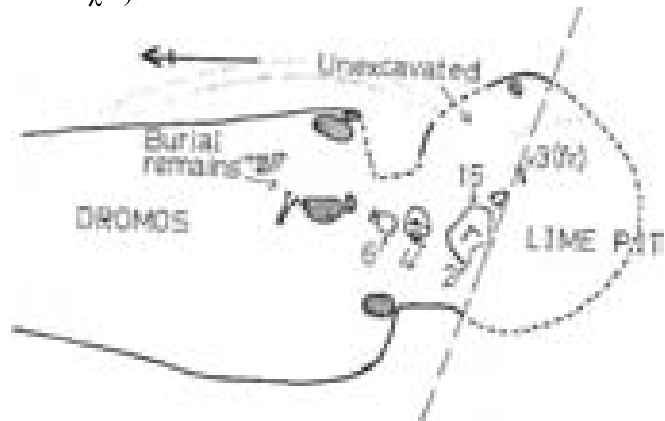
Εικ.102: Λαξευτός τάφος 192, Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου, Κάτοψη και τομή τάφου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 11).

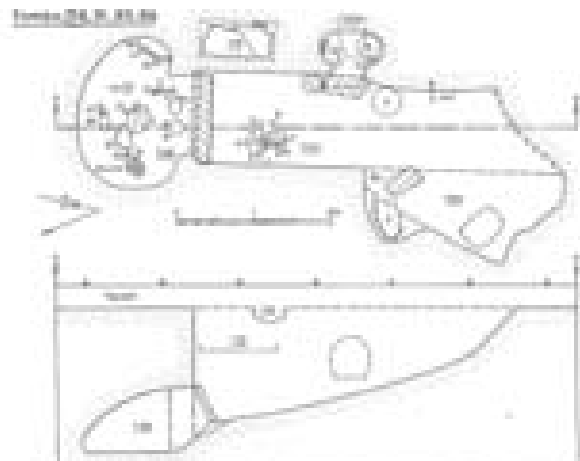
α β

Εικ.103: Λαξευτός τάφος 193, Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου, α. Κάτοψη τάφου, β. άποψη του θαλάμου όπως ανασκάφηκε. (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. ΙΙΙ, σχεδ. 12 και τ. ΙV εικ. 10 α αντίστοιχα).

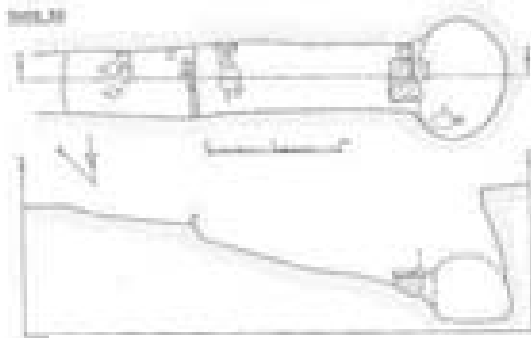
⇒Εικ.104: Λαξευτός τάφος 196, Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου, κάτοψη τάφου (COLDSTREAM J. N. ABSA 58 “Five tombs at Knosos : II early protogeometric tomb at Teke” London 1963, σ. 35, σχεδ. 6).

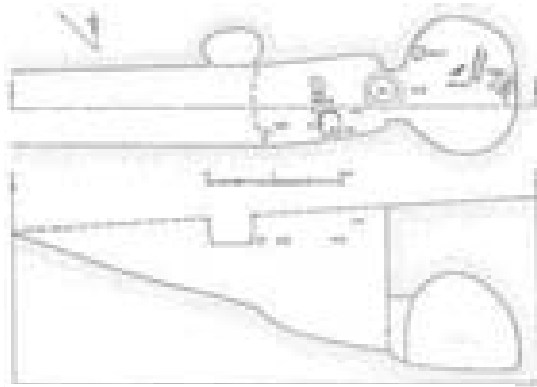
↑Εικ.105: Λαξευτός τάφος 197, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη και τομή θαλάμου και δρόμου του τάφου, (NORTH CEMETERY (1996), τ. ΙΙΙ, σχεδ. 16).

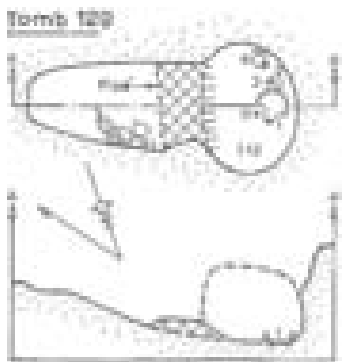
↑Εικ.106: Λαξευτός τάφος 198, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη και τομή θαλάμου και δρόμου με την κόγχη του, (NORTH CEMETERY (1996), τ. ΙΙΙ, σχεδ. 21).

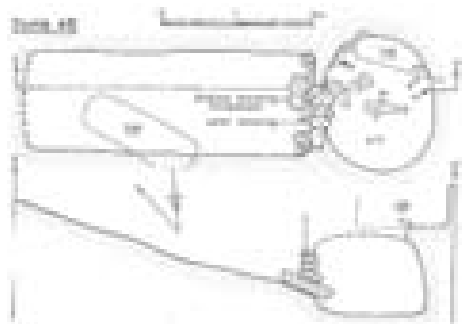
▲Εικ.107: Λαξευτός τάφος 199, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη και τομή θαλάμου και δρόμου του τάφου, (NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 22).

▲Εικ.108: Λαξευτός τάφος 200, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη και τομή θαλάμου και του δρόμου με την κόγχη του, (NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 17).

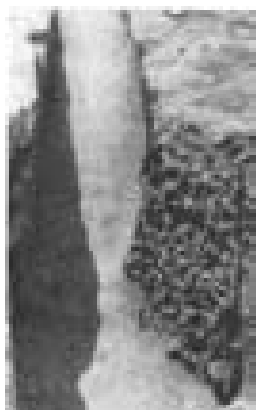
⇔Εικ.109: Λαξευτός τάφος 201, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη και τομή θαλάμου και δρόμου, (NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 40).

α

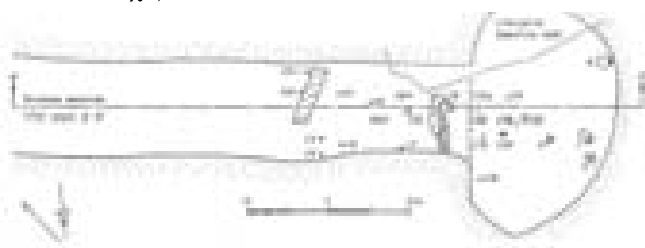
β

Εικ.110: Λαξευτός τάφος 202, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου, α. Κάτοψη & τομή θαλάμου και δρόμου, β. άποψη του φράγματος της εισόδου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 24 και τ. IV εικ. 19 c αντίστοιχα).

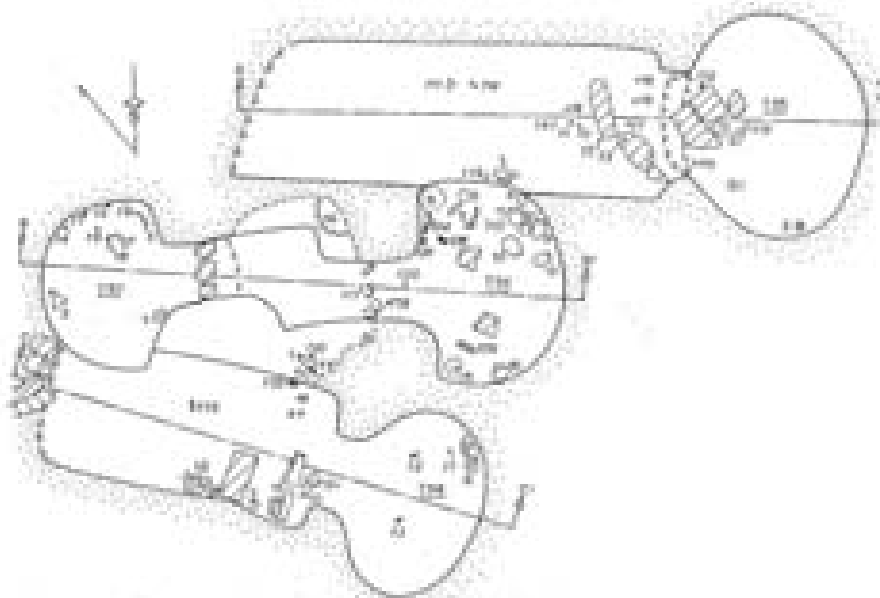

α

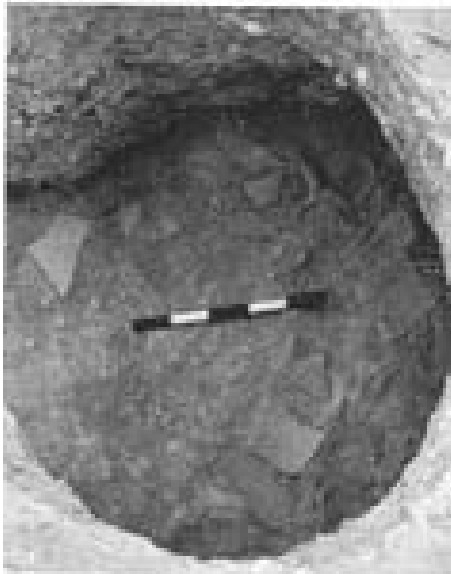
⇔↓Εικ.111: Λαξευτός τάφος 203, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, α. άποψη του δρόμου και μέρος του θαλάμου, β. κάτοψη θαλάμου και δρόμου, (NORTH CEMETERY (1996), τ. IV, τ. III, εικ. 19 d, σχεδ. 25 αντίστοιχα).

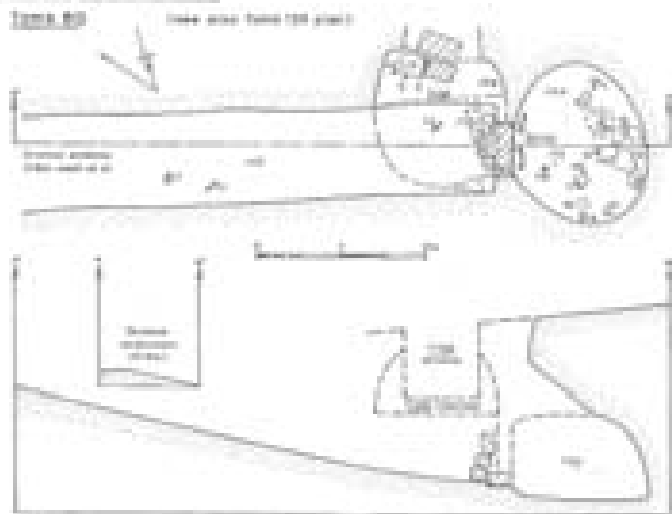
β

Εικ.112: Λαξευτοί τάφοι 204=T56, 298=T57,299=T 34 Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου, κάτοψη & τομή θαλάμου και δρόμου, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 19).

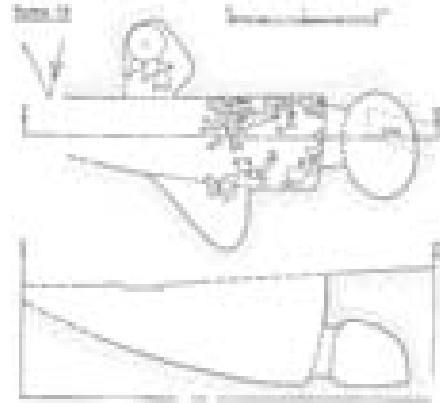

⇄ Εικ.113: Λαξευτός τάφος 204, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, άποψη του θαλάμου με τα θραύσματα των αγγείων in situ, (NORTH CEMETERY (1996), τ. IV, εικ. 10 b).

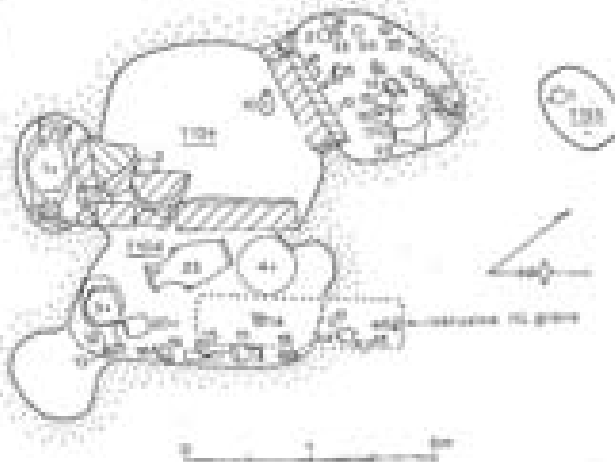
Εικ.114: Λαξευτός τάφος 205, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη και τομή του θαλάμου και του δρόμου, (NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 27).

⇒Εικ.115: Λαξευτός τάφος 206, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη και τομή θαλάμου και δρόμου,(NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 14).

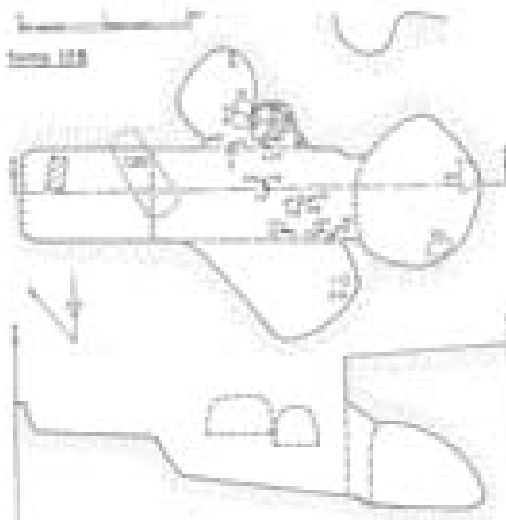
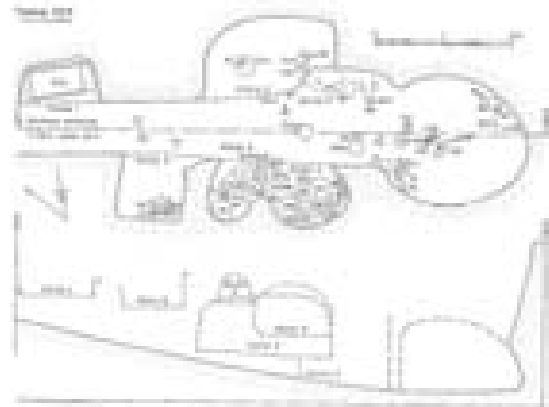
Tombs 104, 134, 135

Plan 1

⇐Εικ.116: Λαξευτός τάφος 207=T104, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου,(NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 37).

⇒Εικ.117: Λαξευτός τάφος 208, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη και τομή θαλάμου και δρόμου με τις κόγχες του,(NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 38).

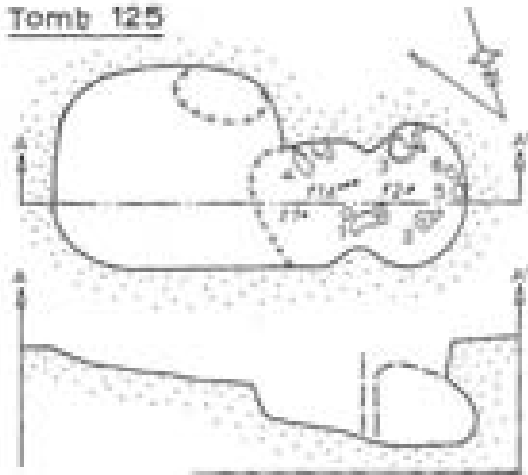
⇐Εικ.118:Λαξευτός τάφος 210, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, α. κάτοψη & τομή του θαλάμου & του δρόμου & β. άποψη του τάφου,(NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 42 & τ. IV εικ. 33a). ⇒

α⇐

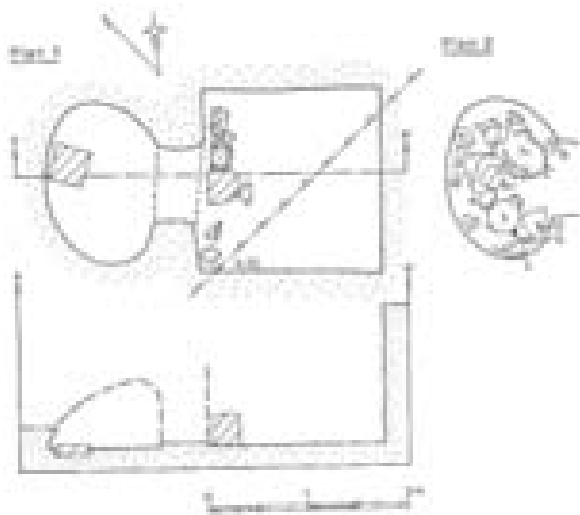
⇒β

Tomb 125

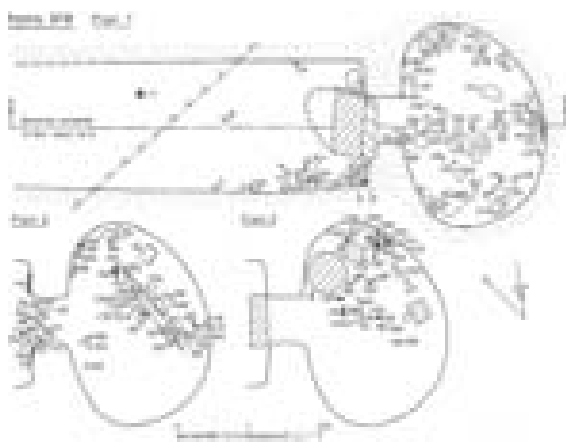
Εικ.119: Λαξευτός τάφος 211, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη και τομή του θαλάμου και του δρόμου (NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 40).

α

β

Εικ.120: Λαξευτός τάφος 212, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, α. κάτοψη και τομή του τάφου, β. άποψη του θαλάμου και του στομίου του τάφου (NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 32 & τ. IV εικ. 37 ε).

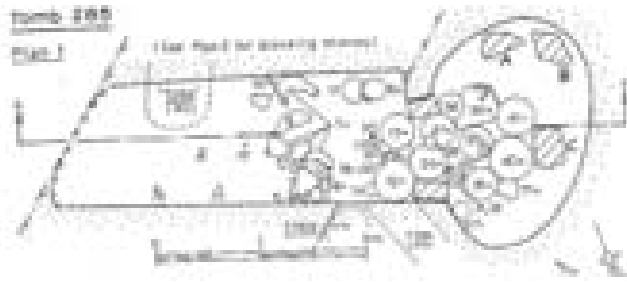
α

β

Εικ.121: Λαξευτός τάφος 213, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, α. κάτοψη και τομή του θαλάμου σε 3 φάσεις και του δρόμου, β. άποψη του φράγματος του στομίου του θαλάμου (NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 47 & τ. IV εικ. 37 α).

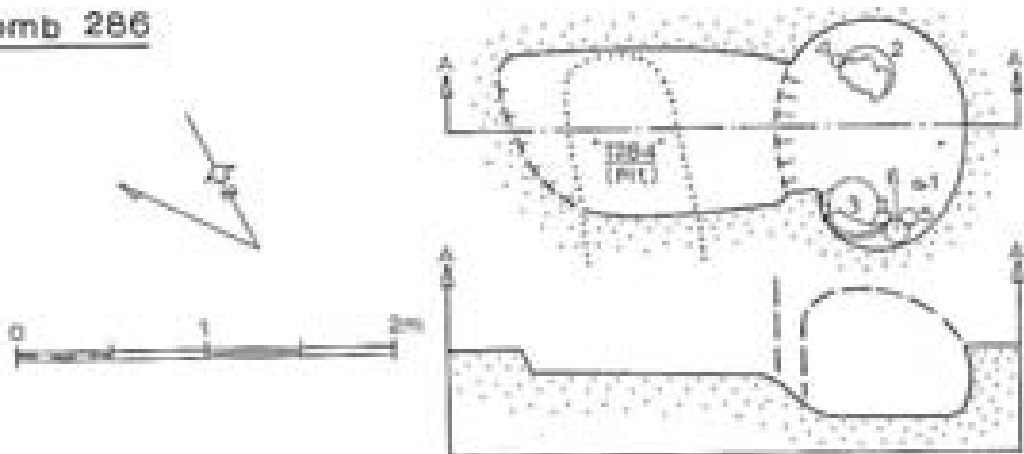

Εικ. 122: Λαξευτός τάφος 214, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, α. άποψη του φράγματος στομίου και του δρόμου, β. άποψη του στομίου μετά την αφαίρεση των μπλοκ (NORTH CEMETERY (1996), τ. IV, εικ. 40 α, d. αντίστοιχα).
 ⇐α β⇒

Εικ. 123: Λαξευτός τάφος 214, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, α. άποψη του στομίου με τους τεφροδόχους πίθους στο εσωτερικό του θαλάμου in situ, β. κάτοψη θαλάμου και δρόμου (NORTH CEMETERY (1996), τ. IV, εικ. 40 c, τ. III σχεδ. 50 αντίστοιχα).

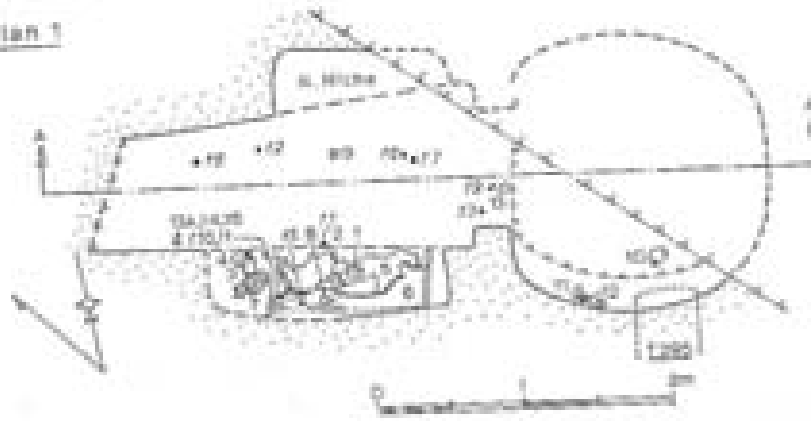
Tomb 286

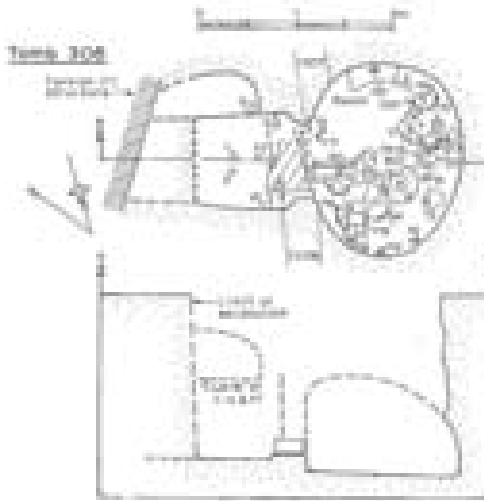
Εικ.124: Λαξευτός τάφος 215, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη και τομή του θαλάμου και του δρόμου (NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 51).

Tomb 294

Plan 1

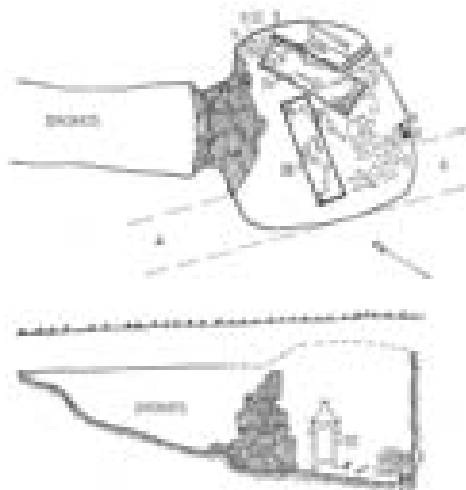
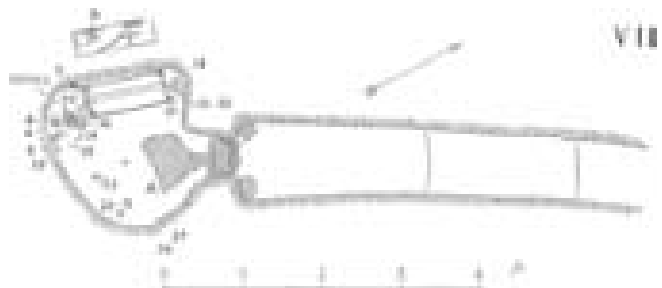

Εικ.125: Λαξευτός τάφος 216, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου (NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 52).

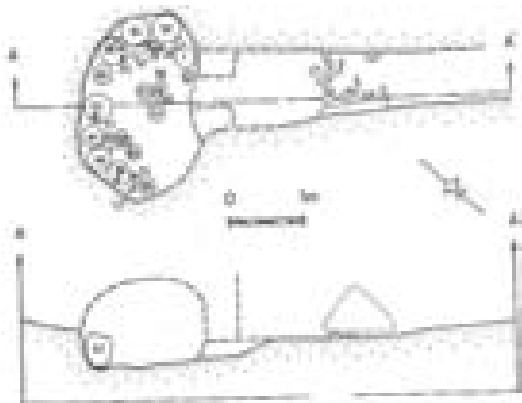

⇐ Εικ.126: Λαξευτός τάφος 217, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη και τομή του θαλάμου και του δρόμου (NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 54).

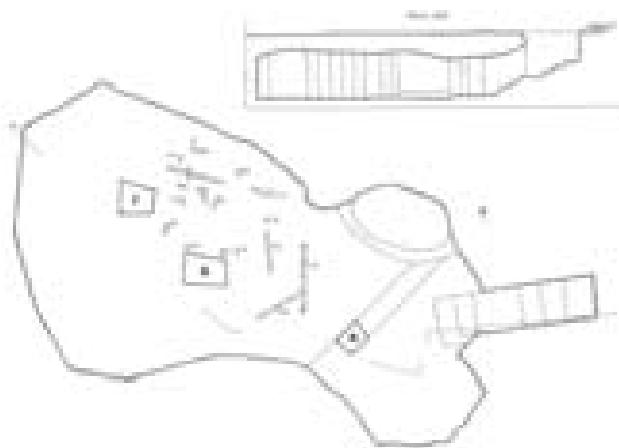
⇒ Εικ.127: Λαξευτός τάφος 223, Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου, (HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 "A minoan cemetery on upper Gypsades" London 1958-1959, σ. 207, σχεδ. 8).

⇐ Εικ.128: Λαξευτός τάφος 224, Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη και τομή του θαλάμου και του δρόμου, (COLDSTREAM J.N. ABSA 58 "Five tombs at Knosos : I L.M. IIIA Tomb on the Lower Gypsades" London 1963, σ. 31, σχεδ. 1)

⇨ Εικ.129: Λαξευτός τάφος 225, Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη και τομή του θαλάμου και του δρόμου, (COLDSTREAM J.N., - CALLACHAN P.J.,- MUSGRAVE J.H., ABSA 76 “Knossos : an early greek tomb on Lower Gypsadhes hill” London 1981, σ. 142, σχεδ. 1).

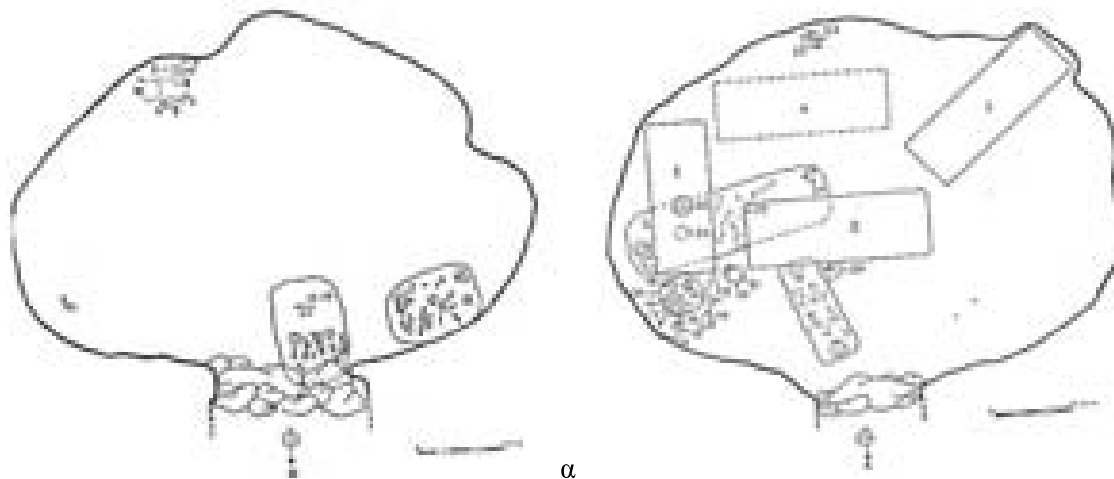
α β

Εικ.130 α-β : Λαξευτός τάφος 231, Πόρος Ηρακλείου α. κάτοψη θαλάμου και δρόμου, β. άποψη του δρόμου από τον προθάλαμο, (ΜΗΛΥ Π., Μινωικός λαξευτός τάφος στον Πόρο Ηρακλείου, Αθήνα 1992, εικ. 1 & ΛΕΜΠΕΣΗ Α., ΠΑΕ (1967) «Ανασκαφή σπηλαιώδους τάφου εις Πόρον Ηρακλείου» Αθήνα 1969, πιν. 174 α, αντίστοιχα).

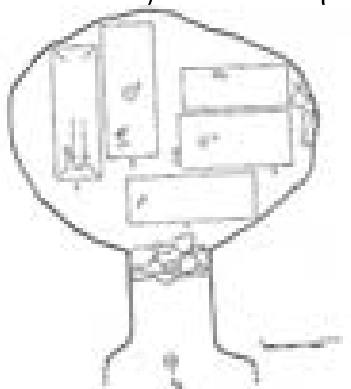

γ. δ.

Εικ.130 γ-δ : Λαξευτός τάφος 231, Πόρος Ηρακλείου γ. το διαχωριστικό φράγμα μεταξύ προθαλάμου και θαλάμου, δ. άποψη του θαλάμου από ΒΑ, οι πεσσοί που στηρίζουν την οροφή (ΛΕΜΠΕΣΗ Α., ΠΑΕ (1967) «Ανασκαφή σπηλαιώδους τάφου εις Πόρον Ηρακλείου» Αθήνα 1969, πιν. 176β - 175 β, αντίστοιχα).

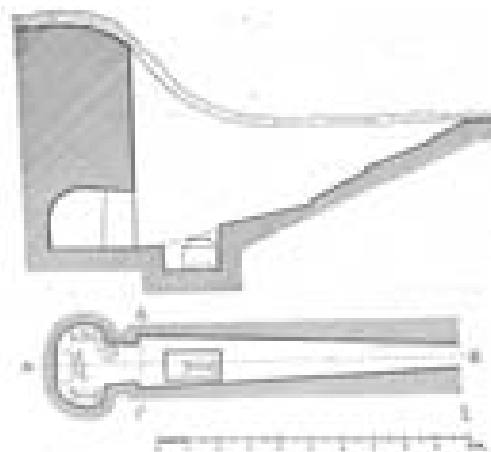

Εικ.131 : Λαξευτοί τάφοι 235-236, Μετόχι του Καλού θέση Τραπέζα Ηρακλείου α. κάτοψη θαλάμου τάφου 235, β. κάτοψη θαλάμου τάφου 236, (ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗ Ν. – ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 33 (1978) : ΜΕΛΕΤΕΣ Α «Υστερομινωϊκό Νεκροταφείο στο Μετόχι του Καλού Ηρακλείου» Αθήνα 1984, σ. 43, 46 , σχεδ. 2, 3 αντίστοιχα).

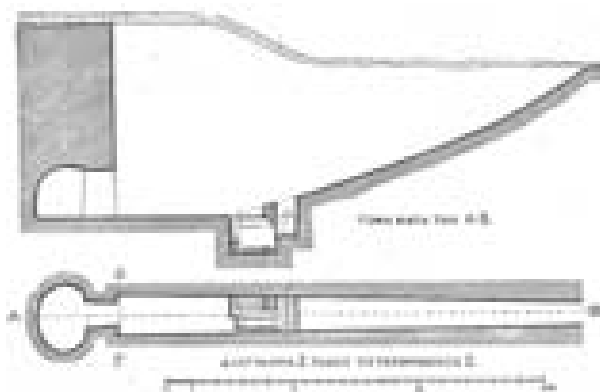

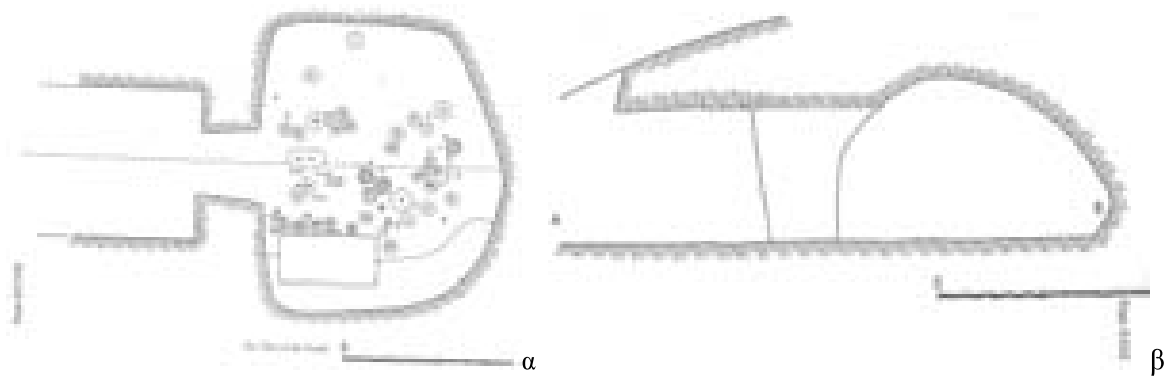
⇐ Εικ.132: Λαξευτός τάφος 237, Μετόχι του Καλού θέση Τραπέζα Ηρακλείου κάτοψη θαλάμου τάφου (ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗ Ν. –ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 33 (1978) : ΜΕΛΕΤΕΣ Α «Υστερομινωϊκό Νεκροταφείο στο Μετόχι του Καλού Ηρακλείου» Αθήνα 1984, σ. 49 , σχεδ. 4).

⇒ Εικ.133: Λαξευτός τάφος 238, Γούρνες Πεδιάδος Ηρακλείου κάτοψη και τομή θαλάμου και δρόμου (ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ Ι. ΑΔ 4 (1918): ΧΡΟΝΙΚΑ « Μινωϊκοί τάφοι εν Κρήτη» Αθήνα 1921, σ. 64, σχεδ. 8).

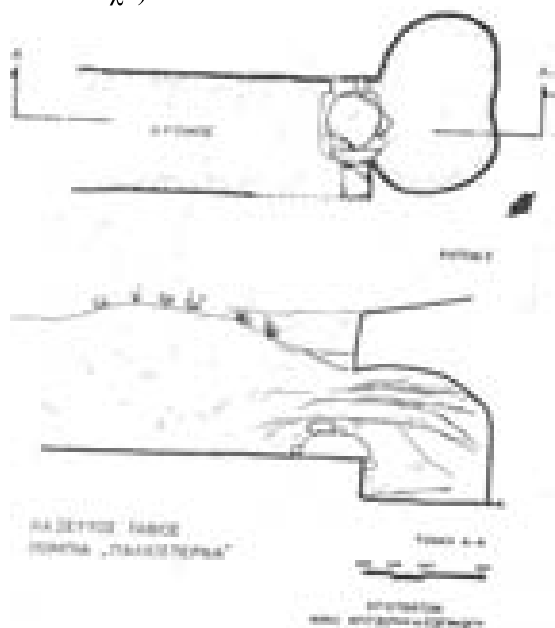

⇐ Εικ.134: Λαξευτός τάφος 239, Γούρνες Πεδιάδος Ηρακλείου κάτοψη και τομή θαλάμου και δρόμου (ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ Ι. ΑΔ 4 (1918): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' « Μινωϊκοί τάφοι εν Κρήτη» Αθήνα 1921, σ. 71, σχεδ.13).

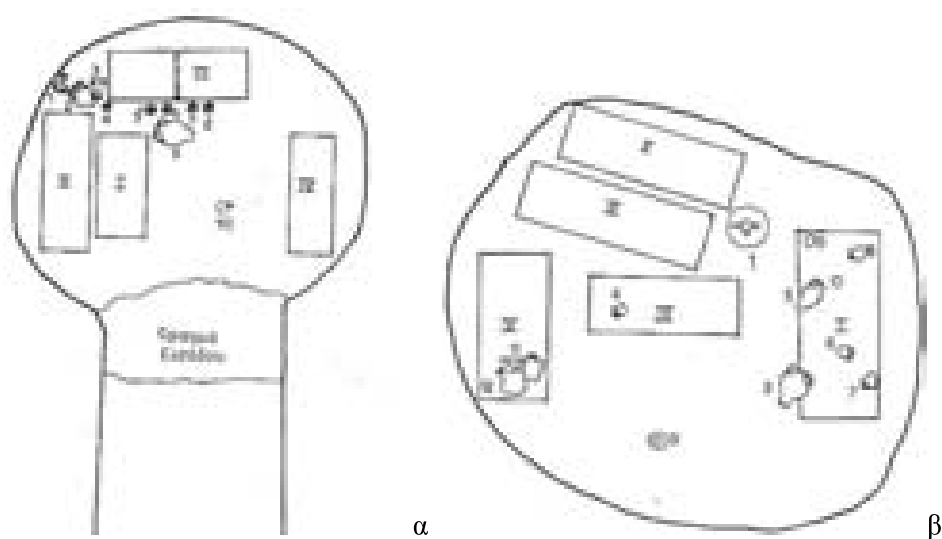

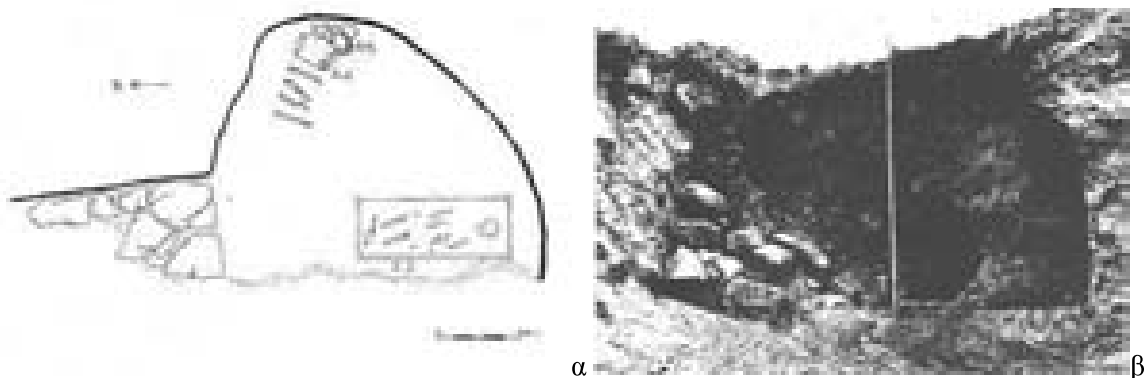
Εικ. 135: Λαξευτός τάφος 243, Πρινιάρα Καλοχωραφίτης Μεσαράς, α, κάτοψη, β. τομή του θαλάμου & μέρος του δρόμου, (DAVARAS C.-BANOU E., CRETAN STUDIES vol. 8., “A Post-Palatial Tomb at Kalochoraphitis, Mesara” Amsterdam 2003, πιν. XXVIII-XXIX, εικ. 29a-b αντίστοιχα).

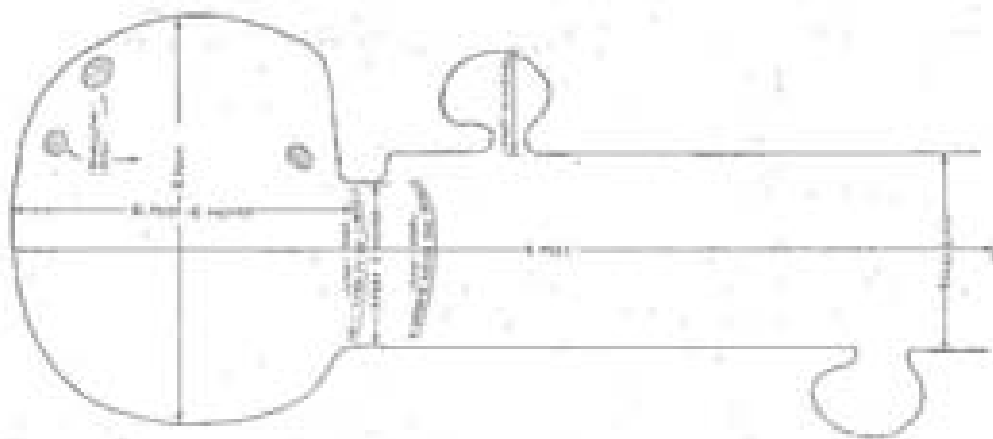
⇨ Εικ.136: Λαξευτός τάφος 244, Πόμπια Μεσαράς Ηρακλείου κάτοψη και τομή θαλάμου και δρόμου (ΚΑΡΕΤΣΟΥ Α. ΠΑΕ (1974), «Περυσλλογή αρχαίων και ελάσσονες ανασκαφαί» Αθήνα 1976, σ. 242, σχεδ. 2).

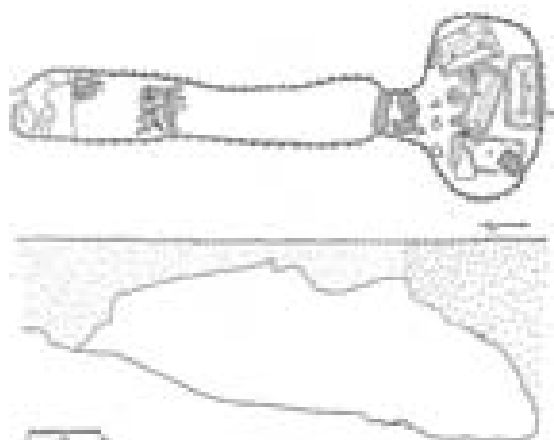
Εικ. 137: Λαξευτοί τάφοι 246-247, Έλληνας Κλήμα Πυργιωτίσσης Ηρακλείου, α. κάτοψη τάφου 246, β. κάτοψη τάφου 247, (ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΑΕ (1995) «Μινωική Λάρνακα από το Κλήμα Μεσαράς» Αθήνα 1997, σ. 164, σχεδ. 1-2 αντίστοιχα).

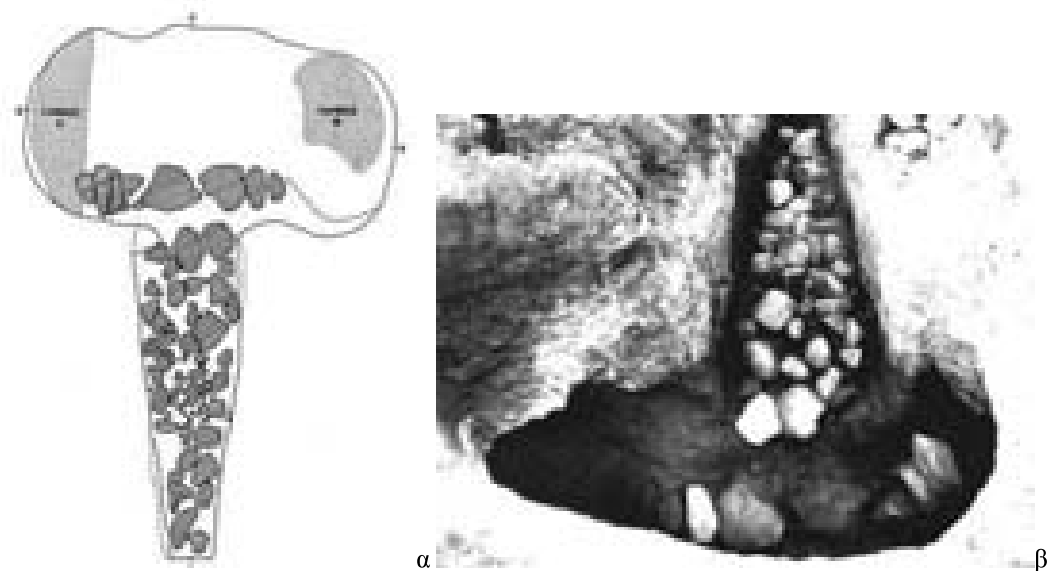
Εικ. 138: Λαξευτός τάφος 248, Καβροχώρι Μαλεβυζίου Ηρακλείου, α. τομή θαλάμου και φράγματος εισόδου, β. άποψη του θαλάμου με του λίθους του φράγματος (ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 34 (1979): ΜΕΛΕΤΑΙ Α' «Λάρνακες και αγγεία από το Καβροχώρι Ηρακλείου» Αθήνα 1986, σ. 230 σχεδ. 2 & ΛΕΜΠΕΣΗ Α. ΑΔ 31 (1976) :ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, πιν. 273, εικ. ε αντίστοιχα).

Εικ. 139 : Λαξευτός τάφος 249, Ισόπατα Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη και τομή του θαλάμου και του δρόμου με τις κόγχες του (PAYNE H.G. ABSA XXIV “*Early Greek vases from Knossos*” London 1927-1928, σ. 226 σχεδ. 2).

⇐Εικ. 140 : Λαξευτός Τάφος 250, Αγγελιανά Μυλοποτάμου Ρεθύμνης, κάτοψη και τομή του θαλάμου & του δρόμου με τα ευρήματα τους, (ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΔ 38 (1983):ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 372, σχεδ. 5).

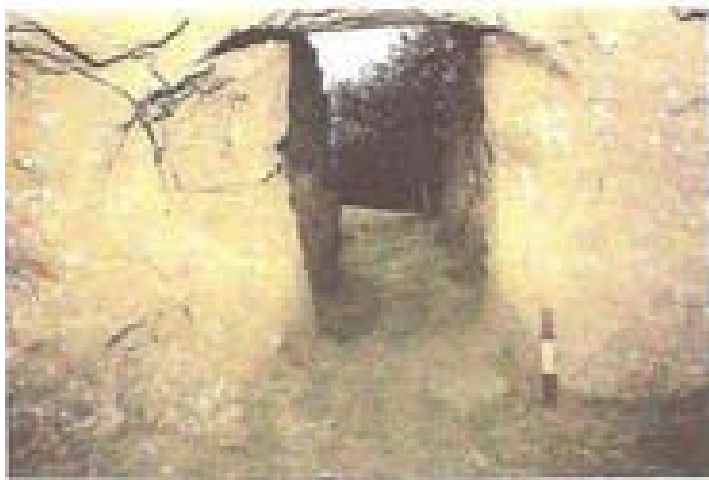
Εικ. 141: Λαξευτός τάφος 285, Βούβες Κισάμου Χανίων, α. κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου με τους λάκκους στο δάπεδο του, β. άποψη του θαλάμου και του δρόμου (ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ Ε΄ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ., τ. Α1 «Γεωμετρικά νεκροταφεία στο νομό Χανίων», Ηράκλειο – Κρήτης 1985, πιν. 7, σχεδ. 2 & ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 33 (1978) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β΄2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 375, σχεδ 5 & ΑΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι τόποι και μνημεία, Νομός Χανίων Χανιά 2006, σ. 14, εικ. 3).

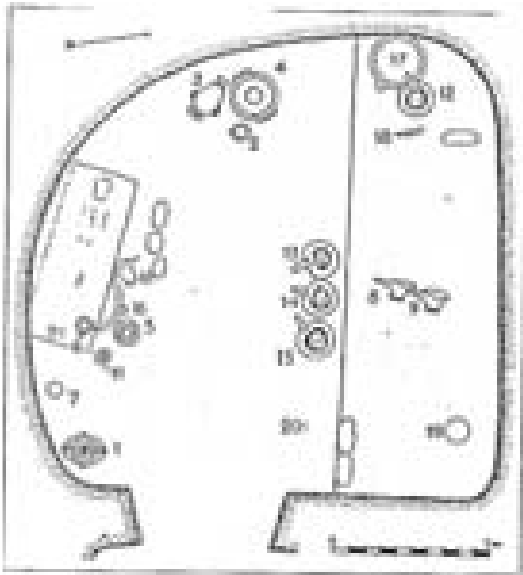
⇐Εικ. 142 : Λαξευτός Τάφος 286, Γαβαλομούρι Κισάμου, Χανίων, άποψη του τάφου (ΤΖΕΔΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 32 (1977): ΧΡΟΝΙΚΑ Β2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, πιν. 201 γ)

Εικ. 143 : Λαξευτός Τάφος 287, Γαβαλομούρι Κισάμου, Χανίων, α. άποψη του θαλάμου και β. άποψη των ευρημάτων στο εσωτερικό του θαλάμου, in situ (ΤΖΕΔΑΚΗΣ Γ. ΑΔ 32 (1977): ΧΡΟΝΙΚΑ Β2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, πιν. 202, α-β αντίστοιχα).

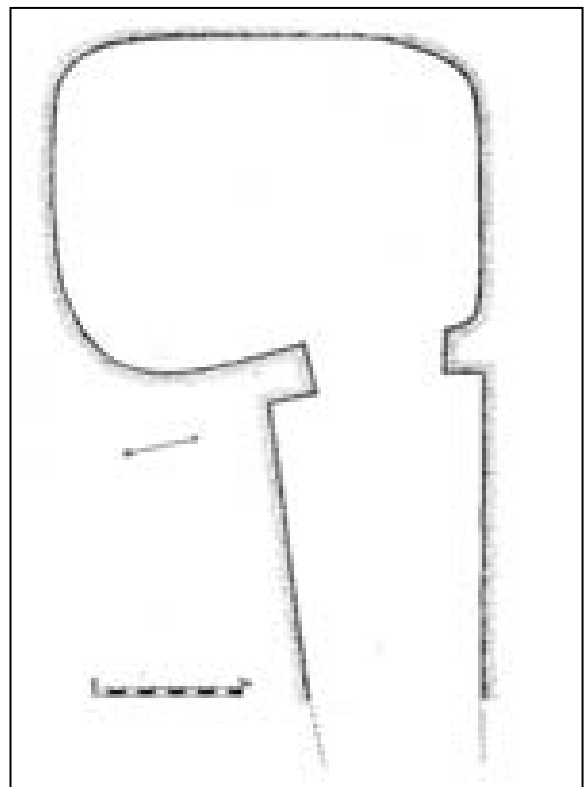

Εικ. 144 : Λαξευτός Τάφος 289, Αστικός Κισιάμου, Χανίων, άποψη της εισόδου από το εσωτερικό του θαλάμου, (ΜΙΛΙΔΑΚΗΣ Μ., «Γεωμετρικά νεκροταφεία Επαρχία Κισιάμου» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 15, εικ. 7).

⇨ Εικ. 145: Λαξευτός τάφος 292, Κατσαμπάς Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου με το θρανίο στο Β. τμήμα του (ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), σ. 7, σχεδ. 4).

⇒ Εικ. 146: Λαξευτός τάφος 293, Κατσαμπάς Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου (ΑΛΕΞΙΟΥ Σ., ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ (1967), σ. 12, σχεδ. 8).

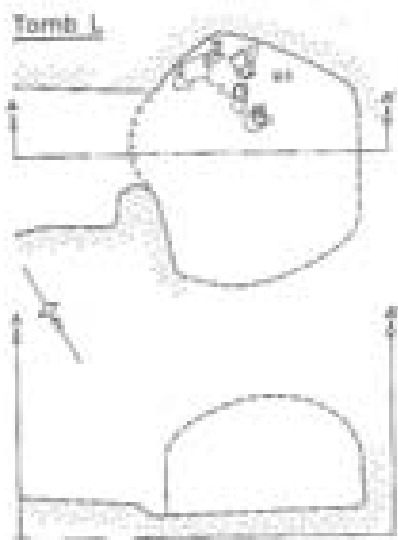

α

β

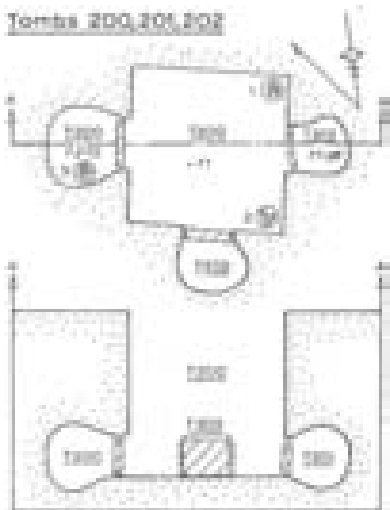
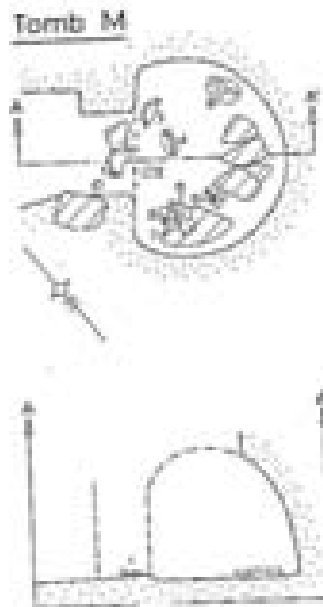
Εικ. 147: Λαξευτοί τάφοι 294, 297 Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου, α. κατόψεις θαλάμων και δρόμων, β. άποψη θαλάμων από ΒΔ (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. ΙΙΙ, σχεδ. 9 και τ. ΙV εικ. 7 α αντίστοιχα).

Εικ. 148: Λαξευτοί τάφοι 295-296 Τεκές – Αμπελόκηποι Ηρακλείου, κάτοψη και τομή των θαλάμων τους και τμήμα του δρόμου τους, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. ΙΙΙ, σχεδ. 8).

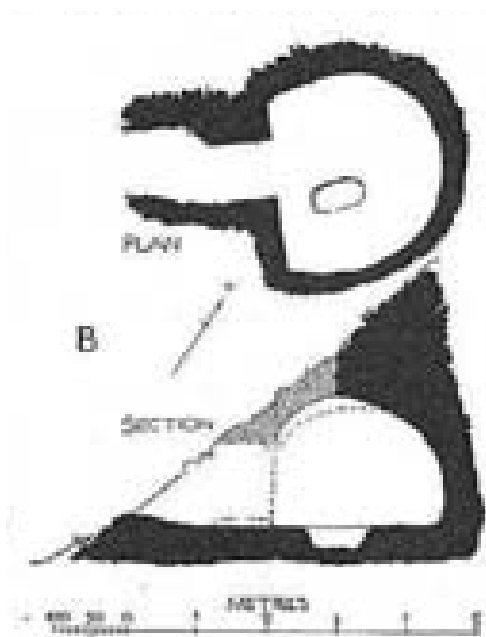
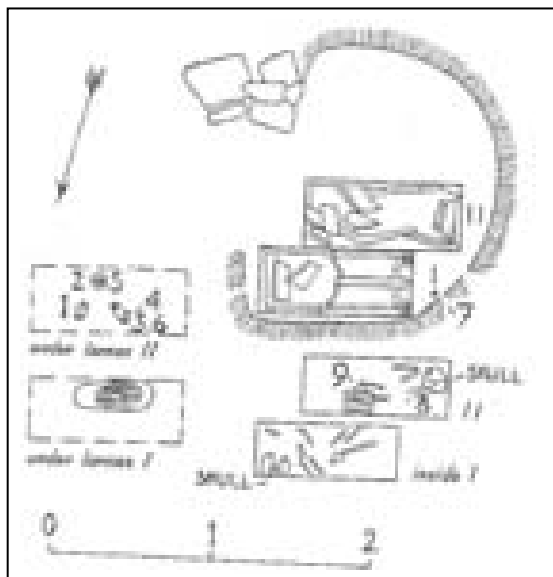
↔α.

β.⇒

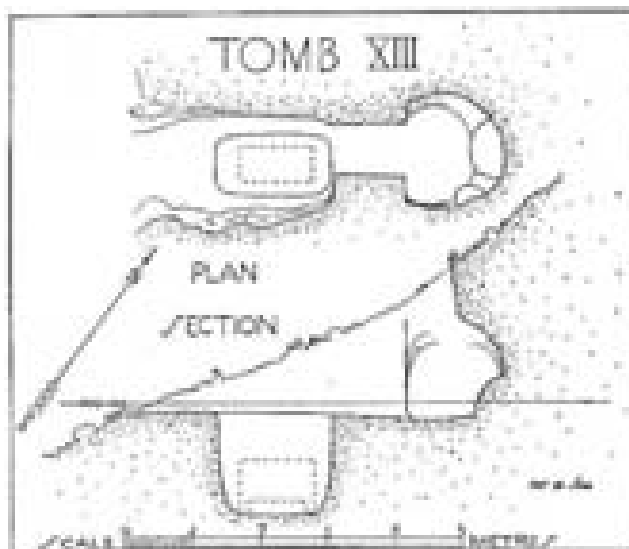
↔Εικ. 149: Λαξευτός τάφος 300, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου, Κάτοψη και τομή του θαλάμου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. ΙΙΙ, σχεδ. 43).

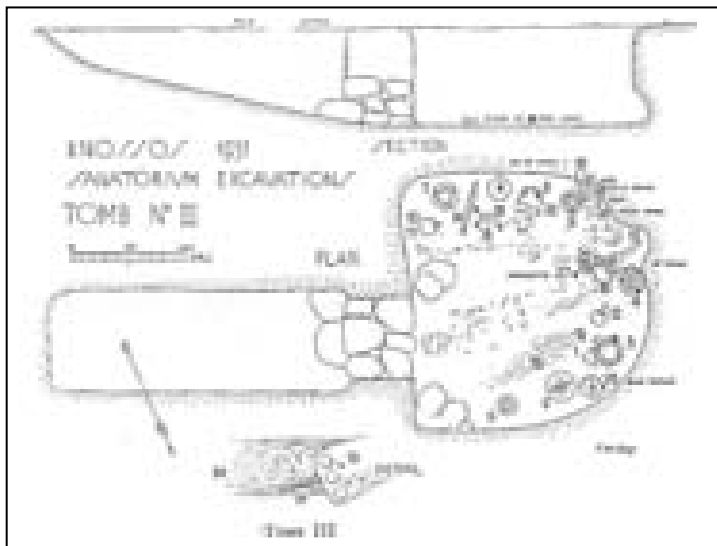
⇒Εικ. 150: Λαξευτός τάφος 301, Γυψάδες Κνωσός, Κάτοψη του θαλάμου (HOOD S.-HUXLEY G.-SANDARS N. ABSA 53-54 “A minoan cemetery on upper Gypsades” London 1958-1959, σ. 213, σχεδ. 13).

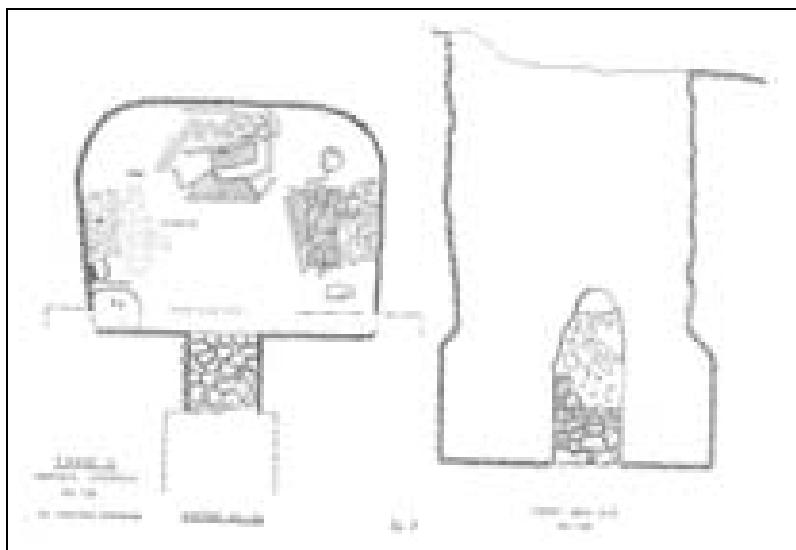
⇔Εικ. 151: Λαξευτός τάφος 302, Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός, Κάτοψη και τομή του θαλάμου (EVANS A.J. The palace of Minos at Knossos : a comparative account of the successive stages of the early Cretan civilization as illustrated by the discoveries . vol. II, part II, New York 1964, σ. 556, σχεδ. 351 B).

⇒Εικ. 152: Λαξευτός τάφος 304, Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός, Κάτοψη και τομή του θαλάμου, του δρόμου (FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII, (1926-1927), “The Mavro Spelio cemeteri at Knossos” London, σ. 273, σχεδ. 27).

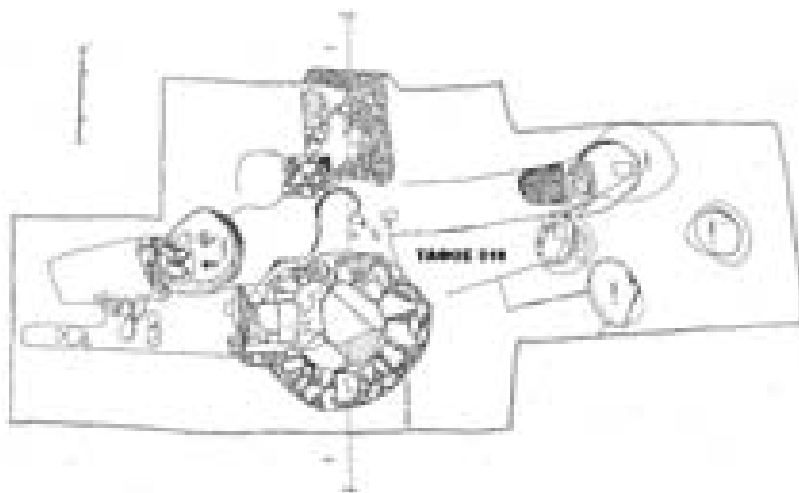

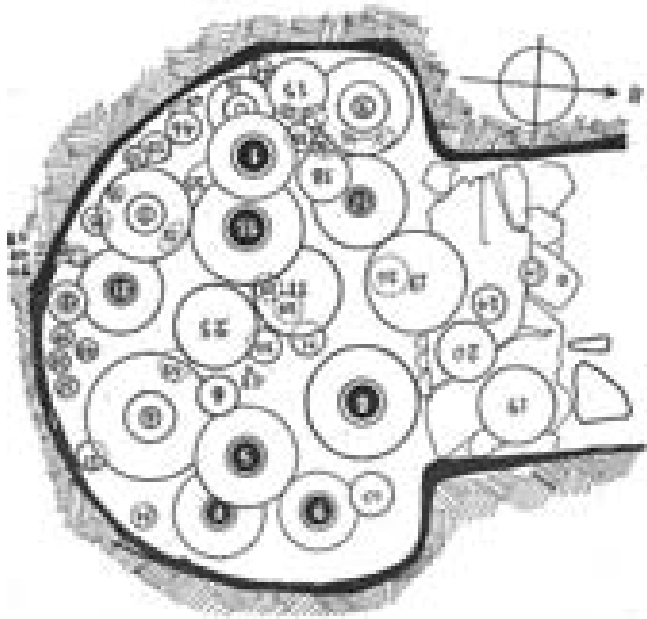
ΦΕικ. 153: Λαξευτός τάφος 306, Άγιος Ιωάννης Κνωσός Ηρακλείου, κάτοψη και τομή του θαλάμου και του δρόμου, (HOOD M.S.F.-JONG P. ABSA XLVII, “Late minoan warrior-graves from Ayios Ioannis and the new hospital site at Knossos” London 1952, σ. 255, σχεδ. 6)

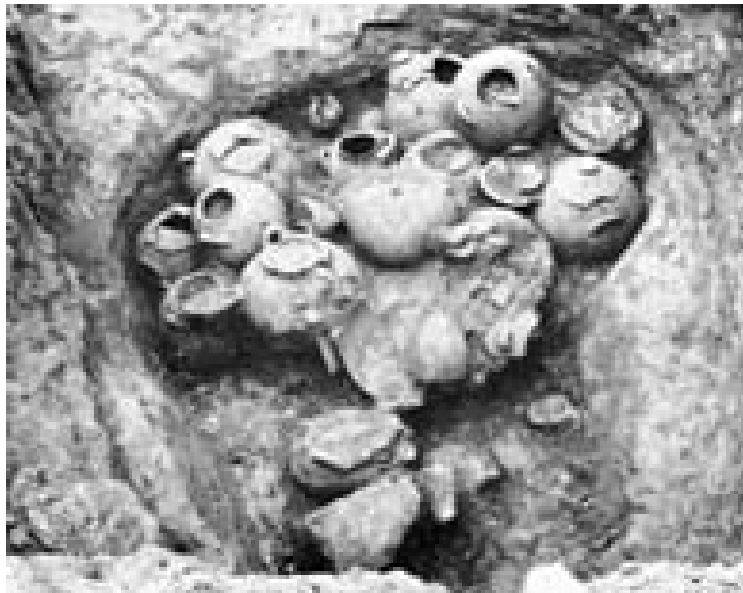
Εικ. 154: Λαξευτός τάφος 308, Κυπαρίσσι Ηρακλείου, κάτοψη και τομή θαλάμου και εισόδου, (ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ : τόμος τιμητικός για τον καθηγητή Νικόλαο Πλάτωνα., «Υστερομινωϊκός Θαλαμωτός Τάφος στο Κυπαρίσσι Ηρακλείου» Ηράκλειο-Κρήτης 1987, σ. 235-243, σχεδ. 2).

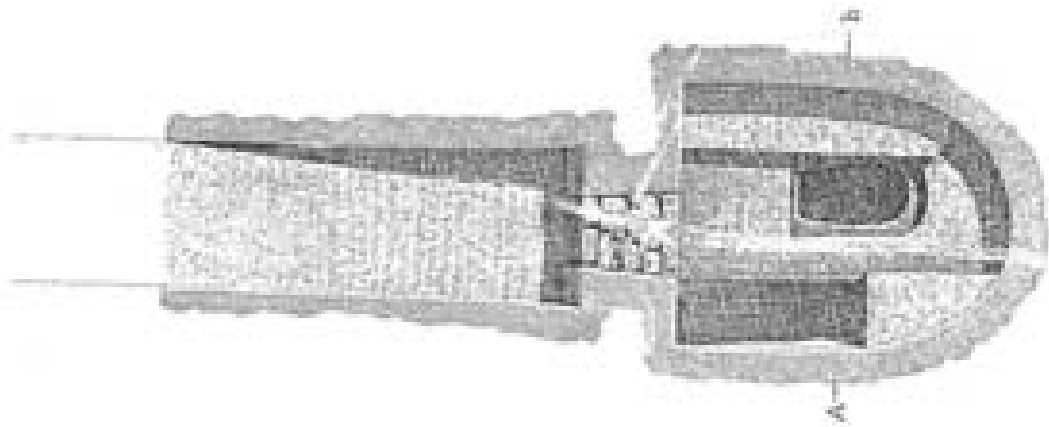
Εικ. 155: Λαξευτός τάφος 318, Κουνάβοι Αγρός Ελευθεράκη, Ηρακλείου, γενική κάτοψη της ανασκαφής και κάτοψη του τάφου 318, (ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ.,- ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ν., ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 464, σχεδ. 11).

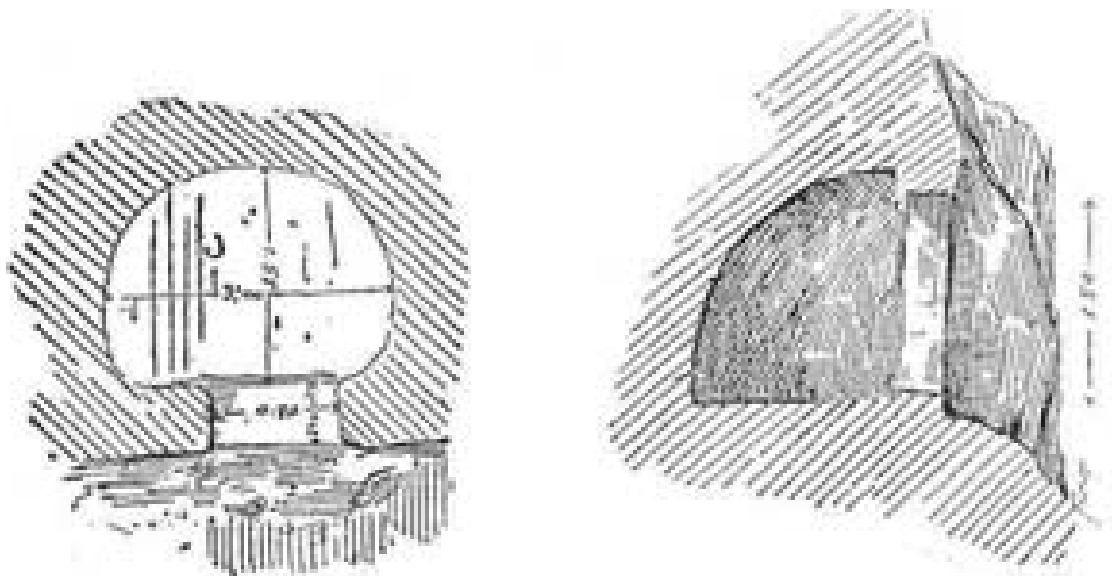
⇄Εικ. 156 : Λαξευτός τάφος 322, Ατσαλένιο Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου του τάφου με τα αγγεία που περιείχε στο εσωτερικό του, (DAVARAS C. ABSA 63 “Two geometric tombs at Atsalenio near Knosos” London 1968, σ. 134, σχεδ. 1)

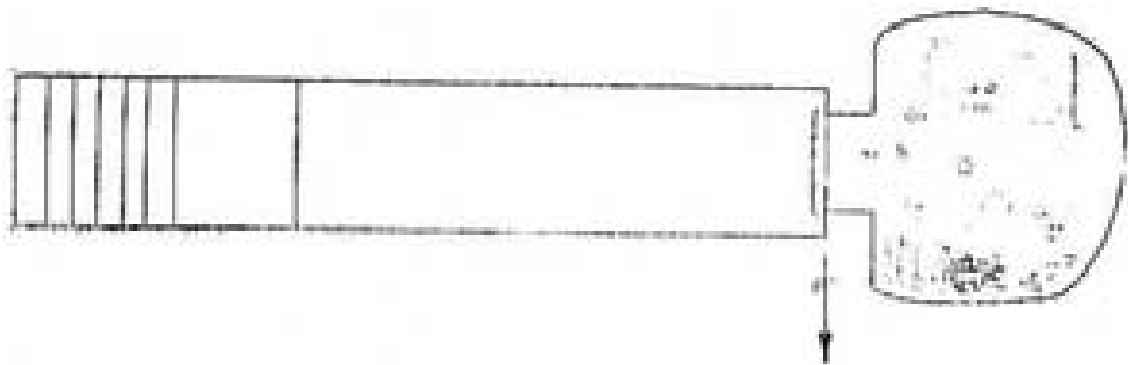
⇄Εικ. 157 : Λαξευτός τάφος 322, Ατσαλένιο Ηρακλείου, άποψη του θαλάμου με τα αγγεία που περιείχε στο εσωτερικό του, (DAVARAS C. ABSA 63 “Two geometric tombs at Atsalenio near Knosos” London 1968, πιν. 30 α).

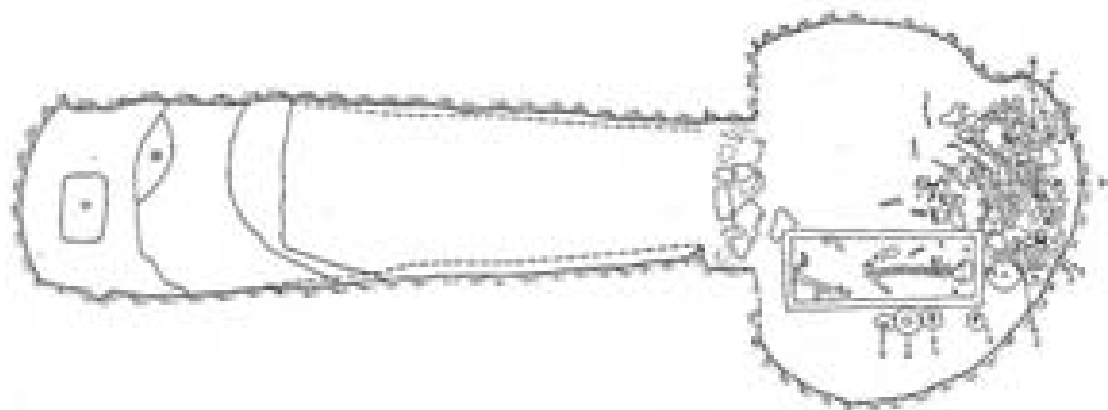
Εικ. 158: Λαξευτός τάφος 323, Φαιστός Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου, φαίνεται & το σχήμα των θρανίων, (SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV “Scavi e scoperte nella necropolis di Phaestos” Mainz German 1904, σ. 511-512, σχεδ. 4).

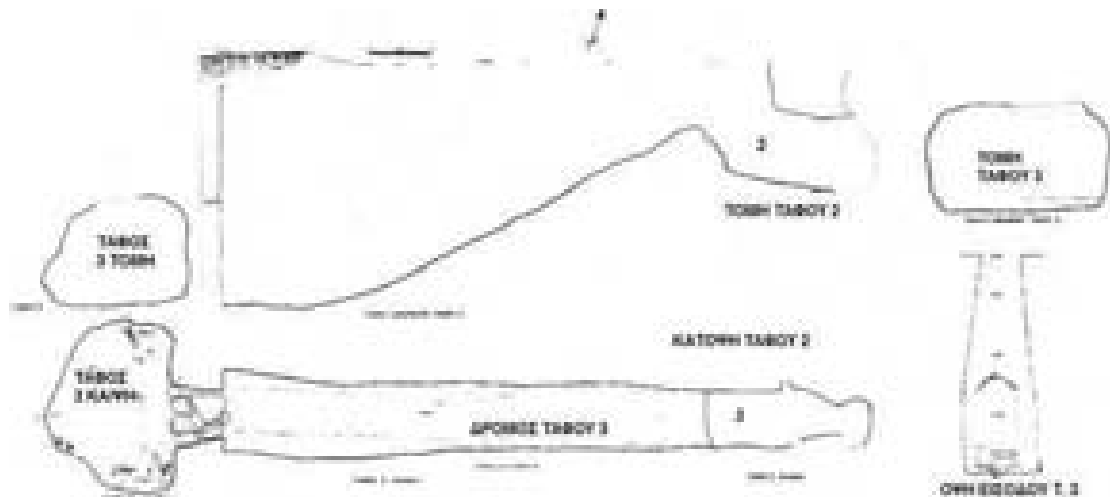
Εικ. 159: Λαξευτός τάφος 325, Πριλιά Λόφος Πατέλας Μαλεβυζίου Ηρακλείου, κάτοψη και τομή του θαλάμου (TARAMELLI A., Mon. Ant. τ. IX (1899), “*Ricerca archeologica Cretesi*” Mainz Germany 1899, σ. 329-330, σχεδ. 14).

Εικ. 160: Λαξευτός τάφος 326, Πρινοκέφαλο Αρμένιοι Ρεθύμνου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου με τις βαθμίδες του, (ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 27 (1972): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1977, σ.643, σχεδ. 3).

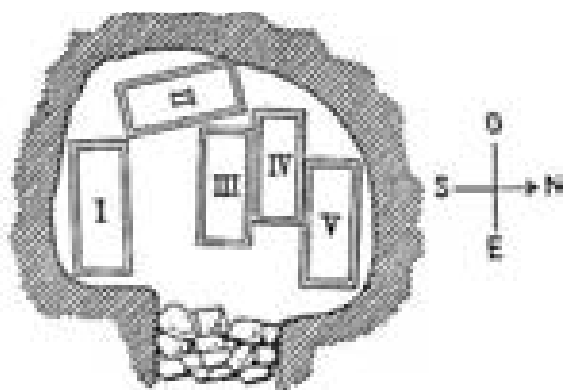
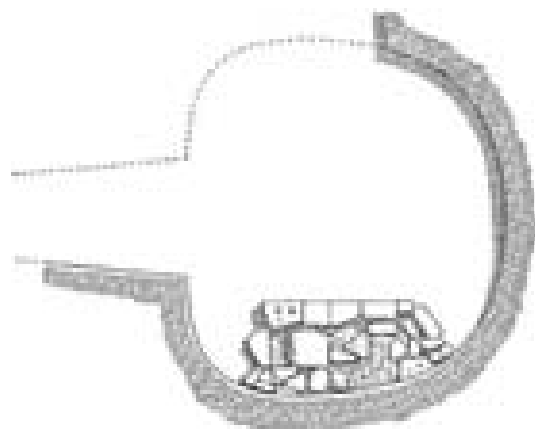

Εικ. 161: Λαξευτός τάφος 327, Πρινοκέφαλο Αρμένιοι Ρεθύμνου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου με τις βαθμίδες του, και τις 2 κρύπτες – λάκκους Α-Β σ' αυτές (ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ 33 (1978): ΧΡΟΝΙΚΑ Β2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1984, σ.383, σχεδ. 9).

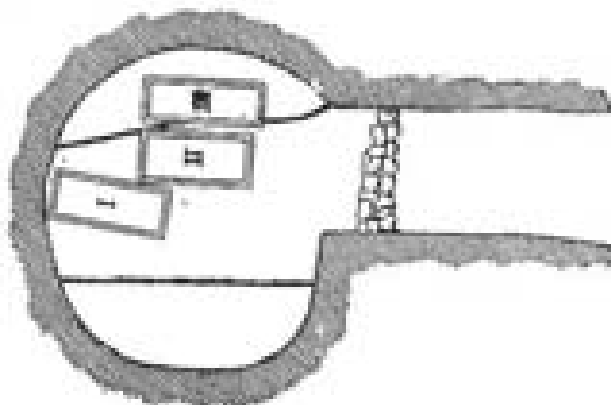
Εικ. 162: Λαξευτοί τάφοι 333=3 & 463=2, Ναός Αποστόλων Πέτρου και Παύλου, Χανιά, κατόψεις και τομές τάφων, (ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ.- ΝΙΝΙΟΥ-ΚΙΝΔΕΛΗ Β. ΑΔ 36 (1991): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ Εφορία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1996, σ. 411 σχεδ. 1).

⇒Εικ. 163: Λαξευτός τάφος 348, Φαιστός Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου & του κτιστού θρανίου στη Β. πλευρά του θαλάμου, (SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV “*Scavi e scoperte nella necropolis di Phaestos*” Mainz German 1904, σ. 527-528, σχεδ. 15-16).

⇔Εικ. 164: Λαξευτός τάφος 349, Φαιστός Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου & του φράγματος της εισόδου, (SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV “*Scavi e scoperte nella necropolis di Phaestos*” Mainz German 1904, σ. 628, σχεδ. 98).

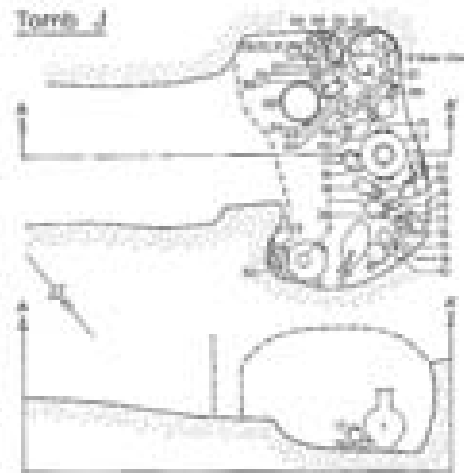
⇒Εικ. 165: Λαξευτός τάφος 350, Φαιστός Ηρακλείου, κάτοψη του θαλάμου & του δρόμου (SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV “*Scavi e scoperte nella necropolis di Phaestos*” Mainz German 1904, σ. 640, σχεδ. 108).

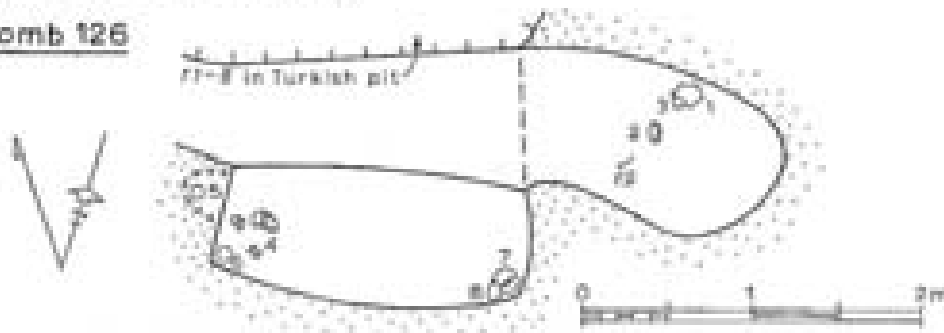
⇨Εικ. 166: Λαξευτός τάφος 353, Πρινοκέφαλο Αρμένιοι Ρεθύμνης, άποψη της εισόδου του θαλάμου από τον δρόμο, (ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31(1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, πιν. 292 α).

⇒Εικ. 167: Λαξευτός τάφος 360, Τεκές Αμπελόκηποι, Ηρακλείου, Κάτοψη και τομή του θαλάμου με τα ευρήματα του (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. ΙΙΙ, σχεδ. 1).

Tomb 123 - see Tomb 103

Tomb 126

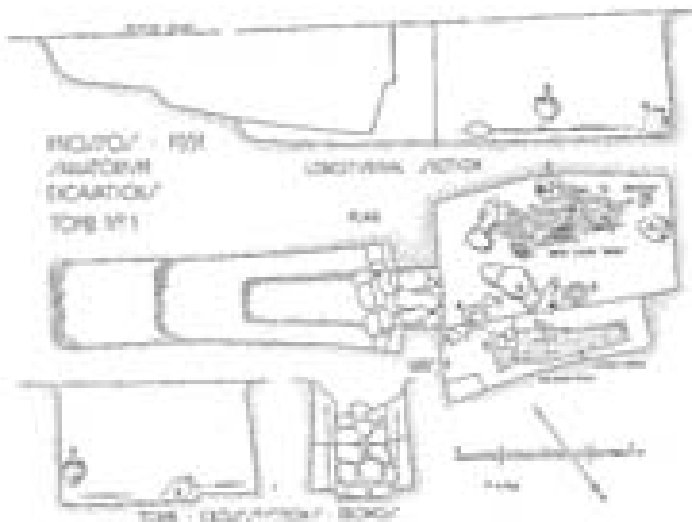
Εικ. 168: Λαξευτός τάφος 361, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός, Ηρακλείου, Κάτοψη και τομή του θαλάμου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. ΙΙΙ, σχεδ. 39).

Ταφείο 78, 79, 82
Plan 1

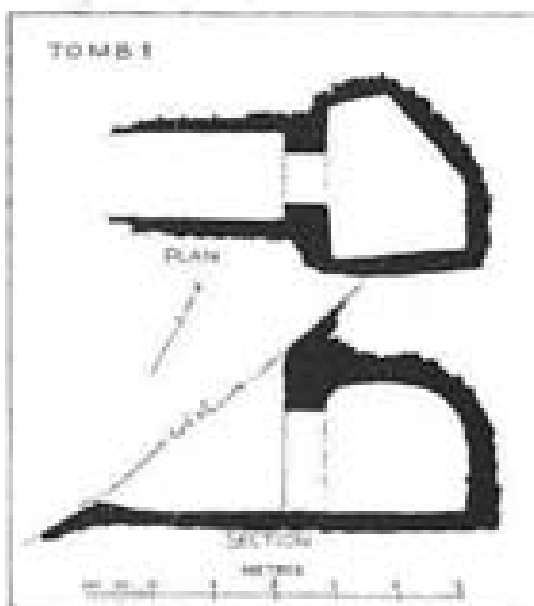

⇨Εικ. 169: Λαξευτός τάφος 362, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου & του δρόμου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. ΙΙΙ, σχεδ. 31).

⇒Εικ. 170: Λαξευτός τάφος 364, Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο Ηρακλείου, κάτοψη και τομή θαλάμου και δρόμου (M.S.F.- JONG P., ABSA XLVII, “Late minoan warrior-graves from Ayios Ioannis and the new hospital site at Knossos” London 1952, σ. 247, σχεδ. 4).

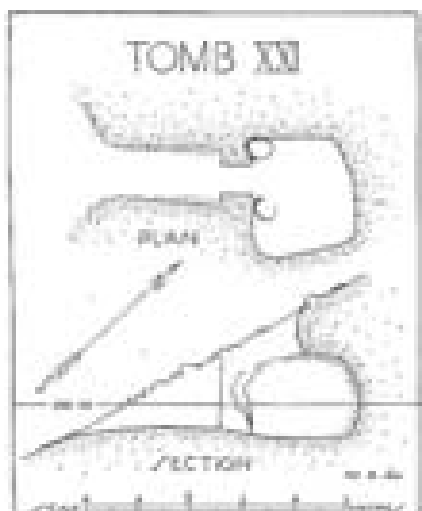

α

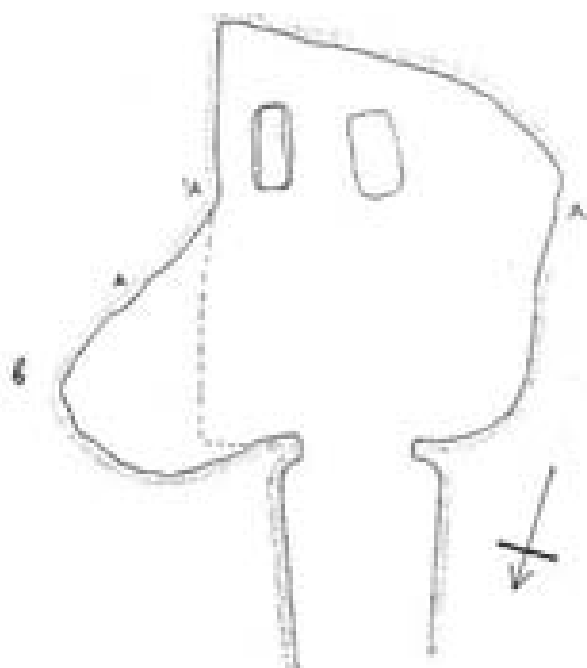
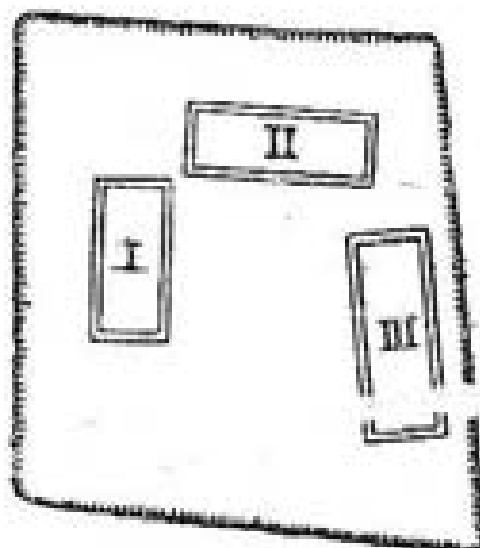
β

Εικ. 171: Λαξευτός τάφος 366, Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός, α. άποψη της εισόδου του τάφου, β. Κάτοψη και τομή του θαλάμου (FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “The Mavro Spelio cemeteri at Knossos” London 1926-1927, σ. 252, 251, εικ. 5 & σχεδ. 4 αντίστοιχα).

⇐Εικ. 172: Λαξευτός τάφος 368, Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός, Κάτοψη και τομή του θαλάμου & του δρόμου, διακρίνονται και οι λάκκοι εκατέρωθεν της εισόδου (FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “The Mavro Spelio cemeteri at Knossos” London 1926-1927, σ. 283,σχεδ. 36).

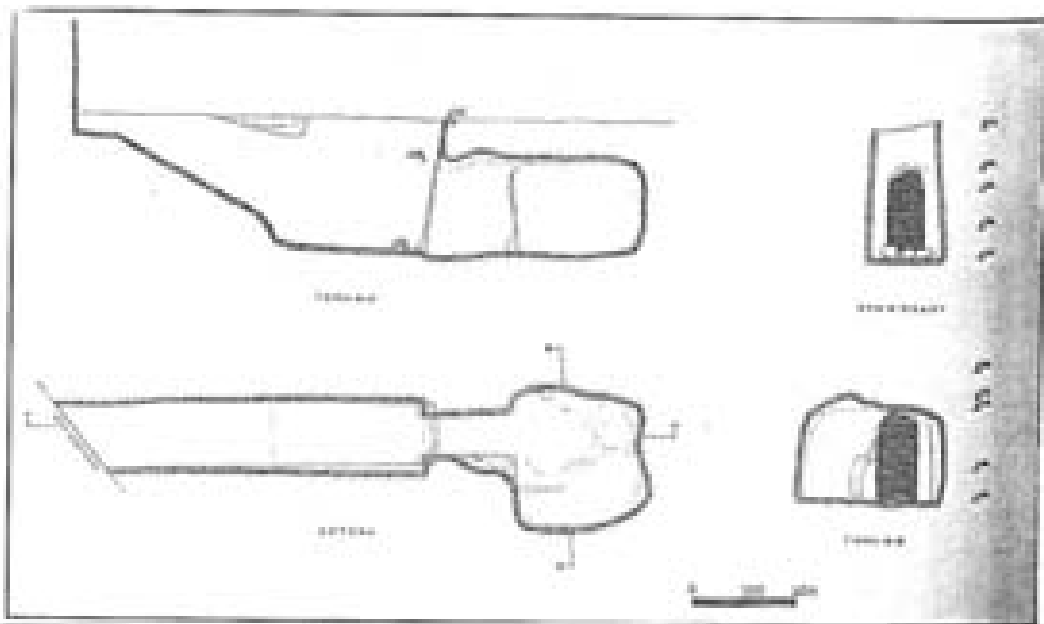
⇒Εικ. 173: Λαξευτός τάφος 370, Φαιστός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου με τις τρεις σαρκοφάγους in situ, (SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV “*Scavi e scoperte nella necropolis di Phaestos*” Mainz German 1904, σ. 648, σχεδ. 117).

⇒Εικ. 174: Λαξευτός τάφος 372, Νταμουρού Άδελε Ρεθύμνου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου (ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ι., ΠΑΕ (1974), «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1976, σ. 248, σχεδ. 1 β).

⇒Εικ. 175: Λαξευτός τάφος 375, Άγιος Ιωάννης Χανίων, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου, (ΠΟΛΟΓΙΩΡΓΗ Μ., ΑΔ 39 (1984) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1989, σ. 300, σχεδ. 1).

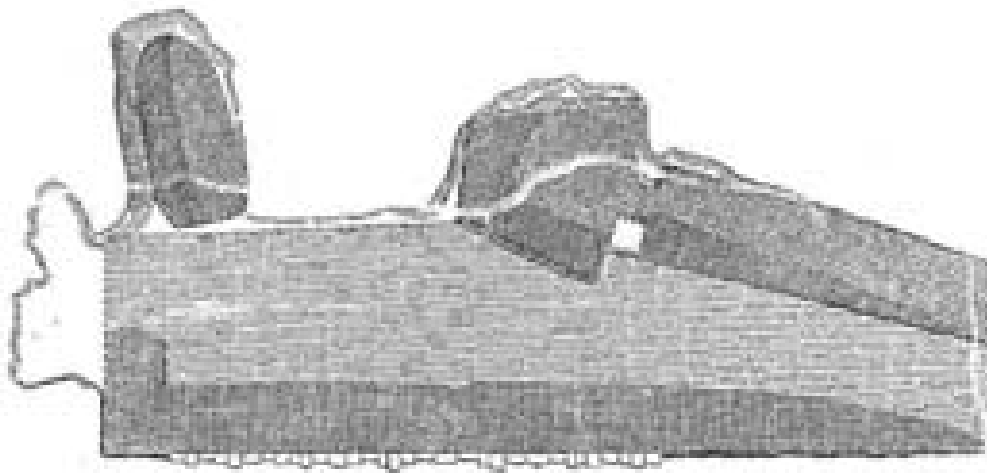
Εικ. 176: Λαξευτός τάφος 377, Οδός Κριτοβουλίδου οικόπεδο Σπυριδάκη, Χανίων , κάτοψη και τομή θαλάμου, εισόδου και δρόμου, (ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ περίοδος Δ', τ. 9 «*Αρχαιολογικές Ειδήσεις, Νομός Χανίων*», Χανιά 2002, σ.234, σχεδ. 1).

⇐Εικ. 177: Λαξευτός τάφος 382, Φορτέτσα Ηρακλείου, κατόψεις και τομή θαλάμου και δρόμου, (BROCK J. K., FORTETSA (1957), πιν. 147).

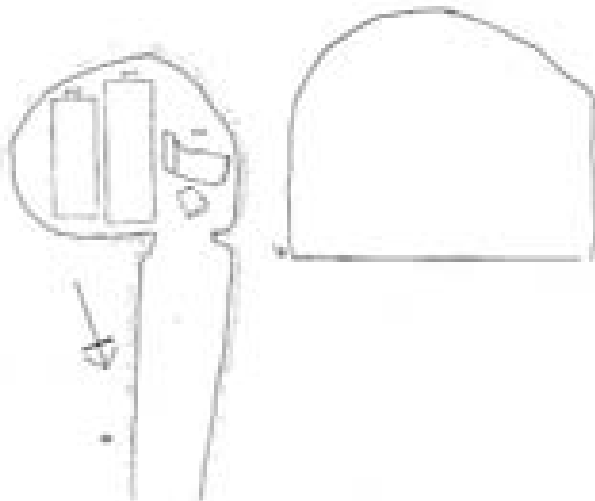
⇒Εικ. 178, Λαξευτός τάφος 384, Μασταμπάς Ηρακλείου, κάτοψη θαλάμου, (ΛΕΜΠΕΣΗ Α., ΑΔ 31 (1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*Κρήτη*» Αθήνα 1984, σ. 352, σχεδ. 2).

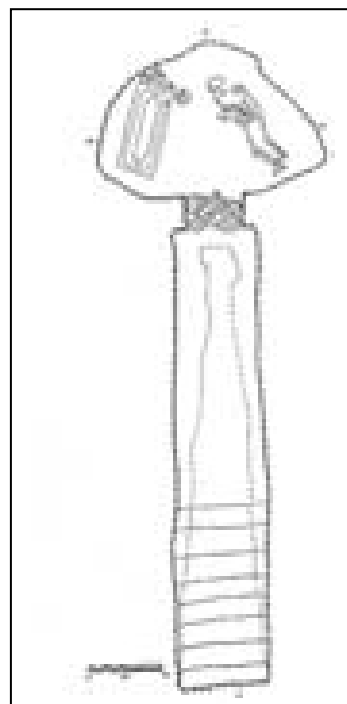
Εικ.

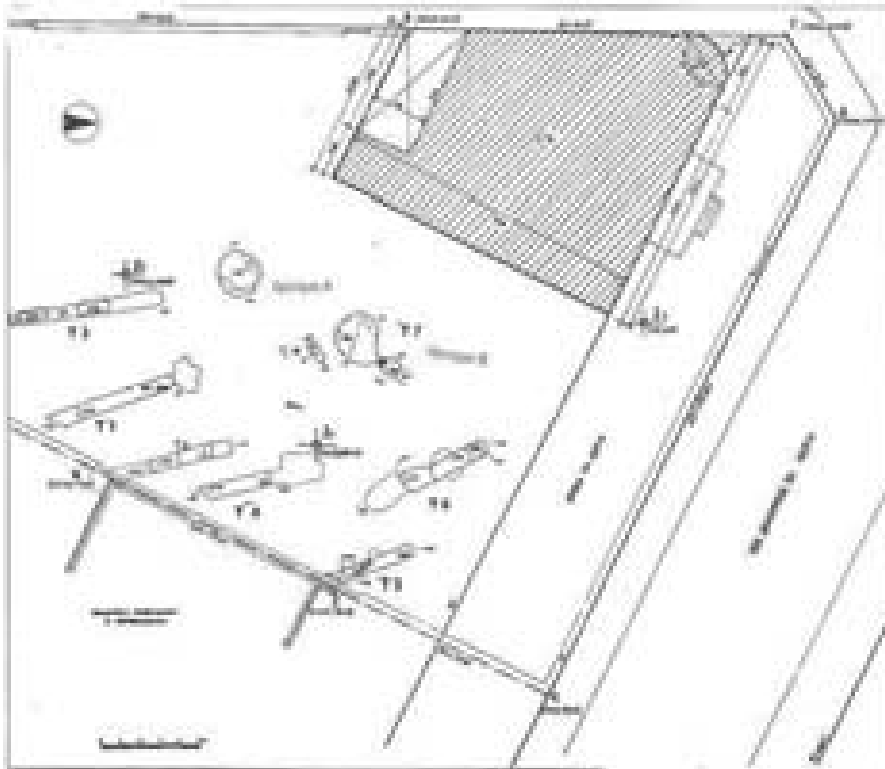
179: Λαξευτός τάφος 387 & τάφος 450, Φαιστός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου, (SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV “*Scavi e scoperte nella necropolis di Phaestos*” Mainz German 1904, σ. 529-530, σχεδ. 19).

⇨Εικ. 180: Λαξευτός τάφος 388, Μαρουλάς Ρεθύμνου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου & τομή του θαλάμου, (ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ I., ΠΑΕ (1974) «*Δυτική Κρήτη*» Αθήνα 1976, σ. 248, σχεδ. 1 α).

⇨Εικ. 181: Λαξευτός τάφος 399, Πρινοκέφαλο Αρμένιοι Ρεθύμνου, κάτοψη θαλάμου, δρόμου με τις βαθμίδες του και φράγματος εισόδου, (ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 35 (1980): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «*ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*» Αθήνα 1988, σ.515 σχεδ. 5).

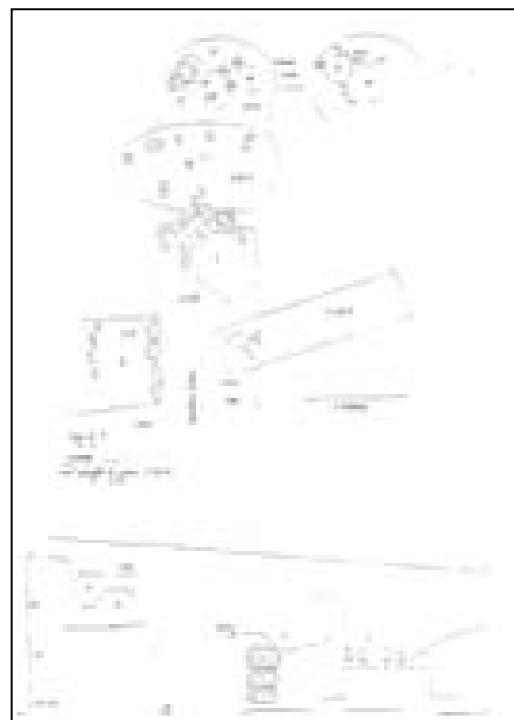

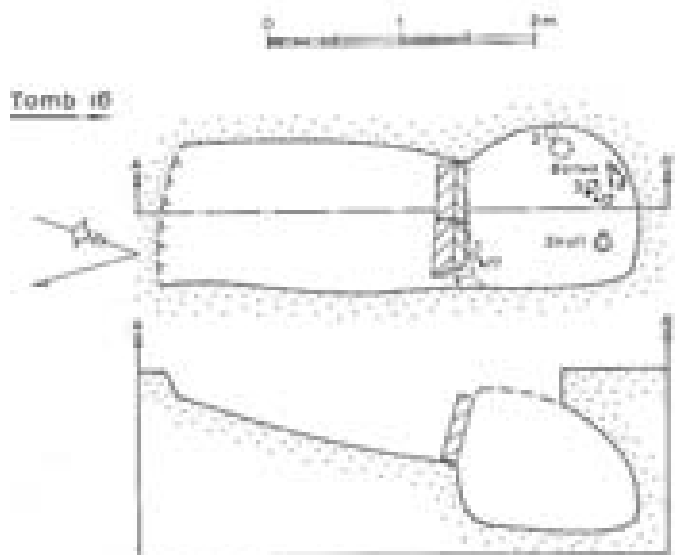
Εικ. 182: Λαξευτοί τάφοι 406=T1, 407=T6 , οδός Δημοκρατίας και Καλιτσουνάκη Χανίων
 κάτοψη της ταφικής συστάδας, (ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., ΑΔ 52 (1997) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3
 «ΚΕ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 2003, σ. 1009, σχεδ. 4).

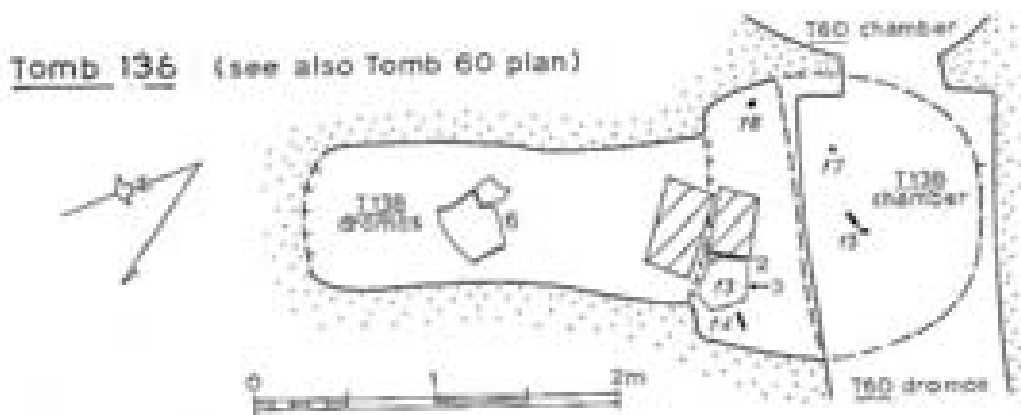
⇒Εικ. 183: Λαξευτός τάφος 411,
 Φορτέτσα Ηρακλείου, κάτοψη και τομή
 θαλάμου και δρόμου, (BROCK J. K.,
 FORTETSA (1957), πιν. 139).

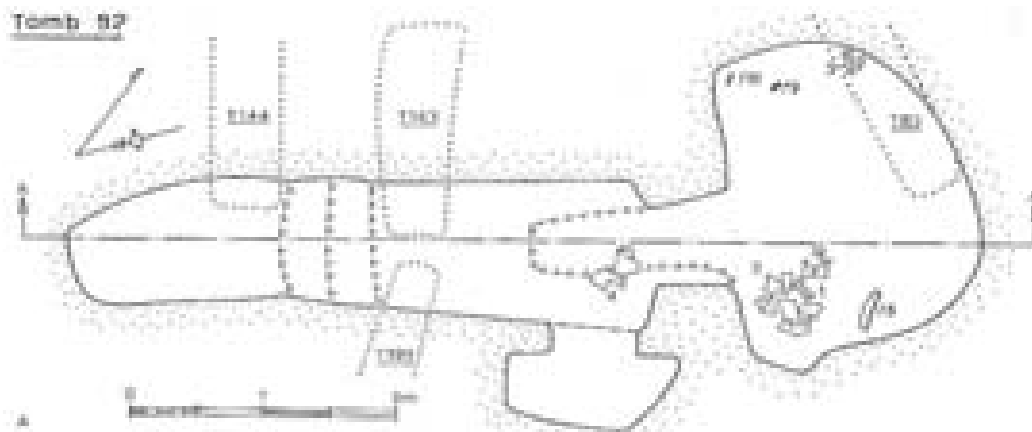
⇒Εικ. 184: Λαξευτός τάφος 412,
 Φορτέτσα Ηρακλείου, κάτοψη και τομή
 θαλάμου και δρόμου, (BROCK J. K.,
 FORTETSA (1957), πιν. 150).

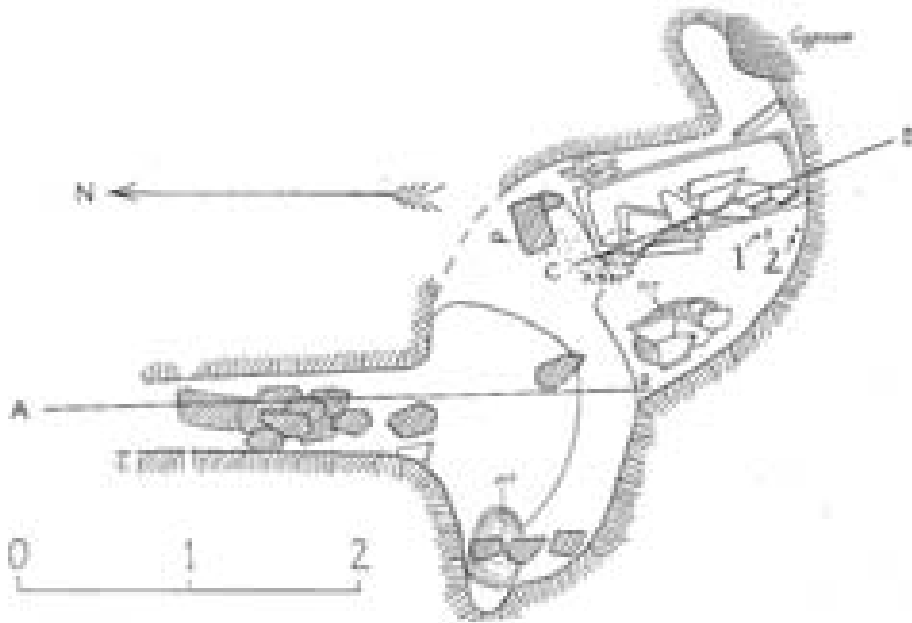
⇐Εικ. 185: Λαξευτός τάφος 415, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη και τομή του θαλάμου & του δρόμου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 15).

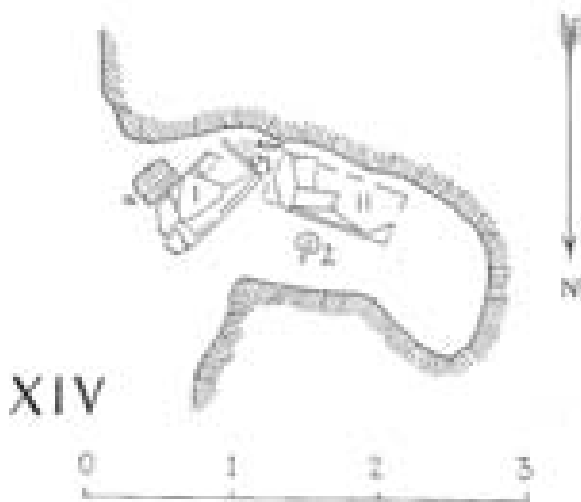
Εικ. 186: Λαξευτός τάφος 416, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου & του δρόμου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 41).

Εικ. 187: Λαξευτός τάφος 417, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου & του δρόμου με την κόγχη του στην Α. πλευρά του δρόμου, (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ.32).

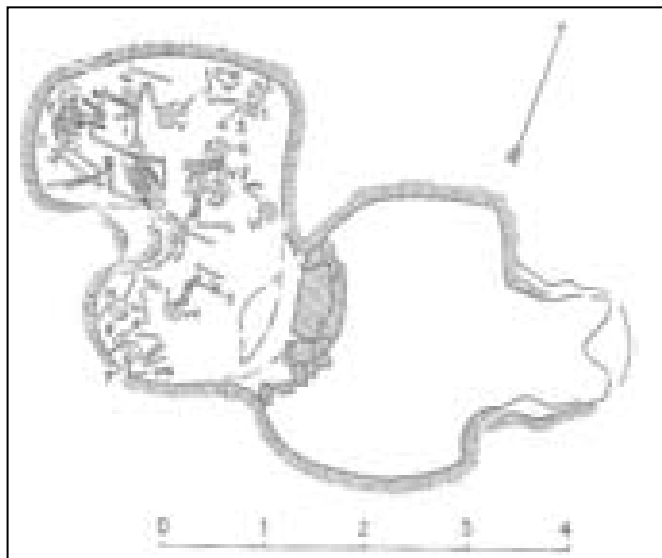
Εικ. 188: Λαξευτός τάφος 418, Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου & του δρόμου (HOOD S.- HUXLEY G.-SANDARS N., ABSA 53-54 "A minoan cemetery on upper Gypsades" London 1958-1959, σ. 216, σχεδ. 16).

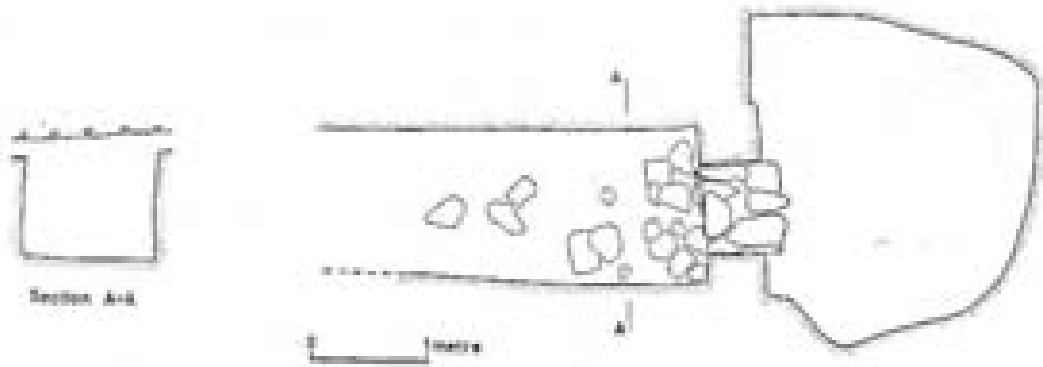

⇐Εικ. 189: Λαξευτός τάφος 419, Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου (HOOD S.- HUXLEY G.-SANDARS N., ABSA 53-54 "A minoan cemetery on upper Gypsades" London 1958-1959, σ. 217, σχεδ. 17).

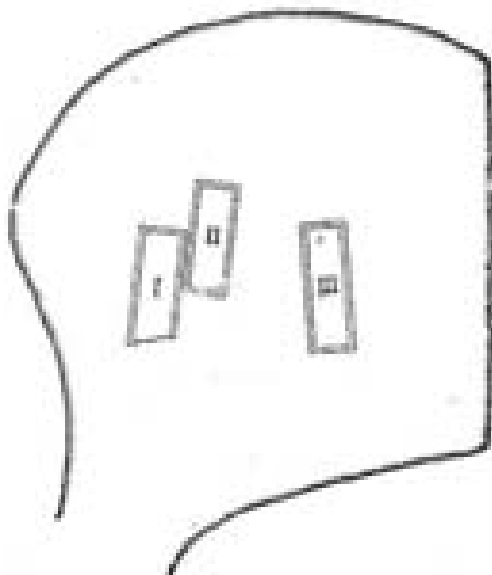
XIV

⇒Εικ. 190: Λαξευτός τάφος 420, Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου και του προθαλάμου (HOOD S.- HUXLEY G.-SANDARS N., ABSA 53-54 "A minoan cemetery on upper Gypsades" London 1958-1959, σ. 221, σχεδ. 21).

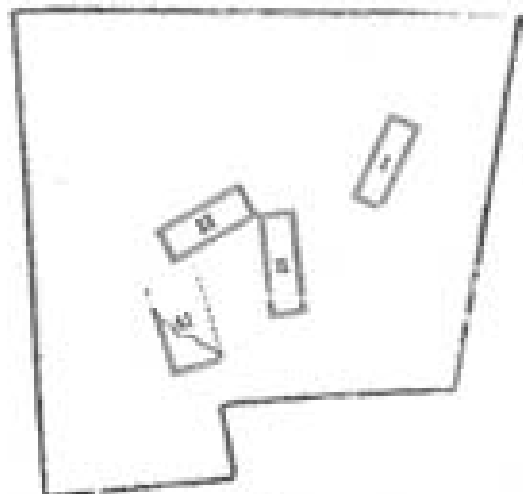

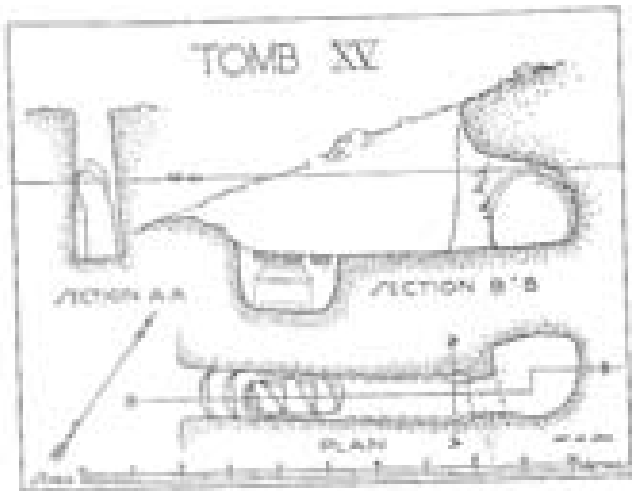
Εικ. 191: Λαξευτός τάφος 427, Σελλοπούλου, Ηρακλείου, κάτοψη θαλάμου- δρόμου & τομή του δρόμου (POPHAM M.R. ABSA 69 “*Sellopoulo tombs 3 and 4, two late minoan graves near Knossos*” London 1974, σ. 198, σχεδ. 2).

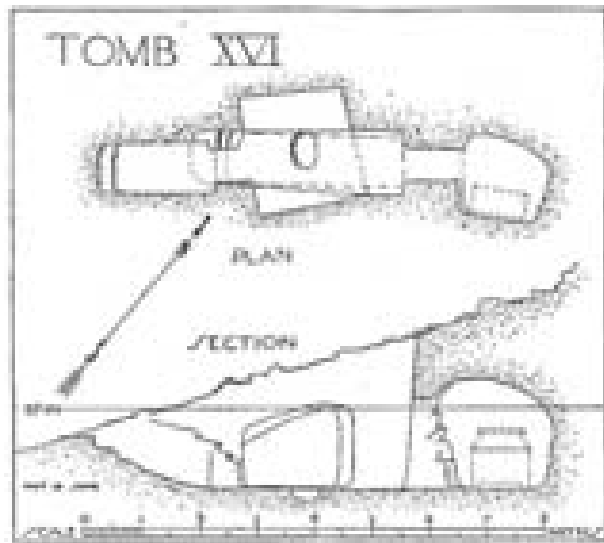
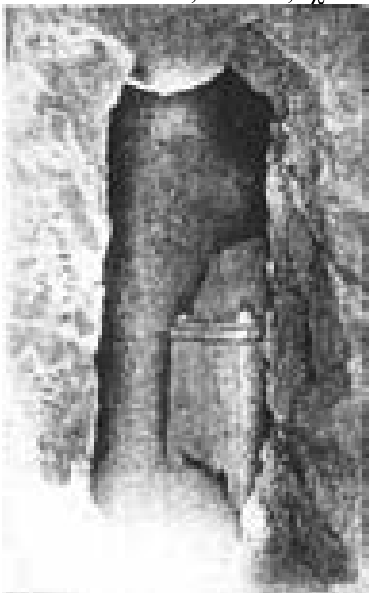
⇐Εικ. 192: Λαξευτός τάφος 428, Φαιστός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου με τις τρεις σαρκοφάγους in situ, (SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV “*Scavi e scoperte nella necropolis di Phaestos*” Mainz German 1904, σ. 646, σχεδ. 115).

⇒Εικ. 193: Λαξευτός τάφος 429, Φαιστός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου με τις τέσσερις σαρκοφάγους in situ, (SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV “*Scavi e scoperte nella necropolis di Phaestos*” Mainz German 1904, σ. 647, σχεδ. 116).

Εικ. 194: Λαξευτός τάφος 431, Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός, α Κάτοψη και τομή του θαλάμου & του δρόμου, διακρίνεται και ο λάκκος στο δάπεδο του δρόμου με την σαρκοφάγο, β. άποψη της εισόδου του θαλάμου (FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 274,σχεδ. 29, σ. 275 εικ. 30).

Εικ. 195: Λαξευτός τάφος 432, Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός, α άποψη της εισόδου του θαλάμου και της σαρκοφάγου στο εσωτερικό του, β. κάτοψη και τομή του θαλάμου & του δρόμου, (FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 275 εικ. 30 & σ. 276 σχεδ. 31 αντίστοιχα).

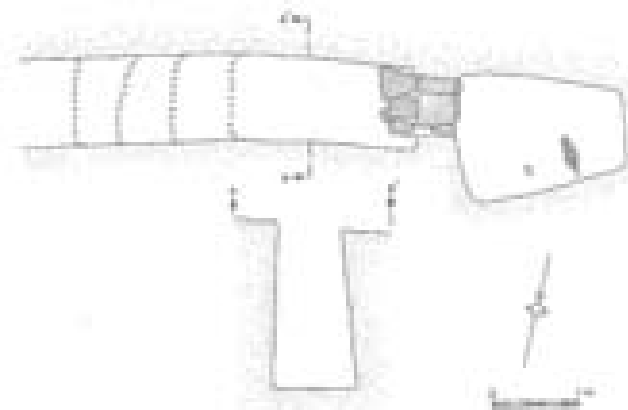
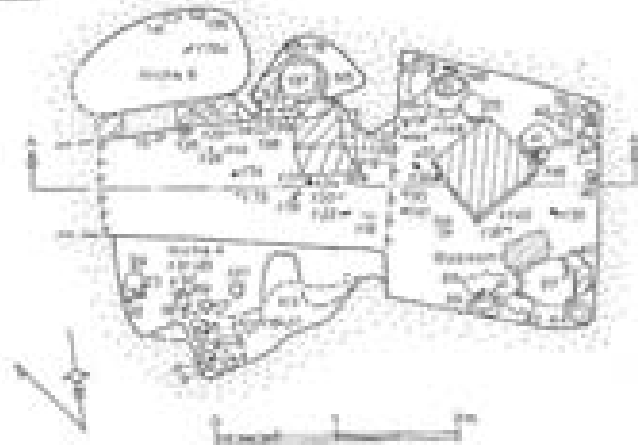

Εικ. 196: Λαξευτός τάφος 439, Αστρικας Κισάμου, Χανίων, άποψη της εισόδου του θαλάμου (ΜΙΛΙΔΑΚΗΣ Μ., «Γεωμετρικά νεκροταφεία, επαρχία Κισάμου» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαιοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 14, εικ. 4).

⇒Εικ. 197: Λαξευτός τάφος 440, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου & του δρόμου με τις κόγχες των πλευρικών τοιχωμάτων του (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. III, σχεδ. 53).

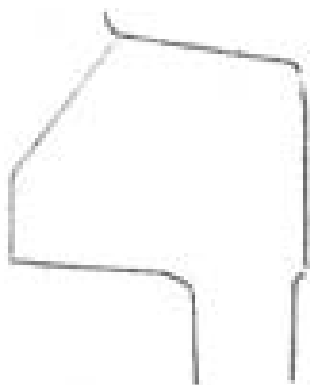
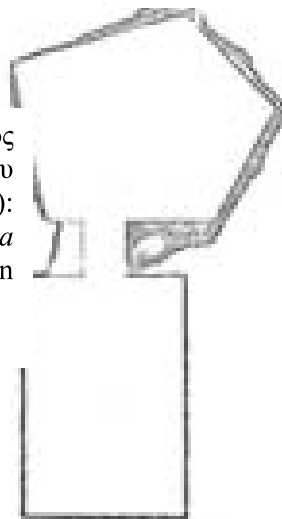
Fig. 197

Fig. 1

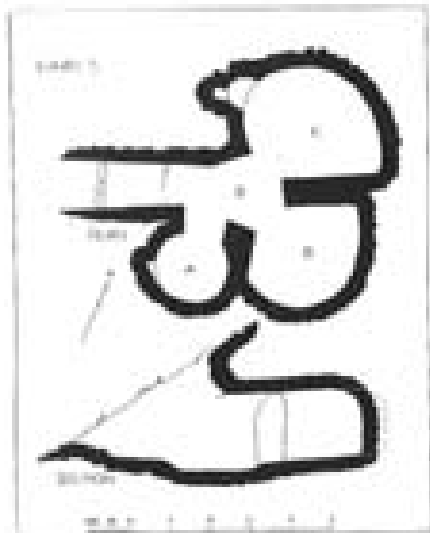

⇐Εικ. 198: Λαξευτός τάφος 444, Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου & του δρόμου με τις κόγχες των πλευρικών τοιχωμάτων του (PORHAM M., ABSA 75 "A late minoan tomb on Lower Gypsades" London 1980, σ. 216, σχεδ. 16).

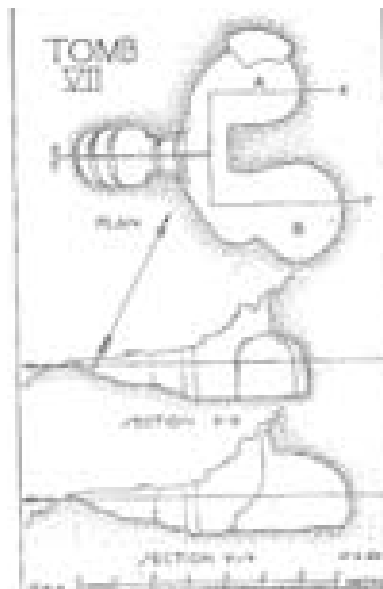
⇒Εικ. 199: Λαξευτός τάφος 448, Φαιστός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου και του (προθαλάμου), (SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV "Scavi e scoperte nella necropolis di Phaestos" Mainz German 1904, σ. 527, σχεδ. 17).

⇐Εικ. 200: Λαξευτός τάφος 449, Φαιστός Ηρακλείου, Κάτοψη του θαλάμου (SAVIGNONI L., (1904): Mon. Ant. τ. XIV "Scavi e scoperte nella necropolis di Phaestos" Mainz German 1904, σ. 528, σχεδ. 18).

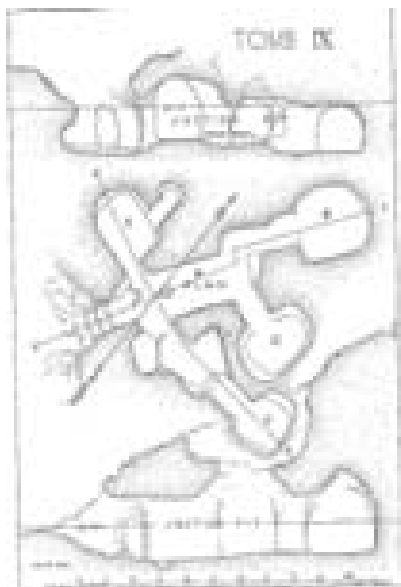

α

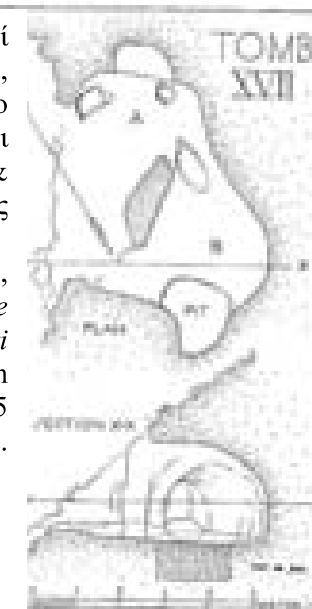

β

Εικ. 201: Λαξευτοί τάφοι 453 & 454, Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός, κάτοψη και τομή των θαλάμων & του δρόμου τους αντίστοιχα (FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 256 σχεδ. 8 & σ. 261 σχεδ. 15 αντίστοιχα).

Εικ. 202: Λαξευτοί τάφοι 455 & 456, Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός, κάτοψη και τομή των θαλάμων & του δρόμου τους αντίστοιχα (FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 265 σχεδ. 19 & σ. 277 σχεδ. 32 αντίστοιχα).

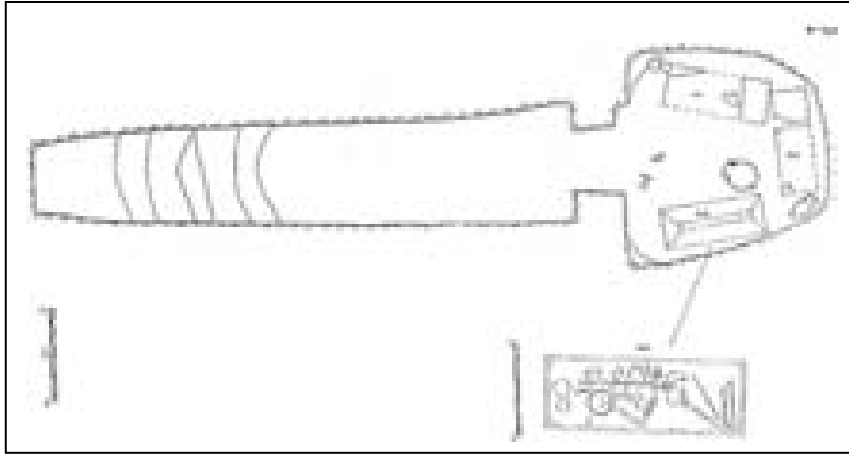

α. ⇐455

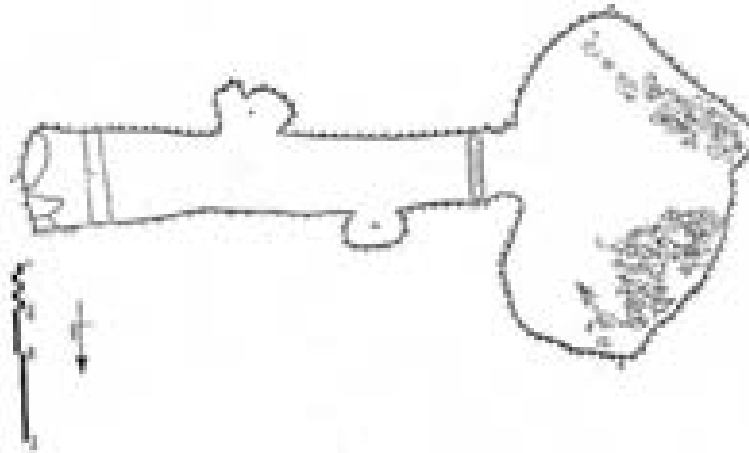
456⇒β.

Εικ. 203: Λαξευτός τάφος 456 λάκκος στο εσωτερικό του θαλάμου (FORSDYKE E.J., ABSA XXVIII “*The Mavro Spelio cemeteri at Knossos*” London 1926-1927, σ. 280 εικ. 34).

Εικ. 204: Λαξευτός τάφος 458, Παγκαλοχώρι Ρεθύμνου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου με τις βαθμίδες του, (ΜΑΡΚΟΥΛΑΚΗ ΣΤ., ΑΔ 38 (1983): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, σ. 373, σχεδ. 6).

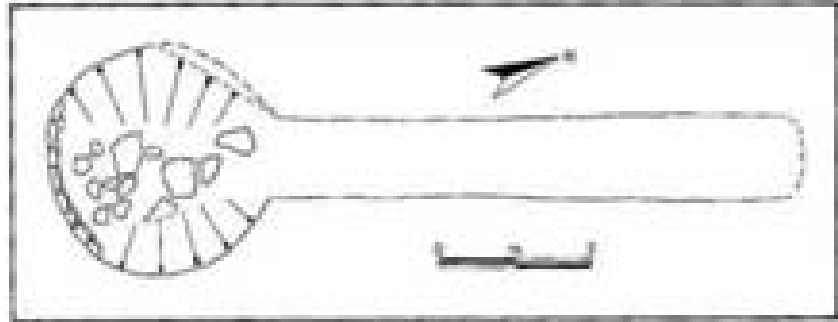

Εικ. 205: Λαξευτός τάφος 460, Πρινοκέφαλο Αρμένιοι Ρεθύμνου, κάτοψη του θαλάμου και του δρόμου, (ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ., ΑΔ 31(1976): ΧΡΟΝΙΚΑ Β' 2 «Κρήτη» Αθήνα 1984, σ. 372, σχεδ. 2).

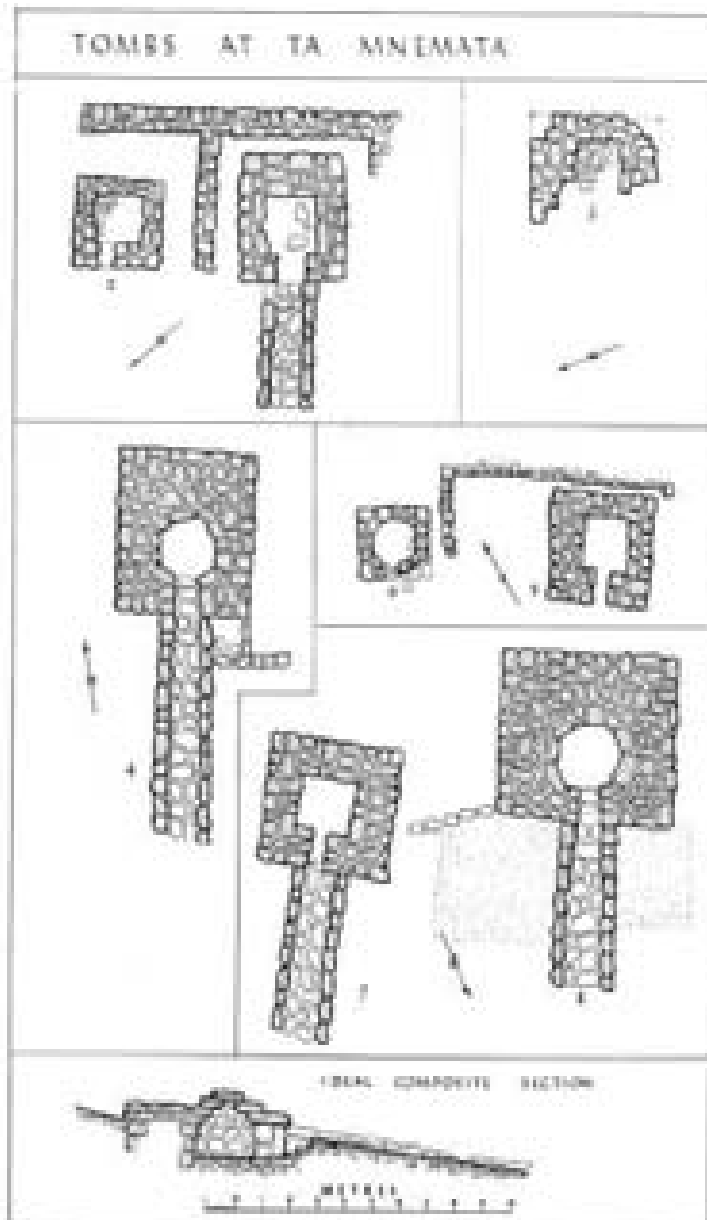

⇄Εικ. 206: Λαξευτός τάφος 462, Κουμπές, οικόπεδο Σαγανάκη, Χανιά, άποψη του τάφου από Β (ΝΙΝΙΟΥ-ΚΙΝΔΕΛΗ Β., ΑΔ 38 (1983): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΕ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1989, πιν. 157 δ).

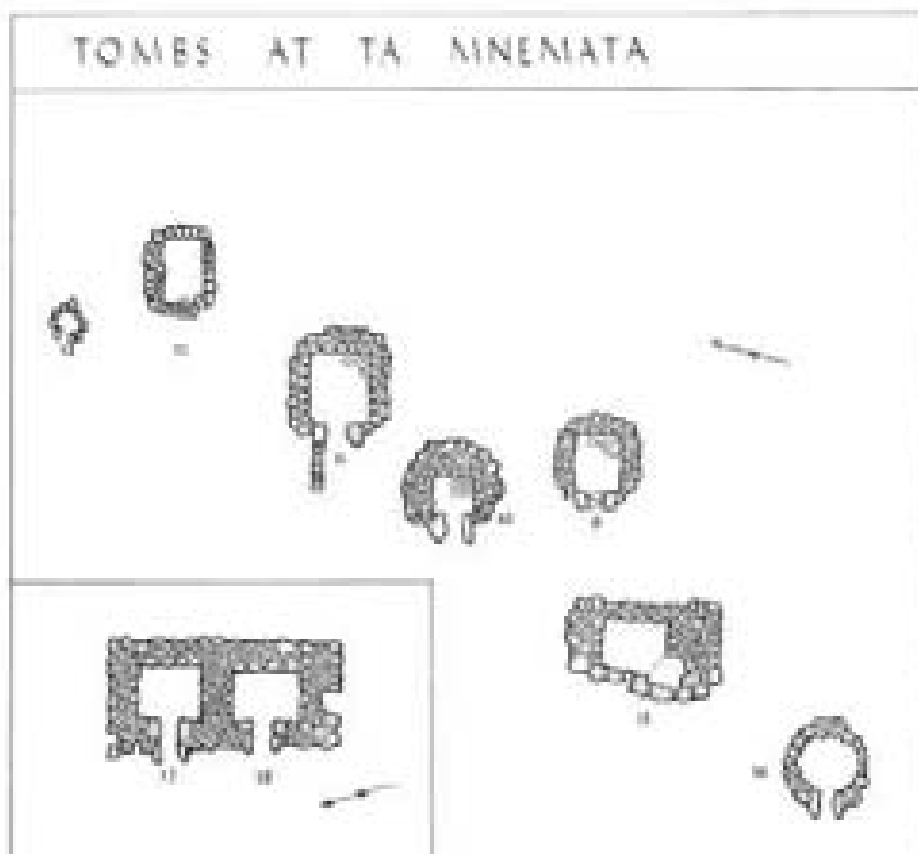
ΘΟΛΩΤΟΙ ΤΑΦΟΙ

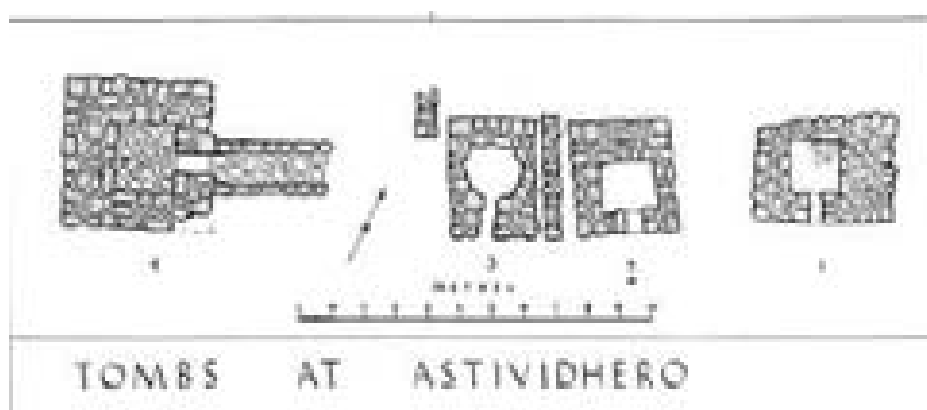
Εικ. 207: Θολωτός τάφος 2, Κατελιώνας Ζήρος Λασιθίου, κάτοψη (BRANIGAN Κ., ABSA 93 (1998) “ *Prehistoric and early historic settlement in the Ziros region, eastern Crete*” Αθήνα. σ. 73, εικ. 29).

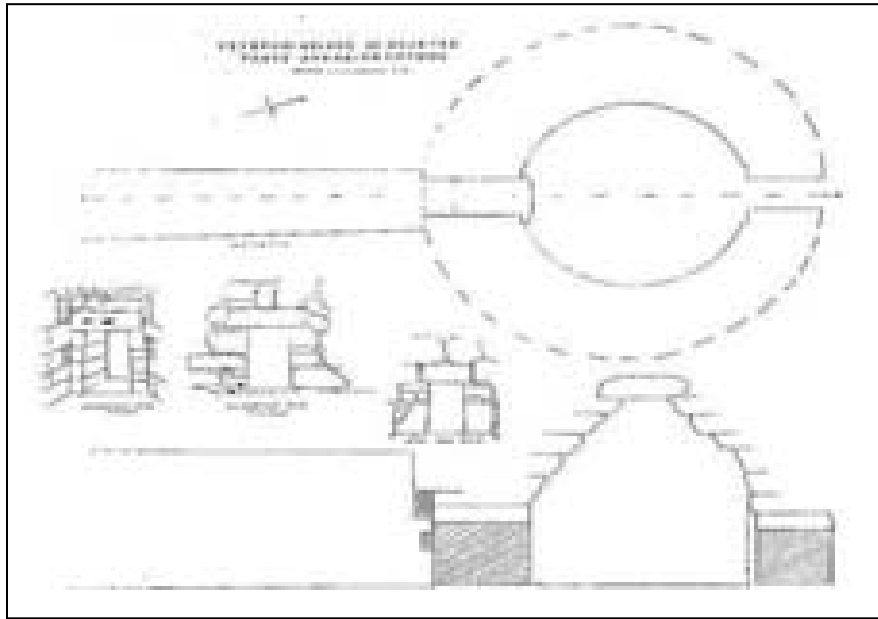
Εικ. 208: Μνήματα Καρφί Λασιθίου, κατόψεις, θολωτοί τάφοι 4-5, 47-51, 58, (PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S.- COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, πιν. XII).

Εικ. 209 : Μνήματα - Αστιβίδερο Καρφή Λασιθίου, θολωτοί τάφοι 6-7, 52-57 κατόψεις, (PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S.- COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, πιν. XIII).

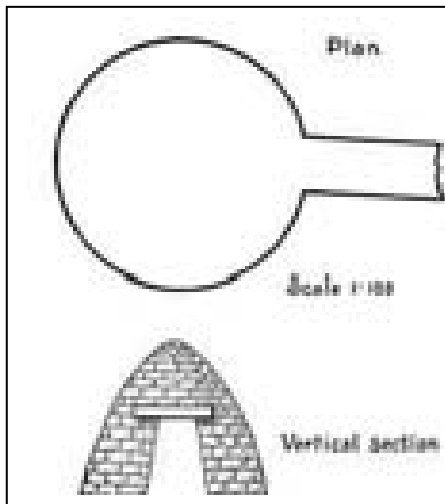
Εικ. 210 : Αστιβίδερο Καρφή Λασιθίου, θολωτοί τάφοι 7, 59-61, κατόψεις, (PENDLEBURY H.W.-MONEY J.D.S.- COUTTS M.B., ABSA XXXVIII (1937-1938) “*Karphi. A city of refuge of the early iron age in Crete*” London 1940, πιν. XIII).

Εικ. 211 : Θολωτός τάφος 9, Αγλάδια Σητείας ,κάτοψη, τομή και όψεις της εισόδου του (ΠΛΑΤΩΝ Ν. ΠΑΕ (1952) «Ανασκαφαί περιοχής Σητείας» Αθήνα 1955, σ. 643-646, εικ 24).

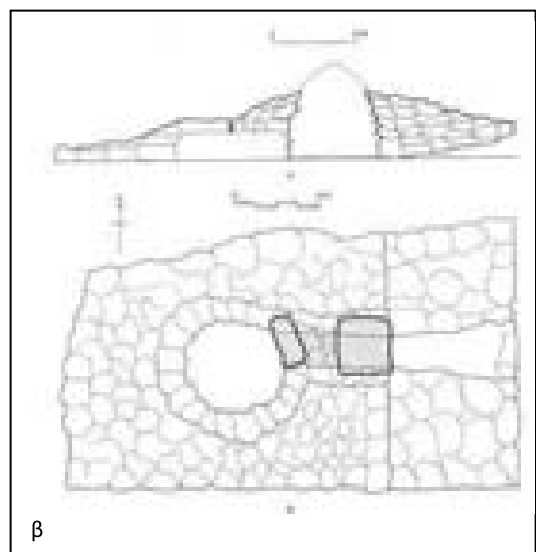
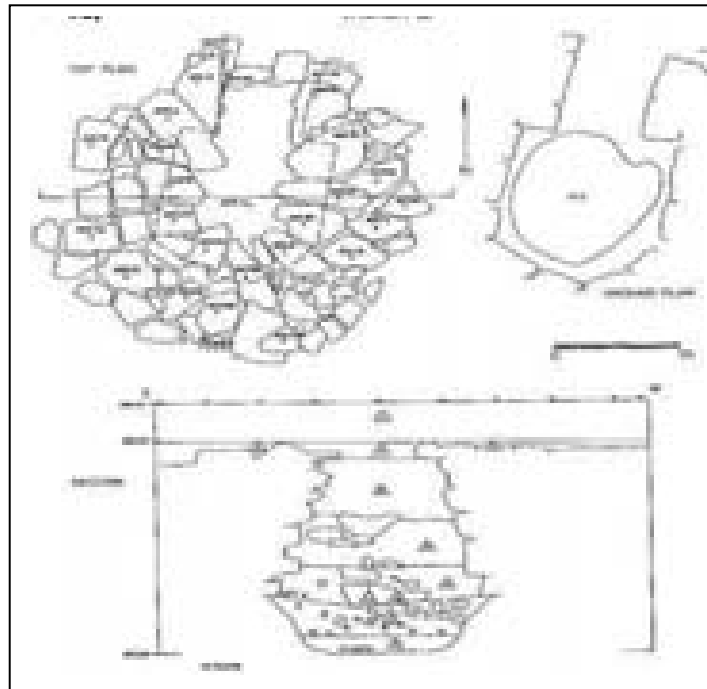

Εικ. 212: Θολωτός τάφος 11, Πραισός Σητείας, κάτοψη και τομές τάφου (BOSANQUET R.C., ABSA VIII “Excavation at Praesos I, the early tombs. A” London 1901-1902, σ. 241, εικ. 8).

⇒Εικ. 213: Θολωτός τάφος 15, Σκουριασμένος – Καβούσι Ιεράπετρας, κάτοψη και τομή θαλάμου, (BOYD H.E. AJA V, “Excavation at Kavousi, Crete, in 1900” London 1901, σ.144, εικ. 8).

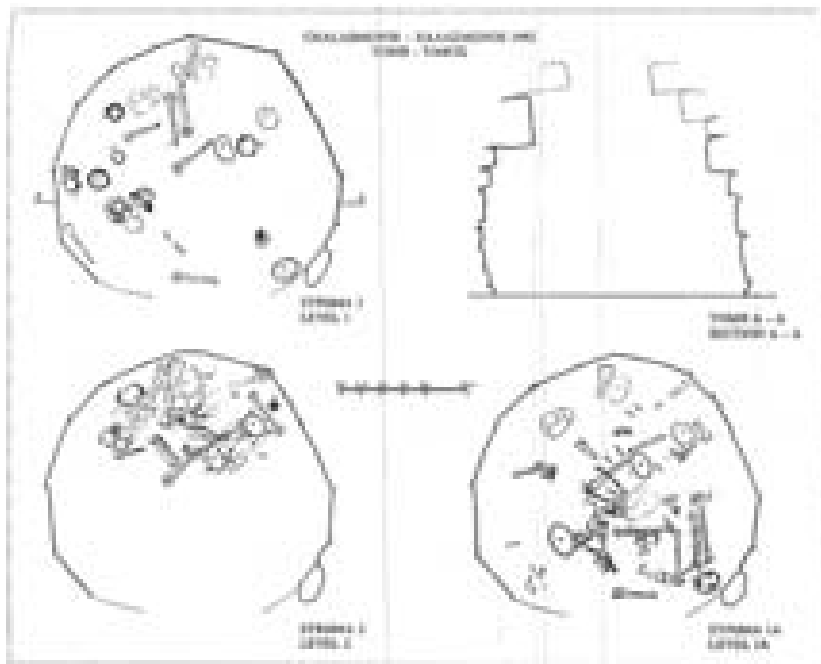
⇒Εικ. 214: Θολωτός τάφος 16, Βροντάς-Καβούσι Ιεράπετρας κάτοψη και τομή, (COULSON W.,- DAY L.,- GESELL G., HESPERIA 52, no. 4 “Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981” Athens 1983, σ. 406, εικ. 7).

Εικ. 215: Θολωτός τάφος 17, Άγιος Γεώργιος Παπούρα Λασιθίου ,α. άποψη του τάφου, β. κάτοψη και τομή, (WATROUS L. V., ABSA 75 “J.D.S. Pedlebury’s excavations in the plain of Lasithi. The iron age sites” London 1980, σ. 274, εικ. 5 & πιν. 23b).

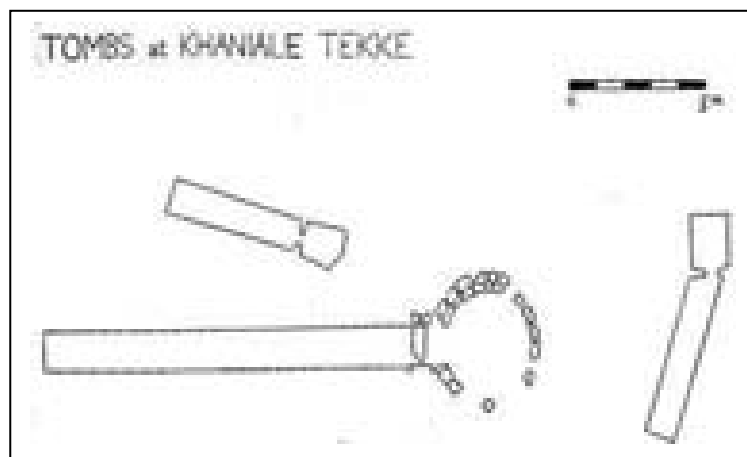

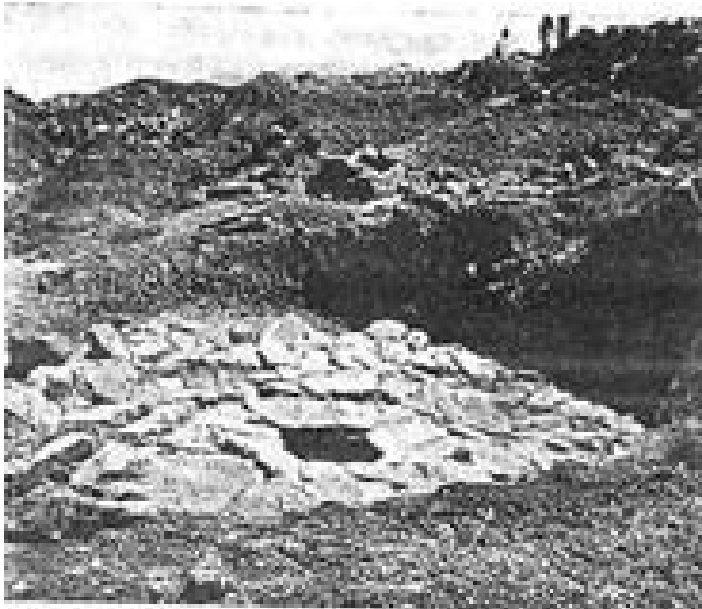
Εικ. 216: Θολωτός τάφος 18, Χαλασμένος Ιεράπετρας φωτογραφία του εσωτερικού του τάφου (ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ – NOWICKI Κ., «Μινωίτες και Μυκηναίοι στο τέλος της εποχής του Χαλκού στην ανατολική Κρήτη» στα Πρακτικά του Β' Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου: Η περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου 26-30 Σεπτεμβρίου, Λαμία 1999, Αθήνα 2003, σ. 276, εικ. 18)

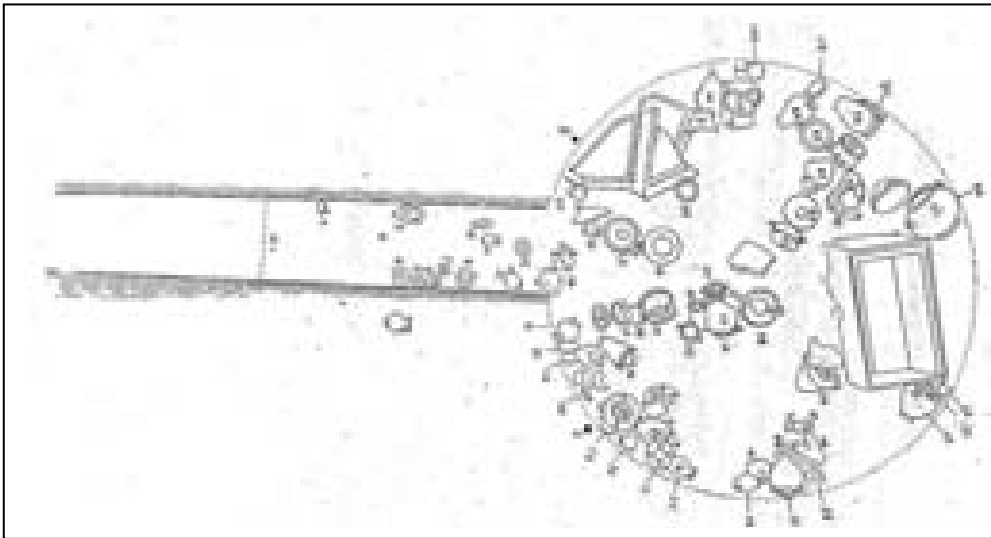
⇨ Εικ. 217: Θολωτός τάφος 18, Χαλασμένος Ιεράπετρας κατόψεις και τομή, (COULSON W., - ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., AEGEAN ARCHAEOLOGY vol. 1 "Preliminary investigations at Halasmenos, Crete, 1992-1994" Warsaw 1994, σ. 83, εικ.17)

⇨ Εικ. 218: Θολωτός 19, Χανιάλε-Τεκκέ Ηρακλείου κάτοψη, (HUTCHINSON R.W. ABSA XLIX "The Khaniale-Tekke tombs" London 1954, σ. 215, εικ 1).

⇐Εικ. 219: Θολωτός τάφος 20, Αρκάδες Αφρατί Ηρακλείου, η κορυφή της θόλου, (LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ. 206 εικ. 229).

Εικ. 220: Θολωτός τάφος 20, Αρκάδες Αφρατί Ηρακλείου, κάτοψη, (LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ. 207, εικ.230-α).

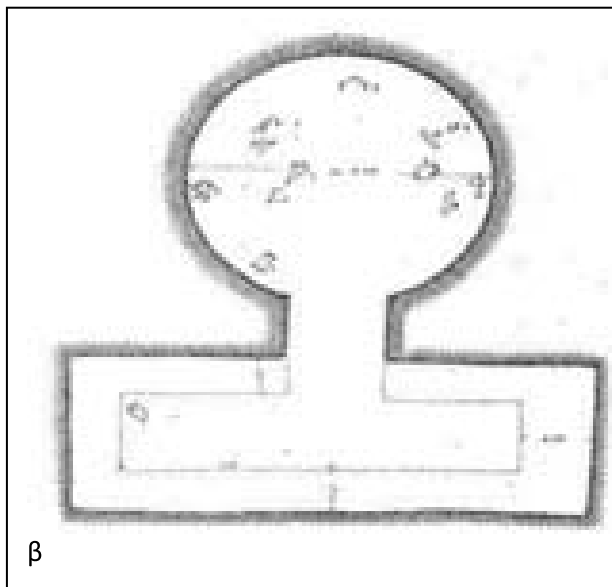
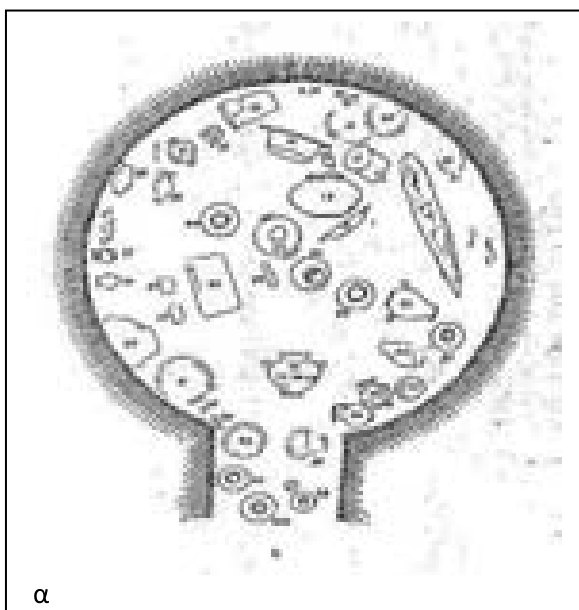
⇐Εικ. 221: Θολωτός τάφος 20, Αρκάδες Αφρατί Ηρακλείου, δρόμος και είσοδος τάφου (LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939 σ. 205, εικ. 228).

↵Εικ. 222: Θολωτός τάφος 21, Αρκάδες Αφρατι Ηρακλείου, κάτοψη, (LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ. 304, εικ.404).

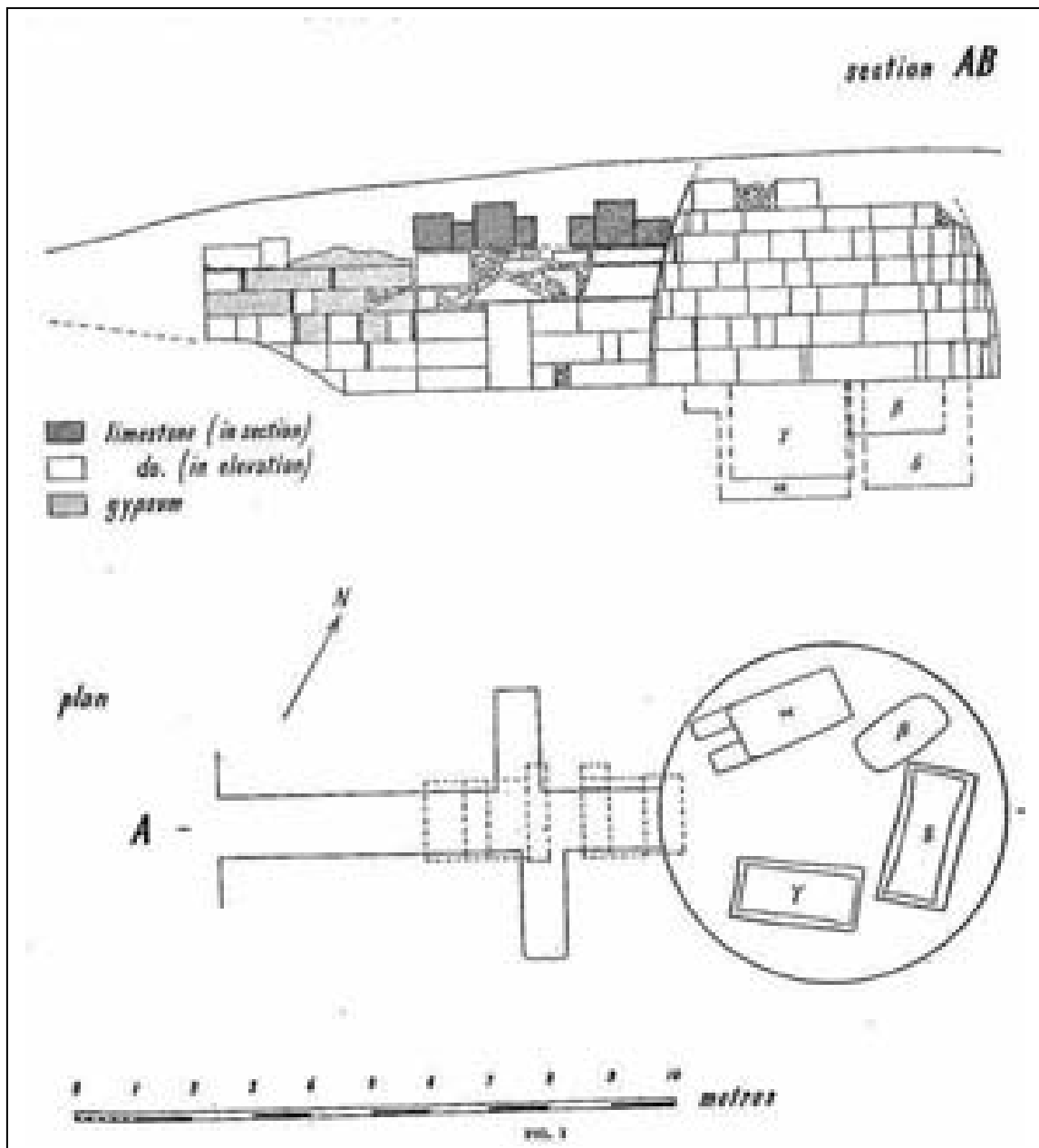

↵Εικ. 223: Θολωτός τάφος 21, Αρκάδες Αφρατι Ηρακλείου, ο τάφος με τα ευρήματα του (LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ. 303, εικ. 403).

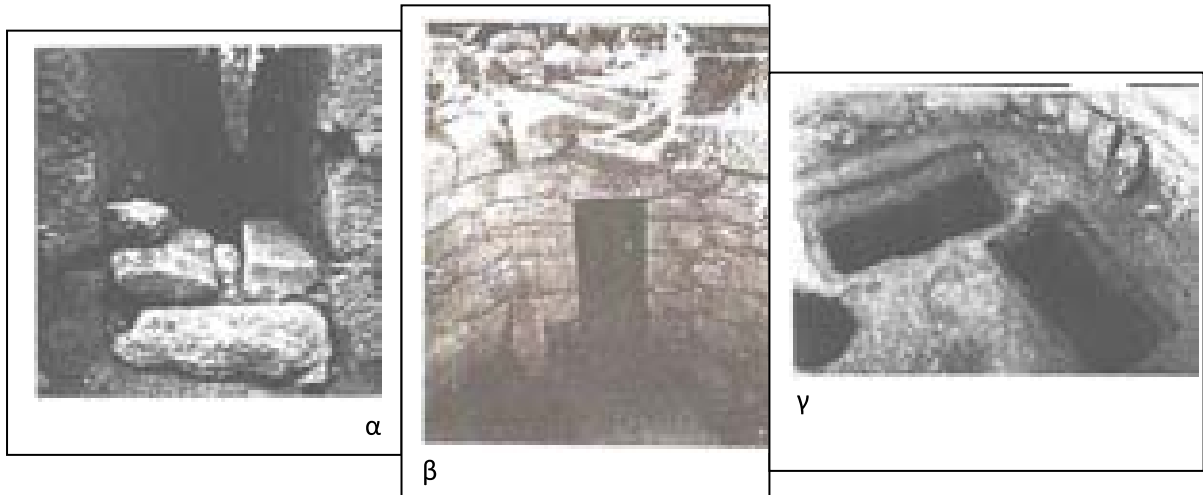

Εικ. 224: Θολωτός τάφος 22 Αρκάδες Αφρατι Ηρακλείου, κατόψεις τάφου, α. κάτοψη με ευρήματα, β. κάτοψη με τον κοντό δρόμο και το ορθογώνιο κτίσμα μπροστά από αυτόν (LEVI D., SAtene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ. 304, εικ.404).

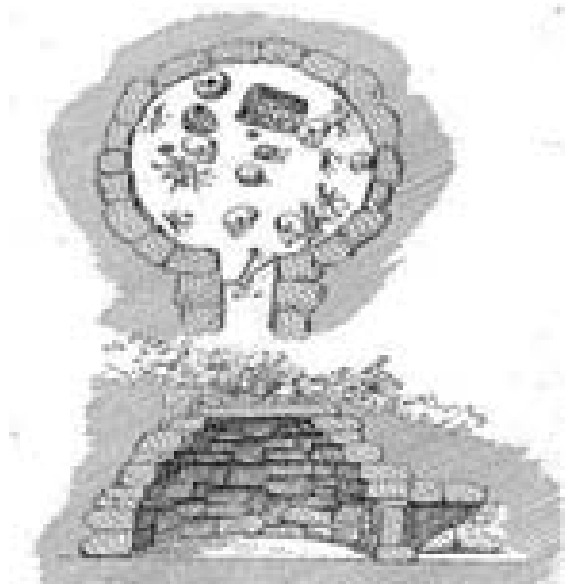
⇒ Εικ. 225: Θολωτός τάφος 23
 Αρκάδες Αφρατί Ηρακλείου, ο
 τάφος (LEVI D., ASAtene 10-12
 (1927-1929) “*Arkades, una citta
 cretese all’ alba della civilta
 ellenica*” Bergamo 1931-1939,
 σ.189, εικ. 209).

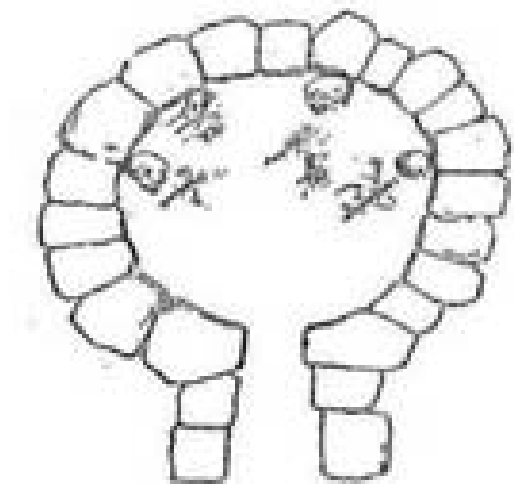
Εικ. 226: Θολωτός τάφος 24, Κεφάλια, Καρτερός Ηρακλείου, τομή και κάτοψη, (HUTCHINSON R.W. ABSA 51., “*A tholos tomb on the Kephala*”, London 1956, σ. 75, εικ. I).

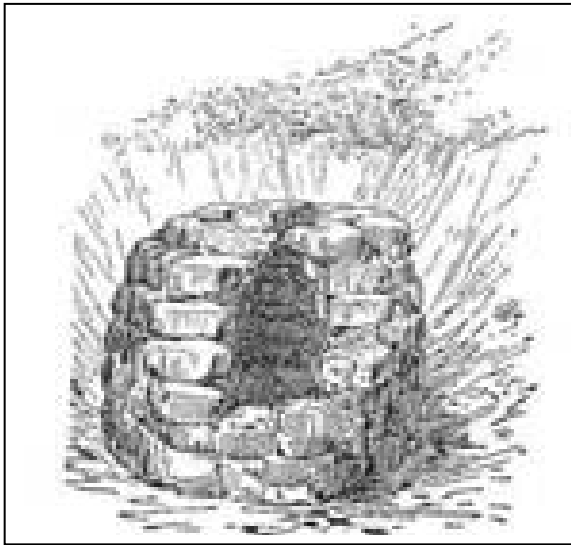
Εικ. 227: Θολωτός τάφος 24, Κεφάλαια, Καρτερός Ηρακλείου, α. φωτογραφία του φράγματος της εισόδου, β. της εισόδου από το εσωτερικό του θαλάμου και γ. των λάκκων θαλάμου (HUTCHINSON R.W. ABSA 51., “ *A tholos tomb on the Kephala*” London 1956, πιν. 9 d, 10 a & 9 e αντίστοιχα).

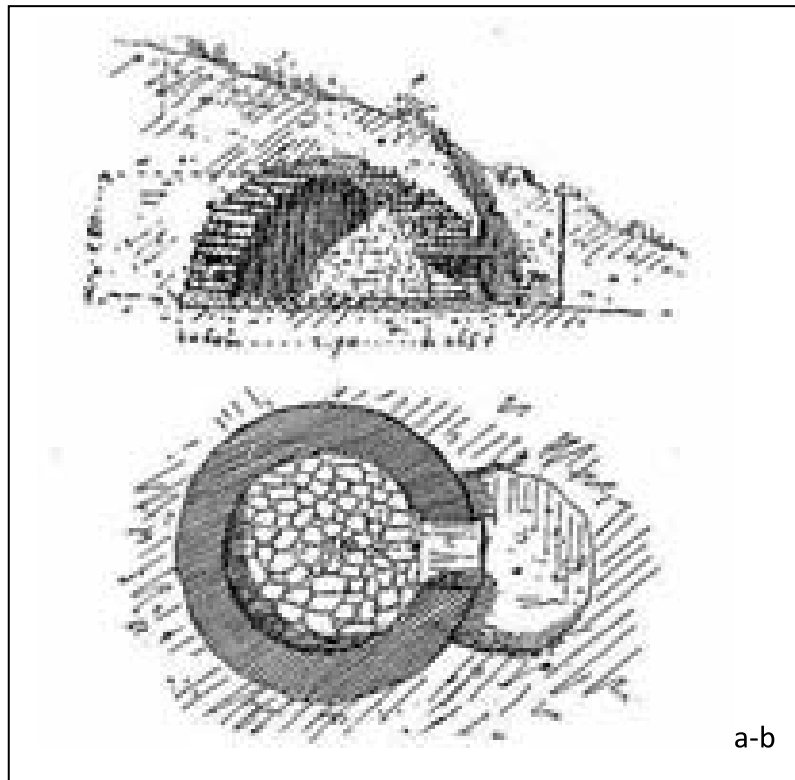
⇐Εικ. 228: Θολωτός τάφος 26, Έργανος Ηρακλείου, κάτοψη και τομή τάφου, (HALBHERR FED. AJA (1901), “ *CRETAN EXPEDITION XI : Three Cretan Necropoles, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, τ. V, σ. 272, εικ. 6).

⇐Εικ. 229: Θολωτός τάφος 27, Έργανος Ηρακλείου, κάτοψη τάφου, (HALBHERR FED. AJA (1901), “ *CRETAN EXPEDITION XI : Three Cretan Necropoles, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, τ. V, σ. 278, εικ. 7).

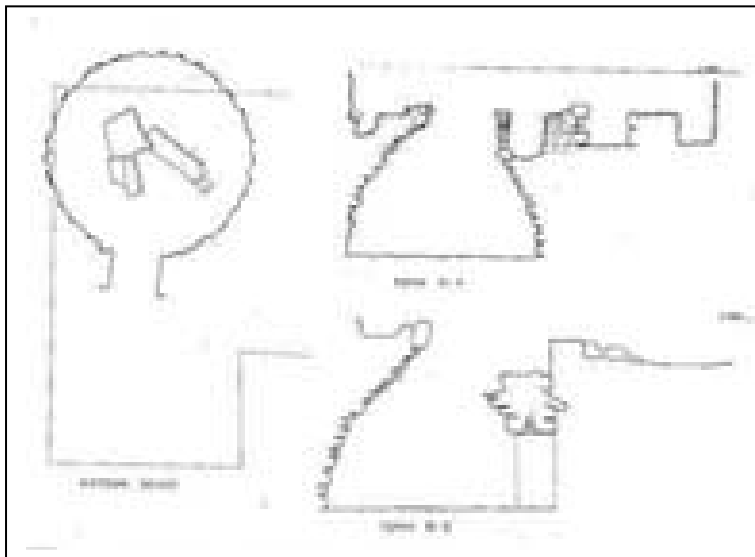
⇐ Εικ. 230: Θολωτός τάφος 29, Κούρτες Ηρακλείου, σχέδιο τάφου, (HALBHERR FED. AJA (1901) “ CRETAN EXPEDITION XI : *Three Cretan Necropoles, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, τ. V, . σ. 292, εικ. 21.

Εικ. 231: Θολωτός τάφος 30, Κούρτες Ηρακλείου, κάτοψη και τομή (TARAMELLI A., AJA (1901), “ CRETAN EXPEDITION XII : *Notes on the Necropoles, of Courtes*” London 1901, τ. V, σ. 298, εικ. 2a-b).

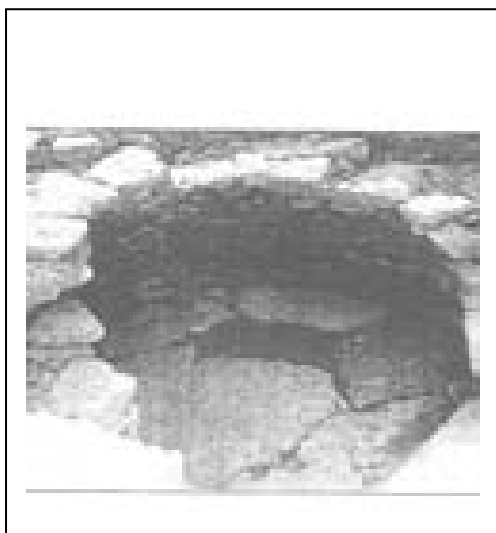
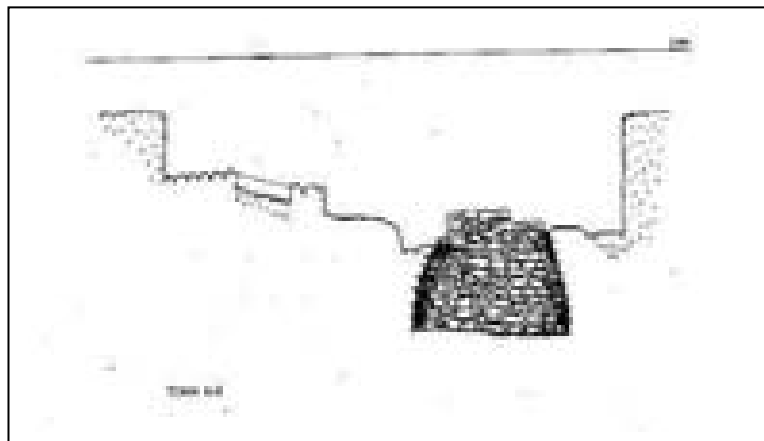

Εικ. 232: Θολωτοί τάφοι 31-32 αντίστοιχα, Κούρτες Ηρακλείου, κάτοψη (TARAMELLI A., AJA (1901), “ CRETAN EXPEDITION XII : *Notes on the Necropoles, of Courtes*” London 1901, τ. V, σ. 300, εικ. 4-5 αντίστοιχα).

⇨Εικ. 233: Θολωτός τάφος 33, Φαιστός Άγιος Ιωάννης, Ηρακλείου, κάτοψη και τομές, (ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α.Σ., ΑΔ 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 447, σχεδ.2).

⇒Εικ. 234: Θολωτός τάφος 35, Έλτυνα Κουνάβοι, Ηρακλείου, τομή τάφου (ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ. - ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ν., ΑΔ. 48 (1993): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, σ. 464, σχεδ.11).

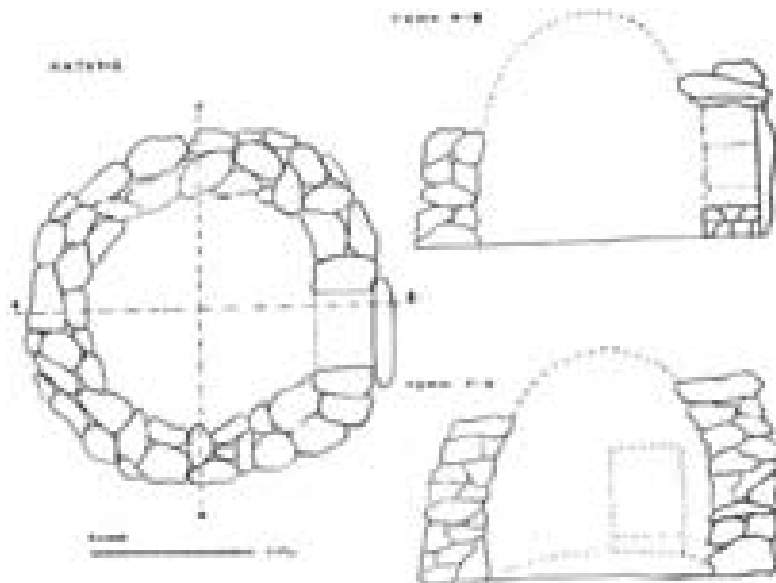

α

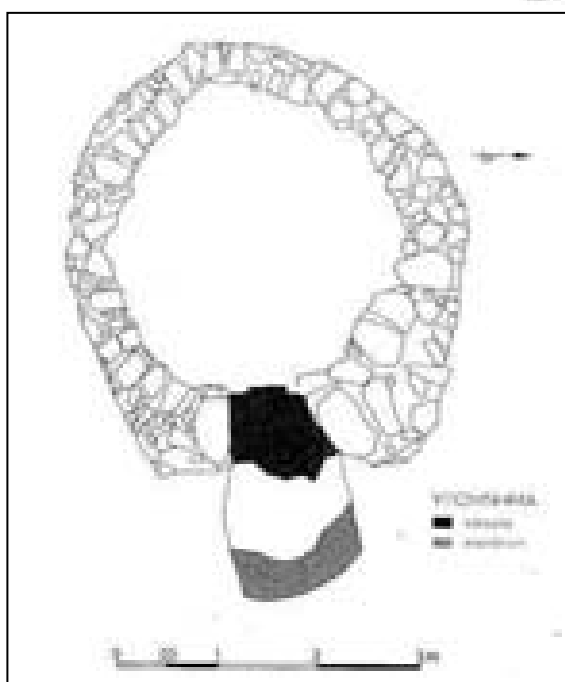
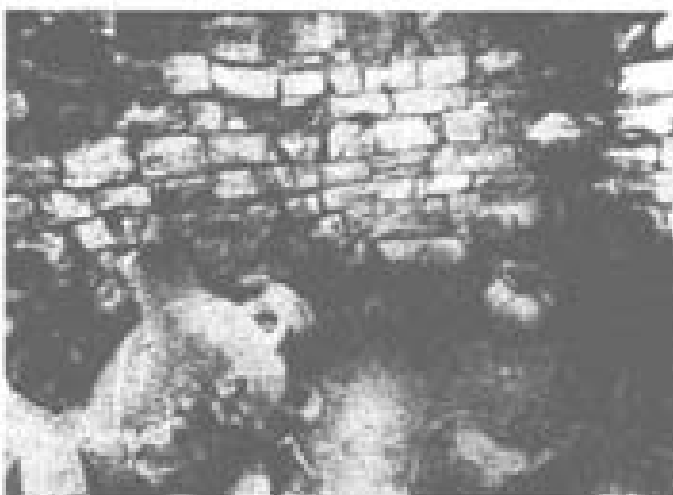
β

Εικ. 235: Θολωτός τάφος 35, Έλτυνα Κουνάβοι, Ηρακλείου, α. εσωτερικό τάφου, β. ο τάφος (ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΑΚΗΣ Γ. - ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ν., ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ τ. 5 περιόδος Δ. «Αρχαιολογικές Ειδήσεις 1992-1994: Νομός Ηρακλείου» Χανιά 1994/96., πιν. 2 α & ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΧΡ. «Αρχαιολογικές θέσεις και ευρήματα της Έλτυνας» στο ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΙΤΑΚΗ ΑΙΚ., Έλτυνα Scenavi Κουνάβοι, Κουνάβοι 2007, σ. 19, εικ. 4, αντίστοιχα).

Εικ. 236: Θολωτός τάφος 36, Άγιες Παρασκιές Πεδιάδος Ηρακλείου, κάτοψη και τομές (ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΑΕ (1945 – 1947) « Γεωμετρικός τάφος Αγ. Παρασκιών Ηρακλείου» Αθήνα 1949, σ. 48, εικ. 1.

⇒Εικ. 237: Θολωτός τάφος 37, Γόρτυνα Μεσαράς, άποψη του εσωτερικού του θαλάμου (COLDSTREAM J.N., Γεωμετρική Ελλάδα, (ελλην. μεταφρ. Κεφαλίδου Ευρ., εκδόσεις Καρδαμίτσα) Αθήνα 1997, σ. 67 εικ.12).

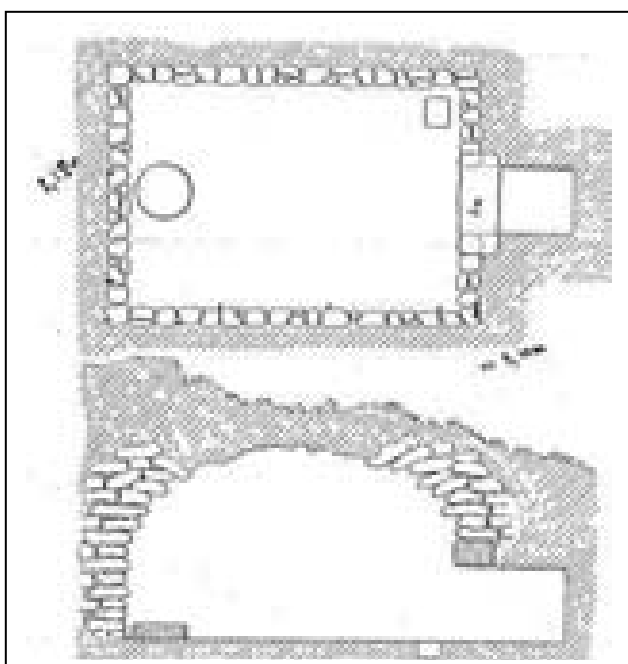
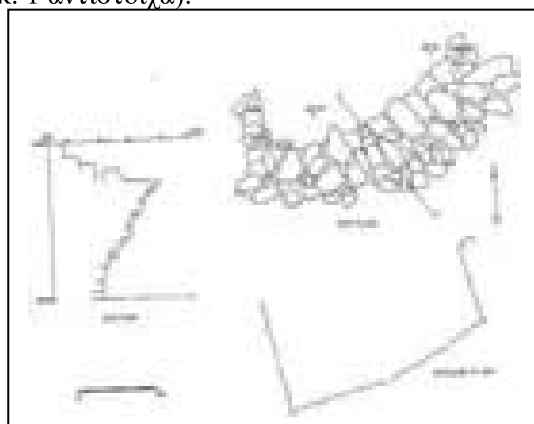
⇐Εικ. 238: Θολωτός τάφος 43, Αποδούλου Ρεθύμνης, κάτοψη (ΤΖΕΔΑΚΙΣ Γ. ΑΔ. 34 (1979): ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Λυτική Κρήτη», Αθήνα 1987, σ.400, σχεδ. 3).

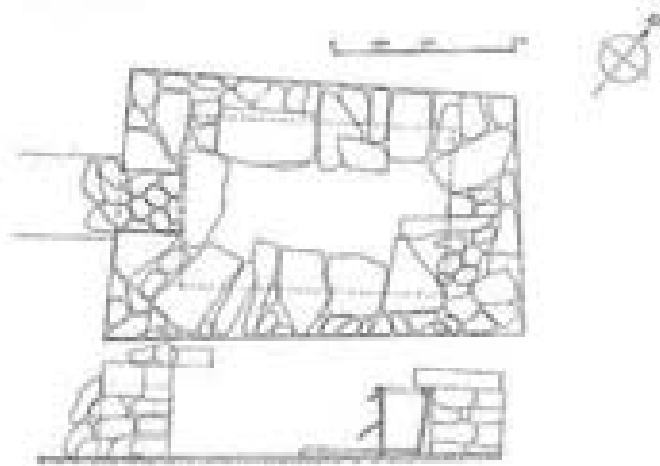
α β γ

Εικ. 239: Θολωτός τάφος 46, Στερνάκι Στύλος Αποκορώνου Χανίων. α. Κτιστός δρόμος και είσοδος του ταφικού θαλάμου, β. το εσωτερικό της θόλου με την είσοδο και το ανακουφιστικό τρίγωνο & γ. το ανακουφιστικό τρίγωνο πάνω από την είσοδο, (NINIOY-KINΔΕΛΗ Β., - ΤΣΙΓΚΟΥ Α., http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251σ».jsp?obj_id=9661 & ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε.,- ΤΣΙΓΚΟΥ Α., «Θολωτοί τάφοι Ν. Χανίων» σ. 20-21 & ΤΖΑΝΑΚΑΚΗ Κ., «Στύλος» σ. 40-41 στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 21, εικ. 4 & σ. 40 εικ. 1 αντίστοιχα).

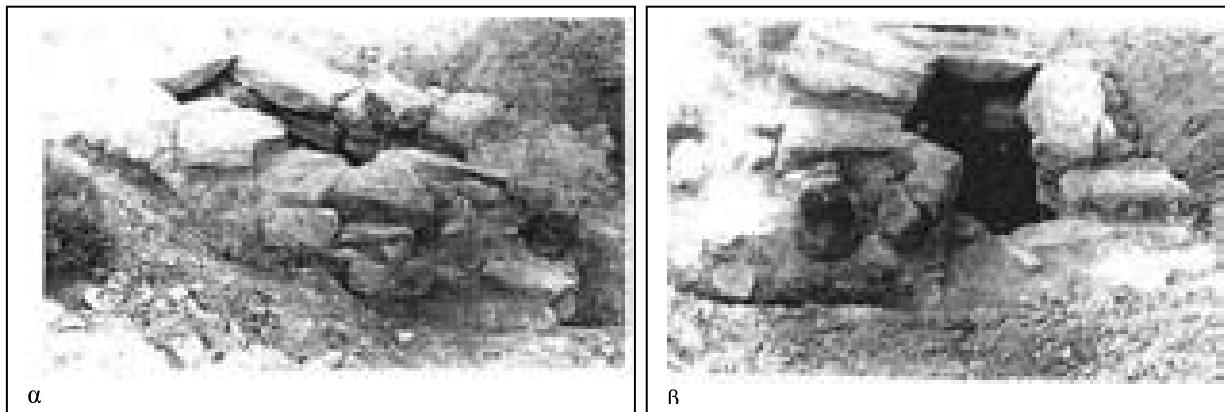
⇒Εικ. 240: Θολωτός τάφος 64, Αλώνι Καβούσι Ιεράπετρας, μερική κάτοψη (COULSON W.,- DAY L.,- GESELL G., HESPERIA 52 no 4, “Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981” Athens 1983, σ. 411, εικ. 10).

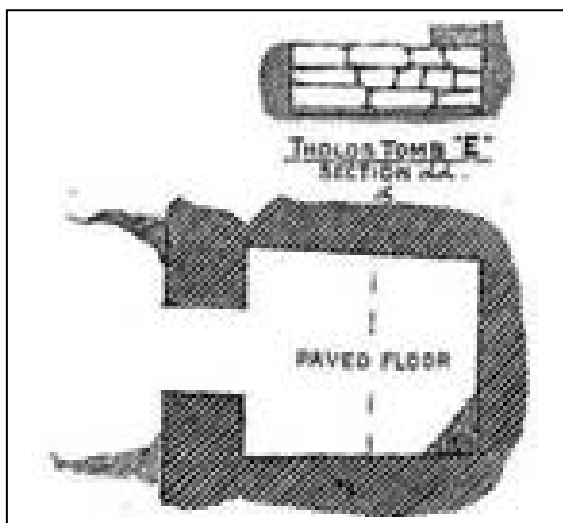
⇐Εικ. 241: Θολωτός τάφος 67, Καρακοβίλια Βρόκαστρο Λασιθίου κάτοψη και τομή, (HALL E.H., ANTHROPOLOGICAL PUBLICATIONS III no 3. “Excavations in Eastern Crete, Vrokastro” Philadelphia 1914. σ. 124, εικ. 74). & PENDLEBURY J.D.S. The archaeology of Crete, London 1939, σ. 307, εικ. 46

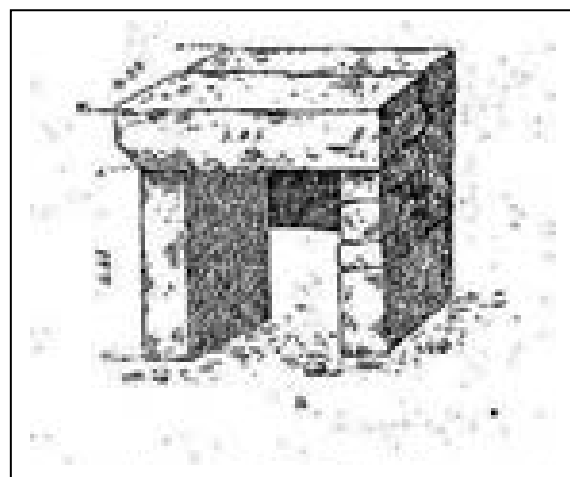
Εικ. 242: Θολωτός τάφος 69, Φωτούλα Πραισός Λασιθίου, κάτοψη και τομή (ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1960) : «Ανασκαφαί περιοχής Πραισού» Αθήνα 1966, σ. 304 εικ. 1 & ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ, 1960 «ΚΡΗΤΗ. β) Τούρτουλα. Πραισού Σητείας» Αθήνα 1961, σ. 210, εικ. 239).

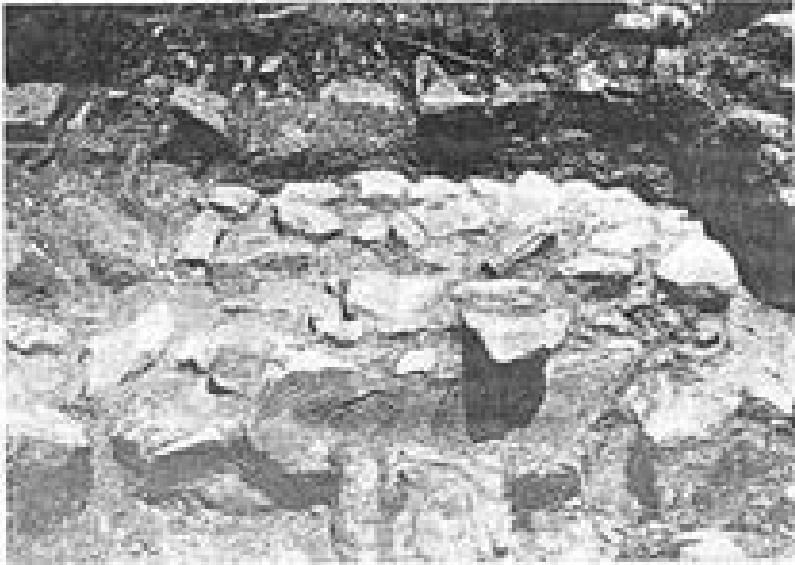
Εικ. 243: Θολωτός τάφος 69, Φωτούλα Πραισός Λασιθίου, α. ο τάφος και β. η είσοδος του τάφου (ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α.Κ., ΤΟ ΕΡΓΟΝ, 1960 «ΚΡΗΤΗ. β) Τούρτουλα. Πραισού Σητείας» Αθήνα 1961, σ. 211, εικ. 240-241 αντίστοιχα).

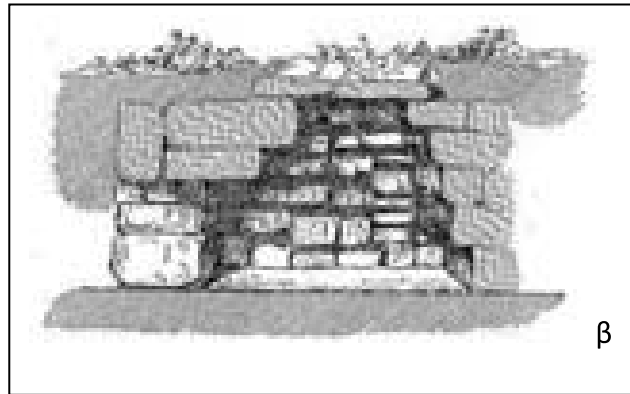
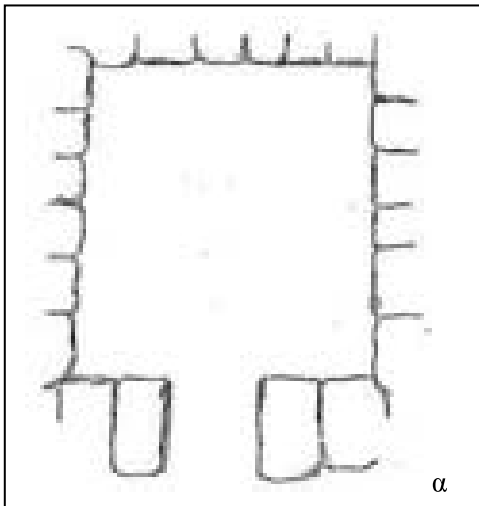
▲ Εικ. 244: Θολωτός τάφος 70, Πραισός Λασιθίου, θέση Ρίζαν, (BOSANQUET R.C., ABSA VIII "Excavation at Praesos I, the early tombs. E" London 1901-1902 σ. 254, εικ. 26).

▲ Εικ. 245: Θολωτός τάφος 72, Αφρατί Αρκάδες, σχέδιο της εισόδου (LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) "Arkades, una citta cretese all' alba della civiltà ellenica" Bergamo 1931-1939, σ. 179, εικ 198 α)

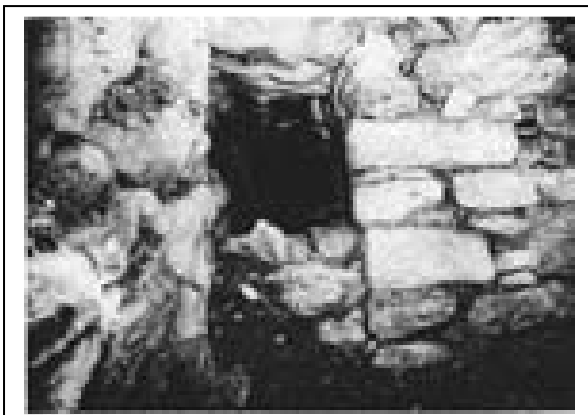
↔Εικ. 246:
Θολωτός τάφος 73
Αρκάδες Αφρατί
Ηρακλείου,
φωτογραφία τάφου
(LEVI D., ASAtene
10-12 (1927-1929)
“*Arkades, una citta
cretese all’ alba
della civiltà
ellenica*” Bergamo
1931-1939, σ.188,
εικ. 208).

Εικ. 247: Θολωτός τάφος 74, Έμπαρος Παναγιά Πεδιάδος Ηρακλείου α. κάτοψη και β. τομή του τάφου (HALBHERR FED. AJA (1901) “CRETAN EXPEDITION XI : *Three Cretan Necropoles, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, τ. V, σ. 284-285, εικ. 11-12 αντίστοιχα)

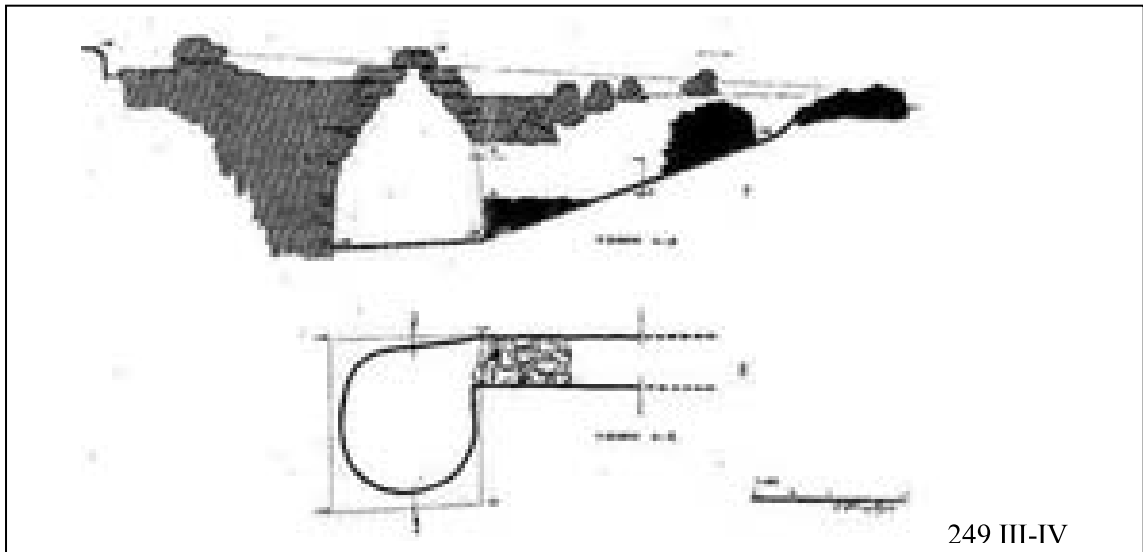
↔Εικ. 248: Θολωτός τάφος
75, Στου Κόφινα το Κεφάλι,
Ηρακλείου, φωτογραφία
τάφου (LEVI D., ASAtene
10-12 (1927-1929) “*La
Necropole di Kofina*”
Bergamo 1931-1939, σ. 391,
εικ. 501).

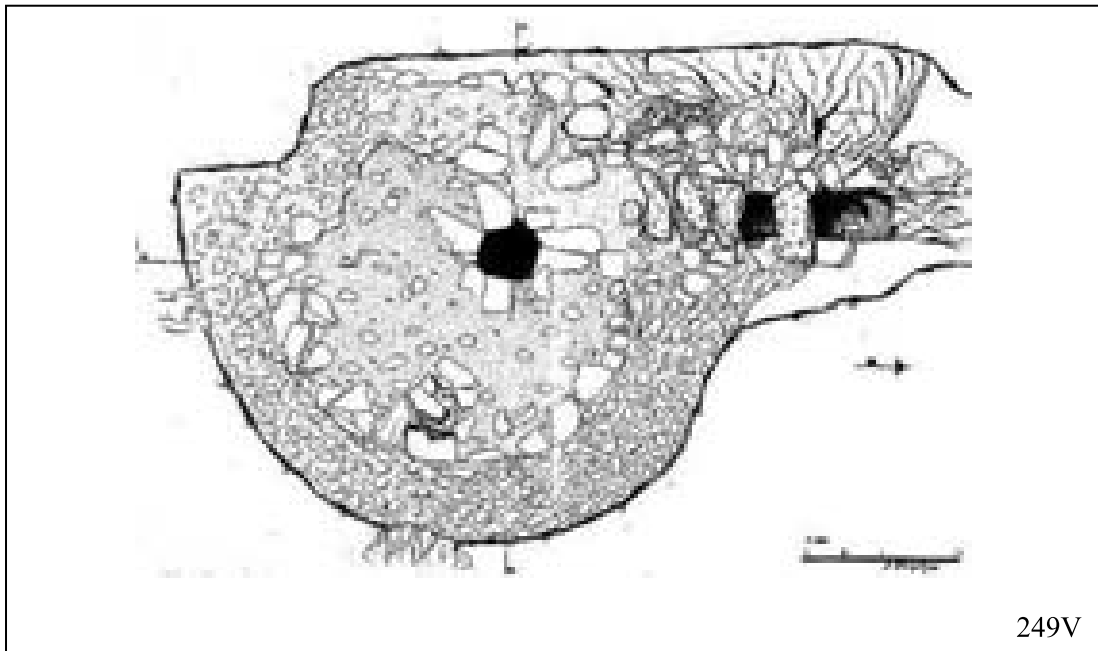
249 I

249 II

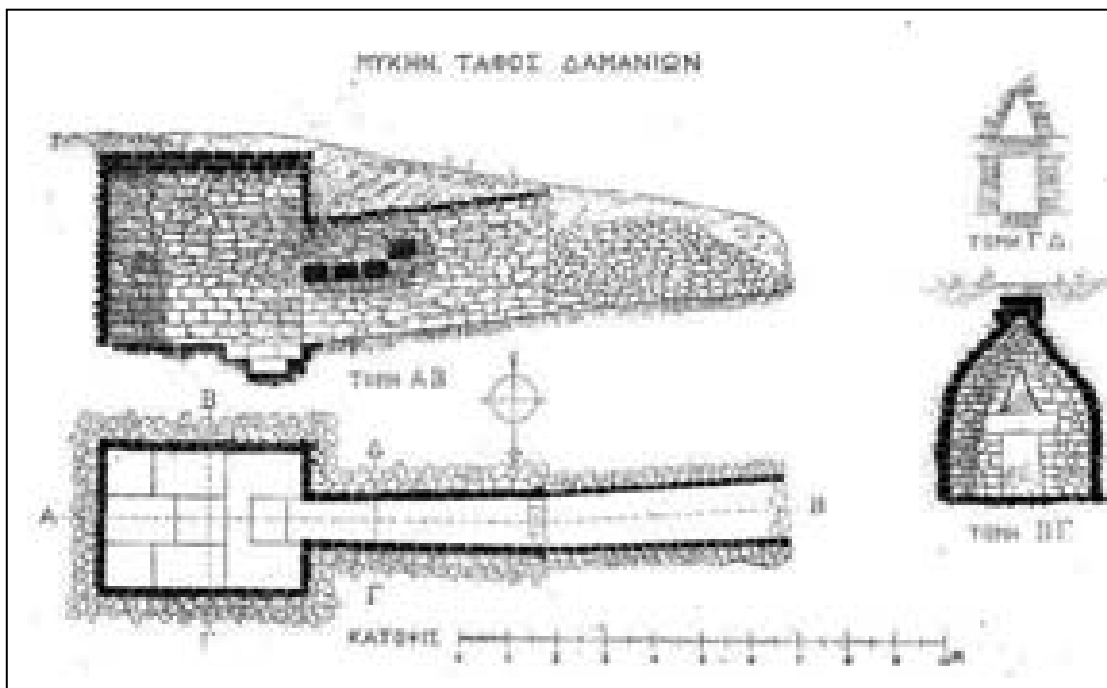

249 III-IV

249V

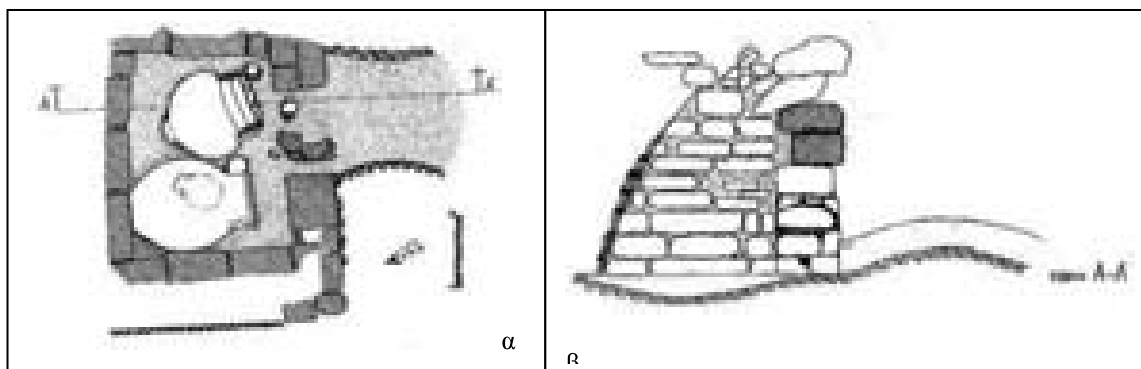
Εικ. 249: Θολωτός τάφος 78, Λειβαδίτσα Σμάρι Πεδιάδος Ηρακλείου, I: το εσωτερικό του δρόμου με τα φράγματα, II : το εσωτερικό του δρόμου μετά την ανασκαφή του φράγματος, III: τομή α-β, IV: τομή ε-ζ, V: άνοψη (ΧΑΤΖΗ-ΒΑΛΛΙΑΝΟΥ Δ., ΑΑΑ 8 «Αρχαιολογικά Χρονικά: Σμάρι Πεδιάδας» Αθήνα 1980, τεύχος 1, σ. 29, εικ. 4-5 & σ. 22-23, σχ. 2 γ-ε αντίστοιχα).

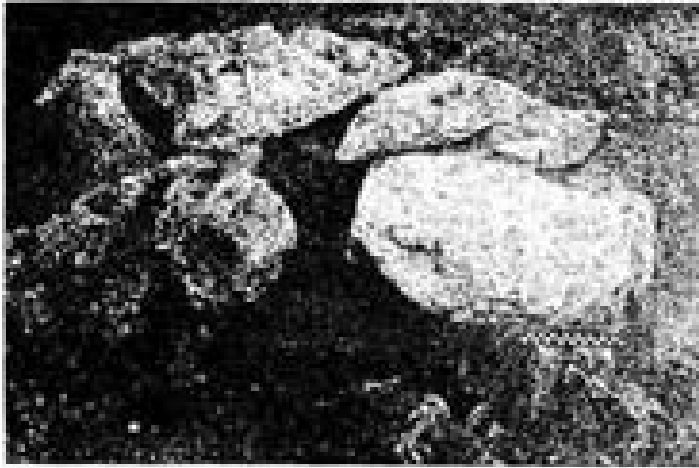
Εικ. 250: Θολωτός τάφος 79, Δαμάνια Μονοφατσίου Ηρακλείου, τομή ΑΒ, κάτοψη, τομή Γ-Δ, (ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ. ΑΔ 2 (1916) «Μυκηναϊκός τάφος Δαμανίων» Αθήνα 1917, σ. 172, εικ 1).

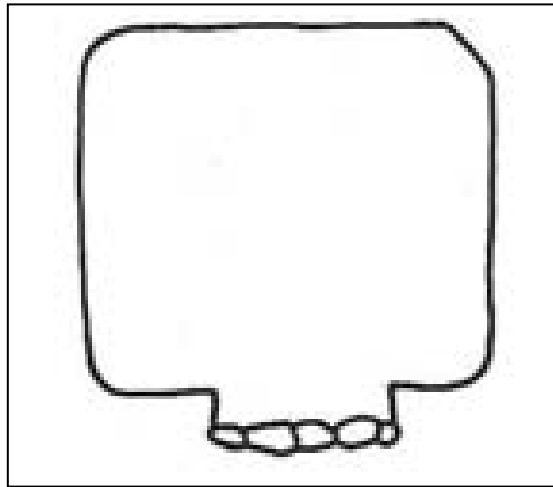
⇐Εικ. 251: Θολωτός τάφος 80, Παντάνασσα Αμαρίου Ρεθύμνης, η νότια όψη του τάφου (ΤΕΓΟΥ Ε., «Θολωτός τάφος της πρώιμης εποχής του Σιδήρου στην Παντάνασσα Αμαρίου Ν. Ρεθύμνης» στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ. Καύσεις στην εποχή του Χαλκού και την πρώιμη εποχή του Σιδήρου, Ρόδος 29 Απριλίου – 2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ. 123, εικ. 4).

Εικ. 252: Θολωτός τάφος 80, Παντάνασσα Αμαρίου Ρεθύμνης, α. κάτοψη με τα ευρήματα στο εσωτερικό του και β. τομή, (ΤΕΓΟΥ Ε., «Θολωτός τάφος της πρώιμης εποχής του Σιδήρου στην Παντάνασσα Αμαρίου Ν. Ρεθύμνης» στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ. Καύσεις στην εποχή του Χαλκού και την πρώιμη εποχή του Σιδήρου, Ρόδος 29 Απριλίου – 2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ. 125, εικ 5β-γ).

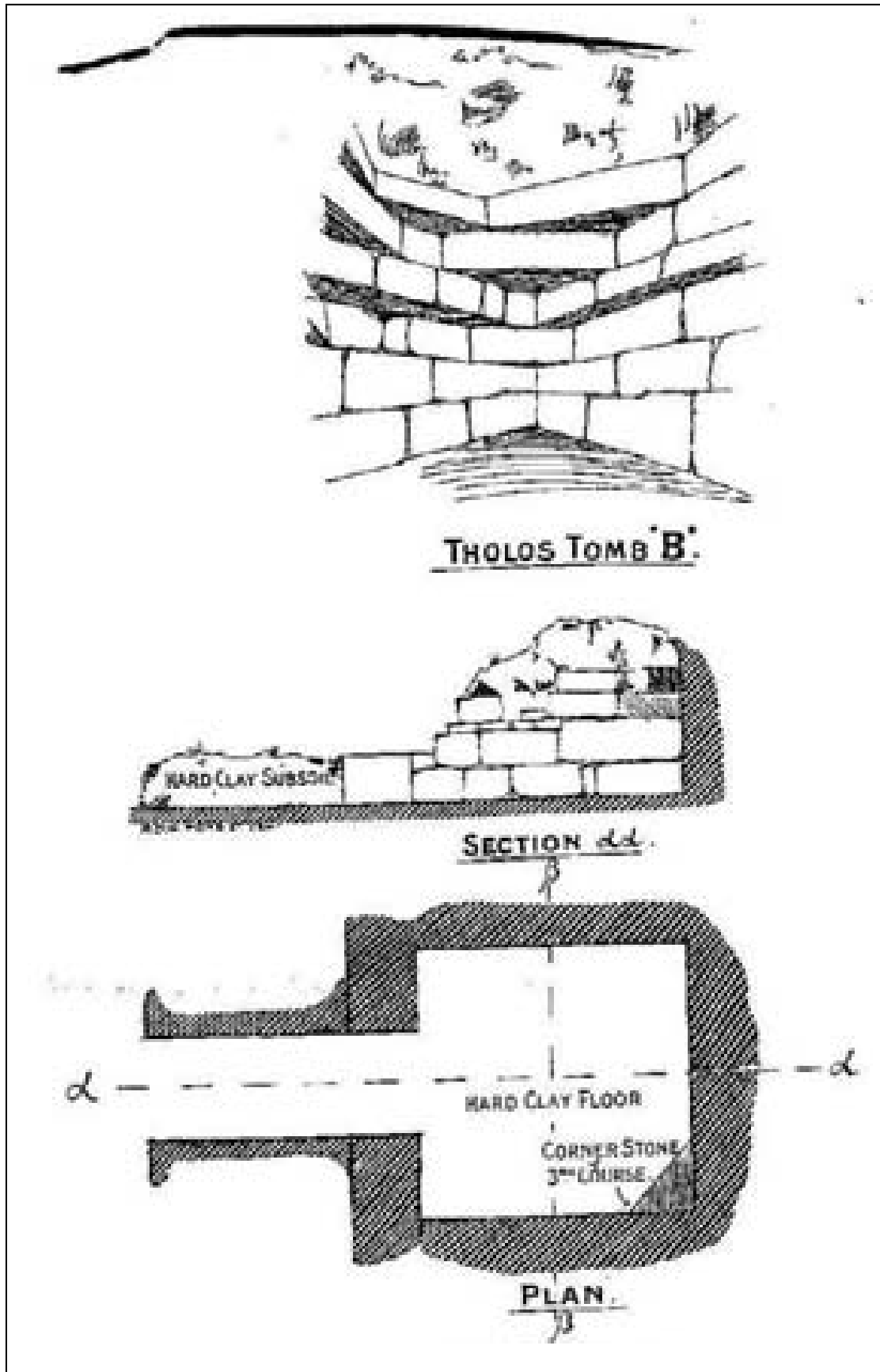
⇐Εικ. 253: Θολωτός τάφος 87, Κρυά Σητείας, άποψη του τάφου, (ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : Β'2 ΧΡΟΝΙΚΑ, «Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης» Αθήνα 1984, πιν. 303 δ).

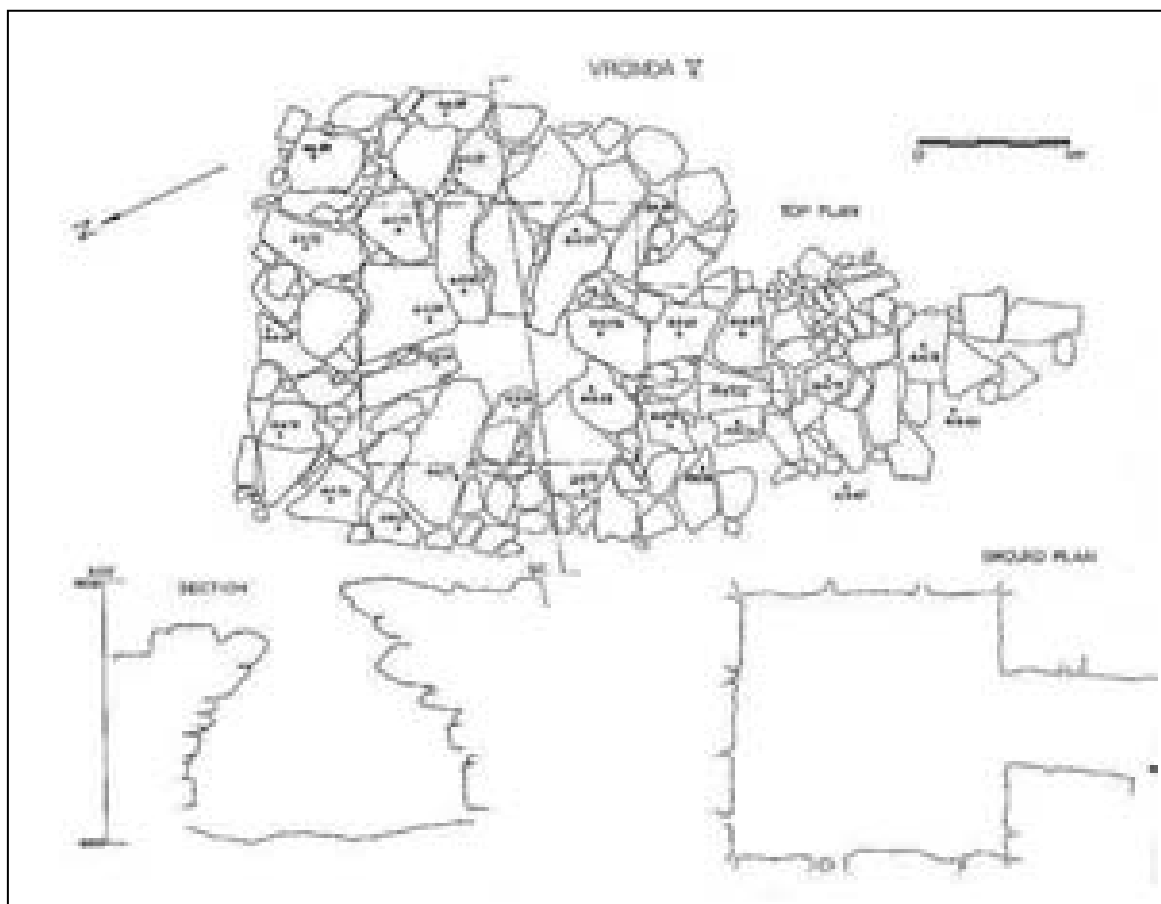
Εικ. 254: Θολωτός τάφος 90, Μαυρικιά Πραισός Σητείας, (ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη», σ. 266, σχεδ. 3).

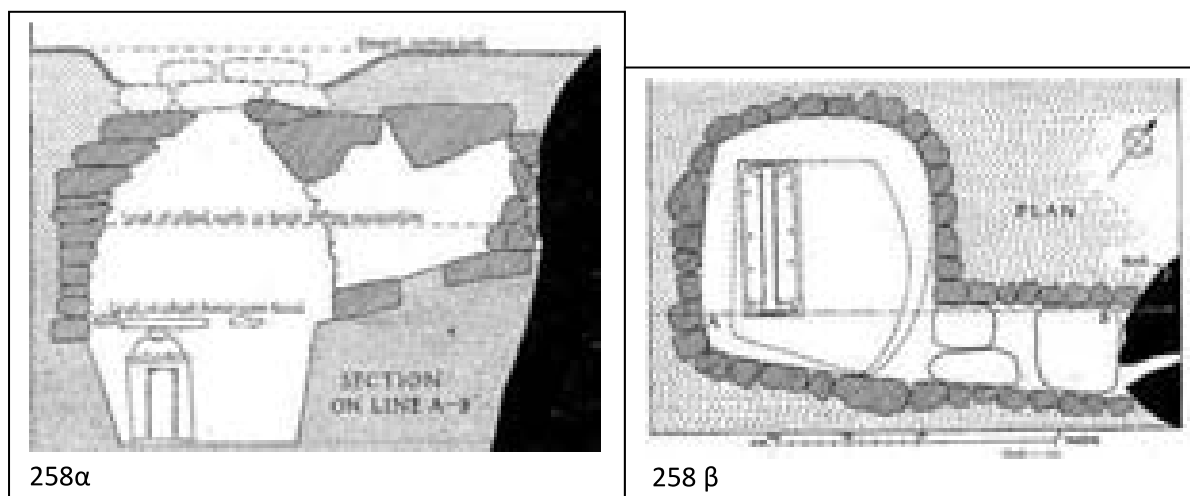
Εικ. 255. Θολωτός τάφος 100, Βροντάς Καβούσι Ιεράπετρας, άποψη του τάφου (GESELL G.,-DAY L., -COULSON W., HESPERIA 64, no. 1, "Excavations at Kavousi, Crete, 1989 and 1990" Athens 1995, πιν. 28 d).

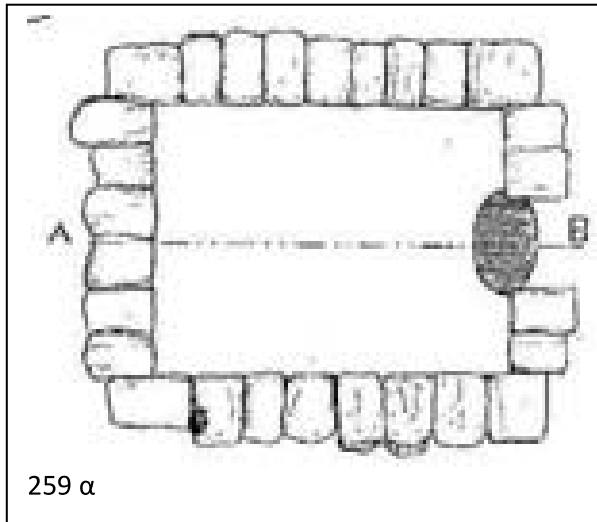
Εικ. 256: Θολωτός τάφος 94, Πραισός Σητείας, όψη, τομή και κάτοψη τάφου (BOSANQUET R.C., ABSA VIII "Excavation at Praesos I, the early tombs. B", London 1901-1902, σ. 246, εικ. 14).

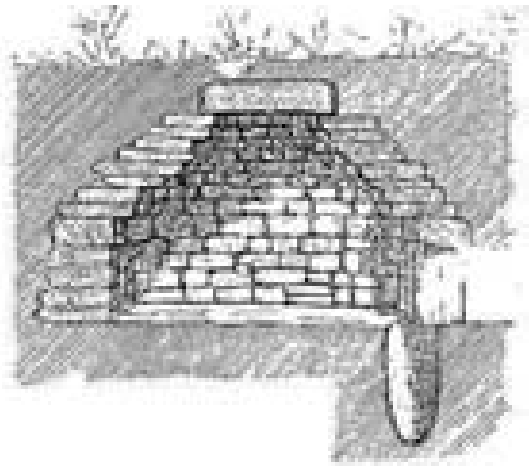
Εικ. 257:Θολωτός τάφος 98, Βροντάς Καβούσι Σητείας, κατόψεις και τομή τάφου (COULSON W.,- DAY L.,- GESELL G., HESPERIA 52, no. 4 "Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981" Athens 1983, σ. 400, εικ. 5).

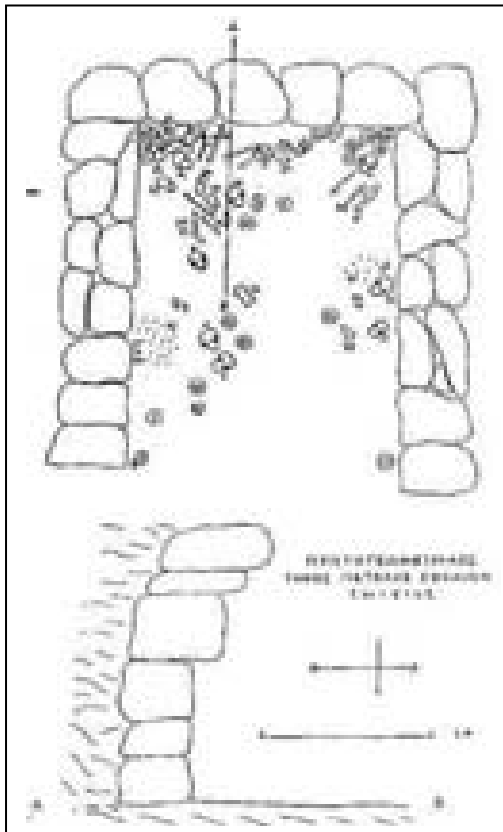
Εικ. 258: Θολωτός τάφος 103, Πλατί Σκαλιά, Λασιθίου, α. τομή και β. κάτοψη τάφου (DAWKINS R.M. ABSA XX "Excavations at Plati in Lasithi, Crete" London 1913-1914, πιν. VI).

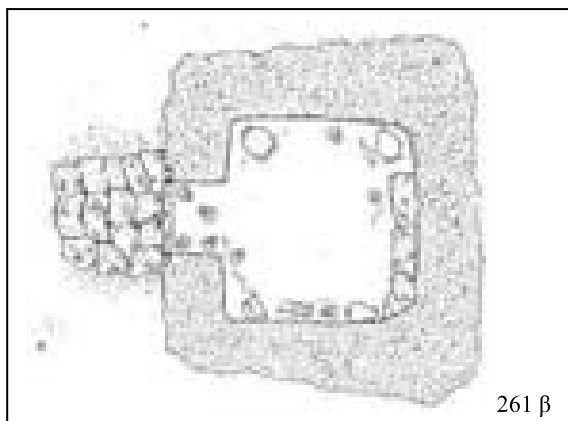
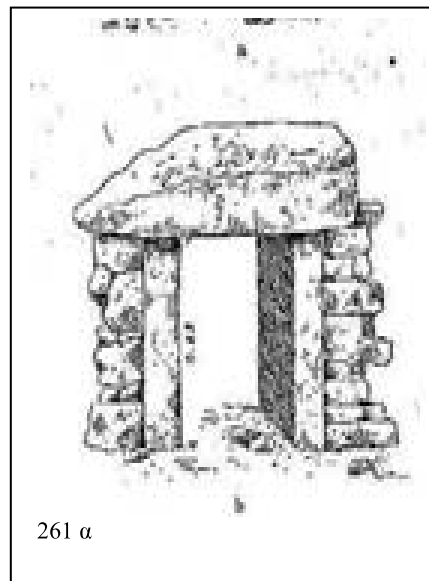
259β

Εικ. 259: Θολωτός τάφος 104, Σελλάδες Μέσα Μουλιανά Σητείας, α. κάτοψη και β.τομή (ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦ., ΑΕ (1903) «*Εκ Κρήτης*» Αθήνα 1904, σ. 23-24, εικ. 5 α- 5 β αντίστοιχα).

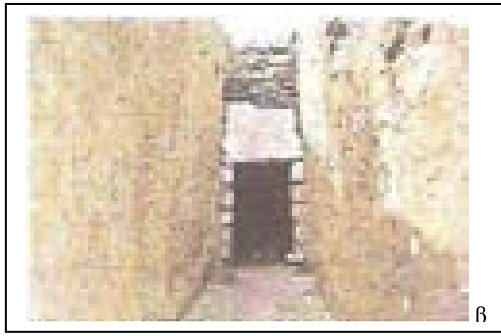

↩ Εικ. 260 : Θολωτός τάφος 106, Πατέλα, Σφακιών Σητείας, κάτοψη και τομή (ΠΛΑΤΩΝ Ν., ΠΑΕ (1955) : «*Ανασκαφαί περιοχής Σητείας*» Αθήνα 1960, σ. 295, εικ. 2)

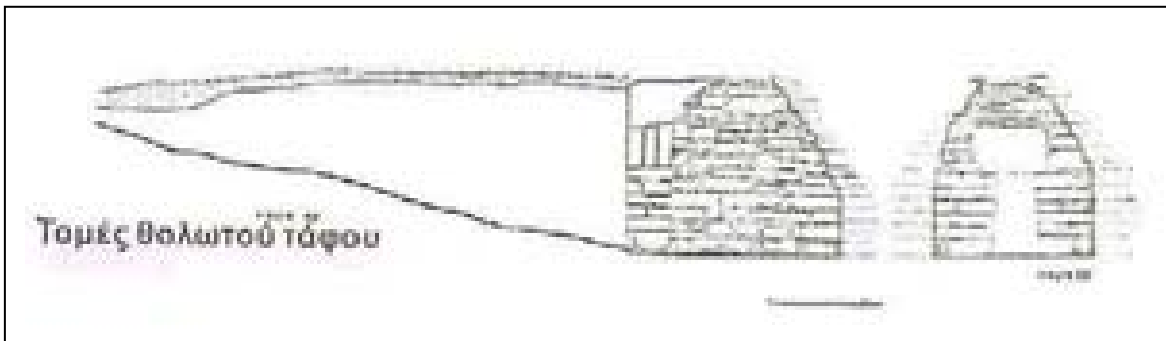

[573]

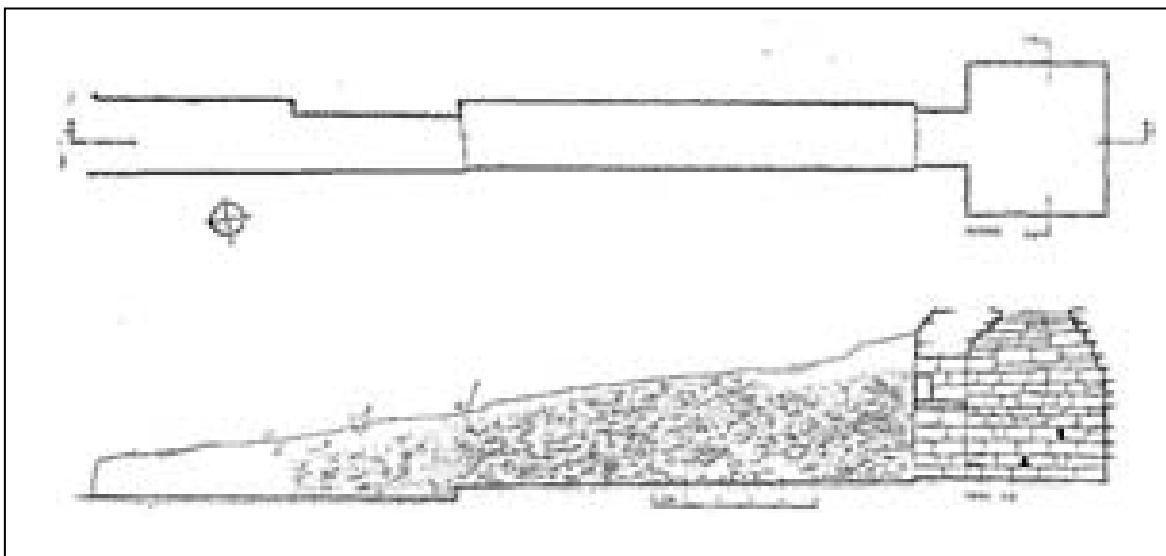
↩ ▲ Εικ. 261: Θολωτός τάφος 128, Αρκάδες Αφρατί Ηρακλείου α. Η είσοδος του τάφου, β. κάτοψη του τάφου με το φράγμα της εισόδου στη θέση του (LEVI D., *ASAtene* 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ. 179, εικ. 198 b & d αντίστοιχα).

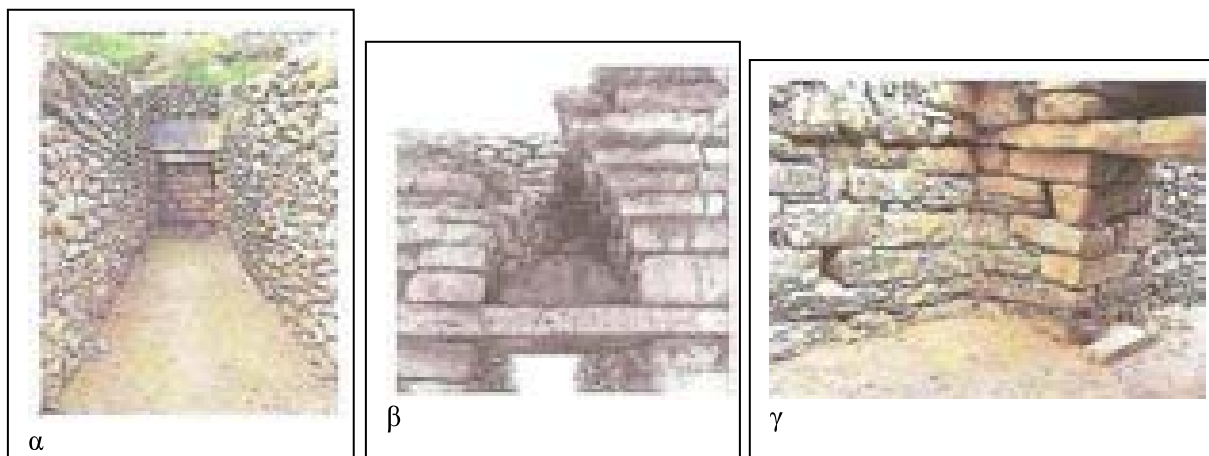
↔ ↑Εικ. 262: Θολωτός τάφος 129, Φυλακή Αποκορώνου Χανίων, α. άποψη του δρόμου και της εισόδου του θολωτού τάφου, β. όψη της εισόδου του ταφικού θαλάμου (NINIOY-KINΔELH B., - ΤΣΙΓΚΟΥΑ., http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=9661 & ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε.,- ΤΣΙΓΚΟΥ Α., «Θολωτοί τάφοι Ν. Χανίων» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - NINIOY – KINΔELH B., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 20, εικ. 2).

Εικ. 263: Θολωτός τάφος 129, Φυλακή Αποκορώνου Χανίων, τομές θολωτού τάφου (ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε.,- ΤΣΙΓΚΟΥ Α., «Θολωτοί τάφοι Ν. Χανίων» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - NINIOY – KINΔELH B., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 20, εικ. 6)

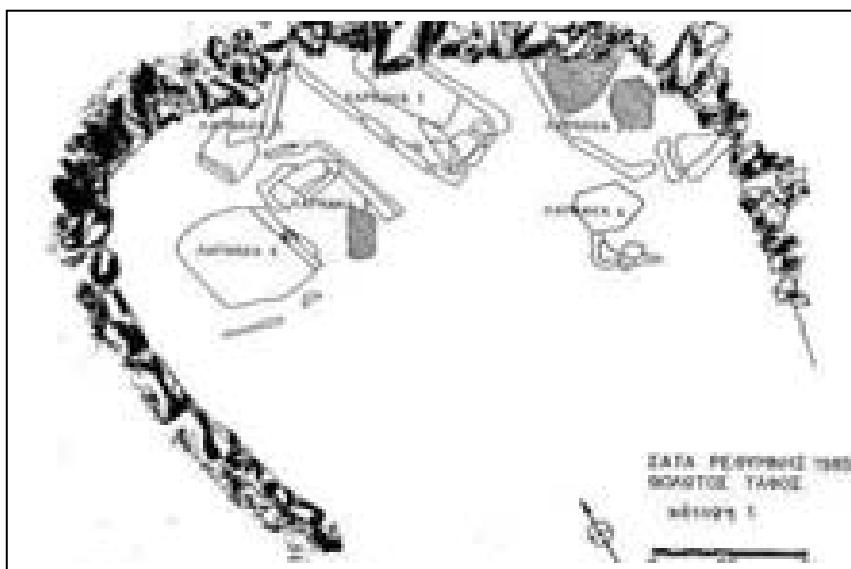
Εικ. 264: Θολωτός τάφος 130, Μάλεμε Κυδωνίας Χανίων, κάτοψη και τομή τάφου (ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΠΑΕ (1966) «Ανασκαφή θολωτού τάφου Μάλεμε» Αθήνα 1968, σ.186, εικ. 1).

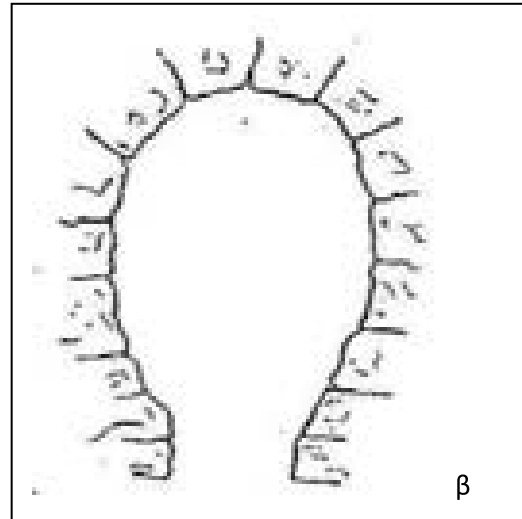
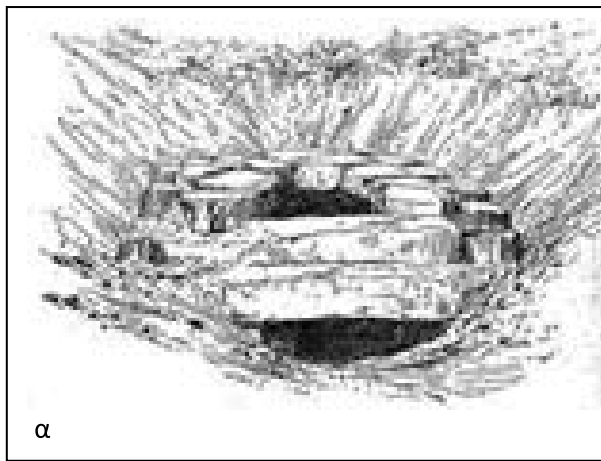
Εικ. 265 α-γ: Θολωτός τάφος 130, Μάλεμε Κυδωνίας Χανίων, α. Άποψη του δρόμου και της εισόδου με το φράγμα στη θέση του, β. το ανακουφιστικό τρίγωνο πάνω από την είσοδο, γ. το εσωτερικό του θαλάμου (ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ε.,- ΤΣΙΓΚΟΥ Α., «Θολωτοί τάφοι Ν. Χανίων» στο ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ – ΒΛΑΖΑΚΗ Μ., - ΝΙΝΙΟΥ – ΚΙΝΔΕΛΗ Β., Αρχαίοι Τόποι και Μνημεία, Νομός Χανίων, Χανιά 2006, σ. 21, εικ. 1-3).

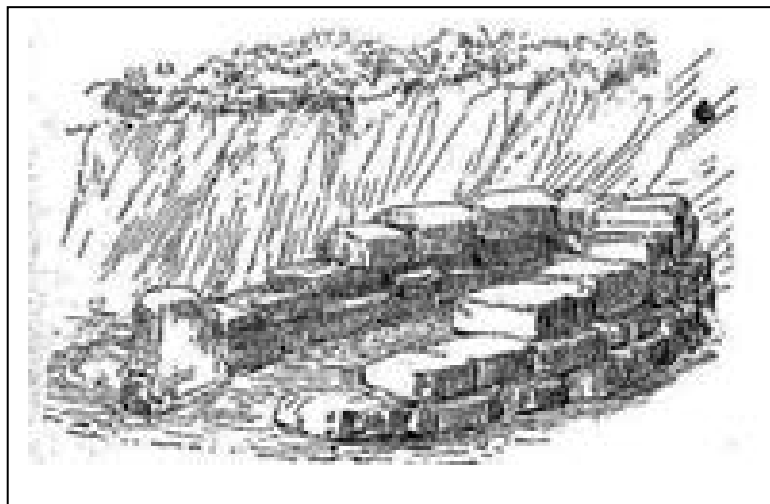
↔Εικ. 266: Θολωτός τάφος 131, Αζοριάς Ιεράπετρας Λασιθίου (WITLEY J. et. all AR 53 (2006-2007) “*Archaeology in Greece 2006-2007*” Athens 2007, σ. 101, εικ. 120)

Εικ. 267: Θολωτός τάφος 133, Σάτα Λαγούδι, Αμαρίου Ρεθύμνης, κάτοψη τάφου (ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ Ν.- GODART L. – ΤΖΙΚΟΥΝΑΚΗ Α., ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΤΟΥ ΣΤ’ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ τ. Α2 «ΥΜ Θολωτός τάφος Σάτας Αμαρίου Ρεθύμνης» Χανιά 1990, σ.188, σχ. 2).

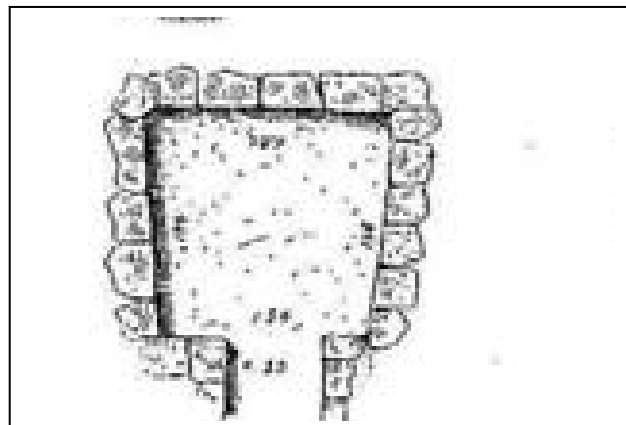

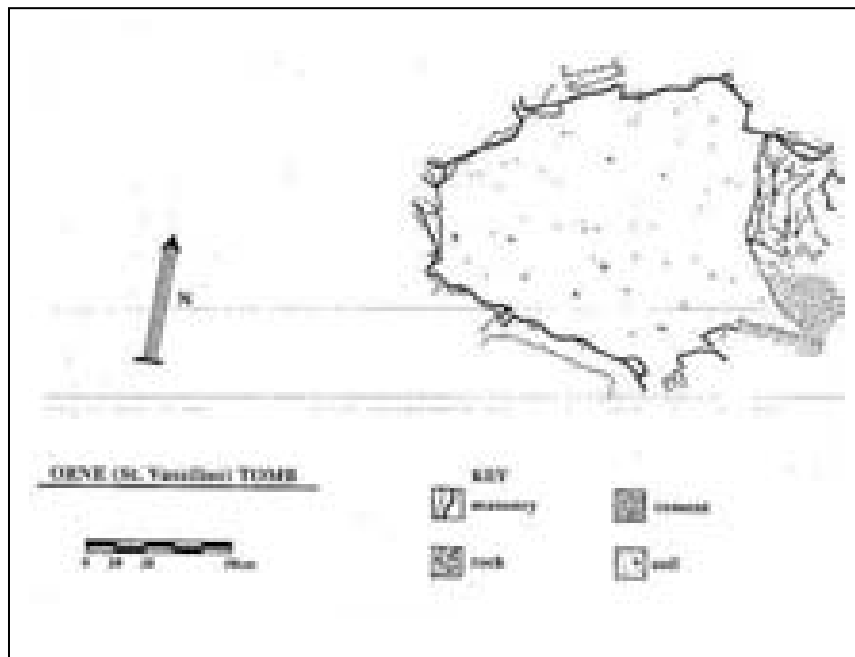
Εικ. 268: Θολωτός τάφος 135, Κούρτες Ηρακλείου, α. τομή και β. κάτοψη τάφου (HALBHERR FED. AJA (1901) “CRETAN EXPEDITION XI : *Three Cretan Necropoles, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, τ. V, σ. 290-291, εικ. 18-19 αντίστοιχα).

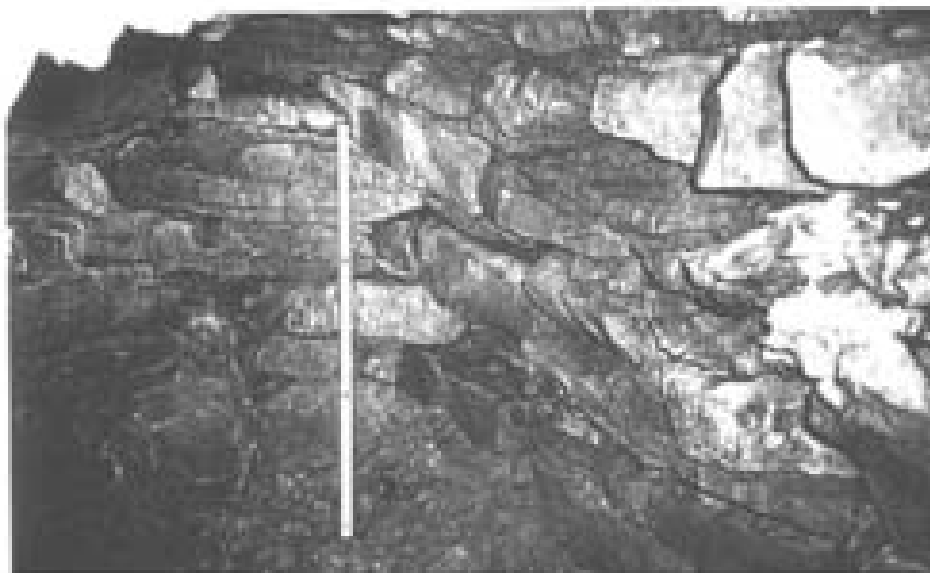
Εικ. 269: Θολωτός τάφος 136, Κούρτες Ηρακλείου, τομή του τάφου (HALBHERR FED. AJA (1901) “CRETAN EXPEDITION XI : *Three Cretan Necropoles, Report on the researches at Erganos, Panaghia, and Courtes*” London 1901, τ. V, σ. 291, εικ. 20).

⇒ Εικ. 270: Θολωτός τάφος 139, Στου Κόφινα το Κεφάλι, κάτοψη του τάφου LEVI D., ASAtene 10-12 (1927-1929) “*La Necropole di Kofina*” Bergamo 1931-1939, σ. 390, εικ.

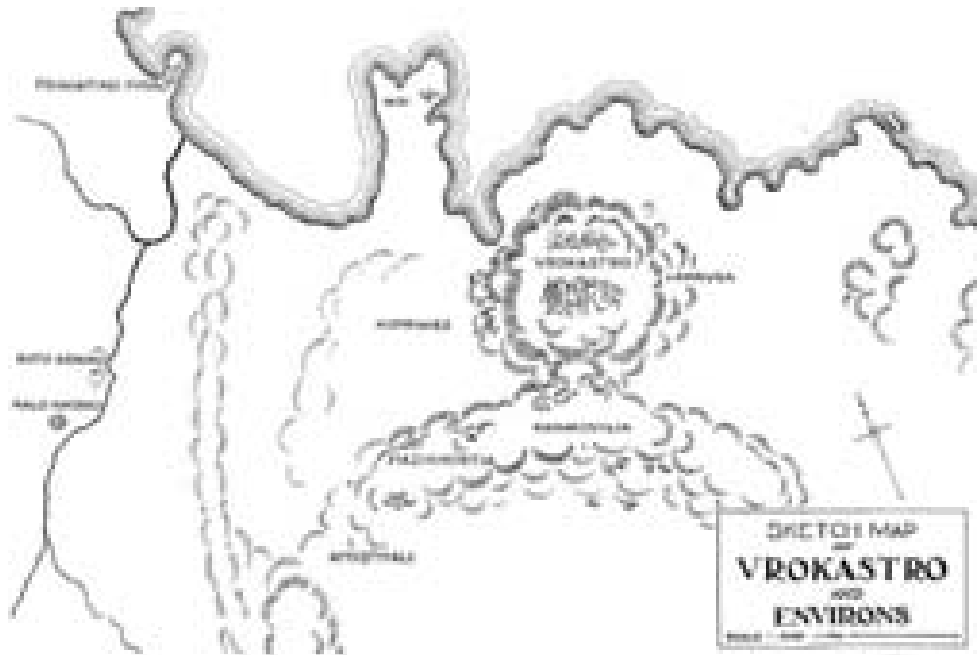

Είκ. 271 :Θολωτός τάφος 148, κάτοψη τάφου (ΚΑΝΤΑ Α., - ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν.ΧΡ., “ *Orne (ΑΠΠΥ) in the Context of the Defensive Settlements of the End of the Bronze Age*” στο KARAGEORGHIS V.,- MORRIS E., *Defensive settlements of the Aegean and the eastern Mediterranean after c. 1200 B.C.*, Proceedings of an International workshop held at Trinity College Dublin, 7th –9th May 1999, Nikosia 2001, σ. 98, εικ. 3.

Εικ. 272: Θολωτός τάφος 148, άποψη του εσωτερικού του τάφου (ΚΑΝΤΑ Α., - ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν.ΧΡ., “ *Orne (ΑΠΠΥ) in the Context of the Defensive Settlements of the End of the Bronze Age*”, στο KARAGEORGHIS V.,- MORRIS E., *Defensive settlements of the Aegean and the eastern Mediterranean after c. 1200 B.C.*, Proceedings of an International workshop held at Trinity College Dublin, 7th –9th May 1999, Nikosia 2001, σ. 99, εικ. 4.

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΤΥΠΟΥ ΤΑΦΩΝ

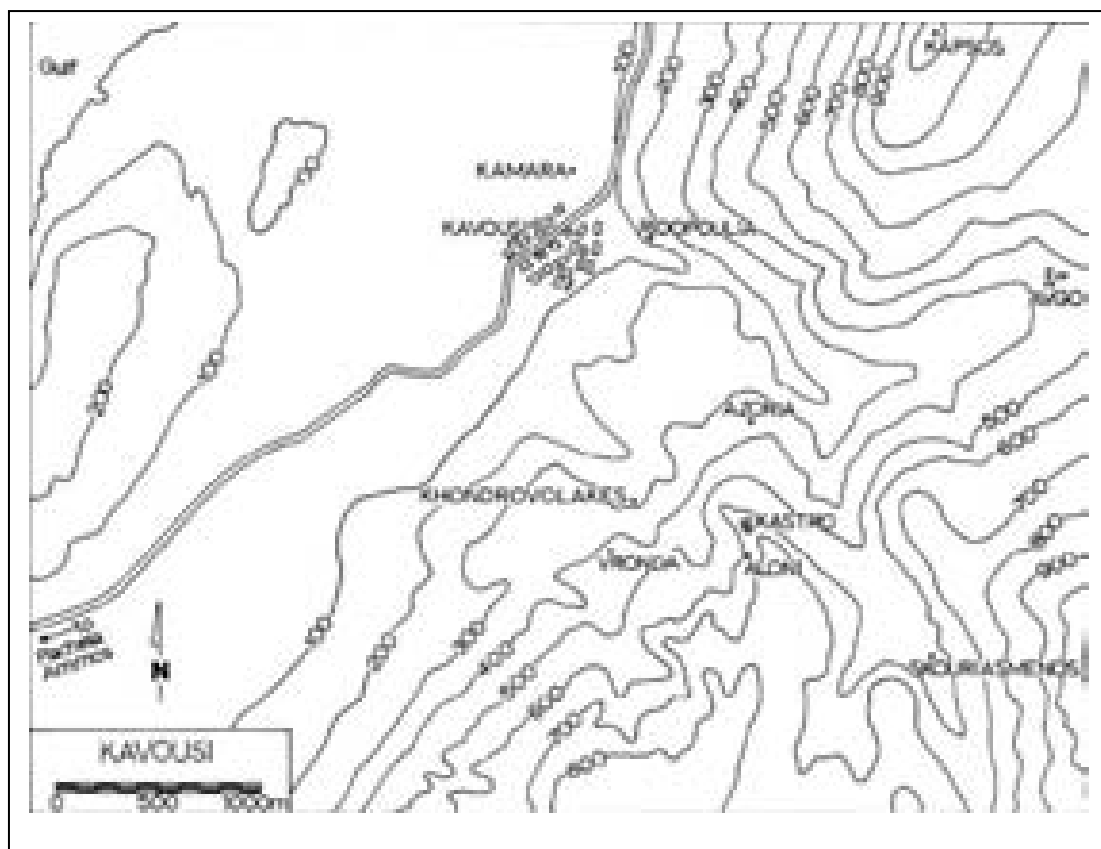
Εικ. 273: Χάρτης του Βροκάστρου, με τις θέσεις όπου βρέθηκαν οι τάφοι. (HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications vol. III, n. 3, Philadelphia 1914, πιν. 17)

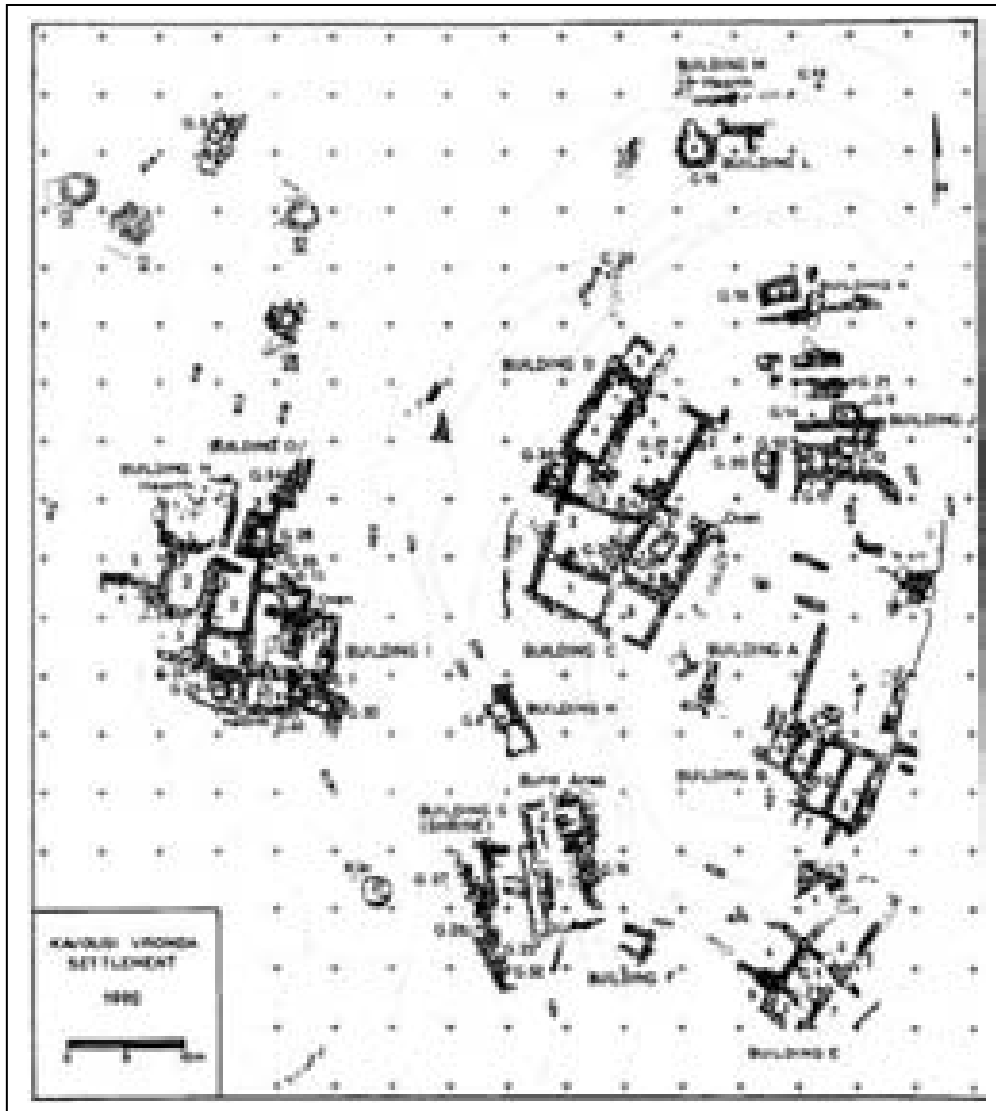
Εικ. 274: Ταφικό έρκος 3 στο Βρόκαστρο, σχέδιο κάτοψης . (HALL E.H. “*Excavation in eastern Crete Vrokastro*”, Anthropological Publications vol. III, n. 3, Philadelphia 1914, σ. 155, εικ. 94)

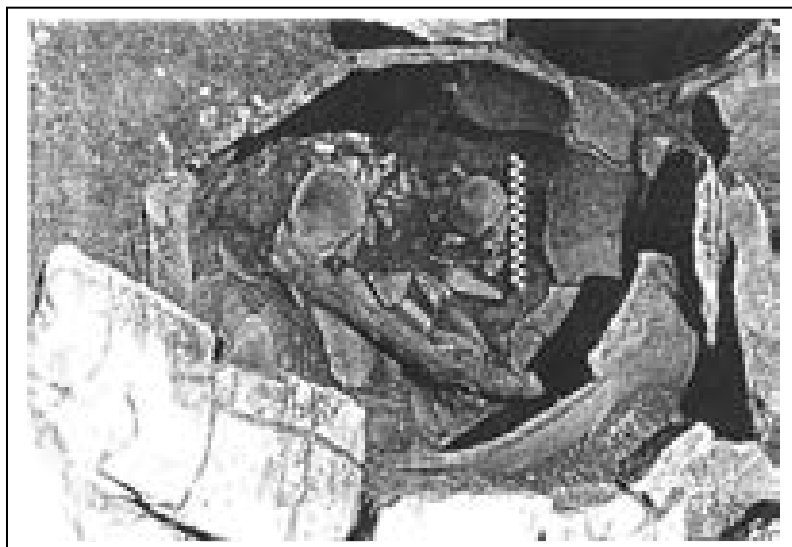
Εικ. 275: Η νεκρόπολη της Δρήρου (EFFENTERRE V., ETUDES CRETOISES VIII “Necropoles du Mirabello” Paris 1948, πιν. V).

Εικ. 276: Χάρτης του νεκροταφείου στο Καβούσι Ιεράπετρας (COULSON W.,- DAY L.,- GESELL G., HESPERIA 52 n. 4 “Excavations and survey at Kavousi, 1978-1981” Athens 1983, σ. 392 εικ. 2).

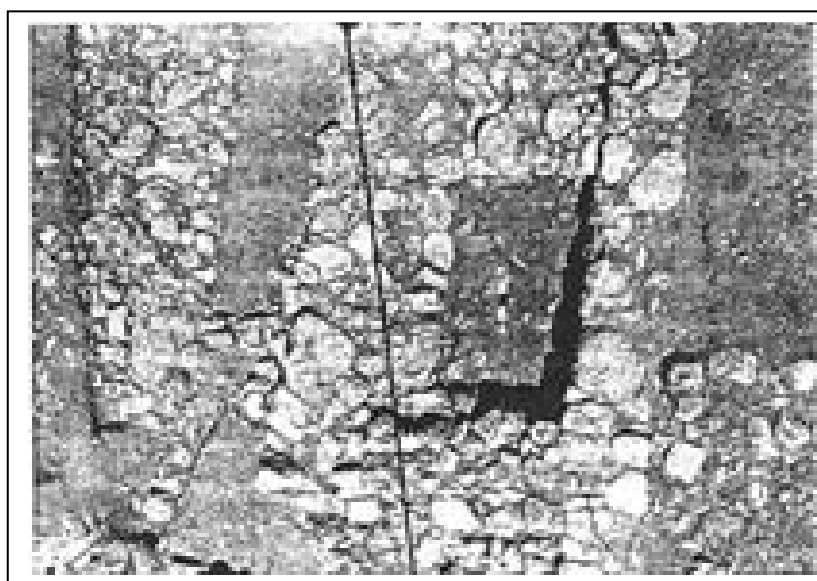
Εικ. 277: Σχέδιο από την περιοχή Βροντάς στο Καβούσι Ιεράπετρας των δωματίων που περιέχουν τους τάφους (GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 “*Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990*” Athens 1995, σ. 69, εικ 1).

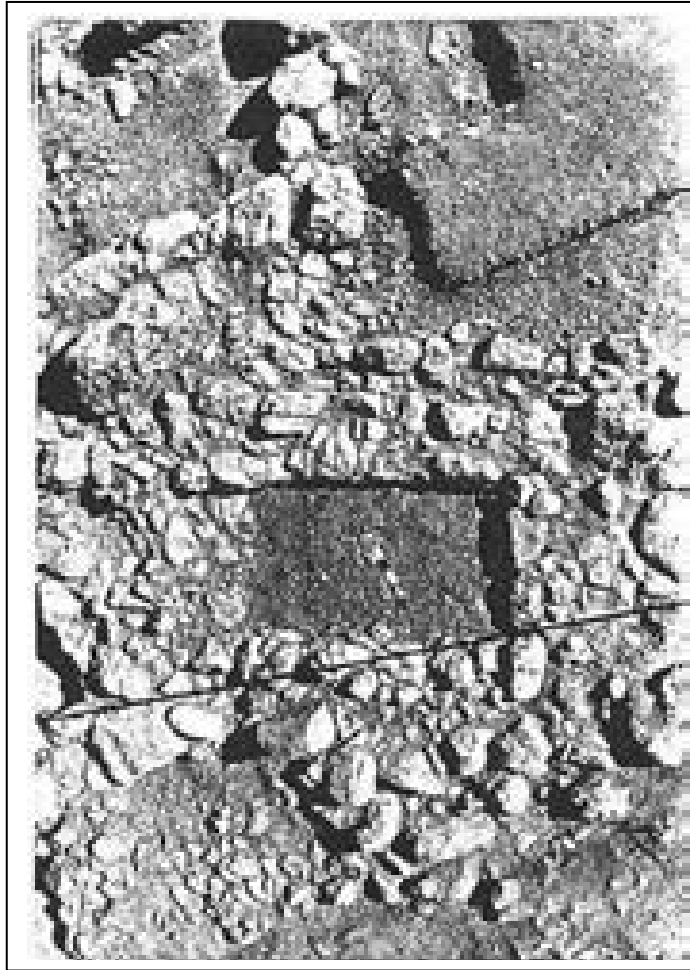
Εικ. 278: Κιβωτιόσημος Τάφος 32 σε οικιστικό δωμάτιο, η πρωιμότερη πιθοταφή, Βροντάς Καβούσι Ιεράπετρας (GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 “*Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990*” Athens 1995, πιν. 20 c).

Εικ. 279: Κιβωτιόσχημοι Τάφοι 33-35 γενική άποψη, Βροντάς Καβούσι Ιεράπετρας (GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 “*Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990*” Athens 1995, πιν. 24 α).

Εικ. 280. Κιβωτιόσχημος Τάφος 38 σε οικιστικό δωμάτιο, Βροντάς Καβούσι Ιεράπετρας (GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 “*Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990*” Athens 1995, πιν. 26α).

Εικ. 281. Κιβωτιόσημος τάφος 40 σε οικιστικό δωμάτιο, Βροντάς Καβούσι Ιεράπετρας (GESELL G.C., - DAY L.P., - COULSON W.D.E. HESPERIA 64 n. 1 “Excavations at Kavousi, Crete, 1989-1990” Athens 1995, πιν. 27d).

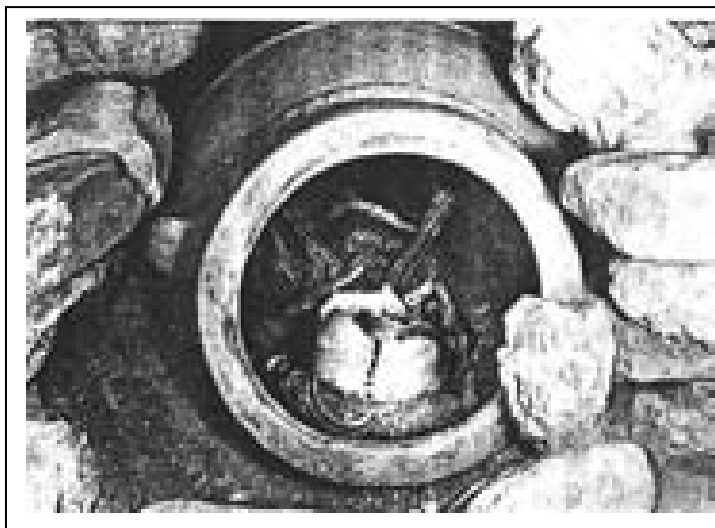
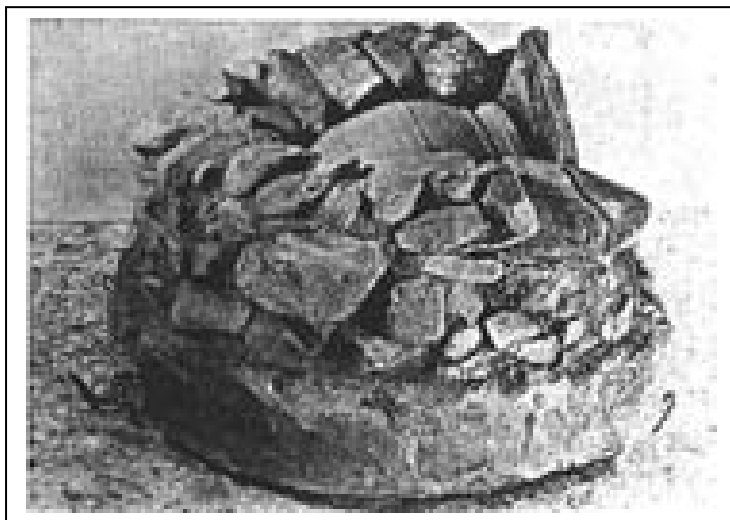
α

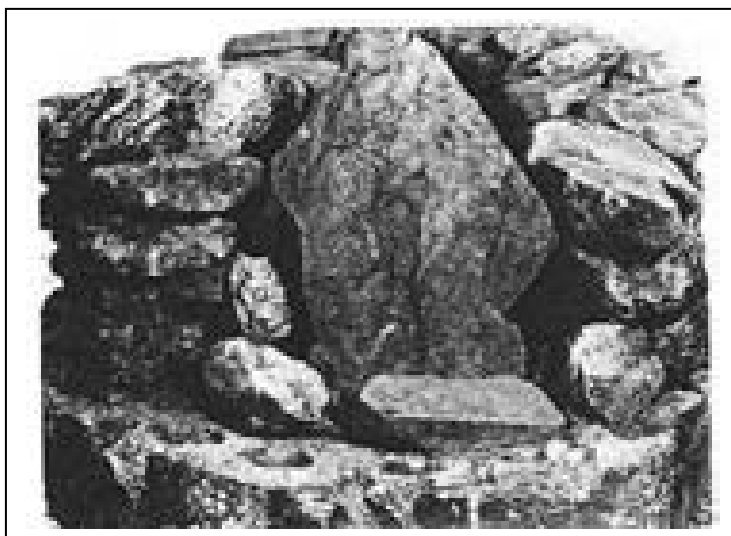
β

Εικ. 282 α-β: Ψευδοθολωτοί 1-2 αντίστοιχα Κρυά Σητείας, Ορθή Πέτρα (ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 29 (1973-1974) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'3 «Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης» Αθήνα 1980, πιν. 699 δ-ε αντίστοιχα).

⇒Εικ. 283 : Ψευδοθολωτός 5 Κρυά Σητείας, Ορθή Πέτρα
φάση μεταφοράς στο
Μουσείο Αγίου Νικολάου,
(ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31
(1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2
«Αρχαιότητες και μνημεία
ανατολικής Κρήτης» Αθήνα
1984, πιν. 302 γ).

⇐Εικ. 284 : Ψευδοθολωτός 5
Κρυά Σητείας, Ορθή Πέτρα
το εσωτερικό του πίθου
(ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976)
: ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2
«Αρχαιότητες και μνημεία
ανατολικής Κρήτης» Αθήνα
1984, πιν. 302 δ).

Εικ. 285: Ψευδοθολωτός 5 Κρυά Σητείας, Ορθή Πέτρα (ΚΑΝΤΑ Α.-ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., “*The Cemetery of Krya, District of Seteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 151, εικ. 2.)

⇐Εικ. 286 : Ψευδοθολωτός 6, όψη του τάφου από πάνω, Κρυά Σητείας Ορθή Πέτρα ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης», Αθήνα 1984, πιν. 303 α)

⇒Εικ. 287 : Ψευδοθολωτός 6, η είσοδος, Κρυά Σητείας Ορθή Πέτρα ΔΑΒΑΡΑΣ Κ., ΑΔ 31 (1976) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «Αρχαιότητες και μνημεία ανατολικής Κρήτης» Αθήνα 1984, πιν. 303 γ)

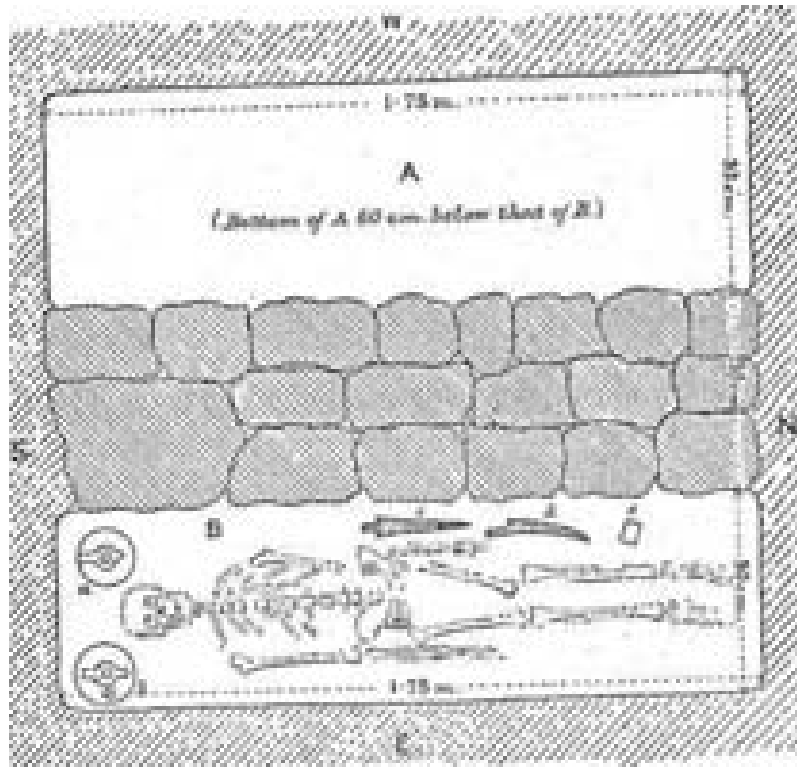
Εικ. 288 : Ψευδοθολωτός 10 Κρυά Σητείας, όψη του πίθου στο εσωτερικό του ψευδοθόλου , Ορθή Πέτρα (KANTA A.-DAVARAS Κ., “*The Cemetery of Krya, District of Sseteia. Developments at the End of the Late Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in East Crete*” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., - ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ Α., Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα 2004, σ. 149, εικ. 1).

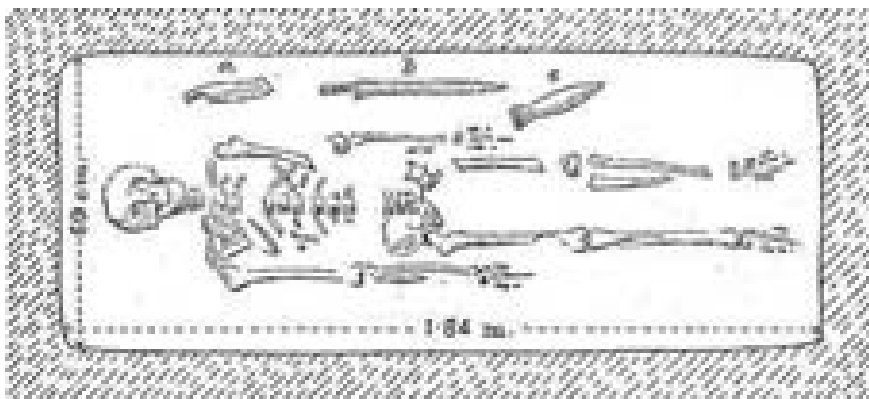
⇨ Εικ. 289: Ψευδοθολωτός τάφος στη θέση Πέτρου Φραμένου στο Μεσελέροι Ιεράπετρας (ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ ΣΤ. ΑΔ 47 (1992) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 1997, πιν. 175 ε).

⇨ Εικ. 290: Κάτοψη της ανασκαφής στη θέση Πέτρου Φραμένου στο Μεσελέροι Ιεράπετρας (ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ ΣΤ. ΑΔ 49 (1994) ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΔ' Εφορία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 1999, σ. 751, σχεδ. 3).

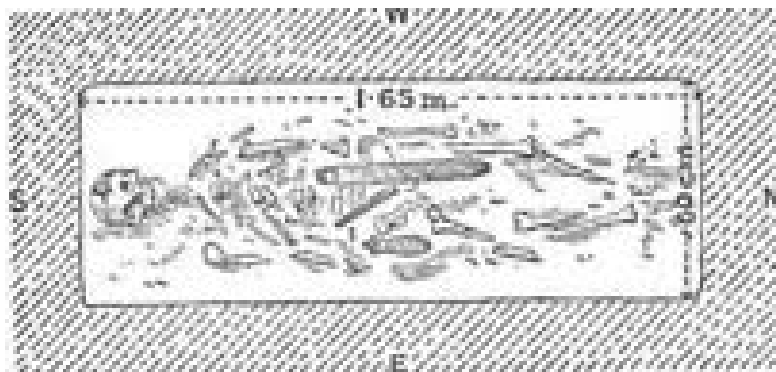

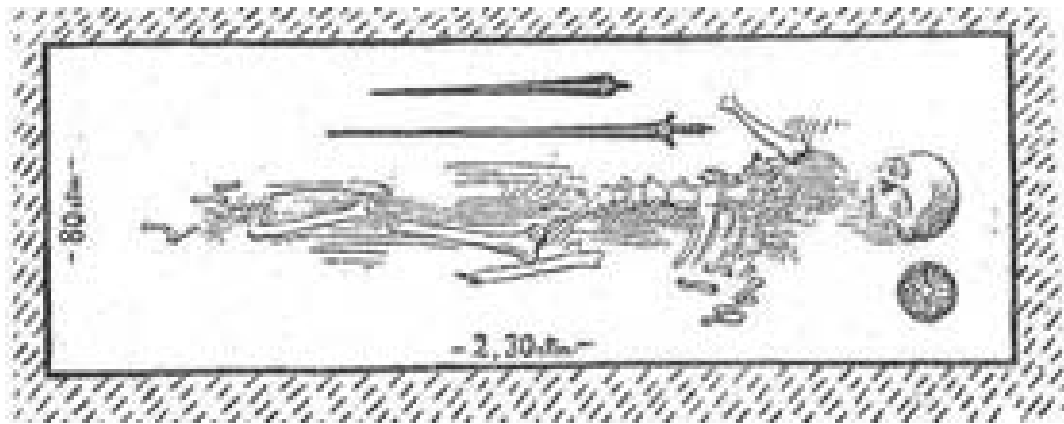
Εικ. 291: Κιβωτιόσχημος τάφος 1 Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη (EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 22 εικ. 13).

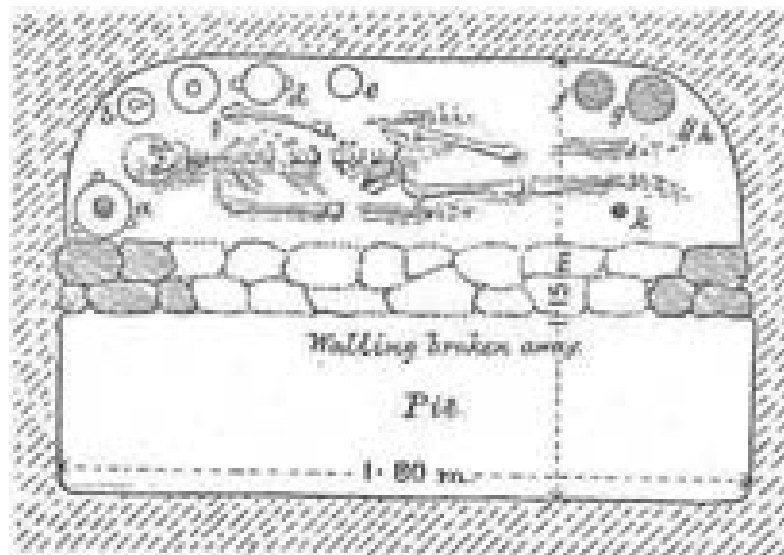
Εικ. 292: Κιβωτιόσχημος τάφος 4 Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη (EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 23 εικ. 16).

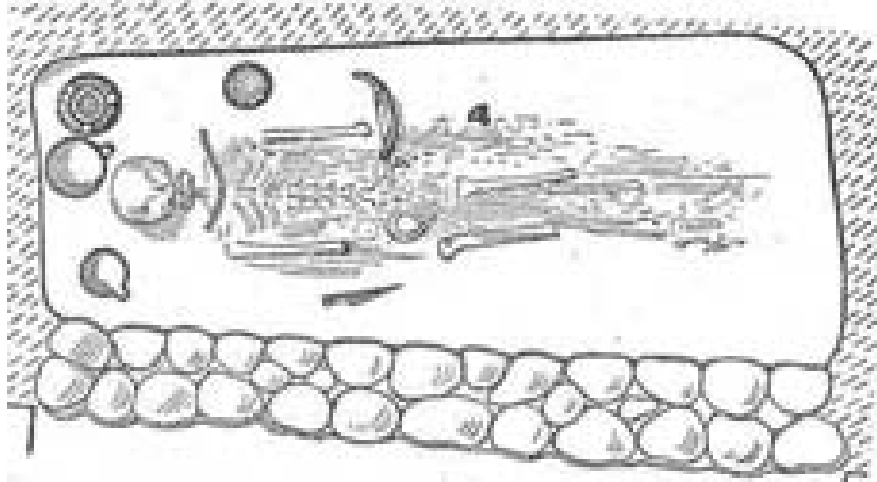
Εικ. 293: Κιβωτιόσχημος τάφος 14 Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη (EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 50 εικ. 47).

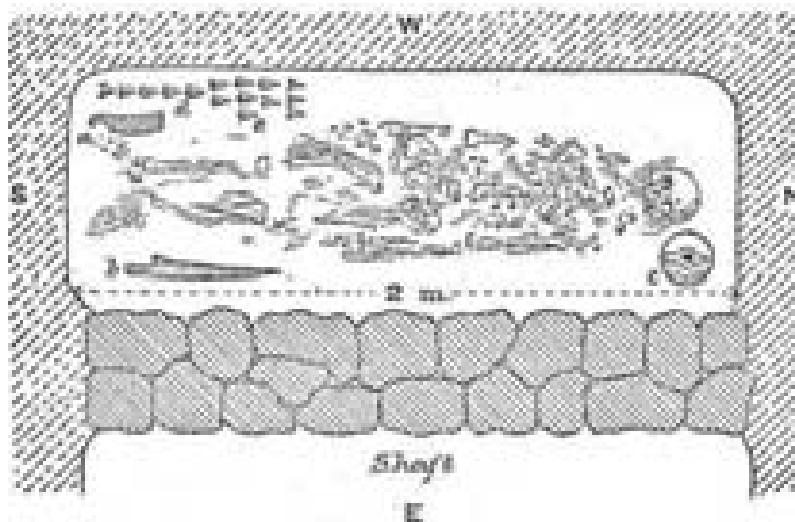
Εικ. 294: Κιβωτιόσχημος τάφος 18 Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη (EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 61 εικ. 65).

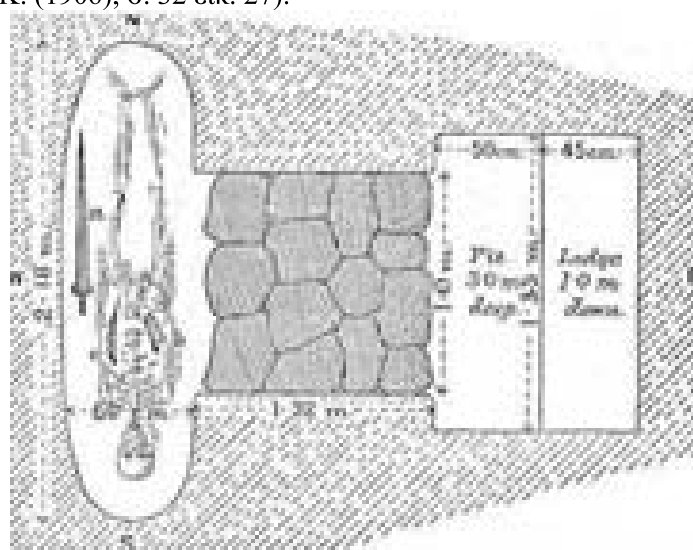
Εικ. 295: Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα 1 Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη (EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 24 εικ. 17).

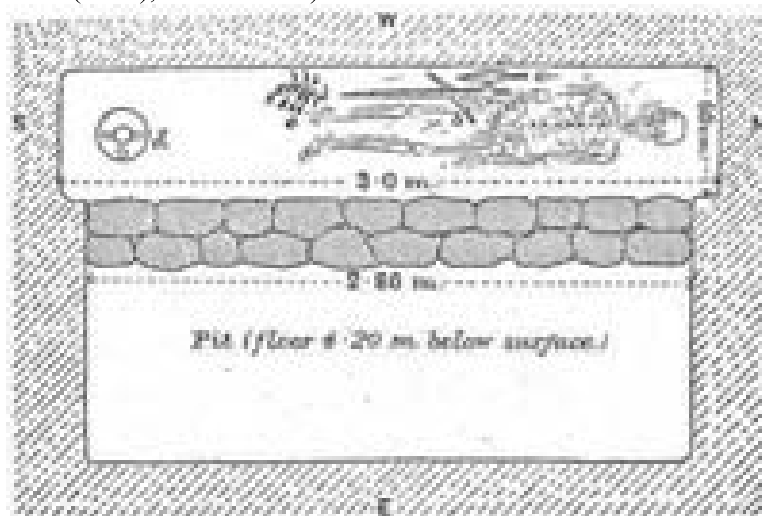
Εικ. 296: Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα 2 Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη (EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 25 εικ. 18).

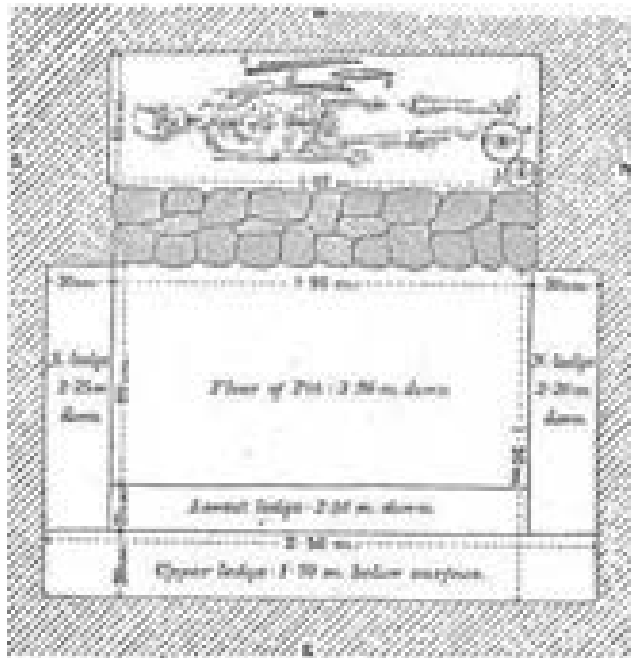
Εικ. 297: Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα 3 Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη (EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 32 εικ. 27).

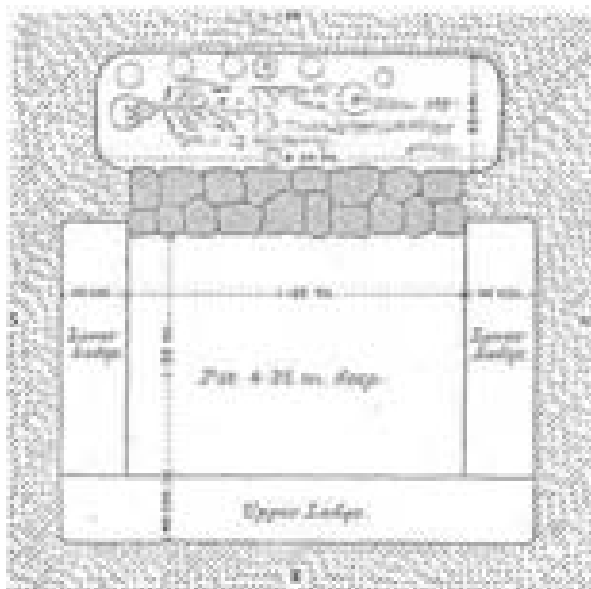
Εικ. 298: Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα 6 Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη (EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 65 εικ. 70).

Εικ. 299: Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα 10 Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη (EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 66 εικ. 72).

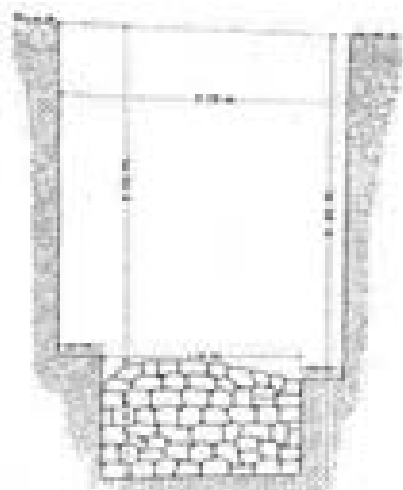

Εικ. 300: Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα 11 Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου, κάτοψη (EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 70 εικ. 77).

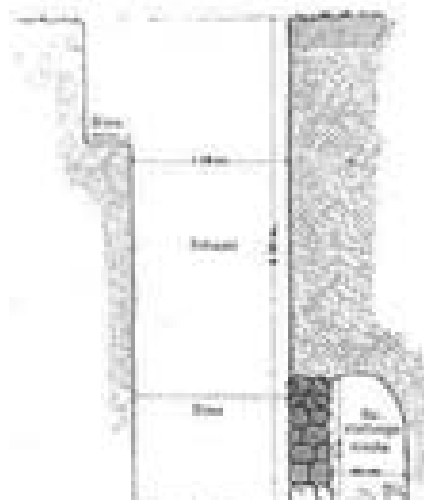

↔⬇Εικ. 301α-γ. Λακκοειδής με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα 13 Ζαφέρ – Παπούρα Ηρακλείου, α. κάτοψη, β. τομή με το φράγμα του ταφικού θαλάμου γ. τομή θαλάμου (EVANS A.J., P.T.K. (1906), σ. 16 εικ. 11a-c).↔⬇

301 α

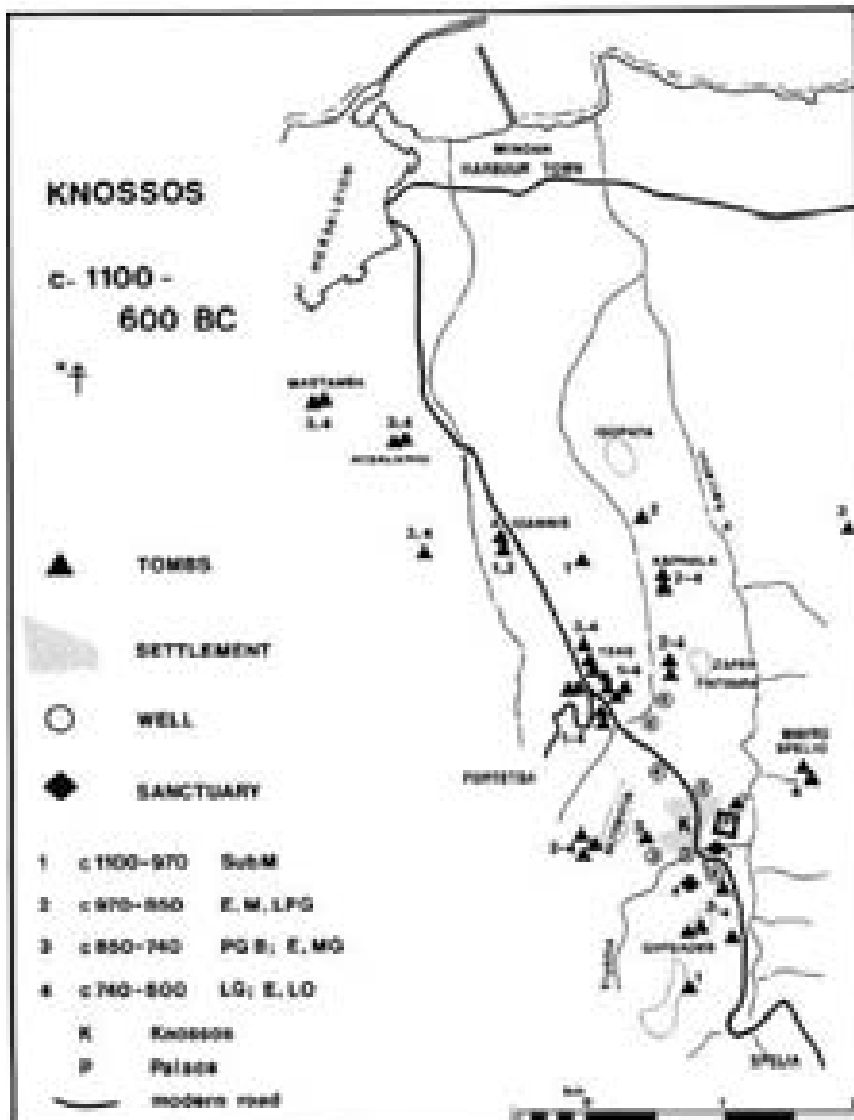
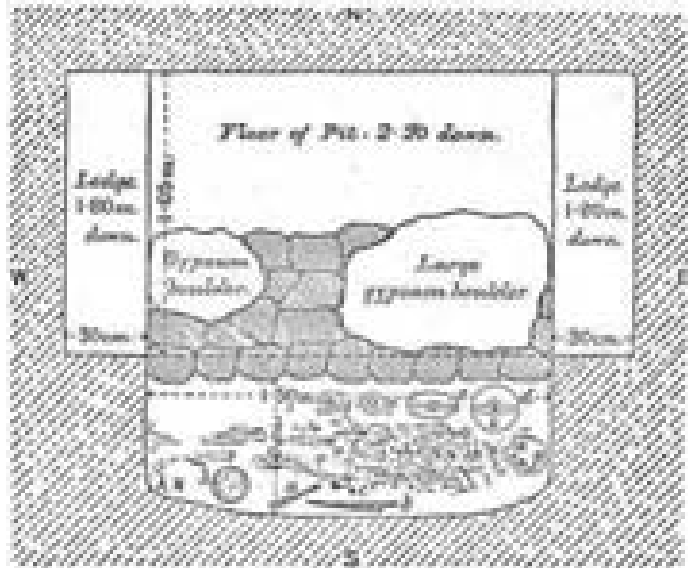

301 β

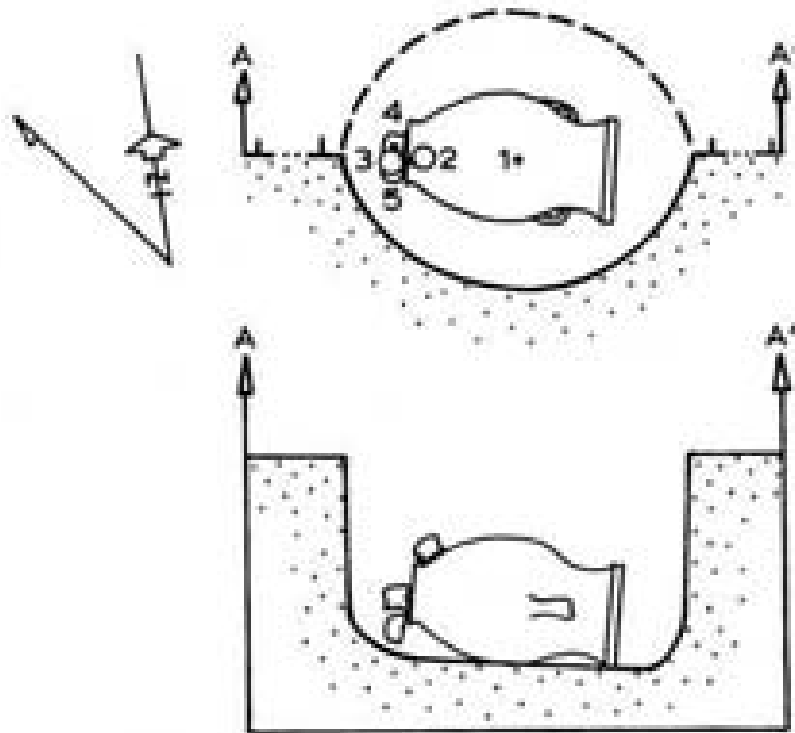

301 γ

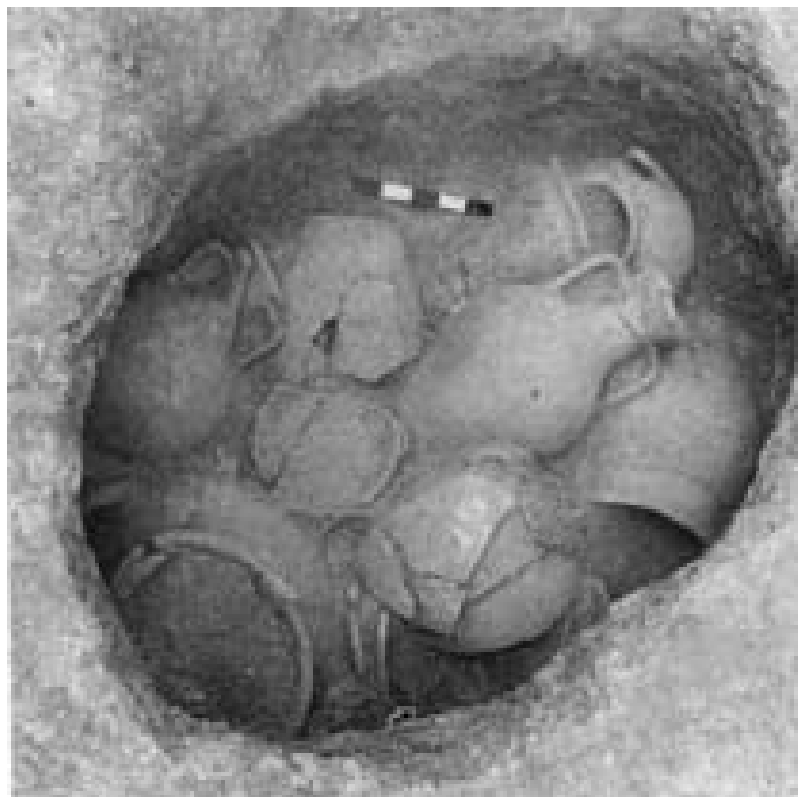
⇒Εικ. 302 α.
 Λακκοειδής με πλευρικό
 σπηλαιώδες όρυγμα 17
 Ζαφέρ – Παπούρα
 Ηρακλείου, κάτοψη
 (EVANS A.J., P.T.K.
 (1906), σ. 77 εικ. 86).

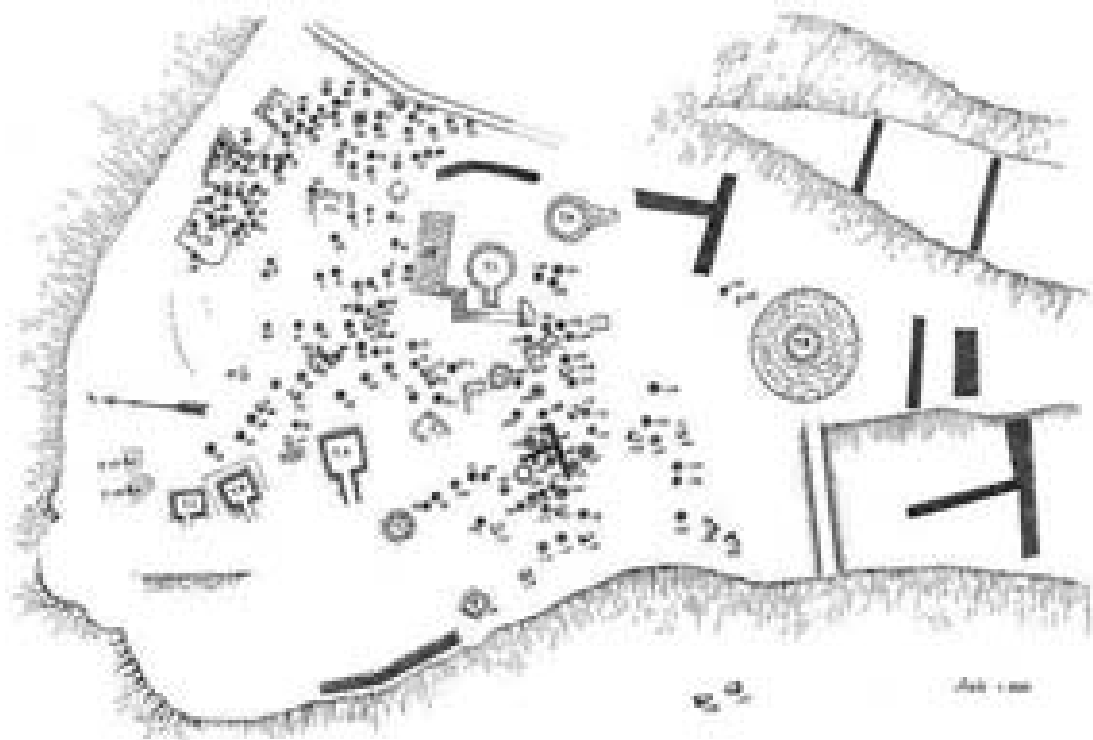
Εικ. 302 β : Χάρτης της Κνωσού με τις περιοχές όπου βρέθηκαν τάφοι : Μασταμπάς, Ατσαλένιο, Ισόπατα, Αγ. Ιωάννης, Κεφάλια, Τεκές, Ζαφέρ – Παπούρα, Φορτέτσα, Μαύρο Σπήλαιο, Γυψάδες (D. Evely, H. Hughes-Brock, and N. Momigliano (eds.), *Knossos. A Labyrinth of History*. Oxford 1994, σ. 107 Figure 1).

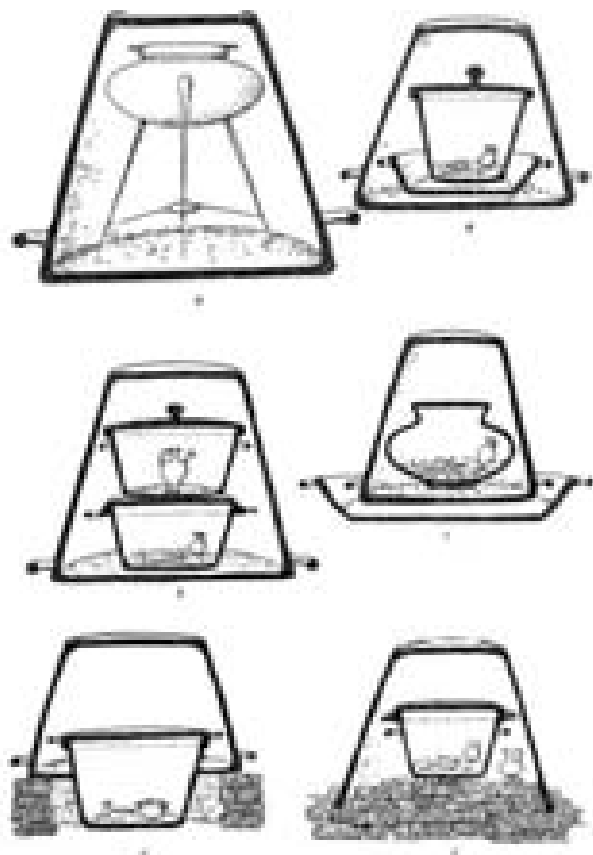
Εικ. 303: Πιθοταφή 3. Τοποθεσία Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ηρακλείου (COLSTREAM J.N.-CATLING H.W., NORTH CEMETERY (1996), τ. I Fig. 48).

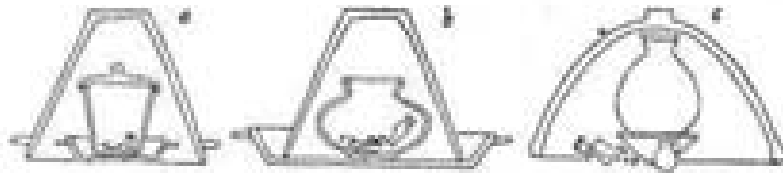
Εικ. 304: Έλτυνα Κουνάβοι Ηρακλείου, ο λακκοειδής τάφος 1 με τα ευρήματα στο εσωτερικό του (ΡΕΘΕΜΝΩΤΑΚΗΣ Γ., - ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ν., ΑΔ 48 (1993) : ΧΡΟΝΙΚΑ Β'2 «ΚΓ' εφορεία προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων» Αθήνα 1998, πιν 147 α).

Εικ. 305: Σχέδιο του γεωμετρικού νεκροταφείου των Αρκάδων κοντά στο χωριό Αφρατί Ηρακλείου (LEVI D., Asatene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, πιν. IV).

Εικ. 306: Έξι παραλλαγές του τύπου των τεφροδόχων καλυμμένων με άλλο αγγείο (LEVI D., Asatene 10-12 (1927-1929) “*Arkades, una citta cretese all’ alba della civiltà ellenica*” Bergamo 1931-1939, σ. 81, εικ 57)

Εικ. 307: Ταφές με καύση από το Αφρατί, Αρκάδων και από το Carchemish στον Ευφράτη (KURTZ D., - BOARDMAN J., Έθιμα ταφής στον αρχαίο ελληνικό κόσμο (ελλην. μτφρ. Εκδόσεις Καρδαμίτσα) Αθήνα 1994, (1971¹) σ. 164 σχημ. 29 a.b.c).

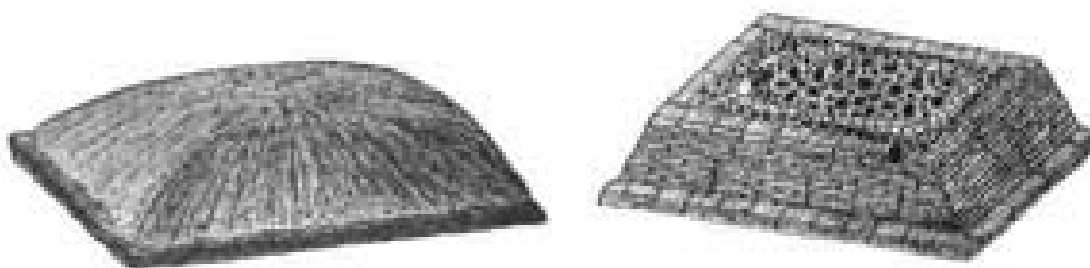
↔Εικ. 308: Ταφικός πίθος από του Ατσιπάδες Αγίου Βασιλείου Ρεθύμνης (AGELARAKIS A., - KANTA A., - MOODY J., “Cremation Burial in LM III C – Minoan Crete and the Cemetery at Pezoulos Atsipadhes, Crete” στο ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., Πρακτικά Συμποσίου « Καύσεις στην εποχή του χαλκού και την πρώιμη εποχή του σιδήρου», Ρόδος, 29 Απριλίου – 2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ. 71 εικ. 6).

Εικ. 309 : Ταφικοί πίθοι στο έδαφος από του Ατσιπάδες Αγίου Βασιλείου Ρεθύμνης (ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ Ε. Ν., ΑΕ (1915) «Κρητικής Ατσιπάδας τάφοι» Αθήνα 1915, σ. 8 εικ. 3).

Εικ. 310: Σχέδιο του γεωμετρικού νεκροταφείου της Ορθής Πέτρας, Ελεύθερα Ρεθύμνης, (ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν.ΧΡ., ΕΛΕΥΘΕΡΝΑ: Πόλη – Ακρόπολη – Νεκρόπολη, Αθήνα 2004, σ. 119 εικ. 3)

Εικ 311: Σχεδιαστική αναπαράσταση χωμάτινου τύμβου ταφικής πυράς στο νεκροταφείο Ορθής Πέτρας στην Ελεύθερα Ρεθύμνου (ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., ΕΛΕΥΘΕΡΝΑ : Πόλη – Ακρόπολη- Νεκρόπολη Αθήνα 2004, σ. 127 εικ. 15-16 αντίστοιχα).

α

β

Εικ. 312 : α. Εγχυτρισμός σε πίθο, το στόμιο του φράσσεται με λίθους, β. Υπολείμματα σκελετού «ανοιχτής ταφής» (ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ Ν. ΧΡ., «Οι ταφικές πυρές στην αρχαία Ελεύθερνα. Αφορμή για επανεξέταση» στα Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Καύσεις στην εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη εποχή του Σιδήρου, Ρόδος 29 Απριλίου-2 Μαΐου 1999, Αθήνα 2001, σ. 188 εικ. 4, 6).

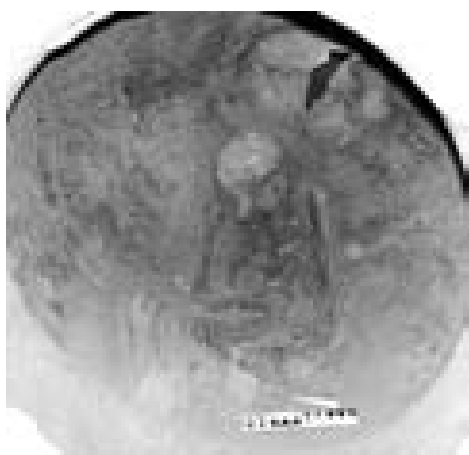

α

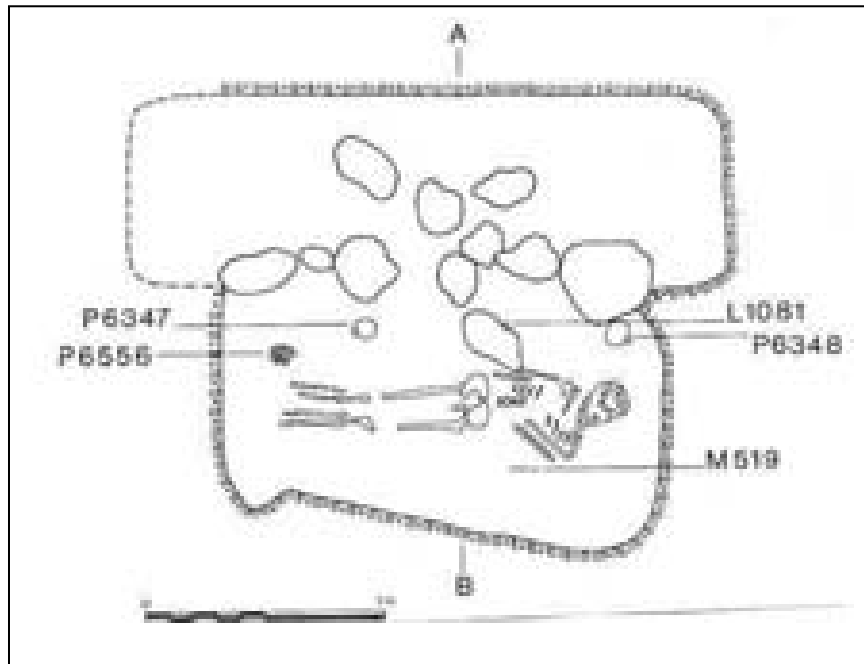
β

Εικ. 313 α-β: Ψευδοθολωτός 1 στο γεωμετρικό νεκροταφείο της Ορθής Πέτρας στην Ελεύθερνα Ρεθύμνου, Οι εργάτες της ανασκαφής μέσα στα πιθάκια με τους αρχαιολογικούς θησαυρούς (ΘΕΡΜΟΥ Μ., ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΤΟ ΒΗΜΑ», «Τα μυστικά των πύθων της Ελεύθερνας», το άλλο ΒΗΜΑ, αρχαιολογία, δημοσίευση άρθρου Κυριακή 21 Οκτωβρίου 2007 – Αριθ. Φύλλου 15196, σ. C06, http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&F=15196&m=C06&aa=1 & ΘΕΡΜΟΥ Μ., ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΤΟ ΒΗΜΑ», «Μυστήριο στην αρχαία Ελεύθερνα», το άλλο ΒΗΜΑ, αρχαιολογία, δημοσίευση άρθρου Κυριακή 28 Σεπτεμβρίου 2008 - Αριθ. Φύλλου 15473, σ. C02

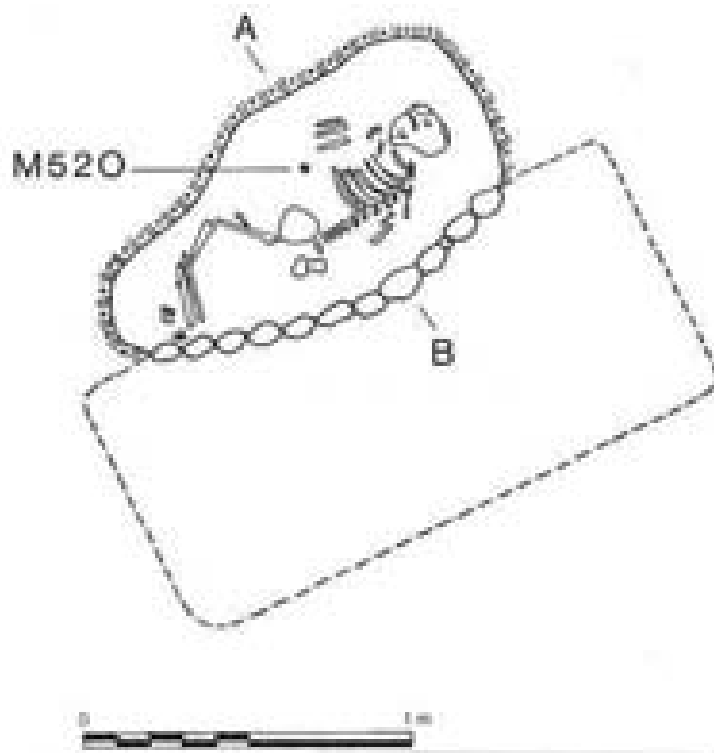

[596]

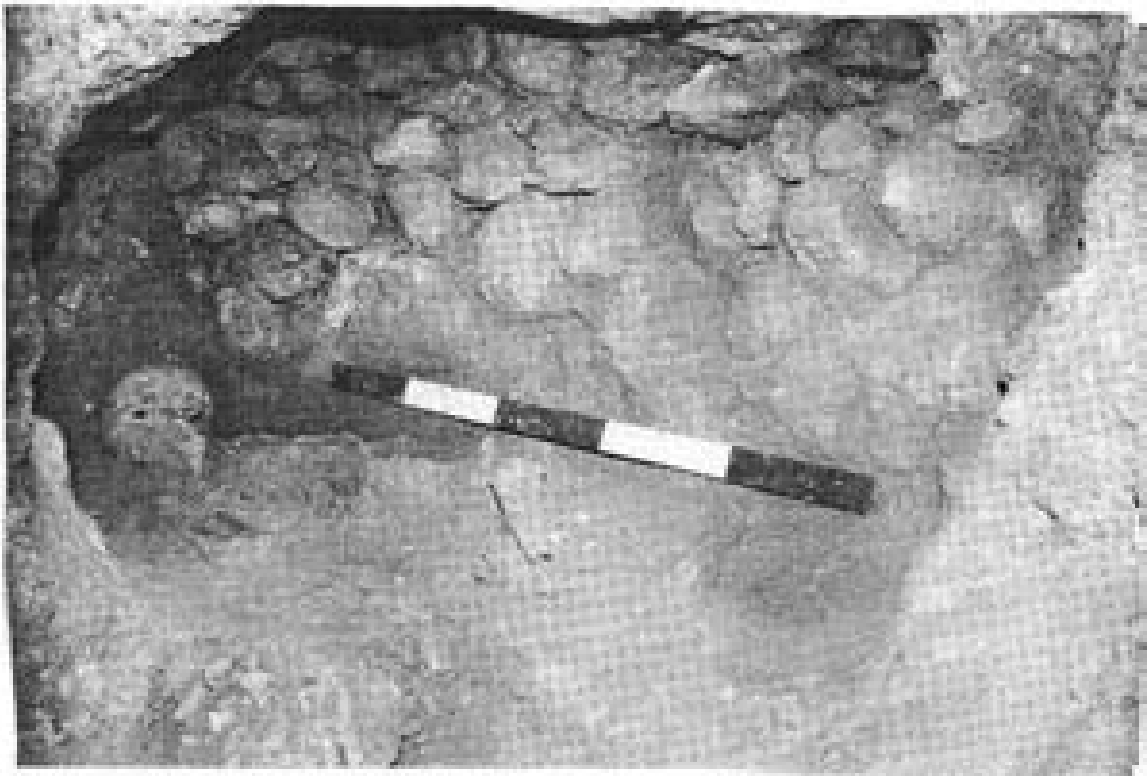
⇨Εικ. 314. Ψευδοθολωτός 1 στην Ορθή Πέτρα Ελεύθερνας Ρεθύμνου, ο ταφικός πίθος με τη γυναικεία ταφή πάνω από την πυρά του ανδρός (ΘΕΡΜΟΥ Μ., ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΤΟ ΒΗΜΑ», «Μυστήριο στην αρχαία Ελεύθερνα» το άλλο ΒΗΜΑ, αρχαιολογία, δημοσίευση άρθρου Κυριακή 28 Σεπτεμβρίου 2008 - Αριθ. Φύλλου 15473, σ. C02 & http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&F=15196&m=C06&aa=1

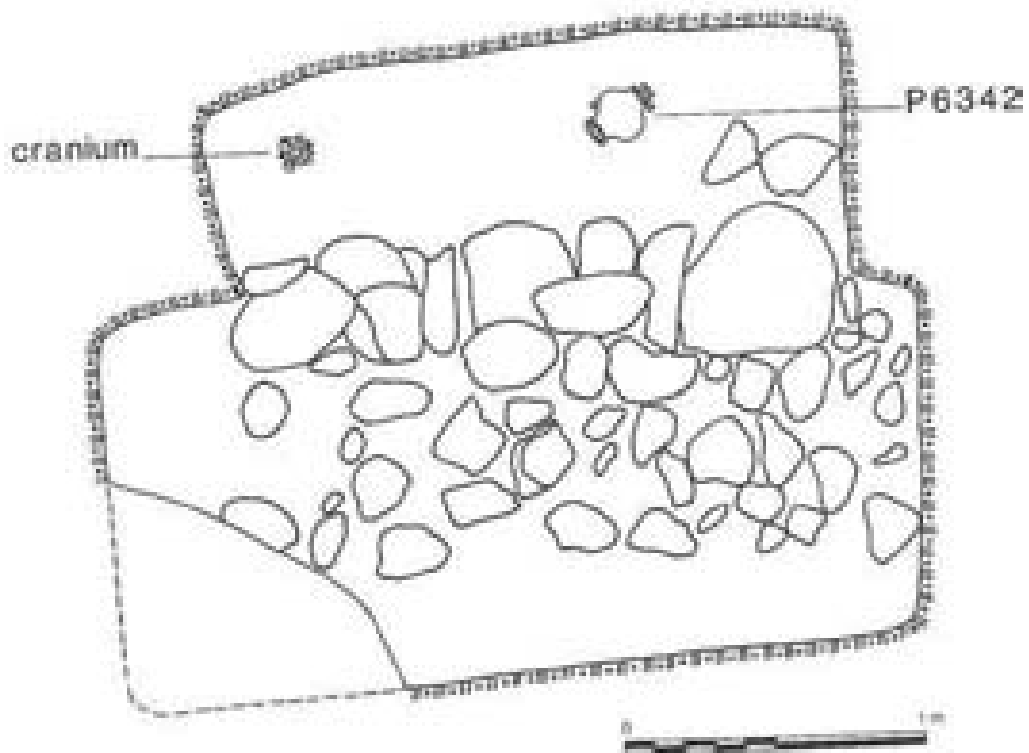
Εικ. 315: Λακκοειδής 2 με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα στην οδό Παλαμά 4 στην πόλη των Χανίων, κάτοψη (HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*” Goteborg 1992, fig. 3) .

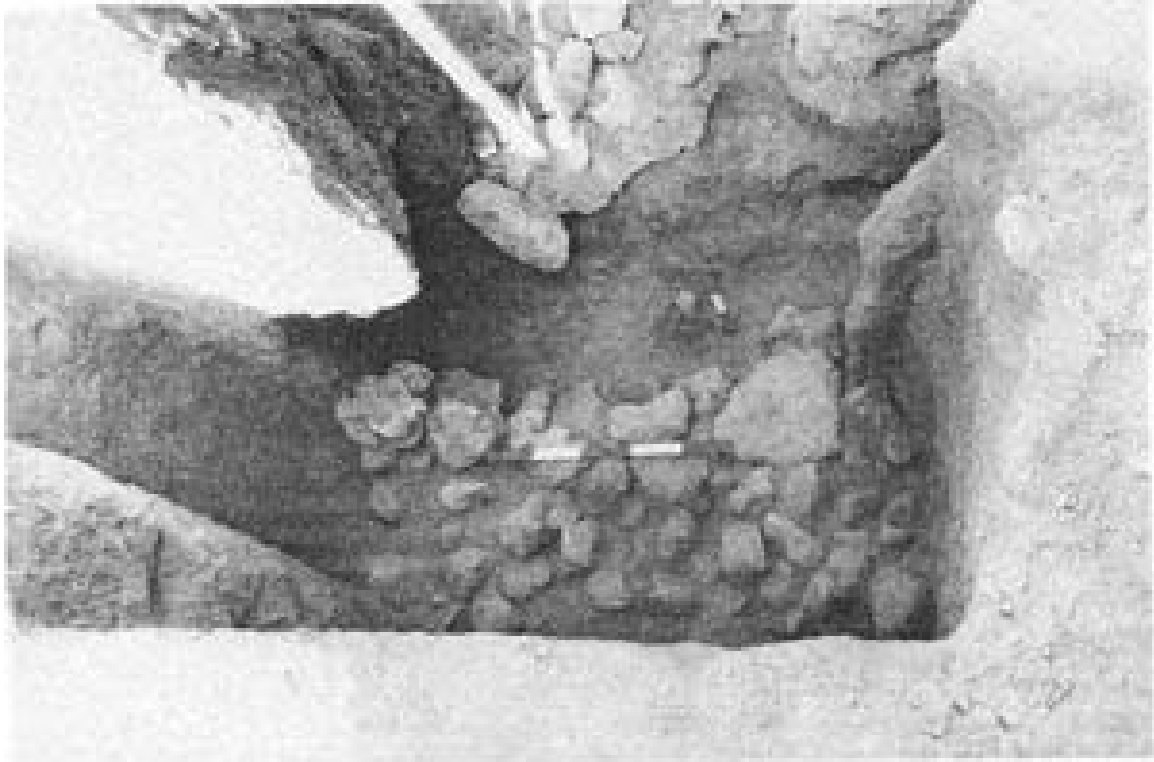
Εικ. 316: Λακκοειδής 2 με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα στην οδό Παλαμά 4 στην πόλη των Χανίων, κάτοψη (HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “*Late Minoan burials at Khania*”, Goteborg 1992, fig. 7) .

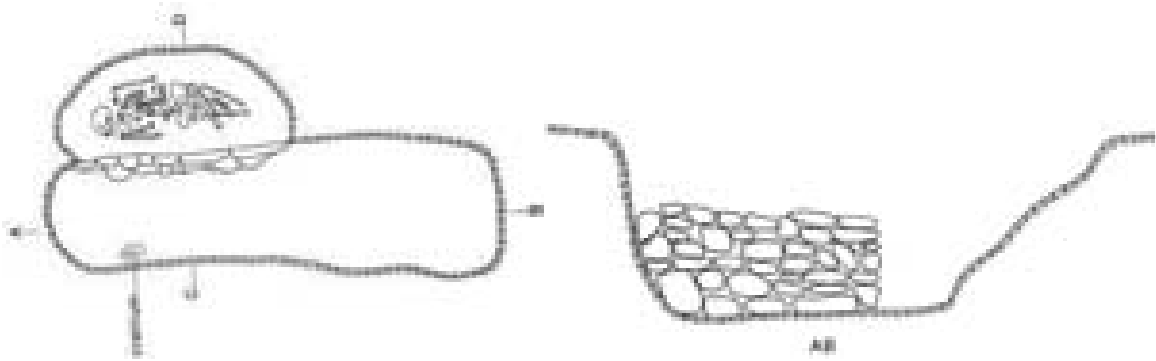
Εικ. 317: Λακκοειδής 2 με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα στην οδό Παλαμά 4 στην πόλη των Χανίων, φωτογραφία τάφου με τα ευρήματα (HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “Late Minoan burials at Khania” Goteborg 1992, pl. 2 A) .

Εικ. 318: Λακκοειδής 4 με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα στην οδό Παλαμά 4 στην πόλη των Χανίων, Κάτοψη (HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “Late Minoan burials at Khania” Goteborg 1992, fig. 8) .

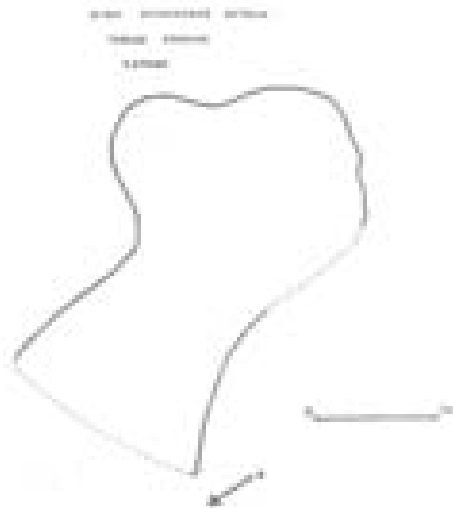

Εικ. 319: Λακκοειδής 4 με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα στην οδό Παλαμά 4 στην πόλη των Χανίων, φωτογραφία τάφου (HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “Late Minoan burials at Khania” Goteborg 1992, pl. 2 B) .

Εικ. 320: Λακκοειδής 11 με πλευρικό σπηλαιώδες όρυγμα στην οδό Παλαμά 4 στην πόλη των Χανίων, Κάτοψη και τομή (HALLAGER B.P. & McGEORGE P.J.P. SIMA vol. XCIII “Late Minoan burials at Khania” Goteborg 1992, fig. 20).

ΤΑΦΙΚΑ ΣΠΗΛΛΙΑ

Εικ. 321 : Ταφικό Σπήλαιο 1 στον Άγιο Σπυρίδωνα Σητείας , Κάτοψη του Σπηλαίου, β. άποψη του Σπηλαίου, διακρίνονται οι δύο είσοδοι του, (ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ τ. Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη» Ηράκλειο 1987, σχήμα 2).

Εικ. 322 : Ταφικό Σπήλαιο 1 στον Άγιο Σπυρίδωνα Σητείας, άποψη του Σπηλαίου, διακρίνονται οι δύο είσοδοι του, (ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΕΙΛΑΠΙΝΗ τ. Α' «Τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου στην ανατολική Κρήτη» Ηράκλειο 1987, φωτ. 4).

Εικ. 323 : Ταφικό Σπήλαιο 1 στον Άγιο Σπυρίδωνα Σητείας, το Σπήλαιο πριν την ανασκαφή (ΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΑΔ. 38 (1983): ΜΕΛΕΤΕΣ Α «Ταφική Σπηλιά στον Άγιο Σπυρίδωνα Σητείας» Αθήνα 1990, Πιν. 41 β).

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Σημασία συμβόλων : Ο=κυκλικοί, □ = ορθογώνιοι, □=τετράγωνοι, ○ = ορθογώνιοι, □ = τετράγωνοι, ○ = πεταλοειδείς, = ελλειψοειδείς, = ακαν/στοι κυκλικοί, = ακαν/στοι τετράπλευροι

○ = ακαν/στοι ελλειψοειδείς, ○ = ακαν/στοι ορθογώνιοι, □ = τετράγωνοι, □ = τετράγωνοι, ○ = ορθογώνιοι, □ = τετράγωνοι, ○ = πεταλοειδείς, = ελλειψοειδείς, = ακαν/στοι κυκλικοί, = ακαν/στοι τετράπλευροι

Κατάλογος Ευρημάτων : Η Ταφική Αρχιτεκτονική στην Κρήτη από την ύστερη εποχή του χαλκού μέχρι και την ανατολίζουσα περίοδο

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδος	Σήματα	Πεσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Γυψάδες Κνωσός	MMII-ΥMIII	Λαξευτός διπλός (τρο/μο)		-	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	9 εντάσμοι
1	Πόρος Ηρακλείου	MMIIIΒ-ΥMIB, ΥMIII;	Λαξευτός διπλός θάλαμο+πρωθάλαμο Α-Δ		Ναι με 4 βαθ/δες	Ναι	-	3 σπηρίζου ν οροφή θαλάμου	-	1 κόχχη ΒΑ θαλάμου	-	-	-	Εντάσμοι
1	Γούρνες Πεδιάδος Ηρακλείου	Μινωική	Λαξευτός		Ναι με 5 βαθ/δες	Ναι με παρ/δες	-	-	-	-	-	3	-	-
1	Γούρνες Πεδιάδος Ηρακλείου	Μινωική	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	3	-	3 εντάσμοι στις λάρνακες στο λάκκο-δρόμο
1	Κανλί Καστέλλι Ηρακλείου	Μινωική	Λαξευτός		Ναι	Ναι Β	-	-	-	-	-	-	-	1 εντάσμο
1	Μίλατος Λασιθίου	ΥM	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	3	-	2 εντάσμοι στις σαρκ/γους
1	Ασπροπηλιά Μυρσίνη Σητείας	ΥM	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥM	Λαξευτός		Ναι	Ναι Α	-	-	-	-	-	3	-	3 εντάσμοι
1	Γούρνες Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥM	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	1	-	1 εντάσμο
2	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥM	Λαξευτοί		Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥM	Λαξευτός		Ναι με βαθ/δες	Ναι	-	-	-	1 λάκκο ΒΑ πλ/ρα δρόμου	-	-	-	1 εντάσμο

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	Λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Γυμνάδες Κνωσός	ΥΜ	Λαξευτός	○	Ναι με βαθ/δα είσοδο	Ναι	-	-	-	-	-	1	-	1 εντ/σμός
1	Μετόχι του Καλού Ηρακλείου	ΥΜ	Λαξευτός	○	Ναι	Ναι Β	-	-	-	-	-	4	-	-
1	Μετόχι του Καλού Ηρακλείου	ΥΜ	Λαξευτός	○	Ναι	Ναι Β	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	ΥΜ	Λαξευτός 1 σκάμμα και γύρω 3 θάλαμμοι		-	Ναι Δ, Α, Ν	-	-	-	-	-	-	-	3-4 καύσεις
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιο	ΥΜ	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	1 κόγχη πλ/ρα δρόμου	-	-	-	5 εντ/σμοί: 2 κόγχη, 3 δάπεδο θαλάμου
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιο	ΥΜ	Λαξευτός	⊖	Ναι με 1 βαθ/δα	Ναι	-	-	-	1 λάκκο δάπεδο θαλάμου	-	-	-	4 εντ/σμοί: 1 δάπεδο θαλάμου, 3 στο λάκκο
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιο	ΥΜ	Λαξευτός	⊖	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί: 1 δάπεδο θαλάμου, 2 σωροί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιο	ΥΜ	Λαξευτός	⊖	Ναι 4 λαξεύματα	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί: 1 δάπεδο θαλάμου, 2 σε σωρό
1	Βόλακας Ηρακλείου	ΥΜ	Λαξευτός	⌋	Ναι Ν	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Βόλακας Ηρακλείου	ΥΜ	Λαξευτός	⌋	Ναι Ν	-	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμός
3	Βόλακας Ηρακλείου	ΥΜ	Λαξευτοί	⌋	Ναι Ν	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Βόλακας Ηρακλείου	ΥΜ	Λαξευτός	⌋	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Βόλακας Ηρακλείου	ΥΜ	Λαξευτοί	⌋	Ναι Ν	-	-	-	-	-	-	1 σε θραύσματα	-	-
1	Άζυμον Μάλια Ηρακλείου	ΥΜ	Λαξευτός επίπεδη οροφή	⌋	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκoi	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	ΥΜ	Λαξευτός ΝΑ-ΒΔ	☒	Ναι	Ναι με παρ/δες +βαθ/δα	-	-	-	-	1 αμφορέας	-	-	2:1εντ/σμοί+ 1 καύση
1	Στρατόπεδο Ζομπτανάκη Χανιά	ΥΜ	Λαξευτός Δ-Α	☒	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Τεκές Αμπελόκηποι	ΥΜII	Λαξευτός	☐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμός
1	Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο	ΥΜII-IIIΑ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	Ναι ίχνη ξύλου	-
1	Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο	ΥΜII-IIIΑ	Λαξευτός	☐	Ναι Λαξευτό	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	4 εντ/σμοί
1	Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο	ΥΜII-IIIΑ	Λαξευτός	☐	Ναι Δ-Α βαθ/δες	Ναι	-	-	-	2 εκ/θεν εισόδου	-	-	-	2 εντ/σμοί δαπέδο
1	Κατασμπάς Ηρακλείου	ΥΜ II-IIIΑ	Λαξευτός ίχνη αξιν/κου	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	3 ξύλινες	-	3 εντ/σμοί
1	Κατασμπάς Ηρακλείου	ΥΜ II-IIIΑ	Λαξευτός	☐	Ναι με ελαφρώς θολωτή επιστέγαση -καμάρα	Ναι Α	-	1 στο Δ τοιχο	-	-	-	3	Ναι ίχνη	4 εντ/σμοί ο 1 σε στρώμα κυανού χώματος
1	Κατασμπάς Ηρακλείου	ΥΜ II-IIIΑ	Λαξευτός	☐	-	Ναι Δ	-	-	-	-	-	-	Ναι ίχνη	1 εντ/σμός
1	Κατασμπάς Ηρακλείου	ΥΜ II-IIIΑ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	2δρόμο εκ/θεν εισόδο +1 Β τοιχο θαίμου	-	-	-	2	2 εντ/σμοί: 1 στο θρανίο, 1 εκτάδην
1	Κατασμπάς Ηρακλείου	ΥΜ II-IIIΑ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	2δρόμο εκ/θεν εισόδο +2Β Ν τοιχο θαίμου	-	-	-	2	2 εντ/σμοί: πάνω στα θρανία μέσα στα φορεία

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Κατσαμπάς Ηρακλείου	ΥΜΙΙ-ΙΙΙΑ	Λαξευτός	☐	-	Ναι	-	-	2 Δ και ΒΔ τοίχο θαι/μου	-	-	-	ΐχνη ξύλινης λάι/κας	4 εντ/σμοί: 2στα θρανιά, 1 στη λάρνακα, 1 κάτω από αμφορέα
1	Κατσαμπάς Ηρακλείου	ΥΜΙΙ-ΙΙΙΑ	Λαξευτός		-	Ναι Α	-	-	1 Β πλ/ρα θαι/μου	1 λάκκοΝ Δ πλ/ρα θαι/μου	-	1 ξύλινη	-	1 εντ/σμός λάρνακα+ σωρός οστών στο θρανίο
1	Κατσαμπάς Ηρακλείου	ΥΜΙΙ-ΙΙΙΑ	Λαξευτός		Ναι	-	-	-	-	-	-	1 ξύλινη	-	1 εντ/σμός λάρνακα
1	Γυψάδες Κνωσός Ηρακλείου	ΥΜΙΙ-ΙΙΙΑ	Λαξευτός	-	Ναι με 4 βαθμίδες	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμός
1	Παλαιόκαστρο	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	○	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	1 Εντ/σμοί
1	Λούμα Μπραμπέλου Λασιθίου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	○	-	ΒΑ με 1 σκα/τι	-	-	-	-	-	-	-	1 Εγχυτρισμό σε πίθο
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	○	Ναι Λαξευτό	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί δάπεδο με κεφάλι στα Δ
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	○	Ναι Λαξευτό	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	-	Εντα/σμοί
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι Λαξευτό – τούνελ με βαθμίδες	Ναι	-	-	-	Ναι ΒΔ με οστά	-	-	-	2Εντ/σμοί
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί δάπεδο
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί δάπεδο
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι Α	-	-	-	-	-	1	-	1 εντ/σμός
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι με βαθμίδες	Ναι	-	-	-	-	-	4	-	-
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι με βαθμίδες	Ναι	-	-	-	-	-	2:1θάλαμο, 1 δρόμο	-	-
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι Α	Ναι Α	-	-	-	-	-	1	-	1 εντ/σμός λάρνακα, +σωρός

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	Λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	οστών
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι Α	Ναι Α	-	-	-	-	-	1	-	2 εντ/σμοί εκτάδην+1 στη λάρνακα
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	2+ θρα/τα άλλων 4	-	-
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι με 3 βαθμίδες Α	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί: 2 εκτάδην, 1 σε σωρό
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι Α	-	-	-	-	-	2	-	2 εντ/σμοί
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι με 3 βαθμίδες	Ναι Α	-	-	-	-	-	1	-	1 εντ/σμός
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι Α	-	-	-	-	-	3	-	3 εντ/σμοί
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός διπλός	☐	Ναι με 1 βαθ/δα που οδηγεί σε μια κοιλότητα	Ναι	-	-	-	-	-	4:1 στην κοιλότητα έξω, 3 στο θάλαμο	-	2εντ/σμοί
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	-	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμό ΒΔ
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμό
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι Α	-	-	1 Λαξευτό	-	-	1	-	2 εντ/σμοί: 1 λάρνακα, 1 δάπεδο
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμό
1	Ζαφέρ Παπούρα	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμό
1	Καλυβότοπος Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός χωρίζονταν από διάδρομο με ημιτελή 2° θάλαμο	○	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί
1	Καλυβότοπος Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		Ναι με 3 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	-	-	2	-	3Εντ/σμοί: 2 λάρνακες +1 δάπεδο
1	Κεφάλια Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός διπλός	☐	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
1	Κεφάλια Κνωσός	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί :1 θαλ/μο, 1 δρόμο

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Χουμέρι Μυλοποτάμου Ρεθύμνης	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	○	-	-	-	-	-	1	-	-	-	Οστά σε πίθο
1	Χουμέρι Μυλοποτάμου Ρεθύμνης	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	○	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Οστά
1	Ισόπεδο Μαζαλιή Χανίων	ΥΜ ΙΙΙ	Λαξευτός Α-Δ	○	Ναι	Ναι	-	-	Ναι 2 λαξ/τά	1	-	-	-	2 εντ/σμοί σε επι/νο δάπεδο με άμμο βότσαλα κ.α. 1 εντ/σμοί
1	Καλάμι Χανίων	ΥΜ ΙΙΙ	Λαξευτός	○	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμοί στο φορείο
1	Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	□	Ναι	Ναι Δ	-	-	-	-	-	-	1	-
1	Καλυβότοπος Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	□	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3 εντ/σμοί
1	Κεφάλια Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός διπλός	□	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
1	Παλιάλιωνα Επισκοπή Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	□	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί
1	Παλιάλιωνα Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	□	-	-	-	-	-	1 λάκκος δα/δο	-	-	-	πάνω από 10 εντ/σμοί
1	Παλιάλιωνα Σταμνίων Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	□	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί
1	Μαλαθρέ Επισκοπής Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	□	Ναι με βοθμίδες	-	-	-	-	-	-	2	-	2εντ/σμοί λάρνακες+εντ/ σμοί δάπεδο
1	Θραμινό Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	□	-	Ναι	-	-	-	-	-	1	-	-
1	Άγιος Μύρωνας Μαλεβυζίου Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	□	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
1	Νέο Χωριό Μονοφασίου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	□	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

[608]

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Μαζαλή Αγ. Ιωάννης Χανιά	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Τροχαλούς-Κολυβορύακα Μονοφασίου Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	Φωκικανιά Μέση Ρεθύμνου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι	-	-	-	-	-	-	1σε θρα/τα	-	-
1	Στρατόπεδο Μαρκοπούλου Χανιά	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι με 5 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμό εκτάδην
1	Ν. Δικαστηρίων Χανιά	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☐	Ναι Β	-	-	-	-	3 λάκκοι θαλ/μο	-	-	-	1 εντ/σμό +σωροί 8-10 νεκρών στους λάκκους
1	Στουράκια Μαλεβυζίου Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		Ναι	Ναι ΝΔ	-	-	-	-	-	3	-	-
1	Επισκοπή Ιεράπετρας	ΥΜΙΙ	Λαξευτός		Ναι	-	-	-	-	-	-	3	-	Εντ/σμοί+σωροί οστών
1	Κάμπος Επισκοπής Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		-	-	-	-	-	Λάκκο στο θάλαμο	-	1	-	1 εντ/σμό στο λάκκο
1	Παλιάλωνα Επισκοπής Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		Ναι με βαθ/δες	-	-	-	-	κόγχι στο θάλαμο	-	-	-	-
1	Παλιάλωνα Επισκοπής Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		-	Ναι	-	-	-	λάκκο στο θάλαμο	-	-	-	3 εντ/σμοί στο λάκκο
1	Παλιάλωνα Επισκοπής Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	Παλιάλωνα Επισκοπής Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Παλιάλωνα Επισκοπής Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		-	-	-	-	-	Λάκκο δάπεδο θαλ/μου	-	-	-	10 εντ/σμοί

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Κεφάλαια Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός διπλός		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Μασταμιπτός Ρεθύμνου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Χουμέρι Μυλοποτάμου Ρεθύμνου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Κουκάλα Αγ. Κυριακής Χανίων	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτοί		-	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Αρχάνες Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☺	Ναι Β-Ν	-	-	-	-	-	-	1	-	2 εντ/σμοί στη λάρνακα
1	Καλυβότοπος Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☺	-	Ναι	-	-	-	-	-	2	-	2 εντ/σμοί στις λάρνακες
1	Παναγιά Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☺	-	Ναι με 4 βαθ/δες	-	-	-	2 κόγχες θάλαμο	-	-	-	-
1	Τεκές Αμπελόκηποι	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός ΝΑ-ΒΔ	☑	Ναι	Ναι με παρ/δα+ βαθ/δα στον θάλαμο	-	-	-	-	1 πύθο	-	-	1εγχυτρισμο+1 καύση μέσα στον πύθο
1	Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☑	Ναι	Ναι με παρ/δες+ υπέ/ρο+2 βαθ/δες	-	-	-	-	-	-	2	2εντ/σμοί στα φορεία
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☑	-	Ναι	-	-	-	2 λάκκοι εκ/θεν εισόδου	-	-	-	-
1	Φαρμακοκέφαλο Σκλάβοι Σητείας	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☺	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9 εντ/σμοί: 1 δάπεδο, άλλοι σε σωρό
1	Φαρμακοκέφαλο Σκλάβοι Σητείας	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☺	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8 εντ/σμοί
1	Καλυβότοπος Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	☺	Ναι με 3 βαθ/δες στο θάλαμο	Ναι	-	-	-	-	-	2	-	3 εντ/σμοί : 2 λάρνακες, 1 δάπεδο
2	Καλυβότοπος Πεδιάδος	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτοί διπλός, 2°	☺	-	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	με κτιστούς τοίχους	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Καλυβότοπος Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Ναι	-	εντι/σμοί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		Ναι με λαξεύματα	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	3 εντι/σμοί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		Ναι	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	1 εντι/σμοί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		Ναι με βαθύδες	Ναι	Ναι	-	-	-	1 κόγχη Α πλ/ρα δρόμου	-	-	-	2 εντι/σμοί
1	Χριστός Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		Ναι	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	8	-	Εντι/σμοί
1	Σελλοπούλου Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός		Ναι	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	2	3 εντι/σμοί: 1δάπ εδο, 2 φορεία
1	Ναός Αποστόλων Πέτρου & Παύλου Χανίων	ΥΜΙΙΙ	Λαξευτός	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Τεκές Αμπελόκηποι	ΥΜΙΙΙ-ανα/σα	Λαξευτός πλακ/το δάπεδο ΝΑ-ΒΔ		Ναι με βαθύδα στην είσοδο	Ναι με βαθύδα στο θάλαμο	Ναι	-	-	-	Κόγχη Ν πλ/ρα θαλάμο	1 πύθος	1 δρόμο+2 θάλαμο	-	Εντι/σμοί+ καύσεις
1	Καλάμι Χανίων	ΥΜΙΙΙΑ	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	1 εντι/σμοί εκτάδην
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥΜΙΙΙΑ	Λαξευτός		Ναι με κόγχη	Ναι	Ναι	-	-	-	Κόγχη δρόμου	-	-	1	1 Εντι/σμοί στο φορείο
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥΜΙΙΙΑ	Λαξευτός		Ναι	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	5:3πρώιμες +2υστερες	-	5 εντι/σμοί+
1	Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο	ΥΜΙΙΙΑ	Λαξευτός		Ναι	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	2 εντι/σμοί δάπεδο
1	Πηγή Ρεθύμνου	ΥΜΙΙΙΑ	Λαξευτός		-	Ναι Α	Ναι Α	-	-	-	-	-	1	-	2εντι/σμοί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ	Λαξευτός		Ναι με 2 βαθύδες	Ναι	Ναι	-	-	-	2 κόγχες ΒΔ + Β πλ/ρα δρόμου	-	-	-	13 νεκροί σε σωρούς
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ	Λαξευτός		Ναι	Ναι	Ναι	-	-	-	2 κόγχες	-	-	-	6 εντι/σμοί: 1 δάπεδο

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θραυία	πλ/ρες δρόμου	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Θαλάμους, οι άλλοι σε σωρό
1	Νέα Αλικαρνασός Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΑ	Λαξευτός με παραστάδα σε τοίχο θαλάμους	-	Ναι με βαθύδες	Ναι	-	-	-	3 κόγχες πλ/ρα θα/μου +2 λάκκοι	-	-	-	Σύνολο νεκρών
1	Φουρνί Αρχάνες	ΥΕΙΙΙΑ	Λαξευτός (κενοτάφιο)		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	1	-	-
1	Μάλια Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΑ2	Λαξευτός	○	Ναι Λαξευτό	Ναι Δ	-	-	-	-	-	5	-	-
1	Ανώπολη Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΑ2	Λαξευτός	○	Ναι Λαξευτό	Ναι	-	-	-	-	-	Ναι	-	Εντ/σμοί
1	Τέρτσα Βιάννου Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΑ2	Λαξευτός	○	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥΜΙΙΙΑ2	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	4	-	4εντ/σμοί
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥΜΙΙΙΑ2	Λαξευτός με 2στρ/τα επίχωσης		-	-	-	-	-	Ναι στην 1η επίχωση	-	-	2	3εντ/σμοί:1 λάκκο+2 σε φορεία
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥΜΙΙΙΑ2	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	1 Β πλ/ρα	1εντ/σμοί στο φορείο
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥΜΙΙΙΑ2	Λαξευτός		-	Ναι	-	-	-	-	-	2	-	-
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥΜΙΙΙΑ2	Λαξευτός		-	Ναι	-	-	-	1 λάκκο δάπεδο θα/μου	-	2	-	-
1	Μεζάρια Μαρουλός Ρεθύμνου	ΥΜΙΙΙΑ2	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	Λίγα οστά
1	Επισκοπή Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΑ2	Λαξευτός		Ναι	Ναι Α	-	-	Ναι 1 στην είσοδο	1 λάκκο θαλάμους +κόγχη Δπλ/ρά	-	-	-	-
1	Ναός Αγ. Αποστόλων Χανίων	ΥΜΙΙΙΑ2	Λαξευτός επι/νο με κόκκινη άμμο δάπεδο		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί δάπεδο
1	Μελιδόνι	ΥΜΙΙΙΑ2	Λαξευτός	-	Ναι	-	-	-	-	-	-	1	-	Εντ/σμοί+ανακ

Αρ.	Ρεθύμνου	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θραυιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	ομιδή
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	○	Ναι Λαξευτό	Ναι με λάκκο	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμο
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	○	Ναι με βοθμίδες	Ναι	-	-	-	Κόγχη Β πλ/ρά θαλ/ου	-	-	Πιθανή ύπαρξη	2 Εντ/σμοί =1 δάπεδο θαλ, 1 στην κόγχη
1	Μονή Αρσανίου Ρεθύμνο	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	○	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμο
1	Μέση Λίσματα Ρεθύμνου	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	○	-	-	-	-	-	-	2	-	-	3 εντ/σμοί ,1 στο δάπεδο/ανακμι δή
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	□	Ναι	Ναι	-	1 στο κέντρο	3 Α, Β, Ν πλ/ρα	-	-	2	-	2 εντ/σμοί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	□	Ναι με 9 βοθμίδες	Ναι	-	-	-	-	-	2	-	5 εντ/σμοί: 2 λάρνακες, 3 δάπεδο
2	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτοί ΝΑ-ΒΔ	□	Ναι με βοθμίδες	Ναι	-	-	-	1 κόγχη σε μια πλευρά	-	-	-	Εντ/σμοί δάπεδο+σωρο 5 ανακ/δες
1	Οδός Δημοκρατίας Χανιά	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	□	Ναι	Ναι με διά/μο οδηγεί στο θάλαμο	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Οδός Δημοκρατίας Χανιά	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	□	Ναι	Ναι με διά/μο στο θάλαμο	-	-	-	-	-	-	-	4 εντ/σμοί
1	Οδός Δημοκρατίας Χανιά	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός ΝΑ-ΒΔ	□	Ναι	Ναι με διά/μο στο θάλαμο	-	-	-	-	-	-	Ναι ίχνη	3 εντ/σμοί: 1 δάπεδο+2 σε σωρό, ανακομιδή
1	Συνοικία Αγ. Ιωάννη Χανιά	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός ΝΔ-ΒΑ	□	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί: 2 δάπεδο+1 σε σωρό, αν/μιμή
1	Συνοικία Αγ. Ιωάννη Χανιά	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός με πλευρικό θάλαμο	□	Ναι	Ναι	Ναι γωνιόλιθ ος	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμοί
1	Συνοικία Αγ.	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	□	Ναι	-	-	-	-	1 λάκκο	-	-	-	εντ/σμοί και

Αρ.	Ιωάννη Χανιά	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θραυιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	ανακ/δη
1	Προέλευση													Σύνολο νεκρών
1	Συνοικία Αγ. Ιωάννη Χανιά	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός με πλευρικό θάλαμο	☐	Ναι	Ναι	Ναι Ναι με τμήμα λίθου και σωρός λίθων	-	-	-	-	-	-	5 εντ/σμοί
1	Συνοικία Αγ. Ιωάννη Χανιά	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός ΝΔ-ΝΑ	☐	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί
1	Οδός Παλαμιά Χανιά	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός Α-Δ	☐	Ναι με 3βαθίδες	Ναι Α	Ναι πλάκα	-	-	-	-	-	-	3εντ/σμοί
1	Μίλατος Λασιθίου	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι Β	-	-	-	-	-	3	-	4 εντ/σμοί
1	Γρα Λυγιά Ιεράπετρας	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι Α	-	-	-	-	-	3	-	2 εντ/σμοί Λάρνακες +σωροί οστών ανακ/δή
1	Γρα Λυγιά Ιεράπετρας	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☐	Ναι Α	Ναι Α	-	-	-	-	-	1	-	2 εντ/σμοί λάρνακα+διάσπαρτα οστά δάπτεδο
1	Αλατσομούρι Παχυάμιμος Ιεράπετρας	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☐	Ναι Α	Ναι	-	-	-	1 όρυγμα -λάκκος	-	3	-	3 εντ/σμοί:2 λάρνακες +1 όρυγμα
1	Καβροχώρι Μαλεβυζίου	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☐	Ναι Β	Ναι	-	-	-	-	-	2	-	1εντ/σμοί λάρνακα+ανακ ομιδή οστών
1	Αγγελισιά Μυλοποτάμου	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	6:2 δρόμο, 4 θάλαμο	-	6 εντ/σμοί+, ανακ/δη+ 1 εγχυτρισμό σε στάμνο
7	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτοί	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	Ανακ/δές+εντ/σμοί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☐	Ναι με λάξευμα	Ναι	-	-	-	2 λάκκοι δάπτεδο δρόμου	-	1	-	8 εντ/σμοί:1 λάρνακα, 7 δάπτεδο
1	Συνοικία Αγ. Ιωάννη Χανίων	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☒	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	1εντ/σμοί
1	Νταμούρου Άδελε Ρεθύμνου	ΥΜ ΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☒	Ναι	-	-	-	-	2 λάκκοι θάλαμο	-	2	-	Λίγα οστά στους λάκκους

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Οδός Κριτοβουλίδου Χανιά	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☒	Ναι ΝΑ-ΒΑ	-	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί
1	Οδός Δημοκρατίας Χανιά	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☒	Ναι	Ναι	-	-	1 Λαξευτό δεξιά πλ/ρα θαι/μου	-	-	-	-	6 εντ/σμοί: 3 σωροί+3 σε ανάρταθο σκάμμα
1	Οδός Δημοκρατίας Χανιά	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός ΝΑ-ΒΔ	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	1 λάκκο δάπεδο δρόμου	-	-	-	3Εντ/σμοί:1 λάκκο δρόμου, 1δά/δοθαι/μου, 1 σε σωρό
1	Οδός Δημοκρατίας Χανιά	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	2 κόγχες Β,Ν πλ/ρα δρόμου	-	-	-	4Εντ/σμοί:2 κόγχες δρόμου, 2 δάπεδο θαι/μου
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☐	Ναι με 3 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	-	-	1	-	εντ/σμοί:1λάρν κα,2 δάπεδο θαι/μου, άλλοι σωροί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι με παρ/δες	-	-	2 εσωτερι κά των παρ/δω ν της εισόδου	-	-	-	-	5 εντ/σμοί in situ+4 σε σωρούς
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☐	Ναι με 1 βαθ/δα	Ναι	-	-	-	2 λάκκοι δάπεδο θαι/μου	-	-	-	Εντ/σμοί
1	Μαρουλός Ρεθύμνου	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι Β	-	-	-	-	-	3	-	Εντ/σμοί
1	Παγκαλοχώρι Ρεθύμνου	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός Β-Ν	-	Ναι με 6 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	-	-	3	-	Εντ/σμοί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ-Β1	Λαξευτός	☐	Ναι με 3 βαθ/δες	Ναι	-	-	1 Λαξευτό	1 λάκκο δάπεδο θαλάμου	-	-	-	6 εντ/σμοί: 2 πάνω στο θρανίο, άλλοι δάπεδο θαι/μου
1	Αγγελιανά Μυλοποτάμνου	ΥΜΙΙΙΑ-Β1	Λαξευτός	-	-	Ναι	-	-	-	-	-	10	-	3Εντ/σμοί+

Αρ.	Ρεθύμινο	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	-	Ναι με 2 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	2 κόγχες Β, Ν ΠΛ/ρα δρόμου	-	-	-	14 Εντ/σμοί σε 2 σωρούς
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ-Β	Λαξευτός	-	Ναι με 7 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	5 Εντ/σμοί εκτάδην
17	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ1-Β	Λαξευτοί		Ναι	Ναι	-	-	-	11 κόγχες ες, 2 λάκκοι δρόμου	-	-	-	23 εντ/σμοί, 91 σε ανακ/δή
2	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ1-Β	Λαξευτοί	☒	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ2-Β	Λαξευτός	☐	Ναι Α-Δ	Ναι Α	-	-	-	1 λάκκο θάλλ/μο ΒΔ	-	1	-	1 εντ/σμός
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ2-Β	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	2 κόγχες Α ΠΛ/ρα δρόμου	-	-	-	6 εντ/σμοί: 1 κόγχη δρ/μου, 1 δάπεδο θάλλ/μου, 4 σε σωρό
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ2-Β	Λαξευτός		Ναι με 4 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	1 λάκκο δάπεδο δρόμου	-	-	-	εντ/σμοί και σωροί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ2-Β	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	8 εντ/σμοί: 2 εκτάδην, 6 σε σωρό
1	Σώπατα Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΑ2-Β	Λαξευτός με πυρές απολύμανσης	☐	Ναι	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	Ναι ίχνη	6 εντ/σμοί
1	Μετόχι του Καλού Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΑ2-Β	Λαξευτός Α-Δ		Ναι	Ναι Β με παραστάδες	-	-	-	3 κόγχες ΝΠΛ/ρα θαλάμ+ 2 λάκκοι δάπεδο	-	2	-	Εντ/σμοί

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Μετόχι του Καλού Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΑ2-B	Λαξευτός Α-Δ		Ναι	Ναι Β με παραστάδα	-	-	-	1 κόγχη ΝΔ/ΠΛ/ρ α θαλάμ+ 2 λάκκοι δάπεδο	-	4+1 σε θραύσματα	-	Εντι/σμοί
1	Μετόχι του Καλού Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΑ2-B	Λαξευτός Α-Δ		Ναι	Ναι Β	-	-	-	-	-	5	-	Εντι/σμοί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ2-B1	Λαξευτός		Ναι με 11 βαθμίδες	Ναι	-	-	-	-	-	2	-	5 εντι/σμοί: 2 λάρνακες, 3 εκτάδην+σωρό
1	Μετόχι Σελλοπούλου Κνωσός	ΥΜΙΙΙΑ2-B	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	όρυγμα -λάκκος	-	-	-	5 εντι/σμοί
1	Μετόχι Σελλοπούλου Κνωσός	ΥΜΙΙΙΑ2-B	Λαξευτός	☐	Ναι με 6 βαθμίδες	Ναι	-	Ίχνη πεσσού	-	3 ορύγματα +2 επιφ/κά σκά/τα	-	-	-	10 εντι/σμοί
2	Κυπαρίσσι Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΑ2-B	Λαξευτοί		-	-	-	-	-	-	-	Ναι	-	-
1	Σταυρός Γαλιός Κανουριου	ΥΜΙΙΙΑ2-B	Λαξευτός με Ίχνη αξινοπέλεκτου	☐	Ναι	Ναι με αναστήρωση	-	-	-	-	-	1	2	4 εντι/σμοί: 1 λάρνακα, 2 φορεία, 1 δάπν/δο
1	ΣΤρ/δο Μαρκοπούλου Χανίων	ΥΜΙΙΙΑ2-B	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Οδός Σφρακίων Χανιά	ΥΜΙΙΙΑ2-B	Λαξευτός	☒	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	Λίγα σσά στο θάλαμο
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	ΥΜΙΙΙΑγ2	Λαξευτός	☐	Ναι	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	ΥΜΙΙΙΑγ2	Λαξευτός	☐	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	1 εντι/σμό
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	ΥΜΙΙΙΑγ2	Λαξευτός	☐	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	☐	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3 εντι/σμοί δάπεδο +1 λάρνακα

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός Β-N	☐	Ναι	-	-	-	-	-	-	2+	-	2 εντ/σμοί Λάρνακες +σωρός οστών
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός Β-N	☐	Ναι με βαθ/δες	-	-	-	-	-	-	2	-	2 εντ/σμοί Λάρνακες
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	☐	Ναι με 6 βαθμίδες	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί εκτάδην
1	Καλάμι Χανίων	ΥΜ ΙΙΙΒ	Λαξευτός	☐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί
1	Καλυβότοπος Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	☐	-	-	-	-	-	-	-	Ναι	-	Εντ/σμοί
1	Γαλιά Κανουριού	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός ίχνη αζί/λεκυ	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	1	2	4 εντ/σμοί
1	Γαλιά Κανουριού	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	-	Ναι	-	-	-	-	-	-	1	2	3 εντ/σμοί: 1 λάρνακα, 2 στα φορεία
1	Γιοφυράκια Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	3	-	3 εντ/σμοί
1	Γιοφυράκια Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	☐	Ναι	-	-	-	-	-	-	Ναι	-	Εντ/σμοί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	Λίγα οστά
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	☐	Ναι με 4 βαθμίδες	Ναι	-	-	-	-	-	1	-	5 εντ/σμοί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	☒	Ναι με 4 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	1 λάκκο κάτω 4 ^η βα/δα δρόμου	-	-	-	4 εντ/σμοί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	☒	Ναι	Ναι με 9 βαθ/δες	-	-	-	-	-	-	-	5 εντ/σμοί: 2 δά/δο θα/μου, 3σωροί
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	☒	Ναι με 9 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	-	-	1	-	3 εντ/σμοί: 1 δά/δο θα/μου, 2 στη λάρνακα
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	☒	Ναι με 9 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	-	-	1	-	7 εντ/σμοί: 1 δά/δο θα/μου, 6 στη λάρνακα
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός	☒	Ναι με 7 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	1 λάκκο δάππεδο	-	-	-	4 εντ/σμοί: 1 δάππεδο

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θραυία	δρόμου	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Θα/μου, 3 σε σωρό
1	Γούβες Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός		-	-	-	-	-	λάκκοι	-	2	-	-
1	Γυψάδες Κνωσός	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός διπλός 1B+1N		Ναι	-	-	-	-	1 λάκκο Ν θάλαμο	-	3:Βθάλαμο+ 2Νθάλαμο	-	Αναίδη οστών στον λάκκο
1	Καλοχωραφίτης Μεσαράς	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός ίχνη εργαλείου σκεπάρνι		Ναι	Ναι	-	-	1θραυίο ΒΑ ο ΒΑ π/λ/ρα θάλλου	1 λάκκο Σ	-	2	-	3 εντ/σμοί
1	Έλληνας Πυργιωτίσσης Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός		Ναι ΒΑ	Ναι	-	-	-	-	-	4 πάνω σε πλάκες	-	-
1	Έλληνας Πυργιωτίσσης Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός		Ναι=αβαθής σκάμμα	Ναι	-	-	-	-	-	5	-	-
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός		Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	Λίγα οστά
9	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτοί		Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Κατέρη Κούμο Ιεράπετρας	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός		Ναι	-	-	-	-	-	-	3	-	-
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	Λάκκο θάλαμο	-	-	-	-
1	Κυπαρίσσι Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	1	Ναι	εντ/σμοί:1 λάρ/κα/φορεία
1	Κυπαρίσσι Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός ίχνη εργαλείου Λαξευτής		-	Ναι Ν	-	-	-	1 λάκκο ΝΔ γωνία θαι/μου	-	1	ίχνη φορεία ή λαρ/κες	εντ/σμοί:1 λάρνακα +στα φορεία+σωρό στο λάκκο
1	Βαθύ πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	1	-	3 εντ/σμοί:1 λάρνακα + 2 κάτω από τη λάρνακα
1	Μαλαθρές Πεδιάδος Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός		Ναι	-	-	-	-	-	-	2	-	4 εντ/σμοί:1 στη λάρνακα
1	Καλοχωραφίτης Πυργιωτίσσης Ηρακλείου	ΥΜΙΙΙΒ	Λαξευτός		Ναι ΝΔ	Ναι με βαθιά στον θάλαμο	-	-	-	1 λάκκο θάλαμο	-	-	-	4 εντ/σμοί: 3 δάπεδο+1 στον λάκκο

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Καλάμι Χανίων	ΥΜΙΙΒ	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΒ	Λαξευτός		Ναι με 3 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	1 λάκκο δάπεδο δρόμου	-	-	-	7 εντ/σμοί δάπεδο θα/μου
1	Καλοχωραφίτης Μεσαράς	ΥΜΙΙΒ	Λαξευτός		Ναι Δ	Ναι	-	-	-	-	-	5	-	εντ/σμοί λάρνακες + δάπεδο
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΒ	Λαξευτός		Ναι με 6 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί εκτάδην
1	Νέα Πραισός Λασιθίου	ΥΜΙΙΒ	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	1	-	-	-
1	Μάλια Ηρακλείου	ΥΜΙΙΒ	Λαξευτός		-	Ναι Δ	-	-	-	-	-	5	-	-
1	Κουμπές Χανίων	ΥΜΙΙΒ	Λαξευτός B-N	-	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	1	-	1 εντ/σμό δάπεδο+1 στη λάρνακα
2	Μετόχι του Καλού Ηρακλείου	ΥΕΙΙΒ	Λαξευτοί		-	-	-	-	-	-	-	4 στον 1° +1 στον 2°	-	-
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΒ1	Λαξευτός		Ναι με 7 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	-	-	1	-	2 εντ/σμοί: 1 λάρνακα, 1 δάπεδο
1	Νέα Αλικαρνασός Ηρακλείου	ΥΜΙΙΓ	Λαξευτός 3μέρη, ίχνη ασήν/λεκυ	-	Ναι με βαθ/δες	Ναι	-	Ναι συμφυείς στο Ν τοίχο	-	3 κόγχες πλ/ρές θα/μο+ 1 λάκκο	-	-	-	Οστά στον λάκκο
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	ΥΜ-Πρώμη πρωτ/κή	Λαξευτός		Ναι με βαθ/δα στον θάλαμο	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	ΥΜ-Πρώμη πρωτ/κή	Λαξευτός		Ναι	-	-	-	-	1 κόγχη Β πλ/ρα δρόμου	-	1 στο δρόμο	-	-
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	ΥΜ-πρωτ/κή	Λαξευτός ΝΑ-ΒΑ		Ναι με 2 βαθ/δες	Ναι με βαθ/δα+ παραστάδες	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμός θάλαμο +πιθανές καύσεις
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	ΥΜ πρωτ/κή	Λαξευτός Α-Δ		Ναι με 2 βαθ/δες στον θάλαμο	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμό

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Γυψάδες Κνωσός	Υπομινωική -πρωτ/κή	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	Θραύσματα	-	11 κρανία, εντ/σμοί
1	Τεκές Αμπελοκήποι	ΥΜ-ύστερη πρωτ/κή	Λαξευτός	☐	Ναι ΒΑ-ΝΑ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Τεκές Αμπελοκήποι	ΥΜ-ύστερη πρωτ/κή	Λαξευτός	☐	Ναι ΒΑ-ΝΑ	-	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο	ΥΜ-ύστερη πρωτ/κή	Λαξευτός ΝΑ-ΒΔ	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί
1	Φορτέσα Ηρακλείου	ΥΜ-ύστερη πρωτ/κή	Λαξευτός με πλευρικό θάλαμο		Ναι με 2 βαθύδες	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	πιθανές καύσεις
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	ΥΜ-πρώμη γεωμ/κή	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	1 στο δρόμο	-	1 εντ/σμός λάρνακα +, 1 εγγ/σμός τίθο δρόμο +2 εντ/σμοί θάλαμο
1	Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο	ΥΜ-γεω/κή	Λαξευτός ΝΑ-ΒΔ	☐	-	Ναι	-	-	-	1 λάκκο ΝΔ γωνία θα/μου	-	-	-	1 εντ/σμός
1	Κρυά Σητείας	ΥΜ-Γεωμ/κή	Λαξευτός		-	Ναι ΒΔ	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο	ΥΜ-Γεωμ/κή	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	8 τεφρ/αι: αμφορείς κρατήρες	-	-	1 εντ/σμοί+1 καύση
1	Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο	ΥΜ-Γεωμ/κή	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	1 κρατήρα	-	-	1 καύση
1	Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο	ΥΜ-Γεωμ/κή	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	1 αμφορέα	-	-	1 καύση+1 εντ/σμοί+οστά καμένα και μη
1	Φορτέσα Ηρακλείου	ΥΜ-ύστερη γεωμ/κή	Λαξευτός	☒	Ναι με ενισχυμένο κτιστό από λίθους δάπεδο	-	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμοί
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	ΥΜ-πρώμη ανα/σα	Λαξευτός	☐	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	1 εγγ/σμός σε τίθο
1	Πρόσπο Αγ. Ιωάννης Ηράκλειο	ΥΜIII-9° -8° αι.	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι Α	Ναι ογκόλιθοι	-	-	-	Ναι αρκετά	-	-	-
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο	ΥΜ- αν/σα	Λαξευτός	-	-	Ναι	-	-	-	2 λάκκοι	3πιθοι	-	-	5 εντ/σμοί: 2 δαπ/δο, 3

Αρ.	Κνωσού	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	λάκκουσ+3 καύσεις τίθους
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	ΥΜ- ύστερη ανα/σα	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι με βαθ/δα	-	-	-	-	-	1	-	Σύνολο νεκρών 4:1εντ/σμοί,1 καύση,2 ενγ/σμοι
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	ΥΜ- ύστερη ανα/σα	Λαξευτός Α-Δ		Ναι	-	-	-	-	-	-	1 στο δρόμο	-	Καμένα οστά διάσπαρτα
1	Πρίγκιπα Γεωργίου Χανιά	ΥΜ 1200π.Χ.	Λαξευτός	○	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Φαιστός Ηρακλείου	Υπομινωική -μικηναϊκή	Λαξευτός		Ναι	Ναι με παρ/δες	-	-	2 :1B, 1N πλ/ρα θάλαμο	1λάκκο θάλαμο	-	-	-	2 εντ/σμοί στα θρανιά +1 στον λάκκο
1	Αγ. Φανούριος Μιλάτος Λασιθίου	Υπομινωική -μικηναϊκή	Λαξευτός		Ναι Β	Ναι	-	-	-	-	4	-	-	4 εντ/σμοί
1	Αγ. Φανούριος Μιλάτος Λασιθίου	μικηναϊκή	Λαξευτός		Ναι Β	Ναι	-	-	-	-	2	-	-	2 εντ/σμοί
1	Αρτσά Πεδιάδος Ηρακλείου	Μικηναϊκή	Λαξευτός Β-Ν	☐	Ναι Β	-	-	-	-	-	-	2	-	4 εντ/σμοί: 2 Λάρνακες +2 δάπτεδο
1	Παλαϊκαστρο Σητείας	Μικηναϊκή	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμοί σε σωρό
1	Φαιστός Ηρακλείου	Μικηναϊκή	Λαξευτός	υ	-	-	-	-	-	-	-	4:1 δρόμο,3 θάλαμο	-	-
1	Φαιστός Ηρακλείου	Μικηναϊκή	Λαξευτός	☒	-	-	-	-	-	-	-	3	-	8 εντ/σμοί Λάρνακες
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	Τέλος χαλκού-πρώιμη σιδήρου	Λαξευτός ΒΔ-ΝΑ	○	Ναι Λαξευτό επισιτ/νο με τηηλό	-	-	-	-	Ναι στο δρόμο	-	-	-	3 εντ/σμοί + 1 δρόμο+σωροί οστών
1	Αμπελόκηποι Ηρακλείου	Πρώιμη πρωτ /κή- ύστερη πρωτ/κή	Λαξευτός		Ναι	-	-	-	-	-	1 αμφορέας+1 κρατήρας	-	-	1 εντ/σμοί δάιδο+1 ενγ/σμοί τίθος+2 καύσεις
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	Πρώιμη πρωτ/κή – ανα/σα	Λαξευτός Α-Δ		Ναι με 2 βαθ/δες	Ναι με 1 βαθ/δα στον	-	-	-	-	-	-	-	-

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Θάλαμο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	Λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	Πρώιμη πρωτ/κή – ανα/σα	Λαξευτός Α-Δ		Ναι με 3 βαθ/δες	-	-	-	-	3 Κόγχες: 1ΒΑ, 1Β Δ, 1Ν πλ/ρα δρόμου	-	-	-	Καύσεις
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	Πρώιμη πρωτ/κή – ανα/σα	Λαξευτός ΒΔ-ΝΑ		-	Ναι με λάκκο μπροστά της +παρι/δες	-	-	-	-	1 πτίθος +3 τεφρ/όχα	-	-	4καύσεις σε τεφροδόχα+εν τ/σημο
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	Πρώιμη πρωτ/κή – ύστερη ελλην/κή ανα/σα	Λαξευτός βοτσα/το δάπεδο		Ναι	Ναι με παρ/δες	-	-	-	-	2 κρατήρες + 5 πτίθοι κ.α τεφρ/όχα	-	-	14 καύσεις σε τεφροδόχα
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	Πρώιμη πρωτ/κή- ύστερη ελλην/κή	Λαξευτός Α-Β,Δ-Ν	☐	Ναι λαξευτό	-	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί ελληνιστικής περιόδου
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	Πρώιμη πρωτ/κή- ρωμαϊκή	Λαξευτός Α-Δ	☐	Ναι λαξευτό	-	-	-	-	-	-	-	-	εντ/σμοί
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	Πρώιμη πρωτ/κή- ρωμαϊκή	Λαξευτός	☐	Ναι με σκάμια οδηγούσε στο θάλαμο	-	-	-	-	2	-	-	-	-
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	Πρώιμη πρωτ/κή	Λαξευτός		Ναι	Ναι με 1 βαθ/δα στον θάλαμο	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Καλυβιανή Φαιστού	Πρώιμη πρωτ/κή	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι ΝΔ	-	-	-	-	Ναι	-	-	Καύσεις σε τεφροδόχα
1	Φορτέσα Ηρακλείου	Πρώιμη πρωτ/κή	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	1 λάκκο+ κόγχη δρόμο	-	-	-	1εντ/σμοί +6 καύσεις δρόμο κ.α.
1	Κόλυβα Μετόχι Ηρακλείου	Πρωτ/κή	Λαξευτός	☐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Φορτέσα Ηρακλείου	Πρωτ/κή	Λαξευτός	☐	Ναι	Ναι	-	-	-	-	3	-	-	3 καύσεις
1	Φορτέσα	Πρωτ/κή	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	1 πτίθος	-	-	1 καύση κ.α.

[623]

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	πιθανές καύσεις
1	Φορτέσα Ηρακλείου	Πρωτ /κή	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	Σύνολο νεκρών
1	Φορτέσα Ηρακλείου	Πρωτ /κή	Λαξευτός		-	Ναι Ν	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμός
1	Αμπελόκηποι Ηρακλείου	Πρωτ /κή	Λαξευτός		Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Αμπελόκηποι Ηρακλείου	Πρωτ /κή	Λαξευτός		Ναι	-	-	-	-	3 κόγχες Β, Α πλ/ρα θαι/μου με πεσσό	-	-	-	Στη Β κόγχη σωρός οστών
1	Τεκές Αμπελόκηποι	Πρωτ/κή-πρώιμη γεωμ/κή	Λαξευτός με επι/νο δάπεδο βότσαλα+άμμο ΝΑ-ΒΔ		Ναι	Ναι με βαθ/δα στον θάλαμο	-	-	-	-	Ναι	-	-	Καύσεις (άγνωστος ο αριθμός)
1	Μασταμπάς Ηρακλείου	Πρωτο/κή Α-πρώιμη ανατ/σα	Λαξευτός		Ναι με βαθ/δα στο θάλαμο	Ναι	-	-	-	-	5 πίθοι	-	-	5 καύσεις στους πίθους
1	Φορτέσα Ηρακλείου	Πρωτο/κή Β	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	4	-	-	4 καύσεις
1	Φορτέσα Ηρακλείου	Πρωτο/κή Β	Λαξευτός		Ναι Α-Δ	-	-	-	-	-	3	-	-	3 καύσεις και οσστά δάπεδο
1	Ισόπата Κεφάλαι Κνωσού	Μέση πρωτο/κή	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμο Ν πλ/ρα
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	Πρωτ/κή – ύστερη πρωτ/κή	Λαξευτός ΒΔ-ΝΑ		Ναι	Ναι	-	-	-	1 κόγχη Α πλ/ρα δρόμου	1 πίθο δρόμο+2 πίθοι θάλαμο	-	-	1 καύση+1 εντ/σμο δρόμο.+ 1 εντ/σμο+2 καύσεις θαι/μο
1	Φορτέσα Ηρακλείου	Πρώιμη πρωτ/κή-γεωμ/κή	Λαξευτός ΝΑ-ΒΔ		Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	Πρωτ/κή – ύστερη γεωμ/κή	Λαξευτός		Ναι	Ναι με παρ/δες υπέρ/ρο βαθ/δα στον θάλαμο	-	-	-	1 λάκκο βόθος θάλαμου	1 πίθο δρόμο+1 πίθο θάλαμο	-	-	2 καύσεις στους πίθους +ενταφιασμός
1	Φορτέσα, Ηρακλείου	Πρωτ/κή – ύστερη	Λαξευτός		Ναι Λαξευτό	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-

Αρ.	Προέλευση	Γεωμ/κή Χρον/ση ανα/σα	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	Λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Φορτέσα, Ηρακλείου	Πρωτ/κή – πρώτημη ανα/σα	Λαξευτός	○	-	Ναι	-	-	-	κόγχη δεξιά πλ/ρά δρόμου	-	-	-	15 εντ/σμοί/3 στην κοιλότητα δρόμου
1	Φορτέσα, Ηρακλείου	Πρωτ/κή – πρώτημη ανα/σα	Λαξευτός	○	-	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί
1	Μασταμπάς Ηρακλείου	Πρωτ/κή – πρώτημη ανα/σα	Λαξευτός	○	Ναι	Ναι	-	-	-	-	17 πίθοι	-	-	17 καύσεις
1	Τεκές Αμπελόκηποι	Πρωτ/κή – ανα/σα	Λαξευτός	□	Ναι με κόγχη	Ναι	-	-	-	2 κόγχες ΒΔ, Δ πλ/ρά θαλ/μο	2 ταφικοί πίθοι	-	-	-
1	Τεκές Αμπελόκηποι	Πρωτ/κή – ανα/σα	Λαξευτός διπλός	□	Ναι	Ναι	-	-	-	-	Αμφορέας	-	-	Καύση
1	Τεκές Αμπελόκηποι	Πρωτ/κή – ανα/σα	Λαξευτός	□	Ναι	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	Τεκές Αμπελόκηποι	Πρωτ/κή – ανα/σα	Λαξευτός διπλός θάλαμο Β και 1 Ν	○	Ναι με 2 βαθ/δες στην είσοδο	Ναι	-	-	-	2 κόγχες Β-Ν πλ/ρα δρόμου	Ναι	-	-	Εγχυτρισμοί (3 πίθοι + καύσεις σε τεφροδόχα
1	Χανιάλε Τεκές Ηρακλείου	Πρωτ/κή – ανα/σα	Λαξευτός	-	Ναι	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	Πρωτ/κή – ανα/σα	Λαξευτός ΝΑ-ΒΔ	○	Ναι	Ναι	-	-	-	6 κόγχες από 3 στις 2 πλ/ρες δρόμου	86 πίθοι	-	-	Καύσεις-εγχυτρισμοί-ενταφιασμοί στους πίθους
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	Πρωτ/κή – ανα/σα	Λαξευτός	○	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	1	-	-
1	Γυψάδες Κνωσός	Πρωτ/κή – ανα/σα	Λαξευτός	○	Ναι με βαθ/δα είσοδοΝΑ	Ναι	-	-	-	-	35 πίθοι	-	-	35 καύσεις
1	Φορτέσα, Ηρακλείου	Πρωτ/κή Β-ύστερη γεωμ/κή	Λαξευτός	○	Ναι	Ναι	-	-	-	1 κόγχη πλ/ρα δρόμου	-	-	-	20 εγχυτρισμοί σε πίθους : οι 5 στην κόγχη δρόμου
1	Φορτέσα, Ηρακλείου	Πρωτ/κή Β-πρώμη ανα/σα	Λαξευτός	○	Ναι Λαξευτό	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	13-14 εντ/σμοί

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	Πρωτ/κή Β – ανατολίζουσα	Λαξευτός επιστ/νο με αμμοχάλικο δάπεδο		Ναι	Ναι	-	-	-	2 κόγχες Β, Ν πλ/ρα δρόμου	1 πύθο δρόμο	-	-	12 καύσεις+ εγχυτρισμοί θα/μο+εντ/σμοί 5 δρόμο
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	Πρωτ/κή Β – Ύστερη ανατολίζουσα	Λαξευτός ΝΑ-ΒΔ	-	Ναι	Ναι με παρ/δες +βαθμίδα	-	-	-	6 κόγχες πλ/ρες δρόμου	3	-	-	3καύσεις+ εγχυτρισμοί, εντ/σμοί θάλαμο +2εγγ/σμοί δρόμο
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	Πρωτ/κή – ελληνιστική	Λαξευτός με κτιστή δομή τον διαχωρίζει από άλλο		-	-	-	-	-	2 κόγχες ΒΔ, ΝΑ πλ/ρα θα/μου	-	-	-	1χνη καύσης
1	Φορτέσα Ηρακλείου	Ύστερη πρωτ /κή	Λαξευτός		Ναι	-	-	-	-	Κόγχη Βπλ/ρα δρόμου	4	-	-	4 καύσεις
1	Φορτέσα, Ηρακλείου	Ύστερη πρωτ/κή	Λαξευτός	○	Ναι Λαξευτό	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	3-4 εντ/σμοί
1	Φορτέσα, Ηρακλείου	Ύστερη πρωτογεωμ/κή – ανα/σα	Λαξευτός	○	Ναι Λαξευτό με κόγχη Β	Ναι	-	-	-	-	-	1 στο δρόμο μέσα στην κόγχη	-	12 εντ/σμοί σε ζεύγη +2 στο δρόμο
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Ύστερη πρωτογεωμ/κή – ύστερη γεωμ/κή	Λαξευτός ΒΑ-ΝΔ		Ναι	Ναι με παρ/δες	-	-	-	Λάκκο κέντρο θάλαμο	Κάλπες+ 2πύθοι	-	-	καύσεις, εγχυτρισμοί
1	Φορτέσα Ηρακλείου	Ύστερη πρωτ /κή- ύστερη αρχαϊκή	Λαξευτός		Ναι	Ναι με αμελώς λαξ/νους κίονες	-	-	-	Κόγχη Δπλ/ρα εισόδου +2πλ/ρες δρόμου	1χαλκινος 5 δίνος δρόμο	-	-	18 ταφές εσωτ/κο θαλάμου+10 έξω
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Ύστερη πρωτογεωμ/κή – αναπ/σα	Λαξευτός Α-Δ βοστ/το δάπεδο	□	Ναι	Ναι με βαθιά	-	-	-	Κόγχη Δ πλ/ρα δρόμου	13 κάλπες	-	-	13 καύσεις, 14 εγχυτρισμοί, 1 εντ/σμός
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Πρώμη γεωμ/κή	Λαξευτός ΒΑ-ΝΔ		Ναι	Ναι με παρ/δες	-	-	-	-	-	-	-	Ταφές σε αγγεία

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λόρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Πρώμη γεωμ/κή	Λαξευτός Β-N		-	-	-	-	-	2 κόγχες Β, Ν πλ/ρα θαι/μου	-	1	-	-
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Πρώμη γεωμ/κή – αν/σα	Λαξευτός		Ναι με λάκκο ΒΑ	Ναι	-	-	-	-	3 πίθοι+ βάση πίθου	-	-	4 καύσεις
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Πρώμη γεωμ/κή – αν/σα	Λαξευτός		Ναι με κόγχη Β	Ναι	-	-	-	Κόγχη Β πλ/ρα δρόμου	16 πίθοι+3α μφορές+ 2κρατήρες	-	-	18 καύσεις +1 εντ/σμός
1	Φορέτσα Ηρακλείου	Πρώμη – ύστερη γεωμ/κή	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	-	-	Λίγα οστά αποσασθ/να
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Πρώμη γεωμ/κή-ελληνιστική	Λαξευτός		Ναι με βαθμ/δα	Ναι με βαθ/δα	-	-	-	Κόγχη Β πλ/ρα δρόμου	-	2	-	Εντ/σμοί
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Πρώμη γεωμ/κή-παλαιοχριστιανική	Λαξευτός		Ναι με βαθμ/δα	-	-	-	-	Λάξευμα - α - λάκκος δρόμου	-	-	-	Καύσεις και 1 εγχυτρισμό σε πίθο
1	Φορέτσα, Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Λαξευτός		Ναι λαξευτό	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	1 εγχυτ/σμός σε πίθο
1	Γυψάδες Κνωσός	Γεωμ/κή	Λαξευτός με δύο θαλάμους 1=τετρ/νος		Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί στον τετράγωνο θάλαμο
1	Κάτω –Βάθια Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	Κάλπες	-	-	Καύσεις
1	Λιγόρτυνα Μονοφασίου	Γεωμ/κή	Λαξευτός		-	Ναι μονολιθ/κ εξ παφ/δες	-	-	-	-	1 κάλπη	-	-	Καύση
1	Χανιάλε Τεκέ Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Λαξευτός με ξύλινη οροφή		Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο	Γεωμ/κή	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμός

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο	Γεωμ/κή	Λαξευτός		-	-	-	-	-	1 κόγχη ΒΑ ΠΛ/ρα θα/μου	-	-	-	2: 1 καύση θάλαμο+1εντα/σμό κόγχη
1	Μαντάλια Τουρτουλών Σητείας	Γεωμ/κή	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμό
1	Άγιος Ιωάννης Βενιζέλειο	Γεωμ/κή	Λαξευτός		-	Ναι ΝΑ	-	-	-	-	-	-	-	2 καύσεις
1	Βούβες Κισιάμου	Γεωμ/κή 9 ^{ος} - 8 ^{ος}	Λαξευτός		Ναι Δ-Α με καλύτερη - μικροί λιθοί	Ναι με βαθ/δα	-	-	Πεζούλι δεξιά ΠΛ/ρα θάλαμο	2 λάκκοι θάλαμο	2 αμφορείς	-	-	2 καύσεις, 1 εγχυτρισμός πίθο, εντ/σμός λάκκο
1	Γαβαλομούρι Κισιάμου	Γεωμ/κή 8 ^{ος}	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	1 πίθος	-	-	1 καύση
1	Γαβαλομούρι Κισιάμου	Γεωμ/κή 8 ^{ος}	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	1 ¹ πίθαμο βρεάς	-	-	1 καύση
1	Λαγγοί Γαβαλομούρι Κισιάμου	Γεωμ/κή τέλη 8 ^{ου} - 7 ^{ου}	Λαξευτός		-	Ναι ΒΑ	-	-	-	-	-	-	-	Λίγα οστά
1	Άστρικας Χανίων	Γεωμ/κή	Λαξευτός		Ναι	Ναι με παρ/δες+ υπέρθυρο	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμό
1	Άστρικας Χανίων	Γεωμ/κή 8 ^{ος}	Λαξευτός		Ναι	Ναι με παρ/δες+ υπέρθυρο	-	-	-	-	1 κάλιπη	-	-	1 εντ/σμό, 1 καύση, 5 εγχυτρισμοί
1	Έλτινα Κουνάβιοι Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Λαξευτός		Ναι Β-Ν	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμό
1	Αταλένιο Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Λαξευτός		Ναι με βαθ/δα στο θάλαμο	-	-	-	-	-	17 πίθοι	-	-	17 καύσεις στους πίθους
1	Αταλένιο Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	κάλιπες	-	-	Καύσεις
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Γεωμ/κή	Λαξευτός ΒΑ-ΝΔ		Ναι	Ναι με βαθ/δα	-	-	-	-	-	-	-	Λίγα οστά+οστά αλόγου στο δρόμο

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Τεκές – Αμπελόκηποι, Ηρακλείου	Γεωμ/κή – ανα/σα	Λαξευτός	○	Ναι Λαξευτό	Ναι	-	-	-	-	Αμφορείς –πίθος	-	-	Καύσεις + 1 εγχυτρισμός έξω από τον δρόμο
1	Ισόπαιτα Κνωσός Ηρακλείου	Γεωμ/κή – ανα/σα	Λαξευτός	○	Ναι	-	-	-	-	2 κόγχες πλε/ρά δρόμου	1 πίθος	-	-	1 καύση+
1	Τεκές – Αμπελόκηποι, Ηρακλείου	Γεωμ/κή – ανα/σα	Λαξευτός με δυο θαλάμους	○	Ναι Λαξευτό με φράγμα πλινθών	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί στον κυκλικό/1 στον ελειψ/δή
1	Τεκές – Αμπελόκηποι, Ηρακλείου	Γεωμ/κή – ανα/σα	Λαξευτός	○	Ναι Λαξευτό	Ναι	-	-	-	-	2πίθον/1 αμφορέας	-	-	2 Καύσεις + 1 καύση στο δρόμο
1	Τεκές – Αμπελόκηποι, Ηρακλείου	Γεωμ/κή – ανα/σα	Λαξευτός	○	Ναι Λαξευτό	Ναι	-	-	-	-	1 πίθος	-	-	1 καύση
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Μέση Γεωμ/κή	Λαξευτός ΒΑ-ΝΔ	○	Ναι με 1 βαθ/δα	-	-	-	-	1 κόγχη Β πλε/ρα δρόμου	1 κάλιπη	-	-	Καύσεις
1	Γαβαλομούρι Κισάμου	Μέση Γεωμ/κή	Λαξευτός	○	-	Ναι Β	-	-	-	-	Κάλιπες	-	-	Καύσεις
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Μέση Γεωμ/κή – ύστερη γεωμ/κή	Λαξευτός διπλός	□	Ναι με κόγχες Β πλε/ρά	Ναι	-	-	-	2 κόγχες στο δρόμο	Πίθοι αμφορείς	-	-	Καύσεις, 1 εγχ/σμός σε κρατήρα + 1 εντ/σμός δά/δο
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Μέση Γεωμ/κή – πρώιμη ανα/σα	Λαξευτός	□	Ναι με κόγχη Β πλε/ρά	Ναι	-	-	Ναι σε όλες πλε/ρές	-	1 κάλιπη	1 στη κόγχη του δρόμου	-	1 καύση
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Μέση Γεωμ/κή – πρώιμη ανα/σα	Λαξευτός ΝΑ-ΒΔ	○	Ναι	Ναι	-	-	Ναι σε όλες πλε/ρές	1 κόγχη Β πλε/ρά δρόμου	5	-	-	Καύσεις
1	Φορέτσα Ηρακλείου	Μέση Γεωμ/κή – ανα/σα	Λαξευτός	○	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Μέση Γεωμ/κή – ύστερη ανα/σα	Λαξευτός ΒΑ-ΝΔ	○	Ναι	Ναι με παρ/δες	-	-	Ναι σε όλες τις πλευρές	2 κόγχες Β, Ν πλε/ρα δρόμου	12	2	-	2 εντ/σμοί λάρνακες+ 12καύσεις τεφροδόχα

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσός	Μέση Γεωμ/κή – ελλ/κή	Λαξευτός επι/νο με αμμοχάλικ ο δάπεδο	☐	Ναι με 2 κόγχες Β πλε/ρά	Ναι	-	-	-	2 κόγχες δρόμου	40-50 τίθοι	-	-	40-50 καύσεις στους τίθους
1	Ορθή Πέτρα Ελευθέρινα Ρεθύμνης	Τέλη 9 ^{ου} – μέσα 7 ^{ου} αι.π.Χ.	Λαξευτός	☐	-	Ναι	-	-	Ναι στην Β, Α, Ν, πλευρά	-	10αδες αμφορείς τίθοι λέβητες	-	-	10αδες καύσεις
1	Φορτέσα, Ηρακλείου	Ύστερη Γεωμ/κή-πρώιμη ανα/σα	Λαξευτός επιστ/νο με μικρές πτέρες δάπεδο	☐	Ναι λαξευτό	Ναι	-	-	-	-	3αμφ/είς 1κρατ/ς2 τίθοι	-	-	πάνω από 6 καύσεις
1	Φορτέσα Ηρακλείου	Ύστερη γεωμ/κή	Λαξευτός ΝΑ-ΒΔ	☐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Φορτέσα Ηρακλείου	Ύστερη γεωμ/κή-ύστερη αρχαϊκή	Λαξευτός δάπεδο επιστ/νο με καστανό χρώμα	☐	Ναι με βαθ/δα	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Τεκές – Αμπελόκηποι, Ηρακλείου	Ύστερη γεωμ/κή	Λαξευτός	☐	Ναι με βαθ/δες + κόγχη στη Ν πλευρά	Ναι Δ	-	-	-	-	-	-	-	Καύσεις
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	Ύστερη γεωμ/κή	Λαξευτός	☐	Ναι δύο λαξευτούς 1Ν/1Δ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	Ύστερη γεωμ/κή 8 ^{ος} αι.	Λαξευτός	☐	-	-	-	-	-	-	9 κάλπες	-	-	9 καύσεις
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	Ύστερη γεωμ/κή	Λαξευτός Β-Ν	☒	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	2 εγχυτρισμοί σε τίθους
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	Ύστερη γεωμ/κή – πρώιμη ανα/σα	Λαξευτός	☐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	Ύστερη γεωμ/κή – ύστερη ανα/σα	Λαξευτός επι/νο με λασπη +βότσαλα δάπεδο	☐	Ναι με 2 βοθμίδες	Ναι με λάκκο και πλάκα ως βαθμ/δα	-	-	-	-	4:3τίθοι	-	-	3 καύσεις

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	Λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	Τελική Χρήση ύστερη ανα/σα-	Λαξευτός Α-Δ	○	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Τεκές Αμπελόκηποι	Πρώμη ανατολ/σα	Λαξευτός δάπεδο με βότσαλα και άμμο		Ναι με βαθ/δα στην είσοδο	Ναι	-	-	-	-	1 πύθος	-	-	1 καύση
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	Ύστερη ανατολίζουσα	Λαξευτός		Ναι 1 βαθ/δα στον θάλαμο	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	Ανατολίζουσα	Λαξευτός διπλός		-	-	-	-	-	-	2 πύθοι	-	-	2 καύσεις
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	Ανα/σα-ελληνιστική	Λαξευτός		Ναι με 3 βαθ/δες	Ναι	-	-	-	1 κόγχη ΑΠΛ/ρα δρόμου	-	-	-	Λίγα οστά
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	-	Λαξευτός ΒΔ-ΝΑ	○	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	-	Λαξευτός διπλός		Ναι	Ναι	-	-	-	1 με καύση	-	-	-	1 εντ/σμό στο δρόμο ΥΜ-καύση στο λάκκο θαλάμου
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Κνωσός	-	Λαξευτός		Ναι 1 βαθ/δα	-	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί
1	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κνωσού	-	Λαξευτός	-	-	Ναι	-	-	-	1 λάκκο δάπεδο θάλαμο	-	-	-	-
1	Γούρνες Πεδιάδος Ηρακλείου	-	Λαξευτός	○	Ναι	-	-	-	-	Ναι κοντά είσοδο	-	3	-	3 εντ/σμοί
1	Γυψάδες Κνωσός	-	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	Κόγχη ΝΑΠΛ/ρ άθα/μο +λάκκο δα/δο	-	1	-	2 εντ/σμοί: 1 λάρνακα+1σ υψοστών Λάκκο
1	Σελλοπούλου Κνωσός	-	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	Λίγα οστά

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θραυγία	Λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Καυκάλα Αγία Κυριακής Χαλέπας Χανίων	-	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί εκτάδην
1	Επισκοπή Ιεράπετρας	-	Λαξευτός	☐	-	Ναι	-	-	-	-	-	3	-	-
1	Μονή Μαλεβυζίου	-	Λαξευτός	☐	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	3	-	Εντ/σμοί
1	Καλαμιάς Μυλοποτάμου	-	Λαξευτός διπλός	☐	Ναι 2χωριστοί	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Οδός Παλαμά Χανιά	-	Λαξευτός Α-Δ	☐	-	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί
1	Πραισός Σητείας	-	Λαξευτός		-	Ναι με εσοχή	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Τεκές Αμπελόκηποι	-	Λαξευτός		Ναι με βαθύδα	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Τεκές Αμπελόκηποι	-	Λαξευτός ΒΑ-ΝΔ		Ναι	Ναι με βαθύδα στον θάλαμο+ 1 παρ/δα	-	-	-	-	-	-	-	Λίγα οστά
1	Τεκές Αμπελόκηποι	-	Λαξευτός ΒΑ-ΝΔ		Ναι	Ναι με πεσσού ΒΑ	-	-	-	-	Ναι	-	-	Καύσεις (άγνωστος αριθμός)
1	Τεκές Αμπελόκηποι	-	Λαξευτός ΒΑ-ΝΔ		Ναι	-	-	-	-	-	2	-	-	2 Καύσεις
1	Πόμπια Μεσαράς	-	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Γυψάδες Κνωσός	-	Λαξευτός		-	-	-	-	-	1 λάκκος	-	2	-	3 εντ/σμοί
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	-	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	-	Λαξευτός		Ναι	-	-	-	-	-	-	1 στο δρόμο	-	-
1	Καβούσι Πεδιάδος Ηρακλείου	-	Λαξευτός		Ναι με 1 βαθύδα	-	-	-	-	-	-	3	-	-
1	Ανεμοβλογιας Πυργωπίσσης Ηρακλείου	-	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	8	-	-

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θραυία	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Ατσαλένιο Ηρακλείου	-	Λαξευτός		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Πριλιάς Μαλεβυζίου Ηρακλείου	-	Λαξευτός		-	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Λιγόρτυνα Μονοφασίου Ηρακλείου	-	Λαξευτός	☺	-	Ναι με παρ/δες+ υπέ/θυρο	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Φαιστός Ηρακλείου	-	Λαξευτός	☺	Ναι	Ναι Ν	-	-	1 κτιστό Β πλ/ρα θαι/μου	-	-	-	-	6 εντ/σμοί:5 δάπεδο+1 σε στρώμα λευκής άμμου
1	Φαιστός Ηρακλείου	-	Λαξευτός	☺	Ναι Α-Δ	Ναι Α	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Φαιστός Ηρακλείου	-	Λαξευτός	☺	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3 εντ/σμοί
1	Φαιστός Ηρακλείου	-	Λαξευτός	☺	-	-	-	-	-	-	-	4	-	εντ/σμοί+ σωροί
1	Τεκές Αμπελόκηποι	-	Λαξευτός	☑	Ναι με 4 βαθ/δες	Ναι με βαθ/δα στον θάλαμο	-	-	-	Λάκκο ΒΑθρ/ο u+λάκκο θαι/μο	-	-	-	1 εντ/σμό στο δρόμο με άλογα+σκύλο
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	-	Λαξευτός	☑	Ναι	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	-	Λαξευτός	☑	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	-	Λαξευτός	☑	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
3	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	-	Λαξευτοί	☺	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	-	Λαξευτός διπλός	☺	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	-	Λαξευτός	☺	Ναι	-	-	-	-	1 λάκκο δά/δο δρόμου	-	1	-	-
1	Φαιστός Ηρακλείου	-	Λαξευτός	☺	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	-	Λαξευτός 2ή3πλός	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	14 εγχυτρισμοί σε πύθους

Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	-	Λαξευτός τριπλός	-	Κοντό δρόμο & διάδρομο με κτιστούς τοίχους	-	-	-	-	1 κόγχη σε θάλαμο	-	3-4	-	ενταφιασμοί
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	-	Λαξευτός διπλός	-	Κοντό δρόμο και διάδρομο	-	-	-	-	-	-	Ναι	-	2 εγχυτρισμοί σε πίθους ενταφιασμοί
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	-	Λαξευτός διπλός	-	-	-	-	-	-	1 λάκκο δάπεδο θάλαμο	-	3	-	ενταφιασμοί
1	Μαύρο Σπήλαιο Κνωσός	-	Λαξευτός τετραπλός	-	Ναι χολ & διάδρομο	Ναι	-	-	-	-	-	3 +	-	πίθιοι ενταφιασμοί
1	Φαιστός Ηρακλείου	-	Λαξευτός διπλός	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί-
2	Φαιστός Ηρακλείου	-	Λαξευτοί	-	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Φορέτσα Ηρακλείου	-	Λαξευτός		Ναι	Ναι	-	-	-	-	2	-	-	2 καύσεις ή εγχυτρισμοί
Αρ.	Προέλευση	Χρον/ση	Τύπος Λαξευτοί	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
463	Κρήτη	ΥΜ-ύστερη ανατολίζουσα	433 με 1θάλαμο & 27 με 2 θαλάμους, 2 με τρεις & 1 με 4	10 τύποι	311 με δρόμο	278 με είσοδο	4 με σήματα, σωρό λίθων, ογκ/θοι, γων/θοι & πλάκα	5 με πεσσούς	20 με θρανιά στο θάλαμο ή στο δρόμο	99 με λάκκο-κόγχη θάλαμο ή στο δρόμο	65 με τεφροδόχα	135 με λάρνακες στο θάλαμο ή στο δρόμο	19:ίχνη ξύλων φορείων ή ξύλων λαφρών	Ενταφιασμοί, -εγχυτρισμοί και καύσεις

Κατάλογος Ευρημάτων : Η Ταφική Αρχιτεκτονική στην Κρήτη από την ύστερη εποχή του χαλκού μέχρι και την ανατολίζουσα περίοδο														
Αρ.	Προέλευση	Χρονολόγηση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θραυία	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Αχλάδια Σητείας	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός	Ο	Ναι με βαθμίδες	-	-	-	-	-	-	3	-	3 Εντ/σμοί
1	Σφακιά Σητείας	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός	Ο	Ναι	-	-	-	-	-	-	1	-	1 Εντ/σμοί
1	Αποδούλου	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός	Ο	Ναι λαξευτό	-	-	-	-	-	-	3	-	3
1	Ψιλιά χώματα Αποδούλου	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός	Ο	Ναι	-	-	-	-	-	-	Τμήματα	-	Εντα/σμοί
1	Φράγκου το Λουρί Αποδούλου	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός	Ο	Ναι λαξευτό	-	-	-	-	-	-	5	-	5εντ/σμοί
1	Ζήρος	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός	Ο	-	-	-	-	-	-	-	Τμήματα	-	-
1	Ζήρος	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός	Ο	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Κρητά Λάκκου	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός	□	Ναι με βαθμίδες	-	-	-	-	-	1 αγγείο με καύση	-	-	+Λίγα οστά
1	Κρητά Λάκκου	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός	□	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί
1	Πλατι Σκαλιά Λασιθι	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός	□	Ναι	-	-	-	-	1	-	1 μέσα σε λάκκο	-	+1 εντ/σμο πάνω από τη λάρνακα
1	Αστοιβιδερο Καρφι Λασιθι	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός	□	-	Δ	-	-	-	-	-	1εντ/σμό	-	1
1	Αστοιβιδερο Καρφι Λασιθι	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός	□	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Φυλακή Αποκορώνου	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός	□	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοι 2
1	Στύλος Αποκορώνου	ΥΜΙΙΙ	Θολωτός με προθάλαμο	○	-	N	-	-	Ναι στη ΝΔ γωνία	-	-	-	-	-
1	Πρινοκέφαλο Αρμένιοι	ΥΜΙΙΙΑ1-Β	Θολωτός υπόγειος	Ο	Ναι κτιστό με βαθμίδες	-	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί

Αρ.	Προέλευση	Χρονολόγηση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θραυιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Καλοσικιά Μαργαρίτες	ΥΜΙΙΙΑ2-Β	Θολωτός δάπεδο βότσαλα & άμμο	○	Ναι	-	-	-	-	-	-	Ναι εντα/σμοί λάρνακες/δ άπεδο	-	-
1	Φράγκου το Λουρί Αποδούλου	ΥΜΙΙΙΑ2-Β	Θολωτός	○	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2 εντ/σμοί /1 έκταδην
1	Σάτα Λαγούδι Αμάρι Ρεθύμνου	ΥΜΙΙΙΑ2-Β	Θολωτός	○	-	N	-	-	-	-	-	4 με 8 εντ/σμούς	-	+5 στο δάπεδο
1	Μαλεμε Κυδωνίας	ΥΜΙΙΙΒ	Θολωτός	□	Ναι με τοιχοποιία και προέκταση	-	-	-	-	2 κόγχες & λάκκο υς στο δάπτ/ο	-	-	-	-
1	Φράγκου το Λουρί Αποδούλου	ΥΜΙΙΙΒ	Θολωτός	○	Ναι	-	-	-	-	-	-	1	-	1 Εντ/σμό
1	Στερνάκι Αποκορώνου	ΥΜΙΙΙΒ	Θολωτός	○	Ναι κτιστό/λιθ όστρωτο με ορθογωνι ο λάκκο	-	-	-	-	1 στο δρόμο	-	-	-	-
1	Λειβαδίτσα Σμάρι	ΥΜΙΙΙΒ	Θολωτός υπάγειος	□	Ναι λαξευτό	-	-	-	-	-	-	Τμήματα	-	Λίγα οστά
1	Μιραμπέλλου	ΥΜΙΙΙΒ-Γ	Θολωτός	○	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6-7 Εντ/σμοί
1	Κρυά Σητείας	ΥΜΙΙΙΓ	Θολωτός/ λιθό/το δάπεδο	□	-	ΒΔ	-	-	-	-	-	-	-	Λίγα οστά
1	Φωτούλα Πρασιός	ΥΜΙΙΙΓ/ 1200π.Χ	Θολωτός	□	Ναι	-	-	-	-	-	1 καύση σε κάλιπη	1	-	+1 εντ/σμό δάπεδο = 3
1	Βροντάς Καβούσι	ΥΜΙΙΙΓ	Θολωτός	□	Ψευδρόμο	-	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμοί δάπεδο

Αρ.	Προέλευση	Χρονολόγηση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Κρουά Σητείας	ΥΜΙΙΓ	Θολωτός/λιθό/το δάπεδο	☐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Ίχνη καύσης
1	Φωτούλα Πραισός	ΥΜΙΙΙΓ/1200π.Χ	Θολωτός	☐	Ναι	ΝΔ	-	-	-	-	1κυλι/κή πυξίδα με καύση	1	-	+1εντ/σμοί σε πλάκα πάνω από τη λάρνακα
1	Κρουά Σητείας	ΥΜΙΙΓ	Θολωτός/Πλακό/το δάπεδο		-	N	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Χαλασμένος Ιεράπετρας	ΥΜΙΙΙΓ/11ος	Θολωτός	☐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5 εντ/σμοί
1	Έργανος Ηρακλείου	Μικηναϊκή περίοδο	Θολωτός υπόγειος	☐	Ναι	-	Σωρό λίθων	-	-	-	-	-	-	5 εντ/σμοί εκτάδην + 1 εγχυσμός
1	Έργανος Ηρακλείου	Μικηναϊκή περίοδο	Θολωτός υπόγειος Πλακό/το δάπεδο	☐	Ναι	-	Σωρό λίθων	-	-	-	-	-	-	3 Εντ/σμοί
1	Έργανος Ηρακλείου	Μικηναϊκή περίοδο	Θολωτός υπόγειος Πλακό/το δάπεδο	☐	Ναι	-	Σωρό λίθων	-	-	-	-	-	-	-
1	Ρίζαν Πραισός	Μικηναϊκή περίοδο	Θολωτός Επίστρ/νο δάπεδο	☐	-	B	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Έμπαρος Κόφινα Κεφάλι	Μικηναϊκή περίοδο	Θολωτός υπόγειος	☐	-	Δ	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Δαμάνια Ηρακλείου	Μικηναϊκή περίοδο	Θολωτός υπόγειος πλακί/το δάπεδο	☐	Ναι κτιστό/2 τμήματα σαν πρότυλο	-	-	-	-	-	-	3	-	Λίγα οστά
1	Ερημοκκλησιές Παντάνασσας Αμαρίου	Ύστερη υπομινωική περίοδο	Θολωτός υπέργειος	☐	-	N	-	-	-	-	Χάλκινος κρ/ας+1 πύθος καύσεις	-	-	2 καύσεις
1	Πραισός Σητείας	Μικη/κή-4 ^ο αι.π.Χ	-	☐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί

Αρ.	Προέλευση	Χρονολόγηση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδος	Σήματα	Πεσσοί	Θραυία	λάκκοι	Τεφροδ όχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Σελλάδες Σητείας	Μικηναϊκή περίοδο	Θολωτός	☐	Ναι	Δ	-	-	-	-	-	1 εντ/σμο	-	+ 1 σε δάπεδο επιστρωμένο με άμμο και βότσαλα
1	Αφρατί-Αρκάδες	ΥΜ- πρωτογική	Θολωτός	☐	Ναι λιθόστρω τος	Δ	-	-	-	-	3 κάλπες	-	-	+ 1 εντ/σμο δάπεδο=4
1	Αφρατί-Αρκάδες	ΥΜ- πρωτογική	Θολωτός	☐	Ναι	ΝΔ	-	-	-	-	-	-	-	2-3 εντ/σμοί
1	Αφρατί-Αρκάδες	ΥΜ- πρωτογική	Θολωτός	☐	Ναι λιθόκτιστο	Δ	-	-	-	1	-	-	-	8 εντ/σμοί/4 στο δρόμο
1	Βροντάς Καβούσι	ΥΜ- πρωτογική	Θολωτός	☐	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Βροντάς Καβούσι	ΥΜ- πρωτογική β'	Θολωτός	☐	Ψευδ/μο	ΒΔ	-	-	-	-	-	-	-	4 εντ/σμοί εδαφος
1	Φατσή Λιόπετρο Σητείας	Υπομικ/κή- πρωτογική	Θολωτός	☐	-	Δ	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Φατσή Λιόπετρο Σητείας	Υπομικ/κή- πρωτογική	Θολωτός	☐	-	Δ	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Φατσή Λιόπετρο Σητείας	Υπομικ/κή- πρωτογική	Θολωτός	☐	-	Α	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Κόφινα Κεφάλι	Υπομικ/κή πρωτογική	Θολωτός	☐	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	7 εντ/σμοί σωροί οστών
1	Κόφινα Κεφάλι	Υπομικ/κή πρωτογική	Θολωτός	☐	Ναι	Β	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί
1	Κόφινα Κεφάλι	Υπομικ/κή πρωτογική	Θολωτός	☐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί
1	Κόφινα Κεφάλι	Υπομικ/κή πρωτογική	Θολωτός	☐	Ναι	ΝΔ	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί- σωροί οστών
1	Σελλάδες Μίεσα Μουλιανά	Μικ/κη- γεωμ/κή	Θολωτός διπλός	☐	Ναι	Δ	-	-	-	1	2	-	-	Εντ/σμοί + καύσεις
1	Κεφάλια Κνωσός	ΥΜ-πρώιμη γεωμ/κή	Θολωτός	Ο	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Βροντάς Καβούσι	ΥΜ-πρώιμη γεωμ/κή	Θολωτός	☐	Ναι	Β	-	-	-	-	-	-	-	3 Εντ/σμοί

Αρ.	Προέλευση	Χρονολόγηση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θραυία	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Βροντάς Καβούσι	ΥΜ-Πρώιμη γεωμ/κή	Θολωτός	⋃	Ψευδ/μο	Δ	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Βροντάς Καβούσι	ΥΜ-Πρώιμη γεωμ/κή	Θολωτός	⋃	Ψευδ/μο	ΒΔ	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί
1	Βροντάς Καβούσι	ΥΜ-Πρώιμη γεωμ/κή 11 ^{ος} -10 ^{ος} δάπεδο	Θολωτός επιστρ/νο δάπεδο	⋃	Ψευδ/μο	Δ	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Βροντάς Καβούσι	ΥΜ-Γεωμ/κή	Θολωτός	○	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	4 Εντ/σμοί εκτάδην
1	Βροντάς Καβούσι	ΥΜ-Γεωμ/κή	Θολωτός	○	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	4 Εντ/σμοί
1	Σκουριασμένος Καβούσι	ΥΜ-Γεωμ/κή	Θολωτός	○	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Πραισός Σητείας	ΥΜ-Γεωμ/κή	Θολωτός	○	Ναι λαξευτό	ΒΑ	Μπλόκ λίθων	-	-	-	-	-	-	-
1	Βροντάς Καβούσι	ΥΜ-Πρώιμη γεωμ/κή β'	Θολωτός	○	Ψευδο/μο	Β	-	-	-	-	-	-	-	Εν/σμοι και τεφροδόχο
1	Κρυά Σητείας	Πρωτο/κή	Θολωτός	○	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	Αλώνι Καβούσι	ΥΜ-ύστερη γεωμ/κή	Θολωτός	□	Ναι	Β	-	-	-	2 λάκκοι	-	-	-	-
1	Αλώνι Καβούσι	ΥΜ-ύστερη γεωμ/κή	Θολωτός	□	-	Δ	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Κρυά Σητείας	Πρωτο/κή	Θολωτός	□	-	Ν	-	-	-	-	-	-	-	Εν/σμοι
1	Κρυά Σητείας	Πρωτο/κή	Θολωτός	□	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Εν/σμοι
1	Κρυά Σητείας	Πρωτο/κή	Θολωτός	□	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Εν/σμοι
1	Κρυά Σητείας	Πρωτο/κή	Θολωτός	□	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4 Εν/σμοι
1	Κρυά Σητείας	Πρωτο/κή	Θολωτός	□	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 Εν/σμοι
1	Κρυά Σητείας	Πρωτο/κή	Θολωτός	□	-	ΝΑ	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Κρυά Σητείας	Πρωτο/κή	Θολωτός	□	Ναι	ΝΑ	-	-	-	-	-	-	-	1 πιθο
1	Κρυά Σητείας	Πρωτο/κή	Θολωτός	□	-	ΝΑ	-	-	-	-	-	-	-	4 εντ/σμοί
1	Κρυά Σητείας	Πρωτο/κή	Θολωτός	□	-	ΝΑ	-	-	-	-	-	-	-	15 + εντ/σμοί
1	Κρυά Σητείας	Πρωτο/κή	Θολωτός	□	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Ορνέ Αγ. Βασιλείου Ρεθύμνης	Πρωτ/κή	Θολωτός	⊕	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	Συκιά Ανδρόμυλοι Σητείας	Πρωτο/κή-γεωμ/κή	Θολωτοί	□	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί

Αρ.	Προέλευση	Χρονολόγηση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θραυιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Έλιυνα Κουνάβοι	Πρωτο/κή-γεω/κή	Θολωτός πλακί/το δάπεδο	○	Ναι πλακόστρωτος	-	-	-	-	-	Ναι	-	-	Καύσεις
1	Γόρτυνα Μεσαράς	Πρωτο/κή Τέλη 9 ^{ου}	Θολωτός υπόγειος	○	Ναι λαξευτός	N	-	-	-	-	Ναι πολλά	-	-	Καύσεις
1	Αζοριάς Ιεράπετρας	Πρώιμη εποχή σιδήρου	Θολωτός επισί/νο δάπεδο	○	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3 ενταφ/σμοί
1	Φαιστός Αγ. Ιωάννης	Πρωτο/κή-ύστερη ελληνική	θολωτός	○	Ναι λαξευτός	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Ροτάσι Ηρακλείου	Πρωτο/κή-ανατολίζουσα	θολωτός	○	Ναι κτιστό	-	-	-	-	-	Κάλπες	-	-	Καύσεις 40
1	Έμπασος Μπερδελέτο	Πρωτο/κή	Θολωτός	○	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Μαυρικιά Πραισός	Πρωτο/κή Β'	Θολωτός	□	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Άγ. Γεώργιος Παπούρα Λασιθί	α' μισό 8 ^{ου}	Θολωτός λιθ/το δάπεδο	○	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Άγιες Παρασκίες Ηρακλείου	8 ^{ος} -7 ^{ος}	Θολωτός βότσα/το δάπεδο	○	-	BA	-	-	-	-	25 κάλπες	-	-	Καύσεις
1	Καρακοβιλια Βρόκαστρο	Πρώιμη γεωμ/κή	Θολωτός επι/νο δάπεδο άμμο+βότσαλα	□	-	-	-	-	-	Ναι με αγγεία	2	-	-	2 καύσεις+6 ενταφ/σμοί
1	Καρακοβιλια Ματζιχωρτιά Βρόκαστρο	Πρώιμη γεωμ/κή	Θολωτός	ακ/στος □	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	24 ενταφ/σμοί
1	Καρακοβιλια Ματζιχωρτιά Βρόκαστρο	Πρώιμη γεωμ/κή	Θολωτός	ακ/στο □	Ναι	-	-	-	-	-	3	-	-	7 ενταφ/σμοί
1	Κοπρανές Βρόκαστρο	Πρώιμη Γεωμ/κή	Θολωτός	∩	Ναι με πιθανοταφη	-	-	-	-	-	-	-	-	1 εγχυτρισμό σε πίθο + οστά με ίχνη καύσης

Αρ.	Προέλευση	Χρονολόγηση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θρανιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Έλινα Κουνάβι	Πρώμη γεωμ/κή	Θολωτός πυρά εξωτερικά		-	-	-	-	-	2 λάκκοι	-	-	-	-
1	Αμιγάλι Βρόκαστρο	Πρώμη γεωμ/κή	Θολωτός		Ναι	-	-	-	-	-	1 υδρία /δρόμο+ 2υδρίες/ θάλαμο	-	-	=3 καύσεις
1	Βροντάς Καβούσι	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	Ψευδ/μο	N-NA	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Μνήματα Καρφή ή Άρμι Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	Ναι	A	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Αμμουδιόπλακα Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Θολωτός		-	-	-	-	-	-	-	-	-	5 εντ/σμοί
1	Αμμουδιόπλακα Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Θολωτός		-	N	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Κούρτες Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Θολωτός		-	-	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί + καύσεις
1	Κούρτες Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Θολωτός		-	-	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί + καύσεις
1	Κούρτες Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	-	-	-	-	-	-	1	-	-	Εντ/σμοί +1 καύση
1	Κούρτες Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί
1	Κούρτες Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί
1	Κούρτες Ηρακλείου	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Εντ/σμοί
1	Μνήματα Καρφή	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	Ναι	-	-	-	-	-	-	-	-	εντ/σμοί
1	Μνήματα Καρφή	Γεωμ/κή	Θολωτός λιθό/πο δάπεδο	☐	-	N	-	-	-	-	-	-	-	εντ/σμοί
1	Μνήματα Καρφή	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	-	Δ	-	-	-	-	-	-	-	εντ/σμοί
1	Μνήματα Καρφή	Γεωμ/κή	Θολωτός πλακό/πο δάπεδο	☐	-	Δ	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμοί
1	Μνήματα Καρφή	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	-	Δ	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμοί

Αρ.	Προέλευση	Χρονολόγηση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θραυιά	λάκκοι	Τεφροδόχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Μνήματα Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	-	Δ	-	-	1 κτιστό	-	-	-	-	1 εντ/σμό πάνω στο θραυιά
1	Μνήματα Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	-	N	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Μνήματα Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός λιθό/το δάπεδο	☐	Ναι	B	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμό
1	Μνήματα Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός λιθό/το δάπεδο	☐	Ναι κτιστό	B	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμό
1	Μνήματα Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	-	Δ	-	-	-	-	-	-	-	4 εντ/σμό
1	Μνήματα Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	Ναι κτιστό	Δ	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμό
1	Μνήματα Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμό
1	Μνήματα Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	-	Δ	-	-	-	-	-	-	-	2 εντ/σμό
1	Μνήματα Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός επιστρ/νο δάπεδο	☐	-	Δ	-	-	-	-	-	-	-	4 εντ/σμό
1	Μνήματα Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	-	Δ	-	-	-	-	-	-	-	3 εντ/σμό
1	Μνήματα Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός	☐	-	Δ	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμό
1	Αστοιβιδερο Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός	Ο	-	N	-	-	-	-	-	-	-	εντ/σμοί
1	Αστοιβιδερο Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός πλακ/το δάπεδο	☐	-	N	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμό
1	Αστοιβιδερο Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός πλακ/το δάπεδο	☐	-	N	-	-	-	-	-	-	-	Λίγα οστά
1	Αστοιβιδερο Καρφί	Γεωμ/κή	Θολωτός πλακ/το δάπεδο	☐	Ναι	A	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμό
1	Χανιάλε Τεκέ Ηρακλείου	850-630 π.Χ.	Θολωτός	Ο	Ναι	-	-	-	-	2	Ωοειδείς πίθοι	-	-	19 καύσεις σε τεφροδόχα

Αρ.	Προέλευση	Χρονολόγηση	Τύπος	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θραυιά	λάκκοι	Τεφροδ όχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
1	Αφρατί Αρκάδες	Γεωμ/κή	Θολωτός	Ο	Ναι	NA	-	-	-	-	Ναι	1 λίθινη	-	Εντ/σμοί + καύσεις
1	Αφρατί Αρκάδες	Γεωμ/κή	Θολωτός	Ο	-	-	-	-	-	-	Ναι	-	-	Καύσεις
1	Αφρατί Αρκάδες	Γεωμ/κή	Θολωτός	Ο	Ναι	Δ	-	-	-	-	Ναι	-	-	Καύσεις
1	Αφρατί Αρκάδες	640-630 π.Χ.	Θολωτός	Ο	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Ταφές σε τμήους
1	Καρτερός Ηρακλείου	Γεωμ/κή – ελλ/κή	Θολωτός	Ο	Ναι	-	-	-	-	4	-	-	-	6 εντ/σμοί
1	Μαυρικιά Πραισός	Ύστερη Γεωμ/κή	Θολωτός	□	-	A	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Αλώνι Καβούσι	Ύστερη Γεωμ/κή	Θολωτός	□	Ναι	Δ	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Κερά Πεδιάδος-Σταυρός Λασιθίου	ΥΓΙΙΓ	Λαξευτός πλακί/το δάπεδο	□	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 εντ/σμοί
1	Δρογάρα Χαμαίζι Σητείας	Δεν δίνεται	Θολωτός	□	-	Δ	-	-	-	-	-	-	-	-

Αρ.	Προέλευση	Χρονολόγηση	Τύπος θολωτοί	Σχήμα	Δρόμο	Είσοδο	Σήματα	Πεσσοί	Θραυιά	λάκκοι	Τεφροδ όχα	Λάρνακες	Ξύλινα φορεία	Σύνολο νεκρών
148	Κρήτη	ΥΜΙΙΙ-ΥΓ	140 υπέργειοι 8 υπόγειοι 2 υπέργειοι διπλοί	9 τύποι	66 με δρόμο: 8 κτιστός, 7 ψευδοδρόμος και 6 λαξευτός	54 με είσοδο	4 : σωροί-μπλοκ λίθων	-	2 με θραυιά κτιστά	εννέα με λάκκο & ένα με 2 κόγχε	19 με τεφροδ όχα	17 με λάρνακες	-	Ενταφιασμοί/καύσεις/εγχευτρισμοί